YAZILAR
32

2015

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2015

بِسْــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2015 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazılardan bir kısmıdır.

Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler /İstanbul

Başlangıç: 03. 02. 2015

Bitiş : 19. 02. 2015

İnsan yaşadığı, bulunduğu ve çalıştığı çevre içinde, o dönemi yönetenlerle beraber ve bir görüşte olursa aynı çevre ve dönemin adamı olmaktan çıkamaz.

Falih Rıfkı Atay, 1918

İçindekiler

<u>14 Yazılar</u>

ÜSTAD CEMİL MERİÇ İLE SOHBET

"Okumadan Geçme, Yazılarından"

"Toplumun kalabalıkları ve onlar gibi düşünenler benim kitabımı okumasınlar; hem ben, ona hiç el sürmemelerini, alışkanlıklarına uyarak eserimi yanlış anlamalarına yeğ tutarım." SPINOZA

Röportaj: Hüsamettin Aslan

H. Arslan: Üstadım, izninizle, sorularıma, hayat konusundaki görüşlerinizi alarak başlamak istiyorum. Şimdi hatırlayamadığım bir yerde «Hayal» der Levi Strauss, «bir bunalım serisidir». Onu, yani hayatı, Allah katında bir imtihan olarak niteleyenler de var, tabiî ayıklama kanunuyla açıklayanlar da, Sizce nedir hayatın anlamı?

Cemil Meriç: Hugo'nun bir sözünü not etmiştim. «Hayat, mezarların çözdüğü dolaşık bir yumaktır» diyordu. Buna mukabil şöyle söyler Neyzen Tevfik:

«Çözemez kimse bu dünya denilen kördüğümü/Yaratan bilir ancak onun içyüzünü./Bir delikten çıkarak bir deliğe girmekteyiz./önü zulmet, sonu zulmet s…m'şim gündüzünü.» Bu sözlerin hiçbiri mutlak olarak ele alınmamalı elbette. Hayyam, «Efsane söylediler uykuya daldılar» diyor. Hepimizin söylediği bir efsane var. Hepimiz bir efsane söyleyip uykuya dalıyoruz. Bu, suale sualle cevap vermek. Bu suale cevap verilmez. Zor sualler bunlar.

Münker Nekir sualleri gibi… Bir şairde mutlak hakikat aramak yanlış. Şaiı sözü… İlham var. Sokrat, bütün düşüncelerinin **demon**'dan geldiğini söyler. «Benim bir demon'um var, beni o konuşturuyor» derdi. Herkesin bir demon'u var. Yukarıdaki mısraları böyle anlamalıyız. Belli anlarda doğar şairin içine bunlar, bazan bir şimşek pırıltısı gelir, aydınlatır insanı. İnsan aydınlandığını zanneder. Şimşek pırıltısı geçtiğinde daha koyu bir karanlığın içinde kalır insan.

H. Arslan : Ölüm hakkında ne düşünüyorsunuz? Ölümün sizdeki teddaileri nedir? Benim aklıma Camus geliyor. O, «Bu dünyada her şeyden ölüm akıyor; duvarlardan, gazetelerden ve insanlarının yüzlerinden» diyordu Başkaldıran İnsan adlı kitabında. İslâmiyet, «Ölüm insanın canını Rahibine emanet etmesidir; » diyor.

Cemil Meriç: ölüm, ister istemez karşılacağımız bir sual işareti. Ziya Paşa'nın dediği gibi «Halledemedi bu lügazın sırrını kimse/Bin kafile geçti ulemâdan füzelâdan.»

H. Arslan : Ölümden korkar mısınız?

Cemil Meriç: **Aksini söyleyemem. Somutlaştırarak anlatmam mümkün değil. Mahiyeti meçhul bir korku. Aslında bu sorular, benim bütün hayatım boyunca kendime sorduğum sorular. Hiçbir zaman cevap veremedim. Kimse verememiş.**

H. Arslan : Ebediyet neden sümüklü böceğin izleri kadar aldatıcı olsun? «Senin türben kelimeler. Yuvarlanırken tırnaklarını kâğıda geçirmek istiyorsun; kâğıda, yani ebediyete. Zavallı çocuk bilmiyorsun ki edebiyet sümüklü böceğin izleri kadar aldatıcı» (Bu Ülke, sf. 182) diyorsunuz. İnanmıyor musunuz ebediyete?

Cemil Meriç: **Ebediyet diye bir şey yok yeryüzünde. Burada şöhret sözkonusu. Bütün şöhretler yalandır. Ebediyeti şöhret mânasına kullanıyorum. Napolyon mu, Marks mı?**

H. Aslan: Kültürler, genellikle, içlerinde yaşattıkları insanların bunalımlarını çözen kurumlar yaratmışlar **Gazali böyle meseleyle karşılaştığında tekkeye koşar; oysa Gökalp bunalımlarını**

çözmek için intihara başvurur. Mesele bir tercih meselesi. İnsanın fikrî ölçülerini değiştirmesi bence bu. Gökalp, Durkheim'i yani modern düşünceyi tercih etti. Ben, sizin de aynı tercih problemiyle zaman zaman karşı karşıya olabileceğinizi düşünüyorum. Bu konuda bizi biraz aydınlatır mısınız? Aklıma gelmişken söyleleyim, meselenin çağrışımları beni Tanpınar'a götürüyor. **Ölmeden onbeş gün önce günlüğünde şu soruyu soruyor kendisine**: «Tanrı'ya inanıyor muyum? Evet.»

Cemil Meriç: Ziya Gökalp Gazalî değildir. Gökalp minnacık bir adamdır. Elindeki imkânlarla başka çaresi yoktu. İster İstemez intihar edecekti. İntihar bazı devirlerde, bazı çağlarda bir mecburiyettir. Elindeki anahtarlar hiçbir kapıyı açmıyor. O da Mavi Sakalın Kırkıncı Odası'nı açıyor. **Sık sık bu meseleyle ben de karşı karşıya geldim, ama korkak olduğum için intihar edemedim. Bu büyük meçhul beni ürküttü.** Ben düşünceyi bir bütün olarak ele alırım. Memleketten memlekete değişmez. Ziya Gökalp'le Gazalî arasında mahiyet farkı var. **Ziya Gökalp, batının sofra artıklarıyla geçinen bir zattır; onları atıştırır, zaman zaman da kusar. Peyami Safa'nın çektiği ruh çilesini çekmemiştir. Sahtekârdır. Her devirde dalkavukluk yapmıştır. Talat Paşa'ya ve İttihat Terakki'ye meselâ. Tarihin şımarttığı bir adamdı.**

Ben daima intihar düşüncesi içinde yaşadım. İntihar beni dâüssıla gibi takip etmiştir. Şimdiyse, intihar bile edemeyecek haldeyim. Hayyam'ın dediği gibi, bir masal anlattık çağdaşlarımıza ve geçip gideceğiz. Noktalayacağız bir gün.

Tanrı sorusuna cevap veremem. Tanpınar bahtiyar bir adamdı. **Bu soruya cevap vermiş, inanıyorum da inanmıyorum da.** Bunlar matematik birer realite değil ki. Zaman zaman inandım. Ama ne kadar inanıyorum, bilemiyorum. Eğer Tanrı olmazsa hayat bir curcuna oluyor. İntihar tam bir hal çaresi oluyor o zaman. Camus'ün yaptığı da bu. Sisyphos Efsanesi'nde söylediği gibi, ya inanacaksın ya intihar edeceksin. Üçüncü bir hâl çaresi yok. Bunlar kaypak kavramlar. Kim ne kadar inanır bilinmez. Tanpınar benden aydınlık görüyor ve «evet» diyor, inanıp inanmadığımı bilemiyorum. Müslümanım, Müslüman bir çevrede doğdum. Ancak ne kadar inanıp inanmadığımın cevabını mahşer günü bilebileceğim.

H. Arslan : Cemil, Meriç külliyatında el atılmayan düşünce devi yok gibi, İbn Haldun'la Marks; Cevdet Paşa'yla Weber; Cemalettin Efgani ile Ali Şeriati içiçe bu külliyatta. Yani, idealizmle materyalizm, laiklikle din, doğu ile batı. Bence zorlu ve çetin bir yürüyüş bu. Eklektik bir düşünür, kendini parçalamış, çatlamış aynalarda seyreden ve bunun verdiği acıyla kıvranan bir aydın diyebilir miyiz sizin için? Arkasından sözkonusu parçalanışınızın ülkemizle ilgili yanları sökün ediyor. **«Benim trajedim şu birkaç satırda; sevebileceklerim (yani sosyalistler) dilsiz, dilimi konuşanlarla (yani sağcılarla) konuşacak lakırdım yok»** —parantez içleri soruyu soranın— «Sağ okumuyor. Boşuna bağırıyorum. Sol diyalogdan kaçıyor» Nasıl oluyor da hem Büyük Doğu kadrosundan hem de Yön kadrosundan olabiliyorsunuz? Neden buna mecbur hissediyorsunuz kendinizi?

Cemil Meriç: Bu kelimeleri tarif etmeden kullanmak hata. **Ben Türkiye'de gerçekten sosyalist olabileceğini sanmıyorum.** Bir parça eklektiğim. Her aydın bir parça eklektik olmak zorundadır, insan bütündür. Evet derseniz biter. Halbuki aydın olmak başka şey. Aydın olmanın insana yüklediği büyük sorumluluklar var. Bu sorumluluğun idraki başka, uygulama imkânı başka. Belki ben aydın olmanın sorumluluğunu idrak ediyorum ama, icaplarına ne kadar uyuyorum bilemem.

İnsan çok meşhullü bir problemdir. Mesela dilimle Büyük Doğu'ya mensubum. inançlarımın bir kısmıyla da öyle. Yön de bir tarafım benim.

H. Arslan : Yön'le paylaştıklarınız?..

Cemil Meriç : önce pozitivizm. Akla fazla önem verişim. Meselâ Rıza Tevfik, Tevfik Fikret zaman zaman bir anlamda Yön'cüdürler. Bu problemde o kadar meçhul var ki… İnsanla ilgili hiçbir problem basit değil. **Mesela Necip Fazıl'ı severim, ama Doğan Avcıoğlu'nu sevmem.**

H. Aslan: Geçmişte sosyalist olmanızla Yön arasında bir bağ kurulabilir mi?

Cemil Meriç: Ben hiçbir zaman sosyalist olmadım. Bilhassa materyalist hiç olmadım.

H. Aslan: «Kimim ben?» diye soruyorsunuz günlüğünüzde kendinize ve insanı kanser edecek ağırlıktaki bu soruyu şöyle cevaplandırıyorsunuz: «Hayatını Türk irfanına adayan münzevi ve mütecessis bir fikir işçisi.» Sene 1974. Türkiye gibi Ortadoğu'nun göbeğinde bir ülkede, bu yamalı bohçada bir düşünür için yukarıdaki cevabınız yeterli mi? Kimsiniz siz? Kimlik sözkonusu olduğunda sorulacak bütün sorulara cevap verebilecek bir düşünür mü, yoksa arafta bir yalnız mı?

Cemil Meriç: Arafta bir yalnızım.

H. Aslan: Umrandan Uygarlığa adlı kitabınızdaki müthiş makalenizi, Ruşen Eşref'in «Diyorlar ki» adlı kitabını esas alarak yazdığınız «Diyorlar ki» başlığını taşıyan yazınızı düşünüyorum. Elimden gelse herkese okurdum bu yazıyı. Benim çağdaşlarım Gökalp'in bir Delf kâhinine benzediğini sizden öğrendiler. Peki ama hocam, orada sözünü ettiğiniz Türk aydınlarıyla sizin aranızdaki fark nedir? Bu Ülke'de Peygamberden **«Muhammed** [sallallâhü aleyhi ve sellem] **»** diye söz etmiyor musunuz? Bir batılının konuşma veya yazma biçimi bu. Hemen arkasından, İslamiyetle ilgili olarak yazdığınız, hepsi birer manifesto niteliğindeki yazılarınız geliyor aklıma. Çelişki bu.

Cemil Meriç: Benim Peygamberin şahsına saygım çok büyük. O kadar büyük ki… Muhammed isminin önüne bir sıfat eklemek saygısızlıktır. Böyle düşünmüşümdür hep. «Hazret» herkes için kullanılabilir. Bu kadar fani sıfatların O'nu vasıflandıracağına kani değilim.

H. Aslan : Müchner'in Madde ve Kuvvet adlı kitabının düşünce dünyanızı, bir anlamda kişiliğinizi en çok etkileyen kitaplardan biri olduğunu söylüyorsunuz. İslamiyet'in size açıklamadığı şey neydi de bu kitaba dört elle sarıldınız? Kaderiniz bence, kimlik bunalımlarını okudukları kitaplarda çözümleyen binlerce insanın —sağcı, solcu, idealist veya materyalist olmaları bir şey değiştirmez— kaderleriyle aynileşiyor. Okumakla olmak neden aynileşsin? Bir düşünceyi öğrenmek aynı zamanda bir yaşama biçimini öğrenmektir. Doğru. Ancak o yaşama biçimini icra etmek değil. Pratik hayatta kendilerini yaşayabilme imkânını sağlamıyor bize okuduklarımız.

Cemil Meriç : Biraz fazla altını çizmişim «Madde ve Kuvvet»in. Sözün gelişi öyle yazmışım. Onsekiz yaşında bir insanı çarpar elbette. Bütün hayatımı etkileyen bir tesiri olmamıştır üzerimde. Belli bir çağda etkilemiştir beni. Hayatıma şâmil değildir. Bulûğ çağında, ilk defa rastlanan güzel bir kadının insan üzerindeki etkisi bu. Ama babam için aynı şeyi söyleyemem. Babama okuttum, ruh dünyasında kötü akisler yaptı. **Babam hacıydı ve mûtekid bir insandı. Üzerinde resim var diye, eve gelen kibritlerin resimli kapaklarını yırtardı.** Onun

üzerinde tesirli oldu bu kitap, benim üzerimde değil. Evladım, kelimeler hiçbir şey ifade etmiyor, görüyorsunuz; yani hem yalan hem doğru bunlar.

H. Aslan: Günlüğünüzde yazdıklarınızla kitaplarınızda yeralan düşünceleriniz arasında çelişkiler var. Russel, **«Bir düşünce sistemi»** der, **«eğer yüzdeyüz tutarlıysa, o düşünce sistemi toptan tutarsızdır ya da ilmi değildir.»** Bu tesbit «Batı Felsefesi Tarihi»ndeydi sanırım. Çelişkileriniz son tahlilde normal olarak da kabul edilebilir. Kitaplarınızdan birinde, **«Yobaza düşmanlık tarihe düşmanlık. Yobaz en güzel taraflarımızla biziz, biz.»**diyorsunuz. Eserlerinizde bu türden yüzlerce ifade gösterebilirim. Oysa günlüğünüzde, **«Solun kadir naşinas davranışı beni ister istemez gericilerin, kucağına değil, yanına itti.»** şeklinde beyanlarınız var. Gericilik nedir, sağ nedir? Yeni Devir gazetesi hangi çizgidedir? Müslümanlık nedir ki böyle söylüyorsunuz?

Cemil Meriç: Yeni Devir pek ciddi bir intiba bırakmamıştır üzerimde. Mesela, Cumhuriyet'te yazmayı tercih ederdim. Gerici benim. Sağ'a antipatim yok. Sağ mezarlık bekçisi. Eskinin devamını ister sağ. Halbuki hayatın kendisi daima yeniye müteveccihtir.

H. Aslan: Marksizme yaklaşımınız oldukça farklı, sizce yalnızca bir düşünme biçimi. Ortodoks marksizme ateş püskürüyor yazılarınız. Ortodoks olmayan marksist düşünürler ise daima tam not alıyor sizden; Rodinson, Schumpeter ve diğerleri... Ancak, yine de marksist düşünceyle birçok şeyi paylaşıyorsunuz. Bunların başında düşünüş biçiminiz var bence. Genç Cemil Meriç'ten olgun Cemil Meriç'e uzanan çizgide değişmeden kalan tek unsur düşünme biçiminiz, yani diyalektik yöntem. Bilgi problemine bakış açınız marksizmden izler taşıyor. **Meraklı okuyucular, Mağaradakiier adlı kitabınızın 301., Ümrandan Uygarlığa adlı kitabınızın 231-261. sayfalarına bakabilirler.** Ayrıca, Kırkambar adlı eserinizde, Proudhon'u yazarken yaşadığınız iç hazzı geliyor aklıma. Düşünürken ve yazarken, «önce eylem vardı» diyorsunuz diğer sosyalistler gibi. Önce eylem vardı; yani, yani hayat vardı, maddî gerçeklik vardı. Bilginin kaynağının materyalist açıklaması bu. Modern bilimin bu ilkeye dayandığını kabul ediyorum. Doğru, bilimin nesnesi, araştırma nesnesi maddedir. Ama bu düşünme biçimi, İslâmiyet, evet, kitaplarınızda sıkça vurguladığınız İslâmiyet sözkonusu olduğunda çelişkilerinizden birini doğuruyor. Tehlikeli bu, İslâmiyet açısından. Tehlikeli, çünkü vahyi dışarıda bırakıyor. Bir şey daha var: «Ümrandan Uygarlığa»da (sf. 366, dipnot), Marks'ı Şerif Mardin'e karşı savunabiliyorsunuz.

Cemil Meriç : Hayır, bende değişmeden kalan diyalektik değildir; insan düşüncesine saygıdır.**Ben insan düşüncesini İbn Haldun gibi ikiye ayırıyorum : inşa ve haber.** Haber'e olduğu gibi inanılır, inşa ise yorum demektir ve tartışmaya açıktır. Marks da İbn Haldun ve Farabî gibi büyük düşünce adamlarından biridir. İmtiyazlı bir mevki! yoktur. O da bir insandır ve hataları vardır. Düşünen bir adamdır. Bilhassa polemik içinde ve düşmanlarıyla savaşarak düşünen bir adamdır. Düşünen hiçbir insan tarafsız olamaz. **Marks'ın da hataları vardır. Proudhon'u Saint-Simon'u Marks'tan daha çok severim. Sert, dövüşken, haşin bir adamdır Marks, Musevi asıllıdır ve bunun düşüncelerine büyük etkisi vardır.**

H. Aslan: **«Otobiyografileri hep şüpheyle karşılarım. En masumları, ihtiyar nazeninler gibi aşırı bir tuvaletle çıkar tarih karşısına. Talleyrand doğru söylüyor galiba: Dilin görevi hakikati gizlemektedir.»** (Bu Ülke, sf: 197) Sizin otobiyografiniz için de geçerli mi aynı şey?

Cemil Meriç: Benimki için geçerli değil. Çünkü hiçbir siyasi hareket içinde bulunmadım. Ailem ve çocuklarım için de öyle. İlmi namusumu az çok muhafaza etmişimdir. **Talleyrand bir**

politikacıydı. Tarihin en namussuz, en zeki adamlarından biridir. Talleyrand yükselmek istiyordu. Politikanın dili gizliliktir. Benim yükselmek gibi bir amacım olmadı.

H. Aslan: Mülkiyet karşısındaki tavrınız nedir? Daha önceki bir konuşmanızda, «Ben müslüman sosyalistim» demiştiniz. Bu sözünüz bana gençliğinizin Tarık Mümtaz'ını hatırlatıyor. Onun, İslamî Sosyalizme Doğru adlı bir risalesini okuduğunuzu belirtiyorsunuz. (Bu Ülke Beşinci baskı, sf: 29.) **Müslüman sosyalizmi pek itibar görmüyor bugün Türkiye'de.**

Cemil Meriç : Sosyalizm Türkiye'de yaşamak için İslâmî bir veçheye bürünmek zorundadır. Mülkiyet konusunda Saint-Simon gibi düşünüyorum. Mülkiyet daima tahdit edilmelidir. Topluma faydalı olduğu sürece yararlıdır. Yani herkes kendi zevki için tüketim yapamaz. Mülkiyet toplumundur. Onda, bizden önce gelenlerin de, bizden sonra geleceklerin de hakkı vardır. İslamiyet de sosyalizm gibi düşüncede bir devrimdir.

H. Aslan : Stendhal eline kalemi alır, ilham gelmesini beklermiş yazarken. Siz nasıl yazarsınız?

Cemil Meriç: özel bir merasime tâbi değildir. İlham da beklemem.

H. Aslan : En belirgin özelliklerinizden biri dil konusundaki hassasiyetiniz değil mi?

Cemil Meriç : Bir yazar olarak dili muhafaza etmeye çalışırım. Bu konuda titizim. Hayatımın mânası bu.

H. Aslan: **Türk Sağı'na ve Türk Solu'na tavsiyeleriniz nelerdir?**

Cemil Meriç: Türkiye'de sol'un sağlaşması, sağ'ın sollaşması gerekir. Sağla sol arasında büyük bir fark yoktur. Gurur dargınlıkları ve benzeri şeylerden doğan ayrılıklar. Birbirlerine yaklaşmalıdırlar.

H. Aslan: **Ama, bugün bunun tam tersi ortaya çıkıyor.**

Cemil Meriç: Ben bu kutuplaşmaya karşıyım. Kutuplaşma yobazlıktır.

H. Aslan: Üslubunuz efendim?

Cemil Meriç: Üslubum kendimdir. Benliğim, bütün hüviyetimdir. Yazdıklarım kadar yazış biçimim de önemlidir.

H. Aslan: Şiirin tornasından geçmiş bir düşünürün üslubu diyebilir miyiz?

Cemil Meriç: Yıllarca şiir yazdım.

H. Aslan: Cemil Meriç Türk nesrine Fransız sentaksını getirdi, deniyor doğru mu bu sizce?

Cemil Meriç: Olabilir. Fransızca'yla o kadar çok temasım oldu ki... Ben farkına varmadan bir etkisi olmuş olabilir Fransızca'nın. Edebiyata tercümeyle geçtim. Bir şuuraltı tesir...

H. Aslan: Yazılarınızı başka birine dikte ettiriyorsunuz. Konuşuyorsunuz yazılıyor. Yazılarınızda konuşma cümleleri ağırlıkta. Dikte ettirmenizden mi geliyor bu özellik?

Cemil Meriç: Üslubum kendim yazıyorken de, yani gözlerimin kapanmasından önce de böyleydi. Sanmıyorum.

H. Aslan : Üstadım, şiiri neden bıraktınız?

Cemil Meriç: **Sevdiğim şairler vardı. Pınarbaşları tutulmuştu. Onlardan daha büyük olamayacağımı hissettim. Nazım, Yahya Kemal, Necip Fazıl. Halbuki nesirde bana rakip olabilecek bir zirve yoktu.**

H. Aslan: Şiiri bırakışınızın tarihini hatırlıyor musunuz?

Cemil Meriç : Acaba bıraktım mı? **Söyleyemem ki bunu. Nesri şiir haline getirmeye çalıştım.**

H. Aslan: Büyük yazar olmak için sizin hayat çizginize benzer bir yolu katetmek gerekir mi?

Cemil Meriç: Gerekir. Acılar insan ruhunu biliyor. Acı çekmeyen insan olamaz.

H. Aslan: Sizin için demokrat diyebilir miyiz?

Cemil Meriç: Elbette evladım. Gerçek bir demokratım. **Liberal ve demokratım.**

H Aslan: Yazılarınızdan birinde, «Düşüncenin kuduz köpek gibi kovalandığı bir ülkede» yaşadığımızdan söz ediyorsunuz.

Cemil Meriç : Evet. En kötü yanımız, müsamahakâr olamayışımız Herhalde Moğollar'dan kalma bize.

H. Aslan: Liberal terimini hürriyet anlamında mı kullanıyorsunuz?

Cemil Meriç : Evet.

H. Aslan: Aydınlarımız konusunda söyleyecekleriniz var mı efendim?

Cemil Meriç: Bu konuda söyleyeceğimi söyledim galiba. Türkiye'de aydın yoktur. Çünkü mesuliyet yoktur. Taşıma suyla değirmen döndürüyoruz.

H. Aslan: **Bir denemenizde kitapları kadınlara benzetiyorsunuz. Neden başka bir varlığa değil de kadına?**

Cemil Meriç: Hayatımda iki önemli varlık var: Kadın ve kitap. **İkisi de insan. Yani, bunları teke irca edebiliriz. Kadın da insan, kitap da insan.**

H. Aslan : **«Her kitapta kendimizi okuruz, kendimizle yatarız her kadında» diyorsunuz. Neden kendimizle yatarız her kadında?**

Cemil Meriç : Kadınla bir parça bize yakın olduğu ve bizi sevdiği için yatarız. Hayvanlar çiftleşir, insanlar birleşir, tekleşir. Her insanda binlerce insan vardır. Kadın ve erkeğin biraraya gelmesinde, bu binlerce insandan yalnızca birer tanesi birbiriyle kaynaşır ve anlaşır. Aynileşirler.

H. Aslan: **Kitabı kadına benzeten başka bir düşünür hatırlıyor musunuz?**

Cemil Meriç: **Hatırlamıyorum.**

H. Aslan: «Bana okuduğum kitapların en güzelinin hangisi olduğunu soruyorsunuz, söyleyeyim: "Annemdir" der Abraham Lincoln. Annenizden hatırınızda kalanlar neler?

Cemil Meriç: Muhterem bir hanımdı annem. Babamla akrabaydılar. Babamın dedesi Dimetoka müftüsüydü. Benim soyadım aslında Hocazâde'dir. Soyadı kanunuyla değiştirildi. Bu soyadı Hafız Idris Efendi'den geliyor. İlk mektebi bitirmişti annem. Çok zengin bir masal dünyası vardı ve masallar anlatırdı bana. Hassas bir kadındı. Bende de var aynı hassasiyet ve bu annemin bendeki etkisidir.

H. Aslan: Zaaflarım diyebileceğiniz özellikleriniz neler efendim?

Cemil Meriç: **Çok. Baştan aşağı zaafım. Lüzumundan fazla hassasım. Çabuk kızarım, çabuk darılırım, çabuk sevinirim. Okumaya düşkünüm. Her insan gibi, belli bir ölçü içinde kadınlara zaafım var.** Beş kardeşiz. Ailenin yaşayan tek erkek evladı benim. Bu yüzden biraz şımarık büyümüşüm–

H. Aslan: Aşka inanıyor musunuz?

Cemil Meriç: **Elbette. İnsanlar arasındaki biricik insani his aşk. İnsanı insan yapan aşktır.**

H. Aslan: Kadınlara bakış açınız nedir?

Cemil Meriç: Büyük bir saygı ve sonsuz bir sevgi. Kadın erkekten daha yüksektir bana göre. Erkek kadın eşitliği yoktur. Vazife taksimi vardır. Kadın vazifeleriyle üstündür.Fedakârlığıyla, sadakatiyle. Hayatımdaki önemli varlıklardan biri kadın diğeri kitap.

H. Aslan: **«Bir kadınla yemeğe mi çıkıyorsunuz»** der Nietsche, **«sakın kırbacınızı yanınıza almayı ihmal etmeyin.»**

Cemil Meriç : Budala. «İnsanın Tanrı olmadığının tek belgesi göbekaltıdır» diyor bir yerde de. Küçüklük duygusundan ileri geliyor onun bu özelliği. **Kadın bahsinde hiçbir zaman tatmin olmamıştır**. Dâvet edildiği düğünde, geline evlenme teklif eder. Salaktı hazret.Dâhi bir salak. Tam bir erkek değildi; çünkü tam bir insan değildi. Farkında olmadığı bir zaafı vardı kadına. Delirdi zaten.

H. Aslan: **Kadınlar bahsinde hayatınızdaki en büyük yeri işgal eden kadın kimdir efendim?**

Cemil Meriç: **Ölenlerden karım Fevziye, yaşayanlardan, Lamia.** Karımı çok severim. Kırk yılın üzerinde bir beraberliğimiz oldu onunla. Fevziye tam bir aile kadını, mükemmel bir anneydi. Daima rahmetle anarım. Sakin bir zevceydi. Roma'yı Roma yapan asil ve büyük kadınlardan biriydi. Menteşoğulları boyundandı.

H. Aslan: Lamia Hanım'dan sözeder misiniz?

Cemil Meriç: Son derece sevdiğim ve son derece saydığım müstesna bir insandır. İnsanlar arasındaki yerini bulamamıştır. Talihsiz bir izdivaç yaptı. **Hz. Ebubekir soyundan geliyor.** Son derece fedakârdır. Hastalığımda bana gösterdiği şefkat emsalsizdir. **İnsanlığın yüzünü ağartan bir fedakârlık.** Mükemmel bir hocadır. Hayatımın en mükemmel arkadaşı. Talihim benim. Karım öldükten sonra onun yerini ancak Lamia Hanım doldurabilirdi. İngilizce öğrenimine dört yaşında başlamıştır. Ana mektebini ve Arnavutköy Kız Koleji'ni birincilikle bitirmiştir. Hasan Ali Yücel döneminde başarılı öğrencilerin diplomalarını Roosewelt imzalardı. Diplomasında Roosewelt ve Hasan Ali'nin imzaları var. Çok mükemmel bir İngilizce hocasıdır Lamia. Tanpınar'ın öğrencisidir, Reşat Nuri ile akrabadırlar.

H. Aslan: Kızınız efendim?

Cemil Meriç: Kızım mükemmel ve emsalsiz bir evlattır. Talihim bu Bedbahtlık içinde bahtiyarım.

H. Aslan: Ne tür müzikten hoşlanıyorsunuz?

Cemil Meriç: Umumiyetle alakurkayı severim. Sevdiğim bir insanla dinlemeliyim müziği. Sevdiğim insanla birlikte dinlediğim müziği severim, ister otobüs müziği olsun ister klasik. Farketmez. Türkülere özel bir zaafım yok. Ama sevdiğim türküler de var.

H. Aslan: Hangileri mesela?

Cemil Meriç: Şu anda sıralayamam.

H. Aslan : Sevdiğiniz yemekler neler?

Cemil Meriç: Lamia'nın pişirdiği yemeklerinin hepsini severim. Bilhassa bulgur ve etle yapılan yemekleri. Bütün yemeklerini severim Lamia'nın. Ümit'in pişirdiklerini de severim.

H. Aslan: Sigarayla aranız nasıl?

Cemil Meriç: On yedi yaşımdan bu yana sigara İçerdim. Günde üç paket. Sonra bıraktım. Lamia'nın yüzünden tekrar başladım. En son olarak da hastalanınca bıraktım. Şimdi içmiyorum.

H. Aslan : Lamia Hanım yüzünden?

Cemil Meriç: O içiyordu çünkü.

H. Aslan: Şu anda seyahat etme imkânınız olsaydı hangi ülkede olmak isterdiniz?

Cemil Meriç: Fransa'da.

H. Aslan : Neden Fransa'da?

Cemil Meriç : En çok Fransız kültürüyle temas halinde oldum. İnsanlarını severim. Altmış küsur yıldır Fransızcayla uğraşıyorum. Lamia'yla O'nun memleketi olan Şam'a da gitmek isterdim mesela.

H. Aslan: Kitaplarınıza çocuklarınız hissiyle baktığınız oluyor mu?

Cemil Meriç: Fazlasıyla elbette. Onlar da çocuğum. Kafamın gönlümün çocukları.

H. Aslan: Kitaplarınız arasında tercih yapabilir misiniz?

Cemil Meriç: Yapamam. Ancak Hind Edebiyatını çok severim. Sonradan «Bir Dünyanın Eşiğinde» adıyla basıldı. «Bu Ülke»yi de severim. Düşüncelerim tohum halinde Bu Ülke'dedir. Hayatımın bütün tecrübesi...

H. Aslan: Yeni bir çalışmanız var mı?

Cemil Meriç: Evet. Yeni bir kitap hazırlıyorum, «Umrandan Uygarlığa»nın tersi, «Kültürden İrfana» olacak adı. «Umrandan Uygarlığa», geçmişten bugüne idi, yeni kitabım bugünden geçmişe. İrfan biziz, kültür Avrupa. Batı'dan Doğu'ya gibi bir şey.

H. Aslan : **Benim sormadığım, sizin söylemek istediğiniz bir şey var mı?**

Cemil Meriç: Her cevap noksan. Cevaplamak ayıklamaktır. İnsanlara verebileceğim mesaj bu.

Sh: 586-592 Allah Teâlâ, rahmet eylesin. Âmin

Kaynak:

YAZARLAR BİRLİĞİ Türkiye kültür ve sanat yıllığı 1986 YAYINLAYAN VE YÖNETEN: Yazarlar Birliği a. D. Mehmet DOĞAN Mart 1986-Ankara

SEMÎHA CEMÂL HANIMEFENDİ

Semîha Cemâl, Ken'an Rifâî'nin halifelerinden Cemâl Bey'in ve en yakın müritlerinden Nazlı Hanım'ın küçük kızlarıdır.

İlk tahsilini Çelebi Mektebinde yapmış, sonra Çamlıca Lisesinden ve 1926'da Darulfünün Felsefe Şubesinden mezun olmuştur.

Kısa bir zaman İzmir Kız Lisesi Felsefe ve Ruhiyat (Psikoloji) Öğretmenliğinde bulunmuş, 1929'dan 1935'e kadar da İstanbul Kız Muallim Mektebinin Ruhiyat Öğretmenliğinde başarıyla çalışmıştır.

Ancak, dünya demek, bir dış görünüş mahalli olduğuna göre, bu çıplak, yanıcı ve yakıcı rûha da dünya âleminde bir vücut lâzım olduğundan, güzeller güzeli denmeye sezâ bir beden kisvesi ile dünyâya aşk ve insanlık âbidesi olarak geldi. İşte bu müstesnâ insan, kitaplar yazdı, tercümeler yaptı, hocalık edip talebeler yetiştirmek sûretiyle fazlası ile dünyâya borcunu ödedi. Ve nihâyet, ezel ile ebed arasında bir şimşek gibi çakarak, genç yaşında, Hak tecellîsine ayna olarak bir cila ve kemal kazanmış böylece de üstadının varlığında fânî olmanın dört başı mâmur örneğini vermiş bulunan Semîha Cemâl Hanım, sekiz ay süren vahim bir hastalıktan sonra, **genç yaşta (otuz bir yaşında)**30 Ocak 1936 da **Hakk katına uçup gitti.**

ŞEYHİ KEN'AN RİFÂÎ'NİN CEPHESİDEN SEMÎHA CEMÂL HANIM

Ken'an Rifâî'nin hayatını yazanlar Semîha Cemâl'in onun hayâtındaki yerini belirtmenin lüzum ve hatta zarûretine inanıyorlar. Çünkü bu keyfiyetin tahlili hem Ken'an Rifâî'nin hayâtının bir cephesini aydınlatacak, hem de kadın anlayışı ve cemiyet bünyesi içinde kadına verdiği yeri tâyin etmiş olacaktır. **Maamâfih onun bu husustaki kanaatleri, zamânını aşan her fikir ve hareketin uğradığı muameleye tâbi tutularak, çoğu zaman anlaşılmamıştır.**

En genç yaşlarından beri kadınlar ve kadınlık hakkında, onları küçülten, onlarda nakîse görmeye mütemayil herhangi bir fikre verdiği cevap hemen hiç değişmiyor: ***"Dokunmayın benim kadınlarıma, beni bir kadın dünyâya getirdi, ben onlara söz söyletmem."***

Ken'an Rifâî ve talebeleri 1942 senesinde önünden geçerken uğradıkları Andifonia Kilisesi'nde kadınları mukaddes hücreye sokmamaları ve sebebini de papazların **"Kadınlar günahlı oldukları için bu hücreye giremezler"** diye izah ettikleri zaman bu hâdiseyi bir platform yaparak kendisinin ve Islâmiyetin kadın meselesini ele alış tarzını eve gelir gelmez şöyle dikte etmişti:

“Asırlar boyunca kadın için neler söylendi, neler yazıldı, ne kanlı mâcerâlara girişildi. Onun adı kâh hudutsuz ihtiraslara vâsıta edildi, kâh faziletin eline bir bayrak olarak verildi. Fakat İslâmiyet kadar hiçbir zihniyet, hiçbir felsefe ona bahâ biçemedi, hakîkî mevkiini veremedi.

Zaman ve menfaatler İslâmiyetin kadın telâkkisini ne kadar tahrif ederse etsin, onun bu husustaki görüşü inkâr kabul etmez.

Zîra en büyük delîli Kur’ân-ı Kerim’dedir. Orada hitaplar “müminin ve müminat, sâlihîn ve sâlihat” diye tefriksiz yapılmış ve mümine ve sâliha kadınlar mümin ve sâlih erkeklerden ayrılmamıştır. İslâmiyetin ilk zamanlarında kadın içtimâi hayâtın her safhasında erkekle berâber yer almakta, hatta gazâlara bile fiilen iştirak etmekte idi.

“Bana dünyânızdan kadınlar ve güzel kokular sevdirildi ve nûr-ı dîdem salâttır” diyerek sevdiği şeylerin başında kadını sayan Peygamberimiz, onun içtimâi hayattaki yerini “kadın erkeğin yarısıdır” diye sarâhaten ve kat’î olarak, tâyin etmiştir.

Acaba İslâmiyetin kadına verdiği bu değer nereden geliyor? İslâmiyet Hakk’ın yaratıcı kuvvetini taşıması ve hayâtı idâmede oynadığı rol bakımından kadına, has bir değer vermiştir. Bu değeri Hazret-i Mevlânâ şöyle ifâde etmiştir:

Pertev-i Hakkest an mâşûk nî

*Hâlıkest an gûyyâ mahlûk nî **

Onun, kadını “mahlûk değildir, sanki Hâlıktır” diye kabul edişi, hayâtın ve âlemlerin mânâsı olan yaratıcı kudreti bizzat şahsında temsil etmesinden dolayıdır.

Görülüyor ki İslâmiyet, kadını, içtimâi hayatta bir süs, bir lüks metâı olarak değil de iş ve hayat arkadaşı diye nazarıitibâre aldığı gibi, cinsiyeti bakımından da sâdece bir zevk âleti olarak görmüyor, onda Hakk’ın yaratıcı kudretinin bir numûnesini müşâhede ediyor. Yine Hazret-i Mevlânâ:

Gûyyâ Hak tâft ez perdeî rakik (*Sanki bir ince perdeden Hakk tecellî etmiştir.*)

diyor.

Esâsen Peygamberimizin, “Bana dünyânızdan kadınlar sevdirildi” sözü de böyle bir felsefenin mahsûlüdür. Bu sözü Muhiddîn-i Arabî şöyle îzah ediyor: “Resûlullah nisâya muhabbet ederek onların vücûdu aynasında Hakk’ı kemâli ile müşâhede etmiştir.” Zîra İbnü’l-Fâriz’m de dediği gibi:

“Her güzelin hüsnü, Allah’ın cemâlinden müsteardır.” Şu halde erkeğin kadına muhabbeti bir bakıma Allah’ın cemâline vuslatı talepten ibârettir. Fakat şüphesiz ki böyle bir düşünce muayyen bir seviyenin ve mânevî terbiyenin mahsûlüdür. Kadını sâdece cinsî zevk ve şehvetlerin bir tatmin âleti saymak bu yüzden de günahlı görmek basit ve iptidâî bir zihniyetin eseri olduğu gibi, mahbûb-ı hakîkînin aslına, hakikatine varmak için bir vâsıta, bir köprü bilmek ve ona göre hürmet etmek olgun bir görüşün ifâdesidir ki bu da İslâmiyette kemâlini bulmuştur.”

Ken'an Rifâî bütün hayâtı boyunca tecessüt etmiş bir arzu ve iştiyak sembolü hâlinde insanların içine, en derinlerine inmiş ve örneğini annesinin şahsında görüp temâşâ ettiği ve hayran kaldığı bir sevginin arayıcılığını yapmıştır. **Annesi Hatice Cenan Hanım** ona kadınlık ve dostluk hazînelerini, şirksiz, garazsız bir sevginin kanalı ile boşaltmış, kendinde ne varsa bu yoldan ona vermiş, bu vâdîde yolunu gösteren bir ışık olmuştu. Fakat bu çetin, müşkül, dertli yola tutulan ışık ona yoldaşlık ettiği kadar bütün güçlükleri de suyun yüzüne çıkarmaktan hâlî kalmadı. Biliyoruz ki Ken'an Rifâî beşerî bir kuvvetin görüp anlayıp tatmin edemeyeceği bir hasret ve iştiyakla dolu. İşte bu bitmez tükenmez iştiyak ve yürek yangını, onu uğruna can koyduğu insanlar içinde her zaman bir dereceye kadar yalnız, vahşî ve boynu bükük bırakmıştır. Annesi aradan çekilip onu insanlarla ve hayatla baş başa bırakıncaya kadar her müşkül ânında yanında belirmiş ve herhangi bir tarzda ona, **"Yalnız değilsin, seninle beraberim"** demiş, diyebilmişti. Bu satırları yazanlar,

Ken'an Rifâî'nin, bu berâberliğin hasretini hayâtının son gününe kadar nasıl yana yakıla çektiğinin en yakın şâhitleridir.

İşte şimdi ona, üzerine bir de bu emsalsiz ananın hasreti binen dâvâsında bir yâr ve bir yoldaş lâzımdı. **Hayat, karşısına Semîha Cemâl'i çıkardı.**

Şurasını hiç hatırdan çıkarmamalıdır ki, onun asla behîmiyet bilmeyen yüksek vasıflı aşkı, hayâtı boyunca annesinde bulduğu kemâlin iştiyâkını çekmiş, hasretini duymuştur. O, âdeta karşısında müşahhas bir varlık görmemiş, el yordamı ile araştırır gibi, etrafında hissettiği varlıklara **"Acaba bu o mu?"** diye heyecanla dokunmuş, böylece hep annesinin kemal ve cemâlinden bir kalıp aramıştır. Yok denecek kadar az da olsa, hiç bulamamış sayılamaz. İşte, hayâtın onun önüne çıkardığı bir Semîha Cemâl, ki dört başı mâmur varlığı ile, ezel anlaşmasının en kusursuz örneğini ona getirmiştir.

Her münâsebetin neticesini maddî veya mânevî, fakat umumiyetle maddî bir kazanç endîşesi ile hesaplayanlar için bu hikâye üzerinde konuşulacak çok şey vardır.

Halbuki bu vâkıanın felsefesini yapınca şu hakikatle karşılaşıyoruz ki bu hamle, onun kendi kendine olan özleyiş ve birlik arzusunun muayyen bir plan üstündeki ifâdesinden başka bir şey değildir.

Nitekim Semîha Cemâl'in evine geldiği bir gün söylemiş olduğu şu sözler de onun kendi kendine olan bu seferi gayet vâzıh olarak hissettiğinin açık bir ifâdesidir:

> ***"Ne dedim biliyor musun buraya gelirken., kendime sordum: Nereye gidiyorsun sen? dedim ki: Kendimdeki fikre., ben kendi fikrimle yalnız kalınca nasıl zevk duyarsam, senden duyduğum zevk de böyle."***

Cemiyet nizamlarına sâdece iştirâki kâfi görmeyip çoğu zaman o nizamların muhâfazasım da üzerine almış olan bir insanın, kendi kendine yaptığı bu seferden, bu kendini arayış ve buluştan çıkarılacak yapıcı anlayış üstünde bir lahza duralım.

Ken'an Rifâî'yi hayâtının hiçbir safhasında yıkıcı bir insan olarak görmüyoruz. Kütle ile tesis ettiği münâsebetlerde o her zaman yapıcı olmayı tercih ediyor. Cemiyet içinde eskimiş, fonksiyonunu icrâ etmiş bir kıymet hükmüne parmak bastığı zaman da yerine derhal bir başka norm veya tâdil ve tashihe uğramış bir değer teklif ederek çatlaksız, eksiksiz bir kıymetler sistemi temin ediyor. Şu halde böyle bir münâsebette de, her bir hareketinde

olduğu gibi, bir yapıcılık unsuru ve gayesi aramamız pek tabiî ve âdeta zarûrîdir.

Onun için de söylenenleri bir tarafa bırakarak meseleyi samimiyetle şöyle vazediyoruz: Evet! **Semîha Cemâl, Ken'an Rifâî'yi şu dünya târihinde misline az rastlanır bir aşk, anlayış ve îmanla sevdi.** Fakat şunu unutmamak lâzımdır ki bu sevginin esâsını, mayasını Semîha Cemâl'in onu görüş ve anlayışı, onun dâvâsma iştirâki, kendi varlığını onun varlığı ile aynileştirme arzusu teşkil ediyordu. Üzerinde durulacak mesele budur. Esâsen onu sevmek ne demektir, insana ne kazandırıyor veya ne kaybettiriyor?

Şu satırları yazanlar fikirlerini istedikleri gibi ifâde edebilmek kudretini gösterebilirlerse bu suâlin cevâbı kendiliğinden tahakkuk edecektir.

Evvelâ şunu öğrenelim: Onu tanıyıncaya kadar Semîha Cemâl kimdi ve ne şerâit içinde bulunuyordu?

Semîha Cemâl, Ken'an Rifâî'nin ülfeti halkasına girmeden evvel kendi kabuğunun içine çekilmiş, ferdî ve küçük sürurları ve elemleri ortasında mahpus, insan olarak vazifeli olduğu hususlardan habersiz, güzel, mağrur, kayıtsız ve tipik bir aristokasi çocuğu idi. Hâiz olduğu kâbiliyetler usta bir yapıcının eline düşmeseydi emsâli gibi kendi içinde kaybolup gidecekti. Bahtlı bir çocuktu ki yolu ehlinin yolu üstüne düştü. Aynı mânâyı içlerinde taşıyan ve tıpkı Mevlânâ ile Hüsâmeddin Çelebi'de olduğu gibi hoca-talebe hüviyetleri ortasında biribirini bulan bu iki varlığın mânâlarını tanıyıp birbirlerini sevmelerinden tabiî ne olabilir? Fakat Ken'an Rifâî için bu sevgi bir netîce değil, bir başlangıçtı. Zîra her şeyden evvel yapıcı bir karakter taşıyan bu mürşit, içinde taşıdığı cevheri, hayâtının özünü, hikmetini nakletmeye râzı olduğu bu toprağı, emânetini kabûle müsâit bir zemin hâline getirmeye koyuldu.

Onun nazarında Semîha Cemâl her an temasta olduğu insanlık âleminin iyi bir numûnesi idi. Onunla bilişik olduğu nispette bu numûnenin temsil ettiği kütle ile de temâsım temin ediyordu. Semîha Cemâl'in varlığı onu insanlık âlemi ile alış verişte tutan bir köprü mesâbesinde idi. Bunun için bu varlığı tanıması iyilik ve fenalık hudutlarını, kabiliyetlerini, tarzını ve cinsini tâyin etmesi, böylece de eksiklerini tamamlayıp gediklerini kapaması lâzımdı. Ve gene bunun için, insanlara karşı her zaman ve her şartta tatbik edegeldiği bir tek çıkar yol biliyordu: Mevzûunu sevmek, severek aşkla işlemek ve geliştirmek. İşe evvelâ onun yarım kalmış tahsilini tamamlatmakla başladı. Ve dadısı, lalası, arabası tamam olmadan sokağa çıkmak külfetini ihtiyar etmeye alışmamış olan bu küçük kız, ondan aldığı şevk ve ilhamla çalışmaya koyuldu. Mezuniyet imtihanlarını vermek için aylarca, haftanın her günü çalıştı, didindi. Bâzan günün yirmi dört saatinin on ikisi kıyasıya zahmetli bir çalışmayla geçiyordu. Yakınları odasının gece yarılarına kadar dinlenmeyen ışığından endîşe ile bahseder oldular. Fakat Ken'an Rifâî eline aldığı mevzûun kabiliyet hudutlarını bildiğinden sesini çıkarmıyordu. Mezuniyet imtihanları biter bitmez **Semîha Cemâl Dârülfünûn'un felsefe şûbesine** kaydoldu. Hocası bir defa tezgâhı kurmuş ve aradan çekilmişti. Zîra artık biliyordu ki o, kendi kendine işleyecek bir çark hâline gelmiştir. Öğrenme ve öğretme, sevme ve sevilme, faydalanma ve faydalandırma azmi ve aşkı, içinde bir meşale gibi tutuşturulan genç kız yayından çekilen bir ok hızı ile emsâli arasında dikkati çeken bir muvaffakiyetle herkesi ve hatta zaman zaman kendini de hayretlere düşürerek Dârülfünûn'u bitirdi. Ve mezun olduğu fakülteye rühiyat asistanı oldu. Fakat bir müddet sonra daha genç talebelerle çalışmayı tercih ederek liselere geçti, 1926'dan 1934'e kadar devam eden sekiz senelik hocalık hayâtı içine hakîkaten muvaffakiyetler sığdırdı. Bağrında tutuşan irfan meşalesini

önüne gelen her yerde ve her fırsatta uyandırmaya çalıştı. 1936'da hayâta gözlerini kapadığı zaman ***Epiktet , Hayât-ı Beşer yahut Kevs'inTablosu , Fedon , Alkibyad , Apoloji , Kriton , Hipyas , Otifon , Mark Orel ,*** gibi klasikleri lisânımıza kendi başına kazandırmış, ayrıca, ***Hayat***, ***Mihrap*** gibi mecmualarda muntazaman neşriyat yapmış ve ***Aşk Peygamberi , Aşk ve Güldemeti*** isimli üç telif eser yazmıştı.

AŞK PEYGAMBERİ

Kaynak: Y.Asır. Müslümanlık:235-243

Semîha Cemâl Hanım, 1930'ların başında

"Aşk Budur" Semîha Cemâl Hanım ve Sâmiha Ayverdi Hanım'ın ortak kitabıdır. Sâmiha ve Semîha ilişkisinin iç içe geçmesiyle zuhur etmiş bir kitaptır.

Aşk Budur ortaya çıkışı itibariyle çok farklı bir eserdir. Eser, Kenan Rifâî'nin öğrencilerinden Semîha Cemâl Hanım tarafından yazılmaya başlanır. Fakat kendisi çok genç yaşta Allah aşkının cezbesine tutulup bu âlemden gider olunca, kitabı tamamlama görevi Sâmiha Ayverdi'ye verilir.

Bu meyânda anlatılan bir hadise vardır. Semîha Cemâl hanımın hastalığı ağırlaştığı ve zâten çok zayıflamış olan vücudunun buna daha fazla dayanamayacağı anlaşılınca, Sâmiha Ayverdi, Hocası Kenan Rifâî'ye gelerek, ***"Efendim, dua buyursanızda onun yerine ben gitsem"*** diye niyazda bulunur. Kendileri, bunun sebebini sorduğunda, Semîha Cemâl Hanımın faydalı bir vücut olduğunu ve yazarlığı ile insanlığa hizmet ettiğini söyler. Sonrasında gelen cevap çok nettir: ***"Öyleyse bundan böyle kalemi sana veririr sen yazarsın. "***

Sâmiha Ayverdi bu emir üzerine kalemi eline alarak *Aşk Budur* adlı kitabı tamamlar ve neredeyse yarım yüzyıl sürecek olan yazarlık hayatı da işte böylece başlamış olur. Kitap dikkatle okunduğunda, belli bir yerden sonra eserin üslûbunun farklılaştığı görülür. Bu, saf ve yakıcı bir aşktan, aşkın aklına doğru seyreden bir değişimdir. Semîha Cemâl Hanımın Allah aşkıyla şekillenen ve âdetâ yazanı ve okuyanı yakıp yokluğa mülhak eden anlatımı, Sâmiha Ayverdi'nin Hocasından almış olduğu ***"Yan, ama tütme!"*** düstûruyla işleyen kaleminde daha çok İlâhî aşkın yapıcı ve oldurucu çehresini takınır.

Roman, M.Ö. Arabistan'ın Kuzeyinde yaşamış olan güçlü ve şaşaalı Hayre Hükümeti'nin saray ve aristokrat çevresinde geçen bir aşkı anlatıyor. Bu dönemde Hayreliler, Araplar arasında çok yaygın olan putperest inancına sahipler. Hükümdar Menzer'in başhekimi Hamza, yine hükümdarın katında önemli bir mevkide bulunan amcası Zeyyad'ın biricik kızı Meryem'e âşıktır. Fakat Meryem ona istediği cevabı vermez. Romanda Hamza beşerî aşkın zirvesini temsil eder fakat aşkına karşılık beklemek zaafına düşmüş olması onu bu duygunun hakikatine ulaşmaktan men etmektedir.

Meryem ise yanmak ve yakmak tabiatında yaratılan ateş gibi, bu dünyaya sevmek ve sevilmek kabiliyetinde gelmiş asil ve güzel bir kızdır. Fakat hayatı boyunca canını önüne koymaya değecek bir eşik bulamamanın da azâbı içindedir, içerisinde bulunduğu maddî dünyânın zevkleri onu doyurmak bir yana, gönlünde en ufak bir ilgi bile uyandırmazlar. Böylesine aşka kabiliyetli bir insan olur da, hilkat eli hiç onu unutur mu? Romanı yazan kalem de unutmamıştır.

İlerleyen bölümlerde, kaderin bir cilvesi ile ülke menfaatlerini korumak adına, hükümdarın emriyle Hamza ve Meryem sözde bir evlilik yaparlar. Başhekim Hamza bu evliliğin ilk aylarında bir görevle Mısır'a gider. Geri dönerken orada tanışıp kölelikten kurtardığı ve dost olduğu Ömer'i de beraberinde getirir. Ömer Hayre'de yaşarken bir vesileyle Mısırlı tüccarların eline düşmüş bir esirdir. Fakat kendisine yakıştırılan bu esir sıfatını kabul etmeyecek kadar da özgür bir ruhtur. Çünkü Ömer'in, kendisini nefsin zaafları esâretinden kurtarıp, tek Allah'ın kulu olma özgürlüğüne götüren bir hocası vardır: **Ebu'ş-şettar aşîreti reisi Yusuf.**

Yusuf, İlâhî nurun o devirde kendisinden göründüğü kâmil insandır. Sözüyle, haliyle, gösterdiği maddî ve mânevî cömertliklerle yalnız kendi aşiretinin değil bütün Arap kabilelerinin gönlünde taht kurmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'in en güzel kıssasında anlatılan Yusuf peygamber gibi o da Allah'ın cemâl tecellîsine mazhar olmuş bir sultandır. Romanda bu ismin kullanılması tesâdüfî değildir. Kur'an'da Kenan illerinde kaybolan Yusuf Allah'ın zâtî güzelliğini temsil ettiği gibi *Aşk Budur*'daki Yusuf da, kalem sahiplerinin, gizli ve aşikâr her an hocaları Ken'an Rifâi'nin varlığında seyrettikleri Allah tecellîsini sembolize eder.

Aşk Budur Semîha Cemâl hanımın *Aşk* kitabının genişletilmiş hâlidir.

AŞK BUDUR!, (Aşk Bu İmiş!) "Sâmiha Ayverdi Hanımefendi"

Kaynak: Sırra Yolculuk: Sh: 81-83

Küçük insan hayâtının aşağı yukarı on senesi içine sığdırılan bu faâliyetin, iyice düşünülecek olursa, gerçek bir muvaffakiyet olduğu görülür. Fakat Semîha Cemâl'in elde ettiği bundan daha büyük bir muvaffakiyeti vardır: O da mânâsını bulması, insan olmanın omuzlarına yüklediği mesûliyetlerin şuûruna ermesi ve bilhassa başkaları için yaşamak bahtiyarlığını elde etmesidir. Ken'an Rifâî ona gösterdi ki her birimiz varlığa âit en güzel şeyin aslını, cevherini

kendi içimizde taşıyoruz ve çoğu zaman onun gölgesini, kopyesini hâriçte aramakla vakit geçiriyoruz. Şu halde her şeyden evvel insanın kendi içi ve kendi benliği ile temâsa geçmesi, kendini bulması lâzımdır.

Bu ünsiyet ve müşâreketi temin ederken Ken'an Rifâî talebesinin vücut tarlasına yeni tohumlar atmamış, ancak şuur altında uyuklayan ve gün ışığına çıkmak için fırsat bekleyen tohumları uyandırarak onlara hayat ve gelişme imkânları sağlamıştır. Ve bunu yaparken, bir mürebbî, bir kâşif, bir yol gösterici liyâkatiyle hareket ederek, onu dünyânın herhangi bir köşesine gelişigüzel atılıvermiş bir fâni, bir değersiz varlık olmaktan kurtarıp zaman içinden akan hayâtın mânâlı, şuurlu bir parçası hâline getirmişti.

Şimdi Semîha Cemâl insanların içinde, onlarla, hayatla ve kendi kendisi ile giriştiği mukavelelere sâdık bir talebe, dâvâsını paylaşabileceği bir dost ve yorgun başını varlığında dinlendireceği bir insandı.

Artık hayâtının bir safhasında annesi ile berâber giriştiği hayat ve yaşama tecrübesini bu defa onunla tekrarlayabilirdi.

Hayâtında Semîha Cemâl'e, bu bakımdan ne kadar ehemmiyetli bir yer verdiğini bir mektubundan aldığımız şu ibâre ne kadar güzel belirtiyor:

"...vapur uzaklaşıyordu sana dürbünle bakıyordum. Dedim ki dünyânın zevkini adesesinden seyrettiğim teleskopum görünmez oldun, dürbünle de seçilmez oldun, hayâlin bu cihâna sığmaz oldu."

Burada şu sual akla gelebilir: Ken'an Rifâî bu alış verişi yapmak için neden bir kadını tercih etti? Bunun cevâbı hazırdır. Çünkü o daha evvel yaptığı tecrübelerde görmüş ve anlamıştı ki fikir, his ve îman alış verişinde kadın, erkekten daha müsait bir mutavassıt, daha verimli bir zemindir. O, şahsiyet şekillenmesini annesinden almıştı. Şu halde bu formasyonu biyolojik sâhada olduğu gibi, psikolojik olarak da çoğalma kabiliyeti olan yine bu şerâitte bir varlığa iâde etmek gerekiyordu. Semîha Cemâl esas îtibâriyle bir semboldür. Asıl mesele Ken'an Rifâî'nin bilhassa kadınlık âlemiyle temasta olması ve nev'-i beşerin müstakbel veçhesini tâyinde, kadını yapıcı, şekil verici bir âmil olarak görmesindedir. Esâsen böyle olmasaydı ve pek şahsî bir münâsebetin hudutları içinde kalsaydı, bu meseleyi ele alıp üzerinde fikir beyan etmeye ne lüzum olacaktı, ne de salâhiyetimiz.

Onların hayatlarında en esaslı unsur karşılıklı âhenk ve anlayış vasfı idi. Birbirlerine karşı benlik hudutlarını kaldırmış ve döküldüğü kabın şeklini alan mayi gibi birbirlerinde şekil bulmuşlardı. Bu hakikat Ken'an Rifâî'ye, **"Dün Beyoğlu'nda seni gördüm, geçiyordun. Benim ifâdemin aksi dedim"** sözünü söyletecek kadar onlar için sarih ve aydınlıktı.

Hocası ona şöyle diyordu: "Benim bir zevkim var, bu da sana irfan öğretebilmektir." **O zaman Semîha Cemâl soruyor: "Buna karşılık ben ne yapayım?" Ken'an Rifâî'nin bu suâle verdiği cevap şudur**:

"Ben senden çok bir şey istemiyorum; ancak, nefsini arkaya atmayı öğren. Sen bir yudumda doyanlardan olma! Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem "Mâ arefnâke hakka mârifetik" *(Yâ Rabbi senin mârifetini hakkıyla bilemedik.)* ***diyor. Onun için sen de durma ilerle, beni sev, beni sev ki ben de seni seveyim. Yalnız, bu "beni sev"in mânâsını iyi anla. Beni sev demek, sevdiklerimi, bütün insanları, aşkı, Allah'ı sev demektir."***

Ken'an Rifâî, Semîha Cemâl'e hayat ve varlık cevherinin insanın kendi içinde, özünde olduğunu öğretirken Semîha Cemâl de ona kendini gösteren, onu kendi varlığının şuûrunda tutan bir ayna olmuş ve ayaklarını toprağa bağlamıştı. Bir taraftan hocasının elinde tuttuğu irfan meşalesi altında feyizlenirken bir taraftan da ona yoldaşlık ediyor ve onu yalnız, ürkek, mahzun ve yorgun gördüğü her zaman, eski günlerde annesinin yaptığı gibi, îmanlı insanların kalp huzûru ile sesleniyordu: **"Seninle berâberim, sana inanıyorum, yalnız değilsin."** Evet! O bu teminâta zaman zaman bir küçük çocuk çâresizliği ile muhtaçtı. Semîha Cemâl hocasının yanında, hem idealini garazsız bir samimiyetle benimseyerek "yapıcı kadın" olabilmek, hem de ona karşı yoldaşlık ve analık duygularını müştereken seferber ederek, yaratıcılık kisvesini muhafaza etmek gerektiğini hissetmişti.

Bu sûretle yolu büyük adamın yoluna düşen her kadında olduğu gibi, târih ve insanlık karşısında Semîha Cemâl'in omuzlarına da birçok vazifeler yükleniyordu. Bir defa Ken'an Rifâî'nin kolay kolay tesir ve nüfuz edilemeyen şahsiyeti binasını tavaf edecek, keşfedecekti. Sonra onu heceleyip öğrendiği kadar kendisine de gösterecekti. Zîra Ken'an Rifâî'nin çetin ve sökülmez bir kitap olan kendi varlığını başkalarından dinlemeye dâima muhtaç olan nev'i şahsına mahsus bir veçhesi de vardır. Ondan sonra bir adım daha ileri gitmek ve berâberce okunup anlamaya çalışılan bu kitabı âlem halkına okutmak, tefsir ve tahlilini yapmak îcap ediyordu ve herhalde kendisine tevcih edilen asıl vazife de buydu. Bu bakımdan **Semîha Cemâl ömrü boyunca hocasının en salâhiyetli, en aydınlık fakat her zaman en mütevâzi müfessiri olmuştur.**

Esâsen ona ayak uydurmanın, onunla yollara düşmenin büyük güçlüğü buradadır. Fakat bu güçlüğü yenebilmenin, insanı ölümsüzlüğe götüreceğini de biliyordu. O, **"Böyle benim gibi seven bir vücut toprak olamaz, belki de ben vücûdumu toprak olmaktan kurtarmak için bu kadar seviyorum. Ben ölsem bile aşkım asırlara intikal edecek kadar kuvvetlidir. Çünkü ben de onu başkalarından intikal ettim, bende başlayan bir şey değil bu! Ben ona, gelmiş geçmiş bütün insanların, bana mîras bıraktığı bir ruh zenginliği, bir ruh asâleti ile bağlıyım. Bu emâneti kendi aşkımla zenginleştirip, besleyip gelecek nesillere devredeceğim"** diye yazıyor.

Semîha Cemâl vaadinde durdu ve son nefesine kadar aşkının seviyesini muhâfaza etti. Ve nihâyet bir bardak suyu varlık denizine dökerek ebedileşti. Fakat dünya, herhangi bir insan olarak bu sevgiden gıdâlanan ve bir yapıcı olarak bu sevgiden yardım gören çileli insanın bu kadarcık safâsını da hoş görüp anlayamadı. Anlayamamakta da mâzurdu. Zîra, beşeriyeti her devirde bir taraftan Semîha Cemâller, bir taraftan Ken'an Rifâîler'le kucaklayıp saran ve bu yoldan ihyâ ve ibdâ eden ezelî sevdâ, esâsen kendi kendini anlaşılmamaya mahkûm etmiştir. Niçin? Bu, bizce sarih olarak belli değil. Onun için, şu saklanış üzerinde bir an karar ettikten ve –belki de henüz bu anlayışa varma kıvamına gelemediğimizi düşündükten sonrabu meseleden ayrılalım.

Vefâtı günü, hayat karşısında bir defa daha kendi kendisi ile baş başa bırakılan Ken'an Rifâî, ondan açılan boşluk ortasında sâdece ***"Hepinizden güç bana oldu"*** demişti. Bizler, bu çâresiz

ifâdenin mânâsını şimdi daha iyi anlıyoruz.

Burada, söylemek istediğimiz halde ifâdeye muktedir olamadığımız bu beşerîliği atlamış aşkı beyan bakımından, sözü gene, onlara bırakıyoruz:

- “Benim hiçbir şeyim yok., ne bir zevk, ne bir eğlence, hiçbir şeyim yok., bir aşkım var Semîhacığım.”
- Ne kadar fakirsiniz.
- “Evet, ben şehülgarâmım!”

Kaynak: Y.Asır. Müslümanlık: 243-247

PROF. DR. ZİYA CEMÂL’İN DİLİNDEN “SEMİHA CEMÂL HANIM”

Öğrenci iken bütün hocaları onu azim ve zekâsına, muhakemesinin kuvvetine hayran olduklarını iftiharla söylerlerdi.

Kendisini tanıyanların hepsi ve Üniversite Profesörlerinden Sayın Şekib, Yusuf Ziya, o zamanlar Darulfünün Eminliğinde bulunmuş olan Prof. Dr. Nurettin Ali onun müstesna kabiliyetini hararetle takdir edenlerdendir. Hatta o tarihlerde Prof. Yusuf Ziya, kendi nezareti altında çıkan bir risaleye (dergi) Semîha Cemâl’in gönderdiği bir yazı için bana şu satırları göndermişti:

> “Kızkardeşinizin bu seferki yazısı pek hayret verici! Davud’un Mezamir’ini okudunuz mu, bilmem?.. Bir kere lütfen okuyunuz. İkisinin de aynı menbadan ilham aldığını vazıları (açıkça) göreceksiniz. Yazıyı okurken öyle dedim: Eğer bu kız çıkıp ta **“Ben Allah’tan ilham alıyorum, işte delilim bu sözlerdir.”** diyecek olsa, muhakkak ilk mümin ben olacağım. Yazısı benim içimde bu derece azîm bir tesir bıraktı.”

Bundan başka Prof. Bay Şekib’in hakkında çok takdir eden yazıları vardır.

Semîha Cemâl… asırların sinesinden nâz ile beliren âteşin (ateşli, canlı) istîdad (kabiliyet)..

Semîha Cemâl.. mütekâmil (tekâmül etmiş, olgunlaşmış) ve mutlak fazilet örneği..

Semîha Cemâl.. şahsında insanî hisleri olgun bir belâgat ve bütün vüzuhile temsil eden yüksek kabiliyet..

Semîha Cemâl.. Rabbânî bir tuhfe (armağan), bir mücerred ruh; gayıbdan beşerilere armağan; tecessüd etmiş ahlak numunesi..

Beşerî ölçüler, insan havsalası, bu genç vücudun kısacık hayatına sığdırdığı taşkın kudreti tartmakta ve anlayabilmekte şaşkındır. Onun irfan dolu hayatı, hayret şâyan bir mucizeye benzer. Kudretin bezenerek vücuda getirdiği, beşeriyeti şaşırtan icazkâr (az sözle mânâyı anlatan) bir eser!

Sanki Allah onu yaratmakla, kendine has olan özellikleri bu vücuddan âleme ilan etmek, göstermek istemiş de, bu şahane âbideyi vücuda getirmiş…

Semîha Cemâl.. Hiç bir beşerî hırsla yorulmamış, meşgul olmamış, vakit kaybetmemiş musaffa (sâfîleşmiş) ve tam insan!

Onun varlığındaki enerji, asla süflî zaaflara, unsurî ihtiraslara taksim olmamış, bütün kuvvet ve şiddeti ile bir tek yoldan, bir tek hedefe akıp vâsıl olmuştur. O, ilâhi kudretten başka hiç

bir şeyin zebunu olmamıştır. Onun temiz ve lekesiz varlığı, sefil bağımlılıklardan hiç birini tanımaz.

Semîha Cemâl herhangi bir varlıkta, o varlığın şahsî kıymetini değil, bu vücuda vücud verenin sun'unu (kudretini, tesirini) görür.

Semîha Cemâl.. **"İyi ve fena diye iki mefhum bilmez. Onun için her şeyde iyilik vardır. "Fena denen kimse, fenalığı iyilik zannı ile yapan merhamete şayan bir şaşıdan ibarettir."** der idi. O, her suçlunun nokta-i nazarına (bakış açısına) nüzul ederek (inerek) onu mazur görmesini bilir; dünya sahnesini perdenin içinden seyreder. O oyuncuların mahiyetini de bilir.

Semîha Cemâl.. meslekî hayatında ruhî terbiyeyi tam bir muvaffakiyetle (başarıyla) öğretmiştir.

İnsan kardeşini bu kadar metheder mi diyeceksiniz, fakat onu tanıyanlar bu sözleri az bile görür. Ebedî eserlerinin lirik kudretli tezahürünü mahviyetle tadil etmeye uğraşmıştır.

Bir ressam, bir heykeltraş, bir şair ve her hangi bir sanatkâr için, bir dış tesirin, tabiat güzelliklerinin, bu sanat kabiliyetine inzimamı (katılma, ilave olma), sanatkarın zevkinin inbisatına (genişlemesine)yardım etmesi lazımdır. Halbuki Semîha Cemâl için ilham kaynağı, her nefes yeni ve gizli bir köşesini keşfettiği ruhudur.

Öğretmen olduğu Kız Öğretmen Okulunda ve gerek Yovakimion Rum Kız Lisesi ve İtalyan Kız Lisesinde kendisini sevmeyen ve üfuluna (kaybolma, batma) ağlamayan kimse kalmamıştır.

Kendisinin Rahman'ın Rahmetine tevdî olunduğu gün Kız Öğretmen Okulu öğretmen ve öğrencileri tarafından söylenen sözler arasında Bayan Sabiha Orhan'ın da gözyaşlarıyla değerli hocası hakkında söylediği sözleri teberrüken (bereket sayarak) yazıyorum:

"Aziz öğretmenimiz, yakında seni kürsümüzde göreceğiz diye sevinirken ne idi bu, ne idi dün işittiğimiz haber. İşittik mi? Hayır, hayır biz onu duymadık, duyamazdık, duysak ta böyle bir şeye inanmazdık. Nasıl olur da gürbüz, ruhen hassas, maddeten çelik gibi sağlam bir vücut, bu kadar az zamanda yok olur?...

Bunu dimağlarımız nasıl kavrar?... Fakat diğer öğretmenlerimizin saklayamadıkları kederleri, tutamadıkları gözyaşları, kafalarımıza müthiş bir darbe indirdi... İnanın, inanın bu acı bir hakikattir. Biz yine inanamıyoruz, bunu da bize sen aşılamıştın. "Çocuklar: Ruh ebedî, madde fânîdir." derdin.

İşte sayın öğretmenimiz, senin sözlerini sana tekrar ediyoruz. Cismin aramızdan ayrıldı, ölüm nihayet seni de pençesi arasına aldı. Etimizden, tırnağımızdan ayırır gibi seni de bizden ayırdı öyle mi? Hayır, sen ölmedin, bilakis kalplerimize bir kıvılcım attın. Bu kıvılcım büyüyecek, büyüyecek, alevi kalplerimizi tutuşturacak, işte bu yangını hiç bir şey, hiç bir maddi kuvvet söndüremeyecek.

Ancak bize tesellî verecek olan, kalplerimizin en derin köşelerine kazdığımız ruhun, benliğin, ahenkli adın, daima gülen ve kızaran çehren, bize; "Aldanıyorsunuz çocuklar, ben ölmedim", diyen dudakların olacak. Sen kalplerimizde, dimağlarımızda bütün varlığımızda biz yaşadıkça yaşayacaksın. Eserlerin ise hiç ölmeyecektir.

Senden feyz alan çocukların bunu yapmak kudretini almışlardır. Yalnız, yalnız sen, yatağında rahat, müsterih uyu.

Arkanda bıraktığın talebelerinin hıçkırıklarını hisset, senin için akıttıkları gözyaşlarını tutmalarını söyleme. Bırak, bırak, kana kana ağlasınlar mukaddes ölü…”

***

CEMÂLNUR HANIMIN DİLİNDEN "SEMİHA CEMÂL HANIM"

On üç yaşlarında idim ve en küçük dayım Esad Sagay Bey'in evinde misafir bulunuyordum. Dayımın hanımı da halazadem olduğu için, akrabalığımız iki baştandı.

Akşam yemeğinden sonra, oturma odasında çoluk çocuk tatlı tatlı konuşuyorduk. Halam ise, elindeki gazeteye dalmış, etrafı ile pek alâkalanmadan okuyordu. Dayım, birkaç defa: **"Hanım bırak artık okumayı... bak Sâmiha da kırk yılda bir geldi.."** diyorsa da halam, yumuşak yumuşak: **"Peki, şimdi**" diye cevap veriyor, fakat bir türlü de göklerini gazeteden ayırmıyordu.

Dayım, üç söyledi, beş söyledi, baktı olacak gibi değil, elindeki sigarayı arkadan gazeteye değdirdi. Kâğıd yanmağa başlayınca da, bu sevimli müdâhaleye ikisi de gülüşerek, işi tatlıya bağladılar.

Bir başka âilede, erkeğin ricâsını kâle almayan kadına, bağırıp çağımıak, en abından somurtmak, ne yazık ki çok görülmüş hâdiselerdendi. Halbuki, dayımla halam, her mes'eleyi böyle zarâfet ve nezâketle hâl ederlerdi. Sonuna kadar da, bu böyle sürüp gitti.

*

Esad Sagay Bey, en küçük dayımdı. Ağabeyi Cemâl Bey ise, dayılarımın en büyüğü idi. Her ikisi de büyük annemin kardeşi idiler. Annemin kardeşi doktor Server Hilmi Bey ise, ortanca dayımdı.

Büyükannemin annesi Şefika Hanım, genç yaşta vefât edince, Mısır Vekili Hacı Süleyman Ağa ile Zekiye Hanım, dul kalan damatlarını, hüsn-i ahlâk sâhibi halayıkları Hacı Kalfa ile evlendirimişler ve Esad Bey de bu izdivaçtan dünyâya gelmiş. Onun için de işte, büyükannemin sonradan doğan kardeşi Esad Bey, kendi oğlu Server Bey'den yaşça küçüktü.

Bu tabloya göre Esad Sagay Bey, Cemâl Bey Dayımın kızı Semîha Cemâl Hanım 'ın amcası idi.

Semîha Cemâl Hanım, asırların zor yetiştirdiği miistesnâ insandı. Ona. tek kelime ile rûb-i mücerred dense reva idi. Bir kere çok güreldi. Çok da zekf ve çok merhametli, bilhassa adâlet duygusu son derece inkişaf etmiş insandı. Amma, bütün bu üstün vasıflarım, şahsî heves ve menfaatleri için kullandığına kimse şâhid olmamıştı.

Bir eşini daha görmediğim hârikulâde güzel elleri vardı. Vefâtından belki on beş sene sonra, kendisi ile Muallim Mektebi'nde hocalık yaptığını öğrendiğim Tevfik Ararat Bey'e, kendisinin dayızadem olduğunu söylediğim zaman, çok akıllı, terbiyeli ve kibar bir zat olan Yevfık Bey, sanki birden bire karşısına eski bir imaj çıkmış gibi şaşırarak:

Elleri" diye âdetâ bağırmıştı.

Sonra da kendisini toplayarak, meriyet ve faziletlerinden söz etmek suretiyle yaptığı heyecanlı çıkışı düzeltmeğe çalıştı.

Semîha Hanım, Kız Muallim Mektebi'ndeki oldukça uzun süren hocalığı senelerinde, amcası Esad Sagay Bey de Maârif Vekili bulunuyordu. Amma, iki sene süren bu vekillik devresinde, kimse Esad Bey'in Semîha Hanım'ın amcası olduğunu bilmedi. Bilemezdi. Zîra öğünmek gibi beşeri zaaflara kapalı olan bu genç kız için tefâhüre benzer her duygu, ayıplı ve haram işlerdendi.

Ne ki, vekil olan bir amca ile iftihar etmemek de, bu tok gönül için bir şey miydi? O, Hak katındaki yüce mevkiini de kimseye ifşâ etmemiş ve başındaki mânâ sultanlığı tâcını kimseye göstermeden bu dünyâ köprüsünü geçmiş olan, tasarruf sâhibi bir ehl-i aşk idi.

Kaynak: Sırra Yolculuk, sh: 310-311;
bkz: Sâmiha Ayverdi, Rahmet Kapsı, Ankara:
Hülbe Basın ve Yayn, 1985, s. 66-68.

KEN'AN RİFÂÎ kaddesellâhü sırrahu'l azîz İLE SOHBETLER

1910'dan 18 sene sonra Ken'an Rifâî'nin âilesi, talebeleri ve dostları arasında herhangi bir münâsebetle söylediklerinin tespit edilmemesinin telâfi edilmez bir ziyan olduğunu idrak etme çağına ayak basan Semîha Cemâl, bu konuşmaları o esnâda yazmaya koyuluyor. Ve 1934'e kadar arkadaşı Sâmiha Ayverdi ile berâber bu işe devam ediyorlar. Onun vefâtından sonra da ***Sohbetler***'i not etmek işini arkadaşı devam ettiriyor. İşte kitabın ikinci kısmı, Ken'an Rifâî'nin son 25 yıllık hayâtı içinden zaptedilebilen yazılardan ayrılmış örneklerdir ki mevcûdun aşağı yukarı beşte birini teşkil ediyor.

Biz bu meyanda Semîha Cemâl Hanımın Efendisine sorduğu sorulardan bir kısmını alıntılamaya çalıştık. Bu şekilde soranının iç dünyasını keşfe yardımcı olmayı tercih etmiş olduk. (hzl).

****

Semîha Hanım:

Efendim, âşıklar neden durmadan nâle ve efgân eyler, ağlar? Her halde şikâyetten değil?

Ken'an Rifâî kaddesellâhü sırrahu'l azîz:

"Gerçi cânândan dil-i şeydâ için kâm isterem
Sorsa cânân bilmezem kâm-ı dil-i şeydâ nedir?

Evet kendileri de bilmezler ki...

Gül temennâsında derler bülbülün gavgâların

Çün gülü gördükte gülmez bilmezem gavgâ nedir?"

**

Mâşuk da bilmez mi?

- "O bilir. Sırf hoşuna gittiği için ağlatır. Hâlbuki çirkin sesli, çirkin yüzlü bir feryat edicinin yalvarışlarından zevk alır mı? Hemen istediğini verir ki sussun, diye..."

**

Hazret-i Ali kerremallâhü veche: Bana dünyâdan bâzı şeyler haram edildi. Fakat ben helâl olanları da bıraktım. Dünya bana sağ elini uzattı, ben solunu da çevirdim ve muhtaç gördüğüm için hepsini kendisine bıraktım, buyuruyor.

- "Öyle ya., dilencinin çanağından niçin alayım, buyurmak istemişler."

***

Yine Hazret-i Ali kerremallâhü veche buyuruyor ki: Üstünlük göstermek için ilim sâhibi olma! Bâzı ilim vardır ki neticesi cehildir. Bâzı cehil vardır ki neticesi ilimdir.

- "O ilim ki insanın kendisiyle, benliğiyledir ve o kimse bu ilmi var zannetmiştir, tabiî ki o ilim cehille berâberdir. Çünkü asıl ilim, yokluk ilmi, Allah ilmidir. Zîra bu bilgi, bilcümle ilimleri kucaklamıştır.

Senin bahsettiğin cehilden maksat, hiçbir şey bilmemek, okuyup yazmamak, yâni kara câhillik demek değildir. Çünkü bu zâhir bilgisizlik asla hoş görülmemiştir.

Sokrat: Bildiğim bir şey varsa, hiçbir şey bilmediğimdir, diyor. Fakat bu cehilden maksat, Hakka karşı acz ve yokluğa ermiş kimsenin cehlidir.

Allâh'ın kudret ve kuvvetine karşı ümmî de olsan âlim de olsan müsâvîdir. Fakat elbette ki bir kâmil kişinin zâhir bilgilere de sâhip olması lâzımdır. Zîra irşat husûsunda bir ümmî şeyhle, dünya ilimlerine de âşinâ olan bir şeyh, aynı liyâkat ve kudreti hâiz değildir. Mürşit, kütleleri zamânın seviyesine göre uyandırma yollarını bilmelidir.

Maamâfıh ümmî şeyhler de olabilir. Fakat bunlar, geniş kütlelere değil, kendi tarzında olan zümrelere hitap edebilir, onları yine kendi tarzlarına göre uyandırabilirler.

Şunâ da işâret etmek yerinde olur ki, Allâh'ın kudret ve kuvvetine karşı ümmî de olsan, âlim de olsan birdir. Zâhir bilgileri kazanmak da yine Allâh'ın bir ihsânıdır. Eğer Cenâb-ı Hak isterse, Hüsâmeddin Çelebi'nin muhterem ceddine vâki olduğu gibi, bir anda da o zâhir ilmine âşinâ ediverir. Çünkü: Ve hüve alâ külli şey'in kadir[1] bir gerçektir. Allah her şeye kadirdir.

Hüsâmeddin Çelebinin cedd-i âlâsı ümmî idi. Okumuş yazmış kimseler buna itiraz ettiler. Fakat ertesi gün mûtat zamanda kürsüye çıkan hazret: Kürt olarak geceledim, Arap olarak sabahladım, diyerek Arapça derse başladı.

İmâm-ı Şâfiî Hazretlerine de bâzı kimseler takılır ve bizi şeyhine götür de görelim, derlermiş. Şeyh hazretleri ümmî olduğundan güyâ kendisini Şâfiî'nin yanında mahcup etmeye hazırlamışlarmış. Bir gün bu itiraz erbâbının dileklerini yerine getirerek onları şeyhinin huzûruna götürmüş. Ve her biri gayet ağır olarak hazırladıkları sualleri, Arapça bilmeyen şeyh hazretlerine sormaya başlamışlar. Fakat yine bir tecellî oynamış ve sual sâhipleri aldıkları cevaplar ile şaşkına dönerek çekilip gittikten sonra, şeyhinin dizlerine kapanan İmâm-ı Şâfiî: Aman Efendim sizi rahatsız ettiler, diyerek özür dilemek istediğinde: Üzülme evlâdım üzülme, senin levhinden okudum okudum söyledim, buyurmuş.

Fâtih türbedarlarından yaşlı bir zat (Hz. Ahmed Amîş Efendim) vardı. Melâmî şeyhlerinden idi. Bâzı defâlar şeyhinden bahsederdi. Bir gün dedi ki; Şeyhimden mübâyaanın hakikatini sordum. Beni Atpazarı'na götürdü. Bir merkep satılıyordu. Merkep, satanın arkasında duruyordu. Satan alana: **Ben satıyorum, sen alıyor musun?** dedi. Alan da: Evet! diyerek kabul

etti. El ele tutuştular. Satan, alana: Var hayrını gör! dedi. İşte şeyhim mübâyaanm hakikati olarak bu alım satımı gösterdi.

Evet, bu zâtın tasviri, hakikat ve mânâ cihetiyle doğru olabilir. Fakat her seviyenin adamını bu temsilî tablo tatmin edebilir mi? Bu zat, o alış verişte, merkebi nefse, satanı sâlike; alanı da mürşide teşbih etmiş.

Aynı zat, bir gün de sabrın hakikatini sormuş. Bu suâle karşı da şeyhi kendisini Sulukule'ye götürmüş ve orada çingeneleri göstererek: Bak, bunlar açtırlar, fakat yine de nasıl neşe ile oynuyorlar, diyerek sabrın hakikatine işâret etmiş.

Herkese kendi aklının yettiği mertebeden söyle, senin aklının yettiği mertebeden değil... buyuruyor Efendimiz. Evet bir mürşidin Süleyman (aleyhisselâm) gibi, bütün kuşların lisânına âşinâ olması lâzımdır.

Meselâ dün Münîre Hanım duymuş olduğu bir menkıbeyi anlattı. Güyâ Gülşenî Hazretleri kerâmet izhârı zımnında bir küpü denize atınca, küp, geminin arkasından İskenderiye'ye kadar gitmiş.

Bu fıkra, irfan sâhipleri nezdinde hiçbir kıymeti hâiz değildir. Fakat görüşleri dar kimselerin ne kadar zevkini okşar. Çünkü onlar, ehlullâhın büyüklüğünü bu gibi vakalar ve kerâmetler ile ölçerler. Halbuki ehlullâhın vücûdu baştan ayağı kerâmettir. Onlar için kerâmet ne demektir?”

**

Bir zât-ı şerîfin, âdetullah öyle gerektirseydi nafakamız gökten de inerdi dediği gibi, bu gibi şeyler hep maddiyattan ibaret. Hâlbuki gönülleri teshir ettikten sonra, bütün bunların bir ehemmiyeti olabilir mi?

- "Elbet hiçbir ehemmiyeti yoktur. Hem ehlullah, kerâmetten fevkalâde korkar. Çaresiz kalmadıkça da kerâmet göstermezler.

Ahmed İzzeddîn-i Sayyadî Hazretlerine Bağdat Halîfesi tarafından devamlı dâvet vâki olur, kendisini ihsânına garketmek için saraya dâvet eder; fakat hazret, bu dâvetlere aslâ icâbet etmezmiş. Bir gün Halîfe bizzat Ahmed İzzeddîn Hazretleri ne gelip: **Benim bâb-ı hümâyûnumdan herkes nimetler isterken bunca dâvetime rağmen neden gelmezsin?** diye sormuş. Hazret de mâzeret olarak: **Ben sanatkârım avcıyım, onun için avladıklarımla geçinirim.** Hazîne-i şâhânenize mürâcaat edenler ise muhtaç kimselerdir, buyurmuş. Halîfe hayretle: Şimdiye kadar bir san’atınız olduğunu duymamıştık deyince İzzeddîn-i Sayyadî Hazretleri, çâresiz kalarak kerâmet göstermeye mecbur olmuş ve elini cübbesinin içine sokup iki aslan yavrusu çıkarmış: İşte, yeni avladım! diyerek ortaya atmış. Fakat bu vak'adan sonra da şöhret bulmak korkusuyla yerinde kalamamış ve başını alıp diyar diyar dolaşmış.

Maamâfıh birçok kimseler, ehlullahtan kerâmet bekler ve ancak bunlar ile zevklenirler. Meselâ mûsikîden nasîbi olmayan bir kimseye, bir tanbur, bir ney taksîmi yap, klasik eserler çal, ne anlar ne zevklenir. Ama arpa ektim darı çıktı... vezninde bir şey çaldın mı, derhal âşinâ çıkar, gaşyolup coşar.

Geçen gün Şehzâde Câmiinde dinlediğimiz mevlitte İlâhîler okunuyordu; pek zevkli şeyler değildi. Maksat Allâh’ın ve Resûlullâh'ın aşkını uyandırmakta, bunu temin et de ister İlâhî söyle, ister ney üfle, ister kânun çal, ama bir zevk ver. Herkesin talebi, seviye ve mertebesi

değişiktir. İşte Hakk'ın bütün isimlerine mazhar olan kâmil ve kemâle erdirici mürebbî, herkese kendi dilinden kendi istîdâdı sözünü söyler ve her birini kendi seviye ve irfan derecesine göre yetiştirir.

Cümlenin bilgi ve ilimleri o İlâhî ilmin deryâsı içinde, damla denize karıştığı gibi fânidir. Binâenaleyh kendi ilmini Hakk'ın ilmi deryâsına karıştırıp câhil olan kimsenin cehli, hakîkî ilimle berâberdir."

**

Vahdet..

- "Evet, vahdet tecellîsidir. Yâni ne kimse senden incinsin, ne sen kimseden incin. Kendine olmasını istediğin bir iyiliği başkalarına da iste!"

**

Ne güzel bir teşbih yapılmış: Kuş kanatlanınca kendiliğinden uçar, buyrulmuş. Meselâ bir zâhide, dünyânın, hattâ şekilden ve suretten ibâret kalmış ibâdetin değersizliğini anlatmak ne kadar müşkül oluyor. Çünkü o, aşkın zevkini anlayamıyor. Hâlbuki bu zevk, bu şevk içinden doğacak olsa, eski hâlinin idraksizliği kendi kendine kaybolmuş olacak.

- İşte bu yüzden değil midir ki, zâhidin cenneti de arzûsu da kendine göre oluyor.

Yaşlı bir hoca tanırdım. Bütün ömrünü ibâdet ve tâat ile geçirmiş bir adamcağızdı. Kendisini bir gün kız mektebine mümeyyizliğe çağırıyorlar. Karşısına güzel bir kız çıkıyor ve sorduğu bir suâle edâlı bir cevap veriyor. Bu tatlı ses, nazlı tavır, hocanın öylesine hoşuna gidiyor ki, içinden: İlâhî yâ Rabbî, bu yaşa geldim... artık dünyâda bana bunu vermezler, bâri âhirette nasip et! diye duâ ediyor.

İşte onun cennette aradığı zevk de bu... halbuki sen orada buna mı muhtaç olmalısın?"

**

Ama, kendini zorla dünya arzûlarından men etmek de güç bir şey değil mi?

- "Elbet... hattâ bu, züht erbâbı için ya mümkün olur, yâhut olmaz. Tâatler ve ibâdetlerle seneler geçirir de maksûduna ya vâsıl olur, 3ʳa olamaz veyâhut yarı yolda kalır.

Kendinde, o aşk zevki olmayanların da âşıkların hâlinden sânından habersiz olmaları tabiîdir. Âşık, o muhabbeti, o gönül yanığını ezelde öğrenip de gelmiştir. Cenâb-ı Hak bunlar hakkında **Ve'ssâbiküne's-sâbikün ülâike'l-mukarrebûn [Vâkıa sûresi, 10-11. âyet: "Ve yarışlarında tâ öne geçip kazananlar, onlar öncülerdir. İşte onlar (Allâh'a) en çok yaklaştırılmış olanlardır."]** buyuruyor. İşte bu ezel yakınları, ezelden kazanmış olarak gelen bu sâbıklar, tâlim edilmiş olarak geldiklerinden, dünyânın geçici ve basit zevkleriyle oyalanıp, dünyâya gelmiş olmak ihsânım ucuza harcamazlar.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'e Cebrâil gelip âyetleri söylemeden evvel, Efendimiz okurlardı. Çünkü Kur'an, Rûh-ı Muhammedi'ye, ezelden tâlim edilmişti. Fakat Cenâb-ı Hak: **Yâ Habîbim, acele etme, Cebrâil'in söylemesini bekle... o söylemeden söyleme...[Tâhâ sûresi, 114. âyet.]** buyurmuştur.

Âşıklar da Rûh-ı Muhammedi'den bir parça olmak dolayısıyle, dünyâya, ezelden kazanmış olarak geldiklerinden, buradaki hayatlarında kendini gösteren de işte o zevk, o yakınlık olması tabiîdir."

**

Ankaravî Hazretleri'nin Nakş-ı Füsûs şerhinden bâzı parçalar okunmuştu. Hakk'ın zâtı bir saf ayna gibidir, ona bakan istîdâdı miktarınca kendi suretini görür sözünü Hocamız şöyle anlattı:

- "Mânâ âleminde rıh, kendi istîdâdı her ne ise onu görür, kendi istîdâdı çehresini seyreder. Meselâ, mânâda bir ayağını topal görmesi, kendi rûhunun aksini görmesidir. Kezâlik mürşidinin bir ayağını bu şekilde müşâhede etmesi de, yine onun aynasında kendini seyretmesidir. Nasıl İd bir aynaya baktığın vakitte kendi hayâlini aynen görürsün.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz bir gün yolda giderken bir kimse kendisine: Ne kadar çirkinsin! dedi. Cevâben: Doğrusun! buyurdular. Az sonra, bir başkasına rastgeldiler: Aman yâ Resûlallah ne kadar güzelsin! Senin nûrun dünyâyı da ahreti de dolduruyor! dedi. Efendimiz ona da: Doğrusun! buyurunca, refâkatindekiler bu iki ayrı görüşe aynı cevâbı vermelerinin sebebini sordular. O zaman: **Biz aynayız, her bakan kendini görür,** buyurdular.

Gülerek aynaya baksan, seni ağlar gösterir mi? Kezâlik ağlayarak baksan güler gösterir mi? Hattâ aynayı yere atıp yüz parça etsen, yine her bir parçasından sûretin görünür."

**

Niyâzî-i Mısrî:

Halk içre bir âyîneyim herkes bakar bir an görür
Her ne görür kendi yüzün ger yahşî ger yaman görür

diyor.

- "Evet öyledir. İnsanlar ölürken, Azrâil'i de kendi sûretlerinde, yâni kendi istidatları çehresinde görürler.

Cenâb-ı Hak feyz-i akdesten ruhlar üzerine durmadan ve ayrı seçi yapmadan tecellî eder. Fakat bu tecellîden her ruh kendi kâbiliyeti miktârınca alır. Meselâ sen şu kitabı okuyor fakat anlamıyorsun, izah edersem biraz anlıyorsun. Fakat îzâhıma rağmen senden daha az anla-yanlar da var. Yâhut hiç anlamayan, hiç kavramayanlar da var.

Meselâ bir şarkı okuyor, bir taksim yapıyor bir gazel söylüyor veya bir göbek havası çalıyorum. Dinleyenlerden, kimi gazelden hoşlanıyor, kimi şarkıyı beğeniyor, kimi de göbek havasından zevk alıyor."

**

Mesnevî-i Şerif de de dişleri çıkmamış bir çocuğa ekmek yâhut et yedirebilir misin? Ama dişleri çıkınca o bunları kendiliğinden ister, buyuruluyor.

- "Öyle ya... bir süt çocuğuna vakitsiz ekmek vermek hazımsızlığına belki de ölümüne bile sebebiyet verir. Yâni, bir kimseye, kaldıramayacağı sözleri söylersen îmânını kaybetmek

tehlikesine düşer. İşte bunun için Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz: **Halka, akıllarının yettiği dereceden söyleyiniz, kendi aklınızın yettiği mertebeden değil...** buyuruyor. Çünkü herkes aynı istidat ve kâbiliyeti hâiz değildir."

**

Füsûsu l-Hikem'den: Cenâb-ı Hak her şeyi halk eder ve o şeye kendi istîdâdı üzre hidâyet eyler âyet-i kerîmesi okundu:

- "İşte o kabiliyet, o istidat, bu kimsenin sırât-ı müstakimidir. Ezelde herkese verilen rol ne ise ondan o beklenir."

**

Böylece de o kimse, kendi kavsini tamamlamakla urûcunu yapmış oluyor değil mi?

- "Evet, esâsen ondan istenilen de budur. Meselâ Cemil'in oyuncak otomobilinden beklenen, kurulduğu vakit mahdut bir yere kadar gitmesidir. Hakîkî bir otomobilden beklenen ise, uzun mesâfeler aşmasıdır.

Meselâ bir bıçak alıyorsun, tecrübe ediyorsun. Kesmiyor, aman ne kör bıçak! diye atıyorsun. Çünkü bıçaktan beklenen kesmek fiilini hakkıyle yerine getirmesidir. Kezâ, ne fenâ ateş, kararıyor! diyorsun. Ateşten beklenen de nedir, yanmak değil mi?

Sahnede de her aktörün rolü kendine mahsustur. Birinin diğerine tecâvüz ettiğini görüyor musun? Meselâ zulüm ve kötülük rollerine istidatlı bir aktörün komiklik yapması hoşa gitmiyor. Çünkü istîdâdı, o rolü yapmaya elverişli değildir. Nasıl ki bir komik de, ciddî rollerde muvaffakiyet gösteremezse.."

**

-Mesnevî-i Şerifte: Ruhlar, ezelî istidatlarına göre dünyâda bedenlerine girip asıllarına doğru gidiyor, atılıyorlar. Bu atılmakta ruh, cüz'î irâdeden evvel davranıyor değil mi?

- "Her ruh, aslına, istîdâdına gider. Onun için Resûlullah: Orada anlaşmış ve yaklaşmış olanlar burada da birbirleriyle anlaşırlar. Ama orada cenkte, ihtilâf ve anlaşmazlıkta olanlar, burada da ihtilâf ve ayrılık üzre olurlar buyurmuştur."

**

Ankaravî Hazretleri'nin Nakşu'l-Füsûs şerhinden şu parça okundu: Bâzı atâ, yâni insanoğlunun nasîbi, gerek zat gerek esmâ bakımından, atayı talep edenin hal dili ile suâlinden hâsıl olur.

- "Buradaki sualden maksat nedir?"

Semîha Hanım:

İstîdat değil mi?

- "Evet, meselâ bir kimsenin, başka bir kimseyi ayıplayıp hor görmesi ve bıınu da âleme fâş etmesi, hal cihetiyle: Yâ Rabbî, benim ayıbımı da sen fâş eyle! diye talepte bulunması

demektir.

Kezâlik hayır hakkında da bu budur. Bir kimse iyilikte bulunduğu zaman da aynı hal dili duâsını etmiş olur.

(...)nın akrabâsından birisi varmış. Felçliler ile eğlenmekten zevk alırmış. Hattâ bir gün bir felçliyi evinin avlusuna çağırarak: Bana bak, eğer şu elindeki bastonu bırakır da bir çeyrek saat şurada dolaşırsan sana bu kadar para vereceğim, demiş. Felçli adamcağız fakir olduğundan, parayı alabilmek için değneğini bırakarak bin eziyet içinde on beş dakîka dolaşmış. Fakat hastaya bu eziyeti veren adam da, sonunda aynı hastalığa uğrayarak, senelerce felçli yaşamış.

İşte hal duâsına canlı bir nümûne!"

**

Görmek için aklın bir yardımı olmuyor. Belki aşk erbâbı için, her ne makama geldim ise aşk ile geldim! Kaidesi hâkim...

- "Evet ama, bu yolda faydalı olmayan akıl, dünya aklıdır. Aslında akıl, büyük şeydir. Akıl mertebesi büyük mertebedir."

**

Cebrâil'in temsil ettiği akıl, akl-ı kül değil midir?

- "Evet... fakat akıldan da büyük mertebe vardır. Cebrâil'in temsil ettiği İlâhi akıl ise, akılsızlığın hudûduna kadar geliyor ve: Bir adım daha atarsam yanarım, diyor. Fakat Rûh-i Muhammedi: Ko, yanarsam ben yanayım! diyerek Cebrâil'i geride bırakıp Sidretü'l-müntehâdan ileri geçiyor."

**

Efendim, deniliyor ki âlemdeki sûretlerin en güzeli ateştir. Çünkü Allâh'ın kahır ve celâlini ondan âlâ gösteren yoktur.

- "Öyledir, renkler içinde de en güzeli ateş rengidir. Yakıcı ve eritici ateşin rengi..."

**

Kendine bırakılan herşeyi bî-vücut etmesi ve kül eylemesi cihetiyle...

- Ama, dünya mallarının en kıymetlisi olan elmas yandığı zaman kül dahi bırakmıyor. Aslı kömür olduğu halde külü olmuyor.

Kezâlik elmas ve mücevher ayarında olan kimseler de mevhum vücutlarından, varlıklarından yandıkta, böylece kül, yâni bir nişan bir iz dahi bırakmazlar. Çünkü kül bile kil, yâni toprak cinsindendir. Onlar ise topraklıktan çıktıkları için kendilerinden nişan bulunmaz."

**

-Bir yasemini leylağa aşılamışlar, yasemin kokulu leylak açmıştı, siz de bu hâdise karşısında: İşte asıl değişmiyor demiştiniz. Acaba bunun istisnâsı yok mudur ?

- "Asıl değişmez. Gerçi, taşa değse sim u zer eyler, deniyor. Bu da doğrudur. Sim ü zer eyler, eyler ama, ârizî ve ihsan olarak eyler. Allah Teâlâ'nın kudreti her şeye şâmildir. Binâenaleyh onun için güçlük ve imkânsızlık diye bir şey yoktur. Olmazları oldurur. Fakat ârızî ve bir lutuf olarak...

Görmez misin, bir ağaca aşı yapıldığı vakit, o aşı ta köke kadar tesir etmez. Kendine bir dal icat eder, o büyür, gelişir fakat kök ve asıl değişmez, tabiatı üzre bâkî kalır."

***

Demiri ateşe koyunca ateş kesiliyor. Fakat kendi hâline kalınca yine demirliği meydana çıkıyor.

- "Çünkü ondaki ateşlik ârızîdir. Sâhip bir şeye altın ol derse altın olur. Fakat bu muvakkat bir değişmedir, yine aslına döner. Çünkü Allah onu bu sûretle mühürlemiş, yazılar yazılmış, kalemler kurumuştur, onun için değişmez."

**

Hazret-i Süleyman; nefsi kahretmek, tek başına bir memleketi fethetmekten daha güçtür, buyuruyor...

- "Evet, insanda Hayber'i fetheden Hz. Ali kuvveti olmalı ki buna kâdir olsun.. Çünkü nefsin her bir arzûsunu def etmek, Hayber Kalesini fethetmek gibidir..."

**

-İnsan, benliği ile yaptığı şeyde muvaffak olabilir mi?

- "Olur, niçin olmasın? Fakat Hakk'ın takdirine muvâfik ise.

Benlik ile bir şey yapmak kuvvet ve kudreti kendinde görerek, kendinden bilerek hareket etmektir.

Benliksiz yapmak ise, Allâh'ın azamet ve kudretini düşünüp idrak etmek sûretiyle Hakk'ın kapısından istemektir.

Bir de büyüklerin fiil ve hareketleri vardır ki, onların işledikleri tamâmen benliksizdir. Fakat Mevlânâ Hazretleri'nin buyurdukları gibi, pâklarm, büyüklerin işlediklerini kendi işlerinizle kıyas etmeyin.

Sen mücâhede et. Fakat havi ve kuvveti kendinden bilme. Sebepte kudret ve kuvvet görme, dâimâ sebebi yaratana nazar et. Meselâ sudan beklenen, harâreti teskin etmek, ateşi söndürmek gibi şeylerdir. Fakat Allah isterse ondan bu hassaları alıverir. Farazâ bir şeker hastalığı gelir, suyun harâret söndürücü kudreti diye bir şey kalmaz. Hâsılı, her şey Hakk'ın hükmünün mahkûm ve zebûnudur. Ama, Cenâb-ı Hak verdiği bir hastalığı, bir ziyânı, bir derdi karşılamak için kuluna gayret ve kuvvet de verir. Sen çalış, eğer bu gayretin, Allâh'ın takdirine muvâfik ise netîce verir."

**

Aşığı seve seve canından geçiren nedir?

- **"Kuru ve yaş, cümle mükevvenatta ne olmuş ve ne olacaksa hepsi Kur'an'da mevcuttur,** buyrulduğunu bilen bir kimse: **Mü'minlerin canı, tereyağından kıl çeker gibi cisimlerinden çıkar** hadîs-i şerifinin mânâsını Kur'an'da arar, bulamaz. O gece rüyâsında Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'le müşerref olur. Kendisine: Sûre-i Yûsuf a bak, aradığını orada bulursun! buyururlar.

Hazret-i Yûsuf un güzelliği karşısında kadınların turunç kesiyoruz zannı ile hayret ve heyecandan ellerini kestikleri gibi, Hak cemâlinin zuhûru ile de ruh, ıztırap duymadan tenden ayrılıp ona doğru gider. Yoksa başka türlü, rûhun cesetten çıktığını duymamak kâbil değildir.

İşte âşıkların mevhum vücutlarından ölmeleri de, o cemâlin verdiği mestlikten ileri gelmektedir."

**

Cehud Pâdişâhının ateşe attığı çocuk[*Bir Yahûdi hükümdârın hıristiyanları dinlerinden döndürmek için çocuklarını ateşe atmak sûretiyle]* ***diyor ki:***

Ey ana, ben rahim içinde bulduğum huzûru, dünyâda bulacağıma inanmıyordum. Halbuki senden kurtulduktan sonra güzel, renkli ve hoş havalı bir cihâna geldim. Ana rahmine nisbet burası cennettir; ben şimdi bu âlemde cihânı da bir rahim gibi gördüm...

- "Evet, o cenin bu cihâna gelirken acaba ne için bağırıyor. Bu rahimdeki vüs'ati, buradaki güzel gıdâyı nerede bulacağım, diyor. Halbuki bu dünyâya nisbet kaç ana rahmi hiç kalır... A çocuk, senin gıdâ dediğin kan, vüs'at dediğin avuç içi kadar bir yer. Senin yediğin kana nisbet bizim ne güzel yemeklerimiz var... Sonra da bu cihan içindeki bizim cihânımıza gel, orada da neler, ne zevkler var!"

**

Çocuk yine diyor ki: Bu sıfat tecelliyâtı ateşinde bir garip âlem gördüm ki o âlemin zerreleri dahi can bahşedici îsâ nefesleridir.

- "Evet, o ateş zerre zerre îsâ-demdir, yâni hep îsâ nefesli zerrelerdir, ölüyü diriltici îsâ'dır..."

**

Celâlimiz bizim nikâbımızdır, onu keşfetmedikçe hiçbir göz dîdârımızın nurlarını görmeye lâyık olmaz, buyruluyor.

- "İşte aynı mânâya gelen bir hikmetli söz: Celâlden maksat nedir? Seni cemâle kavuşturacak olan nurdur."

**

O cemâlin kudreti, güzelliği, tecellîsi, varlık yakıcı nûru... celâl, o cemâlin nikâbı olmuş... onu keşfetmedikçe Cemâl görünmüyor!

- Celâlden maksat, kudret, heybet, kahır ve azamet-i kibriyâdır."

Sabîha Hanımefendi:

Celâl, uzaklaştırıcı bir tecellî değil midir ?

- Senin demek istediğin gazaptır. Burada celâlden maksat, cemâlin heybetidir. Maamâfih Cemâl tecellîsi ve lutf u ihsan sûretinde de celâl, yâni gazap olabilir. Şöyle ki: Bir gün adamın biri, Hazret-i Pîr'e kamçı ile vuruyordu. Kendileri de vuranın elini öpüyorlardı. Bu hâli gören bir kimse, Hazret-i Pîr'den işin hikmetini sordu. Buyurdular ki: Biz onun elini öperek ondan kaçıyoruz. O ise bizi kamçılayarak bizden uzaklaşıyor.

İşte iki türlü uzaklaşma, iki türlü itiş.

**

Biz cihâna beli dâvâsını isbattan ötürü gelmişiz, buyruluyor. Fakat her beli, beli diyenin istidadına göre değil midir?

[Cenâb-ı Hak ruhları dünyâya göndermeden evvel, onlara, ben sizin Rabbiniz miyim? diye sorduğu zaman her biri, istidat ve görüşüne dayanarak: Belî, yâni Rabbimsin, dedi. Ama Hakk'ın hangi ismini gördüyse, dünyâda da ona inandı ve bu inandığı ismin peşinde yürüdü. Bu sebeple Allâh'ın Hâdî ismine belî diyen hidâyet yoluna gitti. Mudil ismini gören dalâlette kaldı.]

- "Evet, o dâvâyı isbat etmek için geldik. Çünkü belî, ezel âleminde iken bir dâvâ, nazarî bir kaziye idi. İşte o nazarî olan dâvâyı bu dünyâya isbâta geldik. Ama bu isbat keyfiyeti için de iki şâhit lâzımdır ki, onlar da ilim ve ameldir."

**

Şeytan da diyor ki: Ben yârimi küfrâu-ı nimette bulmuşum. Bu sâyede mahbûbumu müşâhede etmişim. Çünkü ben de İlâhî esmâdan bir ismin mazharıyım. Şeytan da ezelde belî demişti değil mi Efendim?

- "Şüphesiz o da belî dedi. Fakat şeytanınki nefsânî ve şeytânî bir belîdir.

Ruhların gittikleri yol, kendi sırât-ı müstakimleridir. O sırât-ı müstakimin nihâyetinde mazhar oldukları isim ve sıfat her ne ise ona vâsıl olurlar. Şeytan da Mudil ismine mazhardır.

Şunu da bilmek lâzımdır ki bu tezat, taayyün bâbındadır. Yoksa hakîkat zâhir olunca Firavun la Mûsâ dâvâsı kalmaz."

**

İnsanları Hakk'a götüren yollar, yaratılmışların nefesleri miktarıncadır. Fakat sen bunlardan bir kâmilin kalbini intihap et tavsiyesi, kâmilden gayrısında olan tecellînin zat tecellîsi olmayıp sıfat ve esmâ tecellîsi olduğundan mıdır?

- "Evet en kısa, en kestirme yol bu yoldur. Çünkü her şey kâmilin kalbinden Allâh'a varır. Her şey, her şey Hakk'a vuslatı onunla, onun kalbine girmekle bulur. Nebat da, hayvan da, insan da hep aynı yoldan Hakk'a kavuşur."

**

Azrâil'den korkarak Hazret-i Süleyman'a ilticâ eden adam, dervişlikten kaçanlara benzetilmiş. Dervişlikten kaçanlar da aşıtlarından, yâni kendilerinden kaçıyorlar değil mi?

- "Şüphesiz, asıllarından kaçmaya çalışıyorlar demektir. Azrâil'den kaçan adam, hem de kazâ ve kaderden kaçmak istiyor. Halbuki herkesin kazâ ve kaderi kendisiyle beraber yoğrulmuştur. Ondan kaçmak nasıl mümkün olur?"

Nazlı Hanımefendi:

Dönüp dolaşıp gideceği yer yine orası... istediği kadar kaçsın.

- "Fakat gitmekten gitmeye de fark var. Bir zor ile gidiş olur bir de bilerek ve isteyerek gidiş olur."

**

Semîha Hanım, bir gün evvelki sohbetten söz açarak, yapılan bir iyiliğe mukabele beklemenin şükran vazifesine mâni olduğunu ve namazda bulunan bir kimsenin etrâfiyle alâkadar olduğu takdirde nasıl namazı fâsit olursa iyilik yapan kimsenin de, karşılık istemeye kalkışmasının o iyiliği ifsat edeceği fikrini tekrarladı.

- "Ehlullah ve Hak yolunun yolcuları salât-ı dâimede yâni devamlı sûrette namaz hâlinde bulundukları için, onların bu türlü bir endîşenin peşine düşmeleri elbet seyyiat ve ayıp olur.

. Şerîatte helâl olan tarîkatte haram olabilir ve tarîkatte helâl olan da hakikatte haram olabilir. Meselâ şerîatte birisi sana: Eşek! dese sen de onu diyebilirsin. Halbuki tarîkatte böyle bir muâmeleye mâruz kalacak olsan, sâhibim bana bu sözü o kimse vâsıtasiyle söyletmiş! dersin.

Hakikatte ise: Eşekle benim yaratılış cihetinden ne farkımız var ki kendimi ondan üstün göreyim? Eğer hesap günü, elime lâ ilâhe illallah pasaportunu alarak Hakkın huzûruna çıkamazsam, ondan daha aşağı olacağım tabiîdir. Eşeğin ise hiç olmazsa hesâba çekilmesi ve mahcûbiyete dûçar olması yoktur. Neticede toprak olup gidecektir, diye düşünürsün.

**

Târihten, Ebû Cehil ve avenesinin Bedir Muhârebesi'nde müslümanlara revâ gördüğü muâmelelerden bahsediliyordu. Okunanları tâkip edenlerden biri: Bir türlü ölememiş ki... dedi.

Semîha Hanım:

Çünkü vazifeli... diye cevap verdi.

- "Evet, görülecek işleri var, nasıl ölür? Eğer Allah isteseydi onu bir anda mahvedemez miydi? Cenâb-ı Hak için zorluk mu var? Sevgilisine neler yaptı ne eziyetler etti de yine onu helâk etmedi."

Aynı kitabın başka bir pasajında, Ebû Süfyan'ın tutumu okunurken yine meclisten bir kimsenin, Ebû Süfyan'ın müslüman olup olmadığını sorması üzerine:

- "Evet... bir gün müslüman olduktan sonra Kâbe'nin içinde oturuyordu. Resûlullah ise Kâbe'yi tavaf ediyordu. Ebû Süfyan içinden: Ah elime bir fırsat geçse de ben şuna (hâşâ) yapacağımı bilirim, dedi. Efendimiz Ebû Süfyan'ın yanına yaklaşıp elini omuzuna koydu ve: Allah o fırsatı vermesin... buyurdu.

Demek ki müslümanlığı da böyle idi.

- "Hayır, son zamanlarında değişmişti."

Münîre Hanımefendi, Hatice Cenan Sultan'ın kendisine: Allâh'ım, afv u âfıyet afv u mağfiret ver! diye duâ etmeyi öğrettiklerini söyledi.

- "Ne güzel bir duâ! Resûlullah da en güzel duâ budur, buyururdu. Yine Efendimiz; **Ey kalpleri ve nazarları evirip çeviren Allâh'ım, kalbimi sırât-ı müstakiminde sâbit kıl ve bana Hakk'ı Hak olarak göster, ona uymayı nasip et. Bâtılı da bâtıl olarak göster ve ondan sakınmayı müyesser eyle... her şeyi olduğu gibi göster İlâhî! derlerdi."**

**

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz bir hastayı yoklamaya gittikleri vakit, hastalığın sebebini sorunca: Hasta yâ Rabbî, âhirette çekeceğim azâbı dünyâda ver, diye yalvarmıştım. Bu duâdan sonra da hastalandım, demesi üzerine Efendimiz: Dünya ve âhirette iyilik ver, yâ Rabbî... diye duâ etseydin daha iyi olmaz mıydı? buyurmuşlar. Çünkü Hakk'ın hazînesi büyük de onun için değil mi Efendim?

- "Evet, o ganîdir. Sultanlar sultanıdır. Sen ise bir dilencisin. Onda ne hazîneler var, sen kapısında bir gedâsın. Ona, onun ihsanlarına karşı, ne yapabilir ne verebilirsin ki hiçbir şeye ihtiyâcı yoktur. Hakk'ın hazînelerine karşı senin hazîne dediğin, sokakta Kâzım'la [Kenan Rifâî'nin oğlu.] berâber gördüğümüz çocuğun, kimse kapmasın diye üzerine kapanıp sakladığı gübreler mesâbesindedir.

Yalnız ne var? Bunu söyleyebilmek, bu duâyı edebilmek için de ağız lâzımdır. Yâni hakîkaten muhtaç olmak lâzımdır. Ben bile bir fakire para vereceğim vakit, dilenci kıyâfetinde olanı arıyorum. Her kimi muhtaç ve fakir kılığında görürsem sadakamı ona veriyorum.

Kezâlik Cenâb-ı Hak da fakirleri gedâları arar; iş, her umurda Hakk'a acz ve ihtiyâcını arzetmekte ve tamâmiyle ona muhtaç olmaktadır. İşte bütün tâat ve ibâdat ve riyâzâtın mânâsı budur. Kezâ, lâ ilâhe illallah da budur... acz, ihtiyaç, fakr ve yokluk... ben yokum sen varsın. Yâ Rabbî, senden sana sığınırım! diyelim. Ama söz ile değil! İşte bunu, bütün mânâsiyle söylediğin vakit, nefsine dokunan herhangi şeyde kimseye celâllenemezsin. Çünkü:

Kande baksan ol güzel Allâh'ı bul
Âdem isen semme Vechullâh'ı bul

sırrı karşına çıkar.

Bütün bu söylediklerim, edepten ibârettir. Ebedin mânâsı da, lâ ilâhe illallah'tır. Yâni, ne sen kimseden incin ne kimse senden incinsin.

Edep ne büyük mazhariyet. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz öyle buyuruyor: **Rabbim beni edeplendirdi ve edebimi güzel eyledi.** Edepten mahrum olan kimse Allâh'ın lutfundan mahrum olandır. Allah bize, hem dünya hem âhiret edebini nasip etsin. Çünkü: **Edep, nûr-i İlâhîden bir taçtır. Onu başına koy ve nereye istersen git!"**

Server Beyefendi:

-Resûlullah, levlak sırrına mazhar olmuşken, ben ahlâkı tamamlamak ve kemâle erdirmek için gönderildim, buyuruyor. Ne tevâzû...

- "Bu hadîs-i şeriften maksat, ahlâkın kendinde tamamlanmış olduğunu söylemek değil,

ahlâkı tamamlamak için gönderildiğini anlatmaktır. O zamâna kadar gelip geçmiş nebîler bir göl gösterdilerse ben bir umman göstermek için geldim, demektir.

Incil'de Hazret-i Isâ: Bir yanağına vurdukları vakit ötekini de uzat! diyor. Fakat iş orada kalıyor, mânâlar deryâsinin ummânım ise Resûlullah söylemiş bulunuyor.

Gıybet etmemek, tecessüs etmemek, yalan söylememek, riyâ yapmamak hep edebin çerçevesi içine dâhildir. Benim bir kimseye yaptığım iyiliğe karşı onun kötülükle mukabele etmesinin üstünde duramam, çünkü vazifem değildir. Ondan iyilik beklemek, kadrini bilmedi demek de edepsizliktir. Sen sana düşeni yap, varsın o da kendine düşeni yapsın. Çünkü o, buna âlet olmuş, sen de ötekine. İş, onun bilmesinde değil, Allâh'ın bilmesindedir. Senin sana düşeni yapman ibâdettir. Onun da kendine düşeni yapması ibâdettir. Halbuki o iyiliği yapan sen değilsin. O kötülüğü yapan da o değildir. Bu âlem sahnesinde oynanacak piyesten her ikiniz de, istîdâdmıza göre verilen rolün icaplarım yerine getiriyorsunuz.

Hâsılı edep, illâ edep...

Edepsizlik, ister zâhir fiiller ile tahakkuk etsin, sirkat gibi,dolandırıcılık gibi... ister kavlî fiil ile tahakkuk etsin, gıybet gibi, fassallık gibi, yalan gibi...

Netîce îtibâriyle bunların her ikisi de müsâvîdir. O da haram, bu da haram. Zinâ etmek nasıl haram ise, gıybet etmek de öylece haramdır."

**

Kur'ân-ı Kerim'den Fil Vak'ası konuşuluyordu:

- "Şimdi bunun mânâsına bakalım: Çünkü bu kelimelerin bâtınî mânâları da vardır. Şöyle ki, Ebrehe nefistir; Ebrehe'nin ordusu ise nefsânî kuvvetlerdir. Ruh, akıl ve nasihat yoluyla nefsi yola getirmek istiyor fakat muvaffak olamıyor. Nihâyet zikr ve riyâzat taşlariyle nefsi helâk ediyor.

Nefsi helâk etmek, yok etmek ne güç iştir!"

**

Kolay ama o da herkese müyesser değil... ancak aşk kuvvetidir ki onu bir anda nefyetmeye, lâ etmeye muvaffak oluyor. O lâ bıçağı da mâşûkun elinde...

- "Evet, iş aşkta... onu bulunca her müşkül kolaylaşır."

**

Bütün o riyâzatlar, mücâhedeler ve aşkın hâricindeki hayat hep onu bulmak için değil mi? Onun dışında da ne varsa yerde sürünmeden ibâret.

- "Öyledir. Hak yolundaki bu didinmelerden çalışmalardan maksat, hep o şevk ve cezbeye kavuşmak içindir. Nefsini lâ eden ise aşk tâcını giyer ve eline vuslat berâtını alarak mâşûkunu bulur."

**

Mûcize hakkında konuşuluyordu:

-Kerâmet, kerâmetsizliktir, buyuruluyor...

- "Evet... Çünkü ehlullâhın kendi, bütün vücûdu kerâmettir. O, kerâmetten müstağnidir. Fakat sende görecek göz varsa görürsün...

Meselâ, falan kimse şimdi gelecek diyor, arası geçmeden, o söylenilen kimse geliyor. Bunu görenler, aman ne büyük kerâmet, hakîkaten büyük zat! diyorlar ve o sûretle ona inanıyorlar. Halbuki sen bir tek kerâmetle mi onu anlıyorsun? Ehlullâhın vücûdu, serâpâ kerâmettir. Fakat o kimseler bunu görmezler. Gözlerine bakarlar, işte ben de görüyorum, vücûdunda hiçbir kerâmet bulamıyorum derler. Halbuki bunu görebilmek için hal lâzımdır. Başka türlü bilinemez ve ehlullâhın kerâmeti kendinden zuhur eden kerâmetle ölçülemez... Çünkü ehlul-lah, bu dereceden çok çok daha yüksektir."

**

Geçen gün İsmet Hanımefendinin kızı Aliye Hanımla [*Şâkir Paşanın kızı ve Viyolonist Charles Berger'in karısı.****]konuşuyordum. Bana dedi ki: Elbette fânî şeyleri sevmekten Allâh'ı sevmek daha güzel. Fakat Allâh'a olan aşkı nasıl ne ile tahakkuk ettirmeli, yâni Allah'la nasıl râbıta tesis etmeli?***

Aliye Hanım bu düşüncesinde haklı idi. Zâhirlerin hâli de bu yüzden müşkül olmuyor mu? Çünkü görmüyorlar, bilmiyorlar.

- "İşte onun için, Allâh'a olan imânını bir kâmilin vücûdunda izhar eden Hakk'a nasıl şükretmeli? O uluya yalnız muztarip olduğun vakitte bir derdini, bir müşkülünü söyleyebilmen, onunla halleşebilmen bile ne büyük nimet!"

**

Ne kadar güzel bir teşbih yapılmıştı: Gece gelip de ortadan taayyün farklarını kaldırınca benlik zâil olduğunu söylemiş ve Bebek'te geçen gemileri göstererek, bakın işte akşam oluyor, gemiler bayraklarını indiriyorlar, benlik bayrağını aşağı çekiyorlar. İtalyanım, Fransızım, Türküm... demeğe hâcet kalmıyor:

- "Evet, o vakit benlik kaydı kalmıyor, fakat fenerlerini uyandırıyorlar. Yâni deryâda nurla seyrediyorlar. **Yevme tera'l-mü'minîne ve'l**mü'minâti yes'â nûrühüm... [**Hadîd sûresi, 12. âyet.: "O günde ki erkek müminlerle kadın müminleri, nurları önlerinden ve sağlarından koşar bir halde görürsün..."**] Lâkin o fenerlerin de her birinde ışık müsâvî değil... Kiminin ufacık, kiminin büyük, kimi ise baştan aşağı elektrikle donanmış bir yekpâre nur ve bu deryâ-yı vahdette salınıp geçiyor. İşte bunların nurları derece derece. Fakat hepsi de deryâda nurlarının istidâdı kadrince sefer ediyorlar."

**

Ruh hakkında cilasının şiddetinden gizli ve parlaklığının şiddetinden dolayı örtülüdür, saklıdır, buyrulmuş.

Nazlı Hanımefendi:

-Bu, her ruh hakkında böyle midir?

Semîha Hanım:

-Her halde, ve nefahtü fîhi min rûhî *[Hicr sûresi, 29. âyet; Sâd sûresi, 72. âyet.]* ***yâni biz ona ruhumuzdan nefh ettik, sırrına mazhar olan ruh değil mi?***

- "Evet, bundan maksat izâfî ruhtur. Üç kısım ruh vardır. Biri hayvânî ruh ki, bu hem insanda hem hayvanda bulunur. İkincisi ise rûh-ı revan dır ki, insanda bulunur ve uyku hâlinde de bedenden ayrılıp bir çok şeyler görür. Meselâ rüyâda gezip konuşuyor, oturuyor kalkıyorsun. Fakat vücûdun hareket etmiyor. Bütün bunları yapan rûh-ı revan, uyku hâlinde vücut ile büsbütün alâkasını da kesmiyor. Onun için rüyâda korktuğun veya muztarip olduğun vakit, bağırıyor, hattâ ağlıyorsun. Böylece de görülen şeyler az çok bedende tesir icrâ ediyor."

Nazlı Hanımefendi:

Hattâ bâzetı insan rüyâsında korkarken rüyâda olduğunu da hisseder ve uyanıp kurtulmak ister.

- "Bir de izâfî ruh vardır ki, o ancak bir kâmil insana vusul ile kazanılır. İşte cezbeyi kabul eden bu ruh, cân-ı cân-ı candır. Yâni bir can vardır sonra bunun içinde bir can daha vardır ki o da Hakîkat-i Muhammediye'dir. Bir can daha vardır ki Sırrullah'tır, Allah'tır. Yâni cân-ı cân-ı can budur."

**

Server Beyefendi:

- *Dün hareketten bahsediliyordu. Bu hareket, bütün mevcudata mahsus değil midir?*

- "Ona ne şüphe! O hareket de başka... ben umûmî olarak dünyânın hareketinden bahsettim. Evet her zerre, her mevcut, dâimâ harekettedir ve dervişler gibi dâim semâ'dadır."

Server Beyefendi:

-Bu hareket, onların zikridir değil mi?

- "Evet, her mevcûdun kendine mahsus bir zikri, bir teşbihi vardır."

Güzîde Hanımefendi:

- *"Efendim, onu düşünüyorum da mâdemki her mevcûdun bir zikri var. Meselâ bir yaprağın mâsum zikri, saf olmayan bir insanın zikrinden daha üst değil midir?*

- "Hâşâ... bu gün bir kâtil bile bütün hayvânat ve nebâtâtın üstündedir. Çünkü bir kere insanlık mertebesini bulmuştur. Ama bunun, bu mertebenin kadrini bilmezse, o da ayrı bir meseledir. Bâzı hayvanlar vardır ki ağlaya ağlaya gözlerini kör ederler. Hayvanda olan bu sadâkat hissi bir insanda olmayabilir. Fakat onun insanlık kisvesi, hayvanın fevkinde olması için kâfidir. Çünkü insan insandır. Ama dediğimiz gibi: Ülâike ke'l-en'âmi bel-hüm edall[1] onlar belki hayvandan da aşağıdır, mânâsı da neticeye âit bir meseledir.

Kendisine insanlık şerefi, insanlık mertebesi verilmiş kimsenin, onun kadrini bilmemesi elbet bu zavallıyı hayvandan da edal eyler. O iş de başka!"

Güzîde Hanımefendi:

- ***İnsan bu sözleri dinliyor da bâzen hayâtından vazgeçiveriyor.***

- "Evet ama gitmek için seferi tamamlamalı. Ne vakit kahır ile lutfu bir görüp de: Eyvallah! dersen, insanlığı o vakit bulmuş olursun."

Bir müddet başka şeylerden konuşulduktan sonra:

"Nazlı Hanım, söyle bakalım, insanı hayvandan ayıran ilk alâmetlerden biri nedir?"

Nazlı Hanımefendi:

- "Münîre Hamm, sen söyle!"

Münîre Hanımefendi:

- ***Sadâkat Efendim., doğruluk.***

- "O, hayvanlarda da var."

Güzîde Hanımefendi:

- ***Kaş mı diyelim, ne diyelim ?***

- "Semîha Hanım, sen söyle!"

Semîha Hanım:

–Söz mü Efendim[1]?

- "Papağan da konuşuyor.

İnsanı hayvanlardan ayıran ilk alâmetlerden biri: Tebessümdür! Bir çocuk yeni doğduğu vakit beşikte tebessüm eder. Çocuğun, kundaktaki tebessümleri âilenin saâdetine saâdet katar.

Aşk da, o kadar kanlı şanlı olan aşk da evvelâ tebessümle başlar."

**

Hocamızın dört yaşındaki torunu küçük Cemil, elindeki pil parçası ile oynarken Semîha Hanım pili çocuğun elinden alarak bir müddet kendi elinde tuttu.

- "Bu elinizdeki pil değil mi? Ne kadar pervâsız oynuyor, evirip çeviriyorsunuz. Halbuki ceryana bağlı olsa ona temas edebilir misiniz? Dokunmak isteyen olursa düşer, ölür.

Bunun gibi kâmil insanı da beşer sûretinde görüyor ve onunla oturup konuşuyorsunuz. Çünki madde karanlığı içinde onun hakikatim görmüyorsunuz. Adamın biri gece karanlığında arslanı inek zannederek şakalaşıyor, okşuyor, boynuna sarılarak: Oh benim güzel ineğim diye iltifat ediyormuş. Aslan da içinden: Dur hele bir kere aydınlık olsun da o vakit benim kim olduğumu anlarsın diyormuş...

İşte bunun gibi ten perdesi de gerçekleri tâdil ederek aksettirdiğinden anlamıyor, korkmuyor, telâşlanmıyorsunuz.."

**

Külle âşık olan kullardan bahsedilirken, âşık, kahrı lutfu bir bildikten sonra, kendi kendisinin aşkını talep eder; kendi kendisine âşık olur, buyrulmuş.

- "Tabiî... çünkü o vakit, kul Allah'tan, Allah da kuldan râzı olmuş olur.

Rızâ ne demektir? Nefsin ihtiraslarından geçmek demektir. Şu halde nefs kalkınca, âşıkm da mâşuk olması tabiîdir. Ortadan perde kalktı mı cânânın nûru onun nûru olur. Onun nûru da cânânm nûru olur. Mürit iken murat, tâlip iken matlup, habip iken mahbup olmuş olur.

İşte bu seviyeye ulaşmış olan büyüklerin ilk zamanlarındaki halleriyle kemalden sonraki hallerini mukâyeseye kalkışan kısa görüşlüler ve ham ervahlar, inkâra düşerler, îmanlarından olurlar."

**

Sen her düğümü çözdün, yalnız kendi düğümünü çözemedin, buyrulmuş. Lütfen izah eder misiniz'?

- "Yâni bir sürü meseleler hakkında câiz midir, değil midir, diye uğraşıp durdun. Fakat kendin, yarın hesap günü için hazır mısın, gereği gibi hazırlığın var mı, onu halledemedin, demek. Çünkü esâsı bu idi. Sen ise aslı bırakıp teferruat ile uğraştın. Halbuki bütün bu ilimlerden bilgilerden maksat, kendi ilmini bilmek ve bu sûretle ukdeni, düğümünü çözebilmektir. Sen ise başka düğümleri çözmekle uğraşıp kendininkini çözemedin.

Ey Nietzsche'ler, Schopenhauer'ler, Kant'lar! Bütün o uğraşmalardan kütüphâneler dolusu kitapları devretmekten maksat, kendini anlamaktı. Kendi düğümünü çözmekti.

Bunun için bir hal hocasının önüne oturup onun (illallah) feyzine ayna olan varlığı önünde kendini (lâ) etmeliydin. Bunları yapmadın. Bildim zannettin, bilemedin.

Bilcümle mevcûdat, kâmil insanın kalbi köprüsüyle aslına ermeye çalışır. Süveyş Kanalı açılınca, okyanuslara erişmenin kolaylaşmış olması gibi, sen de kısa ve kestirme yol olan kâmilin yolunu seçeydin. Şöhret için Alp'lere Himalaya'lara çıkacağına, oradan kâmilin kalbine ineydin.

Bu tılsımı halledebilseydin, dumanlara karışacağına ummanlara karışırdın.

Ben sana tâatından, hayrat ve hasenâtından nazar etmem. Ancak bir gönül sâhibinin gönlüne girersen oradan nazar ederim."

Men zi sâhib dil künem ber tü nazar
Nî be nakş u secde vü îsâr-ı zer. (Mesnevî)

**

İlâhî hakikati örten, senin ente ile işâret olunan vücûdundur, buyruluyor.

- "Elbette. Allah gayrı değil ki ona vâsıl olasın... hicap olan senin kendi vücûdundur. Onun için, sen sensiz bana gel... o mânia o hâil, hep senin senliğin yâni, enteliğindir."

Sabîha Hanımefendi:

- *Bu darda, bu dünyâda yârdan gayrı bir şey yok* [Leyse fi'd-dâri gayrünâ deyyâr. (Şeyh-i Ekber)]*sırrı gibi...*

- "Kıyâmet koptuğu ve herkes öldüğü vakitte Cenâb-ı Hak: **Bugün mülk kimindir?** diye

nidâ edecek. Herkes ve her şey öldüğü için kimseden ses çıkmayınca yine kendi: **Kahhâr ve vâhit olan Allâh'ındır** [Mü'min sûresi, 16. âyet.] diye cevap verecek.

Ama bu hal şimdi de öyle... Bu sual ve bu nidâ her zaman için sorulmakta... gözün varsa haşrı da neşri de, cenneti ve cehennemi de burada gör. Hazret-i Niyâzî de: **Haşr u neşri burada gör, İsrâfil Aleyhisselâm sûrunu üflemeden** demiyor mu? Hazret-i Ali'nin de: **Ölüm, gözümden örtüyü kaldırdığı zaman bu dünyâda gördüğümden fazla bir şey görmeyeceğim...** demiş olması aynı mânâyı teyid etmiyor mu? Zira cennet de buradadır Cemâl de!"

**

Yine firkattedir âşık olsa da yâr ile yek ten Felek beyhude Kays'ı vâdi-i hicrâna salmış diye bir beyit gördüm. Buradaki hicrandan, vuslat içindeki hicran mı kastedilmiş?

- "Bunun iki mânâsı var. Biri, âşık mâşûkunun yanında iken de hicranda sayılır. Zîra âşık, mâşûkunun hakikatini bilmedikçe, aşk, sırf tene âit zevklerden ibâret kalır. Zîra o âşıkı, sevdiğinin kaşı gözü vücûdu avlamıştır ve kendisini avlayanın hakikatte ne olduğunu anlayamamıştır. Bu anlayamadığı hakikat ise Allâh'ın cemâli nûrunun pertevidir. Dünyâda ne kadar güzel şeyler varsa hep Cenâb-ı Hakk'ın nûru pertevidir. Yine biraz evvel söylediğimiz gibi, mânâyı bırakıp şekilde güzellik görenler, her türlü şekil zevâle mahkûm olduğuna göre, şüphesiz hicran vâdîsine atılırlar. Ama Mevlâ'yı buluncaya kadar Mecnûnun Leylâ, Leylâ demesi tabiîdir.

Halbuki diğer mânâda hicran, âşıka cezâ ve ihtar olarak verilmiş olmayıp, vuslatın kadrini bilmesi için lâyık görülmüştür ki bu ötekine benzemez. Çünkü bu hicran, vuslata ermek için, vuslat ile hicran arasındaki köprüden geçmek demektir."

**

Bu mevhum vücûdun bir hiç olduğunu ve mevcûdun yalnız Allah olduğunu söz ile değil, hal ile bilmek lâzımdır, deniyor. Bu hal ile bilmenin içinde her şey mevcut değil mi?

- "Zâten iş de orada... yoksa ilmen istediğin kadar, bütün mevcûdâtın Hak olduğunu bil... ne ehemmiyeti var? Allah'tan başka mevcut olmadığını ilmen bilmek kaşıyle gözüyle bütün uzuvlanyle bir insan vücûda getirip rûhunu verememek gibidir. Halbuki iş o ruhta.

Burada bahis olunan hal, işte, insan vücûdundaki ruh gibi, can gibidir."

*

Gençlerde aşka kabiliyet daha fazla oluyor. Halbuki ruh, hep o ruh değil mi? Şu halde ihtiyarlarda aşk kabiliyeti niçin az oluyor? Bir sâlikin ihtiyarlıktan sonra aşkı bulması müşkül olmuyor mu?

- "Evvelâ mecaz aşkım dikkate alalım. Gençlikte beden kuvvet ve kudreti yerinde olduğu için, aşkın gerektirdiği coşkunluklara ve taşkınlıklara da müsâittir. Fakat yaşlılıkta vücûdun da kudret ve kuvveti azaldığından, aşk kabiliyet ve arzûlarına bilkuvve mâlik olmakla berâber, onları dışarı vuracak, tezâhür ettirecek kudret ve kuvveti kalmamıştır.

Kezâ tarikat âleminde de, Hakka giden iki yol vardır. Biri kuldan Hakka, diğeri Hakk'tan kula olan yoldur. Nâmı diğerle biri meşk, çalışma ve gayret diğeri aşk yolu. Mücâhede, çalışma ve

gayret, vücûdun kudret ve kuvveti iledir. Gençliğini beyhûde geçirip de yaş kemâli bulduktan sonra tarîkate giren ve meselâ gece uykusuzlukları, teşbih ve ibâdetler ile ilerlemek isteyen kimselerin hâli elbet müşküldür. Bunların terakkisi bu gibi çalışmalara bağlı olduğundan, çalışabilecekleri o gençlik elden gittikten sonra, aşk kabiliyetleri de hâliyle duraklamış olur. Onun için her şey gençliktedir, tâat ve ibâdetler de gençlikte olur, denmesinin sebebi budur.

Fakat gönül nûru ile kulu Hakka eriştiren aşk yolu yolcularının, İlâhî cezbe ve aşk ateşini buldukları için, bu maddî varlığa ihtiyaçları kalmamıştır. Onlar cezbe ve aşktan kendilerine bir binek düzmüşlerdir. İşte bunlar ihtiyarlasalar da, cisimleriyle bir alâkalan olmadığından, başka bir âlemde seyreder ve yol alırlar. Tenin ve bedenin zaafından bunların aşklarının ateşine asla noksanlık gelmez. Çünkü onlar, Allâh'ın cezbelerinden bir cezbe iki cihânın ameline denktir, bineğine binmiş olarak kendi makam ve menzillerine seyrederler. Onların bu aşktan gayrı hiçbir kayıtlan yoktur."

Münire Hanımefendi:

-Ah Efendim, insan ihtiyarladıkça ne kadar başkalaşıyor. Bir gece, uyumayayım desem vücûdum bitap düşüyor. Biraz derin düşüneyim, desem, hurda kesiliyorum. Hâsılı artık hiçbir işe yaramıyorum!

- "İşte onun için her şey gençlikte oluyor. Ama maksadı elde edebildinse, şimdi işe yaramamanın ziyâm yoktur. Onun için Cenâb-ı Hak da gençlikte tâat ve ibâdetler ile meşgul olan kullannı medhediyor ve onlar ile iftihar eyliyor."

**

Buyuruluyor ki: Güzel ahlâkı kendine hal edenler ile, gayret sarf ederek fenâ hareketleri yapmamaya çalışanlar arasında fark vardır, insanın sâdece kendi irâdesi ile mevcut kötü huylarını yenmesi ve güzel ahlâkı hal edinmesi mümkün müdür? Yoksa bunun için bir terbiyecinin himmeti mi gereklidir?

- "Dâimâ ibâdet ve tâatler ile, riyâzatlar ile meşgul olan bir zâhidi nazar-ı îtibâre alalım: Bunda bir takım kötü huylar var. Lâkin bunlar, tâat ve ibâdetlerden sinmiş olduğu için meydana çıkamıyor; yâni o tâat kamçısı altında korkudan gizleniyor. Fakat fırsatı bulunca kuvveden fiile geçmeye hazır olarak bekliyor.

İşte bu huyların aslından mahvolması için, mutlak kâmil mürşidin terbiyesi kırbacına tevdî edilmesi gerekir. Ancak onun terbiyesi kırbacı o kötü huyları kökünden yok edip güzel ahlâkı hal ettiriyor.

Bir de sâbikün denen zümre vardır ki, onlar ezelde kemâle erip gelmiş olanlardır. Bunların, gıybet gibi, arabozuculuk gibi fenâ hareketlerden nefretleri tabiî halleridir.

Meselâ sabahları Cemil benim odama gelir, çikolata veririm. Odada bulunmadığım vakit şeker ve çikolatalar meydanda olduğu halde dönüp bakmaz bile. Halbuki başka bir çocuk etrâfını tenhâ bulunca fırsattan istifâde ederek o şeker ve çikolatadan yiyebilir. Cemil gibi o ezelî terbiyeyi alıp da gelen çocuk ender olduğu gibi, tekâmül etmiş olarak dünyâya gelen zümrenin de azınlıkta olduğuna şüphe yoktur."

*

Herhangi bir hâlin meydana gelmesi için evvelâ bir istidat vücûda gelir, sonra o istidat o hâle vesile olur, diye bir söz okudum:

- "Evet, bir şeyin vücûda gelmesinden evvel o şey için evvelâ uygun bir zemin bir istidat zuhur eder.

Her şey mukadderat gereğince olur. O mukadderat ise şendedir. Bunu fiile çıkaran, senin kendi hareket ve amellerindir. Mukadderâtından kaçmak isteyen kimsenin içine, sanki muayyen zamanlarda infilâk edecek bombalar yerleştirilmiştir. Vakti gelince bunlar birer birer patlar ve .kader yerini bulur."

*

"Mürşidin etrâfinda bulunanların gıybet, fassalhk, yalan, riyâ gibi hareketlerde bulunmaları o azîzi müteessir edip inciteceği için sâlikin bu gibi hallerden kaçınması lâzım gelir."

*

Efendim, zâtın birine günde kırk kere tecellî olurmuş. Fakat bu zat, Bâyezîd-i Bistâmî Hazretleri'nin huzuruna gidince, ondaki tecellîye tahammül edemeyerek düşmüş ölmüş.

Bu hâlin hikmeti Hazret-i Pîr'den sorulduğu zaman: O zâta olan tecellî, esmâ ve sıfat tecellîsi idi. Bu ise zât tecellisidir. Onun için zât sıfatı yaktı, buyurmuş.

Hazret-i Mûsâ'ya da ağaçtan tecellî eden sıfat nûru değil mi idi?

- "Elbet... Mûsâ ağaçta ateşi gördü ve bir ses: Ben senin Rabbinim! dedi. Allah ateş midir? Mûsâ, sıfat nûrunu gördü, zâtı göremedi. Nasıl ki sonradan: Yâ Rabbî bana kendini göster! diye münâcatta bulundu. O zaman Cenâb-ı Hak: **Len terânî! Beni göremezsin... Tûr'a bak, tecellî ânında o yerinde kalabilirse, sen de beni görürsün,** dedi ve Hak tecellî edince Tur Dağı parça parça oldu. **Harre Mûsâ saika** Mûsâ düştü, bayıldı.

İşte Hazret-i Mûsâ o tecellîyi dağda bile görmeye tahammül edemedi. Buradaki nükteye dikkat edin: Bana kendini göster! demek ikiliktir yâni tâlip ve matlûbu ayrı ayrı görmektir. Şu halde, sen kendinle oldukça beni görebilmen nasıl mümkün olur? Bu vücut gözüyle Hak gö-rülebilir mi? O ancak kendi nûruyla görülür. Onu gören yine kendidir. Nasıl ki Hazret-i Mevlânâ: **Ben sana Yâ Rab! diye hitap ediyorum, Halbuki hitap, uzakta olan içindir. Sen ise bana şah damarımdan daha yakınsın, kendimdesin!** buyuruyor.

Hazret-i Mûsâ, Hak huzûruna varmak için otuz gün riyâzat ve mücâhede ile meşgul oldu. On günde esmâ, on günde sıfat ve on günde de ef 'âlini mahvetti. Fakat Tûr'a, Hak'la konuşmaya gideceği vakit ağzının kokmaması için dişlerini misvakla oğdu. O vakit Cenâb-ı Hak: Ağzındaki açlıktan doğan o koku, bana miskten daha güzeldir, buyurdu ve Mûsâ'ya, zâtını ifnâ edememiş olduğu için, daha on gün mücâhede verildi.

İşte, günde kırk kere tecellîye mazhar olan kimsenin de, esmâ ve sıfat mertebesinde olduğu için zât tecellisine dayanamayacağı tabiîdir.

Sen kendini Hakk'm varlığında fânî etmedikçe, ben ve sen ayn oldukça Hakk'ı nasıl görürsün? Hiç iğne deliğinden ucu çatallı iplik geçer mi?

Adamcağızın biri şeyhinin kapısını çalmış. İçeriden şeyhi: Kim o? diye seslenmiş. Mürit; Benim! diye cevap verince: Uğurlar olsun... burada iki "ben'e yer yok! demiş. Derviş, seneler

süren çabalamalardan ve dünyânın türlü mihnet ve meşakkatine mâruz kaldıktan sonra yine dönüp aynı kapıya gelmiş. Yine içeriden: Kim o? diye ses gelince hemen: Sen! diye cevap vermiş, o vakit: Gel içeri ey ben! cevâbıyle kapı açılmış.

Hazret-i Muhiddîn: **Rabbimi Rabbimle gördüm. Dedi ki: Kimsin! Dedim ki, şenim!** buyurur.

Onun için sâlik de vücûdunu mâşûkunun vücûdunda mahvetmedikçe zât tecellîsine mazhar olamaz. İkilik ancak bu birlikten sonra ortadan kalkar."

**

Semîha Hanım, tanıdıklarından birinin, ihmal yüzünden nezlesinin müzminleştiğini söyledi:

- "(Teessür ile tasdik ederek) Ne doğru söz! Bakmaya bakmaya kötü ahlâklar da işte böylece müzminleşir. Her fenâ hareket, kalbe bir siyah nokta koyar. Fakat o nokta ihmal edilip bakılmayınca bütün kalbi sarar."

**

Mecnun, Leylâ'ya giderken, zevk ve istiğrâkıının ziyâdeliğinden, devesinin yularını bırakır, deve de yavrusunun bulunduğu şehre dönermiş. Mecnun bu ters gidişle kendine gelince bir daha dalmamak için karar verirse de yine ihtiyarsız olarak kendinden geçince, deve tekrar geri dönermiş. Nihâyet Mecnun, başka çâre olmadığını anlayarak deveden atlayıp Leylâ'nın tarafına yaya olarak gitmiş:

- "Öyledir. Vücut devesi insanı dâimâ dünyâya, nefsinin icaplarına çeker. Mâdemki kâh şuraya kâh buraya çekiyor, o halde sen de onu terket...

Şeytan nedir? Seni dünyâya, nefsinin arzûlarına çeken her şey şeytandır. Enbiyâ ve evliyâ ise seni Allâh'a, Hak tarafina çeker."

**

Mecnûn'u kendinden geçiren Leylâ olduğu halde deve yine onu yolundan geri döndürüyor.

- "Bu hal, müridin ilk zamanlarına, iptidâ-i hâline benzer. Mürit o zaman mürşidinden sâde lutuf bekler, dâimâ hoşlanmak ister. Halbuki ne lutuftan şâd ol, ne de kahırdan incin ki dervişlik budur işte."

**

Muhabbet ateşinden sakınan, muhabbet nurunu bulamaz. Muhabbet nurunu isteyen âşıkm, benlik ve varlığını Hakk'ın cezbesi nûru yakar. O zaman da bu âşık, nefsinin varlığı olmadan Rabbinin varlığı ile bâkî kalır, buyruluyor. Muhabbetin nûru, nârından ibâret değil midir?

- "Bir Hak yolu yolcusunun yaptığı bir çok riyâzatlar ve mücâhedeler ateş değil de nedir? Nefse göre bunlar yakıcı şeylerdir. Meselâ bir sarhoşu rakısından menetmek, bir tiryâki için içtiği bir paket sigarayı yarıya indirmek bile ne müşküldür. Duman için edilen riyâzat bile ateştir. Kezâ, nefsi zevk aldığı herhangi bir şeyden meneylemek de ateş tesiri yapar. Fakat nefs bu ateşten sakınmayınca nûru bulamaz.

Aşk ehline gelince, zâhir ehli için ateş olan aşk, bunlar için nurdur. İbrâhim'i ateşe attılar. Fakat bu ateş ona gülistan oldu. Halbuki aynı nur, başkası için ateştir.

Âşıka ateş, hicrandır, Cemâlden uzaklıktır."

Nazlı Hanımefendi:

*-Dün Mesnevî-i Şerif okunurken Güleser Hanım da [*Güleser Hanım, yaşlı, hastalıklı fakat bağrı yanık bir Karadenizli kardeşimizdi.] *vardı. Kitabın bir yerinde: Hak âşıklarının hicrânında bir an, bir senedir, diye bir söz geçmesi üzerine Güleser Hanım: Efendim, mübârek yüzünü bir taraftan öteki tarafa çevirinceye kadar bir sene oluyor! diye söze karıştı.*

Sonra yine o Güleser Hanım ayağında hem demir çizme hem de felç olduğu için sokağa çıkma, köşende otur... diyen çocuklarına: Eğer onlar bilseler, benim yüreğimi görseler ayağına taş bağla da git! derlerdi, diye cevap vermişti.

Bu ümmi, câhil, hasta ve yaşlı kadının yine bu ayarda bir sözü daha vardır. Şu karşıki evde bir çivi olmaya râzıyım... tek Efendimin karşısında olayım! der.

- "İşte âleme ateş görünen aşka canlı bir örnek daha!"

**

Yûsuf un hikâyesi öyle bir hikâyedir ki başı dostluk, muhabbet, yakınlık, ortası hasret ve ayrılık, sonu Cemâlle bezenmiş bir mâsûmiyet, rahmet ve mağfirettir, buyuruluyor.

- "Evet, hakîkî olan her hikâye-i aşk öyledir."

**

Aşıklardan başkası, yaptığında ettiğinde garazsız olmaz, diye bir söz okudum. Onlar ihlâsın hakikatine erdikleri için mi bu böyledir?

- "Bu âlemde onlardan gayrı herkesin cennet, rızâ, dünya veya âhiret arzûları vardır. Herkesi hareket ettiren şu veya bu işin peşine düşürüp koşturan, bu dünyevî ve uhrevî sebeplerden biridir.

Âşıkm hareketi ise maksatsızdır. Nasıl maksatsız olmasın ki aşk demek cânan demektir. Ona o aşk ihsan olunmuş da öyle âşık olmuştur. Aşk deryâsına dalan kimseye yakınlık talebi bile bir perdedir. Çünkü o da bir maksattır.

Adamcağızın biri, hapishânede bulunan bir zâtın ziyâretine gitmiş. Fakat hücresine girdiği zaman kimseyi bulamamış, yalnız orada duran zincirleri görmüş. İkinci akşam yine gidip bakmış ki, ne hapishâne var ne de o zat... Üçüncü akşam gittiğinde, hem hapishânenin hem de o zâtın yerlerinde olduğunu görmüş ve hayretle bu hâlin sebebini sorduğunda da şu cevâbı almış: Birinci akşam Allah'ta idim. İkinci akşam Allah bende idi. Üçüncü gece ise ben benimle idim.

Demek oluyor ki aşk gelince ne sen ne ben, ne şu ne bu kalıyor.

Kendin ayan itse hakikat sen yok olursun Gölgem bu benim yoksa sen aslım mı sanırsın?

Evet âşıklar, ihlâs sâhibi samîmi riyâsız kimselerdir. Şeytan Cenâb-ı Hakk'a: Bana izin ver de kullarını baştan çıkarayım. Yalnız ihlâs sâhiplerine karışamam! di}ʳor.

Şeytan, bir mescidin kapısı önünde dolaşıyormuş. Sebebini sormuşlar: İçeride on gündür, geceleri gözlerine uyku girmeden ibâdet eden, gündüzleri de oruçlu olan birisi var onu azdırmak için içeri girmek istiyorum. Fakat uyuyan bir kimse var ondan korkuyorum! demiş. Uyuyan kimseden korkulur mu? diye sorulduğu zaman şeytan: Onun gözleri uyuyor ama

kalbi uyanık... bu yüzden korkuyor ve içeri giremiyorum, demiş.

İşte şeytanı bile dehşete düşüren, bu ihlâstır."

**

Bir gün Hüsniye Hanım, ziyârete geldiğinde, kimi cennet, kimi rızâ talebi, kimi de vazîfe îcâbı veya bir yanlış yapmamak için gelir. Şimdi buna sorsanız: Neye geldin'? deseniz verecek cevâbı yoktur. İşte o cevapsızlık, bizim istediğimiz ihlâstır, demiştiniz.

- "Öyledir. Teveccüh kazanmak, cennet arzûsu, günâha girmemek, kusur veya serzenişten çekinmek, cehennem korkusu gibi haller muhabbet yolunda yabancı, aykırı şeylerdir. Bunun böyle olduğunu kul anlayıp hissediyor da Allah anlamaz mı? Bu türlü garazlı ve sebepli hareketler insanlar arasında bile makbul olmayınca ya Allah katında nasıl makbul olur?"

Bu sohbette Muhlise Hanım da bulunuyordu. Hocamız, odasına çekildikten sonra Nazlı Hanımefendinin yanına sokularak, hapishane hikâyesinin kendi anlayışına göre tefsirini ricâ etti. Nazlı Hanımefendi de şöyle îzah etti:

- ***O zat demek istiyor ki, benim üç benliğim vardır. Bir kısım halk beni kendileri gibi görür. Onlar gibi gezer, yürür, hapse girer, dârda asılırım. Diğer bir kısmı, Allâh'ın yed-i kudretinde görür. Üçüncüler ise, ayrılığın, gayrılığın ortadan kalkmış olduğunu görürler.***

*

Hakîkat deryâsına vücut kabından yol olduktan sonra o kabın suyu nihayetsiz olur, mânâsını ifâde eden bir Mesnevî-i Şerif beyti okudum:

- "Yâni: Bana vahy olur, mânâsı zuhur etmiş olur, demek. Bu da bizim gibi insandır, yiyiyor, içiyor, dolaşıyor, diye Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'e târiz edenler için Cenâb-ı Hak: **Söyle yâ Habîbim, evet ben de sizin gibi insanım, ama bana vahy** olur. Yâni benim bedenim kabından hakikat deryâsına yol vardır. Benim o deryâ ile alış verişim vardır. Evet, ben bir katreyim, ama bende ummanlar gizlidir. Ben bir zerreyim ama bende güneşler gizlidir.

Süveyş Kanalım görmüyor musun? Genişliği ancak bir vapur geçecek kadardır. Fakat koca okyanusları birbirine bağlamaktadır. İşte bu mânâya varmış olan insan da, nâsut ile lâhut ve ceberut ile melekût âlemlerine kanal olmuştur. Ve oradan geçmeyi tercih edenler de hedef-lerine sür'atle varıcı olmuşlardır."

Nazlı Hanımefendi:

- ***Maksûda erişmek için kâmil insan yolundan geçmenin, en kestirme tarik olduğuna ne güzel ne canlı bir misali***

**

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Hazret-i Bilâl'e: Yâ Bilâl, bizi ferahlat, yâni kalbine benim üflediğim o nefhayı söyle, buyuruyor.

Hocamız, elindeki yelpâzeyi salladı ve:

- "Burada bir başka hava mı var? Hep aynı hava... fakat yelpâzeyi sallamakla serinliyor ve

zevk duyuyorum.

İşte ehlullah, dâimi sûrette o hakikat güneşinin harâretine karşı bulunmakla dünyâdan tamâmen uzaklaşmışlardır. Halbuki dünya kendilerinden istifâde beklediğinden, onlar da ara sıra bir nevi gaflet ararlar.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'in de dünya işleri rûhâniyetine galip geldiği vakit Hazret-i Bilâl'e: Güzel sesinle bizi ferahlat!., buyururdu. Rûhâniyeti beşeriyetine galip geldiği vakit de Hazret-i Ayşe'ye: Benimle konuş yâ Ayşe! diye dünyâya dönmek isterdi."

**

Semîha Hanım, Hazret-i Pir'in bir sözünü; ben her nakısın tamâmıyım, dediğini söyledi:

- "Hazret-i Ali'nin de bu mânâyı ifâde eden ne güzel bir sözü vardır: **Ben o kimseyim ki ayı ve güneşi dâvet ettim, dâvetime icâbet ettiler. Ayın kıble edindiği, güneşin secde ettiği benim. Ben Hz. Muhammed'in nûrunun, tecellî yeriyim. Ben Yûsuf un hemhâli ve kuyuda iken ve kuyudan çıkarken onun sâhibiyim. Ben Hızır ve Mûsâ'nın da sâhibi ve hocasıyım. Arşın esrâriyle berâber taşıyıcısı benim. Isâ'dan söz söyleyen de benim.**

Resûlullah öyle buyuruyor: **Ben ilmin şehriyim, Ali de kapısıdır.**

Oraya erişmek istiyorsan bu kapıyı seç. Ali, aşka mazhardır. Ali'den aşk tecellî etmiştir. Hakka giden başka yollar da vardır. Fakat aşk yolu bambaşkadır. Onda mekânlar aşmak, merhaleler geçmek vardır. Âbidin yüz yıllık yolunu âşık bir âhiyle geçer."

**

Şeyh Evhadeddîn Hazretleri'nin: Ayı leğende görüyorum demesi üzerine, Şems-i Tebrizî Hazretleri, eğer boynunda çıban olmasaydı başını kaldırır semâda görürdün... buyurmuşlardı.

- "Şeyh Evhadeddîn'in, ayı leğende görüyorum, demesinden maksat: Hakk'ı güzellerde görüyorum, demektir. Hazret-i Şems'in ayı semâda görürdün, buyurmalarından maksat da, sâde sûret güzellerinde değil, her yerde görürdün, demektir.

Güzel sevilir, çünkü ondan Hakkın nûru zuhur etmiştir. Fakat bir güzelde bu tecellîyi seyrettiğin gibi, meselâ bir devenin gözünde de ayni tecellîyi görmen icap eder."

Münîre Hanımefendinin bir kimse hakkında, bâri kusurunu bilseydi demesi üzerine:

- "Bilmek nasibi büyük şeydir Münîre Hanım!"

**

Radyodan bahsedilirken Semîha Hanım'a:

- "İşte Semîha... Şimdi dünya mârifet devrine girmiştir. Radyoyu görmüyor musunuz? Tâ nerelerden sesleri, söylenen sözleri buralara kadar getiriyor. Bu ne büyük bir kudrettir. Hattâ öyle bir zaman gelecek ki eski milletlerin, meselâ Romalıların sözlerini, târihlerini ses dalgalarından toplayabilecekler. Çünkü o dalgalar kaybolmamıştır.

İşte ehlullâhın dimâğı da muazzam bir radyo makinesi gibidir. İki âlemin bütün hâdiseleri

ondan gelir geçer."

*

İnsanın mânâsı hakkında sorulan bir sualden sonra:

- "İnsan demek, göz demek, görmek demektir. İnsan vücûdu içinde, görücü, bilici ve idrak edici olan nûra insan, geri kalan kısmına, kemik ve et denir.

Binâenaleyh bir kimse gördüğü, bildiği ve sohbet ettiği ile tartılır. Ne gördü ne bildi neye muhabbet eylediyse seviyesi ve kıymeti ancak odur. Yâni talebin ne ise sen de osun. Bir insanın kıymeti himmetiyle mütenasiptir [**Kıymetü'l-mer'i bi-himmetihî. (Hadîs)**]. Himmeti ulvî ise kendi de ulvîdir. Himmeti süflî ise kendi de süflidir. Çünkü her şey kendisini çekene meyleder."

**

Akşam salonda oturuyorduk. Semîha Hanımefendi, Nişancı Câmii minâresinin tepesinde bir ışık uyandırılmış olduğunu söyleyince Hocamız kalkarak baktı ve bizi de çağırarak gösterdi. Gerçekten de minârenin âleminde parlak bir ışık vardı:

- "Hayra alâmettir inşallah!" *dedikten sonra:*

- "Minâre vücûda işâret olduğuna göre görünen aydınlık da ondan zuhur eden nûra işâret olmak gerektir.

Bâzı minârelerin üç şerefesi vardır. Bunlardan birincisi ef 'âle; İkincisi esmâya, üçüncüsü de sıfâta işârettir. Hey'et-i umûmiyesi de zâtı temsil eder. İşte minâre, bu esas üzerine düşünülüp yapılmıştır."

Yatsı namâzı vakti gelmişti. Behîce Hanımefendi'ye latife yollu hitap ederek:

- "Yay seccâdeyi bakalım

Güzel Allâhımıza tapalım."

**

Uzun senelerdir Bağdat'ta bulunan eski şeyhülislâmlardan ve Hocamızın müritlerinden olan Hayderî Zâde İbrâhim Efendi'nin vefâtı haberinin gelmesi üzerine meclisten biri:

-Nice zamandır ayrılıkta idi. Şimdi Hakk'a kavuştu. Ama işte gidene de acınıyor, dedi.

- "Aslı neresi ise ona kavuştu.. Koca sultan!"

Münîre Hanımefendi:

-Allah cümlemizi cemâlinden ayırmasın!

- "Mâdemki Hak yolundasınız ve Hakk'm tâliplerisiniz. O halde siz de güneşin ışığından, o nûrun ışığı oklarından bir ışıksınız, güneşin nûru yine güneşe geri döner ve her şey kâmilin kalbinde haşrolur. Kâh oradan dağılır, kâh orada toplanır.

Semîha Hanım, bu mânâ İlâhiyat'ta nasıl ifâde edilmiştir?"

Semîha Hanım:

Şems-i münirin gitmede nûru yine şemse
Zâta bu sıfatla kavuşur âşık-ı bi-can

- "Hâsılı Münîre Hanım, İlâhî aşk güneş gibidir. Ruhlar ve âşıklar da onun ışıkları, şâir eşyâ ve cisimler ise gölgeler gibidir."

**

Bir kimseyi, sakınması lâzım gelen yanlışlardan meneden ancak muhabbetin ziyâdeliği... Bir fenâlığın fenalığını bilmek onu yapmamaya kâfi değil...

- "Evet, geçenlerde de bir misal vermiş, aşkı benlik yakıcı bir hil'ata benzetmiştik. O hil'atin sâlike ihsan olması ise onda mevcut olan bütün nefsânî sıfatlan yakması içindir. Nasıl olsa bir gün gelecek bu hil'at o kimsenin üstünden kaldırılacaktır. İşte o zaman içinden ham olarak değil, pişmiş ve kâmil olarak çıkabilsin.

Dün Semîha ile aşk ve safâdan bahsetmiştik. Safâ, asel-i musaffâdır derler. Bu ne demektir? Bu, aşkı olmayanın safâsı da olmaz demektir. Yâni safâ demek, safvet bulmuş olmak demektir. Hakikat ehli indinde safâ, yüksek bir mertebedir. Bu, bütün mevcûdatta Hakk'ı gördüğün vakit hâsıl olur. Çünkü bütün mevcûdatta Hakk'ın bir ismine mazhar olmamış bir şey yoktur. Hazret-i Ebû Bekir: Hiçbir şey görmedim ki onda Hakk'ı görmeyeyim diyor. Eğer Hak'tan ârî bir şey görürsen o bâtıldır.

Bunun için, nasıl bir ney sedâsı, güzel kokular, latif çehreler sende ferah ve inşirah uyandırıyorsa, birisi tarafından tahkir edildiğin vakit de aynı zevki duymalı onu affetmeli, hoş görmelisin. Meselâ güzel bir ses ile gaşyolup kendinden geçtiğin gibi, sana fenâlığı dokunan bir kimseyi affettiğin vakit de aynı heyecan ve zevki hissetmen icap eder.

Bu meseleyi daha iptidâi bir görüşle muhâkeme edecek olursak

dahi yine ağır bir muâmele karşısında sükûneti muhâfaza etmenin bir fazilet olduğu meydana çıkar. Şöyle ki, birisi seni tahkir ettiği vakit, satılacak malına seni müşteri etmek istemiş demektir. Halbuki ona mukabele etmemek ve affetmekle, satmak istediği o metâı sâhibine, bırakmış olursun.

Fakat aynı muâmeleyi kemal ehlinin görüşüne uyarak muhâkeme ettiğinde, Hak'tan başka mevcut olmadığım bilerek, mâruz kaldığın bu hâdiseyi Allah'tan görecek ve Allah'tan gelen her şeyin de hoş olduğunu bilecek, bu sûretle de güzelliklerden aldığın zevki çirkinliklerde de bulacaksın. İşte o vakit safâyı da bulmuş olursun."

**

Oruçtan bahsediliyordu:

- "Oruç, hakikatini bilenler için çok büyük şeydir."

Semîha Hanım:

Oruç, Hakk'ın samediyet sıfatının tecellîsidir ve Cenâb-ı Hak: En büyük ibâdet oruçtur ve orucun da karşılığı benim indimdedir, buyuruyor.

- "Evet, fakat kabuğunda kalmamak şartıyle. Zâhitlerin orucu kışırdan kabuktan ibârettir. Halbuki mânâsını bilen kimse için her an oruç hâli vardır. Zâhitlerin iftârı günün sonundadır. Halbuki âşıkların iftârı ancak visalle mümkündür."

**

Hocamızın henüz beş yaşında olan torunu Cemil Bey, akşam gezintisine çıkmak üzere müsâade almaya geldi. Fakat Hocamız pencereden dışarıya bakmakta olduğu için ses çıkarmadan bir müddet bekledi. Etraftan, kendini hissettirmesi için teşvik olunmasına rağmen çocuk, ne telâş gösteriyor ne de ses çıkarıyordu.

Nihâyet pencereden içeri dönüp de, çocuğun müsâade istemesi üzerine izin verdi. Bunun üzerine Semîha Hamının, çocuğun şikayetsiz bekleyişinden, terbiye ve edebinden bahsedişini tasdik ettikten sonra Münîre Hanımefendi'ye bir gün bir kayıkçının söylemiş olduğu şu kıt'ayı okuttu:

Lodosun kararı olmaz

Poyraza inan olmaz

Ham demiri döğmekle

mücevher olmaz

İllâ aslından olmalı,

İllâ aslından olmalı!

- "Dünyâya âit güzellikler içinde üç şeyi severim: Aşk, edep, irfan! Hattâ bence edep olmayınca, aşk ve irfan da noksandır. Edep bir taçtır, onu başına koyduktan sonra istediğin yere git...

"Ayıran âdemi hayvandan edeptir"

'İki âlemde felâh Ken'an edeptir"

"Dil-i çeşm-i beşerin nûru edeptir"

diyoruz; ve:

Beşerin kalbi ve gözü nûru edeptir. Kur'ân'ın bütün mânâsı da yalmz edeptir.

Edepten maksat da, Hakk'ın rızâsını kazanmaktır. Bu rızâ-yı İlâhîyi bulmak nasıl olur? derseniz, onu da hocasından öğrenmelidir. Her şeyin bir muallimi olduğu gibi, bunun da şüphesiz vardır. Bu da ancak, onun dediğim tutmak, gittiği yoldan gitmekle mümkün olur.

Bir keman, bir piyano öğrenmek için bile ne kadar uğraşıyor ne türlü fedâkârlıklar ediyorsun. Hakk'ın rızâsını tahsil için de, ehlini bulup teslim olmak lâzımdır. Eğer onu bulamazsan, eserlerini oku. Bak Nâmık Kemal bile ne diyor:

Ömrümü ibkâ için ömrüm dedim asarıma

İşte Mesnevî-i Şerif de buna büyük bir hüccet değil mi? Kovanı daldır daldır kalbin bahçesini

sula...

Dünyânın bütün güzellikleri süratle geçicidir. Allah, işitmek için kulak, görmek için göz, tutmak için el, düşünmek için dimağ vermiş Sen de bütün bu sermâyeyi Hak yolunda kullan, böylece de maksûdu hâsıl et!"

**

İstek, istenen şeyin müjdecisidir, demiştiniz.

- "Çünkü senin gönlüne o isteği veren de Hak'tır.

Bir şeyhin zevce veya evlâtlarını yâhut yakınlarından birini gördüğünüz vakit, sözlerinden, o şeyhin iktidar ve irfâmnı anlamaya çalışırsınız. Lisan bülbülü söylemeye başlayınca, o kimsenin ne olduğu meydana çıkar. Hattâ konuşmasa bile, eğer şeyhinin hâlini giymiş ise, bu sûretle de ne olduğu anlaşılır. Çünkü hal de bir lisandır.

Şunu bilmek lâzımdır ki, dervişler şeyhin kalbi kitabının sahîfeleridir... Bu itibarla onların yaptıkları ve söyledikleri döner kendilerini yetiştirene gelir. Bunu bilince de, dervişten ona göre hareket etmesi beklenir."

**

Nazlı Hanımefendi odaya iki çiçek saksısı getirdi. Her ikisi de bozulmaya yüz tutmuştu. Hocamız: Getirme onlar bozulmuş! ***deyince Münîre Hanımefendi; eskiye rağbet olsa bit pazarına nur yağardı! dedi. Fakat derhal üzülerek sözünü geri almak istedi. Zîra yine bir gün bu sözü söylediği zaman, Hocamızın:*** "Bir daha senden bunu işitmeyeyim, kıymetli bir halı eskimekle değerinden kaybeder mi? Bilâkis kıymeti daha fazla artar. Mâdene, eskimekle ne zarar gelir? Pabuç eskisi olursa o başka..." ***demiş olduğunu hatırlayarak özür diledi.***

Bu sırada Tanbûrî Cemil Bey'in bir taksimi gramofona konmuş bulunuyordu:

- "Münîre Hanım, tanbur nelerden ibârettir?"

- ***Tellerden ve tahtadan!***

- "Ya bu ses nereden çıkıyor?"

- ***Tellerden Efendim.***

- "Peki bu sesleri ve âhengi bu tellerden çıkaran nedir?"

- ***insandır.***

- "Demek oluyor ki bu insan, isterse seni, şu tel dediğimiz bağırsak veya mâden parçasına dokunarak gaşyedebiliyor. O mest edici nağmeleri bu tellerden çıkartıyor. Câmit, cansız denen bir bağırsak veya mâden -ki bunlar hakikatte cansız değillerdirparçasından bu âhenk ve güzellikler çıktığı halde ya bir vücuttan neler çıkmaz? O halde sen de kendi vücûdun tanburunu çalarak etrâfını faydalandırmazsan sana yazık değil mi?

Kâmil insanın vücûdu tanburundan, âlem halkına saçılan nağmeler gibi, yakınlarının da kendilerine göre âlemi istifâde ettirmesi icap eder.

Şu Tanbûrî Cemil Bey'in eserleri, bundan beş yüz hattâ bin sene sonra da, yine şimdiki gibi arzû ile aranacaktır. İşte öyle bir eser ki pek uzun zamanlar devam eder ve hiçbir zaman bit pazarına düşmez. Zaman geçtikçe kıymetini kaybetmeyenler işte böyleleridir. Senin gibi hakikate yol gösteren kimselerin eserleri ise hesapsız yıllar ölmez ve fenâ bulmaz.

Şu da var ki, bu âhengi vücûda getiren muhtelif notalar olduğu halde, meselâ, bunlardan birini alıp yalnız (re, re re) yâhut (mi, mi, mi) diye hep aynı sesi çıkarsa, aynı tanbur ve aynı teller, şu anda duyduğumuz zevki verebilir mi? Demek ki bu âhengi vücûda getiren, seslerin ihtilâfı, birbirine zıt seslerin ustalıkla bir araya getirilmesi imiş. İşte İlâhi saltanat da zıtlar ile tecellî edegelmiştir.

Cemil Bey'in sanatındaki tesir, içine aşk karışmış olmasındandır. Taklit başkadır, aşk başkadır. Kaynağı aşk olan san'at, evvelâ sanatkâra tesir eder, oradan da karşısındakilere sirâyet eder.

Fakat şunu da söylemek lâzım ki bir kimsede bu aşka ne derece istidat olursa olsun, yine de sanatı kazanmak için çalışması şarttır. Bir sanatkâr, sazına hâkim olabilmek için en az yirmi sene çalışmaya mecburdur.

Bir tahta parçasının üzerine bunca yıl emek sarfetmeyi çok görmüyoruz da vücûdumuz kemanını veya tanbûrunu söyletmek için bu jârmi otuz seneyi neden fazla buluyoruz?"

Münîre Hanımefendi:

- *Çok şükür bize bu hakikatleri bildiriyorsun, kıymetini de bildir Efendim...*

-"Hiç olmazsa onu bilebilseniz... Gıll ü gışsız ve takıntısız olarak. Fakat kelimede kalma, mânâya geç."

Hüsniye Hanım:

- *Kâmil insanı tasdik edemeyen zâhir ehli, görmüyorlar mı ki Kur'ân-ı Kerimin bütün mânâsı açık açık kâmil insanı söylüyor.*

"Açık açık... diyorsun. Bu, size gösterildiği için kolay geliyor. Gerçi Kur an-ı Kerîm'de: Vesileye uyunuz [Mâide sûresi, 35. âyet: "Vebtegû ileyhi'l-vesîlete"] **ve Tahayyürde kaldığınız bilemediğiniz zaman zikr ehlinden sorunuz [**Nahl sûresi, 43. âyet: "F'es'elû ehle'z-zikri in küntüm lâ-ta'lemûn."] **ve Resûlullâh'a hitâben de: O kadar zikr ile iştigal et ki sana mecnun desinler [**Kalem sûresi, 51. âyet: "...Lemmâ semiuz-zikre ve yekülûne innehû le-mecnûn."] **gibi işâretler vardır. Fakat o kimseler bu gibi delilleri de kendilerine göre tefsir ederler.**

Kur'anda size gösterilen mânâyı görüp anlamak kolay bir şey değildir. Hattâ o mânâyı uzun uzun îzah edersin de yine anlamazlar. Hazret-i Mûsâ: Yâ Rabbî bana kendini göster!., dedi. Cenâb-ı Hak ağaçtan tecellî edince Mûsâ düştü bayıldı.

Buna karşı şeriat ehli, Hazret-i Mûsâ ulü'l-azim bir peygamber iken Allâh'ı göremedi; onu görebilmek kimin haddine derler.

Halbuki biz de deriz ki, Mûsâ ulü'l-azim bir peygamber iken nasıl olur da vâki olamayacak bir talepte bulunur? İşin aslı, Mûsâ'ya: Beni göremezsin **[A'râf sûresi, 143. âyet: "Len terânî"]** hitâbından maksat, beni bu beşeriyet gözüyle göremezsin, demektir. Yoksa onların anladığı mânâda değil. Ne çâre ki şeriat ehli, tarikat erbâbım her vakit inkâr etmiştir."

****

Halbuki tarîkat erbâbı şeriat ehlini inkâr etmiyor. Hattâ Hazret-i Pîr: Bir adamı havada uçarken bile görseniz, şeriat terâzisi ile tartmayınca itimat etmeyiniz... buyuruyor.

- "Şüphesiz. Tarîkat, tevhîd ve edeptir. Bu edep ve tevhîde mâlik olmayanlar da kâmil insanı tasdik edemezler. Tarîkat, şerîatin tevhîd ve edep kısmıdır."

**

Sana gelen şendendir, buyurulduğu halde, Allah'ın öyle lutufları oluyor ki kulun kabiliyet ve istîdâdının üstünde bulunuyor ve kul, hiçbir sûretle o lutfa lâyık olmadığı halde yine de ihsana garkoluyor. Hattâ onun isyan ve hatâsı arttıkça, Hakk'ın lutuf ve ihsânı eksilmiyor. Bu hal nedir?

- "Buna, Allâh'ın hafî, gizli lutfu derler ki, kulda iktidar olmadığı ve hatâlarla dolu olduğu halde kudretler veriyor, kusur ve kabâhatlerini iyiliklere tebdil ediyor, bilmediklerini bildiriyor. Bu, doğrudan doğruya sâhibin bir lutfudur. İsterse verir. İşte bir misal de ben!

Bir vakitler Mesnevî'yi kürsüden değil, mihrapta, ve sırf özünün özünden takrir ederdim. Günün birinde Dergâh-ı Şerîf 'e misâfır gelen bir Mevlevî şeyhi: Mesnevî Fârisî söylenir. Bu nasıl Mesnevî takriri? diye îtiraz etmiş. Ben de Fârisîyi yalnız mektepte öğrendiğim kadanyle biliyordum. Fakat bu vak'adan sonra Allâh'ın izni ve lutfu ile hem Fârisî olarak hem de usûlü gereğince söylemeye başladım."

Münîre Hanımefendi:

- ***Efendim, bundan sonra hani Mevlevî şeyhlerinden Kazasker Molla isminde bir zat gelmişti de, Yenıkapı Mevlevîhânesi'ne giderek oradaki şeyh efendilere, elli senedir Mesnevî okuyup okuttuğu halde, sizden dinlediği Mesnevi'nin bir benzerini bundan daha mükemmelini duymadığını söylemiş, gidin de Mesnevi'yi o zattan dinleyin! demişti.***

Müsâade ederseniz, selâmlıkta olanların bu zat hakkında naklettikleri bir vak'ayı da anlatalım: Kazasker Molla denen bu şeyh efendi, dergâhımıza ilk gelişinde nargilesini de berâber getirmiş ve uşağına: Ateşle! diye emretmiş. Uşak nargileyi hazırlayıp ateşlemiş, fakat daha bir nefes çeker çekmez ateş sönmüş. Uşak ateşi tazelemiş, fakat bu defâ da lüle devrilmiş. O zaman: Anlaşıldı, anlaşıldı. Burada içilemeyecek, kaldır, diyerek nargileyi kaldırtmış.

- "Cenâb-ı Hakkın âşikâr lutfu, ibâdetlere tâatlere karşılık ihsan buyurduğu lutuftur. Gizli lutfu ise kusur ve eksiklikler içinde ihsan buyurduğu lutuftur. Onun için buna gizli lutuf denir. O günahkâr kul, günâhına karşı cezâ beklerken lutfa mazhar olur.

Hazret-i Abdülkâdir'in evine bir hırsız girerek dolaba saklanmış. Kendileri de, vefat eden bir kutbun yerine bir başka zâtın tâyini için bir meclis toplayarak görüşmek üzere, hırsızın saklı olduğu odaya girmişler. Fakat bir neticeye varmadan sabahlamışlar. Nihâyet hazret: Canım şu dolapta bizimle berâber sabahlayanı tâyin ediverelim... diyerek birkaç saat içinde, asırlar boyu alınamayacak bir yolu kat etmiş ve hırsızlıktan kutupluğa yükselecek liyâkati kazanmış olan kimseyi tâyin ederek meseleyi halletmişler."

Bu sohbetin ince olduğu kadar derin de olan mânâsı hepimizi düşünceye daldırmıştı. Gerek yaşının gerek mevkiinin verdiği cesâretle herkesten rahat konuşabilen Münîre Hanımefendi, mûtadı olduğu üzere yarı ciddî yarı latife yollu: Aman Efendiciğim bayılacağım şimdi! dedi.

Hocamız da Münîre Hanımefendi'nin yumuşattığı havaya uyarak:

- "Sakın bayılma, fesleğen kokla!"

Diyerek fesleğen saksısını gösterdi.

Münîre Hanımefendinin istediği olmuş, hafiflettiği havaya uygun konuşma fırsatı bulmuştu. Derhal zengin hâfızasında bir mâni bularak:

Fesleğen ektim çayıra
Dalı budağı bayıra
Yukarıda Mevlâm çatmış
Aşağıda kim ayıra

dedi. Fakat, söz yine Münîre Hanımefendinin elinden kaymış az evvelki istikâmete doğru yüz döndürmüştü:

- "Yukarıda Mevlâ'nın çatmış olduğu şeyi tabiî ki burada kimse ayıramaz. Yâni insanın cismi binâsında zuhûra gelen şeylerin hepsi, hakîkî yapıcının ilim ve irâdesiyle zuhûra gelir. İnsanın cismi binâsmdan zuhur eden ikrarlar, inkârlar şunlar ve bunlar, nasıl ki zâhirde gördüğümüz şu binâlarm çatıları, temelleri duvarları hep Ekrem gibi, Arif gibi mimarların ilim ve endîşelerinden meydana geliyorsa, hep hakîkî Sâni'in ilim ve irâdesinden husûle gelir.

Çatanın çatmış olduğu şeyi ayırmak kimin haddine! Yâni onu kim ezelî hassasından ayırabilir? Meselâ şeftâliye verdiği şeftâliliği alıp onu elma yapamazsın.

Herkesin kendine mahsus bir ezelî istîdâdı ve kendine has bir tabiatı vardır ve işte bu tabiat, onun âyân-ı sâbitesidir, yâni ezel künyesidir."

**

Semîha Hanım'a hitaben:

- "Felsefe ile tasavvuf arasında ne fark vardır?"

Semîha Hanım:

- *Biri hakikat, diğeri vehim, şüphe ve hayal yolu değil mi Efendim?*

- "Evet, biri aklî hikmet, diğeri hakîkî hikmettir. Yâni biri zan ve vehim yolu, diğeri hakikat yoludur.

Felsefenin bir şüphecilik ve zan yolu olduğu şununla da sâbittir ki Schopenhauer, Kant, Nietzsche gibi filozoflar dâimâ birbirlerini çürütmüş. Meselâ eski felsefenin bugünkü felsefeyi baştan başa nakzedişi gibi.

Halbuki hakikat yolunda, hangi ehlullah, bir diğerinin dediğini çürütmüş, nakzeylemiştir? Bin bu kadar sene evvel gelen bir Hak velîsi de, beş yüz bu kadar sene sonra gelecek olan da hep aynı hakîkati söylerler. Çünkü hakîkat ehlinin beyanları görgüye dayanır. Hak'tan alır ve Hak'tan bahsederler."

**

Semîha Hanım'm Kandilli Lisesi ne tâyin edilmesi münâsebetiyle:

- "Başına gelen şeyi bu benim hakkımda hayırdır, diye kabul etmen lâzımdır.

Nazar sâhibi olmak yâni gerçeği görebilmek güç şeydir. Fakat dervişlikten maksat da budur. Gördüğüm bir, sevdiğim bir mânâsını hal etmek gerek. Bu hâli kazanan ise her şeye sâhip oldu demektir. Fakat onu da söz ile kazanmak mümkün değildir. Bal, bal!., demekle ağzın tatlanır mı? Mutlaka balı bulup yemen lâzımdır.

Semîha Hanım'ı görünüşte müsteşar bey yâhut vekil bey tâyin etti. Fakat hakikatte yapan Hak'tır. Bunu böyle bilirsen o vakit şüphesiz her şeyde hayır bulursun. Bunu yapabilirsen beşeriyetin üstüne çıkmış olursun ki, işte insanlık da budur."

**

Münıre Hanımefendi:

-Dervişlik Zamân-ı Saâdet'ten sonra ne zaman başlamıştır[1]?

- "Dervişlik ilmi, tasavvuf demektir ki bu, insan tabiatının vazgeçilmez bir hâdisesidir.

Tasavvuf, dünyânın her devrinde ve her yerde, türlü türlü şekillerde görünmüştür. Hindistan'da, Mısır'da, Yunanistan'da, İskenderiye'de, Mûseviyet'te, îseviyet'te ve nihâyet İslâmiyet'te tekemmül etmiş olduğu halde kendini göstermiştir.

Mâdemki Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'den evvel peygamberler gelmiştir, tabiî ki tasavvuf anlayışı o zamanlarda da mevcut idi.

Topkapı Sarayı Kütüphânesi'nde, Mevlânâ Hüsâmeddîn Oğlu Mustafa nâmında bir zâtın, Risâle-i Zevkiyye isimli el yazması kitabında şöyle denmektedir: **İlk dervişlik, beşerin babası olan Hz. Âdem'le başlamıştır.**

O zaman başlayan dervişlik her devirde var olmuştur.

Buda'yı ele alalım. Buda der ki: **Kötülüklerin, kederlerin, ölümün sebebi şehvettir. Her bir insanın başına birer belâ kesilen ihtiyaçları kalplerde uyandıran yine şehvet ve hırstır.** Bunun için Buda, şehvet **ve** hırstan kurtulmak çâresi olmak üzere riyâzat yâni perhiz ve ayni zamanda derin derin tefekkürü, insanın yavaş yavaş dünya arzularından çekilmesi ve benliğinden kurtulması yolunu göstermiştir.

Demiştir ki: **En büyük** şer, **cehâlettir.** Hayât-ı tayyibe, yâni hayâtın ıslâhı, kendi vücûdunu düzene sokmak ve mârifet kazanmakla olur. Çünkü kendinde salâh peydâ eder, kendini düzenlersen âlemle de salâh üzere olursun. Yâni: **Ben beni terk eyledim gördüm ki** ağyar **kalmamış** sırrı hâsıl olur.

Mârifet ve aşk, kâinatta iki büyük âmil, yâni iki büyük ve tahrik edici kuvvettir. Aşkı olmayan kimse, dâimî sûrette beden zindanında kalmaya ve hayâtın devr-i dâim çemberinden kurtulmamaya mahkûmdur.

Yine demiştir ki: **Bütün mevcûdat, ruhlar ve cisimler, kâdir-i mutlakm yâni Allâh'ın bedeni mesâbesinde olup, beden rûha nasıl tâbi ise, bunlar da öylece ona tâbidirler.**

Buda şunları da söylemiştir: **Muvaffak olmaya da olmamaya da kayıtsız kalmalıdır. Bütün**

yaratılmışlara şefkat gözüyle bakmalıdır. Bizim bugünkü hayâtımız, eski zamanlarımızda kendi arzu ve ihtiyârımız ile yaptığımız amellerin neticesidir.

İnsan melce'i, yâni sığınacak yeri tefekkürde aramalıdır. Dünya, âhiretin tarlasıdır. Gerek iyi gerek kötü şeylere ne sevinmeli ne de bunlara muhâlif olmalıdır.

Kaplumbağa nasıl âzâsını kabuğunun içine çekiyorsa, bir insan da zâhirî hislerden kendini çekmeyince hikmet sâhibi olamaz. Yine diyor ki: **Beni her şeyde görün; her şeyi de bende görün!**

İşte bütün bu konuştuklarımızdan da anlaşılıyor ki tasavvuf da tasavvuf ehli de her zaman mevcuttur. Fakat bu hakikate sâhip bulunanlar, idrakleri noksan olan kısa akıllıların taşlamalarına ve kötülemelerine mâruz bulunduklarından, kendilerini gizlemek lüzûmunu duymuşlar ve kendilerini nâmahremlerden saklamışlardır."

Semîha Hanım:

- ***Hazret-i Mevlânâ da Hazret-i Hüsâmeddîn'e: Senin gibi Yûsuf a kuyu dibinde olmak gerek, der ve yine: Nâmahremlerden korkmasaydım senin medhinin çadırını zuhur sahrâsına kurardım, buyurur.***

- "Hulâsa, tasavvuf, dünya kurulalı beri mevcuttur. Çünkü bu, insan tabiatının vazgeçilmez, yok edilmez bir hâdisesidir."

**

- "Evvelce de birçok defâlar söylemiştik. Tasavvuf demek, edep demektir. Edep ise, göz ile Hak'tan başka bir şey görmemek, lisanla bir şeye îtiraz etmemek, Allâh'ın buyruğunu tutmak, menettiğinden kaçmaktır. Bunların kendisinde yer ettiği kimse, şüphesiz adâletten ayrılamaz, kimsenin kalbini kıramaz. Hâsılı, Allâh'ın hoşnutsuzluğuna sebep olacak işlerde bulunamaz.

Şunu bilmeli ki bunların dışında hareket etmek, insanın kendi nefsine zararlıdır. Zarara sebebiyet veren en büyük zarar ise, bir insana, yaptığı fenâlık söylendiği vakit, o fenâlığı kendisine kondurmayıp saplanıp kaldığı fikir ile hareket etmesidir ki, bu kimsenin selâmeti, mutlak başına bir felâket gelmesiyle mümkün olur. Bu ise acı bir hakikattir.

İlimler içinde terbiye ilminin beşerî muâmelelerde ne kadar ehemmiyetli olduğu, pedagoji denilen çocuk terbiyesi ilminin tedkîki ile de anlaşılmaktadır.

Bir çocuk, babasından veyâhut anasından yavaş yavaş ve bir metot içinde terbiye görmezse, bu hal, sonradan o çocuğun şımarıp terakkisine mûcip olan şeylerden kaçmasına sebep olur. Baba ve ana, çocuklarını şımarttıkları için, çocuğun sayacak ve çekinecek bir yeri kalmaz ve reşit oluncaya kadar geçen bu zamânı kaybedecek olursa, aklı başına geldiği vakit, zamânın geçtiğini görerek, içinden kırılır teessürlere dalar ve bu sûretle ahlâkı tekâmül edemediğinden, ahlâksızlık içinde bocalar.

Bugün âileden bir çocuk aşçı çırağının üstüne tükürmüş. Bunun birkaç keredir vukûunu işitiyorum. Aşçı çırağı da kendisine: Terbiyesiz! demiş. Bu cevâbı işiten çocuğun babası da, meseleyi tedkik etmeye lüzum görmeden aşçı çırağına bir tokat vurmuş.

Hâdise üzerine kendisine, çırağın bu karşılığının, çocuğun muâmelesinden ileri geldiği ihtar

edildiği halde o yine: Hizmetçilere yüz veriliyor. Onların yanında çocuğum hırpalanıyor... diyerek hizmetçilerin hizmetçiliğini yüzlerine vurarak ikinci bir pot kırmış.

Şimdi vak'anın muhâkemesine gelelim: Kendi çocuğu için aşçı çırağına haksız olarak bu tokatı vurup o bîçâreyi ağlatması, herkesin her işini görüp gözeten İlâhî adâlete aykırı değil midir? Kendi nazarında çocuğunu ne büyük ve aşçı çırağını ne küçük görüyor. Allah nazarında ise her ikisi de birdir.

Bu terbiye, aşçı çırağının yüzüne tüküren çocuğa verilmesi lâzım gelirken, haksız olarak çırağın bu muâmeleye mâruz kalması doğru mudur? Sonra hizmet edenlere hizmetçiliklerini ihtar ederek kalplerinin kırılmasına sebebiyet vermek de bir başka hatâdır.

Bu çocuk, şüphesiz yarın öbür gün, bundan daha fazlasını yapacaktır. Çünkü görüyor ki yaptığı haksızlığın hâmîsi babasıdır.

Bu sözleri kendisine söylesem, bin dereden su getirerek türlü türlü sebepler ileri sürecek ve neticede sözümün tesiri olmayacağından hiç olmazsa bu sahîfeye yazdırmak sûretiyle belki başkalarına faydası olur ümidiyle teselli buluyorum.

Bir kimsenin yaptığı haksızlığın cezâlanmaması mümkün değildir. Size bu mevzûda küçük bir misal vereyim: **Yuvagimyon Kız Rum Mektebi hocalarından Semîha Hanımın dersine giren bir müfettiş, her halde hüsnüniyetle olmayacak ve galiba onu oradan kaldırtıp yerine tanıdığı bir kimseyi getirtmek niyetiyle olacak ki, biribiri ardınca dersine girip çıktıktan sonra aleyhinde olarak, cumhûriyet umdelerine muvâfık ders vermediğine dâir şikâyette bulunmuş.**

Semîha Hanım'ı tanıyanlar, bunun ne kadar bâriz bir iftirâ ve haksızlık olduğunu bilirler.

Gel zaman git zaman bu müfettiş, Ankara Gâzî Enstitüsü'ne Semîha Hanım'ın Yuvagimyon'daki dersiyle hoca olur. Olacak bu ya... Cumhur Reisi Gâzî Paşa bir gün o mektebe gelir ve bu hocanın sınıfına girer. Çocuklara birkaç sual sorduktan sonra hocanın tedris tarzını beğenmez ve bâzı ihtarlarda bulunur. Bu sırada hoca, kendini temize çıkarmak için: Beyefendi şu şöyledir, bu böyledir! diye söze başlayınca, Gâzî Paşa, tabiî pek yerinde olarak: Be adam, sen daha benim Paşa olduğumu bilmiyor da Beyefendi ile mi hitap ediyorsun? Sen nasıl muallimsin? diye herkesin yanında rezil eder ve cehlini yüzüne vurur.

Hoca, bu vak'a üzerine başka yere gönderileceği veya azledileceği şâyiaları ile iki hafta cehennem azâbı yaşar. Bereket versin ki Semîha Hanım'ın amcası olan Maârif Vekîli Esat Bey işin şiddetini yatıştırır.

Böyle misaller hatsiz hesapsızdır. Haksız muâmele, er geç cezâsız kalmaz."

**

- "Hazret-i Ali buyuruyor ki: **Kalbin hayâtı ilimledir, elde ediniz; ölümü ise cehil iledir, kaçınınız. "**

Nazlı Hanımefendi:

- ***ilimden maksat kâmili bulmak değil midir?***

- "Evet asıl ilim odur. Fakat halkı uyandırmaya, irşâda memur olanlar için yalnız mânevî ilim kâfi değildir. Zâhir ilmi de lâzımdır. Hazret-i Ali'nin, zâhir ilmi cihetiyle de üstüne çıkacak kimse yoktu.

Bir mürşidin, behemehal zâhirî bilgilere de sâhip olması şarttır. Seni inandırması için, seni kazanması, senin fikrî ve hissî sermâyenle karşına çıkabilmesi için mutlaka sende olan mâlûmâta sâhip bulunması îcap eder. Farazâ ben mûsikî bilirim, dediğin vakit, o da, ben senden iyi bilirim... Lisan bilirim dediğin vakit, ben senden fazlasına âşinâyım... diyebilmeli ki, onu görüp sen de: Bu da bendenmiş! diyebilesin."

Semîha Hanım:

-Avcının, ormanda kuşları avlamak için kuş taklidi yapması gibi... Kuşu tutabilmek için onun lisânından anlamak lâzım geliyor...

- "Evet ama her kuşun lisânı da başka başkadır ve mürşit olanın, bunların hepsine âşinâ olması lâzımdır. Tâ ki müridini terbiye ve muhabbeti halkasına aldıktan sonra, mürit, kendi bildiklerinin, Hakk'ın ilmi yanında ne kadar basit olduğunu görüp anlasın. Fakat bunu idrâk edebilmesi için halkaya dâhil olması lâzımdır."

**

Radyodan bahsolunuyordu:

- "Ehlullah her şeye kadirdir; uzaklardan görür işitir... denildiği zaman îtiraz eden oluyor. Halbuki radyo denen bir makine, dünyânın öbür ucundan söyleneni buraya kadar getiriyor.

İnsanlar gibi dünya da tekâmüldedir. Onun da şeriat, tarikat, hakîkat ve mârifet devirleri vardır. İşte şimdi mârifet devrinde bulunuyoruz."

**

Aşkın tezahür ve tekâmülü için, geçmişin hâlin ve geleceğin bir tesiri var mıdır'?

- "Aşkın tezâhür ve tekâmülü zamanla kayıtlı değildir. Yalnız, kabiliyetlerin gelişmesi nisbetinde kendisini gösterir. Adem'le Havvâ'da aşk nasıl zuhur etmişse, elan bu budur. Yalnız sûret ve şekil başka... Öyle ki senin ana karnındaki hâlin ile rüşte erinceye kadar geçtiğin ve daha sonra geçmekte olduğun yolları düşün... Bunların hepsi bir midir? İlim, meyil, muhabbet tâ aşka gelinceye kadar birer mertebedir. Ana karnından bu zamâna kadar geçirdiğin hayat safhalarını dikkate alırsan, aşkın da kabiliyet ve istîdâda göre tezâhür, cilve, şekil ve sûretlerini anlayabilirsin."

Kaynaklar :

1- Sâmiha AYVERDİ -Nezihe ARAZ Safiye EROL Sofi HURİ, Ken'an Rîfâî ve Yirminci Asrın Işığında Müslümanlık, 5. Baskı-Kubbealtı Neşriyatı, 2003, İstanbul
2- Sâmiha AYVERDİ ,Sohbetler-Ken'an Rifâî , 2. Baskı-Kubbealtı Neşriyatı, 2000, İstanbul
3- Cemâlnur SARGUT, Sâmiha Ayverdi İle Sırra Yolculuk-, Derleyen: Sadık Yalsızuçanlar, Nefes, 2009, İstanbul

AYDIN YABANCILAŞMASI

Hzl: Mahmut ÇETİN

'Türkiye'de sosyal hiyerarşi hızla değişmektedir.
Piramidin tepe noktasında oturmaya alışmış mutlu azınlıkların telaşı ve feryadı bundandır."

S. Ahmed Arvasî

Kronolojik mânâda bir yabancılaşma batılılaşmanın tarihi değildir. Bir çözülmenin itikat ve zihniyet plânındaki süreç, aşama ve ilişkileri kişiler bazında olmuş değişimdir. Yabancılaşma, zevkçilik, heterodoks inançlara yöneliş, masonluk, pozitivizm ve sosyalizm şeklinde oluşan İslâm ve ehli sünnet dışı cephenin gelişimine bakılırken bu aşamalar arasındaki ilişkiler önemli olmasına rağmen, üzerinde durulmamıştır. Öyle ki bu süreçte gelip geçenler bile meçhuldür. Batılılaşmanın bir halkasında bulunan Jön Türklerin kendi döneminde devlet imkânlarıyla kendisine savaş açmaları **Abdülhamid Han'ı** şaşkınlığa sevk eder.

"Bir gün Tarih, kendilerine Genç Türkler, Jön Türkler dedirten kimselerin neden mason olduklarını elbette araştıracak ve ortaya çıkaracaktır." der.

Jön Türklerin masonlaşma süreci, öncesi ve sonrasıyla Cumhuriyete dayanan topyekûn yabancılaşmayı ele almak gerekir. **Çetin Altan'ın** deyişiyle bu süreç, yetiştirilme tarzlarından dolayı başka türlü olamadıkları için batıcı olanların tarihini inceler. ***Bu şekilde Osmanlı İslam devletinin ortadan kalkmasıyla, İslam dünyası sömürge hâline gelmiştir.*** İslâm medeniyetinin yeniden doğuşunu sağlayabilecek hamlelere ulaşmak için, bu çözülüş sebeplerini bilmek ve izah etmek zorundayız.

Osmanlının çözülüşünü tek sebeple izah etmek, hadiseyi hafife almak olur. Çünkü Osmanlı devleti uzun çözülme devirleri boyunca azametini kurumuş, yıkıldığında bile teknolojik donanım ve bilgi birikimi açısından dünyanın ilk bir kaç ülkesi arasına girebilmiştir. Bu durumda çözülmeyi araştıranlar bu kompleks yapı içinde sebepleri ayıklarken, daima ilk sebebi tesbite çalışmalı ve ancak bu sebebe bağlı diğer çözülmeleri izah etmelidir.

Bu bağlamda yüzyılı itibariyle ileri bir tarım toplumu olan **Osmanlı toplumunun tımar sisteminin bozulmasıyla Osmanlı bürokrasisinin zümre hüviyetini büründüğünü görürüz.** ***Halkına yabancılaştığı, halkının diline, kültür unsurlarının hepsine ve giderek halkın yaşadığı dine düşmanlığa dönüşmüştür.*** Bu tarihten sonra toplumun bürokrasi kesiminin edebiyatı olan divan edebiyatında fars kültürü ve dilinin idealize edildiği görülür. Yabancılaşma sürecine giren bürokrasi üretimden kaynaklanmayan gelirlerle beslendiğinden halkın hangi şartlarda yaşadığını bilmiyordu. Diğer kültür sahalarına yansıyan bu anlayış batılılaşmayı ve batının ekonomik çarklarına boyun eğmeyi de beraberinde getirmiştir. Bu durum Osmanlı toplumunun son umudu ahi birliklerinin batı ticaret burjuvazisi ile gayr-i müslim komprador Türkiye burjuvazisinin ittifakı karşısında rekabet edememesine yol açmıştır.

Aydın ve bürokrat iki ayrı platformda değerlendirilmesi gereken sıfatlardır. Ancak özel sektörü batıya göre yüz yıllık bir gecikmeyle doğan bu ülkede aydın, mecburen bürokrat

olmuştur. Aydın yabancılaşması aynı zamanda Türk aydınının düşünce değişim halkalarını vermektedir.

İslam sosyologu **İbn-i Haldun** devletlerin ömrünü insan ömrüne benzetir. O'na göre devletler, insanlar gibi doğar, büyür ve ölürler. İlk bakışta kabulü zor olsa bile, **İbn-i Haldun** bu düşüncesini bir mantık silsilesi içinde izah eder.

Devletin kuruluşundan imparatorluk safhasına ulaşmasıyla geldiği zirve, aynı zamanda yabancılaşmanın ve çözülmenin başlangıcı oluyor. Zirvede durabilmek, sadece ve sadece **Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin** ahlâkıyla ahlâklanmaya bağlıdır. **Her kemâlin bir zevali vardır gerçeği, ancak cihat toplumunun İslami hayatının sürekliliği ile ertelenebilir.**

İbn-i Haldun bir imparatorluğun çöküşü başlayınca onu durdurmanın imkânsızlığını işaret eder. Çünkü imparatorluk aşamasındaki yöneticiler (bürokrotlar) ve hükümdar azametini değişik şekillerde ispat etmek zorundadır. Bunlar cihangirlik, zenginlik, güçlülük vs gibi sıfatlarla belirginleşir. Bu sıfatların kazanılması zulme ve lükse yönelmeyi beraberinde getirir. **Yöneticilerin gelirleri üretimden kaynaklanmaz. Üretilmeyen gelirlerin varlığı, üretenlerin emek ve ürünlerinin gasp edilmesiyle mümkündür. Bu zulümdür. Zulüm ise kalıcı olamaz.**

İmparatorluk aşamasının diğer nişanesi, lükse meyldir. Zevk incelemesi o kadar ileri gider ki yabancılaşmış aydın bürokrat halkının dilini, kültürünü kabullenemez.

Gerçekten Osmanlı devletinin imparatorluk safhası öncesinde teşkilatlı toplumun gereği olarak yönetilenlerle yönetenler arasında beraberlikle, imparatorluk safhasıyla ortaya çıkan ayrışma dikkate değerdir.

Gelişme safhasında halk -aydın, yönetilen-yöneten birliği hayatın her safhasında görülür. Türk dilinin Anadolu'daki seyri edebiyatta ilk dönem edebi eserlerinde İslâmi bir hüviyet varken, İmparatorluk dönemde dünyadan kâm alma düşüncesi ve özellikle İran edebi değerlerine öykünme vardır.

Osmanlı bürokratının ***etrak bi-idrak ve raiyyet oğlu raiyettir*** sözleri bunun klişeleşmiş ifadesidir. Öyleki Türkçe konuşmayı bile yadırgayan bu insan tipi, dini hiç bir temeli olmayan Fars kültürüne yamanır. Lükse meyyaliyet, erkeklerde kadınsılık, giyimde dantel-kadife, ipek ifratlarıyla kendini gösterir.

Hemen her imparatorluğun yıkılışında homoseksüel davranışların meşrulaşması hatta kurumlaşması da görülür. Roma ve Çin başta olmak üzere bu hâl İslâmi devletlerin yıkılışında da görünür. Endülüs sarayında yöneticiler artık cinsi yönden kadının lüzumsuzluğunu dile getirirken kafirin batının işgaline uğradılar. **Hülagu Bağdat'ı işgal ettiğinde kütüphanelerle birlikte, homosesüleliğin meşrulaştığı sarayları da yakmıştır.**

Zevk incelmesinin Osmanlı'da görülmesi de mukadderdir. Lale devri bu yozlaşmanın **en** açık örneğidir. Hedonizm (Zevkçilik) insanların zihniyetine hakim olur. Batılılaşmacılar Lâle devrim **"çağdaşlaşma"**nın başlangıcı olarak görürler. **Niyazi Berkes'in** görüşleri şöyledir; "Görüyoruz ki Lale Devrinde başlamış olan çağdaşlaşma akımı, **III. Selim** zamanında kısa vadeli sonuçlarını vermeye başlamıştı. İlk defa olarak devlet himayesinde ve çevresinde daha önce bir tip, eskinin ulema ocağının yerini almak üzre olan aydın tipi, daha sonra değişecek olan modern intelligentsia'nın öncüleri olarak doğmak üzeredir. Ve yine görüyoruz ki Batı

uygarlığının önemli olan farklı yönleri sezilmeye başlamıştır. Bundan başka bilgisizlik ve taassup karşıtı olarak bilim ve aydınlanma ayrımı yapılmaktadır."

Yale Ünivesitesi öğretim üyelerinden Profesör **Paul Kennedy'nin** yazdığı **"Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri"** adlı eser Türkçeye tercüme edildi.

Paul Kennedy'nin eseri, büyük güçlerin oluşumunda askeri teknolojik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki üzerine kurulmuş. **Kennedy,** önceki yüzyıllardaki imparatorlukların çöküşünü sorgulayarak, bir çözülme modeli hazırlamış. Bu yönüyle eser yem bir felsefe sistem ortaya koymaya çalışmadan, süper gücün toplumlar arasında nasıl el değiştirdiği konusunu araştırıyor.

Eser, gönümüzün en büyük süper gücü olan ABD'yi de uyarmaya çalışıyor. **Kennedy** modeli dengeli bir bütçe ve daha az denizaşırı askeri müdahale yapan gücün süper olacağı şeklindedir. **Kennedy'nin** modeline göre yem süper güçlerin yükselmesi için mevcut olanların düşmesi gerekmiyor. Çünkü her ülkenin gelişmesini yönlendiren farklı faktörler var. Bunları formüle etme imkânına kimse sahip değil. Bir ülkenin gerçeğini diğer ülkelere yaymaya kalkmak, tutarsız görüşlerin doğumuna yol açıyor. Fakat **İbn-i Haldun'un** işaret ettiği bir gerçeği kimse yadırgamıyor. Bu görüş medeniyet ve imparatorlukların da insanlar gibi doğup büyüyüp öldükleri görüşüdür.

Kennedy Mayıs 1988 de eseri hakkında Nouvel Observateur dergisinin sorularını cevapladı. **Bu konuşmaya göre ABD tıpkı** Kral Edward **zamanındaki İngiltere ve XVIII. asırdaki Fransa İmparatorluklarına benziyor. Bu iki imparatorluğun ortak özelliği farkına varmadan gücünü kaybetmesidir.**

Birleşik Amerika'nın 1945'den sonraki yükselişinin İngiliz ve Japon imparatorluklarının çöküşünden ileri geldiğini belirten tarihçi durumun giderek değiştiğini, İngiltere, Japonya ve Almanya'nın yükselmeye başladığını söylüyor. **Kennedy'nin** 1988 Mayısında Rusya hakkındaki görüşü, son müstemlekeci devlet olan ABD'den önce gücünü kaybettiği şeklindeydi. Kennedy bunun sebebini Rusya'nın karşılayacağı milliyetçilik cereyanlarında görüyordu. Bugün bu görüş doğrulandığını görüyoruz.

Kennedy'e ***göre önümüzdeki 20 yıl içinde Avrupa Topluluğu, Çin ve Japonya "küçülen" Amerika ve Rusya ile birlikte 5'li bir güçlüler zirvesi teşkil edecekler.***

Kennedy, İslam dünyasının adım bile ağzına almıyor. Aslına bakılırsa İslamiyet sistem olarak kabullenilmedikçe halk güçleri demokrasiyi araç olarak kullanıp teşkilatlanmadıkça batıcı kadrolar İslam ülkelerinden çekilmeyecek, dolayısı ile İslam dünyası süper bir güç olamayacaktır. Böyle olunca Paul Kennedy niye ağzına alsın İslam dünyasını.

(Kısaltılarak alındı: Sh: 7-12)

Sonuç Olarak

Bürokrasinin tepeden inmeci baskıları, Türk toplumunun, kendi tabii gelişme çizgisinde seyrini önlemiş ve bunun neticesinde fertler, kimlik bunalımına düşmüştür. **Bu bunalıma 1950 sonrası, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişteki, tabiî meseleler de eklenince, içinde yaşadığımız çifte kimlikli, arabesk toplum ortaya çıkmıştır.**

Böyle zıtlıklarla yüklü bir toplumda, bunalımdan kimliğe yönelmek için, hemen her hadisede

mesajlar vardır. Empoze edilen kültürle, halkın İslâmî ağırlıklı kültürü, sürekli olarak çatışmaktadır. Seyyid Ahmed Arvasî bu çatışmayı şu şekilde dile getirir: ***"Belli düşünce kalıplarına alışmış ve bu suretle çalışan insan beyni, kendine aykırı düşen düşünce biçimleri karşısında önce şaşırır, sonra belli belirsiz bir öfke krizi geçir... Üstelik bu krizin şiddetine göre, yeniden harekete geçme ihtiyacını duyar. Kendini sinirlendiren düşünce biçimlerini bertaraf etmeğe hazırlanır. Böylece dimağın üretim gücü harekete geçer."*** İşte inanmış aydının bugünkü tebarüz sebebi, bu çatışma ve çatışma sonunda ortaya çıkan fikir öfkesidir.

İnanmış aydın olarak Seyyid Ahmed Arvasî, bugünkü meselelerin kaynağını, illiyet prensibini tabulaştırmadan toplum tarihinde arar. Topluma yaklaşırken, sosyal değişmenin mantığını anlamak gerekir. Arvasî sosyal değişmeyi tek faktörü bağlayan, Marksist ve Weberci metodlarla değil, çok faktörlü bir metodla sorgular. Arvasi'nin toplum tarihine, hususen Osmanlı toplumuna yaklaşımını, şu şekilde özetleyebiliriz.

Fert, aile, toplum ve devlet hayatında, İslâmî, yaşama nizamı olarak gören Osmanlı Devleti de, İbn-i Haldun'un "medeniyetlerin ölümü" görüşünde belirttiği şekilde, bir aydın yabancılaşması görülmüştür. Zihniyet çözülmesi ve aydm yabancılaşması, bürokrasinin üç tabakası ilmiyye (medrese), seyfiyye (ordu) ve kalemiyye (sivil bürokrasi)'den özellikle, kalemiyye ve seyfîyyede açık bir şekilde görülmüştür.

Uygulamadan ziyade, yargı ve denetim görevi olan ilmiyye, en az hatalı, en az bozuk olanı seçmek zorunda kalıyordu. Girift devlet mekanizması içinde hakanın büyük yetkileri olsa bile, otoritesi, belirli bir silisile takip ederek ortaya çıkıyordu. Bu sebeple tarihi yorumlarken, sultanların döneminden ziyade, kadro ve içtimai değişme dönemlerine dikkat edilmelidir.

Arvasî, batılılaşma hareketini yürüten bürokrasiyi, mutlu azınlık şeklinde adlandırmaktadır. Gerçekten de yönetim gücünü kötüye kullanan bu zümre, çok geçmeden üretimden kaynaklanmayan büyük gelirlerle, gayr-ı islamî bir hayat yaşamıştır. **Çoğu zaman, sultanları bile kendi çıkarlarına göre değiştirebilen bu zümre, halka ve halkın İslamî değerlerine yabancılaştıktan soma, gayr-ı islami hayatlarına bir dünya görüşü arayışı içine girmişler ve bunu, aslı bozulmuş tasavvufî çizgilere saparak göstermişlerdir.**

Bu meyanda, Osmanlı toplumunda İmam-ı Birgivî, Kadızadeliler ve Ahmed Cevdet Paşa gibi, ilmiyye sınıfına mensup İslam âlimlerinin, devirlerinde bürokrasinin bu sapık yönelişlerine karşı, nasıl bir mücadele verdiklerini hatırlamak zorundayız.

Ehl-i Sünnet âlimleri bu sapık yönelişe karşı, bir yandan sultanla irtibata geçerken, diğer yandan müslüman halkın ilmi seviyesini arttırmak maksadıyla, ilmihal ve ahlak kitaplarını yaymışlardır. Özellikle II. Abdülhamid Han, bütün Anadolu coğrafyasını bu kitaplarla donatmada, İslam alimlerine çok büyük yardımlarda bulunmuştur.

Bürokrasinin yabancılaşma zinciri, zevkçilik sapık tarikatlar-masonluk-pozitivizm-sosyalizm şeklinde günümüze kadar ulaşmıştır. Bugün karşılaştığımız konak sosyalistlerinin kaynağı, bürokrasiye dayanmaktadır. Ve bu insanlar, dedelerinin zulmünün koptuğu tarih olan 1950'den bu yana devlet, laiklik, çağdaşlık vs. gibi kavramları gündemde tutarak, eskinin özlemiyle millete saldırmaktadırlar. Arvasî bunu şöyle dile getirir;

"Türkiye'de sosyal hiyerarşi hızla değişmektedir. Piramidin tepe noktasında oturmaya alışmış mutlu azınlıkların telaşı ve feryadı bundandır.

Ülkemizde eğitim seviyesi yükseldikçe, sanayileşme ve şehirleşme hızı arttıkça tabandan tepeye doğru tırmanışlar çoğalmakta; kalıplaşmış ve katılaşmış statüler sarsılmaktadır."

İnanmış aydın, mutlu azınlığa elbette öfke duyacaktır. Bu öfke kuru bir öfke değil, üretkenliğe sürükleyen bir fikir öfkesi olmalıdır. Arvasî, inanmış genç aydınları göreve çağırır: **"Benim dünümü ve bugünümü dünyada yankılar yapacak bir ustalıkla ortaya koyacak romancım, hikayecim, tiyatro yazarım, senaristim ve film yapımcım nerede? Şu anda yeryüzünde, binbir acı içinde kıvranan müslüman kavimlerin, cemiyetlerin ve grupların dramım kimler dile getirecek?**

Kara ve kızıl emperyalizmin zulüm ve şiddetini kimler işleyecek?

Nerede şairlerim, nerede ressamlarım, nerede İslam'ın hüznünü dile getiren ve ona yeniden dirilme şuuru aşılayan bestecilerim?"

Sonuç itibariyle bu ülke, teşkilatlı İslam toplumuyken, sınıflı bir topluma dönüşmenin sancısın yaşamıştır. Bu değişmenin başlangıcını, batılılaşma dönemiyle sınırlandırmak yanlış olur. **Bu tarih aydının yabancılaştığı, halkın yozlaştığı tarihtir. Bu yozlaşmanın sonucunda arabesk toplum ve mutlu azınlık doğmuştur. İnanmış aydına düşen görev, arabesk toplumu İslamileştirmektir.** Aksi hailde, tıpkı dünkü mutlu azınlık gibi, inanmış aydın da, toplumla alâkasız kalacaktır.

Türkiye'de sosyal değişmenin dinamiğini (batı toplumlarında olduğu gibi) sadece sınıf çatışması veya sınıfların uzlaşması değil, aynı zamanda inanç çatışması da etkilemektedir. Çünkü mutlu azınlık, heteradoks inançlı kitlelerle, azınlıkçı tavırların birleşmesiyle, içtimai bir zemine de kavuşmaktadır. (Alevici + kürtçü + ekaliyetçi + batıcı aristokratik bileşim)

Eğer inanmış aydın, arabesk toplumu İslami topluma dönüştüremezse, içtimai zeminini bulan, mutlu azınlık aydını karşısında, yenik düşecektir.

Sh: 150-154

Kaynak: Mahmut ÇETiN, Aydın-Yabancılaşması, Eylül 1992, İstanbul

THE IMİTATİON GAME-Yapay Oyun (2014)

Bu Film Seyredilmesi Gerekenlerden

Yönetmen: Morten Tyldum
Senaryo: Andrew Hodges, Graham Moore
Ülke: ABD
Tür: Biyografi, Dram, Gerilim, Savaş
Rating: 8.3
Vizyon Tarihi: 20 Şubat 2015 (Türkiye)
Süre: 114 dakika
Dil: İngilizce
Müzik: Alexandre Desplat
Çekim Yeri: London, England, UK
Oyuncular Benedict Cumberbatch, Keira Knightley, Matthew Goode, Rory Kinnear, Allen Leech

Özet

Gerçek Bir Hikâyeden Uyarlanmıştır. Filmde, 2. Dünya Savaşı sırasında Almanların şifreli haberleşmelerinin kodlarını çözen Alan Turing'in Nazileri durdurma başarısı anlatılıyor.

Filmden

1951 Manchester, İngiltere Dikkatle dinliyor musunuz?

Güzel. **Dikkatle dinlemiyorsanız bir şeyleri, önemli bazı şeyleri kaçırırsınız. Duraksamayacağım. Söylediklerimi tekrarlamayacağım ve siz de sözümü kesmeyin. Siz orada oturduğunuz ve ben de burada oturduğum için gerçekleşmek üzere olan şeyin kontrolünüz altında olduğunu düşünüyorsunuz. Yanılıyorsunuz. Kontrol bende. Çünkü sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum.**

Şu anda sizden istediğim tek şey bir söz. Beni dikkatle dinleyin ve bitirene kadar sakın ola yargılamayın. Buna söz veremiyorsanız o hâlde lütfen odayı terk edin. Girin. Ancak kalmayı seçerseniz burada olmayı seçtiğinizi unutmayın. Şu andan itibaren olacaklar benim değil sizin sorumluluğunuzda.

**

Manchester Polis Departmanı, Gizli İstihbarat Servisi Merkezi ~ MI6 ~

Pencereler kırıldı ve ev yağmalanmış durumda. Bir dedektif yollarsınız, değil mi?

25 Ocak 1952, Sabah 10:32. Alan Turing soyuldu.

**

Savaş ilan edildi! 800,000 çocuk tahliye edildi! Alman bombaları yolda! Gazetenizi buradan alın! Yeni çıkan gazete! Savaş ilan edildi! 800,000 çocuk tahliye edildi! Alman bombaları yolda!

Bu sabah Berlin'deki İngiliz Büyükelçisi kendilerinden duyduğumuz kadarıyla sabah 11:00 itibarıyla aramızda savaş durumunun mevcut olacağını belirten son notu Alman hükümetine teslim etti. Böyle bir girişimin alınmadığını söylemem gerek. Ayrıca bunun sonucu olarak bu ülke Almanya ile savaştadır. Çoğumuzun hayatında ikinci defa olarak huzurlu bir yol bulmak için savaştayız.

**

- Kimsiniz?

- Alan Turing.

- Turing!

- Matematikçi.

- Doğru.

- Oysaki tahmin edebilirdim.

- Edemezdiniz.

- Yalnızca şu kâğıt parçasında okudunuz.

- King's College, Cambridge. Burada yazdığına göre matematik bölümünün dehalarındanmışsınız. Bunu değerlendirebileceğimden pek emin değilim Bay...

- Kaç yaşındasınız Bay Turing?

- 27.

- Cambridge'te akademisyen olduğunuzda kaç yaşındaydınız?

- 24. Zar zor anlayabildiğim bir başlığı olan bu makaleyi yayımladığınızda kaç yaşındaydınız?

- 23.

- Peki bunun sizi sertifikalı bir deha olarak nitelendirdiğini düşünmüyor musunuz?

Newton "binom teoremi"ni 22 yaşında keşfetmişti. Einstein 26 yaşlarındayken dünyayı değiştiren dört makale yazdı. Söyleyebileceğim kadarıyla ancak "vasat" yaptım.

- Tanrım! Ciddisiniz.

- Şaka yapmış olmamı mı tercih edersiniz?

Bunların ne olduğunu bildiğinizi sanmıyorum. İstihdam açısından burada gereklilik olması pek adil görünmüyor Bay... Kraliyet Donanması'ndan Komutan Denniston. Pekâlâ Bay Turing, söyleyin bakalım. Neden Majestelerinin hükümeti için çalışmak istiyorsunuz?

- İstemiyorum aslında.

- Kahrolası barış yanlılarından mısınız?

Şiddet konusunda agnostiğim. Peki, Londra'dan 950 kilometre uzakta Avrupa'yı zorbaca yutmak isteyen Hitler adında iğrenç küçük bir adam olduğunun farkında mısınız?

- Siyaset gerçekten uzmanlık alanım değil.

- Sahi mi?

Sanırım yalnızca İngiliz askeri tarihinin en kısa iş görüşmesi nedeniyle dünyanın en iyi matematikçilerden biri olma rekorunu kırdınız. Annemin dediğine göre dünyadaki en iyi matematikçilerinden biri olduğum için bazen itici olabiliyormuşum.

- Dünyadaki mi?

- Evet. Bu program için kaç kişiyi geri çevirdiğimi biliyor musunuz?

- Hayır.

- Doğru çünkü çok gizli bir programız ama yalnızca arkadaş olduğumuz için size anlatayım, yalnızca geçen hafta Almancayı Bertolt Brecht'den bile daha iyi bilen büyük ulusumuzun en iyi dilbilimcilerinden birini geri çevirdim.

- Almanca bilmiyorum.

- Ne?

Almanca bilmiyorum. Peki, bilmiyorsanız Alman iletişimini nasıl deşifre edeceğinizi sanıyordunuz?

- Almanca bilmiyorum öyle mi?

- Çapraz bulmacada gerçekten mükemmelimdir.

- Margaret!

- Alman kodları birer bulmacadır. Bir oyun... yalnızca diğer bir oyun gibi.

- Margaret neredesin?

- Oyunlarda gerçekten çok iyiyimdir. Bulmacalarda yani!

- Bu da dünyadaki en zor bulmaca.

- Margaret! Tanrı aşkına! Bu bir şaka belli ki! Korkarım bunların ne olduğunu bilmiyorum Komutan Denniston.

- Cambridge'e keyifli yolculuklar Profesör.

- Enigma.

- Beni mi çağırdınız?

Burada yaptığınız şey budur. Bletchley'deki çok gizli program. Alman Enigma Makinesi'ni kırmaya çalışıyorsunuz. Bunu size düşündüren nedir?

Almanların tüm önemli iletişimlerinde kullandıkları tarihteki en kayda değer şifreleme cihazı. Müttefikler Enigma'yı kırarsa... işte. Gerçekten çok kısa bir savaşa dönüşecektir. Tabii ki üzerinde çalıştığınız bu ama henüz bir yere ulaşmış da değilsiniz. Ulaşmış olsaydınız üniversite dışından kriptografları işe alıyor olmazdınız. Benim size ihtiyacım olduğundan daha çok sizin bana ihtiyacınız var. Problem çözmeyi severim Komutan.

- Enigma da dünyadaki en zor problem.

– Hayır, Enigma zor değil imkânsız. Amerikalılar, Ruslar, Fransızlar, Almanlar herkes Enigma'nın kırılmaz olduğunu düşünüyor. Güzel. Denememe izin verin ki kesin olarak bilelim, değil mi?

Enigma'ya hoş geldiniz. Her sürpriz saldırının ayrıntıları, her gizli konvoy ve kahrolası Atlantik'te derinleri tarayan her bir denizaltı!

– Kulağa anlamsız geliyor.

– Çok güzel. Ölümün kendisi hileli bir el zaten. Çalıkuşlarımız bir günlük radyo mesajlarının binlercesine müdahale ediyorlar ve Kraliyet Donanması Kadın Servisi'nin güzel genç hanımları için belki de saçmalık. Yalnızca Enigma için geri besleme verdiğinizde anlam kazanacak. Bir Enigma makinemiz var ama. Evet, Polonya İstihbaratı'nın Berlin'den aşırdığı bir tane var. Peki sorun nedir?

Yalnızca elde ettiğiniz mesajları Enigma'ya geri koyun ve... Baksana bu kadar basit olamaz değil mi?

Yalnızca bir Enigma makinesine sahip olmak mesajları çözmenize yardımcı olmuyordur. Çok güzel Bay Turing. Mesajı çözmek için makinenin ayarlarını bilmeniz gerek. Almanlar her gün tam gece yarısında makinenin ayarlarını değiştiriyorlar. Genellikle ilk mesajlarımızı sabah 6:00 civarında elde ediyoruz ki bu da size değişmeden önce kodu kırıp tekrar başlamanız için her gün tam olarak 18 saat verir. Beş rotor. On kumanda paneli kablosu.

– Bir milyon...

– Bir milyar!

– Hayır, hayır. Anladım. Milyar. Açıkçası milyonlarca var! 150 trilyon olası ayardan fazlası var.

– Çok güzel.

– 159. Bu konuda kesin olmak gerekirse arkasında 18 sıfırla birlikte 1-5-9.

– Olasılıklar. Hem de her gün.

– Beyler Hugh Alexander'la tanışın.

– Bu birimi yönetmesi için kendisini bizzat seçtim.

- Yoksa siz...

- Bay Alexander Britanya Ulusal Satranç Şampiyonası'nı kazandı.

- İki defa. Burada oyunlar konusunda iyi olan tek kişi siz değilsiniz Turing. O hâlde birlikte mi çalışıyoruz?

Kendi ofisim olmasını tercih ederim. Bir ekipsiniz ve birlikte çalışacaksınız. Devam edip kendimi açıklayacak zamanım yok ve korkarım ki bu adamlar yalnızca beni yavaşlatacaklardır. Birlikte çalışamazsanız o hâlde korkarım çalışmanıza hiç izin veremeyiz. Bu bey MI6'dan Stewart Menzies. Askerî istihbaratın yalnızca beş birimi var. MI6 diye bir şey yok. Kesinlikle! İşte bu! Bay Turing Enigma yüzünden kaç İngiliz personelin öldüğünü biliyor musunuz?

- Hayır, bilmiyorum.

- Üç! Tam da sizinle bu konuşmayı yaparken! Bakın, biri daha gitti. Umarım geride ailesi yoktur. Komutan Denniston'ın da yer aldığı bu savaşı kazandığımız falan yok. Kodu kırarsak en azından bir şansımız var. Çocukları yeni oyuncaklarıyla baş başa bıraksak mı?

Pekâlâ beyler! Oynayalım hadi.

**

Enigma Şifresini Kırmak

Oyun oldukça basitti. Her bir Alman mesajı, her sürpriz saldırı her bombardıman uçuşu olması muhtemel her denizaltı saldırısı. Hepsi havada dalgalanıyordu. Gerekli teçhizata sahip herhangi bir okul çocuğu bile radyo sinyallerine müdahale edebilirdi. Hile şifreli olmalarıydı. 159 trilyon olası Enigma ayarı vardı. Tek yapmamız gereken her birini denemekti. Ancak tek ayarı bir dakika kontrol eden on adam olsaydık her gün 24 saat ve haftada yedi gün için her bir ayarı kontrol etmek sizce kaç gün sürerdi? Günler değil yıllar sürerdi. Günaydın. Tam 20 milyon yıl!

- Gelen saldırıyı durdurmak için...

**

Boş ver! Bu "Huysuz Deha"yı yenmek için birinin gerçekten deha olması gerek biliyorsun Alan. Ancak burada ilerleme kaydeden biziz değil mi?

– Siz misiniz?

– Evet, biziz. **Harf dağılımlarını analiz ederek bir dizi Alman mesajını deşifre ettik.**

Bozuk bir saat bile günde iki kez doğrudur. Bu ilerleme falan değil yalnızca kör talih. Her bir mesajı her gün, anında kırmamızı sağlayacak bir makine tasarlıyorum.

**

Makineyi ancak Makine yenebilir

, Hugh Alexander tasarladığım makineyi yapmak için ihtiyacım olan ekipman parçaları talebimi reddetti. Kod kırıcı arkadaşlarınız sizinle çalışmayı reddediyor ve resmî bir şikâyette bulundular. Eski bir Polonya kod makinesinden esinlendi. Yalnızca bu son derece gelişmiş olanı. Şikâyeti yanıtlamazsanız bu durumda İçişleri Bakanlığı ile devam etmek zorunda kalacağım.

– Bu dosyaları masama bırak.

– İyi, yanıtım hepsinin aptal olduğu. Hepsini kovup tasarruf edilen fonu makinem için kullanın. Yaklaşık olarak yalnızca 100,000 sterlin gerekli. 100,000! Neden bir makine yapıyorsunuz ki? Oldukça teknik anlamazsınız.

Denemek için çaba göstermenizi öneririm.

Enigma son derece iyi tasarlanmış bir makine. Bizim sorunumuz ise onu yenmek için yalnızca insan gücü kullanıyor olmamız. Peki yalnızca bir makine diğer bir makineyi yenebilirse?

Aslında pek de teknik bir şey değil. Biriminizden Hugh Alexander sorumlu ve hayır dediyse hepsi budur!

– Bunun için vaktim yok yalnızca.

– Hiç bir savaşı kazandınız mı Turing?

Ben kazandım. Nasıl yapıldığını bilir misiniz? Düzen, disiplin ve emir komuta zinciri. Artık üniversitede değilsiniz. Çok büyük bir sistemde küçük bir dişlisiniz ve komutanınızın emrettiğini yapacaksınız.

Sizin komutanız kim?

Winston Churchill. Downing Caddesi Numara 10 Londra, SW1. Kararımla ilgili bir sorununuz varsa meseleyi kendisiyle görüşebilirsiniz.

**

Churchill Alan'a yetki mi verdi?

– Berbat bir fikir bu!

– Hayır, hayır, hayır, hayır, hayır.

– Yani bu adamlara emir verebilir miyim?

– Bunu söylemekten nefret ediyorum ama evet. Mükemmel. Keith ve Charles ikiniz de kovuldunuz.

– Affedersin?

– Ne? İkiniz de vasat dilbilimciler ve tam anlamıyla kötü kod kırıcılarsınız. Alan! Keith ve Charles'ı öylece kovamazsın.

– Az önce yapabileceğimi söyledi.

– Hayır, öyle bir şey demedim ama Churchill dedi.

**

Alan'ı farklı yapan Etrafındaki insanlar mı oldu?

1928, Sherborne Okulu Sorun elbette ki havuçlarla başladı. Havuçlar turuncu, bezelyeler ise yeşildir. Temas etmemeleri gerekir. Anladım. İnsanlar neden şiddeti sever biliyor musunuz? İyi hissettirdiği için tabii ki. İnsanlar şiddeti son derece tatmin edici bulurlar. Ancak tatmin yok olunca eylemin de içi boşalır. Turing! Hadi ama!

– Bu kadar Yahudi olma!

– Bırakın çürüsün kahrolası. Bunu kendi başıma öğrenmedim elbette. Yardım aldım.

– Christopher yardım etti.

– Alan iyi misin? Benim hatam değil. Havuçlar bezelyelerle temas ediyordu ve... Üzgünüm. Bunu bir daha yapmalarına izin vermeyeceğim. Gittikçe kötüleşiyorlar. Beni dövmelerinin tek sebebi onlardan daha akıllı olmam. Hayır, seni dövmelerinin sebebi farklı olman. Annem yalnızca tuhaf ördeğin teki olduğumu söylüyor ve kesinlikle haklı. Fakat biliyorsun Alan bazen kimsenin hayal edemediği şeyleri hayal edip yapabilen insanlar vardır.

**

Çapraz Bulmaca Ödülü

– Peki, şimdi ne yapacağız?

– Personel eksiğimiz var.

– O hâlde daha fazla personel alırız.

– Peki, bunu nasıl yapmayı önerirsin?

– Alan Turing, Stewart Menzies'i göreceğim.

– Pekâlâ efendim. Peki kim bunlar? Her çeşitten var aslında. Öğretmen, mühendis, bir avuç öğrenci. Sen de Bletchley için nitelikli olduklarını düşünüyorsun çünkü çapraz bulmacada iyiler öyle mi? İyi olduklarını söylüyorlar ve şimdi bizim de bunu bulmamız gerek, değil mi? Size yardımcı olması için tam sağınızda yeşil bir karalama defteri var. Notlarınızı içine alın. Beyler bulmacayı tamamlamak için tam altı dakikanız var ve bu noktada ben... Affedersiniz hanımefendi burası kısıtlanmış bir odadır. Geciktiğim için özür dilerim. Otobüsün lastiği patladı.

– Devam edebilir miyim acaba? Teşekkürler.

– Buraya girmenize izin yok hanımefendi.

– Fakat yalnızca beş dakika geç kaldım.

– Sekreterler yukarı çıktılar.

– Bu oda adaylar için.

– Artık devam edebilir miyim? Lütfen.

– Ben de adayım.

– Hangi pozisyon için?

– Mektupta tam olarak belirtilmiyordu.

– Evet, yani sekreterler yukarıdalar.

– Bunda çok gizli olduğu yazıyor.

– Neler oluyor? Gazetedeki çapraz bulmacayı çözdüm ve bir çeşit gizemli bir iş için aday olduğumu yazan bu mektubu aldım. *İsmim Joan Clarke*. Küçük hanım bulmacayı gerçekten kendiniz mi çözdünüz? Bulmacayı benim çözmediğimi size düşündüren nedir?

– Gerçekten oldukça iyiyimdir...

– Hanımefendi sormam gereken... Bayan Clarke! Her koşulda geç kalmayı kabul edilemez bulurum. Oturun da devam edebilelim hadi. Teşekkür ederim. Şimdi! Söylediğim gibi önünüzdeki işi tamamlamanız için altı dakikanız var. Beyler ve hanımefendi başlayın.

– Altı dakika. Mümkün mü acaba?

– Hayır, benim sekiz dakikamı alıyor. Bu çapraz bulmacayla ilgili değil. Birinin imkânsız bir problemi çözme yaklaşımlarıyla ilgili. Her şeyi bir defada çözüyor musunuz yoksa küçük parçalara mı bölüyorsunuz...

– Bitirdiniz mi?

– Evet.

– Beş dakika, otuz dört saniye.

– Altı dakikanın altında yapın dediniz. Tebrikler.

**

Alan Code çalışmasına başlaması

– Ne okuyorsun sen?

– Kriptografi hakkında bir şey.

– Gizli mesajlar gibi mi?

– Gizli değil. Harika kısım da bu. Herkesin görebildiği mesajlar ama anahtarı yoksa kimse ne anlama geldiğini bilemez.

– Konuşmaktan ne kadar farklı?

– Konuşmak mı?

İnsanlar birbiriyle konuşurken ne demek istediklerini asla söylemezler. Başka bir şey söylerler ve senden yalnızca ne demek istediklerini anlaman beklenir. Ancak asla yapmam.

Peki, farklı olan nedir? Alan içimde bu işte çok iyi olacağına dair tuhaf bir his var.

**

Neden bana yardım ediyorsunuz?

Çünkü şu anda bütün dünyada önemli tek bir şey var anlıyor musun? O da Enigma'yı kırmak!

Fakat Bay Turing neden bana yardım ediyorsunuz?

Bazen kimsenin hayal edemediği şeyleri hayal edip yapabilen insanlar vardır.

**

Alan Turing Gerçekte Ne İdi?

- Efendim.

- Nedir bu?

- Alan Turing'in çok gizli askerî dosyası.

- Tamamen bomboş.

- Kesinlikle.

- Yalnızca bomboş bir zarf.

- Evet. Yani davayı tamamen açtın bu durumda, değil mi? Alan Turing'in savaş kayıtları yalnızca çok gizli değil yok. Bu da birinin yok ettiği anlamına gelir. Silmiş ya da yakmış. Ayrıca aynı kişi evine girip bir şey çalmadı mı yani?

- Guy Burgess ve Donald Maclean.

- Ne yani, gazetedeki casuslar mı? Sovyet casusları ama önceden profesördüler, değil mi?

Cambridge'te radikalleşip sonra da Komünist Parti'ye katıldılar sonra da Dışişleri Bakanlığı'na ve savaş boyunca Stalin’e bilgi sızdırdılar. Şimdi Cambridge'de

olduğunu bildiğimiz savaş çıktığında şüpheli ve çok gizli işlerle uğraşan başka birini düşünebiliyor musunuz?

Şu Alan Turing'in Sovyet casusu olabileceğini mi düşünüyorsun?

Burnumuzun tam dibinde çok ciddi bir şeyler olduğunu düşünüyorum. Ne olduğunu öğrenmek istemez misiniz?

**

Şifre Çözebilen Makineye Doğru

Bazı insanlar Almanlarla savaşta olduğumuzu düşünüyordu ama yanlış. Zamanla savaştaydık. Britanya kelimenin tam anlamıyla açlıktan ölüyordu. Amerikalılar her hafta 100,000 ton yiyecek gönderiyor ve Almanlar umutsuzca ihtiyaç duyduğumuz ekmeği okyanusun dibine göndermek istiyordu. Günlük başarısızlığımızı gece yarısı çanları bildiriyor ve o ses nahoş rüyalarımıza musallat oluyordu. Tik... tak... tik.

- Lanet olsun!

- Ne oldu ki? Gece yarısı yaptığımız bütün o çalışmalar bugün işe yaramıyor ama endişe etmeyin yarının mesajları akmaya başlamadan ve yeniden başlamadan önce birkaç saatimiz var.

- Sıfırdan!

- Bundan çok sıkıldım. Kumanda paneli matrisinin uyumlanması dört saat. Rotor pozisyonlarında dün üç saat.

- Sakın oraya gitme.

- Baksana John, hayır.

- Bu iş önceden de imkânsız değilse şu anda gayet iyi işte!

- Hugh yapma! Sana da işe yaramaz makinene de lanet olsun! **Makinem kazanmamızı sağlayacak.**

Sahi mi? Bu makine mi? Bu kahrolası makineden mi bahsediyorsun?

- Hugh! Hugh! Hugh yapma!

- Hugh! Hugh! Dur! Kibirli piç seni! Bize yardım edebilirdin. İşlerin daha hızlı ilerlemesini sağlayabilirdin ama yapmazsın! Siktir git! Çok haklı Alan.

Gerçek bir savaşı kazanmaya çalışan gerçek askerler var. Kardeşim Donanma'da gıda konvoylarını koruyor. Kuzenlerim Kraliyet Hava Kuvvetleri devriyesi olarak uçuyor. Bütün arkadaşlarım bir fark yaratıyorlar biz ise günlerimizi öylece hiçbir şey üretmeden geçiriyoruz. Senin yüzünden.

**

Makinem çalışacak. Gel hadi Peter. Tamam! Joan! Acaba... Biraz daha gürültü yapabilir misin? Ev sahibimin uyandığından emin değilim.

- Affedersin.

- Bak. Sanırım yapabileceğim en iyi şey bu. Hava karardıktan sonra erkek ziyaretçi yasak. Pekâlâ... bana ne getirdin?

- İşte burada! Al.

- Bazı erkekler çiçeği dener. Bunlar doğrudan Nazi Yüksek Komutası'ndan gelen çözülmüş gerçek Enigma mesajları. Sabah saat 06:00. Hava bugün açık, akşam yağmur var. Çok yaşa Hitler! Net olan şey bu bilginin hayatî parçası bize savaşı kazandıracak. Beni ilgilendiren şifreli ve şifresi çözülmüş mesajlar arasındaki ilişki. Christopher'da kurabileceğimiz bir mesajı burada bulabilir miyiz?

- Christopher kim?

- Makinem.

- İsim mi verdin?

- Bu kötü bir isim mi? Hayır. Hayır, boş ver. Evrensel makineni mi kurmaya çalışıyorsun?

- Üniversitedeki yazını okudum.

- Çoktan öğretilmeye mi başlandı?

Hayır, hayır. Erken gelişmiştim. Demek her sorunu çözebilecek bir makine kuramlaştırdın. Yalnızca bir şeyi değil her şeyi yapıyordu. Yalnızca programlanabilir değil yeniden programlanabilirdi. Christopher'ın gerisindeki fikrin bu mu?

İnsan beyni çok hızlı bir şekilde büyük toplamları hesaplayabilir. Hatta Hugh bile bunu yapabiliyor ama Christopher'ın daha zeki olmasını istiyorum. Bir hesaplama

yapıp sonra da ne yapacağını belirlemek. İnsan gibi. **Bir düşünsene. Elektriksel beyin. Rakamsal bir elektronik beyin. Rakamsal elektronik beyin.**

Engeller

Ne var? Neler oluyor? Hayır, Hayır. Hayır, Hayır! Sakın ona dokunmayın!

– Geri çekilin.

– O benim masam. Tanrı'ya şükür! Yanlış bir yeri araştırdığımı düşünmek istemem.

– Ne yapıyorsunuz? Neler oluyor?

– Bletchley Park'ta bir casus var. Donanma içimizden birinin Sovyet casusu olduğunu düşünüyor Alan. Neden? Bizim çocuklar bunu Moskova'ya giderken tespit etmişler. Tanıdık görünüyor mu?

Bu bir Beale şifresi. Bir kitaptan ya da şiirden bir cümleyle şifrelenir. Bunu gerçekten benim yaptığımı düşünmüyorsunuz, değil mi?

Çift taraflı ajanlar aşağılıktır. İzole olmuş yalnızlardır. Arkadaşlarına ya da ailelerine bağlılıkları yoktur. Kibirlidirler. Böyle birini tanıyor musunuz? Benden hoşlanmadığınızın farkındayım ama bu beni Sovyet casusu yapmaz.

– Olağan dışı bir şey yok efendim.

– Sahi mi? Pekâlâ.

İçişleri Bakanlığı şu anda seni koruyor olabilir ama er veya geç bir hata yapacaksın. Seni kovma zahmetine girmeyeceğim çünkü vatana ihanetten asacaklar.

**

Christopher Çalıştı Fakat

Şimdi ne olacak? Günlük Enigma ayarlarını çözmesi gerekir. Ne kadar sürede?

**

Düşman İçimizde

– Turing kapıyı aç.

– Hayır. Olmaz. Kapıyı aç yoksa kırarız. Girmenize izin veremem! Müdahale etmenize izin veremem. Devam edin.

– Şu şeyi kapatın!

– Hayır, yapmayın lütfen! Lütfen. Lütfen! Lütfen! Hayır! Hayır, hayır! Yapmayın. Pekâlâ! Görünüşe göre muhteşem devasa pahalı makinen çalışmıyor.

– Çalışıyor.

– Harika! **Peki, o hâlde Enigma'yı kırdın mı?**

Yalnızca hâlâ çalışıyordu.

Bu, İçişleri Bakanlığı'ndan meslektaşım. Anlayacağın 100 bin sterlin oldukça büyük para ve bunun için göstermen gereken şeyi görmek için geldi. Burada yarattığım şeyin önemini asla anlamayacaksınız! Tek bir Alman mesajını deşifre ettin mi?

Bir tane bile mi?

Elde ettiğin herhangi bir şeyi gösterebilir misin? Para kaynağı da sabrımız da tükendi. Sonunda böylesine büyük bir keyifle bunu söylemem mümkün oldu. Alan Turing kovuldun! Lütfen Bay Turing'e çıkışa kadar eşlik edin.

– Hayır.

– Anlayamadım? Alan'ı kovarsanız o zaman beni de kovmak zorunda kalırsınız. Tanrı aşkına ne söylüyorsun böyle? Benden daha az söyleyebilecek kimse yok dediğimde bana güvenin ama haklı. Alan haklı. Makinesi çalışabilir ve belki de elimizdeki en iyi şans bu. Tanrım, bu inanılmaz.

– Onu kovarsanız beni de kovmanız gerekecek.

– Beni de! Bizler Britanya'nın en iyi şifreleme zekâlarıyız. Hepimizi kovacak mısınız? Komutan en azından bize biraz zaman verin. Altı ay! Makine ihtiyacımız olan hiçbir sonucu üretmezse o zaman işleri eskisi gibi yapmaya devam ederiz. Ne dersiniz? Bir ay! Sonra da Tanrı şahidimdir hepiniz gidersiniz! Bırakın onu.

– Teşekkür ederim.

– Bir şey değil. Alan kahrolası makinen çalışsa iyi olur!

**

Alan Gay'mi?

Efendim sanırım Turing'i yakaladım. Dün akşam adamın biriyle buluştuğu meyhaneye kadar takip ettim. Zarf değiş tokuş ettiler. Bu yüzden diğer adamın peşine düştüm ve adamı alıp güzelce salladım.

- İbne olduğunu itiraf etti.

- Ne?

- Adam itiraf etti...

Arnold Murray. Meyhane civarında takılıyor ve adamlar birlikte olmak için para veriyor. Turing de ödeme yapan adamlardan biri. Yalnızca sonrasında Bay Murray'in parlak fikri arkadaşıyla Turing'in evini soymaktı. Turing'in sakladığı budur.

Adam bir ibne casus değil.

- Hayır.

- Sorun nedir?

Bir üniversite profesörünü ahlâksızlıkla suçlayabiliriz. Hayır, kahrolası bir saçmalık bu.

Turing önemli bir şeyler saklı...

Suç işledi ve yasayı ihlâl etti. Hem de bir ibneyle! Yüce Tanrım! Son derece iğrenç. Yürüttüğüm soruşturma bu değildi.

- Getir onu.

- Bekle. Bırak da onu sorgulayayım.

Lütfen!

Bana yarım saat ver ve sonra yemin ederim gelecek ayı istediğin gibi saçma sapan ayak işleri yaparak geçireceğim. Oldu. Şimdi biri bana Alan Turing'in tutuklanması için bir emir alsın.

- Alan!

**

Sorun nedir? Ya... Peki ya Joan'le o şekilde birlikte olmak istemiyorsam?

Homoseksüel olduğun için mi?

Şüphelenmiştim. Erkeklerle ilişkim olduğunu ona söylemeli miyim?

Kuşkusuz sınırlı deneyimlerime göre kadınlar yanlışlıkla homoseksüellerle evlenme konusunda biraz hassas olma eğilimindedirler. Belki de bu konuda herhangi bir şey söylememek senin için en iyisi olabilir. Onu seviyorum... gerçekten seviyorum. Yalnızca o şekilde davranabilir miyim bilmiyorum. Kimseye söyleyemezsin Alan. Yasal değil. Hem Denniston da seni kapı dışarı etmek için bahane arıyor.

- Biliyorum.

- Sır olarak kalmak zorunda.

**

Soruşturma

- Bir fincan çay?

- Hayır, teşekkür ederim.

- Bay Turing size bir sır verebilir miyim?

- Bu konuda oldukça iyiyimdir. Size yardım etmek için burada bulunuyorum. Şüphesiz.

- Makineler düşünebilir mi?

- Yayımlanmış çalışmalarımdan bazılarını mı okudunuz? Bunu söylemenize sebep nedir? Genç bir adama penisimle dokunduğum gerekçesiyle suçlanıyorum ve siz de bana makineler düşünebilir mi diye sordunuz. Düşünebilirler mi peki? Makineler insanlar gibi düşünebilirler mi?

- Çoğu insan düşünemeyeceğini söylüyor.

- Siz çoğu insan değilsiniz.

- Mesele aptalca bir soru soruyor olmanız.

- Öyle mi? Elbette makineler de insanların yaptığı gibi düşünebilirler. Makine insandan farklıdır. Dolayısıyla farklı düşünürler. İlginç soru şu ki, bir şey yalnızca sizden farklı düşündüğü için bu düşünmediği anlamına mı gelir? İnsanlar için diğerlerinden ayrıran bu gibi farklılıklara izin veriyoruz. Siz çilek seversiniz, ben buz

pateninden nefret ederim siz duygusal filmlerde ağlarsınız, bense polene alerjiğimdir. Beynimizin farklı çalıştığı, farklı düşündüğümüz anlamına gelmiyorsa farklı zevkler, farklı tercihlerdeki amaç nedir? Bir başkası için bunu söyleyebiliyorsak o hâlde aynı şeyi neden bakır, kablo ve çelikten yapılmış beyinler için söyleyemeyelim? Peki yazdığınız büyük makale bu mu?

– İsmi nedir peki?

– "Yapay Oyun." Peki neyle ilgili?

– Oynamayı sever misiniz?

– Oynamak mı? Bu bir oyun... bir çeşit test. Bir şeyin makine ya da insan olduğunu belirlemek için. Nasıl oynarım? Bir bilirkişi ve bir denek vardır, bilirkişi sorular sorar ve deneğin verdiği cevaplara bağlı olarak ...kiminle konuştuğunu, ne ile konuştuğunu belirler ve... Bütün yapmanız gereken bana bir soru sormak.

– Savaş boyunca ne yaptınız?

– Bir radyo fabrikasında çalıştım. Savaş boyunca gerçekte ne yaptınız? Dikkatle dinliyor musunuz?

**

Çözüme Doğru

– Bir radyo fabrikasında çalıştım. Savaş boyunca gerçekte ne yaptınız? Dikkatle dinliyor musunuz? Kahretsin!

– Yakında zamanımız doluyor. Bir ay.

– Sonra da... bu kadar, değil mi? Sorun şu ki, ne kadar gelişme kaydettiğimizin hiçbir önemi yok. Makinenin 159 trilyon olasılığı zamanında işlemesi mümkün olmayacak. Lanet olası yalnızca umutsuz vaka. Araştırıyor da yalnızca ne araştırdığını bilmiyor. Mesajların ne olduğunu bilseydik söyleyeceğimiz... Mesajların ne olduğunu bilseydik hepsini deşifre etmeye gerek olmadığını söylerdik.

– Alan'ın arkadaşı kim?

– Hugh. Aslında biraz ahlâksız biri.

– Tam benim tipim desene!

– Tanıştırayım sizi.

– Hayır.

– Kendisi gelecektir.

– Emin misin?

– Evet. 15 dakika önce ona gülümsedim ve o zamandan beri arkasına dönüp bakmadı.

– Joan'in yanındaki kim?

– Helen. Birlikte çalışıyorlar. Gerçekten çok güzel. Oraya gitmemi istiyor. Ne? Nereden biliyorsun? Bir süre önce bana gülümsedi ve o zamandan beri bir daha bakmadı. İşte yakaladım onu! Acaba neden bekârken bunu çok sıkıcı bulurken şu anda nişanlıyken korkunç derecede eğlenceli buluyorum. Bingo! Zokayı yuttu. Alan tanıştır bizi. Ne? Neden ben? Bir kadının arkadaşının nişanında damattan daha yakışıklı olan arkadaşıyla sonradan pişman olacağı şeyler yapmak istemesi gibisi yoktur. Gidelim. Yarım kronuna bahse girerim Alan işin içine edecek. Bahis yok.

– Alan Turing'in bir teorisi var.

– Pek çok var. Bu tür yakınlık mutlaka romantizme yol açacağı için kadın ve erkeğin yan yana uyum içinde çalışmasının kurallara aykırı olduğuna inanıyor.

– Ne? Hayır, öyle bir şey yok. Ben...

– Ancak ben aynı fikirde değilim.

– Öyle mi?

– Evet. Bence bir kadınla gün boyu birlikte çalışıyor olsaydım onu yatağa almadan da yeteneklerini ve zekâsını takdir edebilirdim. Affedersin ama tanışıyor muyuz? Anımsamıyorum ama tanışmadığımızı varsayalım. Helen Stewart. Hugh Alexander.

– Peki Alan'la mı yoksa benimle mi hemfikirsiniz?

– Alan tabii ki!

– Gurur duydum gerçekten ama sanmıyorum...

- Palavra! Her gün bir erkeğin hemen yanında çalışıyorum ve elimde olmadan ona karşı biraz aşk besliyorum. O adam da kim? Belki kıçına bir tekme atabilirim. Endişeye gerek yok. Temiz bir ilişki. Hiç karşılaşmadık. Adam bir Alman. Şimdi onu gerçekten öldürmek istiyorum. Bir Alman'ın yanında çalışmakla ne demek istiyorsun? Her birimiz belli bir Alman radyo kulesinden gelen mesajlara müdahale ediyoruz. Yani diğer tarafta mesajları yazıp gönderen bir meslektaşımız var. Herkesin farklı bir dokunuş tarzı vardır bu yüzden meslektaşını ritminden tanırsın. Tuhaf bir şekilde samimi. Onu çok iyi tanıyormuş gibi hissediyorum. Ne yazık ki kız arkadaşı var ve bu sebeple sizinle hemfikir değilim Bay Alexander. Çünkü bir çeşit iş arkadaşıma aşığım ve karşılaşmış bile değiliz. Sana bir bira daha alıp neden yanıldığını anlatmama izin ver.

- Hadi!

- Mükemmel. Teşekkürler. Bira... Yaban eriği cini var mı?

- Merak ediyorsan flört böyle bir şey işte.

- Helen! Sahiden sigara yok mu?

- Alan...

- Evet, Alan? Neden Alman meslektaşının bir kız arkadaşı olduğunu düşünüyorsun?

- Yalnızca aptal bir şaka, endişe etme.

- Hayır, hayır, hayır. Anlat hadi. Mesajlarının her biri aynı beş harfle başlar... C, I, L, L, Y. Bu yüzden Cilly'nin sevgilisinin ismi olması gerektiğinden şüpheleniyorum. Bu imkânsız. Almanlara her mesajın başında 5 rastgele harf kullanmaları talimatı verildi.

- Bu adam öyle yapmıyor.

- Aşk bir erkeğe tuhaf şeyler yaptırıyor sanırım. Bu durumda aşk Almanya'ya bütün kahrolası savaşı kaybettirecek.

- Yürü Peter.

- Affedersin. Alan! Alan! Alan! İstediğim yalnızca...

- Hugh Alexander.

- John Cairncross.

- Peter Lanet Hilton. Alan! Ne... ne zaman... Ya... peki ya Christopher'ın ayarların tümünü araştırması gerekmiyorsa? Peki ya yalnızca mesajın içinde olduğunu bildiğimiz kelimeleri araştırırsa?

- Tekrarlanan ya da tahmin edilebilen kelimeler.

- Kesinlikle. Bakın, bakın! Bunun gibi. Sabah saat 06:00. Hava bugün açık, akşam yağmur var. Çok yaşa Hitler! İşte bu! Kesinlikle. Her gün sabah 06:00'da hava raporu gönderiyorlar. Yani her sabah 06:00 mesajında kesin üç kelimenin olacağını biliyoruz "hava" belli bir şey ve...

- Çok yaşa "Lanet" Hitler. Çok yaşa "Lanet" Hitler. Bu sabah 06:00'nın mesajları burada işte!

- Hugh sağ harf çarkını ayarla...

- Biliyorum, biliyorum. "Hava" ve "Hitler." Peter, John! Geri karıştırıcılar vasıtasıyla şu harflere gerilim verin.

- Yani halkaları mı kullanalım?

- Evet. Joan en son sabah 06:00 mesajı neydi?

- L...- L...- H...- H...- W... - W...- A... - A... - Q. - Q. Tamamdır. Hadi! Hadi! Hadi Christopher. Aman Tanrım!

- Ne oldu? İşe yaradı mı?

- Alan? Alan! Alan! Yeni bir mesaj lazım. En son kesme noktası. Teşekkür ederim. O... T...

- Hazır mısın?

- Evet.

- M...- M... - Y...- Y...- M... S... - M... S... - A... I...- A... I... - C... - C...- T... - T... - R... - R... - S... O... - S...O... - A... - A... - Y... R... I... - Y... R... I. KMS Jaguar bulunduğu noktadan 53 derece 24 dakika kuzeye ve 1 derece batıya yöneldi. Çok yaşa Hitler. Görünüşe göre Enigma'yı kırmak için yalnızca Almanca bilmeniz gerek. Evet!

- M... - M... - A... - A... - Y...- Y...- T... - T...- R... - R... - O... - O... - T... - T... A... - A... - H... - H... - Q... - Q... - U... - U...- R.

- R. Tanrım başardın.

Bulmaca çözerek Nazizm'i mağlup ettin. Dünya'da Atlantik'teki her geminin yerini bilen beş kişi var.

- Hepsi de bu odada.

- Aman Tanrım!

**

Sır Çözüldü Fakat Sır Olarak Kalması İçin Kendi Yurttaşlarını Kurtaramadı

- Aman Tanrım!

- Şu an yaptığımız işi yapacak gücü bile olduğunu sanmıyorum.

- Hayır. İngiliz yolcu konvoyuna saldırı gerçekleştirilecek. Tam şurada.

- Tanrım, haklısın. Alman denizaltıları sadece 20, 30 dakika uzaklıkta.

- Siviller. Yüzlerce kişi var, hayatlarını kurtarabiliriz.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nı uyarması için Denniston'ın ofisini arayacağım. Sence onları kurtarmak için yeterli zaman var mı? Mesajı iletebilirsek olması gerek.

- Komutan Denniston'ın ofisi lütfen. Çok acil.

- Hayır.

- Ne halt ediyorsun sen?

- Denniston'ı arayamazsın.

- Ona saldırıdan bahsedemezsin.

- Ne diyorsun sen? On dakika içinde konvoya hava desteği sağlayabiliriz. **Bırakalım Alman denizaltı konvoyu batırsın. Bak, bu büyük bir gün ve belki acı çekiyor da olabilirsin...**

- Zamanımız yok...

- Hayır!

– Hugh! Hugh! Bu kadar yeter!

– Bu kadar yeter!

– Dur Hugh!

– John saldırı an meselesi. Evet. Hayır, iyiyim. İyiyim. İyiyim. İnsanlar neden şiddeti sever biliyor musun Hugh? İyi hissettirdiği için tabii ki. Bazen iyi hissettiren şeyi yapamayız. Mantıklı olanı yapmak zorunda kalırız. Mantıklı olan nedir? Yalan söylenmesini beklediklerinde birilerine yalan söylemek en zor andır.

– Aman Tanrım!

– Ne? Yalan bekleyen birileri varsa onlara bunu veremezsin.

– Kahretsin Alan haklı.

– Ne? ***Denizaltılarını yok etsek Almanlar ne düşünürdü?***

– Hiçbir şey. Ölmüş olurlardı.

– Hayır. Hayır, haklı olamazsın. Peki konvoyumuz aniden rotadan sapar ve hava bombardıman filomuz mucizevi bir şekilde denizaltılarının koordinatlarına hücum ederse Almanlar ne düşünür?

Almanlar Enigma'yı kırdığımızı anlar. Öğle itibarıyla bütün radyo iletişimini durdurup hafta sonu itibarıyla da Enigma'nın tasarımını değiştirmiş olacaklardır.

– Evet.

– İki yıllık çalışma. **Burada yaptığımız her şey tamamen boşa gidecektir. Konvoyda tam 500 sivil var. Kadınlar, çocuklar. Onları ölüme terk etmek üzereyiz. İşimiz yolcu konvoyunu kurtarmak değil savaşı kazanmak.**

– İşimiz Enigma'yı kırmaktı.

– Onu başardık. Artık en zor kısım bunu sır olarak saklamak.

– Carlisle.

– Ne? Konvoy... şey yapmak üzere olduğumuz... Gemilerden biri HMS Carlisle. İstihbaratın her parçası üzerinde hareket edemeyiz. Peki iyi yapmayalım. Yalnızca

bu. Peter neyin var senin? Kardeşim... Carlisle'da. Topçu teğmen. Ben... çok üzgünüm. Kim olduğunuzu sanıyorsunuz?

O... benim kardeşim. Abim! Pekâlâ, öldürülmesini engellemek için yalnızca birkaç dakikanız var. Yapamayız.

- Haklı.

- Alan. Joan. Hugh. John. Lütfen ben... Yalnızca bir saldırıyı engelledik diye Almanlar şüphelenmeyecektir. Kimse anlamaz. Arkadaşınız olarak size rica ediyorum. Lütfen! Çok üzgünüm. Sen Tanrı değilsin Alan! Kimin yaşayıp kimin öleceğine karar veremezsin!

- Evet, verebiliriz.

- Neden? Bizden başka kimse yapamaz. Bunu neden bana söylüyorsun?

Enigmanın çözüldüğünü kimse bilmemeli

Deniz Kuvvetleri, Ordu, Hava Kuvvetleri'nden gizlemek için yardımınıza ihtiyacımız var.

Enigma'yı kırdığımızı kimse bilmemeli. Hatta Denniston bile.

- Seni kovmak üzere olan kişi.

- Bununla ilgilenebilirsiniz. Biz de o arada saldırıları durdurup atlatmaya izin verecek ve istihbaratın ne kadar etkilediğini belirleyecek bir sistem geliştirelim. **İstatiksel analiz.** En az eylem sayısının bize savaşı kazandıracağını varsayalım ama Almanlar şüphelenmeden önce en çok sayıyı elde edebiliriz. Bütün bu istatiklere mi güveneceksin? Matematiğe mi?

- Doğru.

- Sonra da MI6 diğer herkese söyleyeceğimiz yalanlarla gelebilir. Kullandığınız bilginin bütün parçaları için inanılır alternatif kaynak bulmanız gerekecek. Enigma konusunda hiçbir şey yapmadan nasıl bilgi elde ettiğimizi açıklayabileceğimiz sahte bir hikâye. Sonra da bu hikâyeleri Almanlara sızdırabilirsiniz. Ve sonra da kendi ordumuza. Hükümetin en üst seviyesinde de sahte komployu sürdürmek. Bana uygun görünüyor.

Alan bunu söylemek için nadiren sebebim vardır ama tam olarak her zaman olacağını umduğum adamsın.

"Ultra" kod

"Ultra" kod adını verdiler. Dünya tarihinin en büyük askerî istihbarat deposu hâline geldi. Himmler'in telsizine musluk takmak gibi bir şeydi. I, E, O...

Her Zaman İçimizde Bir Karşı/Yandaş Casus Vardır

Gizlilik öncelikli mesele hâline geldi ve nedense bana güvendiler. Peter... 630 deşifreleyici sende mi... Bu bir Beale şifresi. Bir kitaptan ya da şiirden bir cümleyle şifrelenir. **"İsteyin size verilecek, arayın bulacaksınız." Matta 7:7. Anahtar buydu.** Peter eninde sonunda gelecektir.

Jack! Alan ve bana bir dakika verir misin lütfen?

Sovyetler ve biz aynı taraftayız. Yaptığım şey Britanya'ya yardımcı olmak.

- Denniston'a söylemek zorundayım.

- Hayır, değilsin. Çünkü sırrımı söylersen ben de seninkini söylerim. Homoseksüellere ne yaptıklarını biliyor musun? Bir daha asla ne çalışman ne de öğretmen mümkün olmayacaktır. Değerli makineni bir daha göreceğini hiç sanmıyorum. Alo. Stewart Menzies'le konuşabilir miyim lütfen? Çok acil. Bir dakika lütfen.

Alo. Menzies.

Sır saklama konusunda birkaç tavsiye. İlk etapta bilmiyorsanız çok daha kolaydır. Mektuplarımı açıp telefonuma dokunuyorlar mıydı? Gergin yürüyüşlerimi izliyorlar mıydı? Bilirsiniz... asla öğrenemedim.

Joan? Joan? Ne...

- Joan nerede?

- Askerî hapishanede. Ne yaptınız? Deşifre edilmiş Enigma mesajları. Komodinde yığın hâlinde buldum. Hayır, hayır. Aralarında bağlantı kurmaya çalışırken bir yıl önce ona ben vermiştim... Verdiğine eminim. **Denniston bir Sovyet casusu arıyor.**

- Kulübe 8'de arıyor.

- Casusun kim olduğunu biliyorum*. Joan değil... Cairncross.* Beale şifresini buldum... İncil.

Tanrım! Keşke casus sen olsaydın. Bu işte ondan çok daha iyi olurdun.

- O olduğunu biliyor muydun?

- Elbette biliyordum. Bletchley'e gelmeden önce de biliyordum. Neden onu buraya yerleştirdiğimi sanıyorsun?

- Bir Enigma makinemiz var ama.

- Evet, Polonya İstihbaratı... **Bletchley Park'a bir Sovyet casusu mu yerleştirdiniz?** ***İstediğimiz her şeyi Stalin'e sızdırabilmek için gerçekten çok yararlı. Churchill kahrolası bir paranoyak. Sovyetlerle küçük bir parça istihbarat bile paylaşmayacaktır.*** Hatta Almanlara karşı yardımı olacak bir bilgiyi bile. Çok fazla gizlilik var. Cairncross'un bildiğimize dair hiçbir fikri yok elbette. Pek de parlak biri sayılmaz. Yardımına da bu yüzden ihtiyacım var. John'a, Sovyetlere ve İngilizlere ne sızdırdığını bilmek istiyorum.

Ben casus değilim... yalnızca bir matematikçiyim.

Bir sürü casus tanıyorum Alan. En iyilerinden bile daha fazla sırrın var.

Joan'i serbest bırakacağına dair bana söz vermek zorundasın. Evet, Joan markette. **Bir saate kadar dönecek. Yalan söyledim. En iyisi bunlar bende dursun.** Birisi bunları öğrenirse hapishane dertlerinin en azı olur. Alan... birlikte harika bir savaş vereceğiz.

**

Alan, Joan'a gerçeği söylüyor

- Bletchley'den ayrılmanı istiyorum.

- Ne?

- Menzies... Ona güvenmiyorum.

- Burası güvenli değil.

- Başka bir yerin daha güvenli olduğunu mu sanıyorsun?

Kaçıp kurtulman gerek.. Benden çok uzakta olmak zorundasın. Alan ne oldu?

Artık nişanlı olamayız. Ailenin seni geri alması ve başka bir yerde bir koca bulman gerek.

- Neyin var senin?

– Sana söylemem gereken bir şey var.

Ben... homoseksüelim. Pekâlâ. Hayır, hayır. Erkekler Joan... kadınlar değil.

– Ne olmuş?

– Şey... söyledim ya. Ne olmuş? Şüphelerim vardı, her zaman oldu ama biz diğer insanlar gibi değiliz. Birbirimizi kendi tarzımızla seviyoruz ve birlikte istediğimiz hayata sahip olabiliriz. Mükemmel bir koca olmayacaksın. Mükemmel bir eş olmaktan başka niyetim olmadığı konusunda sana söz verebilirim. Sen ofisten eve gelirken ben de bütün gün boyunca kuzunu pişirmiş olmayacağım. Çalışacağım... Sen de çalışacaksın. Birbirimizin arkadaşı... birbirimizin aklı olacağız. Kulağa çok daha iyi bir evlilik gibi geliyor. Çünkü seni seviyorum sen de beni seviyorsun. Hem birbirimizi kimsenin anlamadığı kadar çok anlıyoruz. Ben değil.

– Ne?

– Seni sevmiyorum. Asla sevmedim. Yalnızca Enigma'yı kırmak için sana ihtiyacım vardı. Artık başardım... yani gidebilirsin.

Hiçbir yere gitmiyorum. Hayatımın büyük kısmını benim için ne düşündüğün konusunda endişelenerek geçirdim. Ya da ailemin, Kulübe 8'deki çocukların veya Kulübe 3'teki kızların! Ne biliyor musun? Benden bu kadar! Şu ana kadar yaptığım en önemli iş bu ve kimse bana engel olmayacak. Özellikle de sen! Biliyor musun? Haklılarmış. Peter, Hugh, John. Gerçekten canavarın tekisin.

**

Savaşın Kaderine Yön Veren Yer Tanrıları

Savaş tek başına iki koca yıl daha sürüp gitti ve her gün kanımıza bulanmış o hesapları yapıp durduk. Her gün kimin ölüp kimin yaşayacağına karar verip Müttefiklere zafer kazanmaları için yardım ettik ama kimse bilmiyordu.

Stalingrad... Ardenler Normandiya işgâli. Bütün zaferler sağladığımız istihbarat olmadan mümkün olamazdı. İnsanlar savaştan medeniyetler arasındaki "destansı savaş" diye bahsediyorlardı. Zulme karşı özgürlük, Nazizm'e karşı demokrasi!

Toprağa akan milyonlarca askerin kanı okyanusları ezen gemi filoları, gökyüzünden bomba bırakan uçaklar ta ki güneş gökyüzünden çekilene kadar devam ediyordu.

Savaş bizim için bu değildi. Bizler yalnızca İngiltere'nin güneyindeki küçük bir köyde yarım düzine bulmaca meraklısıydık. Bu sizlerin zaferi. Her ülkede özgürlük davasının zaferidir. Bu kutsal ve aynı zamanda şanlı bir andır. Keşke Franklin D. Roosevelt de yaşayıp bu günü görseydi. Ben Tanrı mıydım?

Hayır çünkü savaşı Tanrı değil biz kazanmıştık.

**

Gizli işlerde çalışmanın sonu: Yüzüstü bırakılmaktır

Peki şimdi ne olacak?

Sanırım üniversiteye geri döneceğiz değil mi? Evet, öyle sayılır ama ama hükümetteki hizmetiniz sona ermeden önce yapmanız gereken bir şey daha var.

- Nedir?

- Her şeyi yakmak.

- Yakmak mı? Neden?

- Başladığınızda size söylenen bunun çok gizli bir program olduğuydu. Şaka yaptığımızı mı sanıyordunuz?

- Savaş bitti ama.

- **Bu bitti ama başka savaşlar da olacaktır. Diğer herkesin kırılmaz olduğuna inandığı bir kodun nasıl kırılacağını biliyoruz.** Aynen öyle. Yıkın, yakın hepsini. Külleri süpürüp atın. Hiçbiriniz daha önce tanışmadınız ve daha önce Enigma diye bir kelime duymadınız. Güvenli yolculuklar.

Uslu durun! Şansınız varsa hayatınızın geri kalanında bir daha ne beni ne de diğerlerini görürsünüz. Bu inanılmaz.

**

Şimdi... Dedektif yargılamanız gerek. Peki, söyleyin... ben neyim? ***Bir makine miyim yoksa insan mı? Bir savaş kahramanı mıyım yoksa bir suçlu mu?***

Sizi yargılayamam. Demek bana hiç yardımcı olmuyorsunuz.

**

Hatıralar: Alan Ve Christopher Morcom Sevgisi

Girin.

- Beni mi görmek istediniz efendim?

- Turing. Otur. Bir sorun mu var? Sen ve Christopher Morcom oldukça yakınmışsınız. Pek sayılmaz. Matematik öğretmeninizin dediğine göre ikiniz kesinlikle ayrılmaz ikiliymişsiniz.

- Sınıfın en iyi öğrencileri biziz.

- Geçen gün sana not verirken yakalandı. Kriptografi, yalnızca zaman geçirmek için. Sınıf çok basit. Sen ve arkadaşın matematik dersi boyunca problem çözüyorsunuz çünkü matematik sınıfı çok sıkıcı öyle mi?

- O benim arkadaşım değil.

- Bana tek arkadaşın olduğu söylendi.

- Kim söyledi ki?

- Morcom'la ilgili bir şey oldu.

- Neden buradayım? Christopher öldü.

- Anlamıyorum.

- Annesi bu sabah bir not gönderdi. Anlayacağın ailece tatildeydiler. Anlamıyorum. Sığır tüberkülozundan muzdarip olduğunu sana söylediğinden eminim. Yani şaşırtıcı gelmeyecektir ama yine de üzgünüm.

- Yanılıyorsunuz.

- Sana söylemedi mi? Uzun zamandır hastaydı. Yakında bunun olacağını biliyordu ama bunu sükûnetle karşılıyordu. İyi çocuktu.

- İyi misin Turing?

- Evet, elbette.

- Dediğim gibi onu pek iyi tanımıyordum.

- Anlıyorum. Çok güzel. Gidebilir miyim Müdür Bey?

**

Kurtarıcılar Zamanı Gelince Lekelenir ki: Tanrılaşmasınlar

Tebrikler efendim.

Cambridge Profesörü Ahlâksızlık Sebebiyle Mahkûm Edildi.

Her zaman Hayatınızda bir kadın vardır.

Joan: Affedersin. Gelip tanıklık etmem gerekiyor.

Alan: Homoseksüel olmadığımı mı söyleyeceksin? Alan... bu ciddi bir mesele. Seni hapse yollayabilirler. Kahretsin!

- Ellerin... titriyorsun.

- Hayır, hayır. Titremiyorum.

- Alan.

- Tedavi yüzünden.

- Tedavi mi?

- Yargıç bana bir seçenek önerdi. Hapiste iki yıl mı yoksa hormonal tedavi mi?

Aman Tanrım! Aman Tanrım!

Evet, evet. Doğru. Kimyasal hadım etme. Homoseksüel eğilimimi tedavi etmek için. Elbette bunu seçen benim. Demek istediğim hapiste çalışamazdım.

Pekâlâ. Şimdi gidip doktorlarınla konuşacağım.

- Gidip avukatlarınla da konuşacağım.

- İyiyim ben.

- Lütfen yardım etmeme izin ver.

- Hayır, yardımına ihtiyacım yok. Teşekkür ederim.

- Alan bunu tek başına yapmana gerek yok.

- Yalnız değilim. Asla olmadım. **Christopher artık daha zeki.** *Tedaviye devam etmezsem o zaman onu benden alırlar. Bunu yapmalarına izin veremezsin.* Olmaz. Beni yalnız bırakmalarına izin vermezsin. Yalnız kalmak istemiyorum.

– Yalnız kalmak istemiyorum.

– Pekâlâ, pekâlâ. Tamam.

Pekâlâ. Geçti. Gel otur hadi. Her şey yolunda. Gel otur şöyle. Geçti. Benim yaptığımdan çok daha hoş bir yüzük bu. Evet. İsmi Jock. Asker, buna inanabiliyor musun? Birlikte çalışıyoruz. Neden bir bulmaca çözmüyoruz! Yalnızca beş dakikamızı alacaktır ya da senin durumunda altı. İşte böyle.

– Belki daha sonra.

– Evet, tabii ki.

İstediğin her şeye sahipsin, değil mi? *İş, bir eş ve normal bir hayat. Normal hiç kimse bunu yapamazdı. Biliyor musun, bu sabah sen olmasaydın şu anda var olmayacak olan şehrin birinden geçen bir trendeydim. Sen olmasaydın muhtemelen ölmüş olacak bir adamdan bilet aldım. Tüm konularda bilimsel araştırma yapabiliyorsam hepsi yalnızca senin sayende. Şimdi normal olabilmeyi istiyorsan emin ol ki ben istemezdim.*

Öyle olmadığın için dünya son derece iyi bir yer.

Gerçekten böyle mi düşünüyorsun?

Bence bazen kimsenin hayal edemediği şeyleri hayal edip yapabilen insanlar vardır.

**

Sonunda:

Hormonal tedavi cezası verildikten bir yıl sonra 7 Haziran 1954'te Alan Turing intihar etti. Öldüğünde 41 yaşındaydı.

1885 ve 1967 yılları arasında Britanya Hukuku gereğince yaklaşık olarak 49,000 homoseksüel erkek ahlâksızlık nedeniyle mahkûm edildi.

2013'te Kraliçe 2. Elizabeth ölümünün ardından Turing'e kraliyet affı bahşedip eşsiz başarılarını onurlandırdı.

Tarihçilerin tahminine göre Enigma'nın kırılması savaşı iki yıldan fazla kısaltarak 14 milyon hayatı kurtardı.

50 yıldan fazla devlet sırrı olarak kaldı. Turing'in çalışmaları bilim adamlarının "Turing Makineleri" diye adlandırdığı araştırmalara ilham kaynağı oldu.

Bugün o makinelere bilgisayar diyoruz.

DANGEROUS KNOWLEDGE (2007)/ Tehlikeli Bilgi-Belgesel

Alan TURİNG

Savaş öncesi yıllarda bunlar olurken bir başka parlak genç, Alan Turing hikayemize girer. Turing en çok; savaş zamanı, Alman enigma kodlarını kıran Bletchley Park'taki çalışmalarıyla meşhurdur.

(Enigma: Almanların 2. Dünya savaşında iletişimi kriptolamada kullandığı sıradışı makine)

Fakat ayrıca, Gödel'in zaten yaptığı, yıkıcı **"eksiklik teoremini"** de (tekrar) yapandı. Hatta beterini Turing, Gödel'den çok daha pratik bir adamdı. Gödel'in teoremini daha anlaşılır ve basit hale getirmek istedi. Nasıl yapacağı, daha sonra söylediği gibi aklına bir öngörüyle geldi. Bu öngörü bilgisayardı Modern dünyayı şekillendiren icat ilk defa, Gödel'in eksiklik teoremini sağlamlaştırmak adına tasavvur edildi. Çünkü pek çokları için Gödel'in kanıtı çok soyuttu. Felsefi nokta-i nazardan bakarsak, gerçekten de kesin kes yıkıcı bir sonuçtu, bu sonucu hala özümseyemedik. Fakat kanıt ayrıntısızdı. Gerçekten de ne olup bittiğinin tam özüne girememişti. Kanıt, uzun uğraşa karşın sanki dağın fare doğurmasına benziyordu. Bu kadar tarumar edici ve bu kadar temel bir sonuç için yeterince iyi mantık yoktu. Bir yandan çok akıllıca bir yandan yarımdı. Çok soyuttu. **"Ben ispatlanamazım"** diyordu -eee, peki sonra? Bu size problemin ne kadar ciddi olduğuyla ilgili bir içgörü sağlamaz. Fakat, Turing'in, 5 yıl sonra "eksiklik" e yaklaşımı sanırım, giderek daha doğru bir rotaya giriyordu.

Turing, "eksiklik"i bilgisayar koşullarına taşıdı. Ve bilgisayarlar, mantık makineleri oldukları için, "Eksiklik"'in manasını "bilgisayarların asla çözmeyeceği bazı problemler olacaktır" ile gösterdi.

Bir makine şu problemlerden biriyle beslenir: asla durmayacaktır. Ve daha beteri bu problemlerin neler olacağını önceden söylemenin imkansız olduğunu ispatladı. Gödel bütün mantık sistemlerinin çözülemez mantık problemleri barındıracağını ispatlamıştı. Ki, bu yeterince kötüydü. Ve sonra Turing ortaya çıktı ve işleri daha beter yaptı. En azından Gödel'de ispatlanabilirle ispatlanamazı ayırıp, ispatlanamazı kolayca bir kenara bırakmak için bir umut vardı. Turing'in yaptığı, gerçekte, problemlerin hangilerinin ispatlanamaz olduğunu önceden söylemenin imkansızlığını ispatlamak oldu. Öyleyse, ne zaman duracağını nereden bilirsin?

Üzerinde çalıştığın problemin, sıradışı biçimde zor mu yoksa temelden çözülemez mi olup olmadığını asla bilemeyeceksin.

İşte bu Turing'in "durma problemi"Fakat, Turing bu sorunu dünyaya indirdi, çünkü makineler hakkında konuşuyordu, yani, makinelerin durup durmayacağı hakkında İşte bu çalışma notlarında Onu şöyle isimlendirmedi hakkında bu terimlerle konuşmadı fakat fikirleri gerçekten de orda, orjinal makalesinde Bunları öğrendiğim yer makalesi Bunlar, çok sağlam ve anlaşılabilir geliyor. Bilirsiniz, bilgisayarlar fiziksel cihazlar, siz sadece Çalıştırmaya başlasınız, ve İki olasılık vardır: Bir programı çalıştırırsanız; bağımsız, izole bir program çalışır bilirsiniz, girdi-çıktı olmadan. Sadece oradakiler! Bir bilgisayarda çalışıyordur. Bir olasılık, sonunda, **"işi bitirdim"**deyip duracaktır, bir cevapla gelip duracaktır. Yapıldı!. Bitirildi! **Diğer olasılık, Aradığını asla bulamayıp sonsuza kadar araştırmaya devam edecek ve hesaplamasını asla bitirmeyecektir.**

Problem şu, nasıl olup da bu program asla durmayacak diyebiliriz. Ve cevap: "Bunu yapmanın genel ve sistematik bir yolu yok!" İşte bu, "Eksiklik"'in Turing'in versiyonu Turing, Gödel'in çok derin keşfi olan **"eksikliği" "hesaplanamazlık"**biçiminde daha temel bir şeyin sonucu haline getirdi. Hesaplanamaz şeyler.

Hiç bir bilgisayarın hesaplayamadığı şeyler. Bazı alanlarda, çoğu şey hesaplanamaz.

-Fakat bu senin çalışman değil mi?

Ortaya çıktın ve işleri bu kez sen daha beter hale getirdin!

-Elimden gelenin en iyisini yaptım.

-Sanki haberler yeterince kötü değilmiş gibi!

-evet, elimden gelenin en iyisini yaptım. Bazı kısımları çoktandır orada, Gödel'in Turing'in çalışmalarında, bunu vurgulamasa da Durma problemi gibi ürkütücü olan, ve Turing için "eksikliğin" en çarpıcı kısmı mantık ve bilgisayar hakkında söyledikleri değil, fakat biz ve zihinlerimiz hakkında söyledikleriydi.

Bilgisayar mıydık değil miydik?

Bu Turing'in kim olduğunun merkezine inen soruydu. **Turing iki büyük aşkı olan**bir adamdı. Birincisi, genç bir adam içindi, **Christopher Morcom**, **İkincisi, bu dünyaya kendisinin getirdiğini hisssettiği bilgisayar içindi.**

Christopher'a olan aşkı, hayatında benzersiz yere sahipti, çünkü Christopher trajik biçimde genç yaşta ölmüştü. Turing ilk aşkının saflığını tekrar asla bulamadı, fakat neler olduğunun hafızasından silinmesine de izin vermedi. Ne zaman ki bilgisayar fikrini geliştirmeye başladı çok farklı biçimde, tam güçle, tasavvur ettiğine aşık olmaya başladı.

Bir gün bilgisayarların, makinelerden daha fazlası olabilecekleri şeklindeki fantastik bir fikre aşık oldu. **Bilgisayarlar; öğrenebilme, düşünebilme ve iletişim kurabilme yetisindeki çocuklar gibi olacaklardı.**Ve içindeki bilimadamı şunu görebiliyordu: eğer zihinlerimiz bilgisayar gibiyse bu noktada kendimizi anlamak elimizde demekti.

Cantorla, sonsuzun doğası ile başlayan, saf matematiğe yönelik soru, Gödel'in elinde "mantığın sınırları nedir" olmuştu. Ve şimdi Turing'le, kendimiz ve zihinlerimizin yapısı hakkında bir soruya dönüşerek odaklanmıştı. Turing'in bilgisayar=beyin diyen biri olduğu yönünde standart bir bakış açısı vardır. Ve tabii, hayatının belirli bir dönemi gerçekten de bu bakış açısına sahip olmuştur.

Şey, **"belki bu makinelerden insan zihnini taklit eden birini yapabilirsiniz".**Fakat elbette ki, bilgisayarların sınırlarının gayet de iyi farkındaydı ve çalışmalarının en önemli sonuçlarından biri zaten buydu. Bence, görüşünü değiştirmiş olabilir bir görüşten diğerine bocalamış olabilir, fakat sonra, gerçek makineler geliştirdiğinde, bir an durdu ve düşündü, belki de bunlar gerçekten de ileride Bir çeşit Bir bilimsel konu içine girdiğinizde, hepten Belki bu bütün problemleri çözüyor, sanıyorsunuz fakat bir parçası kendi teorileri olan sınırlılıkları fark etmeksizin Turing, Gödel'in ve kendisinin çalışmalarının **"eğer zihinlerimiz bilgisayarsa, 'eksiklik' bizde de geçerli olur ve mantığın sınırları, bizim sınırlarımız olur"** dediğini anlamıştı. Tasavvur etmede, mantığın ötesine sıçrama yapma yetisine sahip değiliz. Turing'in kişiliği elbette önemlidir. Matematiği, kişiliğiyle tutarlı olmak zorunda değildir. Ortada, üzerinde çalıştığı yapay zeka var. Ciddiyetle inandığını düşündüğüm yer şurası: makineler zeki olabilir Aynı insanlar gibi, daha çok ya da farklı ama zeki **Fakat ilk notlarına bakarsanız, makinelerin sınırları olduğuna dikkat çektikten sonra çünkü rakamlar vardı Gerçekte çoğu rakam hiç bir makine tarafından hesaplanamazdı. insan zihninin kudretini, hiç bir makinenin yakalayamayacağı şeyler tasavvur ederek gösteriyordu** Anlıyor musunuz?

Kendi felsefesine karşı gelebildiği için kendini bir makine olarak düşünmüş olabilir**. Fakat ilk makalesi. "olağanüstü makineler"** Makineleri yaratıyor ve sonra yıkıcı sınırlılıklarına dikkat çekiyor. Turing bu problemlerin gayet tabi farkındaydı, fakat yine de, çaresizce; sadece (bilgisayar) hesaplamalarından insan aklının dolgunluğunun elde edilebileceğini ispatlamaya çalıştı. Ve bunu yapmak isteyen, sadece içindeki bilim adamı değildi. Bütün hayatını kıstıran ikiyüzlülük, taviz ve aldatmalardan özgürleşme yönündeki şahsi felsefesi de bunu istiyordu.

Turing, hem tehlikeli hem de yasadışı olduğu halde homoseksüeldi. Bunu ne mevzubahis etti ne de gizledi. Bilgisayarlarla, ne yalan ne de ikiyüzlülük vardı. Eğer bilgisayar olsaydık, Turing'in olmasını istediği türde yaratıklar olurduk. İnsanlar, burada tereddüte düşebilir. Bir görüşleri olur ve sonra başkasını merak ederler.

Şimdi de bu, gerçekten doğru mu?

Sonra diğer görüşleri ve böylece oyalanırlar. Eğer iyi biliminsanı iseler, bunu yapacaklar. Sadece tek bir bakış açısını inatla takip etmeyecekler. Turing'in hakkında karasız kaldığından

şüphe edilebilir. Fakat, diğer insanların O'nunla ilgili eleştirileri hakkındaki pek çok analizinde: bakış açısını eleştirenlere, argümanlarındaki sakatlıkları gösterir ve şöyle der:

"Eeee bakın, görüyorsunuz ya, bu hala mümkün hesaplanamazlık hakkında bildiğimiz bütün teorilere rağmen hesaba dayalı varlıklar olmamız yine de mümkün" "öyleyse, bundan, bu açık kapıdan dolayı. .",diye devam eder. Ve belki bu açık kapıların O'nu dışarı çıkarmak için yeterli olduğuna inanma noktasına gelmişti. Bu şeyleri, görünümü bir çeşit süper Turing makinelerine benzeyen **"ORACLE"**makinelerinin, ötesine geçerek yaptı.

Oracle makineleri, sıradan bir dizayn işinin neticesi olarak görülmesi mümkün olmayan makinelerdir. Bununla beraber; teorik bir varlık olarak, bu makineler, standart bilgisayarlardan daha öteye gitmesi beklenen makinelerdi. İnsan ve bilgisayar diliyle hesaplama arasındaki gerilim, Turing'in hayatının merkezinde yer aldı. Ve olaylar onu ölüme sürükleyene kadar da bununla yaşadı.

Savaş sonrası, Turing kendisini giderek artan biçimde gizli servislerin hedef tahtasında buldu. Soğuk savaşta homoseksüellik sadece ahlaksız ve yasadışı değil fakat aynı zamanda güvenlik tehdidiydi. Böylece, 1952 Mart'ında homoseksüel eylemden dolayı, tutuklandı ve suçlu bulundu, yetkililer Turing'de tamir edilmesi gereken bir arıza olduğuna karar verdiler. Dişi hormonu enjekte etmek suretiyle kimyasal olarak kısırlaştıracaklardı.

Turing'e; kimyasal olarak programlanmış bir makineden daha fazlası değilmiş gibi muamele edildi. Cinsiyetindeki belirsizliği, güvenlik ve düzene karşı hissettikleri tehdit edici duruşunu bertaraf etmek için, O'nu, kimyasal olarak yeniden programladılar. Dehşet içinde, tedaviyi, zihnini ve bedenini etkiler buldu. Göğüsleri büyüdü, ruh hali değişti, ve zihni için endişeye kapıldı. Her zaman doğallığın sadeliğini seçmiş, kendisiyle barışık adama sanki ikiyüzlülük enjekte edilmişti.

7 Haziran 1954'te Turing ölü bulundu. Yatağının yanında, bir kaç ısırık aldığı bir elmayla Turing elmayı siyanürle zehirlemişti.

Turing öldüyse de ona ait soru ölmedi. Zihin bir bilgisayar ise ve mantıkla sınırlandıysa ya da bir şekilde mantığı aşabiliyorsa, öyleyse soru şimdi de "Kurt Gödel'in zihnindeki sorun" oluyordu.

Gödel şimdi Amerika'da çalışmalarına eskisi gibi saplantı derecesinde devam ettiği, "Yüksek Etütler Enstitüsü"ndeydi. Gödel tabii ki, senatoryumda geçirdiği sürede iyileşmişti, fakat buraya, Amerikaya, Yüksek Etütler Enstitüsüne geldiğinden beri tuhaflaşmıştı. Onun hakkında anlatılan hikâyelerden biri: halka açık bir yerde kalabalığa yakalanmışsa, fiziksel temastan o kadar nefret edermiş ki, hiç kimseye temas etmemek için en mükemmel rotayı ayarlayana kadar hiç kıpırdamadan beklermiş. Isıtma ve havalandırma sistemlerinden "kötü hava" diyerek zehirleniyor olduğunu zannedermiş Hepsinden öte, yiyeceklerine zehir katıldığını sanırdı. Karısına yiyeceklerine çeşnicibaşılık yapmasında ısrar ederdi. Bazen de portakal sipariş eder, sonra da zehirlenmiş diye gerisin geri iade ederdi. Ne kadar tuhafsa da, dehası hala parlaktı.

Turing'in tersine Gödel bilgisayarlar gibi olduğumuza inanamadı. Zihnin, mantık sınırları dışında doğruya nasıl ulaştığını göstermek istedi, ve gerçekleştiremezse, bunun ne anlama geleceğini Prensipte, ilkeler kümesinin bütün sonuçlarını çıkaran bir makineye sahip olabilirsiniz, bu durumda matematik statik ve ölü olacaktır. Demek istediğimiz, bütün

sonuçları çıkarmak sadece mekanik meselesi öyleyse matematikçiler bir bakıma, sadece makineler olurdu.

Turing gerçekten de kendisinin bir makine olduğunu düşündü. Evet, gerçekten düşündü. Taklit oyunu hakkındaki o makalesi bunu gösterir. Oysa Gödel, bir makine olmadığını açıkça düşündü. Kendisini Tanrısal bir varlık olarak düşündü. Siz de tahmin edersiniz ki, "insanların yeni matematikler yaratmalarını mümkün kılan" insanlardaki tanrısal kıvılcım diye düşündü.

Gödel, insanlar ve onların yaratıcılık kıvılcımı hakkında neden bu kadar inançlıydı?

Anahtar: Zaten çok az olan arkadaşlarından şimdiye kadarki en yakın olanla paylaştığı derin nokta ikna olmuşluktu. Enstitüde önceden kalmış, diğer Avusturyalı deha: Albert Einstein'dı. Einstein, buraya, Yüksek Etütler Merkezine sadece, Kurt Gödel'le eve yürüme ayrıcalığı için geldiğini söylerdi. Bu imkansız ikiliyi bir arada tutan ne olabilirdi?

Çünkü bir yanda, sıcak ve babacan Einstein varken, diğer yanda, soğuk, kuru, içekapanık Kurt Gödel vardı. Bence cevap, Einstein'ın söylediği "farklı" bir şeydi. Şöyle demişti: **"Tanrı kurnaz olabilir ama kötücül değildir".**Bu ne demek?

Eisntein'a göre: **"Her ne kadar evren karmaşık olabilirse de, daima, işe yarayan (işleyen) zarif kuralları olacaktır."**

Gödel kendi bulunduğu noktadan aynı şeye inanıyordu, şöyle ki: **"Tanrı bizi, daha sonra anlayamayacağımız bir yaradılış içine koymaz."**

Mesele; Kurt Gödel'in **"Tanrı'nın kötü niyetli olmadığına"**nasıl inanabileceğiydi. Bütün bu olanlar, anlaşılabilir şeyler mi?

Çünkü Gödel, bazı şeylerin mantıkla ya da rasyonaliteyle kanıtlamazlığını kanıtlayan adamın ta kendisiydi. Öyleyse elbette Tanrı'nın kötü niyetli olduğu, varsayılabilir. Gödel için bu çıkmazdan çıkış, Einstein gibi, mantığın sınırları dışında şeyler bilebilmemizi sağlayan "ilham"a derinden inanmaktı. Çünkü, sadece ilham gelirdi. Ve her ikisi de geçmişte **"ilham"**hissetikleri için buna inanırlar. Aynı Cantor'a olduğu gibi her ikisine de ilham gelmişti. Yeni prensipler hakkında bir şeyler söyledi.

Matematikçilerin gözlerini kapayıp, gerçek dünyanın dışına konsantre olup, doğrudan matematiksel ilhamınızla ideaların platonik (Platon isimli filozof tarafından ileri sürülen mükemmel fikirler evreni) dünyasından algılayarak matematiğin cari kurallar setini genişletmekte kullanacağınız yeni fikirlerle çıka gelirsiniz. Ve bu ona, sanırım, teorisinin sınır koyma problematiğinin etrafından dolaşma yolu olarak göründü. İnsan yetisinin dışında kalan Matematiksel bir limit bulunduğu düşüncesinde olduğunu sanmıyorum Ama bunu nasıl ispatlarsınız ki?

Gödel'in yorumunun çizdiği tablo, bilgisayarların sınırlılıkları olduğuydu. Kendinden emin biçimde, tekrar tekrar, insan zihninin üstünlüğünü ortaya çıkarmak için çalıştı. Doğru olup da bir bilgisayar programı tarafından ispatlanamaz şeyler bulunduğunu bir bakıma anlayabiliyordu. Gödel aynı zamanda, deneyimi ve matematiksel mantığı değil bir çeşit ilhamı temel alan **"bilginin anlamı"**nı bulmakla da boğuşuyordu. Gödel için asıl hüsran, kendisini anlayacak kimse bulamamasıydı. Sanırım insanlar bazı nedenlerle Gödel'i ve asıl niyetini yanlış anlarlar.

Gödel bilinçli şekilde “matematiksel ilham” denilebilecek şeyi göstermeye çalışıyordu. Matematiğin formal kurallarını takibin dışında kalanı göstermek için **“Zihnimde açıkça gösterildiği gibi”, (diyerek) “Matematiksel ilham”** adıyla gönderme yapıyordu. Ve Bazı insanlar her ne yaptı ve söylediyse olduğu gibi alıyor **“İşte ispatlanamaz sonuçlar ve buyrun zihnin dışına”** yaklaşımı Gerçekte gösterdiği, herhangi bir sistemi benimsediğinizde bir bakıma zihin içinden çıkarılmıştır, çünkü, Çünkü, sistemi incelemek için zihin kullanılır. Fakat ordan itibaren de, zihin yeniden işbaşındadır. Ve sonra sorarsınız: **“Kapsam neydi?”**

İşte Gödel’in gösterdiği, kapsamın daima sınırlarının bulunduğudur. Ve zihnin bunun ötesine geçebileceğidir. İşte, belirli şeylerin hiç bir mantıksal ve rasyonel sistemle ispatlanamaz olduğunu söylemiş adam. Fakat aynı zamanda**, “bu önemli değil, insan zihni bununla sınırlanmış değil, bizim ilhamımız var!”**diyen Ama tabii elbette, diğer insanlara ispatlanması gereken bir şey var: ilhamın varlığı! Ki, asla ispatlayamayacağınız bir şey Kendisini bir hayli güçlü biçimde ifade ettiği makale taslaklarına sahiptir. Fakat yayınlamadı. Bunlardan tatmin olmadı. Çünkü, yaratıcılık ve ilhamla ilgili herhangi bir teori kanıtlayamadı. Sahip olduğu, sadece coşkulu bir histi. Ve bu hisle tatmin olmadı. Kendinden önceki Cantor gibi Gödel de, sonunda çaresizce çözmek istediği bir problem bulmuştu. fakat çözemedi. Şimdi bir kısır döngüye yakalanmıştı. Zihninin kaçamadığı bir mantıksal paradoks. Aynı zamanlarda kendisini, yavaşça öldürecek açlığa mahkum etti.

Matematiği kullanarak matematiğin sınırlarını göstermek psikolojik olarak derinden çelişkilidir.

Gödel vak’asında, Gödel’in bunu fark ettiği açıktır. Bizzat kendi hayatı zaten bu paradoksa sahiptir. Gödel, kendisi hakkında düşünen, ve en derine ulaşmayı başaran zihindir. Bazılarının bir zamanlar söylediği gibi: “Modernin bulantısı” (Olasılıkla Sartre’ın bulantısına gönderme) Kendiniz hakkında, düşünmenin düşüncesini düşünmenin. düşünmeye başlayacağınız, bu özel, reflekse dayalı, anaforun içine sürüklenebilirsiniz, ve kendinizi, kendi düşünceleriniz içinde arap saçına dönmüş bulursunuz. Şey, bu bana nerdeyse **“modern an”**ın özünün özüymüş gibi gelir, Çünkü, elinizde **“kendi yansıma paradoksumuz”** diye adlandirebileceğiniz bir şeye sahipsinizdir.

Modernizmle bağlantılandırılan delilik çeşidi, sadece rasyonalite ile değil fakat aynı zamanda “öz farkındalık”tan doğan bütün paradokslarla ilintilidir. Bilinçten, kendi bilinç oluşunu, bilinç olarak düşünmek veya mantıktan, kendi mantığının oluşunu düşünmek. Mantığın belirgin sınırları olduğunu göstermişse de hala, akılcı ve mantıklı olanın önemine o kadar bağımlıydı ki, en önemli her neyse, canını dişine takmış biçimde mantıkla ispatlamayı isterdi. Mantığa bir alternatif bile olsa

Ne garip. Ve kendini, mantıklı delil ihtiyacından ayırma yetisinin olmayışı ne kadar da ibretlik. Bütün insanların Gödel’i Hikayemizin başında, Cantor, matematiğin en derin seviyede kesinliklere bağlı olduğunu ummuştu. Ki, bu onun için Tanrı’nın aklıydı.Fakat, yerine belirsizlikleri açığa çıkardı.

Turing ve Gödel’in, asla defedilemez olduğunu sonra ispat ettikleri belirsizlikler Matematik ve mantığın temellerinde kaçılamaz bölümünü oluşturuyorlardı. Kesinlikler dünyasınca yönetilen mükemmel mantığın olduğuna dair neredeyse dini olan inanç tel tel dökülmüştü.

Mantık, mantığın sınırlarını ortaya sermişti.

Kesinliği araştırmak, belirsizliği açığa çıkarmıştı.

Demek ki, probleme moda bir çözüm var, ki özü, -insanlar bundan dolayı benden nefret edecek- onu halının altına süpürmek.Fakat, görüyorsunuz ya sorun: problemi çözmek istediğinizdedir. Asıl, bu problemle yaşamak çok daha eğlenceli. Çok daha yaratıcı!

Mutlak kesinlik nosyonu

İnsan hayatında mutlak kesinlik yok.

Bilgimiz, bu fikirler dünyasıyla ilgili muhtemel bilgimiz sadece eksik ve sonlu olabilir, çünkü biz eksik ve sonluyuz.

Bu gün için problem, bazı bilgilerin hala tehlikeli hissettirmesi çünkü bizim zamanımız Cantor, Boltzmann ya da Gödel'in zamanlarından çok da farklı değildi. Bizler de, katı olduğuna kanaat getirmişken meydan okunan bazı şeyler hissediyoruz kesinliklerimizin kaydığını hissediyoruz.

Ya sonra

Bizi güvende hissettiren kesinliğe yönelik, çaresizce inancımıza bağlı kalmak istiyoruz. Bu maceranın sonunda, sanırım başbaşa kaldığımız soru, Cantor ve Boltzmann zamanındakiyle aslında aynı:

"belirsizliklerle yaşamak için yeterince büyüdük mü?"

veya

20 YY'ın hatalarını tekrar edip körlemesine bağlılıklara bir başka kesinliğe kadar rehin mi kalacağız?

İlk bilgisayarlar ve Turing testi

1945'ten 1947'ye kadar ACE (Otomatik Bilgisayar Motoru) tasarımında çalıştığı Ulusal Fizik Laboratuvarı'ndaydı. 19 Şubat 1946'da ilk program-hafızalı bilgisayarın detaylı dizaynının makalesini sundu. ACE uygulanabilir bir dizayn olmasına rağmen, Bletchley Park'taki savaş zamanı çalışmalarını saran esrarengizlik proje başlangıcının ertelenmelerine öncülük etti ve onu hayal aleminden çıkardı. 1947'nin sonlarında altı yıllık devamlı çalışmadan sonra kendi istediği bir alanda istediği gibi çalışmak üzere Cambridge'e döndü. O Cambridge'teyken yokluğunda Pilot ACE yapıldı. İlk programı 10 Mayıs 1950'de gerçekleştirildi.

1948'de Manchester'da Matematik Departmanına Okutman tayin edildi. 1949'da Manchester Üniversitesi'ndeki bilgisayar laboratuarında vekil yönetici oldu ve ilk gerçek bilgisayarlardan biri için Manchester Mark 1 yazılımı üzerinde çalıştı. Bu süre zarfında daha soyut işler yapmaya devam etti ve 'Bilgisayar Mekanizması ve Zeka' da (Mind, Ekim 1950) Turing yapay zekaya işaret etti, ve şu anda Turing testi olarak bilinen, bir makine için 'zeki' denilebilme standardını saptama girişimi olan bir deney ileri sürdü. İddiası eğer soru soran kişiyi, diyalog içerisinde olduğunun bir insan olduğu konusunda kandırabilirse, bir bilgisayar için düşünmenin söz konusu olabileceğiydi.

1948'te Turing aynı sınıftan mezun olduğu meslektaşı D.G. Champernowne ile çalışırken henüz var olmayan bir bilgisayar için satranç programı yazmaya başladı. 1952'de programı

gerçekleştirmeye yetecek kadar bir bilgisayarı güçlendirerek, Turing bilgisayarını taklit ettiği, her bir hamlesi yaklaşık yarım saat alan bir oyun oynadı. Oyun kaydedildi, Champernowne'nın karısına karşı oyunu kazandığı söylense bile, program Turing'in meslektaşı Alick Glennie'ye karşı kaybetmiştir.

Örnek biçimleme ve matematiksel biyoloji

Turing 1952'den 1954'teki ölümüne kadar matematiksel biyoloji, özellikle morfogenez üzerine çalışmıştır. 1952'de Turing örnek biçimlendirme hipotezini öne sürerek, ' Morfogenezin Kimyasal Temeli ' adlı bir makale yazmıştır. Bu alandaki ilgi odağı canlıların yapısındaki Fibonacci numaralarının varlığını, Fibonacci filotaksisini anlamaktır. Örnek biçimlendirme alanının şu an merkezi olan reaksiyon-difüzyon denklemini kullanmıştır. Son makaleleri 1992'de A.M. Turing'in Derleme Çalışmaları eserinin basımına kadar yayınlanmamıştır.

Müstehcen uygunsuzluktan hüküm giymesi

Homoseksüellik İngiltere'de yasadışıydı ve bir akıl hastalığı olarak dikkate alınmakla birlikte ceza-i yaptırımı olan suç sınıfına girmekteydi. Ocak 1952'de Turing'in 19 yaşında bir genç olan Alan Murray ile bir sinemada tanıştı ve Alan Murray birkaç defa Turing'in evine giderek onunla birlikte kaldı. Birkaç hafta sonra Alan Murray bir tanıdığı ile birlikte Turing'in evini soymaya gitti. Turing bu hırsızlığı polise bildirdi. Polis hırsızları yakaladı ve soruşturma sırasında Alan Murray'in Turing ile homoseksüel ilişkisi olduğu gerçeği ortaya çıktı. Turing de bunun gerçek olduğunu itiraf etti. Turing ve Murray 1885 Ceza Kanunu'na Ek Yasa'nın 11. Kısmı gereğince müstehcen uygunsuzluktan suçlanıp mahkemeye verildiler. Turing pişman değildi ve 50 yıl önce Oscar Wilde'ın başına geldiği gibi aynı suçtan mahkûm edildi.

Turing'e mahkûmiyet ve durumuna bağlı olarak libidosunu azaltmak için devam eden hormonal tedavisinde göz hapsi arasında bir tercih sunuldu. Hapisten kaçmak için, bir yıl içinde kendini hadım edecek östrojen hormonu iğnelerini kabul etti. Suçlu bulunması dolayısıyla devletin gizli işleri için güvenilirlilik izni kaldırıldı ve o zamanlar çok gizli olan GCHQ'daki kriptografik konular üzerine devam eden danışmanlığı da sona erdirildi. O dönemde İngiltere hükümeti Cambridge Beş adlı çoğu akademik eğitimleri sırasında Oxford-Cambridge'de tahsil yaparken Sovyetler Birliği hesabına casusluk yapmayı kabul etmiş ve sonradan İngiliz entelejans kurumunda en yüksek rütbeleri almış olan (Guy Burgesss ve Donald Maclean) bir grup ajanlar sorunu ile uğraşmaktaydı. Casuslar ve Sovyet ajanlarının önemli mevkilerde bulunan homoseksüelleri tuzağa düşürmelerinden endişe edilmekteydi. Turing o kadar yıl sonra bile çok gizli olan Bletchley Park'da çok önemli mevkilerde çalışmıştı ve homoseksüel olma suçundan mahkeme tarafından hüküm giymişti.

8 Haziran 1954'te temizlikçisi onu Manchester'deki evinde ölü buldu. Bir gün evvel, yatağının kenarında bıraktığı yarı-yenmiş siyanür-zehirli elmayı yemek suretiyle siyanür zehirlenmesinden öldüğü açıklandı. Elmanın kendisi nedense hiçbir siyanür zehiri testine tabi tutulmadı. Ölüm sebebinin siyanür zehirlenmesi olması iddiasına rağmen naaşına post-mortem yapılmadı.

Bu şartlarda devletin çok gizli işleri için çok önemli görevlerde bulunan ve şüpheli bir tarzda ölen bir kişi olan Turing'in ölümünün kasıtlı, hatta İngiliz MI5 (gizli istihbarat) servisi tarafından bir suikast olduğuna ve intihar süsü verildiğine inanılmasına yol açmıştır. Annesi ise oğlunun laboratuvar ecza maddelerini dikkatsizce depolanıp kullanılmasına bağlı olarak zehirin yemeğe başladığı elmaya kazara bulaştığını devamlı iddia etmiştir. Bazı kişiler Turingin Pamuk Prenses peri masalı rolü yaparak intihar ettiğine inanırlar. Diğer kişiler Turing'in resmi güvenilirlilik izini kaybetmesine rağmen pasaportunun alınmadığına ve bu hükümden sonra (ABD tarafından kabul edilmemekle beraber) birkaç defa akademik nedenlerle Avrupa'ya gitmesine izin verildiğine işaret etmektedirler. Bu ziyaretler sırasında Turing'e bir suikast yapılma olasılığının çok yüksek bulunduğu bilinmektedir. Buna rağmen İngiliz resmi makamları bu ziyaretlere ve yüksek suikast olasılığına goz yummalarını kasıtlı bulmaktadırlar. Turing'in biyografisini yazan Andrew Hodges, Turing'in bu şekilde intiharının annesine biraz makul bir inkar etme imkânı verebilmek için olduğunu öne sürmektedir.

Ölüm sonrasında takdirle anılma

1966'dan beri, Bilgisayar Mekanizmaları Birliği tarafından her yıl, bilgisayar camiasına teknik makaleler yazan bir kişiye Turing Ödülü verilmektedir. Bu ödül, günümüzde bilgisayar dünyasının Nobel Ödülü olarak kabul edilmektedir.

Turing'in Londra'da doğum yeri olan (şimdi Colonnade Hotel olan) bina önüne ve Manchester'de yaşayıp öldüğü evinin önüne, İngiltere'deki önemli tarihsel kişilerin orada yaşadığına işaret etmek için binalara konulan, birer mavi plaka konulmuştur.

23 Haziran 2001'de Manchester'de Whitworth Sokağı'ndaki üniversite binaları arasında bulunan Sackville Park'da Turing'in bir bronz heykeli için açış töreni yapıldı. Güney İngiltere'de Guildford'da yerleşik "Surrey Üniversitesi" kampüsünde heykeltraş "John W. Mills" tarafından yapılan bir bronz heykel için 28 Ekim 2004'de açılış töreni yapılmıştır. Turing'in çalışmış olduğu Beltchley Park'da ise Galler'den gelen ince kayrak taşlardan heykeltraş Stephen Kettle tarafından yapılmış 1,5 ton ağırlıkta bir diğer Turing heykeli 19 Haziran 2007'de törenle açılmıştır.

İngiltere'de ve dünyanın çeşitli yerlerinde, özellikle üniversitelerde, Turing'in anısını devam ettirmek hedefiyle çeşitli etkinlikler yapılmakta ve fakültelerde ve kampüslerde özel salon, bina ve meydanlara Turing adı verilmektedir. Örneğin İstanbul Bilgi Üniversitesinde her yıl 'Turing Günleri' adlı uluslararası katılımlı bilimsel bir sempozyum organize edilegelmektedir. Toplantının amacı 'Hesaplama Teorisinde ve Bilgisayar Bilimlerinde' uluslararası çevrelerdeki yeni eğilimlerin ve gelişmelerin tartışıldığı tanıtıldığı bir zemin yaratmaktır.

10 Eylül 2009 tarihinde yani Alan Turing'in ölümünden 50 yıl sonra İngiliz başbakanı Gordon Brown ünlü matematikçiye yapılanların korkunç olduğunu kabul etti.

20. yüzyılın en büyük matematikçilerinden biri olan ve bilgisayar bilimlerinin, yapay zekanın babası sayılan Alan Turing 100 yaşında.

Apple firmasının eski logosu.

Meraklısına notlar

- Apple firmasının yarısı ısırlmış elma logosunun Turing'in dehasına ve ölüm şekline bir atıf olduğu yönünde bir şehir efsanesi var. Apple logosu olan ısırılmış elmanın eşcinsel hareket sembolü olan gökkuşağı renginde tasarlanmış olması bu söylentiyi güçlendirmiş. Logonun tasarımcısı ve Apple firması yetkilileri bunun doğru olmadığını açıklamışlar. Ancak, Steve Jobs'un bu söylentiyi duyunca "Doğru değil, ama keşke doğru olsaydı." dediğini de belirtelim.
- 2001 yılında çevrilen İngiliz yapımı olan ve başrollerinde Douglas Scorr ve Kate Winslett'in yer aldığı *Enigma* isimli filmde, II. Dünya Savaşı sırasında İngiliz gizli servisinin Enigma şifresini kırış öyküsü anlatılmaktadır. *Film boyunca Alan Turing'den hiç bahsedilmez, filmin hiçbir sahnesine adı geçmez.*
- Turing'in yazdığı makalelere ekteki bağlantılardan ulaşabilirsiniz.

Chemical Basis of Morphogenesis

On Computable Numbers, with an Application to the Entscheidungsproblem

Systems of Logic Based on Ordinals

- Yapay Zeka konusunda çalışırken, satranç ile de ilgilenen Turing, satranç oyunu için bir algoritma programlar. Ancak bu algoritmayı çalıştıracak bir cihaz henüz ortada yoktur. Bunun üzerine 1952 yılında eline bir kağıt ve kalem alarak kendisi bilgisayarın yerine geçer ve adım adım yazdığı algoritmayı işleterek Allick Genie ile satranç oynar. Oyun sırasında beynini tamamen bir işlemci gibi kullanan Turing her bir hamleyi yarım saatte yapar ve sonunda Genie'ye yenilir. Bu oyun tarihe ilk Bilgisayarlı Satranç Oyunu olacak geçecektir. Oyun hamlelerini ekteki bağlantıdan izleyebilirsiniz. http://www.chessgames.com/perl/chessgame?gid=1356927
- Enigma cihazının Java üzerinden çalışan bir simülatörü şu bağlantıda mevcut: http://russells.freeshell.org/enigma/
- Kağıttan bir Engima makinesi yapmak, ya da Android telefonunuza çalışan bir Enigma simülatörü yüklemek isterseniz şu bağlantı hoşunuza gidebilir: http://mckoss.com/Crypto/Enigma.htm
- Turing'in tasarladığı Enigma şifrelerini kıran Bombe makinası ile ilgili detaylar için: http://www.ellsbury.com/bombe1.htm
- Turing Makinesi ve Java üzerinde çalışan bir Turing makine simulator için ekteki bağlantılara gidebilirsiniz:

- http://www.mertoztekin.com/bilgisayar_genel/2009/11/15/turing-makinesi/
- http://ironphoenix.org/tril/tm/

YAZIDA KULLANILAN KAYNAKLAR

http://tr.wikipedia.org/wiki/Georg_Cantor

http://tr.wikipedia.org/wiki/Ludwig_Boltzmann

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kurt_G%C3%B6del

http://tr.wikipedia.org/wiki/Alan_Turing

http://www.acikbilim.com/2012/04/dosyalar/dogumunun-100-yilinda-unutulmus-bir-dahi-alan-turing.html

CHURCHİLL'İN GİZLİ SAVAŞI-Diplomatik Yazışmalar- 1942-1944

Şifrelerin Matematiği KRİPTOGRAFİ

Yazının icadından günümüze, insanlar haberleşmelerinde gizliliği her zaman ön planda tutmuşlardır. Gizli haberleşmenin ortaya çıktığı ilk yıllarda şifreleme kağıt kalemle yapılan tekniklere dayanıyordu; ancak teknolojinin gelişimine bağlı olarak, özellikle 1970'lerde büyük değişim geçiren kriptografi, günümüzde disiplinlerarası bir bilim halini almıştır. Dünyada kriptografi alanında eğitim ve araştırmaya yönelik ilk ders kitapları 1987 yılında çıktı. Ülkemizde ise bu alanda ilk dersler, ODTÜ Matematik Bölümü lisans eğitiminde seçmeli dersler olarak 1990'lı yılların başlarında verilmeye başlandı. Daha sonra ODTÜ Matematik Bölümü ve TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM) Temel Bilimler grubu ortak çalışmalara başladı. Bu çalışmaların sonucunda, ülkemizde kriptografi alanındaki akademik çalışmalar MAM'da da başlatılmış oldu. Burada edinilen bilgi birikiminin MAM Elektrik-Elektronik Bölümünde projelendirilmesi ve uygulama alanlarının hayata geçirilmesiyle TÜBİTAK Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü (UEKAE)'nün temeli atıldı. Böylece UEKAE, 1995 yılında ülkemizde bu konuda faaliyet gösteren ilk araştırma merkezi olarak kuruldu. Daha sonra bu alanda gelişmeler devam etti ve son olarak ODTÜ Uygulamalı Matematik Enstitüsü (UME) bünyesinde 2002 yılında Kriptografi Bölümü açıldı. Bu bölüm, ülkemizde, alanında ilk ve tek olarak lisansüstü eğitim vermektedir. UME Kriptografi Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alanlar; matematik, fizik ve istatistik gibi temel bilimlerin yanı sıra elektrik-elektronik ve bilgisayar mühendisliği gibi farklı altyapılardan gelmekte ve disiplinlerin buluştuğu bu dalda araştırma faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin 50. kuruluş yılı nedeniyle hazırlanan bu kitap, kriptografi alanında temel düzeyde yazılan ilk Türkçe kaynaktır. Üniversitemizin köklü geçmişini ve bilimsel anlamdaki etkinliğini temel alarak enstitümüzün bu konudaki bilgi birikimini ve deneyimini kolay anlaşılır bir dille bu konuyla ilgilenen insanlara aktarması da bu anlamda bir ilktir. Kitabın hazırlanmasındaki amaç, günümüz insanına bu konuda profesyonel düzeyde olmasa bile bilgi güvenliğinin gereksinimlerini anlatabilmek ve güvenli bilgi paylaşımında kullanılan kriptografi hakkında yeterli tanıtımı yapabilmektir.

Son dönemlerde filmler ve kitaplar sayesinde popülaritesi artan kriptografi, hâlâ birçok insan için bilinmezliğini koruyor. Oysaki tarihten günümüze haberleşmelerimizde gizliliği sağlayan, kralların, kraliçelerin ölümüne sebep olan, savaşların seyrini değiştiren kriptografi çok önemli, fakat bir o kadar da gizli bir bilim olmuştur.

Bu kitapla, tarihsel süreçte kriptografinin nasıl geliştiği, günümüzde ne düzeyde olduğu ve gelecekte de gelişen teknolojiyle birlikte nasıl bir yöne gideceği anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca kitap hazırlanırken bu konuyla ilgilenenler ve daha fazla bilgi edinmek isteyenler göz önüne alınmıştır. Bu nedenle olabildiğince az teknik bilgiye yer verilmiş ve kriptografide kullanılan temel şifreleme algoritmalarının tasarımından çok, nerede ve nasıl kullanıldığı konularından söz edilmiştir. Gerekli temel matematik bilgileri de kitap sonuna koyulan ek kısmında anlaşılır bir dille verilmiştir.

Kitapta söz edilen şifreler, yazıldığı dönemlerde çok gizli haberler taşımış, çok önemli ve tarihi sonuçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. O dönemlerde gizli tutulan bu şifrelerin zaman geçtikçe ortaya çıkması ve sır perdesinin aralanması bu konuyu daha da ilgi çekici ve

gizemli kılmaktadır. Okuyucunun da konudan bizler gibi keyif almasını ve kitabı zevkle okumasını ümit umuyoruz.

Kısa sürede hazırlanan bu kitabımızda mutlaka gözden kaçan hatalar olmuştur. Bunların tarafımıza iletilmesi ile gelecek baskılarda daha faydalı olunmasına çalışılacaktır. Kitap ile ilgili eleştiri ve önerilerinizi de yine aynı açıklıkla bekliyoruz.

Hazırlayanlar:
Canan ÇİMEN -Sedat AKLEYLEK- Ersan AKYILDIZ

Sh:1-3

TARİH BOYUNCA ŞİFRELEME VE GİZLİ HABERLEŞME YÖNTEMLERİ

Yazının icadı insanlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilir. Yazıyla birlikte bilgi toplanabilir, saklanabilir ve iletilebilir hale gelmiştir. Yazı insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmıştır. Başlangıçta insanlar yazdıklarını meraklı gözlerden saklama ihtiyacı hissetmemiş, fakat zamanla toplumlar arasında çıkan çekişmeler sebebiyle haberleşmenin gizli yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Milattan önceki dönemlerden ele geçen kalıntılarda ortaya çıkan birtakım anlamsız semboller gizli yazı tarihinin o dönemlere dayandığını göstermektedir. ***Kripto tarihçisi David Kahna*** göre ilk kriptografik belge yaklaşık olarak M.Ö. 1900 yılında yazıldığı tahmin edilen bir hiyerogliftir. Bu yazıt bir lordun hayatını anlatmaktadır.

Aynı şekilde, M.Ö. 1500 yılına ait olduğu düşünülen bir Mezopotamya tabletinde çömleklerin cilalanması hakkındaki bilgilerin şifrelenmiş olarak bulunduğu anlaşılmıştır. Daha sonraları, M.Ö. 600-500 yılları arasında yazılmış olan ve Eski Ahit'te de yer alan İbrani peygamber ***Yeremya (Jeremiah)***'nın kehanet ve uyarılarında bazı şifreli kelimelere rastlanmıştır. O dönemde yaşanan Babil saldırısını önceden haber veren Yeremya peygamber, yazılarında ***ATBASH*** adı verilen bir şifre sistemini kullanmıştır. **Sistem şu şekildedir: İbranice alfabesindeki ilk harf sondan birinci harfle, ikinci harf sondan İkinciyle, üçüncü sondan üçüncüyle olacak şekilde tüm alfabe kendi içinde bu kurala göre yer değiştirir.** Örneğin Yeremya, kehanetlerinde Babel (Babil) yerine İbranice alfabeye göre şifrelenmiş **"Sheshach"** kelimesini kullanmıştır. ATBASH şifresini Türkçe alfabeye göre uyarlayacak olursak "A", "Z" ile "B", "Y" ile "C", "V" ile şeklinde tüm alfabedeki harfler yer değiştirir. Şimdi "BABİL" kelimesini Türkçe'ye göre şifreleyelim: "B","Y" ile, "A","Z" ile, "İ'V'O" ile değişir ve "L" ortadaki harf olduğu için değişmeden kalır. Böylece şifrelenmiş sözcük "YZYOL"dir.

Şifreleme işlemlerinde harflerin yanı sıra sayılar da kullanılmıştır. Eski çağlardan beri insanlar sayılara özel bir önem vermiş ve onlara rakamsal değerlerinin ötesinde anlamlar yüklemişlerdir. Sayılarla oluşturulan şifreleme sistemleri genelde alfabedeki harflerin yerine sayılar getirilerek yapılıyordu. Hemen her dilin alfabesindeki harflerin çok eskiden beri rakam olarak birer karşılığı bulunduğu bilinmektedir. Bunlar arasında en çok tanınanı İbrani-Süryani, Grek ve Latin harf-sayı sistemidir. Daha sonra bu sistem Arapça için de uygulanmıştır. **"Ebcet hesabı"** denilen ve Arap alfabesinin ebcet tertibine dayanan rakamlar ve hesap sistemi Müslüman milletler arasında halen kullanılmaktadır.

Ebcet, Arap alfabesindeki harflerin kolay öğrenilmesi için düzenlenmiş sözcüklerdir. Sekiz sözcükten oluşur. Bu sekiz sözcük içinde 28 harf bulunmaktadır. İlk dokuz harf 1-9'u,

ikinci dokuz harf 10-90'ı, üçüncü dokuz harf 100-900 sayılarını ve son harf 1000'i gösterir. Ebcet hesabında harflerin sayısal değerleri Arap alfabesindeki sıraya göre değil, İbranice ve Süryanice'deki sıralamaya göredir.

EBCED TABLOSU[1]

Harfler	Küçük (Asıl) Ebced	En Küçük Ebced	Büyük Ebced	En Büyük Ebced
Elif ا	1	1	111	13
Be, Pe ب	2	2	3	611
Cim, Çim ج	3	3	53	1035
Dal د	4	4	35	278
He ه	5	5	6	705
Vav و	6	6	13	465
Ze, Je ز	7	7	8	137
Ha ح	8	8	9	606
Tı ط	9	9	10	535
Ye ى	10	10	11	575
Kef, Gef ك	20	8	101	630
Lam ل	30	6	71	1090
Mim م	40	4	90	333
Nun ن	50	2	106	760
Sin س	60	-	120	520
Ayn ع	70	10	130	192
Fe ف	80	8	81	651
Sad ص	90	6	95	590
Kaf ق	100	10	181	651
Re ر	200	8	201	502
Şın ش	300	6	360	1077
Te ت	400	4	401	320
Se ث	500	2	501	747
Hı خ	600	-	601	512
Zal ذ	700	10	701	179
Dad ض	800	8	805	653

[1] Kaynak: Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme, Doç.Dr. İsmail Yakıt, Ötüken, İstanbul, 1992.

Zı ظ	900	6	901	577
Gayn [2] غ	1000	10	1060	111

[2] İbnü'l Arabî'ye göre bu harflerin bazı sayı değeri şu şekildedir.

"gayn" harfinin sayısal değeri hakkında, bize ve sır ehline göre 900, nur ehline göre ise 1000'dir der.

"dâd" harfinin sayısal değeri hakkında, bize göre 90, nur ehline göre ise 800'dür der.

"şın" harfinin sayısal değeri hakkında bize göre 1000, nur ehline göre 300'dür der.

"yâ" harfinin sayısal değeri hakkında on ikinci felek için 10, yedinci felek için ise 1'dir der.

"lam" harfinin sayısal değeri hakkında on ikinci felek için 30, yedinci felek için ise 3'tür der.

"ra" harfinin sayısal değeri hakkında on ikinci felek için 200, yedinci felek içinse 2'dir der.

"sâd" harfinin sayısal değeri hakkında bize göre 60, nur ehline göre 90'dır der.

*"sin"*harfinin sayısal değeri hakkında nur ehline göre 60, bize göre ise; büyük ebcette 300, küçükte 3'tür der.

"zı" harfinin sayısal değeri hakkında nur ehline göre 900, bize göre büyük ebcette 800, küçük ebcette 8'dir der. (ÇAKMAKLIOĞLU, 2005), s. 208-209

Ebcet hesabında esas; alfabenin her harfine bir sayı değeri vermek ve bir sözcüğü oluşturan harflerin toplam sayı değerini anlatılmak istenen bir olayın tarihine denk düşürmektir. Böylece, ebcet hesabıyla belirli bir tarihi anlatan sözcüklere veya satırlara baktığımızda karşımızda herhangi bir rakam göremeyip kâğıdı, kalemi ele alıp o sözcük veya satırın her harfinin sayı değerini birbiriyle toplayarak sonucu bulmamız gerekir. Tarihte bu yöntem temel bilimlerden mimariye kadar birçok alanda kullanılmış, ayrıca şifreleme sistemleri için de esin kaynağı olmuştur. En fazla kullanıldığı yer "tarih düşürme"dir. Tarh düşürme, bir olayın tarihini verecek ustalıklı bir sözcük veya cümle söyleyerek o sözcükteki harflerin ebcet hesabıyla hesaplanıp verilen olayın tarihinin çıkarılmasıdır. Başka bir deyişi, anlatılan bir olayda kullanılan kelimelerin harfleri ebcet hesabıyla hesaplanarak o olayla ilgili bir tarih çıkarılır. Günümüzde kutsal kitaplarda tarih düşürme yapılarak birtakım olayların tarihleriyle bağlantı kurulmaya çalışılıyor.

Tarihteki ilk şifreleme örneklerine dönecek olursak, bahsedilen bu bulguların genelde sivil amaçlı kullanıldığını görmekteyiz. İlk askeri amaçlı kullanımın ise Yunanlılar tarafından M.Ö. 5. yüzyılın başlarında Skytale adını verdikleri şifrelen!', cihazı ile olduğu bilinmekledir. **Skytale aynı zamanda kullanılan ilk kriplografik cihazdır.** Skytale kullanarak bir mesaj şifrelemek için öncelikle uzun bir parşömen ya da papirüs, sılindirik bir sopa etrafına sarılıyordu. Gizlenecek mesaj, uzunlamasına papirüs sarılı sopa üzerine, her bir şerit turunda bir harf gelecek şekilde yazılıyordu. Şerit açılıp kaldırıldıktan sonra anlamsız harflerin oluşturduğu şifrelenmiş metin ortaya çıkıyordu. Şifre çözme işlemi için, şifrelemede kullanılan sopa İle aynı çapta ve uzunlukta bir sopaya sahip olmak gerekmekteydi. Sopanın çapındaki en ufak bir farklılık anlamsız metinlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktaydı.

Rulo olmadan karmaşık gözüken şeritteki harfler, şerit ruloya sarıldıktan sonra anlamlı bir mesaj ortaya çıkarır.

Tarihte ortaya çıkan şifrelenmiş tabletlerin yanı sıra, o dönemleri anlatan eserlerde de gizli yazışma tekniklerinden bahsedilmiştir. Bunlardan biri, Heredotus'un yazdığına göre M.0.480 yılında Yunanlılar ve Persler arasındaki savaşta kullanılmıştır. Steganografi adı verilen bu teknik, eski Yunancada ***"gizlenmiş yazı"*** anlamına gelmekteydi. Eserde şöyle anlatılmaktadır: İran'da bulunan bir Yunanlı, Yunanlılara karşı düzenlenmesi planlanan Pers istilasını kölesinin saçını kazıtarak, kafa derisinin üzerine dövme ile yazmış ve kölesini, saçları uzadıktan sonra Atina'ya yollamıştır. İranlılar tarafından yakalanmadan Atina'ya giden köle, saçını tekrar kazıtıp mesajı iletmiş, bu sayede Yunanlılar Pers istilasına hazırlanmış ve savaşı kazanmıştır.

Steganografiyle ilgili tarihte birçok örneğe rastlanmaktadır. Yumurta üzerine cıvayla yazı yazma, yazılan mesajın bulunduğu kağıdı buruşturup ufaltıp balmumu ile kaplayarak yutma gibi daha birçok yaratıcı ve ilginç örnekler vardır. Steganografiden bir örnek de kendi tarihimizden verebiliriz. Kaynaklardan elde ettiğimiz bilgilere göre tarihimizde kriptografiden çok steganografinin kullanıldığı bilinmektedir. Kurtuluş Savaşı'nı sona erdiren Büyük Taarruz emrinin verildiği Afyonkarahisar'daki Türk istihbarat timleri çok basit bir steganografi örneğini kullanarak halk ile haberleşiyordu. Sinanpaşa ilçesi ve çevre köylerindeki düşman askerlerinden edinilen bilgileri Sandıklı'da bulunan **Fahrettin Altay Paşa**'ya istihbarat görevlileri ulaştırıyordu. Toplanan istihbarat bilgileri limon suyuyla kağıt üzerine yazılıyor ve mektubun düşman askerlerinin eline geçmesi durumunda boş sanılarak

dikkat çekmemesi sağlanıyordu. Beyaz kağıt üzerine limon suyuyla yazılan bilgiler ateşe tutulduğunda görülür hale geliyor ve yetkili kişilerce okunabiliyordu. Limon suyuyla yazılan mektuplar, ekmekler içinde gerekli yerlere ulaştırılırken, okunduktan sonra ateşte yakılarak imha ediliyordu.

Kaynaklardan anlaşıldığı üzere kriptografi steganografinin gelişimine paralel olarak o dönemlerde ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle yazıyı saklamanın yeterli olmadığını anlayan insanoğlu bir de yazıyı anlamsız sözcüklere çevirmeye başlamıştır. Kriptografinin steganografiden farkı, mesajın saklanması değil, içeriğinin değiştirilerek anlamsız hale getirilmesiydi. Bu nedenle, şifrelenmiş metin ele geçirilse de mesajın açığa çıkarılması zordu. Steganografi ise gücünü tamamıyla mesajın saklanmasından almaktaydı. Eğer haberci şüphe çeker de yakalanırsa mesaj bir kerede açığa çıkmış oluyordu. Steganografinin tek avantajı ise mesajın masum görünüşlü bir ortamda saklandığından ötürü dikkat çekmiyor olmasıydı.

Tarihte iki yöntemin beraber kullanıldığı durumlar da oldu. **Bunlara örnek olarak, II. Dünya Savaşı'nda kullanılan mikro nokta yöntemini verebiliriz.** Alman ajanlarının kullandığı bu yöntem bir sayfalık metni şifreleyip, fotoğraf teknikleriyle çapı bir milimetre civarında bir nokta boyutuna küçültmekte ve daha sonra bu mikro noktayı görünüşte önemsiz bir mektubun son noktası üzerine gizlemekteydi. Böylelikle gizlilik iki kat pekiştirilmiş oluyordu. 1960'larda ise mor ötesi boya ile yazı yazabilen spreyler ve kalemler çıkmıştı. Bunlarla yazılan yazılar ancak mor ötesi bir ışıkta okunabiliyordu. Bu da steganografide kullanılan yöntemler arasındadır.

Günümüzde uygulandığı alanlar değişse de steganografi hala kullanılmaktadır. Özellikle bilgisayar dünyasında çok geçerlidir. Dijital ortamda bulunan fotoğraf, video, ses gibi büyük boyuttaki dosyalara herhangi bir veri saklanarak dikkat çekmeden iletilmesi sağlanmaktadır, hatta dikkat çekmesi durumunda hemen açığa çıkmaması için aynı zamanda şifrelenmektedir. Bu da günümüzde kriptografi ve steganografinin beraber kullanıldığına bir örnek olarak verilebilir. Tarihte steganografinin kriptografi kadar hızlı gelişememesinin ve daha az kullanılmasının nedeni ise bilgisayarlar ortaya çıkmadan önceki uygulama tekniklerinin kriptografi kadar bilimsel olmamasıydı. Şu anda ise bilgisayar dünyasında veri alışverişinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Tarihte Skytaleden sonra karşımıza çıkan kriptografik örneklerden biri de Polybius'un dama tahtası şifrelemesidir. Yunanlılar tarafından M.Ö. 205-123 yılları arasında tasarlanan bu sistemde kullanılan şifreleme alfabesi Yunan ve Roma alfabesiydi. Polybius'un dama tahtası, elemanları harfler olan 5x5'lik bir matristen oluşmaktaydı. Kural şöyleydi: Alfabe sırayla matrisin sıralarına yazılır ve her harfi belirleyen iki rakam vardır; ilk rakam bulunduğu satırı, ikinci rakam bulunduğu sütunu temsil eder.

Polybius'un şifresinin Türkçe alfabe kullanılarak oluşturulan örneğinde harf sayısı nedeniyle 5x6'lık bir matris kullanılmıştır. Bu şifrenin orjinali 5x5'lik bir matristir.

http://slideplayer.biz.tr/slide/2459750/

Polybius Şifrelemesi

Kuraldan da anlaşılacağı gibi A=11, B=12,..., Z=55 olarak eşleştirebiliriz.

Bu tabloyu kullanarak "36-15-46-52-51-54-22-51-331 ı_34-l 1-33-25-34-11-46-16-34-11-46-26-32-16-35-44-4626-46-52-44-52" şifre metnini çözmeye çalışalım.

Tablodan anlaşılacağı üzere “36=0”,”15=D” ve diğer sayıların da matriste karşılık geldiği harfleri bulursak aşağıdaki düzmetni elde ederiz:

“ODTÜ UYGULAMALI MATEMATİK ENSTİTÜSÜ”

Şifreleme sistemlerinde, şifrelenecek mesaja düzmetin, şifrelenmiş mesaja da şifre-metin denir. Aynı şekilde mesajın, yani düz-metnin yazılmış olduğu alfabeye düz alfabe, şifre metnin yazılacağı alfabeye de şifre alfabe denmektedir. İlkel şifreleme yöntemlerinde, düz alfabedeki harfler üstteki örnekteki gibi sayılar veya alfabedeki başka harflerle değiştirilerek şifre alfabe elde ediliyordu ve mesajları şifrelemek için bu şifre alfabeler kullanılıyordu. Basit şifreler dediğimiz, artık modern kriptografide kullanılmayan, harflerin kendi arasında yer değiştirmesiyle veya kaydırılmasıyla oluşan şifreler o dönemler için yeterli ve güvenliydi. Şimdi bu tür şifrelere birer örnek verelim:

Mesajı gönderen ve alan kişiler, şifreli mesajlaşmaya başlamadan önce aralarında kullanacakları şifre algoritmasına, yani şifreleme yöntemine karar verirler. Örneğin, Ayşe ve Barış aralarında şifreli bir şekilde mesajlaşsınlar ve mesajlaşmadan önce kullanacakları şifre algoritmasına karar versinler. Kullanacakları algoritma, mesajın harflerini sırayla önce bir üst satıra sonra bir alt satıra yazma olsun. Yazdıktan sonra da şifrelenmiş mesaj önce üst satırdaki harfleri sonra alt satırdaki harfleri yan yana getirerek ve bu iki parçayı birleştirerek oluşsun. Örneğin, Ayşe Barışa “OKULDA BULUŞALIM” mesajını göndersin:

Düzmetin : OKULDA BULUŞALIM

Algoritma : O U D B L Ş L M

K L A U U A I

Şifremetin : OUDBLŞLMKLAUUAI

Şifremetni alan Barış algoritmayı tersten uygulayarak düzmeme ulaşır. Bu algoritmanın tersi ise şöyledir: Gelen şifremetindeki harflerin sayısı ya çifttir ya da tektir. Çiftse, şifremetini tam ikiye bölüp harfleri sırasıyla bir ilk yarımdan bir de ikinci yarımdan alırız ve düzmetni elde ederiz. Tekse, yukarıdaki örnekteki gibi ilk satır İkinciden bir fazla olacaktır. Bu sebeple şifremetindeki harflerin sayısının bir eksiğini alarak elde ettiğimiz sayıyı ikiye böleriz. Çıkan sonucun bir fazlası algoritmanın ilk satırındaki harf sayısını, çıkan sonuç da ikinci satırındaki harf sayısını verecektir. Örneğimizde şifremetin 15 harf içeriyor. Bunun ilk 8 harfi ilk satırı, geriye kalan 7 harfi de ikinci satırı vermeli. Bu şekilde şifremetni ayıralım: OUDBLŞLM / KLAUUAI. Harfleri sırayla bir ilk kısımdan bir de ikinci kısımdan alırsak düzmetni elde etmiş oluruz.

Yukarıda gördüğümüz örnekte düzmetnin harflerini kendi aralarında belli bir algoritmaya göre karıştırdık. Bu şekilde oluşturulan şifrelere yer değiştirme şifreleri denir. Yer değiştirme şifreleri için bunun gibi birçok algoritma bulunabilir. Mesela, aynı örneği mesajı üç satıra yayarak yapabiliriz veya mesajın, yani düzmetnin harflerini önce baştan, sonra sondan sırayla alarak şifremetni oluşturabiliriz. Daha fazla algoritma üretmeyi okurumuza bırakalım ve konumuza kaldığımız yerden devam edelim.

Basit şifrelerin bir başka çeşidi ise yerine koyma şifreleridir. Bu yöntemde, düz alfabe, alfabedeki harflerin rastgele karıştırılmasıyla elde edilen ve her harfin tek sefer kullanıldığı

şifre alfabe ile bire bir eşleştirilir. Aşağıdaki tabloda şifre alfabeyi belli bir kurala uymaksızın rastgele oluşturduk. Gördüğünüz üzere şifre alfabede, alfabedeki her harf bir kere kullanılmıştır.

Düz Alfabe

ABCÇDEFGĞHIİJKLMNOÖPRSŞTUÜVYZ

Şifre Alfabe :

S A Ş Z R Ö Ç E İ J KTYONPCMHÜDVLUI G B F Ğ

Örneğin, "KRİPTOGRAFİ" sözcüğünü tabloya bakarak şifreleyelim. Önce her harfi düz alfabeden bularak şifre alfabedeki karşılığını yazarız ve şifremetni elde ederiz. Bulduğumuz şifremetnimiz "ODTÜUMEDSÇT" dir. Yer değiştirme şifrelerinde düzmetnin nasıl karıştırılacağına karar veriliyordu, burada ise gönderici ve alıcının şifre alfabenin nasıl oluşturulacağı konusunda aralarında anlaşması gerekmektedir.

Yerine koyma yöntemi kullanılarak oluşturulan tüm olası şifre alfabe sayısı, mesajlaşılan dilin alfabesindeki harf sayısına bağlıdır. Mesela, Türkçe için

"29!=29-28-...*2-1=8841761993739701954543616000000"

tane farklı şifre alfabe vardır. Şifremetni ele geçiren biri, şifre alfabenin oluşturulduğu kuralı bilmiyorsa düzmetne ulaşabilmek için olası tüm şifre alfabeleri denemeliydi, fakat tarihin o dönemlerinde bu işlem ancak elle yapılabiliyordu ve bu kadar çok alfabeyi denemek bir insan ömrüne sığmayabilirdi. Bu nedenle, kullanıldığı dönemde yer değiştirme ve yerine koyma şifreleri, kırılması zor olduğu için güvenli, aynı zamanda kullanım açısından pratik olmuştur. Ancak daha sonraları çıkan bir yöntemle olası tüm şifre alfabeleri denemeden, dilin yapısal özelliklerinden faydalanarak bu tarz şifreleri çözme mümkün olmuştur. Frekans analizi denilen bu yöntemi ilerleyen satırlarda anlatacağız. Günümüzde ise bilgisayarlar sayesinde bu tür şifreler kolayca kırılabilmektedir.

O dönemlerde yerine koyma şifreleri kullanılırken, şifre alfabeler, yaptığımız örneğin aksine daha kolay akılda kalacak şekilde, yani bir kurala göre oluşturuluyordu. İki tarafın aralarında anlaşarak, mümkünse başkalarının eline geçmemesi açısından kağıda not etmeden şifre alfabe oluşturmak için bir kural belirlemeleri gerekmekteydi. Tarihte şifre alfabeyi üretebilmek için çok çeşitli teknikler geliştirilmiştir. Bunlardan biri, M.Ö. 60–50 yılları arasında Galya Savaşlarında kullanılan ve Julius Caesarın, Sezar şifresi adını verdiği şifreleme sistemidir. Bu sistem sayesinde savaş boyunca gizli haberleşme sağlanmıştır. Sezar şifresi, düz alfabe harflerinin yerlerinin kaydırılmasıyla elde edilir ve bu şekilde oluşturulan şifrelere kaydırma şifreleri denir. Bu sistemde, şifreleme işlemi düzmetinde bulunan her harfin, düz alfabede kendisinden sonra üçüncü olarak gelen harf ile yer değiştirilmesiyle yapılır. Aşağıdaki tabloyu kolaylık sağlaması açısından oluşturduk. Gördüğünüz üzere şifre alfabe, düz alfabenin üç harf sola kaydırılmış halidir.

Düz Alfabe:

A B CÇDEF GĞH I İ J KLMNOÖPR S Ş T U ÜVYZ

Şifre Alfabe:

Ç D E F G Ğ H I İ J KL M NOÖ P R S Ş T U Ü V Y Z A B C

Bu şifreyi kullanarak mesaj göndermek isteyen bir kişi, mesajdaki her harfin yerine şifre alfabedeki karşılığını koyarak şifremetni elde eder veya tablo oluşturmadan mesajdaki her harfi üç harf sola kaydırır. Alan kişi ise aynı şekilde tablo oluşturarak şifrelenmiş metindeki her harfin üstündeki harfi alarak veya şifre metindeki her harfi 26 harf sola kaydırarak mesajını çözer. Örneğin "SEN DE Mİ BRUTUS" metnini Sezar şifresiyle şifreleyelim. Yukarıdaki tablo yardımıyla mesajdaki her harfin karşılığını tablodan bulalım. Şifre metnimiz şu şekilde olacaktır: "UĞP GĞ ÖL DTYVYU"

Anlaşılacağı üzere Sezar tarzında olan kaydırma şifrelerinin olası şifre alfabe sayıları oldukça azdır. Örneğin, Türkçe için düşünecek olursak, kaydırma şifresi 29 adet şifre alfabe ile oluşturulabilir. Başka bir deyişle Türkçe alfabe 29 kez kaydırılabilir. Bunun sebebini açıklamak için modüler aritmetiği kullanabiliriz. Şimdi Türkçe alfabeyi önce 1, sonra 2, sonra 3... ve en son 29 harf sola kaydırdığımızı düşünelim. Alfabede 29 harf olduğu için 29 kez kaydırdığımızda bize yine alfabenin kendisini verecektir ve kaydırma işlemine devam ettiğimizde bir önceki işlemlerdeki şifre alfabeler elde edilecektir. Yani, alfabeyi 30 kez kaydırmak, 1 kez kaydırmakla elde ettiğimiz alfabeyi verecek, 58 kez kaydırmak ise, yine alfabenin kendisini verecektir. Burada 29 ve katlarında alfabe başa döndüğü için toplamda 29 tane şifre alfabe vardır ve kaydırma sayısının 29 a bölümünden kalan sayı bize ilk döngüdeki kaydırma sayısını verecektir. Mesela, alfabeyi 60 harf sola kaydırmak, 60'ı 29'a bölünce 2 verdiği için, 2 harf sola kaydırmak demektir. Şifre çözme işlemi içinse algoritmanın tersi uygulanır. Elimize Sezar şifresiyle şifrelendiğini bildiğimiz bir metin geçsin. Yukarıdaki tabloyu oluşturup şifremetindeki her harfi şifre alfabeden bulup düz alfabedeki karşılığını buluruz ya da modüler aritmetik bilgimiz varsa şifre metindeki her harfi 26 harf sola kaydırıp düzmetni elde ederiz. Çünkü 3 harf sola kaydırılmış şifre alfabe 26 harf daha sola kaydırılırsa toplamda 29 harf kaydırılmış olacak ve bize düz alfabeyi verecektir. Sonuç olarak kaydırma şifrelerindeki şifreleme ve şifre çözme işlemleri modüler aritmetikte mod 29 da yani Z_{29} yapılan toplama ve çıkarma işlemleriyle ifade edilebilir. Z_{29} , matematikten de hatırlayacağımız üzere, elemanları {0,1,2...,28} tam sayıları olarak gösterilen bir denklik kümesidir. Her tamsayının ($x\in Z$), Z_{29}'da tek bir temsili vardır ki, o da x'in 29'a bölümünden kalan sayıdır. Bu nedenle, 29 la bölününce kalanı aynı olan sayılar birbirlerine denktir. Kaydırma şifrelerinin matematiksel açıklaması ve modüler aritmetik hakkında ayrıntılı bilgi Ek 2'de verilmiştir.

Buraya kadar gördüğümüz örneklerde belirttiğimiz gibi mesajı gönderen ve alan kişi algoritma üzerinde önceden bir karara varmalı ve bunu güvenli bir şekilde saklamalıdır. Şifreleme algoritmasının kullandığı bazı özel bilgiler olmalı ve düşman algoritmayı bilse bile bu özel bilgileri bilmeden şifreyi çözememelidir. Bu özel bilgilere kriptografide "anahtar" diyoruz. Örneğin Sezar şifresini ele alalım: Şifreleme algoritmamız kaydırma yöntemi, anahtarımız ise "alfabedeki harfleri üç harf sola kaydırma"dır. Alıcı mesajı alınca anahtar bilgisini kullanarak şifremetni düzmetne çevirebilir. Şifreleme veya şifre çözme algoritması

anahtar olmadan kullanılamaz. Mesela, alıcı ve gönderici, kaydırma şifresi kullanalım, diyerek kaydırma miktarını belirlemeden mesajlaşırsa alıcı tüm şifre alfabeleri denemek zorunda kalır. Bu durumda alıcının araya giren düşmandan farkı yoktur.

Şifreli haberleşmenin Çalışma Prensibi

Şifreli haberleşmenin güvenliği kullanılan yönteme ve büyük ölçüde anahtara bağlıdır. Güvenli bir sistem için olabildiğince güvenli bir algoritma ve daha da önemlisi güvenli bir anahtar tasarlanmalı ve sıkı bir şekilde korunmalıdır. Ancak bu noktada tarafların uzak olması durumunda anahtarın oluşturulma ve iletilme problemi oluşmaktadır. Anahtarın iletilmesi için de ayrı bir algoritma ve ayrı bir anahtar mı olmalıdır? Bu durumda ortaya çıkan yeni anahtarın iletilme sorunuyla ve bu şekilde sonu gelmeyen bir problemle karşı karşıya kalınmaktadır. Kriptografi zamanla bu sorunun da üstesinden gelmiş ve yeni tekniklerle bu probleme de bir çözüm üretmiştir. Anahtarın iletilme ve gizlenme yöntemlerine ileriki konularda ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir. Şimdi konumuza kaldığımız yerden devam edelim ve ilkel şifreleme yöntemlerinde daha sonra ortaya çıkan gelişmeleri görelim.

Şifre alfabenin, düz alfabeyi kaydırarak oluşturulan kaydırma şifrelerinin daha sonraları yetersiz olduğu ve az sayıda denemeyle kırılabileceği görüldü. Bu sırada şifre alfabe oluş-turma teknikleri sürekli gelişmekteydi. O dönemlerde çıkan başka bir yöntem de bir anahtar belirleyip şifre alfabeyi o anahtara göre sıralamaktı. Şimdi bunu bir örnekle açıklayalım: Kahramanlarımız Ayşe ve Barış yeni bir yöntemle haberleşmeye karar verirler. İlk olarak aralarında anlaşarak anahtar bir sözcük bulurlar. Anahtarları "MATEMATİK" olur. Bu algoritmada anahtarda birden fazla kullanılan harfler atılır, bu durumda anahtar MATEİK olacaktır. Oluşan harf grubu şifre alfabenin başına yazılır ve alfabedeki geri kalan harfler ise bu kelimenin ardından sıralanır. Böylece Ayşe ve Barış mesajlarını bu şifre alfabeye göre şifrelerler.

Düz Alfabe:

ABCÇDEFGĞHI İ J KLMNOÖ P R SŞTUÜVYZ

Şifre Alfabe:

MATE İ KBCÇDFGĞHI J LNOÖPRS ŞUÜVYZ

Bu şifrenin kriptanalizi şifre alfabenin bulunabilmesine, bu da anahtarın bilinmesine bağlıdır. Anahtarın tahmin edilmesi ise oldukça zordur. Verdiğimiz örnekte anahtar sözcüğümüz basitti ve alfabedeki son harfler düz alfabedeki aynı harflerle eşleşti. Bunu engellemek için iki tarafın zor bir sözcük veya cümlede anlaşması sistemin güvenliği açısından daha iyi olacaktır.

Şimdiye kadar anlatılan şifreleri tasarlayanların yanı sıra, bu şifrelerin zayıf yönlerini bulmaya çalışanlar da vardı. Anahtara sahip olmadan, şifrelenmiş bir mesajı deşifre etme bilimi olan kriptanaliz, ilkel şifrelerin kırılma çabalarıyla ortaya çıkmıştır. Bu basit şifre sistemlerini olası tüm şifre alfabeleri denemeden daha kolay bir yoldan çözebilmek için matematik, istatistik ve dilbilim alanlarında yeterli bilgiye sahip olmak gerekiyordu. O yıllarda, Abbasi dönemini yaşayan Araplar birçok bilim alanında ileri seviyedeydi. Aynı zamanda kriptanaliz için gerekli olan matematik, istatistik ve dilbilim alanlarında önemli

çalışmalar yapılıyordu. **Bu bilim dallarının gelişmiş olması kriptanalizin Araplar tarafından bulunmasını sağladı ve bu alanda ilk eserler Araplar tarafından yazıldı.** **Bunlardan ilki 9. yüzyılda yaşamış ve Arapların Filozofu olarak bilinen Al-Kindi'nin yazdığı "Kriptografik Mesajların Deşifresi" isimli yazıdır.** Bu yazı İstanbul'da, Süleymaniye Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır ve kriptanaliz üzerine yazılmış ilk makale olup frekans analizi kavramını ortaya atmıştır. Al-Kindi'nin kriptanaliz tekniğini şöyle özetleyebiliriz: Yazıldığı dili bildiğimiz şifreli bir mesajı çözmek için aynı dilde yazılmış yeterince uzun bir metin bulup her bir harfin kullanım sıklığını hesaplamak gereklidir. Metinde en sık kullanılan harf, şifreli mesajdaki en sık kullanılan harfe denk gelmektedir. Aynı işlem, sırasıyla diğer harfler için de yapılır. Bu işlem bittikten sonra mesajdaki harfler ortaya çıkmış olur. Al-Kindi, bu kriptanaliz yöntemine frekans analizi adını vermiştir. Sebebi ise bir dildeki her harfin bir kullanım sıklığı, yani frekansı vardır. Bir harfin frekansı yeterince uzun metinler seçilerek bulunur ve frekans o harfin kaç kez kullanıldığının metindeki toplam harf sayısına bölümüdür. Bu sayı küçük sapmalar gösterebilir, fakat harflerin frekanslarının kendi aralarındaki büyüklük sırası genelde değişmez.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kind%C3%AE

Dünyada aynı alfabenin kullanıldığı bütün dillerde her harf aynı sıklıkta kullanılmamaktadır. Örneğin, Latin alfabesini kullanan Türkçe ve İngilizceyi düşünürsek, Türkçede en çok kullanılan harf "A" iken İngilizcede "E"dir. Bu nedenle frekans analizi yapabilmek için öncelikle şifrelenmiş metnin hangi dilde yazıldığını bilmek gerekir. Hangi dilde yazıldığı biliniyorsa yapılacak şey, o dilin harflerinin frekanslarını bulmak olacaktır. Dilin harf frekansları elde edildiği zaman şifreyi çözmek uzun bir zaman almayacaktır. Şifremetinde en çok kullanılan harf, dilde en çok kullanılan harfe ya da harflerden birine karşılık gelecektir. Bu işlem şifremetinde en çok kullanılan harften en az kullanılan harfe doğru yapıldığı zaman, kriptanalizde başarılı olma olasılığı yükselir. Harflerin frekans dağılımına ek olarak sesli ve sessiz harflerin ilişkileri, İkililerin, üçlülerin bulunuş karakteristikleri ve tekrar eden durumları kullanılarak kriptanalizde başarı sağlanabilir. Bunun açıklaması ise, şifre sisteminde harflerin sadece yer değiştirmesidir. Dilin sahip olduğu özellikler değişmediği için şifre alfabedeki harfler, yerine geçtikleri düzmetiın alfabesindeki harflerin özelliklerini alır.

Türkçemiz için oluşturulan harf frekans tablosu 6.421.357 adet harften oluşan metinler üzerinde yapılan hesaplamalar sonucunda aşağıda verilmiştir.

HARF	Binde	HARF	Binde	HARF	Binde
A	121	I	48	R	68
B	25	i	107	S	28
C	9	J	0,5	ş	16
ç	10	K	47	T	31
D	41	L	62	U	29
E	95	M	37	Ü	15
F	5	N	71	V	8
G	13	O	22	Y	31
Ğ	11	Ö	7	Z	14
H	11	P	8		

Harflerin kullanım sıklıkları

Tabloyu anlamak için birkaç örnek verelim. 1000 karakterden oluşan bir metinde yaklaşık olarak 121 tane A harfi, 25 tane B harfi bulunur. Bu durum aslında çok genel bir yaklaşım olup sadece tabloyu açıklamak için verilmiştir. 1000 harflik bir metin frekans analizi için oldukça kısadır. Burada yaklaşık altı buçuk milyon harften oluşan metindeki harflerin kullanım sıklıklarını daha iyi açıklayabilmek için 1000 harflik bir metne indirgeme yapılmıştır. Tablodan görüldüğü üzere Türkçemizde en çok kullanılan sesli harfler sırasıyla "A,İ,E", en çok kullanılan sessiz harfler ise "N,R,L,K,D"dir. Şifremetindeki herhangi bir harfin düzmetindeki "A,İ,E,N,R,L,K,D" harflerinden biri olma olasılığını tablodan bakarak bulalım: Bin harf içinde 121 tane "A", 107 tane "I", 95 tane "E". ..41 tane "D" vardır.Toplamda bin harf içinde 612 tanesi bu harflerden biridir. Yani düzmetindeki bir harfin bu harflerden biri olma olasılığı 0,612'dir. Başka bir deyişle yeterince uzun bir metin aldığımızda, o metnin yarıdan fazlasının bu harfleri içerdiğini görürüz. Aynı şekilde şifremetindeki bir harfin düzmetindeki "J,F,Ö,P,V,C" harflerinden biri olma olasılığını hesaplarsak, binde 32 harf yani 0,032 buluruz. Bu da oldukça az bir orandır, çünkü bu harfler dilimizde en az kullanılan harflerdir. Bu iki işlem frekans analizine örnek verme amaçlı yapılmıştır. Frekans analizinde, bu örnekler gibi o dildeki daha birçok özelliğe bakılarak bulunan sonuçlarla şifremetindeki harfler teker teker ortaya çıkarılabilir. Ancak, sadece harflere tek tek bakarak ortaya çıkan frekans analizleri her zaman doğru sonuç vermeyebilir. Bu tip durumlarda, harf İkililerine, üçlülerine bakılmalıdır. Harf İkililerinde genelde sesli harfler sessizlerle birlikte görülür, T ve N haricindeki sessiz harflerin, sesli harfler ile birlikte olma olasılığı yüksektir. Türkçemizde en çok karşılaşılan harf İkilileri sırasıyla

"İN, AR, LA, AN, ER, İR, LE, DA, Bİ, DE, MA, KA, ÎL, AK, ME",

harf üçlüleri sırasıyla

"LAR, ARİ, BİR, DEN, NDA, RİN, ERİ, DAN, AMA, İNİ, ADA, NDE"

dir. Bunun yanında her dilin kendine özgü birçok kuralı vardır. Örneğin, Türkçede hepimizin bildiği Büyük Ünlü Uyumu ya da Küçük Ünlü Uyumu kuralları şifrelenmiş Türkçe bir metni analiz ederken oldukça işimize yarayabilir. Sonuç olarak bir dilde frekans analizi yapabilmek için o dilin kurallarını iyi bilmek gerekmektedir.

Frekans analizinde, harflerin frekansları kısa metinler üzerinden hesaplanırsa, bulunan sonuçlar genelde frekans tablolarındaki değerlerden büyük sapmalar gösterebilir veya tablodaki harflerin kullanım sıklıkları değişebilir. Bu nedenle frekans analizleri olabildiğince uzun metinlerde yapılmalıdır. Uzun metinler veya kitaplar, frekans analizleri yapıldığında yazıldığı dilin harf frekans tablolarına, sayılarda çok az bir değişiklik olsa da sıralama olarak genelde uyar. Ancak tarihte bu kurala uymayan kitaplar da yazılmıştır. Örneğin, Fransız yazar Georges Perecin 1969 yılında yazdığı "La Disparition" adlı eserinin tamamında "e" harfi geçmemektedir. Bu kitabı İngilizceye çeviren İngiliz yazar Gilbert Adair de, çevirisinde "e" harfini hiç kullanmamıştır. Eğer Adair'ın bu 200 sayfalık çevirisi tek alfabeli yerine koyma şifresiyle şifrelenseydi, bu metnin kriptanalizi İngilizcede en çok kullanılan harf metinde geçmediği için yanıltıcı olacaktı.

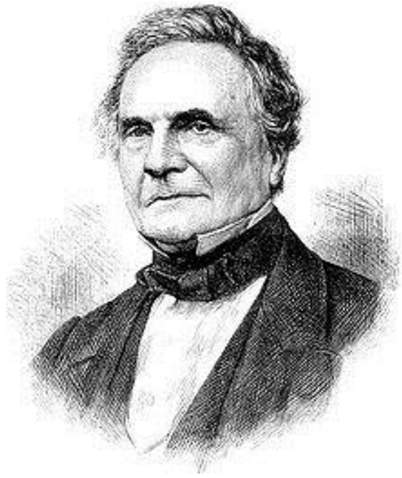
Frekans analizinin keşfi tek alfabeli şifre sistemlerini güvensiz duruma getirmişti. Bu nedenle var olan sistemleri güvenli yapabilmek için çeşitli yöntemler denendi. Örneğin, şifrelenecek iletideki boşluk yerine önceden kararlaştırılan herhangi bir harf konulup, şifreleme oluşan yeni ileti üzerinde yapılıyordu.

Böylece boşluklu olmayan metnin şifrelenmesiyle sözcükler ayırt edilemiyor ve dilin yapısal özellikleri uygulanamıyordu. Fakat zamanla bu tekniği öğrenen kriptanalistler şifreli metinde en çok geçen harfi boşluk olarak değerlendirip bunun üzerinden frekans analizini uygulamaya başladılar. Bu yöntemin de deşifre edildiğini gören kriptograflar başka yöntem arayışlarına girdiler ve sonunda uzun yıllar kırılamayan ve güvenliği sağlayan bir şifre geliştirdiler. Bu şifreleme tekniğinde birden fazla şifre alfabe kullanılıyordu. Bu yüzden bu şifrelere çok alfabeli şifreler denmektedir.

Tarihte, çok alfabeli şifrelemeden ilk olarak 1518 yılında Johannes Trithemius adında bir Alman tarafından yazılan "Polygraphiae" adlı kitapta bahsedilmektedir. Esas olarak, uzun yıllar kırılamayan çok alfabeli şifreyi 1553 yılında **Giovan Batista Belaso** adlı bir İtalyan geliştirmiştir. O sene yayınladığı ***La cifra del. Sig. Giovan Batista Belaso*** adlı kitabında açıkladığı bu şifre daha sonraları **Vigenere şifresi** olarak adlandırılan şifrenin orijinal halidir. 1586'da bu şifrenin biraz daha gelişmiş şeklini tasarlayan ve sunan Fransız diplomat Blaise de Vigenere adına adanan Vigenere şifresi uzun yıllar **le chiffre indechiffrable** (kırılamayan şifre) olarak adlandırılmıştır. Ünlü kripto tarihçisi David Kahn ***The Codebreakers*** adlı kitabında Belaso'nun haksızlığa uğradığını ve ünlü Vigenere şifresinin bulunmasında Belaso'nun büyük payı olduğunu savunmaktadır. Peki, bu şifre neden bu kadar etkili olmuştur ve tek alfabeli sistemlerden ne gibi farklılıkları vardır? Bu şifrede düzmetindeki her bir harf ayrı bir şifre alfabeyle şifrelenir. Hangi şifre alfabenin seçileceğine anahtar sözcüğe bakıp karar verilir. Böylece düzmetindeki aynı sözcükler için farklı şifremetinler oluşur, bu da frekans analizinin basit şifrelerdeki gibi tek başına uygulanmasına engel olur. Böylece frekans analiziyle bir adım öne geçen kriptanalistler Vigenere şifresinin bulunmasıyla büyük bir yenilgi yaşamışlardır. **Uzun yıllar güvenilirliğini koruyan bu şifre, 1854-1863 yılları arasında İngiliz matematikçi Charles Babbage ve Avusturya ordusunda görevli kriptograf Friedrich Kasiski**

tarafından kırılmıştır.

Blaise de Vigenere Charles Babbage

http://en.wikipedia.org/wiki/Blaise_de_Vigen%C3%A8re

http://tr.wikipedia.org/wiki/Charles_Babbage

Şimdi Vigenere şifresini bir örnekle açıklamaya çalışalım. Şifreleme işlemi için öncelikle bir anahtar belirlememiz gerekmektedir. Anahtar olarak "ODTÜ" sözcüğünü seçelim. Anahtar sözcükteki her harf oluşturulacak şifre alfabenin ilk harfi olacaktır ve kaç adet şifre alfabe kullanılacağını gösterir. ODTÜ sözcüğü dört harf içerdiği için bizim bu örnekte kullanacağımız şifre alfabe sayısı dörttür. İlk olarak şifre alfabeleri belirleyelim ve bir tablo oluşturalım. Tablo oluşturma aşamaları sırayla şöyledir:

1. Tablodan yararlanmayı kolaylaştırmak için bir satıra düz alfabe, bir sütuna da tablonun elemanlarını belirleyecek anahtar sözcük, yani "ODTÜ" yazılır.

ABCÇDEFGĞH Iİ J KLMNOÖPRS ŞTUÜVYZ

O

D

T

Ü

2. Şimdi tabloyu oluşturabiliriz. Tablonun ilk satırına anahtar sözcüğün ilk harfi olan "0"'dan başlayarak alfabenin geri kalan harfleri sırayla yerleştirilir; yani "O-0-P-...-Y-Z-A...-L-M-N" şeklinde doldurulur. Aynı şekilde "D" harfinin bulunduğu satıra D'den başlayarak alfabenin geri kalanı yazılır. "T" ve "Ü" harflerinin satırları da böylelikle doldurulur. Sonuçta aşağıdaki tablo elde edilir.

	A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y
O	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z	A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M
D	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z	A	B	C
T	T	U	Ü	V	Y	Z	A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S
Ü	Ü	V	Y	Z	A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T

Artık bu tabloyla göndermek istediğimiz iletiyi şifreleyebiliriz. İletimiz "ANKARA" sözcüğü olsun. Şifrelemeyi gerçekleştirebilmek için anahtar sözcüğü düzmetin ile eşleştirmek gerekir. Anahtar kelimemiz düzmetinden kısa olduğundan, düzmetin bitene kadar anahtar tekrarlanır.

Düzmetin: ANKARA

Anahtar : ODTÜOD

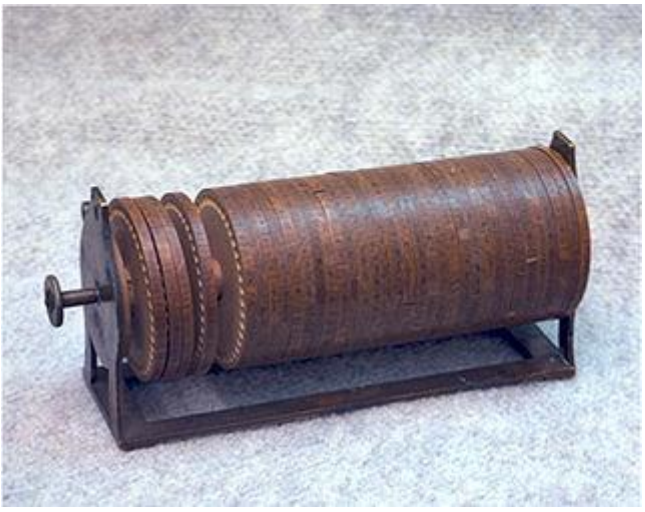
Yukarıdan da görüleceği üzere düzmetnin ilk harfi olan "A", anahtardaki "O" harfine denk gelmektedir. Bu demektir ki "A" harfini şifrelemek için "O" harfiyle başlayan alfabeyi kullanacağız. Tablodan bakarak "A" harfinin bulunduğu sütunla "O" harfinin bulunduğu satırın kesişimindeki harf alınır: "O" ve düzmetindeki "A"→ "O" harfine dönüşür. Aynı şekilde "N" harfinin sütunuyla "D" harfinin satırının kesiştiği yerdeki "R" harfi şifremetinde "N" nin yerini alır. Benzer işlemler geriye kalan harfler için de tekrarlanırsa; "K" → "G", → "A" → "Ü", "R" → "Ğ", "A" → "D" dönüşümleri gerçekleşir ve böylece ANKARA kelimesinden "ORGÜĞD" şifremetni elde edilir.

Aynı mesajı tek alfabeli şifre ile şifreleseydik, düzmetindeki aynı harfler şifremetindeki aynı harfe karşılık gelecekti. Yukarıdan da görüleceği üzere düzmetindeki A ' ların hepsi şifremetinde farklı harflerle temsil edilmektedir. Düzmetindeki her "A" harfi farklı şifre alfabelerle şifrelendiği için şifremetinde de farklı harfler meydana gelmiştir. Bu örnekte anahtar dört harfli olduğu için dört farklı şifre alfabe vardır ve şifre alfabeler tekrarlanır. Başka bir deyişle, düzmetnin birinci, beşinci, dokuzuncu...gibi yani mod 4'te denk olan sayıların sırasında gelen harfler aynı şifre alfabe ile şifrelenir. Örneğimizde, ANKA'dan sonraki "R" ve "A" yine "O" ve "D" harflerine göre şifrelenmiştir.

Vigenere şifresi uygulanması basit bir şifre olmasına rağmen güvenilirliği 200 yıl kadar sürmüştür. Şifreyi kırmak için sadece frekans dağılımı yeterli değildir. Vigenere şifresinde frekanslar çok daha dengeli ve düzgün dağılmaktadır, çünkü farklı şifre alfabeler arasında gidip gelmeyi sağlayan bir anahtar sözcük kullanılır. Bundan dolayı, anahtarın boyutunun bilinmesi çok önemlidir. Anahtar boyutu bize aynı şifre alfabeye ne zaman dönüldüğünü göstermektedir. Anahtardaki harf sayısına periyot adı verilir. Yukarıda yaptığımız örnekte periyodumuz, yani anahtar uzunluğumuz dörttü. Bu örnekte daha önce de belirttiğimiz gibi her dört harfte bir şifre alfabeler tekrarlanmaktaydı. Vigenere şifresinin analizini yapan Babbage ve Kasiski'nin dikkatini çeken de bu tekrarlama olayı olmuştur. Anahtarın uzunluğu belirlenebilirse eğer, aynı şifre alfabeyle şifrelenmiş harfler belirlenip onlar üzerinden frekans analizi yapılarak birtakım ipuçları çıkarılabilirdi. Yani anahtarın uzunluğunu bulmak analiz için önemli bir adım olacaktı. Anahtar uzunluğunu bulmak içinse şifremetinde tekrarlanmış gruplar arasındaki uzaklığı hesaplamak gerekliydi. Bunu bulmak için Friedrich Kasiski bir yöntem geliştirdi. Kasiski testi denilen bu yöntemde şifreli metinde birden fazla meydana gelen üç veya daha uzunluklu harfler kümesinin düzmetinle ilişkisinin olup olmadığı kontrol edilir ve bir tekrarlama sözkonusuysa tekrarlayan şifremetinlerin arasındaki

harf sayısının periyot olup olmadığına bakılır. Periyot değilse de o sayının tam bölenleri periyodu verir, bu nedenle bölenleri araştırılır. Vigenere şifresinin kriptanalizi anlaşılacağı üzere oldukça ayrıntılı ve teknik bilgi gerektiren bir konudur.

18. yüzyılın sonlarına kadar Vigenere şifresinin üstünlüğü devam etti. Fakat bu dönemde yeni sistemler de üretilmeye çalışılıyordu. 1790 yılında Thomas Jefferson, Pennyslvainia Üniversitesi matematikçilerinden Dr. Robert Patterson'un yardımıyla şu anda Jefferson Diski adıyla bildiğimiz sistemi geliştirdi. Jefferson Diski, İngiliz alfabesinin harf sayısı nedeniyle toplamda 26 diskten oluşuyordu. Her disk üzerinde alfabedeki tüm harfler rastgele biçimde yazılmıştı. Şifreleme işlemini yapmak isteyen kişi, düzmetni Jefferson diskindeki bir sırada oluşturup geri kalan sıralardan herhangi birini seçerek şifremetni elde ediyordu. Aynı özellikleri taşıyan Jefferson diski hem alıcı hem de gönderici tarafında bulunmak zorundaydı. Şifremetni alan alıcı elindeki Jefforson diskiyle şifremetni oluşturup, böylelikle geri kalan sıralardaki anlamlı metni çıkarmış oluyordu. Şifremetni ele geçiren düşmanın elinde, bu özellikteki, yani harflerin göndericinin ve alıcının diskindeki karıştırılmış şekliyle bulunan Jefferson diskinin bulunması gerekmekteydi. Başka bir deyişle, her Jefforson diski aynı değildi, bu yüzden güvenli bir sistem olmuştur ve bu şifreleme aletinin benzeri 2. Dünya Savaşı'nda Amerikan ordusu tarafından kullanılmıştır. Thomas Jefferson yaptığı bu sistem ile Amerikan Kriptografisinin babası olarak da adlandırılır.

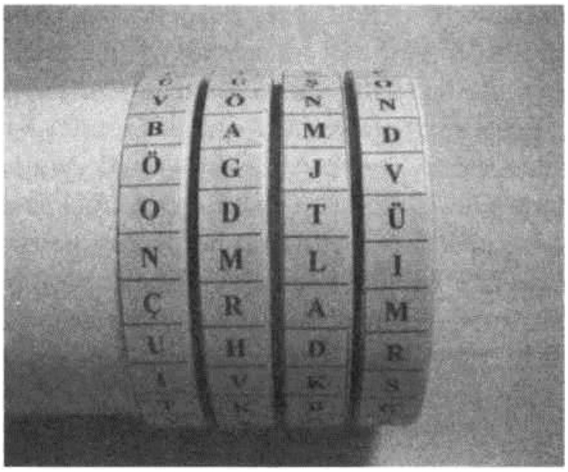

Orijinal Jefferson Diski

http://en.wikipedia.org/wiki/Jefferson_disk

Aşağıdaki resim de bizim, Türkçe alfabeye göre oluşturduğ umuz ve dört diskten oluşan, yani sadece dört harfli ileti yazılabilen Jefferson diskinin bir örneğidir. Şimdi bu diskle bir ileti gönderelim: Göndereceğimiz mesaj ODTÜ sözcüğü olsun. Şifremetnimizi de resimde görülen bir sıradan alalım. Örneğin, ODTÜ'nün altındaki "NMLI" da şifremetnimiz olsun.

"NMLI" şifremetnini aynı diskten olan alıcıya gönderdiğimizde o da diskleri döndürerek NMLI şifresini bulup üstündeki ODTÜ iletisini görebilir.

Örnek Jefferson Diski

Disklerle yapılan şifreleme bulunduktan sonra kriptograflar bu sistemi geliştirmeye yönelik araştırmalara başladılar. 1817 yılında Colonel Decius Wadsworth üzerinde harflerin değişik numaralarla bulunduğu çarklardan oluşan bir şifreleme diski geliştirdi. Bu ve Jefferson Diski, şifrelerin disklerle oluşturulmasının ilk örnekleri olarak verilebilir. O dönemlerde farklı bir sistem olarak da 1854 yılında Charles Wheatstone'nın tasarladığı, Playfair olarak adlandırılan şifreleme yöntemini gösterebiliriz.

Wheatsone-Playfair şifresi ismini elektrikli telgrafın öncülerinden Charles Wheatsone ve Baron Lyon Playfairden alır.

Playfair şifresi ilk konularda bahsedilen Polybius'un dama tahtası sistemi gibi 5x5 Ük bir matris kullanmaktadır. Aslında bu şifreleme sistemi 26 harften oluşan İngiliz alfabesi için tasarlanmıştır ve "I"ve "J" harfleri bir arada düşünülerek 25 hücresi olan bu matrise tüm alfabe her hücreye bir harf gelecek şekilde sığmaktadır. Ancak biz bu şifrelemeyi daha iyi açıklamak için Türkçe alfabe üzerinden bir örnek yapacağız. Bu nedenle bazı hücrelere birden fazla harf yazmamız gerekmektedir. Playfair şifresinde şifreleme algoritması, düzmetindeki her bir harf çiftini başka bir harf çiftiyle değiştirir; fakat şifreleme işlemine geçmeden önce bir anahtar belirlenmesi ve o anahtara göre matrisin oluşturulması gerekmektedir. Anahtar, matrisin ilk hücresinden başlayarak, her hücreye bir harf yazılacak şekilde birinci satırdan yazılmaya başlanır. Birden fazla kullanılan harfler ilk kullanımdan sonra atılır ve ilk satıra sığmadığı takdirde ikinci satırdan devam edilir. Anahtar yazılıp, kalan hücrelere de alfabenin geri kalan harfleri sırayla yazılır. Bu örnek için anahtar sözcüğümüzü "KRİPTOGRAFİ" olarak seçelim ve birden fazla kullanılan harfleri atarak "KRİPTOGAF" olarak ilk satırdan itibaren yazalım. Türkçe alfabe kullandığımız için bazı harfler aynı hücreye yazılmıştır, bu şifrenin orjinalinde her hücrede bir harf bulunmaktadır.

Tablomuzu oluşturduktan sonra bir şifreleme örneği yapalım. Öncelikle şifrelenmek istenen ileti, harf İkililerine ayrılır. Eğer şifrelenecek mesajımız tek sayıda harften oluşuyorsa, mesajın sonuna istenilen bir harf eklenir. Şifre çözme işleminde son harfin herhangi bir önemi yoktur. Her İkilideki harfler birbirinden farklı olmalıdır.

K	R	i	P	T
O	G	A	F	B
C	C	D	E	G
H	I	J	L	M
N	O	S/Ş	U/Ü	V/Y/Z

Anahtar kelimeye göre hazırlanan tablo

Düzmetin:

"OD-TÜ-UY-GU-LA-MA-LI-MA-TE-MATÎ-KE-NS-TÎ-TÜ-SÜ"

Şifreleme algoritmasını tabloya bakarak uygulayacağız ve şifrelemeyi ayırdığımız İkililer üzerinden yapacağız. Algoritmanın işleyişi aşağıdaki gibidir:

1. İkilideki harflerden ikisi de aynı satırda ise sağlarındaki harflerle yer değiştirirler. Mesela, örneğimizde düz metindeki "SÜ" harf İkilisi "UV" İkilisine dönüşür. Eğer harflerden biri satır sonunda olsaydı, o zaman satır başındaki harfle yer değiştirme yapılırdı. Örneğin metnimizde "SZ" İkilisi olsaydı "UN"ye dönüşecekti.

2. İkilideki harflerden ikisi de aynı sütunda ise altlarında bulunan harfler ile değiştirme yapılır. Eğer diizmetinde "AS" harf İkilisi olsaydı "Dİ" İkilisine dönüşürdü.

3. İkilideki harfler aynı satırda veya aynı sütunda değilse, ilk harfi şifrelemek için bu harfin bulunduğu satır ve ikinci harfin bulunduğu sütunun kesişimindeki harf alınır, ikinci harfi şifrelemek içinse ilk harfin bulunduğu sütun ve ikinci harfin bulunduğu satırın kesişimindeki harf alınır. Örneğin "MA" harf İkilisi "JB" İkilisine dönüşür.

Bu algoritmaya göre diizmetnimizi şifrelersek ilk ikili aynı satır veya sütunda olmadığı için üçüncü maddeye göre şifrelenir ve "OD" İkilisi "AC" İkilisine dönüşür; ikinci ikili aynı şekilde "PV"ye; üçüncü ikili aynı satırda olduğu için birinci maddeye göre şifrelenir ve "VN" İkilisine dönüşür. Geriye kalan İkilileri ise okuyucumuza bırakıyoruz.

Anahtar sözcüğü bilen herkes, aynı matrisi oluşturup şifreleme algoritmasını tersten uygulayarak şifre çözme işlemini kolaylıkla yapabilir. Mesela, şifremetnin ilk İkilisi "AC" ikilisiydi. Aynı algoritmayı uygularsak; "A"nm bulunduğu satırla "C"nin bulunduğu sütunun kesişimindeki harfin "0"yu; "A"nm bulunduğu sütunla "C"nin bulunduğu satırın kesişimindeki harfin de "D"yi verdiğini görürüz. Yani düzmetnin ilk İkilisini elde etmiş oluruz. Diğer iki madde ise tersten uygulanır. Mesela, aynı satırda bulunan şifrelenmiş harf İkilisi, sağ değil de sol taraflarında bulunan harflerle yer değiştirilerek düzmetindeki eş değer ikili bulunur. Üçüncü şifremetin İkilisi "VN"yi ele alalım. "V" ve "N" aynı satırda olduğu için sol taraflarında bulunan harflerle yer değiştirir ve "UY" ye dönüşür. İngiliz Savaş Şubesi tarafından kullanılan Playfair şifresi 20. yüzyılın başlarına kadar güvenliğini korusa da daha sonraları harf İkililerinin frekans dağılımı kullanılarak kriptanaliz edilmişti. Günümüzde kullanılan blok şifreler Playfair'in çalışma prensibine benzer bir mantıkla şifreleme işlemini yapmaktadırlar.

Buraya kadar verdiğimiz algoritmaların gücünün nereden geldiğinden, güvenliğinin hangi faktörlere bağlı olduğundan çok fazla bahsetmedik. Güvenli ve pratik olması şifre sistemlerinin sağlaması gereken en önemli özelliklerindendir. Tarihte bu konudan yazılı olarak ilk bahseden Hollandalı dilbilimci ve kriptograf Auguste Kerckhoffs'tur. Auguste Kerckhoffs, 1883 yılında yayınladığı *"La Cryptographie Militarie*" isimli makalesinde bir şifreleme sisteminde anahtar bilinmediği taktirde, sistem ile ilgili her şey bilinse bile sistemin güvenliğinin tam olması gerektiğini söylemiştir. Bu prensipler o tarihten sonra tasarlanan şifre sistemleri için önemli bir yol gösterici oldu. Kerckhoff Prensiplerini altı ana maddede toplayabiliriz:

- Sistem pratik ve matematiksel bir gerçekliğe dayanmalı.
- Sistem gizliliğe dayanmamalı. Yani sistem hakkındaki her şey herkes tarafından bilinmeli.
- Sistemde kullanılan anahtarlar taraflar arasında kolayca, üçüncü kişinin değiştirmesine izin vermeden değiştirilebilmeli.
- Sistem telgraf uygulamasında kullanılabilmeli.
- Sistemin kullanılabilmesi için fazla sayıda insana ihtiyaç duyulmamak.
- Sistemin uygulaması ve anlaşılması kolay olmalı ve şifreleme sisteminin güvenliği, şifreleme algoritmasını gizli tutmaya dayanmamalıdır; güvenlik, yalnızca anahtarı gizli tutmaya dayanmalıdır.

Kerckhoffs o dönem için oldukça önemli saptamalar yapmıştır. Özellikle ikinci madde Kerckhoffs prensibi olarak bilinir ve "Bir kriptosistemin güvenliği anahtarın gizliliğine bağlıdır" diye özetlenebilir. Kerckhoffs'tan yaklaşık 60 yıl sonra Amerikalı ünlü bilim adamı Claude Shannon da güvenli bir şifreleme sisteminde ele geçirilen şifreli mesajdan istatistiksel verilerle anahtara ulaşılamaması gerektiğini ve anahtarın gizliliğinin sistemin güvenliği için en önemli etken olduğunu öne sürmüştür. Shannon'ın teorilerinden günümüz kriptografisinde daha ayrıntılı bir şekilde bahsedeceğiz.

Kriptanaliz geliştikçe kriptograflar daha güvenli sistemler için yeni buluşlar yapmaya devam ediyorlardı. 1929 yılında Leşte S. Hill tarafından bulunan Hill Şifresi çok alfabeli şifreleme sistemlerine başka bir örnektir ve çok alfabeli şifreleri daha pratik bir hale getirmesi bakımından çok önemlidir. Ayrıca, Claude Shannon'un 1949 yılında öne sürdüğü güvenli bir şifreleme sisteminin karıştırmayı iyi yapması gerektiği bu sistem tarafından sağlanmaktadır. Hill şifresi lineer cebire dayanmaktadır, şifrelenmek istenen düzmetin alt gruplara bölünerek önceden belirlenmiş anahtar matrisler ile işleme sokulur. Bu nedenle harflerin sayılara çevrilmesi gerekmektedir. Hill şifresi için öncelikle alfabedeki her harf bir sayıya karşılık getirilir.

A B C Ç D E F G Ğ H I İ J K L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

Hill şifresinin pratikteki kullanımı düzmetni ikili bloklar halinde şifrelemektir. Bu daha uzun bloklarla da yapılabilir, ancak biz burada kolaylık olması açısından ikili bloklarla yapacağız.

138 Yazılar

İlkel şifreleme algoritmalarından birisidir. Bu yöntemde blok şifreleme (block cipher) kullanılır. Yani şifrelenecek açık metin (plain text) bloklara bölünerek blok blok şifrelenir. Her blok için Affine Cipher benzeri bir yaklaşım izlenerek verilen anahtar ile metindeki karakter değeri çarpılır. Elde edilen sonuçlar toplanarak yeni karakter elde edilir.

Örneğin anahtar olarak aşağıdaki matrisin kullanıldığı bir Hill şifrelemesi (tepe şifrelemesi) olsun:

$$A = \begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 4 & 5 \end{bmatrix}$$

Bu matrisi kullanarak öncelikle şifreleme işlemini yapalım. Diyelim ki şifrelemek istediğimiz metik BE olsun. (dikkat edilirse 2 boyutunda bir blok aldık bunun sebebi anahtarın 2×2 matris olmasıdır)

BE = {1,4}

MAtris çarpımı yapılarak

$$\begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 4 & 5 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 \\ 4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 14 \\ 24 \end{bmatrix}$$

Sonuuc elde edilir. Dolayısıyla şifrelenmiş metnimiz OY olarak bulunur.

Şifrenin açılması için matrisin tersinin bulunması gerekir:

|A| = 2×5 - 3×4 = 10-12 = -2 , olarak matrisin determinantı bulunur.

Matrisin tersi alındığında :

5 -3

-4 2

değerlerinin -1/2 ile çarpılmış halidir:

-2.5 1.5

2 -1

olarak bulunur.

Yukarıdaki bu tersi alınmış matris ile mesajımızı çarpalım

-2.5 1.5 14

2 -1 24

sonuç olarak:

1

4

matrisi geri bulunmuş olur.

Bkz: http://bilgisayarkavramlari.sadievrenseker.com/2008/11/19/hill-sifrelemesi-hill-cipher/

Bu bölümde anlatılan kağıt-kalem ile yapılabilen şifreleme sistemleri artık günümüzde kullanılmamaktadır. Bunlar daha çok, gazete sayfalarının bulmaca köşelerinde yer alan eğlenceli ve düşündürücü zeka sorularına benzer örneklerdi. Bu şifreler I. ve II. Dünya Savaşları'na kadar sivil ve askeri amaçlarla kullanılmış ve makinelerin yaygınlaşmasıyla tarih sayfalarındaki yerlerini almışlardır.

Sh: 13-48

Sonuç

Güçlü olan sistemler yollarına devam ederken teknolojinin gelişimine direnemeyen güçsüz sistemler tarih sayfalarındaki yerlerini almışlardır, tıpkı kitapta anlatılan Sezar, Vigenere, Enigma ve birçokları gibi. Son olarak gördüğümüz kuantum bilgisayarları tamamlandığında ise günümüz sistemleri tarih olacaktır. Bunun sonucunda devreye giren kuantum kriptografi uygun altyapı oluşturulduğu ve uzun mesafelerde çalışabilecek konuma getirildiği sürece şifreleme evriminin duracağı iddia edilmektedir. Geriye bir tek soru kalıyor: Bu kusursuz güvenlik herkese açık olacak mı, yani hükümetler buna izin verecek mi? İzin verildiği takdirde ise ortaya ahlaki bir sorun çıkacaktır. Suç unsuru teşkil eden bilgilerin mutlak güvenli bir şekilde iletilmesi suçun artmasına neden olacak, bu iletişim şekli istihbaratı engelleyecektir. Günümüzün kutuplaşmış ve karmaşık dünyasında her gönderilen bilgi faydalı değildir. Zararlı bilgilerin de bu şifrelemelerden faydalanmaları ve güvenli bir şekilde iletilmeleri bilgi denetimini zorlaştıracaktır. Bu sebeple kusursuz güvenli bilgi iletimi bazı hükümetlerin aleyhine olacak ve sonucunda herkes tarafından kullanılması engellenecektir. Bitirirken şunu da ekleme gerekliliğini görüyoruz : Kriptografi güvenli bir dünya oluşturacağı gibi kötü amaçlar için de kullanılabilir. Tüm dünyanın, elindeki bu altın anahtarın değerini bilmesi ve doğru bir şekilde kullanması gelecek için faydalı olacaktır.

Sh: 109

***Kuantum Kriptografi ve Kriptografinin Geleceği**" için kitabı okumanız gerekiyor.*

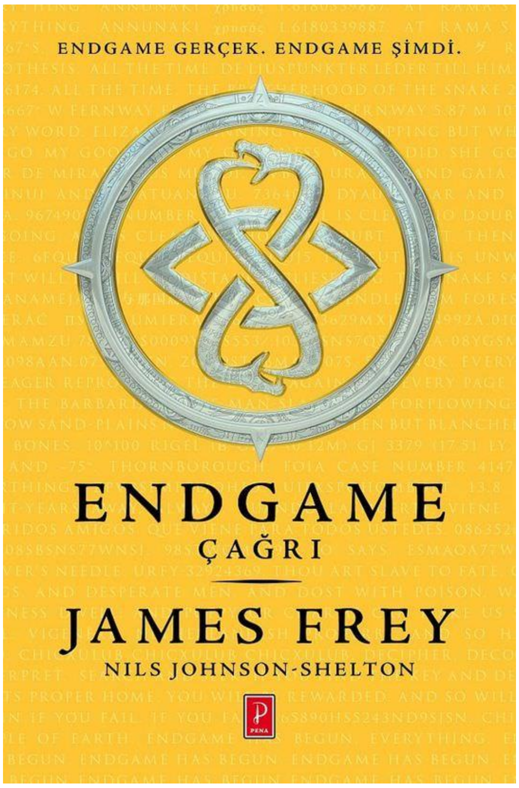
Daha Fazla bilgi için Kaynak:

Şifrelerin Matematiği KRİPTOGRAFİ, hzl: Canan ÇİMEN Sedat AKLEYLEK Prof. Dr. Ersan AKYILDIZ, ODTÜ Bilim ve Toplum Kitapları Dizisi, 5. Baskı Ocak 2011, Ankara

ENDGAME

Genç yetişkinleri hedefleyen dizi, dünyanın sonunu getirecek felaketlerin başlamasıyla 12 kadim uygarlığın temsilcisi olan 12 özel gencin, dünyanın ve kendi ırklarının kurtuluşu olan 3 anahtarı arama mücadelesini anlatıyor.

140 Yazılar

Türkiye'deki ismiyle "Endgame: Çağrı", bir maç sırasında Fenerbahçe Stadı'na düşen bir meteorla başlıyor ve bu, dünyanın sonunu getirecek felaketlerin ilki oluyor. Doğduklarından beri dünyayı kurtarmak için yetiştirilen, farklı niteliklere ve güçlere sahip 13-20 yaş arası gençler, bu işaretin ardından 3 anahtarı bulmak için amansız bir mücadeleye girişiyor.

Romanın satırlarında gizli ipuçlarını bulan ve şifreleri çözen okuyucular, dünyanın herhangi bir yerinde saklanan anahtarla, Las Vegas'taki bir otelin lobisinde duran ve içinde 500 bin dolar değerinde altın bulunan kasayı açma şansına sahip olacak. İkinci kitap 1 milyon dolar, üçüncü kitap 1,5 milyon dolar, toplamda ise 3 milyon dolar değerinde altın kazanma fırsatı sunulacak.

Açıklamada görüşlerine yer verilen James Frey, birçok platformda var olacak bir proje şeklinde tasarlanan kitabın, roman ve hikaye kitabının yanı sıra bilgisayar oyunları, sinema filmi, sosyal ağlar ve e-kitapları kapsayacağını ifade etti.

Endgame'de onaltılık sayı sistemi (hexadecimal)

Endgame Çağrı kitabında kullanılan bir diğer şifreleme yöntemi olan Onaltılık Sayı Sisteminden bahsedeceğiz.

Bildiğiniz gibi normalde 10'luk sayı sistemini kullanıyoruz. Yani her basamakta en fazla 9'luk bir sayı değeri olabiliyor ve 10'a geldiğimizde yeni basamağa geçiyoruz. Dolayısıyla rakam olarak bildiğimiz on adet rakamı kullanıyoruz. 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ve 9.

Onaltılık sayı sitemi de bu şekilde düşünülebilir. Onluk sistemden farklı olarak her basamağın sayı değeri en fazla 15 oluyor. Yani her basamak için 0 dahil 16 rakam kullanılıyor gibi düşünebilirsiniz. Halbuki bizim rakamlarımız 10 adet. Bu yüzden diğer

rakamlar için harf kullanılıyor. Böylece onaltılık sistemin rakamları şöyle oluyor: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, a, b, c, d, e, f.

Kitapta karşınıza 3c;4b gibi şeyler çıkarsa bunlar muhtemelen Onaltılık sistemle yazılmış sayılardır.

Peki bu sayıları onluk sisteme çevirmek ne işimize yarayacak? Aslında onluk sisteme çevirmeye çalışmıyoruz. ASCII denen karakter setindeki harf karşılıklarını bulmaya çalışıyoruz. Aşağıda linkini verdiğimiz araç ile onaltılık sistemde yazılmış sayıların ASCII karşılıklarını bir tıkla bulabilirsiniz.

http://www.asciitohex.com/

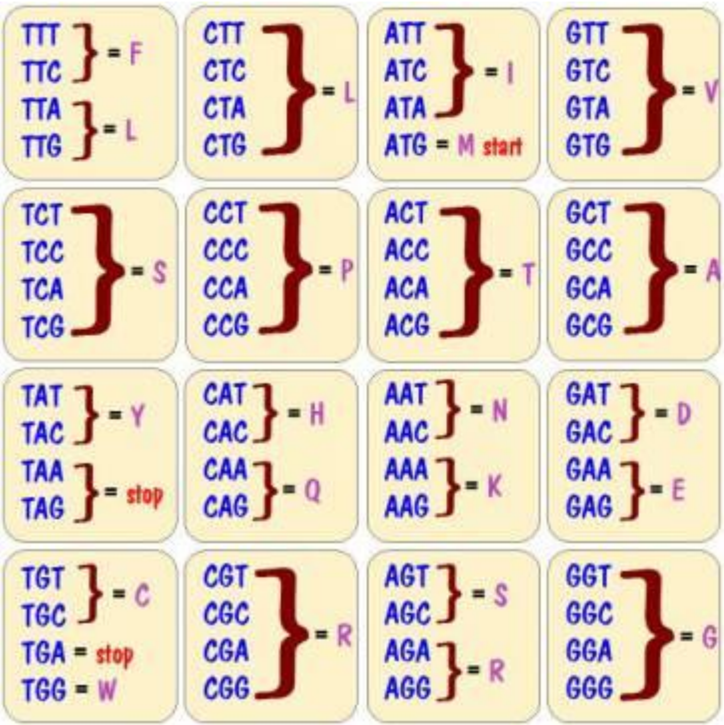
49 59 49 20 4f 59 55 4e 4c 41 52 0d 0a

"Endgame'de onaltılık sayı sistemi (hexadecimal)" üzerine MUSTAFA POLAT'ın düşüncesi

evet hex code diyede geçiyor keplerfuturistics'ten başta haberim yoktu o yüzden direk kitaptaki şifrelere odaklanmıştım farsça ibranice hex kodlar falan onları çözmüştüm bu da onlar arasındaydı zor gelebilir ama basit birşey:) birde çözmeye gerek olmayan bir şifre nedeni ise çözülmüş hali bir sonraki sayfalarda geçiyor ilk başta görsem çözmezdim bunu :)

Gerçi şöyle bir şey olabilir. Bu kodu çözünce bir yer ismi öğreniyoruz ama ondan hemen önce bir başka şifre daha var, oradan da bir koordinat çıkıyor. Bu ikisini birlikte kullanmak için verilmiş olabilir. Kitapta başka yerde o yerin koordinatları verilmiyor çünkü gördüğüm kadarıyla.

DNA ve RNA ile şifreleme

DNA'da 4 çeşit nükleotid bulunuyor. Bunlar A, G, T, C (Adenin, Guanin, Timin, Sitozin) harfleriyle temsil ediliyorlar. Bizi ilgilendiren kısmı ise bunların üçlü gruplar halinde dizildiğinde belli harfleri meydana getirmesi.

Hayali bir örnek yerine insan DNA'sından bir örnek verelim. http://www.ncbi.nlm.nih.gov/ sitesinden İnsan Genomu Projesi kapsamında derlenmiş halka açık bilgilerden yararlanabiliriz. Mesela sitede NC_000002 aratalım. Uzun bir DNA sekansı karşımıza çıkacak. Bunun bir kısmını alıp çevirmeyi deneyelim. Mesela 123456789 ve 123456797 arasındaki bölgeyi inceleyelim. Buradaki dizinin şu olduğunu görüyoruz: GACTTGAAC

Peki bu harfleri nasıl deşifre edeceğiz? Üçlü gruplara ayırarak. GAC-TTG-AAC

Her üçlü grup için bir harf tanımlanmış. Bunları yukarıdaki şemada görebilirsiniz (bunu şu siteden buldum: http://www.stevemorse.org/genetealogy/dna.htm). Yani elimizde D-L-N var. Bitti, hepsi bu kadar.

Bunu daha kolay şekilde yapmak için şu siteyi de kullanabilirsiniz: http://db.systemsbiology.net:8080/proteomicsToolkit/DNATranslator.html

ŞİFRELİ KİTAPLARI OKUMA TEKNİKLERİNDEN BİRİ VE EN ÖNEMLİSİ

Yukarıda MUSTAFA POLAT'ın site üzerine görüşünde belirttiği üzere bu yazıyı okumanızda fayda vardır. Kitap logosundaki döngüde bu fikre işaret ediyor.

YANLIŞ SORUYA DOĞRU CEVAP-Nabi AVCI

"Agathe Christie'nin kitaplarını okumadınızsa bile ismini mutlaka duymuş, belki televizyonda romanlarından uyarlanan bir iki filmini seyretmişsinizdir. Söylentiler doğruysa, Christie, bütün dünyada milyonlarca satılan kitaplarını sondan yazmaya, daha doğrusu sondan kurmaya başlarmış. Bu söylentiyi inandırıcı buluyorum. Siz de matematik derslerinden hatırlayacaksınız: Problem sormak, çoğunlukla problem çözmekten daha kolaydır. Daha önce çözdüğünüz bir problemi tekrar soru haline getirmek ise hepsinden kolaydır. Ama matematikte olduğu gibi, diğer bilim dallarında da öyle sorular vardır ki, onların cevabını soran da bilmez. Bu sorulardan bazılarını sormayı akıl etmiş olmak bile büyük bir marifet sayılır. Kimi zaman da, soruyu ilk soranın kendi verdiği cevap yanlış çıkmış; ama soru doğru sorulduğu, yerinde bir soru olduğu için, yıllar sonra birileri kalkıp sorununun doğru cevabını verdiği zaman, kimse, soruyu ilk soranı, kendi verdiği yanlış cevaptan ötürü ayıplamamıştır.

Agatha Christie'nin ve benzerlerinin yazdıkları cinayet romanlarının değişmeyen sorusu «kaatil kim?» dir. Benim okuduğum Agatha Christie romanlarında dikkatimi çeken küçük (ve adi) bir hile vardı: Her defasında, olay aydınlanınca kaatilin bir kişi değil, birkaç kişi olduğu görülüyordu. Dolayısıyla, romancının işin başından beri bizi hep «bir kaatil» aramaya itmesi, gerçek kaatilleri «yakalamamızı)) önlüyordu. Yani, soru kasten yanlış ve yanıltıcı bir biçimde sorulduğu için cevabı bulmak da güya güçleşmiş oluyordu. Ama aynı yazarın iki-üç kitabını peşpeşe okuyunca şablon hemen sırıtmaya başlıyor ve dolayısıyla merak unsuru silinip gidiyordu.

Şablon-mablon... Agatha Christie böyle onlarca kitap yazmış ve milyonlarca insana okutmuş.

Siyaset sahasında da Agatha Christie'yi aramayacak muhayyile sahipleri vardır. Bunlar da, zaman zaman, «mürteci kim?» «irtica yuvalarında neler dönüyor?» «rejimin temellerini dinamitlemek isteyenler kim?» «bu çocuk neden intihar etti?» gibi sorularla kitleleri bir süre

oyaladıktan sonra, paçadan kâğıt çeken bir kumarbaz hınzırlığıyla, bu sorularla uzaktan yakından ilgisi olmayan bir cevabı hepimize «cevap» diye yutturuverirler.

Ancak bu yutturmacalar hep aynı şablona oturmaya başlayınca da, toplumsal merak dağılıyor, yerine kasvetli bir bıkkınlık çörekleniyor. Oysa, yazının başında da söylediğim gibi, doğru cevabın ne olduğunu bilmese veya bunu söylemeye dili varmasa bile, insanın hiç – değilse soruyu doğru sorması da büyük bir meziyettir.

Sh: 21-23

Kaynak: Bombacı Parmenides, NABİ AVCI, işaret yayınları, 1989, İstanbul

KARA BÜYÜ İLMİ LİTERATÜRÜ

Hzl: Alexander. C. Rae, Çeviren: M.Fehmi İmre

UYARI:

Bu yazının içeriği tehlikelidir
ve beyinde onarılamaz hasara yol açabilir.
Sadece gerçek
Blöfçüler tarafından okunmalıdır.
Ancak sonunda uzman olacağınız bir yazı.

blöf:

1. Oyunda, elini olduğundan başka gösterme davranışı.
2. Karşısındakini yanıltarak ya da yıldırarak bir işten caydırmak için söylenen asılsız söz ya da takınılan aldatıcı tavır, kurusıkı.

Türkçe Sözlük (TDK)

blöfçü:

Blöf yapan (kimse).

Türkçe Sözlük (TDK)

Blöfçünün Rehberi:

Olgular, jargon ve uzmanlığı birleştiren bir dizi kitap.

Blöfçünün ilkesi:

"İçtenlik her şeydir. Bunu taklit edebilirsen kazanırsın."

George Burns

"Gırgır gözlemlerle süslenmiş şaşırtıcı bir bilgi deposu..."

The Sunday Telegraph

GİRİŞ

İnsanların uğraştığı işler arasında blöf yapma sanatına büyücülükten daha uygunu yoktur. **Bu konudaki "uzmanların yüzde doksanı bütün ömürlerim blöf yapmakla geçirirler. Kalan yüzde on ise çılgındır ve onlardan uzak durulsa daha iyi olur.** "Uzmanın blöf yaptığını bilmek size inanılmaz ölçüde yardımcı olabilir. Ancak şansınızı fazla zorlamamak akıllıca olur; sizi kurbağaya dönüştürme şansı, az da olsa gerçekten mevcuttur.

Tabu bu, büyü konusunda ilerleyip deneyim kazandıkça her şeyi bilebileceğiniz anlamına gelmez. Ne var ki işlek bir beyniniz ve iyi bir hayal gücünüz olduktan sonra az bilgiyle bu kadar iyi yürütebileceğiniz başka bir alan da yoktur. Ama unutmayın, günün birinde usta bir blöfçüyle karşılaşmanız kuvvetle muhtemeldir ve eğer uyanık olmazsanız, tekniğinizi deşifre edip cehaletinizi acımasızca teşhir edecektir.

Yine de bazı teknikleri ve anahtar kelimeleri iyi öğrendikten sonra kendinizi üst düzeyde bir uzman olarak satabilir ve bunda öyle başarılı olabilirsiniz ki karşınızdaki blöf yaptığınız düşünse bile şansını fazla zorlamaz ne de olsa onu kurbağaya dönüştürebilirsiniz.

Büyü konusunda cehaletinizi örtmenin son çaresi, isimsiz fakat son derece güçlü bir tarikata verdiğiniz yemin nedeniyle daha fazla bilgi veremeyeceğinizi ya da istenen bilgiyi zındıklara söyleyemeyeceğinizi ileri sürmenizdir. Bu numara, o eski, **"Evet, doğrusunu isterseniz ben bir CIA ajanıyım"** tekniğinin benzeridir ve sadece diğerleri başarısız olduğunda kullanılmalıdır. Dinleyiciler kolay aldanır türdenseler bu teknik işe yarayabilir. Ama dinleyicileriniz daha akıllaysa, herkes size gülerken toplayabildiğiniz kadar para topladıktan sonra ortadan kaybolmayı denemeli ya da size inanmayanları gerçekten kurbağaya çeviren bir teknikle ortaya çıkmalısınız.

Yeni Bir İmaj Yaratmak

Büyücülük konusunda blöf yapmayı gerçekten ciddiye alıyorsanız: inanılır olabilmenin en önemli faktörü, imajınızı doğru oluşturmaktır. Her gece aynanın karşısında birkaç saat durun ve gözlerinize yan deli, uyutucu bir bakış yerleştirmeye çalışın. ***Aleister Crowley veya Charles Manson'u kendinize örnek alın.*** Her ikisi de gözlerine böyle bir bakış yerleştirmek için ayna karşısında uzun saatler geçirmişlerdi.

Siyahlar giyinin. Hatta başa çıkabileceğinize inanıyorsanız uzun bir pelerin giyin. Tuhaf astrolojik semboller ve büyü teçhizatıyla kaplı uzun elbiselerle fotoğraf çektirin. Ancak fazla ileri gitmemek akıllıca olacaktır. **Bu fotoğrafları İbiza'da çektiğiniz tatil fotoğraflarıyla birlikte bardaki herkese göstermeyin; tesadüfen ortaya çıkmalarını sağlayın.**

İsim değiştirmek genellikle faydalıdır. **Günümüzde, Kara Gül tarikatının Büyük Ustası olarak Albert Higgins gibi bir isim kulağa fazla hoş gelmiyor**. Egzotik ve yabancı bir isim idealidir. Taşıyabilirseniz, karanlık bir unvan da bunu perçinler. Büyüyle uğraşanlar arasında, bazı İskoçya kabile şeflerinin soyundan geldiklerini iddia etme geleneği vardır. Hiç o tarafları görmemişseniz bile bu iddianın işe yaradığım göreceksiniz.

Diğer yandan karanlık bir Doğu Avrupa ülkesinden gelen düklük veya kontluk daha pratik olabilir. Aksanınızı o yöreye göre hafifçe bozmanız kolaydır ve sizin bu zararsız suçunuzu ortaya çıkaracak bir Litvanyalı kontla karşılaşma olasılığınız çok azdır.

Adres değişikliğinin gerekli olduğunu söylemeye gerek yok. Son 26 senedir her cumartesi gittiğiniz bara gidip birdenbire adınızın Milton Keynes Dükü Nikolay Slimiviç olduğunda ısrar etmeyin.

Yer değişikliği, hakkınızdaki merakı arttıracak ve romantik bir gizem verecektir size. Eğlenceli ve belirsiz bir geçmiş, başarılı bir büyücülük yaşamı için önkoşuldur. Birkaç küçük ima yeterli. Eskiden üyesi olduğunuz Kanarya sevenler Derneği'ne, bültenlerin size postalanması için yeni adresinizi sakın vermeyin. Kesinlikle kimseyi tanımadığınız, özellikle akrabalarınızın oturmadığı bir yere taşındığınızdan emin olmalısınız. Yaşlı teyzenizin, sizin kısa pantolonlu halinizi mahalledeki herkese anlatması kadar gizemli şöhretinize zarar verecek başka bir öldürücü darbe olamaz.

Sırlar

Büyücülük bilgisi hususunda isim yaparken unutulmaması gereken önemli nokta bazı şeyler bildiğiniz ve bunların büyücülük hususunda olduğu izlenimini vermenizdir. Bunu yapmanın birkaç yolu vardır.

Birincisi bilgi sahibi olduğunuzu, ama sır olduğu için kimseye bahsetmediğinizi karanlık bir biçimde ima etmenizdir.

Bu konuda etkili olabilmek için iyi olmanız gerekir.

Daha iyisi sırrınızın ne olduğunu herkese söylemenizdir, ama bunu öyle karanlık, karmaşık ve kafa karıştırıcı bir biçimde yaparsınız ki kimse sizin saçmaladığınızı fark etmez.

Tarih boyunca bu konuyla uğraşanların çoğunlukla seçtiği yol budur. İnsanlar sizin saçmaladığınızı düşündüklerini nadiren söyleyeceklerdir; özellikle de konuşmalarınıza etkileyici bir hava verip, araya birkaç kontrol edilmesine imkan olmayan gerçek katıp, Latince alıntılar yaparsanız.

Latince alıntılardan daha önemlisi, bir şecere sahibi olma gereğidir. Bilginizin size gizli bir topluluktan, daha da iyisi gizli bir dizi topluluktan geçtiğine insanların inanmalarım sağlamaya gerçekten ihtiyacınız vardır. Bu, insan bilgisinin diğer alanlarına göre büyücülükte çok daha kolaydır.

Tarih boyunca büyücülük işlerine bulaşmış birçok esrarengiz kişi, sırlarım kendilerine saklayarak gelip geçmiştir. Bu kişilerin birçoğu kazığa bağlanıp yakılarak yaşamlarını kaybettiklerine göre, sırlarını mecburen gizlemiş olmaları gerekir.

Demek ki amacınız için en uygun kişiler, yakılmış kişilerdir. Onlar, sırlarım tüm baskı koşulları arasında korumuş ve geliştirerek size ulaştırmayı başarmışlardır çünkü. Üstelik artık bunu inkar da edemezler.

Önce sırrınız için bir başlangıç noktası tespit edin. Bunun için birkaç seçeneğiniz vardır. Sonra mümkün olduğunca mantıklı olmaya çalışarak tarihi rotanızı tespit edin. Örneğin sırlarınızın, Amerika keşfedilmeden önce Katharların Kuzey Amerika Şamanlarına devrettiği sırlar olduğu türünden bir şey söylemeyin.

Biraz araştırma yapmak istiyorsanız ölülerden herhangi birini alıp onun kendisi için uydurduğu şecereyi bulabilirsiniz. Genellikle Adem'e kadar giderler ve oldukça etkileyicidirler.

Gizli Doktrin'inizin size Atlantis'te yaşamış doğaüstü yaratıklar tarafından iletildiğini söylemenizde mümkündür ve kimse bunu çürütemez. Ama bu iddia, sizin sabit fikirli lakabıyla damgalanmanıza yeter. Daha iyisi daha makul bir bilgi kaynağı seçmenizdir: Mısırlılar, Druidler [Eski Kelt kabilelerinde yaşadığı düşünülen büyücü-doktorlar.], dört büyük melekten biri ya da Yaradılış Destanı'nda adı geçen herhangi biri gibi.

FAYDALI KAYNAKLAR

DRUİDLER

İnsanların Druidler hakkında bildiği iki şey vardır:

1. Stonehenge'i yaptıkları, ve

2. Muhtemelen çalar saati keşfettikleri (başka türlü nasıl sabahın köründe kalkıp da ilkbahar ekinoksundaki şafağı görebilirlerdi).

Sorun şu ki uzmanlar artık Stonehenge'i inşa edenin Druidler olmadığını, onlardan önce yaşamış olan ve tam Stonehenge'in çatışım yapacakları sırada meydana gelen kahredici bir aksilik nedeniyle yok olup giden bilinmeyen bir kavim olduğunu düşünüyorlar.

Bir blöfçü, böyle avantajları olan bir grupla nadiren karşılaşır. Herkesin bir şekilde duyduğu ve hakkında bilinenlerin yansından fazlasının kulaktan dolma olduğu bu din, üzerinde uzmanlaşmak için ideal bir konudur.

Druidler, olayları birbirine ekleyerek yazamamaktan duydukları utanç nedeniyle, **"sözlü gelenek"** fikrini geliştirecek kadar düşünceliydiler. Yani kültürlerinden geriye sadece güzelce oyulmuş birkaç sanat eseri kalmıştır. Bir de sizin yakıştırdıklarınız...

Druid'in "meşe ağacı bilgisi" anlamına geldiğini bilmekte fayda var. Frazer'in Altın Dal adlı kitabının ana fikri budur. Frazer, Altın Dalın ne olduğunu, ancak 12 ciltte anlatabilmiştir. Kitabın sonuna kaçamak bir göz atanlarsa cevabın "ökseotu" olduğunu bilirler.

Druidler'in bir başka mükemmel avantajı da tarihin hangi diliminde yaşadıklarım kimsenin gerçekten bilmemesidir. Bazı blöfçüler onların onuncu yüzyılın ortalarından beri sırlara sahip olduklarım söylerler. Ama bu bilgi dikkatli kullanılmalıdır.

KABALACILIK

Kabalacılık, büyücülük konusunda blöf yapacaklar için idealdir. Konuya aşina olanlar mutlaka bu sözcükten haberdardırlar, ama kimse bu konuda sizin söylediklerinizi tartışacak kadar bilgi sahibi değildir.

Öncelikle kelimeyi doğru telaffuz ettiğinizden emin olun. Gırtlaktan gelen bir KH ile, balgam çıkarırmış gibi telaffuz etmelisiniz. Rakibinizin telaffuzunu düzeltmek size birkaç puan kazandırır.

Kabala bir gizemcilik ve/veya büyücülük türüdür. Musevilik'ten türemiştir ve çağdaş büyücülük düşüncesinin dörtte üçünü oluşturur. Daha basit bir ifadeyle, Eski Ahit'teki kimsenin anlamadığı bütün küçük noktaları ihtiva eder.

Kabalacılığın en küçük bir bölümüne hâkim olabilmek için yıllarca çalışmak ve denemek gerekir. Yani bir partide 50 yaşın altında biriyle karşılaştığınızda size bu konuda herhangi bir şey bildiğini göstermeye kalkışıyorsa, bilin ki kafadan atıyordur.

Sizinle tartışmaya başlar ve bir şey bildikleri izlenimi verirlerse (anahtar kelimelere bakın) derhal Plan I'i uygulayın. "Ne tür bir kabalacılıktan bahsediyoruz burada? Saf Yahudi kabalacılığı mı?" diye sorun. "Evet" derlerse o zaman sizin tek ilgi alanınız Eliphas Levi ve Fransız büyücülüğü ile başlamış olan Yahudi olmayan kabalacılıktır. "Hayır" derlerse bütün Yahudi olmayan kabalacılığı aşağılar ve özgün Yahudi kabalacılığı olmadığı sürece tartışmaya gerek görmediğinizde ısrar edersiniz.

Anahtar Kelimeler

Gematria İncil'deki bütün rakamlara büyük ilgi duyan ve onların özelliklerini yorumlayan çok ciddi bir iş. Bir canavarın yedi başlı olduğunu ve örneğin 41 gün çölde dolaşmanın veya bir gemide yolculuk etmenin çok kötü bir şey olduğunu ortaya çıkaran, gematriadır.

Tetragrammaton Tanrı'nın dört harfi ismi (Yod, He, Vau, He). Normalde, Hıristiyanlar tarafından Yehovah şeklinde telaffuz edilir, ancak Yahudiler bu kelimeyi hiç kullanmayarak yerine Adonai kelimesini tercih ederler. Tanrının dünyayı Tetragrammaton'u doğru telaffuz ederek yarattığı söylenir ve büyünün en güçlü kelimesi olarak nitelenir. Eski İbranicede sesli harf olmadığı için bu kelimenin nasıl telaffuz edileceği kolay kolay tahmin edilemez. İnanışa göre, herhangi birinin bu kelimeyi doğru telaffuz etmesi halinde dünyanın sonu gelecektir. Lütfen denemeyin, tatil planlarını yapanlara yazık etmiş olursunuz.

Shekinah Akıl. Dişi olarak tahayyül edilmiştir. Kilisede kimsenin okumadığı Meseller bölümünün anlaşılmaz kısımlarında sözü edilir. Bilgiye sahip olmak, Shekinah'la cinsel olarak bütünleşmeye benzetilmiştir. Bu da ahdi Atik'teki '"bilmek" kelimesinin o biraz tuhaf anlamım muhtemelen açıklamaktadır.

Hayat Ağacı Kabalacığın merkezi sembolü. Mükemmelliğe götürür. Yaradılış'ta bahsedilen Hayat Ağacı'dır Bilgi Ağacı'yla karıştırılmamalı. Ana fikri şudur: manevi aydınlanmanın karmaşık yollarından ve bazı aşamalardan (Sepher lütfen not edin; Sepher kelimesinin çoğulu Sephirot'dur) geçerek ağacın tepesine çıkarsınız ve ağacın tepesindeki Kether Tacı'n da Tanrıyla buluşursunuz. Kether Tacı'ınn ötesi, kainatın bilgisine hakim olan Tanrı Parçası Ain Soph'tur.

KUDÜS ŞÖVALYELER BİRLİĞİ

Üzerlerinde geliştirilmiş teorilerin çokluğu açısından, Şövalyeler Birliği de Atlantis grubundan sayılır. Günümüzde en popüler teoriler şunlardır:

a) Torino Kefeni'nin bakıcılarıdırlar,

b) Rennesle Şatosu sırlarının muhafızıdırlar,

c) Homoseksüel Satanistlerdir,

d) Başkan Kennedy'ye suikast düzenlemek için CIA ile işbirliği yapmışlardır.

Açıkçası, sadece hacılara yol açmak için evlerini ve ailelerini bırakarak Kutsal Topraklara at sürebilecek bir grup insanın varlığı, her zaman biraz tuhaf karşılanmıştır.

Duygusal büyücüler, Şövalyelerin yok edilmelerine neden olacak muazzam bir sırra sahip olmaları gerektiğine daima inanmışlardır. Olaylara düz mantık çerçevesinden bakanlarsa, Fransa kralının paraya ihtiyacı olduğunu ve kolay yoldan para bulmak için Şövalyeleri hayvani ayinlere girmekle suçlamak suretiyle kazıklara bağlatıp yakarak muazzam servetlerine el koyduğunu kabul etmişlerdir.

İyi bir nedeni olmadan kral bunu yapamazdı. Onun için bütün gece oturup melek kanatlı, kadın göğüslü, keçi ayaklı ve kafalı, Doğu çağrışımları uyandıran bir put olan **Baphomet**'i tasarladı.

Bu karabüyü yazarları ve korku filmi yönetmenleri için bulunmaz bir fırsattı. Baphomet, şeytanın şimdiye kadar yaratılmış en yaratıcı imgesi olma onurunu uzun yıllar korudu. Kral Philippe'nin çağdaş karabüyücülere yaptığı diğer büyük bir hizmet ise Şövalyeleri, sırlarını açıklayamadan yakmasıydı. Gerisi kendine bir şecere arayanlara kalmış. Bu hikâye, 12. ve 14. yüzyıllar arasındaki kesin olarak bilinmeyen bir tarih dilimini kapsamaktadır.

GNOSTİSİZM

Gnostikler, olayların yeni başladığı zamanlarda Roma'da Hıristiyanlığın baş rakibiydiler. Gnostisizm, Hıristiyanlıkla birçok yönden benzeşiyordu. Aralarındaki tek fark, gnostiklerin, İsa'nın adını Hristos mu yoksa Hrestos mu olarak yazmaları gerektiğine bir türlü karar verememiş olmalarıydı. Bu da, gematrianların ve Yunan alimlerinin de bildiği gibi, büyük bir farktı.

Bilindiği gibi her iki kültün inançları da zamanla birbirine biraz karıştı. Bu yüzden Yeni Ahit'teki anlamadığınız şeylerin gnostik olduğunu varsaymak, güvenilir bir yoldur. Mesela yedi başla canavarlarla ilgili konular veya ilk sözün ne olduğu hakkındaki uzun tartışmalar (bkz. Kabalacılık).

Herkesin de bildiği üzere, dinsel üstünlük savaşmda kaybeden tarafta olmak iyi bir fikir değildir (bkz. Cadılık). Gnostikler hep sona kaldılar. Birdenbire kendilerini insanın bildiği her türlü kara sanatın ustaları olarak buldular. En az bu durum kadar ironik olan bir başka şey de, bir zamanlar gnostiklerin, Hıristiyanların Yehovah'ının gerçek Tanrı değil, kötü bir dünyanın kötü bir yaratıcısı, yani Şeytan olduğunu ileri sürmeleriydi. Bu durumda tüm Yahudi ve Hıristiyanlar, şeytana tapanların arasına girmiş oluyorlardı.

Her neyse, onlar hakkında en iyi belgelenmiş detaylar Hıristiyan antignostik propaganda broşürlerinde yazılı olanlardır. Fakat bu, insanları gnostiklerin gerçekten ne düşündükleri hakkında uzun kitaplar yazmaktan alıkoymadı ve halen de havariler arasında gnostikler bulunduğunu iddia etmekten alıkoymuyor.

Gnostikler hakkında uygun olmayan yorumlar yapacaksanız, Book of Albert'ten ya da Ölü Deniz'in dibinde bulunan yığından henüz çıkarılmış kitaplardan yararlanın. Geleneksel olarak Ölü Deniz tomarları içinde bulunan bütün anlaşılmaz şeyler gnostik kabul edilir.

Anahtar Kelimeler:

Demiurge Gerçek Tanrı esrarengiz bir biçimde arkada dururken, herkesi kendisinin Tanrı olduğuna inandırmaya çalışmış şeytani bir yaratıcı.

Sofya Dişi olarak kişileştirilen akıl. Kabalacıların Shekinah'ına benzer. Fakat bunda daha fazla Yunan etkisi vardır. Fahişe olduğu için cinsel bağlantı daha da güçlüdür. Böylelikle sadece bir veya iki şey bildiği varsayılır.

Gnosis Gnostisizmle hiçbir ilgisi olmayan fazlalık bir kelime. Sadece şunu hissettirmeye yarar: "Ben, senin bilmediğin bir şey biliyorum." "Gnosis" hakkındaki fikrinizi anlaşılabilecek şekilde kesinlikle açıklamamanız gerekir.

Katharlar Gnostiklerin gnosisinin gerçek halefleri olduğu düşünülen bir Fransız mezhebi. Bu konuda kimse gerçeği tam olarak bilmez, çünkü biz açığa çıkaramadan önce hepsi yakıldı.

DOĞAÜSTÜ FELSEFECİLERİ

(Rozikrusyanlar)

Dikkat! Kendilerine Rozikrusyan diyen ve sürekli gazetelerde tuhaf ilanlar yayınlayan insanlar var. Bugünün Rozikrasyanizmi hakkında hiçbir tartışmaya girmeyin, çünkü etrafta onlardan biri olabilir.

Kızıl Haç Tarikatı bütün zamanların en klasik esrarengiz tarikatlarından biridir. Tarikat, 1610'larda Almanya'da isimsiz olarak üç kitap yayınlayan Johann Valentin Andreae tarafından şaka olsun diye kurulmuştu.

Kitaplardan birisi 15. yüzyılda Kızıl Haç kardeşliğini başlattığı kabul edilen Christian Rozenkreuz'un (Kızıl Haç Rosy Cross'un isim babası) hikayesini anlatan Fama Fratentitas adlı kitaptı. Bir diğer risale, Kimyasal İzdivaç, tipik bir simya metniydi; yani hiçbir anlamı yoktu. Ama kitabın bulunduğu yer bu gizli bilgiye ulaşmak isteyen insanlarla dolup taşıyordu.

Sonradan Andreae dünyaya bunun muazzam bir ayak oyunu olduğunu itiraf etti ama mistiklerin mizah duygusunun genellikle oldukça sınırlı olduğu gerçeği uyarınca insanlar bu bilgi havuzunun kendilerine öteden beri yol gösterdiğini iddia edip durdular.

Bu husus blöfçüler için oldukça faydalıdır, çünkü kimsenin elinde olan bitenin ne olduğu hakkında hiçbir ipucu bulunmamaktadır. Rosy Cross Kardeşliği adında bir kitap yazan Arthur Waite, yaklaşık 650 sayfada kimsenin konu hakkında hiçbir şey bilmediğini anlatmıştır.

Esrarengiz Dinler

Esrarengiz dinler akıllı bir hile nedeniyle, özellikle Roma civarında çok yaygındı. Kapı kapı dolaşıp insanlara saat kulesini satmaya çalışmak yerine, kendilerine katılmak isteyenlerin kabul edilmeye değer olabilmeleri için uzun yıllar süren meşakkatli bir eğitimden geçmeleri gerektiğini söylediler. Bu söz elbette ki insanların kuyruğa girmelerine neden oldu.

Aralarında en çok bilineni eski Yunan'daki **Elevsis** ayinleridir. Karmaşık eğitim yıllarından sonra yapılan son ayin, bilgi peşinde koşanın eline bir sap mısır tutuşturulmasından oluşuyordu. Belki de gerçek esrar, bu dinlerin insanları kendilerine katılmaya nasıl ikna ettiklerinde yatıyordu. Esrarengiz ayinler genel olarak Dionizos neresinden bakarsanız bakın o da en az Aleister Crowley kadar eğlenmiştir ayinlerini de içeren verimlilik kültü üzerine kurulmuşlardı.

SİMYA

Simya, genellikle pek hoş karşılanmaz. Ama en azından, şu sözü karabüyü blöfçülerinin literatürlerine kazandırdığı için gerçek blöfçülerin desteğini almayı hakeder: **"Obscurum per obscurius, ignotum per ignotus."** Bu, Büyük İş üzerinde geçmiş yorucu bir günün sonunda genellikle bir simyacının diğerine söylerken duyabileceğiniz sözdür.

Kabaca anlamı **"Karanlığı karanlıkla, bilinmeyeni bilinmeyenle açıklayın"** dır, fakat Latince söylenince çok daha etkileyicidir ve sadece son çare olarak tercüme edilmelidir.

Simyacılar hiçbir şeyi kendi adıyla çağırmayıp yerine bir sembol kullanarak bu ilkeye sonuna kadar sadık kaldılar. Örneğin tipik bir simyacı günlüğünde şunlar yazılıdır: "Kara Kuş'u Hamamdan çıkarıp Kızıl Ejderha ile karıştırdım. Gri Kurt ortaya çıktığı için durmak zorunda

kaldım. Bunun yenine Aslan ve Oğlak'a girdim." Simyayla ilgilenen bütün ciddi araştırmacılar Kara Kuş'un cıva, Kızıl Ejderha'nın da sülfür olduğunu düşünüyorlar ve umutsuzca diğer sembollerin anlamım araştırıyorlar. Bilmedikleri, Gri Kurt'un simyacının kaynanası, Aslan ve Oğlak'ın da kaynanasından kurtulmak için sık sık gittiği barın adı olduğu.

Simya, bu nedenle blöfçüler için idealdir. Bütün yapmanız gereken, uygun bir simya sembolünü kendi amaçlarınıza uydurmanızdır. Mesela şöyle konuşabilirsiniz: **"Bir tutam Guinness simyacıların esrarengiz kara karga'sı biraz da domuz pastırması simyada masumların boğazlanması alırız. Şimdi işlemi tamamlamak için sadece Felsefe Yumurtası'na ihtiyacımız var."** Kimse sizle bunu tartışamaz.

Bu tarzı etkin bir biçimde sürdürebilmek için simyacıların hurda madenleri altına çevirebilmek amacıyla cıva kaynatarak beyinlerini mahveden aldatılmış insanlar olmadıkları konusunda dinleyicilerinizi ikna etmeniz gerekir.

Bunun en akıllıca yolu, simyacıların altınla pek ilgilenmediklerini söylemektir. Aslında onlar, ruhu saflaştırma gücü olan Felsefe Taşı'ın bulmak istiyorlardı. Felsefe Taşı'nın baz madenler üzerindeki etkileri ise tali bir konuydu. En azından denemeye değer.

Diğer bir ilginç nokta da şudur: Simyacılar, madenlerin cinsiyeti olduğuna ve yeni madenlerin, iki elementin cinsel birleşmesi sonucunda meydana geldiğine inanıyorlardı.

Anahtar Kelimeler:

Daireyi Karelemek Büyük İş'in ilk adımı. Aynı zamanda Leonardo da Vinci'nin meşhur **"Dört Kollu Adam"** tablosunun konusu.

Ouroboros Yılanı Kuyruğu ağzında olan meşhur yılan sembolü. Druidler bunu sonsuzluğu ifade için kullanmışlardı, ama simyacılar denge sembolü olarak kullandılar. Herhangi bir yaratığın kuyruğunu ısırırken nasıl bir denge kurabildiği ise açıklanmadı.

Felsefe Taşı Hayatı sonsuz olarak uzattığı söylenen taş. Kont Cagliostro, bu taşın etkisi sayesinde binlerce yıl yaşadığını iddia etmişti. Belki hâlâ da ediyordur.

MISIRLILAR

Mumyalarla ilgili bütün o korku filmleri düşünüldüğünde Mısırlılar'ın konumuzda çok önemli bir yere sahip olduğu, gözardı edilemeyecek bir gerçek. Mesela şu eski soru hâlâ ilgi görür: "Mısır tanrıları resimleri yapılırken neden hep profilden poz verdiler?"

Her ne kadar ismi hatırlanması gereken çok tanrı varsa da güvencede sayılırsınız, çünkü birkaç yüzyılda bir tanrıların isimleri değişirdi. Aralarında bir fark varsa bile, Re-Aten'i Amun Ra'dan ayırmak imkansızdı.

Yani, eğer biri, mesela güneş tanrısı Ra'dan söz ederse daima Ammon-Re olarak düzeltin. Ya da tersi. //Niye" diye sorarlarsa, **"Orta Krallıkta (krallığın adını hatırlamıyorsanız, yakışacak bir şey uydurun) Ammon (Amun) Ra (Re) olarak yaşatıldığı için tabii ki. Sadece Eski Krallıkta Ra (Re) Atum (Aten) olarak adlandırılmıştı"** deyin. Buna cevaben, "Ama ben birinci ve ikinci hanedanları kapsayan Thinit döneminden bahsediyordum. Bu dönem, yedi ile onuncu hanedanları kapsayan birinci ara dönemden önde olmalı" gibi bir şey söylenirse, derhal, **"Tamamen doğru, ne kadar salağım"** diyerek çabucak oradan uzaklaşın. Ya bir Mısır uzmanıyla ya da usta bir blöfçüyle karşılaştınız demektir.

İlk panteon olduğu ve diğer panteonlar buradan insafsızca bir şeyler arakladığı için Mısır panteonunun bazı üyelerini Katırda tutmakta fayda vardır. Böylece, mesela şöyle şeyler söylerken çok akıllı görünebilirsiniz: **"Gayet tabii Astarte aslında Kenanlı İsis'ti."**

İşte klasik üçlü:TESLİS

İsis (anne) Arketip Ana Tanrıça tipi. Dolunayı ve ona benzer şeyleri çok severdi.

Osiris (baba) Ölmekte olan tanrı kral figürü. O kadar parlak bir figür değildir

Horus (küçük çocuk) Yükselen ve gelmekte olan. Kafası şahin kafası şeklinde olduğu için kime benzediğini söylemek zor.

Set (Kötü adam) Osiris'in kardeşi. Siyah şapka yerine çakal kafası takardı. Bu, onun kalabalık içinde kolayca fark edilmesini sağlamıştır mutlaka.

Hikayenin özü şu: Set, kardeşini 15 parçaya ayırmaya karar verdi ("Numerolojik olarak erkek vücudundaki parça sayısı 15 olduğu için bu anlaşılır bir şey" blöfçünün klasik numeroloji yorumu no: 4) ve parçalan bütün dünyaya dağıttı. Sonra İsis bu parçalan bir araya getirebilmek için yola koyuldu. İnsan İsis'in o acı içinde fazla mantıklı davranamayacağını düşünmekten kendini alamıyor. İsis, 14 parçayı bulabildi. Hangi parçanın hâlâ eksik olduğunu bilene ödül yok.

Bu durum, gelecek birkaç bin yılda hemen hemen tüm dinlerin ana tanrıçalar ve ölen tanrı krallar sahnesini oluşturdu. Yine bu durum, kabalacılığm bütün dinsel düşüncenin esası olduğunu kanıtlamaya çalışanlar dışında, bu sahneyi dinsel düşüncenin esas göstergesi olarak gören yüzyılımız başmda yaşamış bazı karabüyücüleri çok popüler hale getirdi.

Arkeologların bazı lanetler nedeniyle sinekler gibi Mısır mezarlarına üşüşmeleri, Mısırologların işine çok yaradı. Bu karabüyü akını hâlâ da bitmiş değil. Bin yıl sonra bile Mısır büyüsü sayesinde, bir firavun tamamen yabancı birini öldürebiliyorsa, günümüzde de herhangi birini görünmez kılabileceğine veya herhangi bir şeyi basitleştirebileceğine hâlâ da inanılıyor.

Tanrı ve tanrıçaların ayinlerde kulağa hoş gelen güzel isimler taşıması da faydalıydı. Thoth ve Horus demek, Sung çu niangniang veya Bodhisattva Avalokitesvara demekten çok daha kolaydı. Giysileri o kadar iyi değildi, ama gözlere makyaj yapma şansınız vardı.

Altın Şafak tarikatı Mısır konusunda oldukça tutkuluydu. Crowley, ÇocukHorus çağının başladığını ilan ederek Thoth adını verdiği, tamamen Mısır sembolizmiyle dolu ve kağıtları karıştırılamayacak kadar büyük olduğu için ilginç olan bir Tarot destesi geliştirdi.

HERMETİK ALTIN ŞAFAK TARİKATI

Karabüyü'yle uğraşanları uğraşmayanlardan ayırmak için Altın Şafak tarikatından söz etmek yeter. Uğraşmayanlar bunu hiç duymamışlardır. Karabüyüyle değil de edebiyatla ilgilenenler ise, Altın Şafak'ın, Yeats'in dahil olduğu bir grup olduğunu söylerler. Eski karabüyücülerin kanlı gözleri Altın Şafak'ı duyunca parlar. insanoğlunun tarihinde birbiriyle böyle uygunsuz kişilerin böyle uygunsuz işler yapmak için bir araya geldikleri vaki değildir.

Altın Şafak, tipik ve esrarlı bir biçimde başlamıştır: Dr. Wynn Wescott eski bir kitapta şifreli bir mektup bulur. Tercüme edince anlar ki mektubu, Altın Şafağın Almanya'daki liderlerinden Fraulein Anna Sprengel adlı bir kadın yazmıştır. Herhangi biri bir şifreyi çözebiliyorsa o

zaman kendi şubesini açabildiği söylenir. İnsan, üyelik için daha kolay bir yol olması gerektiğini düşünmekten kendini alamıyor.

Şans eseri Wescott tam bu işin adamıydı ve birkaç arkadaşıyla birlikte İngiliz tarikatım kurdu. Hepsi bulabildikleri bütün karabüyü bilgilerini bir araya getirdiler ve bunu mantıklı bir sisteme dönüştürmeye çalıştılar; övgüye değer, ancak fazla pratik olmayan bir fikir. Bir gelişme çizgisi çerçevesinde bütün bilgiyi ayrı aşamalar halinde sınıflandırdılar. Bir aşamadan diğerine geçmek için sınava girmeniz gerekiyordu biraz erkek izcileri andırıyor ama bir farkla: bunu kadınlar da katılabiliyorlardı ve üniformalar daha etkileyiciydi.

Londra'da güzel bir tapmak açtılar. Bunu Edinburgh, Paris ve Bradford (karabüyücüler için müthiş bir yer) şubeleri izledi. Gerçekten etkileyici ayinler yaptılar. Kendileri için uyduruk isimler kullandılar (Fra Semper Vigilante veya Fra Lux E. Tenebris gibi). Ama kısa zamanda birbirlerine düştüler.

Gruptan bazıları (en önemlisi Waite) mistisizmin yeni ve daha heyecan verici biçimlerine geçmek istiyordu. Ama bir başka grup da (MacGregor Mathers ve Crowley dahil) daha fazla büyüyle ilgilenmek istiyordu. Sonunda, Mathers aklını kaçırdı. Crowley ise zaten kaçırmıştı.

Anahtar Kelimeler

Aşamalar Neophyte (acemi) olarak girip Magus olana kadar uğraştığınız bir sistem. Bu noktadan sonra da MacGregor Mathers'in ortaya koyduğu bir başka tarikat daha var; yani aşmanız gereken 43 yeni aşama.

Hermetik Yunan büyü tanrısı ve mührün mucidi Hermes ile ilgili.

BÜYÜ

Her zaman bilmeye değer birkaç değişik türde büyü vardır. Bu büyülere ilişkin ayrıntılar, büyü kitaplarında bulunur. Filmlerde bu kitapları doksan santim kalınlığında deri kaplı kitaplar olarak görürüz. Gerçekte büyü kitapları, iç parçalayacak kadar ince, tılsım olarak kullanılan beş köşeli yıldızların ve İbranice kelimelerin binlerce kere çizilmeleri sonucu şişirilmiş kitaplardır.

Büyü kitapları yazarken dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, bu uygulamada kullanılacak hayati önemi olan malzemenin listesini vermektir. O zaman anlarsınız ki elde edilmesi mümkün olmayan en azından iki malzeme vardır, belki bir trafik polisi şefkati veya bir politikacı içtenliği gibi. Büyü işleri, kırmızı toz biber bulamayınca bir kaşık curry atıp en iyi sonucu almayı umduğunuz bir et yemeği yapmaya benzemez.

Böylece, kızgın bir müşteri, hazırlanan iksirin hiçbir işe yaramadığını söylediğinde, ona, **"Semenderin sağ gözünü mü yoksa sol gözünü mü kullandınız?"** ya da, **"Kedinin kapkara bir kedi olduğundan emin misiniz?"** türünden sorular sorabilirsiniz.

Sempatik Büyü

Bir bardak çay ve üzerine yaslanıp ağlanabilecek bir omuzun yapabilecekleriyle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Sempatik veya taklit büyünün esası, nesneyle sembol arasında bir bağlantı olmasına dayanır.

Mesela beğenmediğiniz birine benzeyen bir bebek yaparsınız, sonra ona bir diken batırırsınız ve tombala... O kişi, sırtında dayanılmaz ağrılar hisseder. Veya bir tutam saç veya tırnak parçalarını ele geçirip yaktığınızda, kurbanın ateşi çıkar.

Sempatik büyü, her zaman hoş olmayan şeyler yapmak için kullanılmaz. İyi bir hasadı garantilemenin yolu, tarlanızı sürdükten sonra topraktaki yarıklarda yaratıcı çalışma yapmaktan geçer.

Anahtar Kelime

Mandrake (Adem Otu) Sempatik büyünün en iyi örneği. Her şeyi yaptığına inanılan biraz esrarengiz bir bitkidir. Erkek bedenindeki bazı bölgelere benzemesine dayanılarak, esasen afrodizyak olarak kullanıldığı söylenebilir. Mandrake'yi normal yollardan toplayamazsınız, çünkü topraktan ayrılırken attığı çığlık, sizi öldürebilir veya çıldırtabilir. Bunun yerine bir köpeğin tasmasına bağlayın, duyamayacağınız kadar uzaklaşın ve köpeği çağırın. Bu kadar uzaklaştıktan sonra köpeğin sizi nasıl duyacağı ise sizin sorununuz.

Şamanizm

Şamanizm, Kuzey Amerika yerlilerinin cadı doktorlarıyla veya Şamanlarla ilgili bir tür mistisizm ve büyüdür. Tuhaf ve renksiz sıvılar içilen, çokça dans edilen ve tütün yerine garip kokulu şeyler tüttürülen bir cins esrik büyüdür. Bu büyüyü yapan insanların, yaptıkları işten gerçekten zevk aldıklarım düşünürsünüz.

Saatler süren bu çabadan sonra Şamanlar tek başlarına küçük bir kulübeye girip mucizevi ve tamamen açıklanamaz şeyler yaparlar. Mesela uzun mesafelere mucizevi yolculuklar yaparlar. Böylelikle Heathrow'da oturup uçak kontrol elemanlarının grevinin bitmesini beklemek yerine küçük bir odaya girip dans ederek, içerek ve tüttürerek birden kendinizi İbizada bulabilirsiniz. Bu litüelin gücü kanıtlanmıştır ama garip bir şekilde, tam aksi yönde. Öyle görünüyor ki insanlar İbiza'va gittiler, içtiler, tüttürdüler, çok dans ettiler ve kendilerini küçük bir odada buldudar.

Ama Şamanlann gücü bu kadarla kalmaz. Kendilerini çok uzak mesafelerin ötesine götürmesini bildikleri gibi, yola çıktıkları küçük kulübeye döndürmeyi de becerirler.' Gerçekten hayranlık uyandırıcı.

Şamanların hasta insanları iyileştirmek ve tanrıları yatıştırmak gibi son derece ciddi ve zor işler yaptıkları da biliniyor. Ama samimiyetle söyleyin, bir anda kendinizi İbiza'va atmak varken, bu tip şeylere kafa yorar mıydınız?

Şamanizmin en iyi tarafı, eğer büyü işe yaramazsa bunun sizin kabahatiniz olmamasıdır. Çünkü siz kendinizden geçmiştiniz ve fonksiyonlarınıza hakim değildiniz. İbizada değil de, herhangi bir Akdeniz adasındaki bir diskoda olmanız, tesadüfi bir olâvdır. Ve ertesi gece yine içmek, tüttürmek ve dans etmek için bundan uygun mazeret olabilir mi?

Ayin Büyü

Ayin büyü veya ritüel, kulağa ve göze hoş gelen şeylere bağlıdır. Tuhaf giysiler giyip eski Mısırca, Latince veya İbranice etkileyici isimler kullanmayı gerektirir. Başka dildeki kelimelerse, sadece gerçekten eskiyseler veya çok uzunlarsa kullanılabilir.

Temel inançlardan biri şudur: bir şeyin gerçek adını biliyorsanız onun üzerinde kontrolünüz var demektir. **Örneğin şeytanın gerçek adını öğrenin, yüzünüz gülsün. Ancak burada bir sorun var.**

Şeytanın bütün isimleri eski İbranice'dir. Yani elinizde sadece sessiz harfler vardır; seslileri tahmin etmeniz gerekir. Böylece, uzun kış gecelerinde yere çizdiğiniz beş köşeli yıldızın ortasında, şeytanın beş heceli adını bulabilmek için mümkün olan her olasılığı denersiniz.

Yalnız törenin her ayrıntısının doğru olması çok önemlidir. Bir kelimeyi yanlış söyler veya tören kılıcınızla yanlış noktayı işaret ederseniz her şey boşa gider.

Bu aslında tam İngilizlere uygun bir büyüdür, çünkü davul çalmayı veya birçok şeyi birbirine karıştırmayı gerektirmez. Sadece bir muhasebecinin dikkati ve ipek bir geceliğin içinde iyi görünmeyi becermek yeterli.

Anahtar Kelimeler

Sihirli Kelimeler Sadece söylemekle veya doğru muskaya yazmakla özel bir güç güç veren kelimeler. "Abrakadabra", meşhur kitap Kral Süleyman'ın Anahtarı'nda geçen sihirli bir kelimedir.

Sihirli İsimler Tanrı veya meleklerin farklı isimleri. Ritüel kitapları genellikle eski İbranice bir telefon rehberi gibi okunurlar. Daha da faydalısı şeytanların gerçek isimlerini okumak olabilirdi, fakat bunlar rehbere dahil edilmemiş görünüyor.

Abra-Melin

Büyücülüğün en yaygın biçimi, Abra-Melin'dir. Karabüyücülerin kitap başlığı konusundaki garip fikirleri, Abra-Melin'e ilişkin bilgiyi içeren kitabın başlığında da kendini gösterir: Yahudi İbrahim'den oğlu Lamach'a aktarıldığı biçimiyle Kutsal Abra-Melin Büyüsü Kitabı.

Bu büyünün ana fikri, insanın, meleklerle düşmüş melekler (yani şeytanlar) arasında durduğu ve meleklerin yardımıyla bu şeytanlar üzerinde hakimiyet kurarak büyü yaptığıdır. Şeytanlar, işinizi biraz zorlaştırmak ve size kendi istediklerini yaptırmak isteyen hilebaz küçük yaratıklardır (böylelikle şeytana tapmanın niye kötü bir fikir olduğu da açıklanır). Şeytanların hilelerine kanmamanın tek yolu da, ruhunuzu temel arzulardan ve küçük çıkar beklentilerinden kurtarmak için uzun bir arınma dönemi geçirmenizdir.

Ancak, bütün temel arzulardan kurtulduktan sonra bu yeni büyü güçlerine neden ihtiyaç hissettiğinizi anlamak için iyi bir hayal gücüne ihtiyacınız olacaktır. Bu özellikle blöfçüler için faydalıdır.

Böyle bir arınmayı tamamladığınızı, ancak bu gerçeği kanıtlamayı yine de reddettiğinizi, çünkü böyle bir şeyi göstermek için gereken küçük arzulardan kurtulduğunuzu söyleyebilirsiniz.

Her büyüde olduğu gibi Abra-Melin büyüsünde de kimsenin bunu ciddi olarak deneyecek kadar aptal olmadığını garantilemeye yarayan birtakım emniyet sübapları vardır.

1. Gözden uzak bir yerde bütün pencereleri yuvarlak olan ve terası iki parmak kalınlığında nehir kumuyla kaplı bir ev almanız gerekir. Herhangi bir emlakçıya gidin ve bu "arzuları" dile getirin, seçeneklerinizi görürsünüz.

2. Sonra hizmetkârınıza altı ay boyunca telefonlara cevap vermeyeceğinizi söyleyin ve çalışmaya başlayın. Bu işten para kazanmak için uğraşıyorsanız bazı sorunlarla karşılaşabilirsiniz.

3. Asıl sübap. Altı ay boyunca et yememelisiniz, alkol içmemelisiniz ve hiç durmadan ruhani konuları düşünmelisiniz. Herkesi Abra-Melin'den uzaklaştıran, budur.

Anahtar Kelimeler

Belagat Evinizin, sırf yeşillik yemek ve iyi şeyler düşünmek zorunda olduğunuz odası.

Dua etmek Meleklere yaptığınız şey.

Büyü yapmak Kötü ruhlara yaptığınız şey.

Aman DİKKAT! Kötü ruhlara dua edip meleklere büyü yapmamaya özen gösterin, karışıklıklara neden olabilirsiniz.

CADILIK

Aslında Britanya'daki eski Druid Ana Tanrıça dini olan cadılık, Hıristiyanlığın rakibiydi. Herkesin bildiği gibi bir dini üstünlük savaşında kaybeden taraf olmak iyi bir fikir değildir. Cadılık ikinci bile olamadı.

Bir Ana Tanrıça dini olması sebebiyle bu dinin papazları gayet tabii kadınlardı "bilge" kadınlar. Bu olgu, yüzüp yüzemeyeceklerini anlamak amacıyla suya atılmalarını ve yakılmalarım kolaylaştırdı. Cadılar üzerinde bu tür etkinliklerin uygulandığı günleri, bütün köy halkı meydanda geçiriyor ve bu sayede insanlar bira fiyatlarındaki inanılmaz artışı akıllarına bile getirmiyordu.

Bu zavallı yaşlı kadınların ne kadar kötü olduklarını vurgulayabilmek için Kilise, kendi Şeytan tanımına yeni ve kesin bir biçim verdi. Bunun için elde bir örnek vardı ve İncil'in monoton düzenliliği içinde yer alıyordu.

Cadıların yaptığı, erkek tanrısal figürleri şeytan olarak kişiselleştirmekti. Böylece erkek bir tanrıya tapıyor idiyseniz, şeytana tapar oluyordunuz; suya batırılmak ve/veya yakılmalıydınız. Yerel kabilelerden birinin totem hayvanı keçi idiyse, keçi derhal şeytanın, bir sembolü haline geliyordu. Keçilerin niye bu kadar kafa karıştırdığı buradan anlaşılabilir. Cadılıkla ilgili en ufak bir bilgi sahibi olanlar, uzun zaman önce ya yaktılar ya da nehre atıldılar. Böylelikle günümüz cadılığı tutturabilene kaldı.

Anahtar Kelimeler

Ters Yön - Gerçekten kötü bir grup kara cadıyla veya şeytana tapanla karşılaştığınızda gösterebileceğiniz yön, çünkü onlar bir daire içinde dans ederlerken ters yöne giderler – saat yönünün tersine. Bu kadar basit olmamalı diye düşünmekten kendinizi alamazsınız.

Coven – Sık sık bir araya gelmekten hoşlanan, açık havada çırılçıplak soyunup dans eden bir grup insan.

Yatay Hat – Yaptıkları söylenen grup sekslerdeki sıralara verilen ad.

Cadı Sınavı – Çoban köpeği denemelerine benzeyen ama daha eğlenceli olan sınavlar.

CİNSEL BÜYÜ

"Cinsel Büyü" denince herkesin aklına hemen Aleister Crowley gelir. Crowley, bu konuyu kendine mal edebilmek için çok çalıştı. Ama aslında sadece binlerce yıldır büyü ve mistisizm arasından geçen çizgiyi izliyordu.

Cinsel büyünün arkasındaki fikir şudur: cinsel hazzın doruğunda büyülü sonuçlar elde etmede kullanılabilecek bir güç yayarsınız.

Crowley gibi insanlar akıllarına gelen her türlü ahlak bozukluğunu işin içine katıp yeni fikirler almak için insanların önerilerine de kulaklarını açınca, bir iki adım (Crowley için 15-16 adım) daha fazla atmış oldular. Bu onların cinsel bir tükenmişlik durumuna ulaşmalarını sağladı. Crowley, mistiklerdeki kendinden geçmişlik haliyle büyü güçlerinin dorukta olduğu hale geçmek için bundan yararlandı. Mistikler genellikle bu ruh haline ulaşabilmek için birkaç ay oruç tutmak ve birkaç hafta da kendilerini kırbaçlamak durumunda oldukları için Crowley ve arkadaşları yaptıklarının mantıklı olduğunu fark ettiler.

Cinsel büyüye karışan tek kişi Crowley değildi. Crowley bu fikri, şifreleri ve Gizli Şefleriyle mükemmel bir Alman örgütü olan Ordo Templis Orientis'ten aldı. Burada Altın Şafak ve Anna Sprengler hikayesiyle bir benzeşme olduğundan kuşkulanmamak elde değil.

Cinsel büyünün başka bir kolu da, sadece melekler, azizler ve tarihi kişiliklerle cinsel ilişkide bulunarak kendinizi geliştirebileceğinizi öğreten Fransız Joseph-Antoine Boullan tarafından oluşturuldu. Boullan, bu düşüncenin diğer ucunda, insanların aynı yöntemle hayvanların evrim sürecinde ilerlemelerine yardım edebileceklerini söylüyordu. Bu konuya girmeyeceğiz.

Şu, Fransız, kadın yardımcısıyla birlikte "Melchizedek ihtişamının Kurbanı" ve "Meryem'in Kurbanı" adları altında törenler düzenledi kendi yeri olan Cannel kilisesinde düzenlenen ve izleyiciler tarafından çok sevilen bir gösteri.

Gnososizmde de güçlü bir cinsel unsur vardı (o muhabbetti akşam yemekleri sadece platonik aşk değildi herhalde). Kabalacılıkta da çiftleşmenin gerektiği zamanlar bulunuyordu (ancak Yahudi ahlak anlayışını bozmamak için sadece karıkoca arasında). Bunların eski verimlilik kültlerinin bir parçası olduğunu söyleyemezsiniz. Bunlarda her şey vardı. İnanmışlar toplu seks veya dini fahişelik yapmadan dini törenlerine geçmiyorlardı.

Günümüz cadılarının, kendi törenlerinin ne kadar tekdüze olduğunu belirtmelerine karşın, yine de bazıları bu törenlerin bakire teyzeniz getirebileceğiniz türden törenler olmadığım itiraf ediyorlar bir de teyzenizin hoşuna gittiğini düşünün.

Karabüyü/Akbüyü

Kara ve akbüyü fikri, büyünün elektriğe benzemesinden kaynaklanır fişte kullanılmayı bekleyen bir güç. Onu ya elektrikli battaniyenizi ısıtmak için ya da birini konuşturmak için kullanabilirsiniz. Aynı şekilde büyü de kendisinin nasıl kullanıldığına aldırmaz.

Doğal olarak büyüyle ilgilendiğini itiraf eden herkes sadece akbüyüyle ilgilenir. Hatta şeytana tapanlar bile aslında kötü olmadıklarını, sadece yanlış anlaşıldıklarını ispat için saatler harcarlar.

Tek sorun akbüyüyle yapabileceğiniz şeylerin çok az olmasıdır. Yapılabilecek şeylerin büyük kısmını Sağlık Bakanlığı üstlenmiş durumdadır.

Cadılar güneşin her sabah doğduğunu ve kıştan sonra yaz geldiğini vurgulamak için törenler yapmak gibi dünyevi işlerle uğraşırlar. Yaptıkları işten tatmin olamadıklarını düşünmekten kendinizi alamazsınız.

Diğer yandan Karabüyücüler ise, büyüyü herkesin kullanmak isteyebileceği biçimde kullandıklarını itiraf etmeyeceklerdir, yani para, güç ve seks elde etmek için.

Bu da büyüyü nitelemeyi güçleştirir. Yaptıklarım itiraf edenler kimsenin ilgilenmediği şeyler yapıyorlar. İtiraf etmeyenlerinse sonuç elde edip etmedikleri bilinmez.

Yine de büyünün eğlenceli bir tarafı vardır. Gerçekten kapkara bir kedi bulduysanız, sözcükleri doğru söylediyseniz ve tören kılıcınızla doğru yönde işaret verdiyseniz belki bir fırtına çıkartabilirsiniz veya kendinizi görünmez hale getirebilirsiniz.

MİSTİSİZM

Her kaliteli blöfçü için mistisizmle ilgilenmiş olmak, hayati öneme haizdir. **Bunun en önemli nedeni, dünyada bu kelimenin ne anlama geldiğini bilen sadece 12 kişi olmasıdır.** Bunlardan biriyle bir partide karşılaşabilmek için oldukça şanssız olmanız gerek. İnsanların bu konudaki cehaleti o kadar derindir ki doğru dürüst bir soru bile formüle edemezler. Yani, anahtar bir kelime öğrenmeye bile ihtiyacınız yoktur. Birisi size kabaladaki Malkuth'dan Daath'a giden patika hakkında teknik bir soru sorabilir ama mistiklik hakkında size ne sorabilirler? Bu demektir ki geniş ve alabildiğine derin bir konuda hiçbir şey yapmanıza gerek olmadan bir uzman olarak ortaya çıkabilirsiniz.

Köşeye sıkıştırılmanız imkânsızdır. Bunun da nedeni şudur: dünyada mistisizmin ne olduğunu bilmek isteyen on iki kişi bile yok.

Bu nedenle mesela simyada sizden bazı maddi doğrular isteniyorsa bu konuyla ilgilenmenizin **"tamamen mistik"** olduğunu söyleyebilirsiniz. O noktada rakibinizin gözlerini belirttiğini göreceksiniz ve savaşın kazanıldığını anlayacaksınız.

Bu, aynı zamanda somut biçimde büyü gücünüzü kanıtlamak zorunda olmadığınız anlamına da gelir. Mistisizmle ilgilenmek demek, kazandığınız bütün gücü Tanrıyla birleşmek için harcamak demektir. Geçen cuma akşamı çok eğlendiğinizi, çünkü Tanrıyla birliğe ulaştığınızı söyleyerek herhangi bir muhabbetin içine dalabilirsiniz ve kimse de sizinle bu konuyu tartışamaz.

Son ve çok önemli nokta: **kimse size inanmayacaktır.** Böyle gizli bir bilgiyle bu derece engin birikim sahibi olmak için sizin kadar vakit harcamış birinin bunu yapması için bir sebep olmalı diye düşünülecektir.

Onlara bunu kişisel bir çıkar sağlamak için yapmadığınızı söyleyince de onları size inanmaya ve bu işi niye yaptığınız hususunda hayal güçlerini kullanmaya zorlamış olacaksınız. Ve de herkesin bildiği gibi hayal gücü büyü gücünden çok daha güçlüdür.

KARANLIK SANATLAR

Karanlık yanını da incelemeden büyücülük konusunda etraflı bilgi sahibi olduğunuzu söyleyemezsiniz. Onun için işte gerçek karanlık sanatlardan bir derleme.

SATANİZM

Satanizmin gelişmesi, halkla ilişkilerin ve propaganda gücünün mükemmel bir örneği sayılır. Kilisenin ilk rahiplerinden biri, herkese inana geldikleri eski verimlilik dininin aslında şeytana tapmak olduğunu söylemek gibi parlak bir fikir geliştirmiştir. (Bknz. Cadılık ve Gnostisizm).

Herkesi yerel tanrılarının tebdil kıyafet gezen şeytan olduğuna inandırıyorlar. Şeytana tapanların çırılçıplak ortalıkta dolaştığını, grup seks yaptıklarını ve çılgınca içki içtiklerini söylüyorlar.

Sonra da niye kendi dinlerinden gittikçe daha fazla sayıda insan kaybettiklerini merak ediyorlar.

Kilise rahipleri biraz kafalarını kaşıyorlar ve birden akıllarına herkese, şeytana tapanların çocukları yediklerini, bakireleri kurban ettiklerini, idrar içtiklerini ve mezarları talan ettiklerini söylemek fikri geliyor. Bu işe yarıyor, kalabalık bunlara inanıyor.

Ama elbette şöyle döşünün birisi de çıkmıştır: "İlginç görünüyor. Gelecek dolunayda bir deneyelim bakalım." Ve Satanizm doğuyor.

Satanizmin esası, bir nevi mistik Cehennem Meleği gibi, düşünebileceğiniz en vahşi ve saldırgan biçimde davranmaktır. Böylece o cehennemi yaratığın ilgisini çekeceksiniz; o da sizi insanüstü güçler vererek ödüllendirecek. Yani teori böyle.

Şimdiye kadar herhangi birinin insanüstü güçleri eline geçirip geçirmediği tartışılabilir, ama bu arada da Satanistler bu işleri yapmış olurlar:

a) haçları tersine çevirmek

b) bir fahişenin çıplak vücudunu mihrap olarak kullanmak

c) okunmuş ekmek yerine sözü edilemez şeyler yiyip içmek.

Satanistler bu rezaletlere öyle alıştılar ki şimdi sırf eğlence olsun diye yapmaya devam ediyorlar.

Anahtar Kelime

Kara Kitle Ciddi bir şeytana tapınma töreni olduğu sanılıyor, ama bir gece kulübü gösterisi olarak daha popülerdir.

Anahtar İfade

"Size yapılanı siz de başkasına yapın" Şeytan Kilisesi'nin düsturu (San Francisco'da resmi bir Şeytan Kilisesi bulunmaktadır ve bu kilise, Dünya Kiliseler Birliği'ne bağlı değildir). İnsan, bu cümleyi bulabilmek için kaç uzun kış gecesi oturup düşündüklerini merak ediyor.

VOODOO

Voodoo'yu, dünyanın her yerinde bulabileceğiniz kemik kolyeli cadı-doktorlarda kişilik bulan bütün etnik büyüleri temsil için seçtik. Voodoo; Şamanizm, sempatik büyü, hatta biraz da ayin büyü unsurları içerdiği için oldukça enteresan.

Aynı zamanda dikkate almaya değer eşsiz bir unsuru daha vardır- zombiler. Bunlar güçlü voodoo'cular için kafasız köleler olarak çalıştırılmak üzere mezarlarından kaldırılmış ölü

insanlardır. Halk arasında bu büyünün beyaz adamlara işlemediğine inanılıyordu, ancak yakın geçmişte yapılan testler sonucu pazartesi sabahları banliyö treninde seyahat eden yolcuların dörtte üçünün aslında zombi oldukları kanıtlanmıştır.

GECE YARATIKLARI

Gece yaratıklarının, günümüz büyücülerine endişeye zevk etmemesi gerektiğini düşünebilirsiniz. Kem göze karşı nazarlığınızla, yıldızlardan gelebilecek bir saldırıya karşı muska ve yıldızınızla niye endişelenesiniz ki?

Maalesef insanlar bu yaratıklardan dehşete düşmüş durumdadırlar. Her ne kadar korkunç gulyabaniler hakkında hakkında dehşet verici hikâyeler anlatma alışkanlığına kapılmanız pek tavsiye edilmezse de, konu üzerinde iki çift laf etmeniz gerekir.

Vampir

Eski korku filmlerinden önce bile büyücüler vampirleri çok ciddiye aldılar. Bu yaratıklar fiziksel olarak kan içmediler fakat bazı insanların, çevrelerindeki insanların hayatlarım ve yaşam sevinçlerini alıp onları kabuk gibi bırakarak genç kalabileceklerine inanıldı... Bunlar hâlâ aramızdalar, sadece artık onlara yeni yürümeye başlamış çocuk diyoruz.

Kurt adamlar

Kurtadamları tartışırken kullanılması gereken kelime "biçim değiştirme"dir. Kurtadamlar, dolunayda kurt haline gelmezler, sadece biçim değiştirirler. Her tür yaratık adam vardır; böylelikle ayı-adam, jaguara-dam, gelincik-adam, ne isterseniz elde edebilirsiniz.

Tuhaf bir tesadüf eseri Avrupa'da kurtadam hikayeleri, kuduz hastalığıyla aym dönemlerde sona ermiştir.

Totem hayvanlarına uygun olarak kurt eti yiyip kurt kürküne bürünen meşhur İskandinav kahramanlarının anısı (sempatik büyü) ise bir başka rol oynamıştır.

Görülüyor ki, savaşmayı bekleyemeyecek kadar heyecanlanıp altına sığındığı kalkanı ısıran kahramanların etkisi oldukça büyük olmuştur.

Kurtadamların sadece gümüş kurşunla öldürülebildikleri teorisi ise **Gümüşçüler Birliği Basın Bürosu** tarafından çıkarılmıştır.

Inkubi/Sukkubi

Bu etkileyici isimlere sahip yaratıklar, geceleri insanları ziyaret edip onları şehvet ve ahlaksızlığa kışkırtan kötü ruhlardır. İyi karakterli birini seçip ona karşı cinsten çekici biri olarak görünürler. Bu edepsiz yaratıklar kötülüklerini yaptıktan sonra kurban kendini süzülmüş ve yorgun hisseder.

Bugün bu gerekçeyi kullanan her kocanın, bu yaratıklardan birinin kendisine niye meyhanede yan masada tek başma oturan cilveli kadın şeklinde gözüktüğünü açıklamak için iyi bir nedene ihtiyacı vardır. Bu günlerde Sukku bilerle uğraşmak tavsiye edilmez, fakat bunları uyduranın bütün zamanların en usta blöfçüle rinden olduğunu itiraf etmelisiniz.

ÜNLÜ İSİMLER

Ara sıra söylemek için iyi bir isim bilmek faydalıdır. Aşağıdakiler de oldukça iyi isimlerdir. Lütfen hepsinin ölü olduğunu unutmayın, bazıları çok uzun zaman önce öldüler, yani geçen hafta onlarla konuştuğunuzu söylemekte ısrar ederseniz bunu desteklemek için ikna edici bir seans hikayesi gibi mantıklı bir senaryo uydurmalısınız.

İsimlerin hepsine de karanlık derecelerine göre on üzerinden puanlar verildi. Puanları düşük olanları ayrıntılı bir biçimde bilmeniz gerekir, çünkü en çok tanınan onlardı. Fakat asla onlardan alıntı yapmayın, çünkü çevrede onlar hakkında tartışabilecek kadar bilgi sahibi olanlar bulunabilir. Puanlan yüksek olanlar ise haklarında inceleme yapılmadığı sürece kimsenin gerçekten bilmediği isimlerdir. Ayrıntıları öğrenmek size kalmış. Onların en sevdikleri konular hakkında istediğiniz gibi alıntılar yapabilirsiniz.

DR. JOHN DEE (1527-1608)

Dr. John, dünyaya gelmiş en saf adam olarak tarihe geçmelidir. Bu iyi doktor, kendisini meleklerle ilişki kurabileceğine ikna eden Edward Kelly denen biriyle tanıştı. Bu işi çok uzun ve karmaşık bir şekilde yaptılar. Kelly harfleri işaret ediyordu veya onları tersinden söylüyordu (hiçbir zaman açıklanmayan bir nedenden ötürü bütün harfler tersineydi) bu arada doktor da zabıt tutuyordu.

Hecelenen kelimelerin hepsinin şu iyi bilinen melek dilinde (Enokça) olması bu işlemi biraz zorlaştırmıştı. Bu da kullanılan lisanın Galce olmadığını kesin olarak kanıtlar.

Sonuç, Doktor John Dee ile Bazı Ruhlar Arasında Geçenlerin Doğru ve Sadık Aktarımı isimli kitap önemli bir ticari başarıyı garantileyen biraz tuhaf bir isim. Kitabın 1659 yılında yapılan ilk basımının hemen arkasından, 1974 yılında, kitabın ikinci basımı çıktı. Kitap, büyücülük literatürünün doğal bir klasiğiydi ve Altın Şafak Tarikatı'ın büyük ölçüde etkiledi. (O zamanlar daha 1974 baskısı bile ortada yoktu, dolayısıyla bu konuda uzman olmak kolaydı.)

Bu çifte görünen birkaç gerçek ruh oldu, 8 yaşındaki bir çocuk biçiminde görünen Madimi de bunlardan biriydi. Kelly, Madimi'nin, karıları dahil her şeylerini paylaşmaları gerektiğini söylediğini Dee'ye aktardığı zaman doktor nihayet biraz şüphelenir gibi oldu. Bundan sonra da büyük olasılıkla Bayan Dee'nin kışkırtmalarıyla, bu başarılı ortaklık bozuldu.

Anahtar Kelimeler

Skrying Dee'nin meleklerle konuşmasının karanlık biçimi. Bir skrying taşını (kristal bir küre), üzerinde Enokça harfler bulunan bir tablet üzerinde gezdirmekten ibaretti. Neyse ki birkaç yüzyıldır kimse aynı yöntemi kullanacak kadar aptal olmadığı için o kadar önemli değil.

Enokça Kendi grameri ve söz dizini olan, ancak Sırpça kadar kolay anlaşılabilen melek lisanı. Şansımıza melekler İngilizce veya İbranice kurs almışlar.

Sevdiği konular: Enokça ve kristal nazar.

Karanlık düzeyi: 10/10.

ELİPHAS LEVİ (1810-1875)

Levi, bütün modern büyücülerin babasıdır. Birkaç gelenek birden başlattı. Kendine etkileyici bir isim takan ilk kişi o oldu (gerçek ismi

Alphonse Louis Constant'tı. Bunu İbraniceye Eliphas Levi Zahed olarak çevirdi).

Tören giysileri içinde, heybetli ve biraz meşum pozlar vererek fotoğrafının çekilmesi çin şiddetli arzu duyan ilk insanlardandı. Ancak bu, sanıldığı kadar etkileyici bir orijinallik değildi. Çünkü tahmin edilebileceği gibi, Levi, fotoğraf makinesinin icat edilişi sırasında civarda bulunma şansını yakalamıştı. Etkileyici bir sakalının bulunması da kendisine bu konuda yardımcı oldu.

Levi, büyücüler için oldukça popüler bir background anlamına gelen aforoz edilmiş (ya da edilmek üzere olan çünkü emirlere uymuyordu) bir Katolik papazdı ve büyücülüğü öğreterek tehlikeli bir biçimde hayatını kazandı. Kabala ve büyü üzerine sayısız kitap yazdı.

Levi, hem fiziksel hem de ahlaki olarak aşın ölçüde tehlikeli gördüğü için, herkesin içinde büyü yapmayı reddederek çok zeki olduğunu kanıtladı (blöfçülerin kuralı no: 1). Yaptığı tek aptalca iş Appolonius'un ruhunu canlandırmak için denediği bir nekromansi (ölülerle haberleşme) gösterisiydi (birinci yüzyıldan oldukça müphem bir Pitagorcu büyücü olan Appolonius hakkında o kadar çok hikaye uyduruldu ki artık kimse yaşadığından bile emin değil).

Levi'nin niçin Kızılderili bir rehberin veya **"yakında göçmüş sevgili birinin"** ruhuyla irtibat kurmadığı hiçbir zaman açıklanamadı. Sonuç hazin bir başarısızlıktı. Appolonius göründü (bir zamanlar yaşadığına işaret), kılıcıyla Le vi'yi işaret etti, koluna dokundu ve Levi kendinden geçti.

Bu olay, bu büyük adamı yıllarca her akşam yemeğinde bu hikayeyi anlatmaktan ve Dogma ve Transtandantal Büyünün Ritüeli isimli kitapları yazmaktan alıkoyamadı. O yaşlı hayaletin ağzmdan bir kelime alabilseydi eğer neler yapabileceğini, artık siz düşünün.

Özel ilgi alanları: Kabalacılık ve Tarot.

Karanlık derecesi: 8/10.

BLAVATSKY (1831-1891)

Madam Helena Petrovna Blavatsky, teosofinin kurucusuydu. Bu felsefeye niye bu ismi verdiğini Allah bilir. Onun ilk zamanları hakkında kimse bir şey bilmiyor, yani adının takma olup olmadığı kesin değil, fakat inanılmayacak kadar da güzel bir ismi var. Sürgündeki bir Rus aristokratı olması da aynı şekilde inanılmayacak kadar güzel bir hikaye.

Dini bir lider için normal geçen bir çıraklık döneminden (medyum ve yılan oynatıcısı) sonra teosofiyi buldu. Bu hareketin esas amacı, Doğu mistisizmini yaymaktı. Şimdilerde çok popüler olan bütün o anlaşılmaz felsefe ve dinleri gerçekten tek başına tanıttı. Yani bir dahaki sefer sokakta önünüze çıkıp sizi taciz eden dazlak kafalı uzun elbiseli birine rastlarsanız, kimi suçlayacağınızı artık biliyorsunuz.

İlk bakışta teosofi sizin büyücülük bilgi zincirinizde bir bağlantı noktası oluşturmak için ideal bir hareket gibi görünüyor. Daha ziyade mistik bir kapsamı ve hatta Gizli Şefleri var. Ama dikkat. **Ortalıkta hâlâ teosofistler geziniyor ve şansınıza biri karşınıza çıkabilir.**

Bunun yerine konunun tarihçesine dair işe yarar bilginiz olmalı (biri "Blavatsky"den bahsedince, "kim o herif" demeyin). Günümüz teosifisini ise tamamen göz ardı edebilirsiniz.

Blavatsky çok sayıda kalın kitap yazdı (Peçesiz İsis, Gizli Doktrin). Altın Dal tipi ayrıntılarını, Yaradılış'tan daha gelişkin olmayan ama daha çok yer tutan, üretilmiş karmaşık mitolojilere katıştırıldığı kitaplardı bunlar.

Blavatsky, Gizli Efendilerin işlerinin gözden düşmesine neden oldu. Bu da herkesin benimsemeyeceği fikirleri uygulamakta bu Gizli Efendilerden büyük yardım gören bazı belirsiz büyücü grupların liderleri için üzüntü kaynağıdır. Gerçekten de Mahatmalardan gelen ve maddeye dönüşen mektuplarla suç ortağının tavandaki delikten ittiği mektupları birbirinden ayırmak zor olmalı.

Anahtar Kelimeler

Gizli Şefler veya Mahatmalar Blavatsky'nin mistik mektup arkadaşları. Tibet'ten bir grup usta, Blavatsky'ye, evinin garip köşelerinde cisimleşen mektuplar yazdılar. Bunların, tavan arasına çıkıp döşemedeki deliklerden içeriye mektup atan insanlarla kesinlikle hiçbir ilgisi yok. Kesinlikle.

Astral Işık Kişisel uydu gibi bir şey. Ama çok daha ucuz.

MAC GREGOR MATHERS (1854-1917)

Samuel Liddell Mathers gerçekten de İskoçtu. Yani modem büyücülerin herhangi biri kadar Kuzey İskoçyalı bir kabile reisi olduğunu iddia etmeye hakkı vardı. Ancak aniden kendine Glenstrae Kontu gibi bir lakap takması, biraz mübalağalı addedildi. Bilinen ilk ismi olan MacGregor Mathers'a bağlı kalsaydı muhtemelen kimse onu fark etmemiş olacaktı.

Hermetik Altın Şafak Tarikatının kurucularından biri ve en ilginciydi. Sadece kendisinin konuşabildiği Saklı ve/veya Gizli Şeflerle uzun sohbetler edip karabüyüye gittikçe daha fazla bulaşarak Fransa'da öldü. Mathers, sahip olduğunu kendisinin bile bilmediği bir lakap bulması gibi, varlığından kimsenin haberdar olmadığı bir **başlangıç düzeyinin Üçüncü Tarikatını** da keşfetmişti.

Bu durum, onu tarikatlarından atan Altın Şafakçıları şaşırtmadı. Buna karşılık Mathers, Crowley'i, üzerinde Kuzey İskoçya kostümü ve belinde altın bir hançerle Fransa'dan tapmağı sırtında bıçaklamaya gönderdi. Altın Şafakçılar, "Git buradan" dediler. Bunun üzerine Crow ley, onları doğrudan mahkemeye verdi. Niçin büyü kullanmadığını sormayın. Mathers, daha sonra Crowley'den de ayrıldı. Bu çevrelerde

Arkadaş Kazanmanın ve İnsanları Etkilemenin Yolları türünden kitapların yüzüne bile bakılmayacağım düşünmekten kendini alamıyor insan.

İlgiler: Ritüel/Karabüyü ve Gizli Şefler'le konuşmak.

Karanlık düzeyi: 8/10.

SATANİLAS DE GUATİA (1871-1898)

De Guaita, Levi'yi izleyen Fransız büyücülerinin en eğlencesidir. **Papazlıktan atıldıktan sonra semavi varlıklarla cinsel münasebet sayesinde Tanrı'ya yaklaşılacağı gibi mantıklı bir teoriyle ortaya çıkan JosephAntoine Boullan'la yaptığı astral savaşlarla meşhurdur.**

De Guaita ile Oswald Wirth adlı başka bir büyücü, Boullan'ı bir sahtekar olarak teşhir etmeye karar verdiler ve ona kendisinin lanetlenmiş biri olduğunu belirten bir mektup yazdılar.

Boullan da bunu astral bir tehdit olarak nitelendirdi ve derhal korunma çareleri aramaya başladı.

Bütün çabalarına rağmen bu olaydan altı yıl sonra Boullan esrarengiz şartlar altında öldü. İşte büyünün bazen gecikebileceğine dair mükemmel bir kanıt. Bu zaman zarfında "sıvı yumruklar", kedisini korkutan ve Boullan'ın kulağında patlayan "hava tokatları" gibi hikayeler türetildi; olay şimdiye kadar yaşanmış en heyecan verici astral savaş olarak nitelendi. De Guaita 27 yaşında fazla dozda uyuşturucudan öldü. Bir büyücü için çok uygun bir son.

Özellikleri: Rozikrusyanizm, Karabüyü ve sıvı yumruklar.

Karardık derecesi: 9/10.

ARTHUR WAİTE (1857-1940)

Arthur Waite'den söz etmek için üç nedenimiz var:

1. Fikirleri için açıklamalar ve başvuru kaynaklan veren bir bilim adamıydı.
2. Söz etmek isteyebileceğiniz veya istemeyebileceğiniz her büyü konusunda yazdı.
3. Kitapları o kadar uzun ve bezdirici ki kimse okumadı.

Üne ulaşmaktaki en büyük çabasının dağılmak üzere olan Altın Şafak tarikatında mistik bir kliğin lideri olması ve Aleister Crowley'le çatışması olduğu söylenir. Fakat herkes Crowley'le çatıştığına göre bunu fazla kurcalamayın.

Waite, aynı zamanda Blavatsky ve teosofistlerle de anlaşamamıştı. Anlaşması o kadar kolay olmayan biri olsa gerek.

Waite'nin asıl ününü borçlu olduğu şey, karşısında konuşan her sese aşağılayıcı biçimde davranan tek 19. yüzyıl mistik düşünürü olmasıydı. Bu da niye herkesle çatıştığım açıklar.

Sevdiği konular. Mistisizm, Kabala, Rozikrusyanizm ve Masonluk.

Karanlık derecesi: 7/10.

ALEİSTER CROWLEY (1875-1957)

Crowley, gazeteler tarafından "şimdiye kadar yaşamış en kötü adam" diye nitelendirilmişti ve bütün ömrünü bu sıfatı hayata geçirebilmek için harcadı.

Bu zamana da birçok büyü hareketi sıkıştırdı. Bir sürü kitapta (örneğin Somerset Maugham'ın Büyücü'sü ve Dennis Wheatley'in tüm kitapları) kötü adamları için model olarak kullanılan karabüyücülerin arketipi oldu.

Kısa bir süre için Altın Şafak'ın üyesi olan Crowley, burada herkesle çatışma başarısını göstererek tarikatın bölünmesiyle pay sahibi oldu.

Cinsel büyüyle ilgilenen bir Alman tarikatı olan OTO (Ordo Templis Orientis) ile ilişki kurdu. Bunu aldı ve yeni bir dine dönüştürdü. Thelema. Alışılmadık bir tasarruf hevesiyle on emri bire indirdi: **"Yasa, istediğini yapmaktan ibarettir".** Görünürde uyulması oldukça kolay bir emir.

Crowley şimdiye kadar keşfedilmiş bütün büyüleri öğrendiğini, şimdiye kadar duyulmuş bütün şeytanları uyandırdığını ve birkaçını da yanına aldığını iddia etti. Söylendiğine göre,

kaosun şeytanı Koronzon'u uyandırdığı zaman beş köşeli yıldızın dışında kalma hatasını işlemiş (bu yöntemi kullandığı zaman boyunca bir kere) ve bu edepsiz ruh ona hakim olmuş. Konuya yabancı birinin anlayacağı şekilde söylemek gerekirse, o bir çılgındı.

Crowley, sadece bilinen bir mezhep veya kültün bilgisinin kendisine geçtiğini söylemek şeklindeki eski numarayı kullanmakla kalmadı, bunu bir adım daha ilerleterek büyü tarihinde hayran olduğu herkesin kendisinde vücut bulduğunu da iddia etti. Crowley olmadan önce Fransız büyücüsü Eliphas Levi'ydi. Fakat ne yazık ki Levi öldükten sonra Aleister Crowley olarak yeniden doğacağını söylememişti. O yüzden Crowley'in iddiasını doğrulamak pek kolay değildir.

Başka iddiaları da vardı Crowley'in: kokain iptilasını iyileştirmek için eroine alışmak ve tersi yöntemini ilk keşfeden kişiydi ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Amerika'da Alman propaganda servisi için çalışmıştı. Mutlak zevk düşkünlüğü, aklına gelen ve (ve arkadaşlarının önerdiği) her türlü bedensel sapkınlığı gerçekleştirmesi nedeniyle çok genç bir yaşta, 72 yaşında öldü.

Anahtar Kelime

Thelema Crowley'in şu fikirde bullurlaşan yeni dini: Crowley keyfine bakarken onu rahatsız etmezseniz, rahat edersiniz.

Otohagiografi Otobiyografinin Crowleyl versiyonu. Kelimeyi hatırlamak bile belirgin bir özellik olarak addediliyor. Aynı şekilde Crowley'in hiçbir kitabının adını söylemeyin, istediğiniz Romen rakamıyla belirtin. Bu ayrıntılarda fazla özenli olma zorunluluğundan kaçınmanızı sağlar. Her konuda ona atıfta bulunabilirsiniz. Her konuda yazılı.

686: Vahiy Kitabı'nda söz edilen Canavar İşareti. Crowley bunu özel şans numarası olarak kullandı.

Kızıl Kadın Crowley hangi kadınla birlikteyse, onu kendi Kızıl Kadın fikrine uydurmaya, yani zevk düşkünü bir fahişe haline getirmeye çalıştı. Terk ettiği çoğu Kızıl Kadm intihar etti veya çıldırdı. Crowley erkeklere de ilgi duyuyordu ve eski erkek arkadaşları da intihar ettiler veya çıldırdılar.

Sevdiği konular: büyü, kabala, tarot, seks ve elbette, Crowley.

Karanlık düzeyi: 3/10

ŞEYTAN

Konuşmalarınızda bu ismi ağzınızdan kaçırırsanız dikkatli olun çünkü hâlâ civarda. Birkaç ismi olduğu için nasıl hitap edeceğinizi söylemek zor **Old Nick, Şeytan, Beelzebub, Baphomet, Mefistofeles, Sineklerin Tanrısı, iblis** vs.

Bu kadar çok ismi olmasının nedeni fazla sayıda farklı kişilikle birleşme zorunluluğudur. (Bir de icra memurlarından kaçma arzusu.)

İlgi alanları: Ruh koleksiyonu yapmak ve yalan söylemek.

Hırsı: Sekizinci ölümcül günahı bulmak.

Karanlık derecesi: 0/10.

BÜYÜ BİLİMLERİ

Gizli güçlerinizle insanları etkilemek istiyorsanız gerçekten gücünüz olduğunu kanıtlayacak bir şeyler yapmalısınız. Çaylak blöfçülerin sinirlenmeye başlayıp, **"Ne demek kanıtlamak?"** diye titrek bir sesle sorular sorduğu nokta, işte burasıdır.

Kıdemli blöfçü ise kayıtsızca gülümser. Bilir ki dünyadaki en kolay şey, inanmak isteyen birine bir şey kanıtlamaktır. İnsanlar, büyünün varlığını sürdürmesini istedikleri için birçok gerçeği kolaylıkla gözardı edeceklerdir.

İnanmayanları ise ezeli ve ebedi şüpheciler olarak bir kalemde silebilirsiniz. **"Sadece eşyanın düzenine ilişkin fikirlerine ters düştüğü için bazı insanların gerçekleri kabul etmemeleri çok ilginçtir"** deyip mahzun mahzun kafanızı sallarsanız, büyünün kanıtlanmasını isteyenler bütün kalpleriyle size katılırlar.

Kanıt olarak kullanılabilecek en kolay şey, kehanettir. Aslında bu, falcılıkla aynı şeydir, fakat kehanet sözü kulağa daha hoş gelir. Öngörü (bu da falcılıktır aslında) yöntemlerini işinize geldiği gibi kullanmanın birçok yolu vardır.

Ama eninde sonunda hepsinin kullandığı teknik, aynı yorum tekniğidir.

Bu yöntemlerin çoğu (astroloji, el falı, numeroloji, frenoloji) şunu gerektirir: yıldızların / elin / sayıların o insanın gerçek kişiliğini bu kadar kesin olarak nasıl verdiğini göstermek için kısa bir kişilik çözümlemesi yapmalısınız. Bunu doğru yaparsanız o kadar memnun olacaklardır ki tahminlerinizle fazla ilgilenmeyeceklerdir.

Belirsiz ve hoş şeyler söyleyin: **"Sıcak, şefkatli bir kişiliğiniz olduğunu görüyorum. Ama aklı, kalbi tarafından yönetilen biri değilsiniz."** Onlara hata gibi görünen iltifatlarda bulunun: **"Sarsakça bir gevşeklik içinde olmadığınızı görüyorum"** veya "**Sizin en büyük hatanız gevşe yememeniz. Kendinizi, sürekli bir şeyler yapmak zorunda hissediyorsunuz."**

Yolculuk, iş sorunları, aile kavgaları ve hoş sürprizlere dair daha ziyade birbiriyle bağlantısız ayrıntılardan bol miktarda söz etmeyi unutmayın. Bu ayrıntılar çok olmak, çünkü zaten iş bittikten sonra çoğunu unutacak, sonradan yolculuk, iş sorunları vs. gibi bir şey başlarına geldiğinde sizin buna dair bir şey söylediğinizi hatırlayacak ve olanları bildiğinizi varsayacaklardır.

İstatistik olarak imkânsız olmadığı sürece, onlara hep duymak istediklerini söyleyin. Örneğin: **"40 yaşından önce rüyalarımın erkeğini bulacak mıyım?"** Cevap: **"Evet." "Gelecek hafta yarışı kazanacak mıyım?"** Cevap: **"Hayır".**

Sonra arkanıza yaslanın ve kehanetinizin ne kadar doğru olduğuna dair methiyeleri kabul edin.

NUMEROLOJİ

Numeroloji, sayıların hayatımız üzerinde önemli etkileri bulunduğuna inanmak demektir. Gematriadan kaynaklanır (bkz. Kabala) fakat zındıklar tarafından sadece cahilleri etkilemeye yarayan bir numaraya dönüştürülmüştür. Bu nedenle blöfçüler için değersizdir. Toplama çıkarma konusunda iyi değilseniz, bu fikirle dalga geçerek paçayı sıyırabilirsiniz.

Numeroloji de gematria gibi isimlerin harflerini sayılara dönüştürmeyi içerir, fakat gematria Tanrı, melekler ve Sephirot gibilerinin isimleriyle uğraşırken, numerolojinin ilgi alanı esas

olarak fanilerdir. Numerolojinin bu kadar popüler olmasına karşın kabalayı hiç kimsenin duymamış olmasının nedeni budur.

Bir partide insanlara isimlerindeki sayıları okuyarak kişiliklerini söyleyebileceğinizden söz ederseniz, insanlar suratlarında tuhaf bir merak ifadesiyle önünüzde kuyruk olurlar. Aynı numarayı bir meleğe çekin de neler olabileceğini görün.

Birkaç sistemden birini kullanarak harfleri dönüştürebilirsiniz. Bu önemli değildir. Önemli olan sayıları söylediklerinize uydurmaktır. Sayılan ustalıkla kullanmak, iyi blöfçülüğün (aslında numerolojinin de) esasıdır ve bazı karmaşık formüllerden yararlanmanıza bağlıdır. Fakat bu iş göründüğü kadar zor değildir. İşin içine girdikçe bir yolunu bulursunuz ve bunu bir daha da hatırlamanız gerekmez.

Yani **"İnkaların kutsal sayısı 235'i alın" dediğinizde 235 sayısını bir daha hatırlamanız gerekmez. Gelecek sefere, eğer daha iyi uyuyorsa, İnkaların kutsal sayısı 412 olabilir.**

En basit sistem bir kağıdm tepesine 1 'den 9'a kadar sayılan, altına da A 1 B 2 olacak şekilde alfabeyi yazmaktır. H'ya geldiğinizde tekrar 1' den başlarsınız. Sonra harfleri okuyup uygun rakamı seçersiniz. Rakamları birbirine ekleyip bir özelliği olup olmadığına bakın. Yoksa, tek bir rakam elde etmek için haneleri toplayın. Bu rakamın bir özelliği mutlaka vardır.

Mümkünse bunu yaparken sizi görmelerine izin vermeyin. İnsanlar ne kadar kolay olduğunu görürlerse kendileri numerelog olmaya kalkacaklardır. İnsanların yaptıklarınıza karşı çıkacaklarını hissederseniz diğer bir sisteme geçin. Bu çok kolaydır, çünkü çok insan bu konuda kitap yazdığı için birçok sistem vardır. İyi blöfçülerin çoğu Küre sisteminin Pitagorcu Müziği ile dinleyicinin zeka yaşına dayanan kabalacı sistem arasında gidip gelirler. **Karşınızdakinin aritmetikte zayıf olduğundan eminseniz, "mistik pi'nin gerçek sayısını biliyor olmalısınız" gibi asılsız sözler savurabilirsiniz.**

Yapabilirseniz, en etkileyici yöntem olan kabalacı yöntemi kullamn. Bu yöntemde isimleri eski İbranice'ye çevirmeniz gerekir, onun için bu dil hakkında en ufak bir fikri olan birinin önünde yapmaym bu işi. Bu yöntem için gereken tüm tablolar **Liber 777**'de vardır (aslında kitabın adı Aleister Crowley'in Kabalası'dır, fakat Liber 777 kulağa daha hoş geliyor). Çok cesur değilseniz bu kitabı okumayın, ama masanızın üstünde durması, etkileyici bir görünüm oluşturur.

İnsanların sizin aritmetiğinizi kontrol etmelerinden sıkılmayın. Matematik mezunlarıyla dolu bir odada değilseniz, bu işin uzmanı da olsalar, kontrol etme şansları çok sınırlıdır. Sıkıştığınızda da, **"Ben İbranilerin sayma yöntemini kullanıyorum. Bildiğiniz gibi onlar geriye doğru sayarlar"** şeklinde formüle edebileceğiniz eski numarayı kullanabilirsiniz.

İsimleri olduğu kadar diğer sayıları da hesaba katabilirsiniz. Doğum tarihi, ev numarası, telefon numarası, bacak sayısı işinize yarayacak bütün sayılar. Mümkün olan en çok sayıda rakam istersiniz.

Böylece eğer biri size, "Bağımlı olduğumu söylüyorsunuz, ama aslında benim vahşi ve özgür bir ruhum var" derse, siz de şöyle cevap verebilirsiniz: "Evet, isminize göre bağımlısınız, ama doğum tarihinizi de dikkate aldığımızda durum değişiyor" vs.

Başka sayılara uyması için insanlara isimlerini değiştirmeyi bile önerebilirsiniz. Şöyle diyebilirsiniz: **"İsminizi Emily olarak değiştirirseniz, doğanızdaki mistik nitelikler güçlenecektir."** Gerisi onun bileceği şey.

Numeroloji hakkında hatırlanması gereken esas şey, bütün sayılara bir anlam yüklendiğidir. Yani ne zaman bir sayıdan söz edildiğini duysanız, "Bu özel bir sayı" diyebilirsiniz. 2445 sayısının, mistik pi'nin onla çarpılarak İsis'in gizli sayısının çıkarılıp yükselen Osiris'in bilinen sayısının eklenerek bulunduğunu söyleyebilirsiniz. Sonra da küstahça etrafınıza bakınıp meydan okursunuz.

İşte birkaç anahtar sayı ve biraz açıklama iyi bir blöfçüyü en az bir hafta idare edebilecek malzeme.

Anahtar Sayılar

1 Erkek ilke, sıcak, yaratıcı Boyundaki ağrı.

2 Dişi ülke, sezgili, anaç Bunlara güvenebilirsiniz ama sakın yanlarına fazla sokulmayın.

3 Canlı, sanatsal Çok konuşur.

4 Kare, somut, ayaklan yere basan, pratik İnanılmaz ölçüde sıkıcıdır.

5 Beş duyu, hassasiyet ve seks (bir şekilde

işin içine girmesi gerekiyordu).

6 Romantik, sıcak, sevgi dolu Uzak durun.

7 Mistik aslında fazlasıyla acayip.

8 Kader sayısı Bazdan için şanssız.

9 İtici Kavgaya tutuşmayın.

12 Bir düzine için gerekli sayı (Satanistler hariç; onlarınki 13'tür).

13 Şanssız olarak düşünülür, çünkü on üçüncüyseniz düzineye giremezsiniz (eğer Sa tanist değilseniz). Aynı zamanda Yahuda (İsa'nın on üçüncü havarisi şanssız) ve Tarot kartı Ölüm (yine şanssız) ile de bağlantılıdır. Ne var ki bunu herkes biliyor, onun için numerolojide bunun kötü bir sayı olmadığını, eski on ikilik istemde yeni bir başlangıca işaret ettiğini söyleyin. Bu, karşınızdakileri düşündürecektir.

40 İnsanların İncil'de ya bir teknede ya da çölde gezinirken geçirdikleri gün ve gece sayısı. Arınma sayısı. Unutmayın ki daima 40 gün ve 40 gecedir, paket turlardaki gibi 14 gün 12 gece değildir.

666 İblisin işareti. İncil'in sonundaki Vahi y'de geçtiği için İsa karşıtı olarak bilinen sayı. Karabüyü yazarları ve korku filmi yapımcılarının bildiği tek anlamlı sayı olduğu için herkes tarafından bilinir. Kullanmayın.

888 Acıların Adamı. İsa'yla ilişkili bir sayıdır. İncil'de geçmez. İnsanlar 666'yı kullanarak hava atmaya çalışıyorlarsa bu sayıyı lütufkar bir edayla kullanabilirsiniz.

Anahtar İfade

Sayıların dili Karabüyü bilgisinin size "sayıların dili" aracılığıyla iletildiğini söylemeniz tamamen mümkün. Bu da genellikle eski bir binanın ölçülüp 47 sayısının on iki kere geçtiğinin bulunmasıyla yapılır. Sonra bu bilgiyle bir kitap yazar ve tartışmasız matematik yeteneklerinizi paranızı saymakta kullanırsınız.

ÖBÜR TARAFLA KONUŞMAK

Gizli sanatların esas bölümlerinden birini ölülerle kurulan iletişim oluşturur. Bu, zamanın başlangıcından beri büyücülerin uğraştığı bir şeydir. Bu konuda sizin de gerçekten çaba göstermeniz gerekir.

SPİRİTÜALİZM

Spiritüalizm, yüzyılın başında, enteresan trompet çalmalarla, masa kaldırmalarla birlikte büyük bir eğlence kaynağıydı. Ama artık tamamen, "yakınlarda göçmüş sevdikleriyle temas kurmaya" çalışan mavi elbiseli küçük, yaşlı hanımlara kalmış gibi görünüyor (hanımların konuşmalarına şahit olduğunuzda, terminolojinin cenaze levazımatçıları tarafından yaratıldığına hemen inanabilirsiniz).

Pratikte bu seanslardan birine katılmak, tombala oynamaya gittiğinizi itiraf etmek gibi bir şeydir.

Gitseniz bile bütün duyacağınız şu olur: "Evet, **Mabel.** Albert'in öbür tarafta çok mutlu." (Mabel'e bakınca bu mutluluğun sebebini anlarsınız.) Kimse şu tür araştırıcı sorular sormaz: "Niye her rehber ruh Kızılderili oluyor? Öte tarafta Kızılderililerden başkası yok mu?"

RUH ÇAĞIRMA TAHTASI (OUİJA)

Çok kolay bulunur olması nedeniyle artık ouija bile havasım kaybetti. Ouijayı dışarı çıkardığınız gece neler olduğuna dair heyecan verici hikayelerle insanları asla eğlendirmeyin. Hayaletin parmaklarının yüzüne dokunması ve musluklardan kan akması gibi hikayelerle her zaman biri çıkıp sizi bastıracaktır.

Kocaman bir ouijanız varsa üzerine çıkıp Enokça'daki kelimeleri tersinden telaffuz edebilirsiniz (bkz. Dr. Dee) ama bu şimdilerde çok basmakalıp bir yöntem haline geldi.

Geriye bir tek çözüm kalıyor ama o da çok tehlikelidir.

ÖLÜLERLE HABERLEŞME (NEKROMANSİ)

Nekromansi de spiritüalizm gibi sadece ölülerle konuşmayı ifade eder, ama itiraf etmek gerekir ki daha etkili bir sözcüktür. Gayet tabii iyi bir blöfçü nekromansi yapmaya çalışmaz; bu çok tehlikelidir. En iyisi, bu korkunç sanatla bir ara uğraştığınızı söylemenizdir (ya da daha iyisi sadece ima edin).

Olay yere çizilmiş beş köşeli yıldızın ortasında durup tören kılıcıyla farklı noktaları işaret etmekten ibarettir. Nekromanside kibarca sormak yerine ruhu büyüleyip getirirseniz ve şu gibi sorulara cevap vermeye zorlarsanız: **"Altılı ganyanın ilk ayağım kim kazanacak? Niçin bütün rehber ruhlar Kızılderili?"**

Seansmıza enteresan bir ruhun uğramasmı beklemek yerine, nekromansiyle istediğiniz ruhun görünmesini sağlayabilirsiniz. Bu da denemeye değer, çünkü kalabalık bir Kızılderili ruhları grubu nedeniyle seansınıza enteresan bir ruh gelmeyebilir.

BÜYÜ EDEBİYATI

Bu kitapları okumak zorunda değilsiniz. Bu çok zor bir iş olur. Ama onları okuduğunuz izlenimi vermek hayati öneme haizdir. Sadece kitabın adım ve içeriğinin kısa bir tanıtımını bilmek yeterlidir. Mesela **"Savaş ve Barış Rusya hakkındadır"** demek, doğru bir uzmanlık düzeyinin göstergesidir.

Bu listedeki herhangi bir kitabı okumak için içinizde bir dürtü hissediyorsanız, bilmeniz gerekir ki büyü edebiyatım okumanın özle bir biçimi vardır.

Başlangıç için ilk beş bölümü asla okumayın. Bu bölümlerin niçin daima tamamen okunmaz olduklarını açıklayan iki teori vardır. Birinci teoriye göre, zındıkları ya da tesadüfen kitabı eline alanları savuşturmak için bu gereklidir. Çünkü bu kişiler dört bölüm boyunca anlaşılmaz bir sürü saçmalık okuduktan sonra kitaptan vazgeceklerdir.

Diğer teoriye göre, yazarlar gizlilik düzeyini normal olarak koruyamazlar ve kazaen bazı gerçekleri ağızlarından kaçırırlar. Bu nedenle aşağıdaki kitapların üçüncü veya dördüncü bölümlerinden güvenle alıntılar yapabilirsiniz, çünkü karşınızdakiler ilk beş bölümü okumuşlarsa bile anlamamışlardır.

ÖLÜMÜM KİTABI (The Book Of The Dead)

Uygunsuz işler yapmaya yarayan Mısır dua ve büyülerinin derlemesi. M.Ö. 1500 ile M.Ö. 250 yılları arasında yazılmış olması, Mısırlıların ne kadar yavaş yazdıklarını gösteriyor. Öbür dünyanın demokratikleştirildiği bir zamanda yaratıldı, yani cennete giden artık sadece Firavun değildi. Firavunlar bunun üzerine gidebilecekleri iyi bir yer aramaya başladılar. Bu sokaktaki Mısır'lıya, ölümsüz hayat şansını ele geçirmeden önce karşılaşmadığı bazı sorunlar çıkardı. Mesela öbür dünyada timsahların kendini yemesini engellemek için büyü yapmaya birden çok ilgi duyar oldu.

Muhtemelen en iyi büyü ise şu: "Ptah olmak için, ekmek ye,, bira iç, geride kalan parçaları temizle ve Cennet'e git."

APULEİUS'UN ALTIN EŞEĞİ (The Golden Asse Of Apuleius)

Büyü edebiyatının ilk klasiklerinden biridir.

Şekil değiştirme üzerine tanımlayıcı bir çalışma olarak sık sık anılır.

Bir cadının bir adamı eşeğe dönüştürmesinin biraz tuhaf masalı. "Kırmızı Şapkalı Kız" kadar ilginç olmayan, ama aynı oranda bilgilendirici bir kitaptır. Adı değiştirilince popülarite kazanmıştır. Eski adı şuydu: "Lucius Apu leius'un Değişimini Anlatan Altın Eşeğin XI Kitabı ve Eğlendirici ve Hoş Masallar. Özgün olarak Latince yazılmış, Atlington tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir. Crowley, muhtemelen kendisinin bu kitaba sahip tek insan olarak düşündüğü için, bu kitaba hayrandı.

SÜLEYMAN'IN ANAHTARI (The Key Of Solomon)

Güçlü karabüyücülerin yaygın büyü romanlarında daima kullandrkları kitap budur. Kitaptan esinlendikleri en ilginç şey ise bir yarasanın içindeki şeytanı çıkarmaktır (onu kurban edip kanını aldıktan sonra).

İnsanlar genellikle bir tek yıldız olduğunu sanırlar: Süleyman'ın Yıldızı veya Mührü. Aslında düzinelerce yıldız vardır ve bu kitap bunların ne işe yaradıklarını, bunlarla bağlantılı olan ruh veya meleklerin isimleriyle beraber bütün sıkıcı ayrıntılarıyla anlatır. Uyurken okunacak ideal bir kitaptır.

Bu kitap herhangi bir çalışmayı tam olarak yapamayacağınızı söyler ve bunu şu yöntemle garantiler: her şeyi belli bir gezegenin etkisi altındaki bir günde ve başka bir gezegenin etkisi altındaki bir saatte yapmanız gerektiğinde ısrar eder.

Mesela büyü bağı yapmak istiyorsanız 25 Ocak'ta bir tavşan öldürmelisiniz. 24 veya 26'sı hiçbir işe yaramaz.

Bu arada herhangi bir çalışmayı tam olarak yapamayacağınızı söyler ve bunu şu yöntemle garantiler: her şeyi belli bir gezegenin etkisi altındaki bir günde ve başka bir gezegenin etkisi altındaki bir saatte yapmanız gerektiğinde ısrar eder. Mesela büyü bağı yapmak istiyorsanız 25 Ocak'ta bir tavşan öldürmelisiniz. 24 veya 26'sı hiçbir işe yaramaz.

Bu arada büyü bağlan her yönde inanılmaz hızla yolculuk etmenizi sağlayan bir tür büyülü Porscheğ gibidirler. Tarihler arasında bir ilişki kurma gibi bir görevleri olmasaydı, ihtimal, zorunlu kıyafet olurlardı.

RUHLARLA HAREKETLER (Actions With The Spirits Dr. John Dee)

Bu kitap ilginçtir çünkü büyüktür ve deri kaplanmıştır. İlk olarak 1659 yılında yayınlandı, 1974'te kısıtlı bir ikinci baskı yaptı (sadece destekleyici okuyucu talebi nedeniyle). Levi, dini büyüsünü geliştirirken bu kitaptan çok şey aldı. Doğal olarak Crowley bu kitaba birkaç yılını adadı ve bu kitaptaki her şeyi ayıkladı (en azından işine yarayanlar). Dr. Dee "S" ve "F" harflerini karıştırmış görünüyor, o itibarla okumak imkansızdır ama etkileyici bir görünüşü vardır.

MALLEUS MALLİFİCORUM (Cadıların Çekici)

Cadı yargılamaları için elkitabı ve gerçek bir bestseller. İlk olarak Torquemada'nın Engizisyon'a yollandığı 1486 yılında yayınlandı. Ondan sonraki her baskı, cadılığın yaygınlaşması ve cadı davalarının artması zamanlarına tesadüf ediyor. Kral I. James'in en sevdiği kitaptı, yanan bir cadının ışığında okuturdu.

İki neşeli Dominik keşişi tarafından komedi haline getirilen kitap, "dince yasaklanmış düşüncelerin çekiciliğini" açıkça kabul etmekle birlikte cadıların aslında var olmadığı gibi oldukça çelişkili bir ifadeyle başlıyor.

Kitapta, birçok ilginç ayrıntı ("Cadılar el çabukluğu sanatını öylesine icra edebilirler ki erkek organı tamamen gövdeden ayrılmış gibi görünebilir") ve pratik ipuçları ("El çabukluğu sanatı sayesinde erkeklik organını kaybetmiş veya hayvan şekline dönüştürülmüş olanlar için çareler") bulunuyor.

Yani, cadı avcıları için zorunlu bir kitaptır.

KABALACILIK

Kabalacılık hakkında herkes bir kitap yazmıştır. Bu nedenle tam bir özgüvenle şöyle söylemenizin hiçbir sakıncası yoktur: **"Kabalacılık hakkında Levi / Crowley / Waite / Blavatsky / Barbara Cartland'ın (gerekirse çıkarın) kitabını okudunuz mu?"** Fakat herkes bu kelimeyi başka türlü yazdığı için siz hiçbir zaman yazmayın.

Tabii herkesin aynı konuda yazdığım söylemesi gerçeğine rağmen kitaplarını okumadan bunu tahmin edemezsiniz, o itibarla fazla ayrıntıya girmeyin.

TEÇHİZAT

Başka hiçbir şey, doğru teçhizata sahip olmak kadar bir uzman olarak ününüzü perçinlemeyecektir. Kertenkele gözü ve kurbağa bacağı satmaya meraklı bazı dükkânlar, bütün bu ıvır zıvır büyülerinizi biraz masraflı hale getirecektir. Dikkatli olun. Bataklık yılanının etinin tazeliğinden emin olamazsınız, alışverişlerinizle üretim ve son kullanma tarihlerini iyi kontrol edin.

Malzemenizi sık sık alın, ama hiçbir şartta bunu kimseye söylemeyin. Birisi bunlardan aldığını söylerse, kertenkele bacağı ya da puhu kuşu kanadı gibi şeyler toplamak büyü eyleminin bir parçası olduğu için, almasında hiçbir mantık göremediğinizi derhal ifade edin. Bu nesnelerin gerçek birer değeri yoktur, ancak bunların bir araya getirilme zorunluluğu, bu işi yaparken gereken bağlayıcı atmosferin oluşmasını sağlar. Bunları köşedeki bakkaldan bulamazsınız.

Doğal olarak blöfçünün başka birinden tavsiye almaya ihtiyacı yoktur. İstediğinizi alın ama evin içinde ambalajıyla bırakmayın.

ASALAR

Eski büyücüler daima bir asa taşırlardı. Asaları geniş elbiselerinin içine gizleyip onlar olmadan bir yere gitmezlerdi. Şimdi anorağınıza asanızı takacak bir yapmanız daha mantıklı.

Asa özel bir noktaya işaret ederek veya dokunarak büyücünün güçlerini yoğunlaştırmasına yarar. Freud'un buna dair bir sözü olabileceği de eklenmeli.

Bir büyücünün asası her zaman gündoğumunda kesilmiş fındık ağacından olmalı. Kara büyü için ağacı gerekiyor. Fakat kimse farkı anlayamayacağı için blöfçü her tür ağaç kullanabilir. Ortaçağ büyücüsü asasının ucuna genellikle bir mıknatıs takardı, fakat küçük maden parçalarını kendine çekenin büyü olmadığı halk tarafından anlaşılınca, bu tarz tarihe karıştı. Daha önemlisi otantik görünen bazı İbranice harflerin asaya çizilmesi.

Asalar konusunda bazı uyanlarımız da var: Meyhanede veya kahvede herkese göstermeyin. Gerçek büyücüler asalarına başka bir insan elinin değmesine asla izin vermezlerdi. Bir büyücü asasını ender olarak, gücünü toplamak için kullanırdı. Siz gücünüzü hiçbir zaman toplayamayacağınız için daha da ender kullanın.

KILIÇLAR

Kılıç, ikna edici bir büyü sembolü olduğu için sahip olmanız gereken bir şeydir. Eski kitaplar neşe içinde herkesin kendi kılıcını kendisinin yapmasını ve üzerine bazı astroloji ve kabala işaretleri çizmesini önerir. Bir büyü dükkânından tam kendinize uygun bir tane alabiliyorsanız böylesi bir çabaya girip başınıza dert açmaya gerek yok.

Büyücüler ve cadılar bu kılıçlan sık sık nesneleri ve insanları işaret etmekte kullanırlardı (anneleri bunun ayıp olduğunu onlara hiç söylememişti herhalde). Bir gün bir büyü töreninde kılıcınızla bir yerleri göstermeniz gerekmezse bile siz yine de yapm.

TÜTSÜ

Ortamı oluşturmakta hiçbir şey, yanan bir parça tütsünün yerini tutamaz. İnsanlar büyülü dairenizin köşelerinde keskin kokulu, cızırda yan bir şey ararlar.

Her türden değişik kokuda, her türden uygunsuz işi yapmakta kullanılan tütsüler vardır, mesela: İstenmeyen Etkileri Uzaklaştırmak İçin Tütsü.

Bir "tütsü" kelimesini kullanırsa derhal müdahale ederek bu kelimenin sadece Doğu Afrika'dan Somali kıyılarındaki ağaçlardan elde edilen reçinenin tanımlanması için kullanılabileceğini söyleyin. Ve buna günlük demenin daha doğru olacağını ekleyin. Bu onları susturur.

MUMLAR

Doğal olarak ciddi bir büyü çalışması için mumlar hayati önem taşır. Paranız yettiği kadar çok renk ve boyda mum sahibi olmalısınız.

"Mum büyüsü" denen ve doğru diziliş, doğru renk ve sayıdaki mumun yakılmasıyla sonuç verilen özel bir büyü türü vardır. Bunu yaparsanız hepsini birden söndürerek "İyi ki Doğdun" şarkısını söyleme heyecanınızı bastırmalısınız.

BÜYÜLÜ DAİRE

Teçhizatı tamamlamak için evinizin tabanına çizilmiş bir büyülü dairenizin olması gerekir. Bunun için halıyı kaldırın dairenin halının üzerine çizik olması komik görünür.

Daire en azından ikili olmalı ve etrafına birçok İbranice, eski Mısırca harfler, yıldızlar ve astrolojik işaretler çizili olmalıdır. Dairenin ortasına beş köşeli bir yıldız çizmek gayet doğaldır, fakat bu yıldızın doğru biçimde çizilmesi önemlidir, yoksa yıldızınız şeytanın işareti haline gelir. (Tılsımlarda bu hatalar yapılıyor)

Doğru biçimin hangisi olduğu, sizin sorununuz.

Kaynak: Alexander. C. Rae, Blöfçünün Rehberi, Kara Büyü, Çeviren: M.Fehmi İmre, Tempo'nun Okurlarına Armağanıdır, İstanbul

SON GÂVUR

30/31 Ocak 1947 Urfa'nın Kendirli mahallesinde yaşayan yedi kişilik Yahudi ailesinin tüm fertleri katledilmiş olarak bulundu. Cinayetten Urfalı Yahudi cemaati sorumlu tutuldu ve şehirdeki tüm Yahudi erkekleri tutuklandı. Urfalılar dava boyunca Yahudilere boykot uyguladılar. Üç yıl sonra tutuklanan tüm Yahudiler salıverildi ancak Urfa'nın Yahudileri de şehirden uzaklaşmak zorunda kaldılar.

Mayıs 1948 İsrail Devleti'nin kurulması, Türkiyeli Yahudilerde gurur ve heyecan yarattı. Artık Türkiye'deki ırkçıların saldırıları karşısında sığınabilecekleri bir ülke vardı. Kitlesel olarak İsrail'e göç etmeye başladılar. Yıllardır Yahudileri ülkeden kaçırtmak için ellerinden geleni yapan kesimler, bunu da Yahudilere hakaret etmek için kullandılar. 'Nankör Yahudi' klişesi yeniden ve yaygın biçimde dolaşıma sokuldu. (Ayşe Hür "Münferit(!) antisemitizm vak'aları" 08 Şubat 2009- Pazar/TARAF)

Hzl: Mehmet FARAÇ

KISKAÇTAKİ MÜRİD

Urfa tüm dinler açısından kutsal sayılıyordu. 7 peygamberin o topraklarda yaşadığı rivayet ediliyordu... "İ.Ö. 7. yüzyılda Urfa'da güçlü bir Yahudi kolonisi vardı ve Doğu'yla, Hindistan'la, Çin'le ticaret yapıyordu. Şurası kesindir ki Urfa'nın ilk Hıristiyan toplumu, ırk bakımından geniş ölçüde Yahudiydi. Duyarlılık ve gelenek bakımından da büyük ölçüde Yahudiydi."(E. R. Hayes, Urfa Akademisi Syf.41. Çeviren Yaşar Günenç,)

"M.S 1. yüzyılda Edessa bölgesinin en büyük Yahudi topluluğu Urfa yakınlarındaki Nusaybin'deydi (Bugün Mardin'e bağlı Arap nüfusunun yoğun olduğu bir ilçe.) Burası, o dönemde Kuzey Mezopotamya'daki Yahudilerin dinleri nedeniyle işkenceye uğradıkları zamanlarda gelip sığındıkları bir kaleydi. Bölgedeki Yahudilerin Kudüs'teki tapınağa yaptıkları bağışlar da Nusaybin'de toplanmaktaydı. Şöhreti sadece Güney Mezopotamya'ya değil, Filistin'e kadar uzanan Yahudi Akademisi'nin merkezi de buradaydı...

...Edessa'da varlıklı kumaş tüccarları vardı. Şehir merkezin eki önemli bir yerde bir havra (Sinagog) yükselmekteydi. Edessa'nın eski katadralinin karşısında da bir başka havra bulunmaktaydı. Edessa Yahudileri komşularıyla iyi ilişkiler içinde olmuş, Kırk Mağara mezarlığını putperestlerle paylaşmışlardı. Bu bölgede bulunan üç İbranice, bir Yunanca yazıt Yahudiler'den söz etmekteydi. Yörede, mağaranın dışında duvara kazınmış Yahudiliği simgelerinden beşli meşaleyle (Şamdan-Menora) karşılaşılmıştı."(Judah Benzion Segal, Edessa Kutsal Şehir, İletişim Yayınları, Türkçsi Prof. Ahmet Arslan.)

499-500 yıllarında yörede yaşayan Yahudiler Heraclius ile birlikte Persler'e karşı savaşmışlardı. Müslümanlar 50 yıl boyunca Haçlılar'ın işgali altında bulunun Edessa'yı 1144'te ele geçirdiklerinde yöreye 300 Yahudi aile yerleştirmişlerdi.

Tarihsel kaynaklar ileriki dönemlerde de diğer azınlıkların yanı sıra Yahudi cemaatinin bölgedeki varlığıyla ilgili veriler de yansıtıyordu.

1873 Halep Vilayetnamesine göre Urfa merkezinde 56.176 kişi vardı. Bunların 45.368'i Müslüman, 10.560'ı Hıristiyan ve 248'i Yahudiydi.

1881 'de bölgede 359 Yahudi yaşıyordu.

1883'te kentte misyonerlik faaliyetleri artmıştı. Urfa'ya gelen 6 Fransız rahibe, dikiş-nakış atölyesi kurmuş, Fransızca, Türkçe, Arapça ve Ermenice dillerinde eğitim yapılan Kızlar

Okulu'na 200 öğrenci almışlardı...

Yahudilerin kentteki sayısı 1891'de 367'ye yükselmişti.

1895'e gelindiğinde diğer azınlıkların yol açtığı bazı olaylar Yahudileri de rahatsız etmişti.

Yahudileri sıkıntıya sokan olayların kökeninde büyüyerek önce cinayete sonra da din çatışmasına dönüşen basit bir tartışma vardı. Urfa'da Ermenilerle Müslümanlar arasında iki kişinin kavgasıyla başlayan ve giderek bir toplumsal başkaldırıya dönüşen çatışmalar kenti savaş alanına çevirmişti. Halep Polis Komiserliği'n in Urfa Komiserliği raporuna dayandırdığı olaylar 15 Ekim 1895'te yaşanmıştı:

***

O gün Urfa için sıradan bir gündü... Kentte Müslümanı, Ermenisi, Süryanisi ve Yahudisi harıl harıl kış hazırlığındaydı... Salçalar bakır leğenlerde kurutuluyordu... Urfa evlerinin toprak damlarında, geniş hayatlarında (avlu) kurutulmaya bırakılan isotlar (acı biber) kenti kızıla boyamıştı. Daracık sokaklarda acı isotun kokusu hakimdi... Çiğköftelik bulgurlar zerzembelere (Kiler) stoklanmış, büyük küplerde "ekşili" diye nitelendirilen turşular yapılmış, kuru patlıcan ve domatesler duvarlara asılmıştı. Urfa uzun ve zorlu bir kışa hazırlanmaktaydı...

O gün sabah saatlerinde Aşağı Çarşı'da bulunan Atar (Aktar.) Pazarı'nda iki esnaf arasında bir gerginlik yaşanmıştı. Birecikli İsmail ile Ermeni Sarraf Boğos arasında alacak verecek nedeniyle çıkan tartışma kısa süre sonra kavgaya dönüşmüştü. İsmail kamasını çekmiş ve Boğos'u delik deşik etmişti. Attar Pazarı'ndan Gümrük Hanı'na doğru kaçmaya çalışan İsmail jandarmalar tarafından yakalanmış ve karakola götürülmüştü...

Bu cinayet kısa sürede kentte duyulmuş ve olay Urfa'nın her sokağında gerginliğe yol açmıştı.

O dönemde bölgede misyoner faaliyetleri de etkindi. Amerikalı kadın misyoner Corinna Shattuck kentte dantel atölyeleri ve yetimhane kurmuştu. Onun hizmete soktuğu sanat okulu ve körler için eğitim merkezinde yoğun faaliyet vardı. Gayri Müslimler sosyal ve ekonomik yaşamda etkin olmaya çalışıyordu.

Hıristiyan nüfusun azımsanmayacak boyutlarda bulunduğu Urfa'da, Ermeniler bir soydaşlarının öldürülmesine büyük öfke duymuş ve bin kadar Ermeni, Çarşı Karakolu'nun önünde toplanmıştı. Sloganlar atarak katilin kendilerine verilmesini isteyen Ermeniler, karakola baskın düzenleyerek camları kırmış ve gözaltında tutulan İsmail'i güvenlik önlemlerinin yetersizliğinden de yararlanarak dört yerinden bıçaklamıştı. Karakoldaki küçük polis birimi isyan karşısında etkisiz kalınca olaya askeri güçler müdahale etmiş ve bu arada hastaneye kaldırılan İsmail de kurtarılamamıştı...

Olaylar bir gün sonra büyüyerek devam etmişti. Ermeniler saat 14.00 sıralarında çarşıya saldırı düzenlemiş, askerlerin müdahalesi üzerine evlerine geri dönerek pencerelerinden Müslümanlara ateş açmıştı. Bu saldırılarda bir kaç Müslüman yaşamını yitirince kentte iki taraf arasında şiddetli çatışmalar başlamıştı.

Ermenilerin saldırılarını fırsat bilen bazı aşiretlerin bireyleri ise kentin çarşısında dükkânları yağmalamıştı. Müslümanlar arasında tepkiler artınca 100'den fazla Ermeni hükümete sığınarak can güvenliklerinin sağlanmasını istemiş, askerler Ermeni Mahallesini kordon altına alarak bölgeye yönelik saldırıları önlemeye çalışmıştı.

Olaylar Ermenilerin yoğunlukla yaşadığı Birecik, Rumkale (Halfeti) ve komşu vilayet Antep'e de sıçramıştı. O dönemde Halep Vilayetine bağlı bir sancak olan Urfa'da olaylar sona erince hükümetin görevlendirdiği bir heyet 29 Ağustos 1896'da durumu şöyle rapor etmişti: "Müslümanlar sahip oldukları iyi ahlak gereğince maddi ve manevi sorumluluklardan çekinerek Ermenilerin ihtilalci davranış ve saldırılarını sabır ve temkinle karşılamışlar ise de Urfa Ermenileri her ne şekilde olursa olsun bir karışıklık çıkarmak istediklerini göstermekten çekinmemişlerdir...

Urfa'da Ermenilerle Müslümanlar arasında bu olayların yaşandığı dönemde misyonerlik çalışmaları da aralıksız sürüyordu. 1896'da Alman papaz Dr. Joannes Lepsius, Urfa'da Ermenilere Yardım Hayır Kurumu'nu oluşturmuştu.

Aynı yılın sonlarında Urfa Yahudilerinin bir bölümü can güvenliklerini gerekçe göstererek Kudüs'e göç etmişti. Yahudiler bunun nedenini şöyle anlatıyordu:

"Orada çok iyiydik. Müslümanlara ait bereketli toprakları işliyorduk. Arazi sahibine mahsulden pay veriyorduk. Ancak Ermeni olayları başladıktan sonra bütün rahatımız kaçtı. Müslümanlar çok çabuk tahrike kapılır oldu ve olaylar sırasında sık sık bizleri Ermeni sandılar. Böylece aramızdan biri kızının, diğeri oğlunun veya kız kardeşinin katledilmesine şahit oldu. Neticede oradan uzaklaşıp buraya gelmek zorunda kaldık."(Israelites de Türquie", Buletlin Mensuel Alliance Israelite Üniverselle, Aralık 1896, Sayı 12'den aktaran Rıfat N. Bali. Devletin Yahudileri ve Öteki Yahudi, İletişim Yayınları.)

Urfa'dan giden Yahudiler Kudüs'ün batısına yerleşmiş, geceleri yağmacıların saldırılarına uğrayan dindaşları için önemli bir güvence olmuşlardı. Yaz-kış çadırlarda yaşayan Urfa Yahudileri, bir yangının ardından taştan inşa ettikleri evlerde yaşamaya başlamışlardı. Aralarında çok iyi taş ustaları ve inşaat işçileri vardı. Birçoğu bağcılık yaparak şarap işinde uzmanlaşmıştı...

Yahudilerin göçünden bir yıl sonra İsviçreli kadın doktor Josephine Zürcher Urfa'da bir klinik açmış ve bir yıl içinde Hıristiyan - Müslüman ayırt etmeden 12 bin insanı muayene, 142 hastayı da ameliyat etmişti.

Yahudi toplumunun en yoğun olduğu dönem ise 1906'ydı. Bu tarihlerde kentte bin kişilik nüfusu oluşturan 191 aile yaşıyordu. Bu çaptaki bir Musevi grubunun sosyal ve ekonomik durumuyla ilgili eski kaynaklarda ilginç bilgiler aktarılmaktaydı:

"Urfalı Yahudilerin neredeyse tamamı fakirdir. Hepsi seyyar satıcı olup çevredeki köylere gidip kumaş ve baharat satmaktalar. Ancak bir süreden beri bu ticaret çok tehlikeli bir hale geldi ve az gelir getirmeye başladı. Ermeni olaylarından sonra can güvenliği azaldı ve dindaşlarımız artık daha önceden olduğu gibi şehrin dışına çıkmaya cesaret edemiyorlar. Tüm cemaatte hali vakti yerinde iki aile var ve onlar Halepliler. Birinin servetinin iki yüz bin Fransız Frangı olduğu söyleniyor. Bu küçük şehir için bu güzel bir servet. Bu varlıklı aile zavallı dindaşlarını korumak için itibarını kullanıyor. Fakir Yahudiler çok fakirler, ancak herhangi bir şekilde taciz edilmemekteler. Cemaatin çok güzel düzenlenmiş, üç paralel bölümlü bir sinagogu var. Ortada kışın dua edilen kapalı bir yer. Solda yazın kullanılan büyük bir avlu. Sağda da Talmud Torah(*Tevrat eğitiminin verildiği okul.*) okulu için iki oda ve bir ikinci avlu. Urfa'da üç Talmud Torah okulu var. İkisi şahıslara ait, üçüncüsü ise cemaat tarafından parasal olarak desteklenmekte. Bu okullarda eğitim Eski Ahit'in okunmasıyla sınırlı. Bazı çocuklar İbranice yazmayı öğreniyorlar. Bunun dışında ne Türkçe ve Arapça, ne tarih, ne

matematik öğretilmekte. Hiçbir şekilde genel eğitim verilmiyor, ne yerel ne de yabancı bir dil öğretilmekte. Urfa'daki 191 Yahudi aile yaklaşık bin kişilik bir topluluk. Bunlar arasında okul çağında olan iki yüz çocuk bulunmalı. Bunlardan sadece yüzü Talmud Torah okullarına gidiyor. Yüz civarındaki kızçocuk ise hiçbir eğitim almıyor, okuma, yazma bilmiyor. Urfalı Yahudilerin en tercih ettikleri yiyecek çiğ köfte. "(Rıfat N . Balii, a .g .c .)

Aynı dönemde Urfa'daki hastanede görevli olan Dr. Andreas Fischer, Basel'den getirttiği piyanosuyla boş zamanlarında hastalara konserler vermekteydi.

1914'te, Urfa'da 69 bin 26 Müslüman, 14 bin 812 Hıristiyan ve diğer azınlığa mensup gayri Müslim yaşıyordu.

Urfa'da Nisan 1915 ile 16 Ekim 1915'e kadar süren Ermeni isyanında da çok kan akmıştı. Olaylarda 42 Urfalı ölmüş, güvenlik güçlerinden 20'si şehit olmuş 50 kadarı da yaralanmıştı. Ermeni isyancılarından ise 349 kişi olaylarda yaşamlarını yitirmişti. İsyanın bastırılmasının ardından Ermenilerin bir bölümü Musul'a gönderilmişti.

1927'ye gelindiğinde kentte 228 Musevi vardı. 7 kişinin öldürüldüğü Çakeri Mahallesi katliamından tam iki yıl önce yani 1945'te ise resmi rakamlara göre Urfa'da sadece 317 Yahudi bulunuyordu...

O dönemde 2. Dünya Savaşı devam ediyordu. Türk insanı, savaşın yarattığı tahribatın ülke üzerinde karabasana döndüğü dönemde ekmeği karneyle alıyordu. Savaş 1945 yılının Eylül'ünde bitmesine karşın etkisi uzun sürmüştü.

Seçimler sonrası oluşan yeni parlamentoda hükümeti kurma görevi Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından Kütahya milletvekili Recep Peker'e verildi. 7 Ağustos 1946'da göreve başlayan hükümette Adalet Bakanı Ankara milletvekili Mümtaz Ökmen, İçişleri Bakanı Gümüşhane Milletvekili Şükrü Sökmensüer'di. Dışişleri Bakanlığı koltuğunda ise Trabzon Milletvekili Hasan Saka oturuyordu.

1947'de Anadolu'daki kentler, savaşın açtığı sosyo ekonomik yaraları kapatma çabasındaydı. Halk 1947'de olağan çekiliş biletleri 4 liraya satılan Milli Piyango'ya yönelerek 20, 40 ve 60 bin liralık büyük ikramiyelerin düşüyle yaşıyordu. 1944 yılında Almanya'da bastırılan ve üzerinde dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün fotoğrafı bulunan 50 kuruşluk kâğıt paralar ise aynı günlerde tedavülden çekiliyordu.

***

O dönemde Urfa'da yaşayan 317 Yahudi'den birinin din değiştirmesi kent tarihinde benzeri görülmemiş bir felakete yol açmıştı...

Urfa Yahudilerinden İshak Şorkaya'nın oğlu Haymun kentteki bir şeyhin etkisinde kalmış ve Müslümanlığa eğilim göstermeye başlamıştı... İddiaya göre Haymun, ailesine de Müslüman olmaları yolunda propaganda yapıyordu. Bu propagandanın etkili olduğu yolunda kimi olaylar yaşanıyordu... Yahudilikte Cumartesi günleri kutsal Şabat günüydü. Cuma akşamı gün batımından başlayarak, Cumartesi gün batımına kadar geçen süreçte çalışılmıyor, araçlara binilmiyor sadece ibadet yapılıyordu(Yahudi inancına göre Yahoya, alemi altı günde yaratmış, ycdinci gün dinlenmiştir. Bu nedenle o gün "Yahoya'ya "sebt"tir. Yahudilerin de bu günde iş yapmaları gerekir. (Bkz. "On Emir" 4. madde))

Oysa Haymun'un babası İshak Şorkaya, Yahudilikte yasak olmasına karşın Cumartesi günü

dükkanını açıyordu. Bu yüzden Musevi cemaatinin tepkisini de çekiyordu... Şorkaya bununla da yetinmiyordu. İslami yayınlara ilgi gösteriyordu. Bir defasında Aşağı Çarşı'da bir dellalın açık artırmayla sattığı dini bir kitabının fiyatını arttırarak 16 liraya satın almıştı. Şorkaya'nın bu hareketi yalnızca Musevilerin değil, bazı Müslümanların da tepkisini çekmişti... Bu olaylar Haymun'un yanı sıra babasının da İslamiyet'e eğilim içine gerdiği şeklinde yorumlanıyordu...

Haymun 1945 yılında ihtida ederek Ahmet Kemal adını almıştı. Artık şeyhinin dergâhından ayrılmıyordu. Aynı yıl askerlik hizmeti için Ankara'ya gitti. Ancak Ahmet Kemal burada yalnızca askerlik yapmıyordu, bir Yahudi kızıyla aşk da yaşıyordu. Annesi bunu duymuş hemen Ankara'ya gitmişti... Mazel oğlunu dinine dönmesi için ikna etmeye çalışırken, sevdiği kız da aynı yönde baskı yapıyordu. Ahmet Kemal, inancı ile sevdası arasında sıkışıp kalmıştı...

Sevgilisi, Ahmet Kemal'e Yahudiliğe dönmesi halinde onunla evlenebileceğini söylemişti. İddiaya göre genç adam Yahudiliğe geri dönmeyi kabul etmiş ve bunu annesine bildirmişti. Bu durum Urfa'da büyük yankı uyandırmıştı.

Ahmet Kemal, 1946 yılının ortalarında izinli olarak Urfa'ya geldiğinde hem Müslümanların hem de Yahudilerin manevi baskısıyla karşılaşmıştı.

Bir tarafta kendisine yeniden Yahudi olması koşulunu getiren sevdiği kız, bir taraftan ailesi diğer taraftan da şeyhi ve müritleri onu kendi saflarına çekmeye çalışıyorlardı.

Kafası iyice karışan Ahmet Kemal, 1946'nın son ayında iznini bitirince Ankara'ya geri dönmüştü. Katliam ise onun askere gitmesinden kısa süre sonra yaşanmıştı...

Sh: 65-73

YAHUDİ MAHALLESİ'NDE KATLİAM!..

Cinayetlerin işlendiği gece Urfa Hahamı Azzur Aka ve Yusuf Büyüktosun, İshak Şorkaya'nın kayınpederinin ruhuna mevlüt (dini ayin) okumak için olayın meydana geldiği evdeydi. Bu iki kişinin yanı sıra Şorkaya'nın ortağı olduğu bildirilen Halef el Meddeh de eve gelmişti. O gece Urfa sağanak altındaydı. Şimşekler çakıyor, yağmur etkisini sürdürüyordu. Çakeri Mahallesinin karmaşık sokaklarını çevreleyen evlerin birinde "Sıra Gecesi" vardı. Çiğköfte ile kadayıfın yenilmesinin ardından neşe doruğa ulaşmıştı... Acem halılarına oturmuş, sırtlarını yün yastıklara dayamış sıra gecesi sakinleri arasında kentin zengin tüccarları ile esnafı vardı. Müslüman ve Yahudilerden oluşan 20 kadar kişi kendilerini türkülerin coşkusuna kaptırmıştı.

Urfalı gazelhanların kanun eşliğindeki nidaları, gazelleri gök gürültüsüne karışıyordu...

Kentin ünlü musukişinasları Kanuni Ayıbo, Bekçi Bako, Demir İzzet ve arkadaşları gecenin ilerleyen saatlerinde, cumbalı, eyvanlı, çardaklı bir Urfa evinde', tunç mangaldaki kömür ateşinin çevresinde, gazellerin ara nağmelerde yükseldiği, platonik sevdalar yüklü ünlü bir Urfa türküsünün can yakıcı dizelerini söylüyorlardı:

"Daracık sokakta yâre kavuştum
Yar aşağı ben yukarı savuştum
Yara bir gül verdim yârnan barıştım
Bir tanecik bu dert öldürür beni

Atma bu daşları ben yaralıyam
El alem al geymiş ben karalıyam

Beni beni beni ceylanım seni
Sürmedim sefanı neylerim seni

Yüce dağ başında yayılan atlar
Yarımın koynuna girmesin yadlar
Mezarım üstünde bir karış otlar
Bir tanecik bu dert öldürür beni"

***

Sosyal yaşamın sıra gecelerine sıkıştırıldığı Urfa'da, faytonlar, dost ve ahbap toplantılarından dönen türkü ve gazel yorgunlarını şiddetli yağışın göletler oluşturduğu sokaklardan evlerine taşıyordu... Çörtenler (Yağmur oluğu) altında, küçük takalara gizlenmiş Yusufututan kuşlarının titreyerek yavrularını sarmaladığı o soğuk gece, Çakeri Mahallesi'nde bir yuvayı kan gölüne dönüştüren şiddeti ve onun yarattığı kasveti gizleyemiyordu!..

Keskinlenmiş bıçak ve makaslar, sivriltilmiş keser ve baltaları karanlık abalarının altında gizleyen katiller, gecenin kuytuya büründüğü, soğuğun iliklere işlediği ve vicdanın yüreklerden atıldığı o saatte, Urfa tarihinin belki de en barbar, en kanlı eylemini gerçekleştirmek için dar sokaklarda, gölgelerine sığınarak kurbanların derin uykuda olduğu o küçük evin tahta kapısına kadar ulaşmışlardı.

Katiller iki haham ve Şorkaya'nın Arap ortağının yatıya kaldığı bu yağışlı gecede içeri girmiş, balta ve bıçaklarla katliam yapmışlardı. Yüzyılların hoşgörüsü de kan denizine batmıştı!.. Katillerin amacı neydi, bu vahşetin arkasında kimler vardı?.. Urfa'nın huzuruna saplanan ihanetin sahipleri kimdi?..

Olay sabahı Halef el Medeh evden ayrılmıştı... O gece zerzembede uyumuştu, içerideki gaz lambası halen yanıyordu...

***

31 OCAK 1947... URFA'DA SABAH...

1947 yılının Ocak ayının son günüydü. Hava soğuktu... Kapıdan içeri girdiğinde buz gibi odada mangalın üzerini tandıra dönüştüren tel kafesin devrildiğini, yorganların kana bulandığını gördü. İshak'ın oğlu Yakup kanlar içinde yatıyordu. Çığlık boğazında düğümlendi, titreyerek yere yığıldı, sesi çıkmıyordu... Kısa süre sonra kendini toparladı, feryadı nahit taşlı avluda çınladı:

"Hahoo!.. Hahoo!"

Evin diğer fertleri diğer odada yatıyordu... Oraya bakmaya cesaret edemedi. Hızla kapıdan çıktı ve Çakeri Mahallesi'nin sokaklarında düşe kalka koşarak telaş içinde eve girdi. Babası ve annesi şaşırdı. Nazlı'nın bağırışları tüm aileyi paniğe sevk etti. Hepsi birden dili tutulmuşçasına çırpınan Nazlı'dan ne olup bittiğini öğrenmeye çabaladı. Ancak genç kız bir türlü yaşadığı şoku atlatıp gördüklerini anlatamadı. Sonunda babası Nazlı'ya sert bir tokat attı. Bu tokatla kendine gelen Nazlı yalnızca, "Ölmüş!., kan!.." diyebildi.

Hayyum "Abin mi?" diye sordu. Nazlı başını sallayabildi sadece. Yaşlı adam, kızları Nazlı ve Ester'le hızla oğlu îshak'ın evine doğru koşmaya başladı. Karısı ise ağlayarak diğer çocuklarına haber verebilmek için çarşıya yöneldi. Hayyum ve kızları eve girdiğinde

komşuların avluyu doldurduğunu, herkesin panik içinde kan gölüne dönüşen odaları izlediğini gördü.

Yaşlı adam avludaki ilk odaya girdiğinde büyük bir şok yaşadı. İshak'ın 65 yaşındaki kayınvalidesi Semha ile 17 yaşındaki oğlu Yakup (Yakov) kanlar içindeydi. Boğazları kesilmişti. Güneye bakan soldaki odaya girdiğinde oğlu 42 yaşındaki İshak ile 40 yaşındaki, 6 aylık hamile gelini Mazel'in de öldürüldüğünü gördü.

İshak'ın ayak ucunda yatan oğlu 15 yaşındaki Yusuf (Yosef), kızları 8 yaşındaki İster (Ester) ve 6 yaşındaki Raşel'in bedenleri de kanlar içindeydi... Çakeri Mahallesindeki bu küçük Musevi evinde bir katliam yaşanmıştı... Az sonra evin küçük avlusu mahşer yerine dönmüştü... İshak'ın bütün yakınları, komşular, Musevi cemaatinin diğer bireyleri olayı duydukça mahalleye koşmuştu. Herkes kanın avluya kadar aktığı evde neler olup bittiğini anlamaya çalışıyordu.

Olay kısa süre sonra polise de yansıdı. Yeşil bir cip içinde ilk polis ekibi olay yerine gelir gelmez, avludakileri uzaklaştırdı. Olay hemen Vali Kamuran Çuhruk'a iletildi. O da az sonra emniyet yetkilileriyle birlikte olay yerindeydi.

Çakeri Mahallesi'ndeki katliam kısa süre sonra 36 bin kadar kişinin yaşadığı Urfa'nın tamamında duyuldu... Polis yetkilileri eve girdiklerinde İshak'ın işaret parmaklarının, kulaklarının, kadınların ise göğüslerinin bıçakla kesildiğini, öldürülenlerden bazılarının gözlerinin oyulduğunu gördüler. Vali Çuhruk emniyet yetkililerinden olayın detaylarını soruyordu:

"Ne olmuş burada böyle?.. Neden, kim yapar böyle bir katliamı?.."

Polis yetkilileri Urfa'da ilk kez böylesine bir olayla karşılaşmıştı... Birkaç yıl önce Kendirci Mahallesi'nde oturan Şavahul

Hallo adlı bir kişinin kendi kızını bıçakla keserek öldürmesi dışında böyle cinayetler işlenmemişti...

Cesetler, Musevi cemaati üyelerinin gözyaşları ve feryatları arasında evden çıkartılarak Urfa Devlet Hastanesi'ne götürüldü... Polis ekipleri evde yoğun bir inceleme yaptı... Küçük avlunun kuzey tarafında, güneye bakan odaların altındaki zerzembede serili bir yatak polisin dikkatini çekti. Gaz lambası sönmemişti...

Güvenlik güçleri evi ablukaya aldı. Polis evin her köşesinde, katliamın failleriyle ilgili ipuçları aradı. Ancak evin giriş kapısının zorlanmadığı, içeriden para ya da benzeri değerli eşya alınmadığı saptandı.

Olayın failleriyle ilgili dedikodular tüm kente yayılırken, polis Çakeri Mahallesi ve çevresindeki yerleşim birimlerinde büyük bir operasyon başlattı. Yahudiler ve Müslümanların evleri didik didik arandı. Bir ipucu için yüzlerce eve operasyon düzenlendi, çok sayıda insan gözaltına alındı.

Urfa Devlet Hastanesi'nde, Merkez Hükümet Hekimliği'nce yapılan otopside, katliam kurbanlarının bedenlerindeki saldırı izleri şöyle belirlendi:

"Göğüste dört yerde, akciğerde dört muhtelif yara. İş bu yaraların iki tarafı keskin bir aletten meydana geldiği... Burun, sağ kulak tamamıyla kesilmiş, çene ve sağ yüz kulak altına kadar keskin vaziyette. Keza sol yüz kulak altına kadar yüzün etleri deriden ayrılmış vaziyette...

Kafada sağ ve sol tarafında beyine kadar işlemiş geniş yaralar 10-18 santimetre uzunluğunda olup kafa kemiklerini kırmış ve beyine kadar nüfuz ederek ani tahribata yol açmıştır. İşbu yaraları keskin ve ağır bir aletin meydana getirdiği kanaatine varılmıştır.

İshak Şorkaya'nın ölümüne sebebiyet: Beyine şiddetli vurma neticesinde ani tahribat ve kanama neticesi feci şekilde öldürülmüş olduğu...

Roşcl'in ölümüne sebep: Kafaya indirilen şiddetli darbenin tesiriyle ağır tahribat ve kanama neticesi feci şekilde öldürüldüğü...

Mazel'in ölümüne sebep: Beyin üzerine şiddetli darp ve kalp üzerine yapılan yaralar neticesi geniş miktarda kanamalar ve feci şekilde öldürülmüş olduğu...

İster'in ölümüne sebep: Beyin üzerine şiddetli darp, yüzündeki geniş tahribat, harici kanama neticesi ölümüne feci şekilde sebep olunduğu...

Yusuf'un ölümüne sebep: Kafa üzerine indirilen şiddetli darp neticesi beynin ani olarak geniş tahribata uğradığı, harici kanama ile feci ölümün meydana geldiği...

Yakub'un ölümüne sebep: Beyin üzerine şiddetli darp neticesi meydana gelen tahribat ve şiddetli kanama neticesinde öldüğü...

Semha'nın ölümüne sebep: Beyin üzerine şiddetli darp neticesi geniş tahribat ve kanama ile şahsın feci şekilde öldüğü anlaşılmıştır."

31 Ocak 1947 tarihli otopsi ve keşif raporunda katliam kur-banlarında herhangi bir zehirlenme olayına rastlanmadığı da belirtildi. Ancak raporlarda dikkat çekici ayrıntılar vardı. **İshak'ın burnu ve bıyığı, Yakub'un parmakları kesilmişti.** Karnında bebeğiyle katledilen Mazel'in ise gözleri oyulmuştu...

Urfa'nın Çakeri Mahallesi'ndeki bu katliam kentteki azınlıkların yanı sıra yerli halk arasında da korku yarattı... **40 kadar aileden oluşan Yahudi cemaati evlerine çekildi... Museviler, Gümrük Hanı, Sipahi Pazarı, Bıçakçı Pazarı ve çevresindeki kumaş, yağ, yün ve altın ticaretiyle uğraştıkları dükkanlarını uzun süre açamadı.**

Ve bu cinayet yüzyıllar boyu aynı topraklarda yaşamış, aynı kültürle yoğrulmuş komşuları, arkadaşları ve sevdalıları ayırmıştı...

Sh: 83-86

***

Katliam sevdaları da çıkmaza sokarken, polis olayı çözmek için operasyonu günlerce devam ettirdi... Kuşkular giderek Yahudi cemaatinin üzerinde yoğunlaştı... Kentteki ünlü Yahudi tüccarlardan Azzur Bilgin (Aka), Yusuf Hamuz (Büyüktosun), cemaatin Şoheti Davut Hıdır Yeşil, Azzur Bozo ve Nesim Binler'in de (Elfiye) aralarında bulunduğu çok sayıda Musevi gözaltına alındı... Zanlılar olay gecesi Filistin'den gelen 4 kişiyi Şorkaya ailesini katletmek için eve almakla suçlanıyorlardı. Bu dört kişinin Suriye'den Urfa'nın Suruç ilçesine geldiği ve bir faytonla kente ulaştırıldığı öne sürülüyordu.

Cinayette Musevilerin zanlı olarak gözaltına alınmasının çok önemli nedenleri vardı. Polis gözaltına aldığı Musevi tüccarları sorgulamaya başladı.

Dönemin gazeteleri Yahudiler'in Urfa'dan kaçmasına neden olan bu katliamın üzerine gitmeye çekiniyordu. Olaydan dört gün sonra, **4 Şubat 1947**'de, Urfa'daki Akgün gazetesinde cinayet şöyle duyurulmuştu:

"Yahudi mahallesinde vaktiyle bir oğulları Müslüman olmuş bir Yahudi ailesinin 7 nüfuslu efradı ailesi evinde parçalanmış bir halde bulundu. Bu ailenin anne, baba ve çocukları gece yatakta yüzleri, parmakları kesilmiş, 7 nüfusun yedisi de tamamen öldürülmüştür. Yapılan soruşturma neticesi bu Yahudi ailesinin büyük oğullarının Müslümanlığı kabul etmiş olduğu ve halen askerde bulunduğu anlaşılmıştır. Oğulları Müslümanlığı kabul eden bu Yahudi ailesinin Yahudilikle olan dini bağlarının da gün geçtikçe çözülmekte olduğu ve hatta cumartesi günü dükkan açan ve alışveriş eden bu Türkleşmiş ailenin gerek mücevherat ve gerekse paralarına el uzatılmadığına bakılırsa bu kuvvetli bir ihtimalle dini bir hadise olduğu tahmin ediliyor. Bu hadisenin içyüzü henüz anlaşılmamıştır. Urfa Emniyet Dairesi seferber olmuş, geceli gündüzlü bu meseleyi incelemekle meşguldürler. Pek yakında bu çok esrarlı cinayetin aydınlanacağını kıymetli emniyetçilerimizden bekleyebiliriz. "

Dedektifler katliamın arkasındaki hesaplaşmayı çözmeye çalışırken, kentin yerlileri arasında da infial baş gösterdi. Ancak tüm bu infiale ve Museviler arasındaki korkuya karşın kurbanlar zaman geçirilmeden Harrankapı'daki Musevi Mezarlığı'na götürüldü.

Cenazeler, Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Mustafa Adil Keçik'in görevlendirdiği Harrankapı sakinlerinden Musa Biner'in gözetiminde sessizce toprağa verildi.

Urfa'da özellikle Çakeri, hemen yakınlardaki Askeri ve Kendirci mahalleleri başta olmak üzere cinayet bölgesine yakın yerleşim birimlerinde oturanlar artık olayın yaşandığı sokaktan bile geçmiyorlardı.

Herkes günlerce bu katliamı kimin, hangi amaçla yaptığını konuştu. Bıçak, balta, keser ve makaslarla insanların parçalandığı anlatılırken, kulaktan duyma bilgilerle senaryolar yazılıyor, korku doruğa çıkarılıyordu. Urfa'da artık çocuklar "baltalı katil" hikayeleriyle korkutularak uyutuluyordu.

Yörenin ileri gelenleri her sokakta, her evde dehşeti egemen kılan katliamın Musevi cemaati arasındaki bir hesaplaşmadan kaynaklandığına inanıyordu... Bu nedenle kentteki Musevilere yönelik tepkiler de artıyordu. Cemaat üyeleri ise olayın Urfa'daki aşırı dinci kesimlerden kaynaklandığını ileri sürüyordu.

İki tarafın da somut gerekçelere dayandırdığı olaylar yaşanmıştı. Polis bu olayların perde arkasını deşmek için Yahudi ve Müslüman tanıkların ifadelerine başvurmaya devam ediyordu.

Urfa Emniyeti'nde sorgulanan zanlıların ifadelerinde de ilginç ayrıntılar bulunuyordu.

Olay gecesi katliamın meydana geldiği evde ayin yapılmıştı. İshak Şorkaya, kayınvalidesi Semha ile birlikte yaşıyordu. Semha'nın kocası ölmüş, o gece onun ruhuna dualar edilmiş, Zülhar (Zohar) adlı kitaptan pasajlar okunmuştu. Ayine Musevi cemaatinin Hahamı Azzur Aka ile Yusuf Büyüktosun da katılmıştı.

Katliam işte bu ayinin ardından gerçekleşmişti. İddiaya göre eve ayin için gelen bu kişiler işlerinin bitmesinin ardından kapıyı kasıtlı olarak açık bırakmış ve katillerin içeriye girmesini sağlamışlardı...

Bir karmaşa yaşanmaması için mücadele eden Urfa Valisi Kamuran Çuhruk olayın faillerinin bir an önce ortaya çıkarılmasını istiyordu. Çuhruk, zaman geçtikçe kentteki gerilimin arttığının farkındaydı. Üstelik Ankara'dan da tepkiler geliyordu. Çuhruk, Urfa Emniyet Müdürü Nafiz Bey'i makamına çağırdı. Öfkeliydi... Katliamı bir an önce çözmesini istiyordu:

"Müdür bey, dünya ayağa kalkmadan bu işi çözün... Yahudiler ecnebi memleketlerde çok güçlü... Hükümet de bu işin bir an önce çözülmesini istiyor... Ne yaptınız, elinizde ne var?.." diye sordu.

Nafiz Bey, "Efendim ahalinin huzursuz olduğunu biliyorum... En kısa sürede katilleri hakim karşısına çıkaracağız..." diye yanıt verdi.

Vali Çuhruk doğru söylüyordu. Çünkü Urfa'da 7 kişinin öldürülmesi olayı, dünya kamuoyuna, Urfa'da yüzlerce Musevi'nin katledildiği şeklinde yansıyordu. Dünyanın bir çok ülkesinde olay yankı bulmuş, heyecan uyandırmıştı. Dünya Yahudi Kongresi (WJC) Türkiye'nin Washington Büyükelçiliği'ne başvurarak konunun araştırılmasını istemişti. Ancak elçilik, bu olayı yalanlayan bir açıklama yapmış ve eylemin sıradan bir cinayet olduğunu duyurmuş olmasına karşın yabancıların tepkisi azalmamıştı.

Valinin odasından ayrılan Nafiz Bey, cinayeti soruşturmakla görevlendirdiği komiserler Durmuş Aksuyun ile Bayram Dağalası'nı makamına çağırdı:

"Bu olayı hemen çözün... Uzadıkça iş rezalet oluyor" diye bağırdı.

Emniyet müdürünün sertçe verdiği talimatın ardından sorgu odasına giden iki komiser biraz da hiddetlenerek zanlılara yöneldi:

"Birbirinize düşmüşsünüz... Söyleyin kim akıttı bu kanı?.."

Sorguya alınan zanlıların tamamı cinayetle ilgilerinin olmadığını söylüyordu. Polis tüm çabasına karşın cinayeti çözecek bir ipucuna ulaşamıyordu. Katliamın üzerinden günler geçmişti. **Cinayetle ilgili zanlı olarak Yahudilerin gözaltına alınması Urfa'da Musevi cemaatine yönelik tepkileri yoğunlaştırıyordu. Esnaf, güçlükle de olsa ara sıra yiyecek almak için çarşıya çıkabilen Yuhudilere hiçbir şey satmıyordu.**

İbrahim Esinli adlı genç bir Yahudi, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye telgraf çekerek şikayette bulunmuş, Urfa'daki Musevilerin bir cinayet yüzünden baskı altında tutulduğunu söylemişti.

Baskıların ardında, kentin yerlilerinden Cemil Hacıkamiloğlu vardı. Hacıkamiloğlu cinayetin Müslümanlar üzerine yıkılmak istendiğini öne sürerek sinirleniyordu. Üstelik kentteki el sanatlarının gayri Müslimlerin denetiminde olmasından büyük rahatsızlık duyuyordu. Babası Hacı Mustafa da Urfa belediye başkanı olduğu dönemde, el sanatlarının Ermenilerin denetiminde olmasını içine sindirememişti. Bu yüzden Müslümanların işsiz kaldığından yakınmıştı.

Cemil Hacıkamiloğlu da sürekli olarak Ermeni eczacı ve doktorlardan şikayet ediyordu. Çevresine sık sık Ermeni doktor Armıl'ın Müslüman hastaların reçetelerine zehir içeren ilaçlar yazdığını, adını Kadri olarak değiştiren Ermeni eczacı Karakir'in de zehirli ilaçları vererek

hastaları öldürdüğünü söylüyordu! Hacıkamiloğlu, ağabeyi Abdülkadir'e Dr. Armıl'ın yazdığı ilaçları eczacı Karakir'den aldığını, ancak kardeşinin içerken fincanı elinden düşürdüğünü ve ilacın taşın üzerinde kaynadığını iddia ediyordu. Hacıkamiloğlu bu ilacın kezzap olduğunu ifade ediyor bu konuyu şöyle anlatıyordu:

"Abdülkadir'in o gün eceli gelmemiş... Allah sakladı, elli sene sonra vefat etti. Doktor Armıl çocuklarımızın sıska, cansız kalmaları için yeni doğum yapmış annelerin yağlı, etli yemek yemelerine müsaade etmezdi. Çocuklara gıdası pek az olan yemekleri tavsiye ederdi... Gıdasızlıktan hem anne hem de çocuk takattan düşerdi. Anne bazen dayanamaz yağlı, etli yemek yiyince çocuk perhiz sütüne alışkın olduğu için ishala tutulurdu. Hemen Armıl çağrılırdı... Armıl işini bilir, 'Ben demedim mi perhiz yap. Sözümü tutmazsan çocuk ölecek' derdi. Karakir'den ilaç gelir çocuklar ekseriyetle zehirli ilaçlarla ölürdü. Çok seneler sonra anlaşıldı, çocuklu kadınlar perhizi bıraktı!"

Hacıkamiloğlu, babası Büyük Hacı Mustafa'nın belediye başkanlığı döneminde halkın işbirliği yaptığını ve Ermenilerin Halep'e göç etmesinin sağlandığını vurguluyordu.

Urfa'daki katliamda zaman zaman fail olarak bazı din adamlarının suçlu koltuğuna oturtulması da Hacıkamiloğlu'nun rahatsızlığını arttırıyordu.

Polis emniyette zanlıları konuşturmak için amansız bir sorgu yürütürken, manifaturacılar esnafının başkanı olan Hacıkamiloğlu üyelerini Gümrük Hanı'nda toplantıya çağırdı.

Yahudilerin canavarca hareket ettiğini, katliamı Müslümanların üzerine yıkmaya çalıştıklarını iddia ederek Musevilerle alış veriş yapılmaması konusunda karar aldı. Bu ambargo kararının ardından Yahudilerle alışveriş tamamen kesildi. Artık Museviler bakkala, fırına gittiklerinde kimse onlara bir şey satmıyordu. Hiçbir Müslüman da onlardan bir şey satın almıyordu. Hacıkamiloğlu esnafa şöyle seslendi:

"Yahudilerden biri İslam olmuş... Yahudilerin kendi dinlerinde İslamı öldürmek farzmış. Bir gece İslam olanın evinde mevlüt okutuyorlar. Filistin'den iki de fedai getirmişler. O gece İslam olanın ve çocuklarının mevlüt şerbetine ilaç koyarak bu zavallıları bayıltmışlar. Ve **Filistin'den gelen iki fedaiye öldürtmüşler.** Kadının karnındaki masumu da öldürmek için şişlemişler. Hepsinin şehadet parmakları kesilmiş. Yalnız Kemal isminde bir oğulları askerde olduğu için kurtulmuş."

Cinayeti Yahudilerin işlediğini anlatan Hacıkamiloğlu, suçun Müslümanların üzerine atıldığını da çevresinde toplanan esnafa anlattı:

"Bir de Cinayeti Türkler işlemiştir, katilleri isteriz' diye feryat ettiler. Öyle ya, Yahudi Yahudiyi öldürür mü?.. Yaptıkları cinayeti Türklerin boynuna koydular.(Cemil Hacıkamiloğlu, Şanlıurfa'nın Kurtuluşu ve GAP Projesi, Syf. 146-148)

Cemil Hacıkamiloğlu'nun başlattığı ambargo yalnızca Yahudilere yönelik değildi. Musevilere gizliden yardım eden bir iki Müslümanın adı da kısa sürede saptandı. Onlar da ambargo kapsamına alındı. Bu kişiler Müslüman esnafın nefretini kazandı, gavurların işbirlikçisi olarak damgalandı...

Yahudilere yönelik ambargo artınca olay Vali Kamuran Çuhruk'a yansıdı. Vali, Hacıkamiloğlu'nu makamına çağırarak bağırdı:

"Elebaşı esnaflara emir vermişsin, Yahudi vatandaşlarla kimse alışveriş etmiyor..."

"Evet etmiyorlar... Yahudilerin bu insanlık harici iğrenç hareketlerinden dolayı esnaf kızgın. Bu yüzden alışveriş yapmıyorlar..."

"Alışveriş derhal başlamalıdır. Aksi halde ben adamı kurşuna dizerim!.."

Çuhruk çok sinirlenmişti... Kentteki azınlıklarla Müslümanların bu olay yüzünden karşı karşıya gelmesini, kötü olaylar çıkmasını istemiyordu. Cemil Hacıkamiloğlu'nun babası Mustafa Hacıkamiloğlu Urfa Kurtuluş Savaşı'nda Fransızlara karşı büyük mücadele vermiş bir Milli Mücadele kahramanıydı. Çuhruk üslubunu yumuşatarak yanına yaklaştı:

"Sen Urfa kahramanının oğlusun... Yahudilerin arkasında Amerika, İngiltere var, Ruslar ve Fransızlar var, senden rica ediyorum... Esnaf Yahudi vatandaşlarımızla alışveriş yapsın..."

Hacıkamiloğlu da bu sıcak yaklaşım üzerine yumuşadı, "Esnafın bileceği iş" dedikten sonra valinin yanından ayrıldı.

Sh: 88-94

***

1889 doğumlu Azzur Bilgin (Aka), 1889 doğumlu Yusuf Hamuz (Büyüktosun), 1884 doğumlu Davut Hıdır Yeşil, 1881 doğumlu Azzur Bozo ve 1890 doğumlu Nesim Binler (Elfiye) birden fazla kişiyi planlayarak öldürmek suçundun tutuklandılar.

Mahkeme Şorkaya ailesinin Müslüman olduğu için katledildiği iddiasından yola çıkarak Müftü Hasan Efendi'den bir rapor istemişti. Müftü Hasan Efendi, Tevrat'ın İbrani ve Keldani dillerinden tercümesi olan ve 1886'da İstanbul Boyacıyan Matbaası'nda bastırılan 882 sayfalık Tevrat'a bakarak görüş bildirmişti. Müftü, Tevrat'ın 162. 163 ve 164. sayfalarında Tesniye faslının 13. babının 6. ayetinden 18. ayetine kadar olan bölümü kaynak göstermişti. Burada, **"Her kim dinini değiştirir ise onu mutlak kati ve taşlarla recm edeceksin"** deniliyordu. (Rıfat N. Bali, söz konusu ayetlerin Musevi dininden ayrılanları kastetmediğini, toplum içinde paganizmi (çok tanrıcılık, putperestlik) savunanlara yönelik olduğunu yazıyor. Bali, "Devletin Yahudileri ve Öteki Yahudi" adlı eserinde bu ayetle ilgili, "Yahudi şeriatında Museviliği terk eden dinini terk etmiş sayılmaz. Yolunu şaşırdığı ve Museviliğe geri döneceği düşünülür" diyor.)

Yöre insanları Müftü Hasan Efendi'nin bu saptamayı yapması üzerine Urfalılar'ın zan altında kalmaktan kurtulduğunu konuşuyordu.

Yine de bu korkunç cinayetleri kimin işlediği konusunda tartışmalar aylar boyunca sürdü. Bu yüzden kentte Musevi cemaatine yönelik öfke de dinmedi. Urfa'daki genel kanı, Şorkaya ailesinin Müslüman olduğu için Filistin'den gelen Yahudiler tarafından öldürüldüğü yolundaydı.

Urfa'daki 40 kadar Yahudi ailesi çok tedirgindi. **Bozo, Kohen, Dayan, İsrael, Mülhem, Esinli, Levi, Attia, Mısri, Anter, Elfiye, Mugribi, Hammame, Mızrahi** aileleri endişe içinde bekliyorlardı. Bazı aileler kenti terk ediyordu.

Sh: 99-100

"FİLİSTİN'DEN GELEN KATİLLER!.."

Urfa'da "Siverekli" olarak adlandırılan Şorkaya ailesi iddia edildiği gibi servetlerine el koymak isteyen kişilerce mi katledilmişti?.. İşin içinde dinsel bir çatışma mı vardı?.. Şorkaya ailesi Tevrat'ta geçen bir ayete dayanılarak din uğruna mı öldürülmüştü?..

Bu katliamda işbirlikçiler kimlerdi?.. Şorkaya ailesinin kapısını içeriden açarak katillerin eve girmesini kimler sağlamıştı... İshak Şorkaya'nın Arap ortağı neden ortadan kaybolmuştu?.. Tüm bu sorular uzun süre Urfa kamuoyunda yanıt aradı...

Urfa'da katliamın yankıları dinmezken, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1947'de Filistin topraklarının Araplarla Yahudiler arasında paylaştınlmasına ilişkin bir karar aldı. 181 sayılı bu karar Filistin topraklarının yüzde 55'ini Yahudilere, yüzde 45'ini de Araplara veriyordu. 9 Nisan 1948 tarihinde, Yahudi İrgun örgütüne bağlı militanlar sabaha doğru Kudüs yakınlarındaki Deir Yasin köyüne baskın düzenlemiş ve iddialara göre 245 kişiyi katletmişlerdi. Öldürülenlerin çoğu kadın ve çocuktu. Yahudi teröristler hamile bir kadının karnını yararak karnındaki çocuğu da öldürmüşlerdi. Teröre şahit olanların anlattıklarına göre Yahudi teröristler bu baskında kadınların kulaklarını kesiyor, kulaklarındaki küpeleri alıyor, sonra öldürüyorlardı.

Bu haberler de, Urfa'da Yahudilere olan tepkiyi artırıyordu. Tarihe **"Deir Yasin Katliamı"** olarak geçen olay sonrası İngiltere manda yönetimini sona erdirdiğini açıkladı. Ancak bölgedeki huzursuzluk sürüyordu. Gazetelere endişe verici haberler yansıyordu:

"Londra – Filistin'de çarpışmalar şiddetlenmiştir. Dün Yahudiler yeniden taarruza geçmişler ve El Kaster köyünü yeniden ele geçirmişlerdir. Kuzeyden takviye alan Arap birlikleri bu köye devamlı bir surette taarruz etmektedirler. Bu çarpışmalarda havan topu, ağır makineli tüfek ve top kullanılmaktadır. Göğüs göğse şiddetli çarpışmalar cereyan etmektedir. Irgun Zvel Leumi ve Storn çeteleri de dün ilk defa olarak açıktan açığa taarruza girişmişlerdir. Bunlar bir Arap köyünü işgal ettiklerini bildiriyorlar. Bu çarpışma esnasında 200 Arap öldürülmüştür. Bunların yarısından fazlası kadın ve çocuktur."

Londra mahreçli bir başka haberde, **"Araplar ile Yahudiler göğüs göğse çarpışıyordu"** denilerek şunlar yazıyordu:

"Londra – Times gazetesinin Kudüs muhabiri bildiriyor: Ingiliz mandası sona erdiği ve Ingiliz kuvvetleri Filistin'den çekildikleri vakit husule gelmesi beklenen durum şimdiden bütün Filistin'e hakim bulunmaktadır. Su tesisatı sekteye uğratılmıştır. Kudüs şehrinin dışarı ile irtibatı sık sık kesilmektedir. Daha dün şehre gelmekte olan bir yağ treni durdurulmuştur. Şehirde su, yakıt ve cereyan yoktur.

Arap Yüksek Sekreteri Dr. Halidi tarafından neşredilen bir beyanname,Yahudi tedhişçiler tarafından Arap köyü Yasin'e karşı yapılmış olan hareketi 'masumların katliamı' diye tarif etmekte ve Yahııdileri ağır surette itham etmektedir. Yahudi tedhişçiler bu akın esnasında da yüzden fazla kadın ve çocuğu öldürmüşlerdi. Yahudi ajansı dün gece neşrettiği beyanatta bu gibi hadiselere mani olunacağı ve gerekli tedbirlerin alınacağını bildirmektedir.

Dr. Halidi bu harekete karşı Arapların misilleme hareketine girişmeyeceklerini de ilave etmiştir. Fakat bu taarruz ve bunu takiben çoluk çocuk katliamı Araplar arasında derin bir infial yaratmıştır ."( )

Urfalılar, 7 Yahudinin öldürülmesinin de etkisiyle Filistin'deki katliam haberlerini her gün radyodan dikkatle dinlemeye başlamışlardı.

Filistin'deki olaylar devam ederken, 1897'de Theodor Herzl'in İsviçre'de Birinci Dünya Siyonist Kongresi'ni toplamasıyla başlayan Yahudi devletinin kurulması süreci sonuçlanmıştı. Başta İngiltere olmak üzere Batılı devletler, Filistin topraklarında bir İsrail devletinin

kurulmasını desteklemiş ve sonuca gidilmişti. David Ben Gurion, 14 Mayıs 1948'de İsrail devletinin kuruluşunu tüm dünyaya ilan etti.

Yahudiler Filistin topraklarında dünya kamuoyunun karşısına bir devlet olarak çıkarken, Urfa'daki katliamın sanıkları o gün hâkim karşısındaydı. Bu kötü olay yüzünden bir devletlerinin olmasına bile sevinemiyorlardı.

Sh:111-112

***

O günlerde radyoda en çok duyulan yayınlar Mayıs ayında yapılması beklenen seçimlerle ilgiliydi. Çok partili dönemin tartışmalarının yoğunlaştığı bu sırada, Demokrat Parti lideri Adnan Menderes, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarını yıkmak için yoğun bir propaganda yürütüyordu.

O günkü duruşmada mahkeme üyelerinden ikisi değişmişti. Bu kez heyet Enver Dayanç (başkan), Melahat Yetkin ve Asım Okay'dan oluştu. 2 Yahudinin salıverilmesiyle sonuçlanan duruşmanın kararı ise tutanaklara şöyle geçti:

"İshak Şorkaya'nın oğlu Haymun Şorkaya'nın olaydan üç sene önce Yahudi dininden ihtida ederek İslam olduğu ve Ahmet Kemal adını aldığı, bir süre sonra İshak ve ailesinin dini akidelerinin gün geçtikçe sarsılmakta olduğu ve İslam dinine eğilim göstermekte oldukları...

Ve Musevi halkının dini konumlarını rencide ettikleri, Haymun'un Müslümanlığı kabullenmesi ve bunu aile efradına yaptığı telkinler dolayısıyla İshak ve çocuklarının bu etki altında Müslümanlığa fazla derecede eğilim göstererek Musevi milletinin örf ve adetine aykırı harekette bulundukları...

Musevi dininin yasak kıldığı şeyleri işlemekte ısrarla devam etmekte ve Kuran-ı Kerim'i devamlı okumakta oldukları görüldükçe, Urfa'da bulunan Musevi cemaatinin kininin günden gene arttığı..."

Kararda, bu saptamaya İshak Şorkaya'nın çarşıda satılan bir dini kitabı on altı liraya alması kanıt gösterildikten sonra sanıkların Urfa Emniyeti'ndeki sorgu yöntemine dikkat çekildi.

Mahkeme kararına göre gözetim altında bulunan sanık Azzur Aka'nın yanma konulan tanık Şavak'ın kendisini bir Yahudi olarak tanıtmasının inandırıcı olmadığına, Urfa gibi küçük bir Musevi cemaatinin bulunduğu kentte, haham düzeyindeki bir kişinin bu insanları rahatlıkla tanıyabileceğine dikkat çekildi.

Kararda, iki sanığın maktulleri dini akidelerine dayanarak Filistin'den gelen ve katil oldukları iddia edilen dört Arap'a yardımda bulunmak suretiyle öldürdükleri veya bu eyleme herhangi bir şekilde katıldıkları, ilgi gösterdikleri konusunda inandırıcı kesin bir delil ve tanıklık olmadığı vurgulandı.

Urfa Emniyeti'ndeki sorgu yöntemiyle ilgili görüşlerin yazıldığı mahkeme kararında, Adli Tıp'ın 3 Haziran 1949 tarihli ve 1575 sayılı raporu da dayanak gösterildi:

"Sanık Azzur Aka olay sonrasında, nezaret altında kalmış ve bir çok kez sorgudan geçirilmiş olduğuna göre sayıklaması, maddi ve ruhi bir şok olarak kabul edilebilir...

... Bilinçaltına geçmiş olan olayların sentez şeklinde tekrarlanmasının psikolojik bir hadise olarak kabul edilmesine bilimsel açıdan olanak görülmüyor...

Bilinçaltına geçmiş olan hatıraların bir bölümü ya da tamamı, biçim ve içeriği değiştirilerek, doğruluk ve itiraftan yoksun bir şekilde sayıklanabilir... Ancak bu gerçek bir itiraf alarak kabul edilemez. Ayrıca bu durumdaki bir kişinin uyku sırasında yazı yazmasının mümkün olamayacağı bildirilmiştir.

Mektubu yazan kimse, Şavak ve Aziz'in Musevi milletinden olduğunu bilerek hareket ettiğine göre, mektubu imzalamaktan hiçbir şekilde çekinmez. Ancak imzalamazsa bile hiç olmazsa, imzasını andırır bir işareti koyması gerekirken, yazılan mektuplar imzasız ve işaretsizdir. Bu yüzden sanığın sayıklamasının bilinç altına geçmiş hallerden sayılamayacağı, herhangi baskı ve korku altında istemeden gerçekleşen, gerçek olmayan, hayaletten ibaret olacağı kanaatine varılmıştır.

Tanık Şavak ve Aziz'in bu konudaki şahitliği, vicdani kanaati tatmin etmemiş olduğundan samimi görülmemiştir. Sanıkların, Seniha'nın kocasının ruhuna Zülhar ismindeki kitabı alarak okuması ve bundan yararlanarak İshak ve ailesinin güvenini sağlayarak eve girip öldürme işini kolaylaştırdıkları hususundaki iddia ise ikna edici delillerle belirlenememiş, ispatsız kalmıştır. Bu gibi sebeplere dayanılarak sanıkların mahkum edilmesi mümkün görülmediğinden, suçları sabit görülmeyen sanık Azzur Aka ve Yusuf Büyüktosun'un beraatlerine ve gerçek faillerin aranmak üzere karar örneğinin savcılığa yazılmasına oy çokluğuyla karar verildi."

1 Eylül 1948'deki karar duruşmasında da bulunan mahkeme üyelerinden Asım Okay, verilen bu karara katılmadı ve sanıkların daha önceki yargılamada verilen cezanın uygulanmasını isteyerek muhalefet şerhi koydu. Okay, muhalefet gerekçesini karara şöyle yazdırdı:

"Azzur Aka'nın sayıklarken söylediklerinin yer aldığı tutanağı imzalamaması gerçeği değiştirmez.

Aka'nın, yazısını uyku halinde, manasını anlamadan yazması mümkün değildir.

Üstelik sanığın yazıyı uyku halinde değil, kendisini Yahudi olarak tanıtan şahsın sözüne güvenerek yazdığı anlaşılmıştır.

Urfa'da Yahudi nüfusu az ancak dağınık mahallelerdedir. Bu nedenle herhangi bir şahsın gece Yahudi olup olmadığının anlaşılması güçtür.

Aka'nın yaş durumunun, sorgulama yönteminin şeytani bir hile olacağını kavramaya müsait olmadığı anlaşılmaktadır.

Eski bir mahallede birbirine grift evlerde olacak hadisenin duyulması mümkün iken; suç izini kaybettirmek isteyen sanıklar, kendileri masum olsalar dahi suç hakkında ketum harekette bulunmuşlardır.

Olaydan önce orada bulunmuş olan sanıkların yardımları olmadan yabancı bir şahsın olayı başarması mümkün görülmemiştir.

Daha önce verilen kararın bozulmasından sonra yapılan soruşturmada da, sanıklar lehine bir değişiklik olmamıştır. Suçun sanıkların yardımıyla işlendiği kanaatindeyim."

2.5 yıl hapis yatan iki yaşlı Musevi'yle ilgili alınan bu karar 4 Nisan 1950'de, Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 897-1219 sayılı kararıyla onandı.

15 Mayıs 1950'de yapılan genel seçimleri Demokrat Parti kazandı. 1. Menderes Hükümeti 22 Mayıs 1950'de kurulduğunda, Urfa'da zaten bir tek Yahudi kalmamıştı. Hepsi Mersin, İstanbul ve İsrail'e göç etmişti. Onlar, Menderes'in 29 Mayıs 1950 Meclis'te okuduğu hükümet programını doğdukları topraklardan çok uzaklarda radyodan dinliyorlardı:

Truman doktrini ve Marshall yardımıyla bu sulhçu siyasetimizi desteklediğinden dolayı kendisine milletçe samimi şükran hisleri beslediğimiz büyük dostumuz Birleşik Amerika ile ve büyük müttefiklerimiz İngiltere ve Fransa ile siyâsi, İktisâdi kültürel münasebetlerimizi, samimiyet ve anlayış havası içinde her gün daha kuvvetlendirmek en büyük emelimizdir. Yakın Şark devletleriyle daha sıkı münâsebetler kurarak bu bölgelerde adalet ve anlayış esaslarına dayanan samimi bir dostluk ve tesanüt havası yaratmak lüzumunu duymaktayız. Kanâatimize göre, bu neticenin süratle elde edilmesi yalnız bu bölgelerin değil hatta orta şark memleketlerinin, binnetice dünyanın emniyeti bakımından da büyük bir ehemmiyet arz etmektedir. "

Sh: 141-145

SON GAVUR!..

Cemil Hacıkamiloğlu'nun 1947'de ambargo uygulatarak kentten gitmelerini sağladığı Yahudilerin torunlarının inşa ettiği Koç Ata Besi Çiftliği, ovanın ortasında görülüyordu... Bu dev tesiste hayvancılık yapılıyordu...

Murat, uçak gökyüzünde süzülürken GAP'ın dünya ülkelerince nasıl yakından izlendiğini anımsadı. 1992'de İran Cumhurbaşkanı Rafsancani kente geldiğinde, Balıklıgöl'de çevresini saran Urfalılar, "Allahü ekber" diye bağırmıştı...

İsrail Cumhurbaşkanı Ezer Weizmann'ın Ocak 1994'te Urfa'ya yaptığı gezi ise ilginç olmuştu. Yetkililer protesto edilebileceği endişesiyle Weizmann'ı havaalanından direkt Atatürk Barajı'na götürmüşlerdi.

Yahudiler Dicle ile Fırat arasındaki Mezopatamya ovalarını "vaat edilmiş topraklar" diye niteliyorlardı. Weizmann çok ilginç bir dönemde, Harran'da ilk sulamanın yapılacağı yıl gelmişti Urfa'ya... 15 yıllık çalışma bitmiş, Fırat Nehri'nin suları 9 Kasım 1994'te Urfa Tüneli aracılığıyla Harran Ovası'na bırakılmıştı

Bu haberlerden, Weizmann'ın Urfa'ya gelişinden tam 10 yıl sonra kentin başka Musevi konuklarının da olduğu anlaşılıyordu. **"İsrail GAP'ı istiyor"** başlıklı dosya dergiye kapak olmuştu. Yazıda, **"İsrail askıya alınan sulama projelerinin başlaması için AKP hükümetini sıkıştırıyor. Güneydoğu Anadolu'da toprak satın aldığı, vaat edilmiş toprakları zaman içerisinde ele geçirmek istediği iddiaları bir yana, İsrail, Türkiye' nin çeşitli nedenlerle yapamadığını yapıp, bölgede üretim yapmak ve dünyaya satmak istiyor"** deniliyordu.

Diğer yazı Museviler'in Harran ve Urfa'yı neden bu kadar önemsediği konusunda ciddi bilgiler içeriyordu. Bir grup Yahudi'yi Harran'daki bir kuyunun başında ayin yaparak gösteren fotoğraflar ilginç bir yazıyla süslenmişti:

"Hz. İbrahim'in torunları, Hz. İshak'ın Refika ile evliliğinden ikiz çocukları Hz. Yakup ve Ays (İbrani kaynaklarına göre Esav) dünyaya geliyor. İshak'a göre ailenin geleceği Ays'a bağlıdır; ancak anne Refika, Yakup'u destekler. İshak, yaşlandığı zaman, oğullarına birer dua vermeye karar verir. Ays, bu dualardan babasının misyonunu devam ettirecek 'ilk doğan' duasının yanı

sıra, zenginlik ve güç duasını da ister. Fakat Refika 'ilk doğan' duasının Yakup'a verilmesini istemektedir. Çünkü Yakup'un, Hz. İbrahim gibi dünyayı değiştirebileceğine inanmaktadır. Ay s'in, babasının akşam yemeğini sağlamak için ava çıktığı bir sırada Refika bir oyun oynar. Yakup'u Ays'a benzeten Refika, kör olan İshak' ı kandırır ve duayı almasını sağlar. Bunun üzerine Ays' ın kardeşini öldürmeye karar verdiğini anlayan Refika, Yakup'u Harran'a, dayısının yanına yollar ve oradan kendine bir eş bulmasını söyler. Harran'a giderken gündüzleri saklanan ve yolculuğunu gece sürdüren Yakup ise bir başka uygarlığın isim babası olur. Yakup, 'İsrail' olarak çağrılacaktır. İsrail, **'geceleri Allah'a yürüyen'** anlamına gelmektedir. Harran'a ulaşan ve vasiyet gereği evlenmek isteyen Yakup, dayısı Lavan'ın kızı Rahel'e aşık olur. Ancak Lavan, kızıyla evlenebilmesi için Yakup'a kendisi için 7 sene çalışması şartı koyar. Yedi sene sonunda Lavan, Yakup'u Rahel yerine ablası Lea'yla evlendirir ve Rahel için 7 sene daha çalışma şartı koyar. Sonunda Yakup'un 4 karısı olur: Lea, Rahel ve onların cariyeleri Zilpa ve Bilha. Eşlerinden 12 oğlu ve bir kızı dünyaya gelecektir Yakup'un tüm oğulları, kendilerini babalarının misyonuna adar ve İsrailoğullarının temelleri Harran'da atılır.

Harran'ın Yahudiler için önemi bu meseleden kaynaklanıyor. Yahudiler için Roş Aşana Günü, Şabat ile birlikte kutsal sayılan 14 gün arasında yer alıyor. Her yılın eylül ayında iki gün olarak kutlanan 'Roş Aşana'da oruç tutulmuyor, ağlanmıyor fakat günahlar içten itiraf ediliyor.

Peki, Yahudiler niçin Roş Aşana'yı Harran'daki Yakup'un Kuyusu başında kutluyor? Yahudiler, geleneksel olarak, Roş Aşana nın ilk günü yapılan M inha duasından sonra bir su kaynağına gidilmesi ve uygun duanın yapılmasıyla 'Taşlih' geleneğinin yerine getirilmesi gerektiğine inanıyor. Taşlih geleneği, kaynağım, İbrahim'in İshale'ı Tanrı'nın emri üzerine kurban etmeye götürmesi sırasında olan olaylardan alıyor. " (Okan Konuralp, "Harran'da, kuyu başında Yahudi ayini" Tempo Dergisi, 19- 25 Ağustos 2004, Sayı:34)

Sh: 149-152

Çakeri Mahallesi katliamıyla ilgili pek yazılıp çizilmemişti. Olayla ilgili Amerika'da bulunan Yahudi Araştırmaları Enstitüsü 'nün (YIVO Institüte for Jewish Researce), Siyonist Arşiv Merkezi (CZA) ve Dünya Yahudi Kongresi'ndeki belgelere dayanılarak yazılmış ayrıntılı bir makale de vardı.

Makalede, YIVO Arşivi'ne dikkat çekilerek, "Annesi muzaffer bir şekilde Urfa'ya geri döndü ve Ahmet Kemal'in tekrar Yahudi olacağı müjdesini etrafa yaydı. Bu haber Urfa halkını öfkelendirdi. Ahmet Kemal Urfa'ya döndükten sonra komşusu Şeyh Muhammed onu evine davet etti ve Yahudiliğe geri dönmemesi için telkinde bulundu... Ancak ailesinin Ahmet Kemal'i Yahudiliğe geri döndürmeye çalışması Urfa'daki Müslüman halkın Yahudilere ve özellikle Şorkaya ailesine karşı öfke ve nefret etmesine yol açtı. Bu öfke ve nefret Şorkaya ailesinin katledilmesiyle sonuçlanacaktı" deniliyordu.

Yine YIVO Arşivi kaynak gösterilerek kaleme alman satırlarda, cinayetle ilgili yargılananların "Katliam gecesi kurbanların evinde olduğu, gece yarısından sonra Halef el Medeh'in meçhul katilleri içeri aldığı, Medeh'in olaydan sonra ortadan kaybolduğu" belirtiliyordu. Yahudi arşivine göre, "Medeh'in Şorkaya'ya büyük borcu vardı. Hem borcundan hem de ortağından kurtulmak için katliamı El Medeh tasarlamıştı."

CZA Arşivi'ne atfedilen bir bölümde ise Urfa'nın Milli Mücadele tarihinin en önemli isimlerinden Müftü Hasan Efendi, **"Şorkaya'nın katline fetva vermekle"** suçlanıyordu. Bu durum Haham Azzur Aka'nın ifadelerinin yeraldığı Yahudi CZA Arşivi'ne şöyle yansıyordu:

"Ahmet Kemal ihtida ettikten sonra yerel geleneklere göre kendisine Müslüman bir üvey baba seçmiş ve onun evinde yaşamaya başlamıştı. Ancak Yahudiliğe geri döneceğini bahane ederek sürekli öz babası Şorkaya'dan para sızdırıyordu. Baba Şorkaya ziyaretlerinden birinde Yahudiliğe geri dönmesi için telkinde bulundu. Oğlunun bu telkinleri red etmesi üzerine İslamiyete beddua etti. Bunun üzerine oğlu Ahmet Kemal ona, 'İslamiyete beddua ettiğine göre, Allah'ın bedduası da üzerine kalacak' karşılığını verdi. Ahmet Kemal üvey babasının evine döndüğünde onu bu olaydan haberdar etti ve o da Urfa Müftüsü'ne haber verdi. Bunun üzerine müftü, Şorkaya'nın katli için fetva verdi.''

Oysa Müftü Hasan Efendi bu konuda sorgulanmamış, sanık durumuna da getirilmemişti. Müftü, mahkeme belgelerine göre sadece olayın soruşturulması sırasında bilirkişi olarak görevlendirilmiş ve Tevrat'taki bir ayet konusunda mahkemeye bir rapor sunmuştu.

Mahkemede tanıkların büyük bölümü haham ve yardımcısının katliam gecesi evde yatıya kaldığını açıklamasına karşın, makalede tanıkların bunu yalanladığı yazıyordu.

Sh: 169-171

***

Çakeri Mahallesi katliamının ardında aydınlatılması gereken çok unsur vardı. 1947 yılının koşullarında küçük bir Anadolu kentinde soruşturmayı derinleştirecek araç gereçler var mıydı o da bilinmiyor. Ancak bundan daha önemlisi bu cinayetin faillerini ve gerekçelerini ortaya çıkarabilecek sosyo-politik koşullar yeterli miydi?.. Urfa'nın ve Türkiye'nin o gün içinde bulunduğu koşullarda, olayın bir biçimde kapatılması daha uygun mu görülmüştü?

Yahudi lobisi o dönemde ABD'nin dış politikasında etkindi.

1947 yılında Marshall Planı ve Truman doktrinleriyle Türkiye'nin stratejik değeri belirlenmişti. 12 Mart 1947'de ABD Başkanı Harry S. Truman kongrede, Türkiye ve Yunanistan'a yardım yapılmasını savunan bir konuşma yapmıştı.

22 Mayıs 1947'de yoğun tartışmalar arasında Türkiye'ye 100 milyon dolar, Yunanistan'a 300 milyon dolar verilmesi kabul edilmişti. Türkiye'ye yardım yapılmasına tepki gösteren üyelerin sayısı artınca, ABD Dışişleri yetkilileri, **"Bizim bu ülkelere verdiğimiz paralar kesinlikle sadaka değildir. Bu paralar Amerikan dış politikasının bir parçasıdır"** diyerek muhalefeti susturmuştu.

ABD, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa ülkelerinin yıkılan ekonomilerini yeniden canlandırmak için harekete geçmişti. Gerekli altyapıyı sağlamak amacıyla Dışişleri Bakanı George C. Marshall adıyla anılan yardım programı 1948 yılında Başkan Truman tarafından yürürlüğe sokulmuştu. ABD, o dönemde ekonomilerini düzeltmek amacıyla yardım ettiği ülkelerin mali politikaları üzerinde denetimi de sağlıyordu.

Marshall Planı o dönemlerde, yani 4 Temmuz 1948'de imzalanmıştı.

28 Mart 1949'da İsrail'i tanıyan ilk Müslüman ülke de Türkiye olmuştu. Türkiye, Sovyet Rusya tehdidine karşı ABD'ye yakın tavır alması sonucunda İsrail ile ilk ticaret anlaşmasını da imzalamış ve 1950'ler boyunca kesintisiz ABD mali desteği için Musevi lobisine başvurmuştu.

Tesadüf müdür bilinmez ama dünya kamuoyunda da yankı bulan Urfa'daki katliamın yargı süreciyle ilgili gelişmeler de tam bu sıralara rastlamıştı... Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin kararı bozması üzerine, Malatya Ağır Ceza Mahkemesi işte tam bu tarihlerde, 9 Şubat 1950'de, 2 Yahudi'nin 10'ar yıl hapisle cezalandırıldığı katliam davasının dosyasını yeniden açmış, sanıkları salıvermişti!..

Sh: 174-175

***

Urfa'daki Yahudi varlığından çok az iz kalmıştı... Adı değiştirilen bir mahalle, katliamın yaşandığı ev, çarpık yapılaşmanın bir canavar gibi yuttuğu havranın briketler arasında kalan taşları... Ve Urfa'nın Demirci Pazarı mevkiinde yıkılmaya yüz tutmuş bir han...

…

Yeni Şafak'ta "Taha Kıvanç" takma İsimle Yazan Fehmi Koru bir yazı kaleme almıştı. O, "Aklım pek yatmadı, ama... " başlıklı yazısındaki iddialan "Jevvish Telegraphic Agency"e (JTA) dayandırıyordu:

"Dünyanın her tarafındaki Musevilerle ilgilenen bir kurumun yayın organındaki yazıya göre Urfa'da, on kadar Musevi aile, yaşıyor ve dini bayramlarını kutluyormuş. Tabi bunu gizlice yapıyorlarmış!.."

Kıvanç'ın makalesine kaynak olari Matthew Gutman imzalı yazı, tarihi önemi de olan bir kurum niteliğindeki JTA'nın web sayfasında yer alıyordu. Gutman, Urfa'ya kadar gidip eskiden Musevi ustaların çalıştığı hanları, çarşıları, yaşadıkları mahalleleri, «sokakları dolaşmış, yetkililerle görüşmüş ve geçmişte bölgede yaşayan Musevilerin akıbetini sormuştu.

Gutman'ın gözlemlerine göre, Urfa'da halen Museviler var ancak bunlar kendilerini saklıyordu!..

Gutman'ın bu noktaya ulaşmasına Urfalı bazı işgüzarların da katkısı olmuştu. Örneğin Şanlıurfa TV'de çalışan Kadir Çelikcan, **"Museviler kimliklerini gizliyor, eğer komşuları onların kim olduklarını öğrenirse başlarına kötü şeyler gelir"** diye konuşmuştu. Tabi Gutman bu konuşmanın üzerine, **"Tevrat'ın Hz. İbrahim'in develerine su içirmek için konakladığı kutsal şehir"** diye yazdığı Urfa'da Yahudilerin yaşayabilmek için kendilerini saklamak zorunda kaldıklarını iddia ediyordu.

Çelikcan, Gutman'a **"Yahudiler kimliklerini açıklarsa kimsenin onlardan alış veriş etmeyeceğini bu nedenle açlığa mahkum olacaklarını" söylemişti!..**

Gutman, yazısında Yahudi Ham'ndaki bir esnafa da odaklanmıştı. Adını Müslüm olarak açıklayan ve yüzünü kapatarak fotoğraf çektiren bu adama arkadaşlarının "Moşe Dayan" diye seslendiğini yazmıştı!..

Müslüm, rivayete göre İsrail'in eski dışişleri bakanının çocukluğunda bu dükkanda çalıştığını, lakabının da o nedenle kendisine layık görüldüğünü anlatmıştı. Ancak Gutman bu iddiayı "Dayan, hayatında oralara ayak basmış olamaz" diye yorumlamıştı.

JTA muhabirinin, “yerel tarihçi” diye yazdığı Urfalı Baki Özmen’in anlattıklarını da kaleme almıştı. Özmen, 1945 öncesi sayıları bin aile kadar olan Musevilerin Urfa’dan âni göçünün sebebi olarak, **“İçlerinden biri, Müslümanların üzerinde kalacak biçimde, diğerinin boğazını kesti”** diye anlatmıştı!..

JTA’daki yazı daha önce Jerusalem Post’ta, “Irak sınırında Türkiye’nin ‘Marranoları’ (gizli dinlileri) hayatlarından endişeliler” başlığıyla çıkmıştı... Urfa’da Yahudi varlığını ilginç iddialarla gündeme getiren başka haberler de yayımlanmıştı.

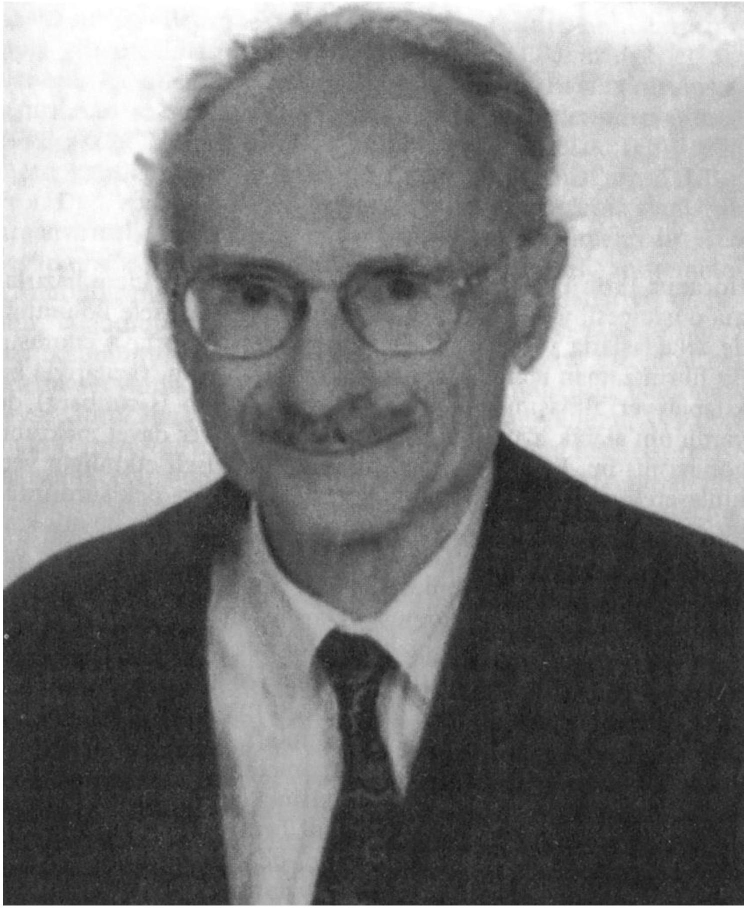
Yeni Çağ Gazetesi, (6 Eylül 2004, “Yahudi kadınları Urfa’da doğuruyor.”) “İsrail’de doğum yapmak üzere olan kadınlar Şanlıurfa’ya getiriliyorlar. Çocukların kimliklerinde doğum yeri olarak da Türkiye-Şanlıurfa yazıyor. Bu çocuklar 20 yaşına geldiklerinde tekrar bu bölgeye gelecekler, aynı zamanda bunların burada arazileri de olacak o zaman ortaya çıkacak tabloyu bir düşünün. O bölgeye İsrailliler yerleşmiş olacaklar” yazıyordu.

Sh: 177-179

Sahi, Son Gavur kimdi?..

Sh: 182

Kaynak: Mehmet FARAÇ, SON GÂVUR, Günizi Yayıncılık, Aralık/2004 İstanbul

TEO GRÜNBERG

Türk felsefecisidir ve yazardır.

1927 yılında İstanbul'da doğdu. Çok az sayıdaki Aşkenaz Yahudilerindendir. 1964'te İstanbul Üniversitesi'nden felsefe doktora derecesi aldı, 1966'da ODTÜ Beşeri İlimler Bölümü'nde göreve başladı; 1967 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Lise Modern Mantık Reform Komisyonu üyesi, 1967-1976 yıllarında lise felsefe öğretmenlerine hizmet içi modern mantık yaz kursları öğretim üyesi olarak görev yaptı ve 1979 yılında profesör oldu. 1982-1983'te ODTÜ Sosyoloji Bölümü'nün, 1983-1994'te ODTÜ Felsefe Bölümü'nün başkanlığını yürüten ve 1994'te emekli olan Teo Grünberg, 1998 yılında Türkiye Bilimler Akademisi Hizmet Ödülü'ne değer görüldü. Halen ODTÜ Felsefe Bölümü'nde çalışmalarını sürdürmektedir. Bir bölümü uluslararası dergilerde yayınlanmış otuzu aşkın makale ve bildirisi ile on beş kitabı bulunan Teo Grünberg, Türkiye Felsefe Kurumu, Türk Felsefe Derneği, ve European Society for Analytic Philosophy üyesidir.

TEO GRÜNBERG İLE SÖYLEŞİ

TG: Teo Grünberg
HT: Halil Turan

[Bu söyleşi 17 Temmuz 2010 tarihinde Ankara'da yapılmıştır. Söyleşinin ses kaydının yazıya aktarılmasındaki emekleri için Rafet Uçkan'a, son düzeltileri için de David'e teşekkür ederiz.]

HT: Hocam, çok erken yaşlarda düşünce alanlarına ilgi duyarak felsefe çalışmaya başladığınızı anılarınızı anlattığınız söyleşilerinizden biliyoruz. İlkin sosyolojiye ilgi duymuşsunuz, daha sonra felsefeye ve özellikle de mantığa. Bu geçişi ve bu düşünce alanları arasındaki ilişkileri ya da ilişkisizlikleri kendi ilgileriniz bakımından anlatır mısınız?

TG: Benim sosyoloji ve mantığa ilgi duymam lisenin son sınıfında mantık ve sosyoloji dersini almış olmamdandır... Fen şubesinde okuyordum. Orada felsefe dersi verilmiyor, sadece edebiyat şubelerinde veriliyordu. Mantık ve sosyolojiyle ilgilendim. Mantık, o sıralar geleneksel mantıkla sınırlı olduğu için aslında o kadar ilgimi çekmemişti. Buna karşılık sosyoloji ilgimi çekiyordu; o zaman Durkheim sosyolojisi üzerinde yoğunlaşıyordu hocamız... **İhsan Kongar** çok tanınmış bir felsefe öğretmeniydi. Sosyoloji, mantık, felsefe konusunda bir sürü kitapları vardı. Aramızda çok yakın bir diyalog kuruldu. Derste sürekli olarak hocamla tartışıyorduk. O andaki dersin sınırlarını aşan çok yoğun tartışmalarımız oluyordu. İyi Fransızca bildiğim için hocamın tavsiye ettiği Durkheim'ın kitaplarını baştan aşağı büyük bir şevkle okudum, inceledim. Böylece hocamla tartışmalarım daha da yoğunluk kazandı. Fakat ilgim asla sosyolojiyle sınırlı değildi. Her türlü spekülatif düşünce ile ilgili konularda fikir yürütüyordum. Her sınıfta, az da olsa, benimle tartışacak bir iki arkadaş bulabiliyordum. Onlarla saatlerce, sürekli olarak her alanda fikir teatisinde bulunuyor, tartışıyorduk. Bilim, günlük yaşam, siyaset, ahlak, her konuda. Olabildiğince birlikte düşünüyor, fikirlerimizi değiş tokuş ediyorduk. Bu arada, mantığa ilgim, bir yandan Whitehead ve Russell'ın Principia Mathematica adlı kitabının, kısa bir süre sonra da Hilbert ve Ackerman'ın Grundzüge der theoretischen Logik (Teorik Mantığın Temel Özellikleri) adını taşıyan Almanca kitabın elime geçmesiyle arttı. Almanca da bildiğim için doğrudan doğruya Hilbert ve Ackermann'ın mantık kitabını çalıştım. Bir bakıma ilk, bu konudaki ilk mantık kitabıydı–buradaki mantık birinci basamak mantığıyla sınırlıdır. Birinci basamak mantığı ilk kez açık olarak bu Hilbert ve Ackerman'ın sözünü ettiğim kitabında ortaya çıkmıştır.

HT: Bu kitaplara nasıl ulaştınız? Kim önerdi ya da siz nereden öğrendiniz? Arkadaşlarınızdan mı? Çünkü sosyolojiden sembolik mantığa geçmek zor görünüyor.

TG: Kesin olarak hatırlamıyorum. Biri belki lise son sınıfta, öbürü belki lise bittikten sonra elime geçmiştir. Kütüphaneleri dolaşıp kitap arıyordum. O zamanlar kitap bulmak son derece zordu çünkü kitaplar dışarı verilmezdi. Ancak kütüphanede okunuyordu.

HT: İstanbul'dan söz ediyorsunuz.

TG: İstanbul, evet. Ömrümün ilk yarısı orada geçti. İstanbul'da doğdum. Otuz yedi yaşıma kadar hemen hemen hiç ayrılmadan İstanbul'da bulundum, yaşadım, okudum. Mezun olduğum lise, Şişli Terakki Lisesi'dir. Şişli Terakki Lisesinin öğretmenleri çok iyi öğretmenlerdi, en yüksek kalitede öğretmenlerdi. İşte örneğini vermiştim, felsefe öğretmeni İhsan Kongar. Fizik öğretmeni de çok çok iyi bir öğretmendi. Ecvet Bey. Bu öğretmenler aynı

zamanda Kabataş Lisesi'nin de öğretmenleriydi. O da çok çok iyi bir liseydi. Bir de matematik öğretmeni Kemal Bey'i hatırlıyorum. Fizik ve matematik dersleri benim en iyi derslerimdi, felsefenin dışında. O zaman fen derslerine çok yakın bir ilgi duyuyordum.

HT: Matematiğe ve doğa bilimlerine ilgi duymuşsunuz o yıllarda. Daha sonra mantıkla yakından ilgileniyorsunuz. Mantıkla matematik arasında nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyordunuz?

TG: Matematiği Leibniz gibi genel bir yöntem olarak gördüm. Dolayısıyla matematiğin mantığa uygulandığını görünce bundan çok büyük bir heyecan duydum, çünkü benim inancım matematiğin her alana uygulanmasıydı. Matematiğe dayanan mantığa yakınlaştım. Mantığın genel bir yöntem olduğunu daha o zaman kavramıştım, bütün düşüncenin temeli olmalıydı, onun için mantığa ilgim devam etti. Ama onu söyleyeyim, o zamanlar felsefeci ya da mantıkçı olmayı, yani profesyonel olarak, meslek olarak felsefeyi düşünmüyordum. O zaman genel bir eğilim vardı gençlerde: Mühendis olmak. Böylece ben de o zaman, meslek olarak mühendisliği düşünüyordum. Bu soyut, spekülatif çalışmaları sırf kendimi tatmin etmek için yapıyordum. Bir hobi diyeyim, ama bu hobiden daha da ileriye giden bir şeydi, "tutku" demek lazım. Bu çalışmalar benim tutkumdu, ama bunu bir meslek olarak, yani bir geçim kaynağı sağlamak için yapmayı gençlik yıllarımda düşünmemiştim.

HT: Zaten pek imkân da yokmuş galiba. Çok az sayıda kadro varmış üniversitelerde. Akademisyenlik pek düşünülmüyormuş, çok az kişi istiyor ya da şans bulabiliyormuş sanırım.

TG: Evet. Öğretim üyesi olacağımı düşünmüyordum. Çünkü öğretim üyeliği de bir bakıma bir meslekti. En güzel, karşılıksız, bir menfaat sağlamadan sırf kendimi tatmin etmek için haz duyduğum bir etkinlik olarak görüyordum soyut düşünceyi. Onun herhangi bir şekilde bir çıkar sağlayacak bir etkinlik olabileceğini o zaman düşünmüyordum. Öğretim üyeliği dâhil. Belli bir geçim kaynağı olması bakımından öğretim üyesi olmak, o bile aklıma gelmiyordu.

HT: Çok uzun yıllar çeşitli teorik konularda derinlemesine kendiniz çalıştınız sanırım. Bunu başka söyleşilerinizden okuyoruz. Sosyolojiye de bir dönüş yaptınız mı?

TG: Evet. Bir iki arkadaş dışında kimse yoktu. Çok yalnızlık çektim. Böyle, akademik çevreden kopuk bir şekilde otuz üç yaşıma geldim. Sosyoloji benim için ilginçti, onu biraz ayrıntılı olarak yanıtlayacağım. Konuyu biraz daha genel, sosyal bilimler olarak ele alırsak... Ekonomiyle ilgilendim. Çok yoğun bir biçimde, kendi kendime. Ekonomiyle ilgilenmemin bir nedeni, genel olarak ekonominin yaşamda, toplumdaki önemini anlamamdı. O zamanlar ekonominin bugün olduğu kadar önemi pek kavranmıyordu toplumda, ama ben hayati önemi olduğunu anlıyordum. Ama tıpkı mantık için söylediğim gibi, ekonominin mantık ile birlikte, mantık yöntemini kullanarak işlendiğini gördüğüm için ekonomiye böyle dört elle sarıldım. O zaman matematiksel ekonomi çok sınırlıydı, çok az yapıt vardı bu konuda. Yani parmakla sayılacak kadar az. Bu yapıtları bulmak için çok büyük çaba harcıyordum, çok büyük güçlük çekiyordum bunları temin etmek için. Kütüphanelerde bulduklarımı alıyor, ayrıca imkânım dâhilinde, bulamadıklarımı sipariş ediyordum. **Hem Fransızca, hem Almanca... İngilizce en son öğrendiğim dildi.** İşte bu konulardaki kitapları izleyebilmek için İngilizce öğrendim. O zaman İngilizce bugünkü gibi bir numaralı dil değildi. Daha sonraları, II.Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizce, Fransızca'nın yerine geçti. Gençliğimde Fransızca birinci dildi. Hele

Türkiye'de kesinlikle Fransız kültürü öndeydi... Yani yabancı dil olarak... İngilizce ancak II. Dünya Savaşı'ndan itibaren... İşte o yıllarda, İngilizce yapıtları anlayabilmek için, kendi kendime, kendi çabalarımla, öncelikle okuma dili olarak İngilizce öğrendim. O zamanlar ekonominin toplumbilim (sosyoloji) ile de çok yakın ilişkide olduğunu düşünüyordum. Bu bakımdan, ekonomiyi sosyolojik bir dal olarak gördüğümü söyleyebilirim. Yani ekonomiyi, iktisadı, içine kapalı bir dal olarak görmüyordum. Toplumbilimin (sosyolojinin) çok önemli bir alanı olarak görüyordum. Nihayet gün geldi, çok sonralara geçiyorum, profesör olduktan sonra ODTÜ'de yeni kurulan Sosyoloji Bölümü'nün ilk başkanı olarak görev yaptım. Tam o zamanlarda sosyolojide matematiksel çalışmalar oldu. Mathematics and Sociology adlı geniş kapsamlı bir kitap bulmuştum; bunu Sosyoloji Bölümü'ndeki görevime başlamadan çok önce bulmuş ve çok büyük bir ilgiyle incelemiştim. Ama bölüm başkanı olduktan sonra bir aralık ciddi ciddi bu kitabı bir sosyoloji dersinde ders içeriği olarak vermek için çaba göstermiştim; ama oradaki öğretim üyeleri çok karşı çıktılar. Kırk dereden su getirdiler beni vazgeçirmek için. En sonunda da vazgeçtim.

HT: Hüseyin Batuhan'ın İspanya'da Bir Şato adlı kitabı sizden üstü kapalı olarak söz ediyor. O kitapta da pek çok akademik sorundan, anlaşmazlıklardan bahsediliyor. Hüseyin Batuhan, size gençlik yıllarınızdan itibaren üstün bilginiz, yaratıcılığınız ve çalışkanlığınızdan dolayı hayran olduğunu söylüyor. Bu hayranlığını hep sürdürdüğünü de anlıyoruz. Siz onun hakkında neler söylemek istersiniz?

TG: Hüseyin Batuhan'la tanışmam hayatımın bir dönüm noktası olmuştur. Onunla tanışana kadar toplumdan, insanlardan kopuktum, kendi ailemin içinde hapsolmuştum. Son zamanlarda fikir alışverişinde bulunacak arkadaşım bile yoktu. Kendi kendime kitap okuyarak ilgi duyduğum pek çok konuda bilgi edinmeye çalışıyordum, kendi kendime düşünüyordum. Bilindiği gibi bir insan tek başına olamaz, Robinson hayatı insanlığın yapısına aykırıdır, insan gelişemez. İşte Hüseyin Batuhan'la tanıştıktan sonra her şey tersine döndü. Birdenbire kendimi üniversitede, bir akademik toplum içinde buldum. Ama görüşlerimi paylaşacak kişilerin sayısı çok olmadı, gene iki üç kişiyle sınırlı kaldı, ama bu benim için yetiyordu. Şimdi, bunlar kimdi? Başta

Hüseyin Batuhan. Onunla doktora çalışmalarımda yoğun bir fikir alışverişinde bulundum. Bir bakıma Anlam Kavramı Üzerine Bir Deneme adlı doktora **tezimin "yazı ortağı"** sayılabilir. Oradaki fikirlerimi önce Hüseyin Batuhan'a kabul ettirdim. Bir görüş birliğine vardıktan sonra bunları kaleme döktüm. Hüseyin Batuhan'ın dışında, sınırlı da olsa fikir alışverişinde bulunduğum kişi Nermi Uygur'du. Nermi Uygur çok tanınan bir kişiydi. Çok geniş bir spektrumda ürün veren bir felsefeci... Birçok ilgi alanı vardı, sanattan felsefeye kadar... İlgi alanlarından biri de Hüseyin Batuhan'la benim ortak alanım olan, bugün **"analitik felsefe"** dediğimiz alandı. Hüseyin Batuhan, Nermi Uygur ve benim aramızda böyle üçlü bir tartışma zemini oluşmuştu. Fakat en çok, bir bakıma bu öğretim üyelerinden de daha çok, birlikte çalıştığım ve görüş alışverişinde bulunduğum kişiler, orada edindiğim çok parlak öğrenciler olmuştur. Bunları hepimiz tanıyoruz. Onların adlarını söyleyeyim. Biri, **Suvar Köseraif**ti. Onu Hüseyin Batuhan'la birlikte keşfettik. Yeni gelmişti felsefe bölümüne. Gerçekten "dahi" denebilecek bir yetenekte olduğunu gördük. Suvar Köseraif benim meslektaşım gibi bir öğrencimdi, onu bir çalışma arkadaşım saydım ve sürekli olarak onunla her konuda tartışmaya, çeşitli konuları irdelemeye başladık. İkinci "dahi" denebilecek bir yetenekte olan kişi, Ali Karatay'dı. Ali Karatay o zaman hukuk öğrencisiydi; hukuk felsefesiyle ilgileniyordu

ve dinleyici olarak bizim İstanbul Felsefe Bölümü'nün bazı derslerine izleyici olarak katılıyordu. Hatırlıyorum, bir derste daha önce hiç tanışıklığı olmamasına rağmen tahtaya kalkıp Bernays-Schönfinkel teoreminin ispatını yapıvermişti. Son derece yetenekli üçüncü bir kişi ise, ileride ODTU'de en yakın çalışma arkadaşlarımdan biri olacak olan Adnan Onart'tı. Adnan ile birlikte çok verimli çalışmalarımız oldu. Ancak Adnan daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleşti ve daha önceden hiçbir tanışıklığı olmadığı "Bilgisayar Ağı Kurma (Computer Netvvorking)" alanında hızla ilerleyerek en üst düzeylerde yöneticilik görevlerinde bulundu ve-bildiğim kadarıyla-bulunmaya devam ediyor. Daha önce hiç bilgisi olmamasına karşın bu alanda, hem de ABD gibi bir ülkede, bu kadar büyük bir başarı yakalaması, Adnan'ın ne kadar üstün yetenekli biri olduğunun başka bir kanıtıdır. Hüseyin Batuhan iki ders veriyordu. Biri, bilim felsefesiydi. Öbürü de semiyotikti. Ben de "sembolik mantık" adlı dersi veriyordum. Reichenbach'tan beri İstanbul Üniversitesi'nde verilmeyen dersi ilk olarak ben veriyordum. Reichenbach 1938'de ayrılmıştı Türkiye'den. Sembolik mantık dersini veriyordu; Nusret Hızır da onun tercümanlığını yapıyordu, dersini Türkçe'ye çeviriyordu.

Vehbi Eralp ise bir ara onun yanında yetişmiş, fakat bir türlü sembolik mantığı sevmemiş, onu korumamış. Bir kitabı var. Galiba Reichenbach'tan çevirdiği bir kitap; fakat asla onu okutmadı. O, Yahya Kemal'e âşıktı. Felsefede ise en çok sevdiği Bergson'du. Dolayısıyla onun, analitik felsefeye karşı, bir bakıma, mantığa dayanan, Leibniz usulü bir felsefeye karşı bir alerjisi olduğunu söyleyebiliriz. O nedenle, bu dersi vermek bana kaldı. Her ne kadar Vehbi Eralp çok yetenekli biri olarak Reichenbach'ın takdirini kazanmış olsa da, mantığı sevmiyordu. Zorla güzellik olmaz; onun için o dersi vermedi, bu bana nasip oldu. Dersin adı, tekrar edeyim, **"Sembolik Mantık".** 1960 yılından 1966 yılına kadar İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde-o zaman bölüm yoktu kürsüler vardı-Sistematik Felsefe Kürsüsü'nde işte bu dersi verdim.

HT: Daha sonra İstanbul'dan Ankara'ya geldiniz. Hiç İstanbul'a özlem duydunuz mu? ODTÜ kampusünün ilk yıllarıydı sanırım...

TG: Onuncu yıldı, ama kampusün ikinci yılı... Üniversite 1956'da kuruldu, kampus 1964'te. Kemal Kurdaş'ın rektörlüğünde... Daha önce meclisin orada küçük bir binaymış; hiç görmedim. 1966'da ODTÜ'ye, yeni kampuse geldim. Sadece iki yıl bir geçmişi vardı bu kampusün. Son derece yoğun bir yeşillendirme etkinliğiyle muazzam bir sonuç elde edilmiş, rektör Kemal Kurdaş ile Alaaddin Egemen'in ODTÜ Ağaçlandırma Projesi Agha Khan ödülünü kazanmıştı. Agha Khan bizzat ODTÜ'ye gelip bu ödülü bizim üniversiteye vermişti. Bu, Ankara'nın iklimini olumlu yönde etkileyecek ölçüde büyük bir hamleydi. Beni bu üniversiteye alan rektörün de Kemal Kurdaş olduğunu belirtmek istiyorum; dekanım da Erdal İnönü'ydü, Fen Fakültesi dekanıydı. Hüseyin Batuhan ve ben, Felsefe Bölümü yoktu, "Beşeri İlimler" adlı bölüm vardı, o bölümde servis dersleri vermek üzere geldik. İstanbul'u özledim mi? Pek özlemedim. ODTÜ'yü o kadar sevdim ki, otuz yedi yılımı geçirdiğim İstanbul'u aratmadı. Bunun bir nedeni de ODTÜ'deki öğrencilerimin kalitesiydi. İstanbul'da Felsefe Bölümü öğrencilerinin felsefe öğrenme yeteneği ODTÜ'deki mühendislik öğrencilerinin yeteneği düzeyinde değildi. Tabii bunu herkes için söylemek yanlış, çünkü daha önce söz ettiğim gibi İstanbul'da "dahi" diyebileceğim öğrencilerim de vardı. Ben bunu genel olarak söylüyorum. Yoksa nereye gitsek, yurdun her köşesinde parlak öğrenciler görürüz. Yurdun en ücra köşesinde, en küçük bir köyünde büyük bilim adamı yetiştiğine hepimiz tanığız. Şunu da söyleyeyim: Her ne kadar modern mantığın reformuna önayak olup geniş bir öğrenci

kitlesine hitap etmeyi büyük bir görev olarak gördümse de, bundan daha çok, az sayıdaki çok yetenekli kişileri yetiştirmeyi kendimi yetiştirmekten daha önemli buldum ve gücüm yettiği ölçüde bunu yapmaya çalıştım. Büyük sayıda çok çok yetenekli kişilerin yetişmesine katkım olduğuna inanmak istiyorum. Doğru olduğunu umarım.

HT: Hocam, sizin için bir armağan kitap hazırlanıyor ve bu söyleşi de o kitapta yer alacak. Bu konuda neler düşünüyorsunuz? Neler hissediyorsunuz?

TG: Gayet tabii, bir armağan kitabı hak etmek çok büyük, çok onurlu bir şeydir. Oradaki yazıları yazanların birçoğunun yetişmelerinde katkım olan kimseler olmasının beni son derece duygulandırdığını söylememem olanaksızdır; bu beni tabii çok heyecanlandırıyor. Böylece bu arkadaşlarla bu armağan kitabı aracılığıyla bir bakıma yeniden iletişim sağlamanın beni ayrıca çok sevindirdiğini söylemek isterim.

HT: Birçok kitap yayınladınız. En çok hangi kitabınızı önemsiyorsunuz ya da seviyorsunuz? En çok hangisi sizi yormuştur?

TG: En son yazdığım kitap. David'le (Grünberg) beraber Metafizik adlı bir kitap bitirmiş bulunuyorum. Açık öğretim öğrencileri için yazılmış olmasına, lisans düzeyinde olmasına, yani üst düzeyde bir araştırma kitabı olmamasına karşın, konusu bakımından beni son derece heyecanlandırdı. Son yıllarda beni en çok ilgilendiren konular olan metafizik veya ontolojiyi bir bütün olarak toparlamama vesile olması bakımından, bu kitabı yazmamız elli yıllık akademik kariyerimde belki beni en çok heyecanlandıran olay oldu. Bu, benim için bir paradigma değişikliği oldu adeta. Şu anda bilim felsefesine döndüm, derslerimi hazırlıyorum. Artık bilim fesefesine adeta yeni bir açıdan, Kuhn'un yeni bir paradigma dediği açıdan bakıyorum. Bilim felsefesi konularını hep ontolojik, metafizik boyutları içinde görüyorum. Ve adeta şaşıyorum, niye şimdiye kadar bunu böyle görmedim diye. Çünkü doğal olarak bu epistemolojiyi de metafizikten ayırmanın çok yanlış olduğu kanısındayım. Metafizik bazen ontolojiden daha geniş alınıyor; ontoloji doğrudan doğruya varlık kategorilerinin bilimi olurken, metafizik ise onun dışında bazı ek konulara eğiliyor. İşte bunlar bilinç, zihin-beden ilişkileri, iradenin özgürlüğü konusu, Tanrı konusu... Genel metafizik ve özel metafizik ayrımı yapılmıştı. David'le yazdığımız kitabı baştan sınırladık: genel metafizik; yani metafiziği ontolojiyle özdeş anlamda kullandığımızı söyledik. Öbür konular doğrudan doğruya metafiziğin değil felsefenin başka başka, çeşitli alt alanlarının konularıdır.

Kozmoloji, doğa bilimleri felsefesinin konusu, beden-zihin ilişkisi, özgürlük, yani istencin özgürlüğü, bunlar zihin felsefesinin konusu; Tanrı konusu ise din felsefesinin konusu oluyor. Genel metafizik, genel olarak varlığı inceleyen bir konu. Ama genel metafizik üzerinde yoğun bir şekilde çalıştıktan sonra görüyorum ki, artık her alan, yalnız ontolojinin dışında kalan "özel metafizik" denen konular değil, her konu, ahlak, siyaset ve başta epistemoloji (bilgi kuramı) hep varlığa ilişkindir. Zaten bilgi deyince bir şeyin bilgisi olacak. Neyin bilgisi? Var olanın bilgisi, varlığın bilgisi. Bu bakımdan epistemolojiyi ontolojiden ayırmak olanaksız. Gelelim bilim felsefesine. Bilim felsefesi, bilimsel bilginin felsefesidir. Bu bakımdan, epistemolojinin bir dalı gibi görülür. Bilimsel bilginin epistemolojisi... Ama demin söylediğim gibi bilgi, bir şeyin bilgisidir. Gerçi bilgiyi dilin içine koyan, sınırlayan, Wittgenstein'ın ikinci döneminde olduğu gibi, felsefeyi bir bakıma varlıktan koparan bir görüş var. Felsefeyi dilin tuzaklarından kurtarmak çabası olarak görüyor. Bu, sözcükler ve tümcelerle onların karşılığı olan varlık alanı arasındaki ilişkiyi göz önünde tutmayan bir felsefe. Her ne kadar yoğun

olarak önce Tractatus'la, ondan sonra da Philosophical Investigations ile ilgilenerek, derinlemesine okuyup, bir aralık değer verdimse de onlara, uzun vadede bunun felsefenin özüne, 2500 yıllık felsefe geleneğine aykırı olduğunu, metafizikten ve ontolojiden kopuk olduğunu düşünüyorum. Yöntem açısından pek çok faydalı yenilikler getirdiğini, onları bizzat değerlendirmeye çalıştığımı yadsımıyorum; ama temelindeki genel tutumu, genel savı, felsefenin bilgi vermediği, varlık hakkında bilgi vermediği, bir kuram olmadığıdır. Ben metafiziği doğrudan doğruya metafizik kuramlar olarak görüyorum.

HT: Yani felsefe tarihinin reddine de karşısınız... Öyle bir sonuç çıkarıyorum, doğru mu?

TG: Evet, ama bu benim yeni bir tutumum. Eskiden bir aralık iyi bir felsefeci olmak için adeta felsefe tarihini "bilmemek" gerekir gibi bir tutuma girdiğimi itiraf edeyim. Bunun ne kadar yanlış olduğunun gittikçe daha fazla bilincine varıyorum. Öyle bir tutum içine girdim, yani inkârcı bir tutum... Analitik felsefe her şeyi yeniden başlatıyor, şimdiye kadar yapılan safsata diyor. Ama işin ilginci, büyük filozofların nerdeyse tümü daha önceki felsefeyi yadsımakla işe girişiyor. Sil baştan kendi çabalarını ortaya koyuyor. İşte Kant'ı alın, Hume'u alın, Descartes'ı... Dolayısıyla, biraz kendimi affettirmek için... Bu suçsa, geçmişi inkâr etmek, bu suçu işlemeyen neredeyse hiçbir filozof olmadı. Ama aynı filozoflar herhalde çalışmaları ilerledikçe daha önce yapılanları da göz önünde tutuyorlar... Bilimde de aynı. Diyelim Einstein Newton fiziğini reddediyor, değiştiriyor; ama Newton olmasaydı Einstein olabilecek miydi? Onu düşünün. Tabii ki, hayır, diyeceğim.

HT: Felsefe için de aynı şeyi söylemek gerekiyor o halde. Geçmişte yol hazırlanmamış olsa, hiçbir yeni akım, hiçbir yeni görüş ortaya çıkamazdı herhalde.

TG: Çıkamaz. Ben kariyerime–o zaman adı pek konmamıştı–analitik felsefeci olarak başladım. O zaman analitik felsefede genel tavır inkarcıydı, söylediğim gibi. Ama yalnız felsefe değil, en başta metafizik düşman sayılıyordu. Analitik felsefenin birinci vazifesi metafiziği yok etmekti. Metafiziğe savaş açmakla başlıyordu. Ama o zaman bile bunu yapmadığıma yazdığım doktora tezi tanıktır. Orada "metafizik" diyorum başka bir şey demiyorum. Gerçi, metafiziği önünde sonunda analitik doğrulara indirgemek gibi, bugün son derece yanlış gördüğüm bir tutum içindeydim; ama metafiziğin temel önemini demek ki o zaman bile kavrıyordum, Hüseyin Batuhan'ın etkisinde kalarak. İkimiz birlikte... Bugün metafiziğe sahip çıkanlar, analitik felsefeciler, o zamanlar metafiziğe karşı çıkıyor, onu yadsıyorlardı; analitik felsefeye karşı olanlar metafizikçiydi. Ama bugün durum tamamen tersine dönmüş. Metafizik geleneğindeki felsefeyi bütünüyle kabul eden, yoğun biçimde onun üzerinde çalışanlar analitik felsefeciler. Kıta felsefesi yandaşları ise genellikle metafiziği bırakmışlar, daha çok dil felsefesi çerçevesi içine kendilerini çekmişler. Bir değiş tokuş olmuş. Artık bu felsefeciler dili göklere çıkarıyor, her şeyi dile bağlıyor, dil felsefecileri adıyla ortaya çıkıyorlar. Analitik felsefede ise Wittgenstein ile doruk noktasına çıkmıştı bu dil felsefesi. Şimdi günümüz analitik metafizikçileri, dile "gerektiği kadar" önem veriyorlar. Fakat "gerektiği kadar" (gülüyor). Dil bir araçtır; dil varlık hakkında düşüncelerimizi iletmenin bir aracından fazla bir şey değil. Gerçi kavramlarımızın dile getirilmeden ortaya konamadığım yadsımak olanaksızdır tabii. Dilin bütün işlevlerini sonuna kadar benimsiyorum, asla onları yadsımıyorum. Ama dilin bu işlevleri arasında varlık hakkında bilgi iletme işlevininin de bulunduğunu öne çıkarmak istiyorum. Başka bir deyimle, dili de metafiziğin bir aracı olarak görüyorum. Dili önemsemek metafiziğin bir alternatifi olamaz, değil mi? Bir alternatif

sayılıyor. Onun yerine dil çalışması... İşte bunun "yanlış olduğunu" söylüyorum ve burada yalnız değilim; tam tersine analitik felsefecilerin büyük çoğunluğunun bunu benimsediğini görüyorum. Nihayet gün geldi yalnızlıktan, doğrudan doğruya yakın çevrem bakımından değil, düşünme alanım bakımından da kurtuldum. Dünyada analitik felsefeciler camiasının ya da topluluğunun diyelim, böyle metafiziğe yakın bir görüşü benimsediğini görüyoruz. Bu konuda yeteri kadar çalışma, makale, kitap bulma fırsatımın ve böylece kendimi daha çabuk yetiştirme ve bilgiye ulaşma olanağımın olması benim için tabii büyük bir talihtir.

HT: Hocam buradan daha genel birkaç soruya geçelim. Mantığın ve felsefenin üniversitede, ortaöğretimde yeri nedir, ne olmalıdır? Felsefecilere düşen ödevler nelerdir?

TG: Bunu kendi felsefi etkinliğim ve yaşamım bakımından yanıtlamaya çalışayım. Demin belirttiğim gibi çok farklı iki ideali gerçekleştirmeye çalışmıştım. Bir yandan geniş bir kitleye hitap eden bir reform yapmak, felsefe eğitiminde bir reform yapmak. Bunu mantıkla başlattık Hüseyin Batuhan ile... Ama amacımız uzun vadede tüm felsefe için bir reforma önayak olmaktı. Mantık için bir bakıma başardık, çünkü artık tüm liselere yayıldı modern mantık eğitimi, felsefe dersi, felsefe programı içinde... Fakat asıl ilginç olan, modern mantık felsefenin dışına çıktı, matematik müfredatının içine girdi, hem de ilkokul aşamasına kadar indi. İlkokulda matematik dersinde öğrenciler kümelerle tanışıyorlar. Torunlarımın ders kitaplarını gördüm. İşte küme işlemleri... Mantık ve küme... Mantıkla başlıyorlar ve bu böyle devam ediyor. Ben ilk mantık kitaplarımda kümeler kuramı diye oldukça büyük bir bölüme yer veriyordum. Bunu matematik derslerinde öğrendiklerini gördükten sonra müfredattan kümeleri çıkardık. Aslında şimdi mantığın kendisi neredeyse tümüyle matematiğe geçmiş, belki bu nedenle felsefe dersi olarak mantığa gerek bile kalmadı. Tabii, teknik düzeyde bir mantık. Şu anda felsefe ile birlikte bir mantık dersinin verilmesini, felsefe ders kitabının bir parçası olarak mantık dersinin bulunmasını savunuyorum. Nitekim bir on yıl kadar önce, Milli Eğitim Bakanlığı'nın felsefe müfredatının bir komisyonu vardı, ben ve meslektaşım Ahmet İnam da bulunmuştuk bu komisyonda. Bizden başka Necati Öner vardı, Ahmet Arslan ve Teoman Duralı da. Orada ben bağımsız bir mantık kitabından vazgeçmemizi ve zorunlu olacak, özellikle fen ile matematik şubeleri öğrencilerinin okuyacağı, felsefeyle birleşmiş bir mantık dersinin bulunması görüşünü savundum. Bir aralık çoğunluğu sağlar gibi de oldum. Ancak en sonunda, sanırım bir oy farkla, ben mağlup oldum; durum tekrar tersine döndü ve böylece, maatteessüf diyorum, ben haklı çıktım: Mantık bağımsız bir ders olarak kaldı ve bildiğim kadarı sadece çok az öğrencisi olan Türkçe-Sosyal şubelerinde zorunlu ders olarak veriliyor. Öğrencilerin çok büyük bir kısmının bulunduğu Matematik-Fen ile Türkçe-Matematik şubelerinde ise hiç okutulmuyor. Kırk beş yıllık çabam bir bakıma boşa gitti.

HT: Hâlbuki şöyle bir şey düşünsek: Mantık genel felsefe dersiyle birlikte, kapsamlı bir kitapta verilse, bütün alanlarda okuyan öğrencilere verilse...

TG: Ama bir sentez olarak. Yani kopuk bir bölüm olmamalı.

HT: Metafizik ve ontolojiyle birlikte çalışılan bir mantık...

TG: Mantığın Aristoteles'in organon'u olmak koşuluyla felsefede yeri var. Yoksa mantık bağımsız bir bilim olarak gerçekten felsefenin dışına çıkmış. Daha da ilginci, matematiğin de dışına çıktı şimdi; bilgisayar bilimlerinin bir dalı olmuştur bugün.

HT: Bütün yaşamınızı düşündüğümüzde, hangi insanları ya da insanı, kimleri ya da hangi insani nitelikleri önemsediniz, öne çıkardınız, değer verdiniz?

TG: Yani dünyada gelmiş geçmiş büyük düşünürleri mi kastediyorsun? Yoksa çevremdeki, yüz yüze geldiğim...

HT: Her iki gruptan da örnek verirseniz...

TG: Ne demiş üstadımız Descartes? Güçlükleri bölerek çözmek lazım. Bir de Poincare'nin bir sözünü sık sık tekrar ederim. Poincare hem bir bilim adamı, matematikçi, fizikçi; fakat aynı zamanda büyük bir bilim felsefecisidir. Çok çok hoşuma giden ve sık sık yinelediğim sözü: 'İyi dile getirilmiş bir soru, yarı yarıya çözülmüştür." Her konuda çok önemlidir soru sorma. Felsefe, bir soru sorma sanatıdır. Felsefenin belki sonsuz tanımı olur, çeşitli yönleri vardır felsefenin, ama şu anda bağlamdan dolayı bunu söylemek istiyorum. Felsefeci soru yanıtlamaktan çok soru soruyor. Bilim adamı ise daha çok soru yanıtlıyor. Ama bilim adamı da, eğer Kuhn anlamında devrim yapan bir bilim adamı ise, tıpkı felsefeci gibi, soru sormadan soru yanıtlayamaz. Unutmayalım ki soruyu sormak zaten yanıtın yarısını vermek demek... Felsefeci bir anlamda sorunun yanıtının ancak yarısını verir... Ancak kendimin buna çok uyduğunu söyleyemeyeceğim. Hatta belki de kusurumdur devamlı olarak görüş ortaya koymak. Tarafsız felsefe kabul edemiyorum; felsefe bir angajman, Sartre felsefesinde vardır, engagement, ... Bağlılık, bir şeye bağlılık... Çevremdeki kişilerden daha önce söz etmiştim. Hüseyin Batuhan, Suvar Köseraif, Ali Karatay ve Adnan Onart.

HT: Filozoflardan örnekle soru sorma titizliğini öne çıkardınız. Peki, gerçek hayatta insanlar arasında, iradeye ilişkin konularda hangi özellik öne çıkmalı? Siz neye değer verirsiniz?

TG: Yaşam felsefesi... İyi yaşamak nedir? Bana göre, karşılıksız öyle bir etkinlikte bulunacaksın ki, bu etkinlikten haz duyacaksın ve bir karşılığından dolayı değil. Yani araç değil etkinlik, kendisi bir amaç... Şimdi bu konuda bir yazıya gönderme yapacağım. Galiba Adnan Onart bu yazıyı bana göstermişti veya belki ben bulmuştum. Almanca bir yazı... Moritz Schlick'in "Vom Sinn des Lebens (Yaşamın Anlamı)" adlı yazısı idi galiba. Bu tez savunuluyor. Adnan Onart'la bu konuda çok çok tartışıyorduk. Ne yapıyorsan... Ders mi veriyorsun? Hiçbir karşılık beklemeyeceksin. Çocuk oyun oynamaktan nasıl bir haz duyuyorsa... Ona hiç kimse "aman oyna, oynamalısın" demiyor. O, kendiliğinden yapıyor bunu... İşte bütün yaptıklarını çocuğun oynaması gibi yapacaksın. Her zaman öyle yaşamaya çalıştım. Başta o olanaktan mahrumdum, çok mutsuzdum; ama zaman içinde o şekilde yaşama olanağını buldum ve böylece mutlu oldum. Mutluluğun sırrı...

HT: Siz, bizce çok haklı olarak, saygı görmüş, sevilmiş bir öğretmen, eğitmen, bir araştırmacı ve bir yöneticisiniz. Sizce neden bu kadar sevildiniz, sayıldınız? Bunun sırrı nedir? Öğrencileri tarafından bu kadar saygı gören insan sayısı pek çok değildir.

TG: Beni sevmeyenlere de son derece saygılı davrandım. Onlara herhangi bir iyilik yapma imkânı olunca onu yapmaktan çekinmedim. Kimseye kötülük yapmadım; elimden geldiği ölçüde yardım ettim, hizmet ettim. Yöneticilik yaptım. 1983'ten 1994'e kadar ODTÜ Felsefe Bölümü'nün başkanlığını yaptım. Orada, bölümdekilerin, odacısından öğretim üyesine kadar, herkesin her türlü, en basit, sıradan işleri dâhil, bütün sorunlarım çözmek için büyük çaba sarf ettim ve özellikle bölümün gelişmesi için çok büyük emek harcadım. Anlatayım: Mesela

çok önemli bir evrak, bölüm için hayati önemde. Geç gider bizde evraklar çok. Kendi elimle alıp ilgili yere götürdüm. Koca bölüm başkanı, tabii, hayretler içinde “nasıl olur siz kendiniz geldiniz” dediler şaşkınlık içinde... Niye sevildim? Bir de öğrencilerim... Öğrencilerimi yetiştirmek için çok uğraştım. Belki geniş bir kitle içinde yüzlerce öğrenciye yardım etmek zor ama... Az sayıda bahsettiğim kişilerle çok yakından ilgilendim... Benim özel hayatım olmadı. Hep bu yakınlık hissettiğim öğrenciler benim aile dostlarımdı. İçli dışlıydım.

HT: Çok teşekkür ediyoruz hocam. Sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı?

TG: Son sözüm: Mesleğimi yaşadım. Yani mesleğimi zevkle yaptım. Kendim haz duyacağım bir şey olarak yürüttüm. O bakımdan mutluyum.

HT: Çok teşekkür ederiz.

Sh: 51-62

TEO GRÜNBERG’İN YAYINLARI

KİTAPLARI

Sembolik Mantık I: Önermeler Mantığı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1968.

Anlam Kavramı Üzerine Bir Deneme, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1970; YKYCogito, İstanbul, Kasım 2006.

Symbolic Logic-Volume I, ODTÜ, Ankara, 1972 (2. Basım).

Symbolic Logic-Volume II, ODTÜ, Ankara, 1970.

Modern Mantık Lise III. Sınıflar için Deneme Ders Kitabı, Hüseyin Batuhan ile birlikte, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1971 (2. Basım).

Modern Mantık ve Uygulamaları, Hüseyin Batuhan ile birlikte, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1975 (2. Basım).

Epistemik Mantık Üzerine Bir Araştırma, ODTÜ, Ankara, 1971; YKY-Cogito, İstanbul, 2007.

Modern Mantık ve Uygulamaları, Adnan Onart ile birlikte, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1975 (2. Basım).

Lise ve Dengi Okullar İçin Mantık, Necati Öner ve Adnan Onart ile birlikte, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1980 (10. Basım).

Mantıksal Anlam Kuramı-Bir Giriş Denemesi: Kaplamsal Yorumlama', Adnan Onart ile birlikte, TDK Yayınları, Ankara, 1980.

Set Theory: Sets, Relations, Functions, Adnan Onart ve Nilüfer Narlı ile birlikte, ODTÜ, Ankara, 1980.

Modern Mantık, Hüseyin Batuhan ile birlikte (katkıda bulunan Sadrettin Eyüboğlu), ODTÜ, Ankara, 1984 (3. Basım).

Mantık I (Lise Ders Kitabı), Necati Öner ile birlikte, Emel Yayınevi, 1994.

Anlama, Belirsizlik ve Çok Anlamlılık, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000.

Sembolik Mantık El Kitabı-1. Cilt: Temel Mantık, METU PRESS, Ankara, Kasım 2000.

Sembolik Mantık El Kitabı-2. Cilt: Özel Mantık Sistemleri, METU PRESS, Ankara, Kasım

2000.

Sembolik Mantık El Kitabı-3. Cilt: Sembolik Mantığın Uygulamaları, METU PRESS, Ankara, Kasım 2000.

Modern Logic, METU PRESS, Ankara, Ekim 2002.

Mantık Terimleri Sözlüğü, Adnan Onart ile birlikte, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1976; Adnan Onart, David Grünberg ve Halil Turan ile birlikte, METU PRESS, Ankara, Nisan 2003 (Genişletilmiş 3. Basım).

Felsefe ve Felsefi Mantık Yazıları, YKY-Cogito, İstanbul, Ağustos 2005.

Metafizik, David Grünberg ile birlikte, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, Ağustos 2011 (2. Basım).

Bilim Felsefesi, David Grünberg ile birlikte, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, Eylül 2011.

MAKALELERİ

"Syntactical Categories", Litera, Cilt 8, İstanbul, 1965, 25-43.

"Phenomenalism and Observation", Felsefe Arkivi, Sayı 15, İstanbul, 1965, 68-75.

"Fenomenalizm ve Gözlem", Felsefe Arkivi, Sayı 15, İstanbul, 1965, 76-77.

"Anlam Kavramı Üzerine Bir Deneme", Felsefe Arkivi, Sayı 15, İstanbul, 1965, 117-163.

"An Essay on the Concept of Meaning", Felsefe Arkivi, Sayı 15, İstanbul, 1965, 110-116.

"An Analysis of John R. Searle's How to Drive 'Ought' from 'Is'", Araştırma, Sayı 7, Ankara, 1969, 119-126.

"Logical Constants", Araştırma, Sayı 10, Ankara, 1972, 47-81.

"A Tableau System of Proof for Predicate-Functor Logic with Identity", Journal of Symbolic Logic, Cilt 48, Sayı 4, 1983, 1140-1144.

"Neopozitivizmin Bilim Anlayışının Eleştirisi", Bilim Kavramı Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 1984, 33-34.

"A Set Theoretical Reconstruction of Wittgenstein's Ontology and Picture Theory", ODTÜ İnsan Bilimleri Dergisi, Sayı V/I, 1985,49-60.

"Predicate-Funtor Logic with Operation Symbols", Logique et Analyse, Cilt 29, Sayı 113, 1986, 95-104.

"A Logical Analysis of Aristotle's Conception of Knovvledge", ODTÜ İnsan Bilimleri Dergisi, Sayı 9/1, Ankara, 1990, 5164.

"Ultraproduct Construction and the Strong Completeness Theorem for Predicate Functor Logic with İdentitiy", Journal of Human Sciences, Sayı 1, Ankara, 1992, 99-104.

"Long Run Consistency of Beliefs", Journal of Human Sciences, Sayı 12/2, Ankara, 1993, 7–17.

"Long-Run Consistency of Beliefs as Criterion of Empirical Knowledge", Boston Studies in the Philosophy of Science, Cilt 170, 1995, 149–163.

"Carnap and Kuhn: Arch Enemies or Close Allies?", Gürol Irzık ile birlikte, British Journal for the Philosophy of Science, Cilt 46, 1995, 285–307.

"Whorfian Variations on Kandan Themes: Kuhn's Linguistic Turn", Gürol Irzık ile birlikte, Studies in History' and Philosophy of Science, Cilt 29, 1998, 207–221.

"Toplum Bilimleri Yönteminde Pozitivizm: Adorno Popper Tartışması", David Grünberg ile birlikte, Cogito, Sayı 36 (Yaz 2003), 124–141.

"Ölümünün 730. Yılında Mevlana-Mevlana Değerlendirmesi", Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Aralık 2003, Yıl 4, Sayı 46.

"Demarcation of the Logical Constants and Logical Truth in terms of Analyticity", Boston Studies in the Philosophy of Science, Cilt 244, 2005, 27–38.

"Anlam Kavramı ve Metafizik Önermeler", Anlam Kavramı Üzerine Yeni Denemeler; der. Sibel Kibar, Selma Aydın Bayram, Ayhan Sol, Legal Kitapevi, İstanbul, 2010, 3–15.

Teo Grünberg'in Yönettiği Lisansüstü Tezleri

YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

LOGİCO-PHİLOSOPHICAL ANALYSİS OF COMPARATİVE PROBABİLİTY

Erkanlı (Kutlusoy), Zekiye, Y. L. Tezi, Danışman: Prof. Dr. Teo Grünberg, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Şubat 1985, 100 sayfa.

A CRITICAL SURVEY OF CONTEMPORARY TRUTH THEORIES

Soysal, Yalçın, Y. L. Tezi, Danışman: Prof. Dr. Teo Grünberg, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Haziran 1991, 135 sayfa.

AN ANALYSİS IN THE LOGIC UNDERLYING COMMONSENSE REASONING

Dağlı, Mustafa M., Y. L. Tezi, Danışman: Prof. Dr. Teo Grünberg, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Şubat 1993, 82 sayfa.

PHILOSOPHICAL ASPECTS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Yaren, Murat F., Y. L. Tezi, Danışmanlar: Prof. Dr. Teo Grünberg ve Prof. Dr. Ahmet İnam, ODTÜ Sosyal Bilimler Ensti-tüsü, Ankara, Ocak 1998, 94 sayfa.

BASICS OF MODERN THEORY

Taşdelen, İskender, Y. L. Tezi, Danışman: Prof. Dr. Teo Grünberg, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Ağustos

2000, 75 sayfa.

LOGIC, LOGICISM AND INTUITIONISM IN MATHEMATICS

Karakadılar, Besim, Y. L. Tezi, Danışman: Prof. Dr. Teo Grünberg, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Temmuz

2001, 56 sayfa.

LOGİCAL FORM AND GRAMMATICAL FORM IN BERTRAND RUSSELL

Adanalı, Ahmet H., Y. L. Tezi, Danışman: Prof. Dr. Teo Grünberg, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Ağustos 2001, 170 sayfa.

DOKTORA TEZLERİ

A CASE STUDY ON THE NATURE OF THEORY CHOICE: THE ACCEPTANCE OF EINSTEIN'S LIGHT QUANTUM THEORY Demirel, Şahabettin, Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Teo Grünberg, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988.

IS THE "BIOLOGICAL" REDUCIBLE TO THE "PHYSICAL"? AN OVERALL CRITICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT OF REDUCTION IN BIOLOGY

Örs, Yaman, Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Teo Grünberg, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Ağustos 1991, 142 sayfa.

TOWARDS A SOLUTION TO THE LOTTERY PARADOX AND TO THE PARADOX OF THE PREFACE

Kutlusoy, Zekiye, Doktora Tezi, Danışmanlar: Prof. Dr. Teo Grünberg ve Prof. Dr. Ahmet İnam, ODTÜ Sosyal Bilimler Ensti-tüsü, Ankara, Eylül 1994, 157 sayfa.

THE ONTOLOGICAL STATUS OF POSSIBLE WORLDS Akıncı, Semiha, Doktora Tezi, Danışmanlar: Prof. Dr. Teo Grünberg ve Prof. Dr. Ahmet İnam, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Ağustos, 1995, 177 sayfa.

THE SCOPE AND PROBLEMS OF CARTESIAN EPISTEMOLOGY

Turan, Ş. Halil, Doktora Tezi, Danışmanlar: Prof. Dr. Teo Grünberg ve Prof. Dr. Ahmet inam, ODTÜ Sosyal Bilimler Ensti-tüsü, Ankara, Temmuz 1999, 175 sayfa.

SEVGİLİ VE ÇOK DEĞERLİ EŞİM TEO GRÜNBERG'E

Rahel Grünberg
(Teo Grünberg'in Eşi.)

Teo Bey'le 1955 senesinde müşterek bir dostumuzun vasıtasıyla tanıştım. Beni ondan evvel isteyenler de olmuştu ama hiçbirini beğenmemiştim.

Teo, iyi bir aileye mensuptu. Kimya yüksek mühendisi idi. Almanca, Fransızca ve İngilizce yabancı dillerini çok iyi biliyordu. Konuşmaya başlayınca onun çok kültürlü biri olduğunu anladım. Biraz düşündüm: Benim istediğim de buydu. Karşımda konuşabilecek, anlaşabilecek birini istiyordum. Fazla düşünmeden o gün öğleden sonra beraber çıkmaya karar verdim.

İki ay kadar birlikte gezdik, anlaştık; sonra nişanlanmaya karar verdik. Teo, ailesinin tek evladı idi. Taksim'de, dört odalı, büyük bir salonu olan bir apartmanda oturuyorlardı. Nişanı onun evinde yaptık. İki ailenin yakın akrabaları ve tanıdıkları katıldı nişanımıza. Pek çok çiçek geldi, epey de kalabalıktı; çok güzel bir nişan oldu. Altı ay nişanlı kaldık. Bu arada ben çeyizimi hazırladım; sonra da evlendik.

Ayrı ev tutmadık. Gelinleri olmuştum; aynı evde oturacaktık. İç içe iki odaya yerleştik. Evde kayınvalidem, kayınpederim, bir de nine bulunuyordu; ayrıca yatılı bir yardımcıları vardı. Dolayısıyla bana yapacak bir iş kalmıyordu. Ben o zamanlar Selanik Bankası'nın muhasebe servisinde çalışıyordum; üç ay kadar da çalışmaya devam ettim. Bir süre sonra ilk çocuğuma hamile kalınca bankadan ayrıldım. Teo ise kimya mühendisliğini sevmediği için o dal üzerinde değil, babasının ortak olduğu bir şirkette çalışmaktaydı.

4 Haziran 1956'da kızım Dahlia'yı doğurdum; ancak, doğumum çok zor oldu. Üç ay boyunca epey rahatsızlık çektim. Kayınvalidem, bir de hemşire olan dayısının eşi çocuğa baktılar. Ben de zaman zaman iyi olduğumda çocuğumla ilgileniyordum. Kayınvalidem, başka çocuğu olmadığı için, Dahlia'ya kendi çocuğu imiş gibi bakıyordu, iyileştikten bir süre sonra ikinci çocuğuma hamile kaldım. Oğlum David'i 14 Haziran 1957'de doğurdum. Bembeyaz, toplu, çok güzel bir çocuktu. Bu sefer çok kolay bir doğum oldu; oğlumu konuşa konuşa doğurdum. İki çocuğa bakmak zor olacaktı. Kayınvalidem Dahlia'yı hemen kendi oda-sına yerleştirdi; ona o baktı. Ben de oğluma baktım. Çocuklar da büyümeye başladılar. Her gün onları Taksim Bahçesi'ne gezmeye götürüyordum. Bir yaz da Heybeliada'da bir ev tutup, çocukları denize götürdüm. Ertesi sene ve daha sonraları adaya gitmedik. Aradan biraz zaman geçti. Teo rahatsızlandı. Ona ve çocuğa bakmaktan çok yorulmuştum. Doktora muayeneye gittiğimizde doktor, önlem almamıza rağmen hamile olduğumu, tansiyonumun da sekize düştüğünü söyledi. Evvela tansiyonumu yükseltmek için ilaç verdi. Ama tansiyonum maalesef yükselmedi. Moralim çok bozulmuştu. Doktor, **"Sen beni dinle kızım, bu çocuğu da doğur, sonra bana dua edersin."** dedi. Hakikaten bugün, bana bunu tavsiye ettiği için ona minnettarım. Oğlum Jak'ı 29 Aralık 1959'da dünyaya getirdim. Çok cana yakın bir çocuk. Her geldiğinde bana sarılır, kucaklar, öper.

Kayınpederim çok iyi bir insandı. Ancak kalbinden rahatsızdı. 28 Aralık 1960 günü gece eve geldiğinde ani bir kriz geçirdi. Doktor çağırmamıza rağmen, ne yazık ki onu kurtarmak mümkün olmadı. Bu, bizim için çok büyük bir kayıp oldu. Ertesi gün de Jak'ın ilk doğum gününü kutlayacaktık. Maalesef bu acımız yüzünden bir şey yapamadık.

Beş ay sonra da nineyi kaybettik. Çok yaşlı idi. Hastalıktan ölmedi. Koltuğa oturayım derken yere düştü; kalça kemiği kırıldı. Alçıya kondu; ancak beş hafta dayanabildi.

Kayınvalidemin midesinde ülser vardı. Bir gün müthiş bir kanama geçirdi; onu yerde baygın yatarken bulduk. Hemen doktor çağırdık. Doktor, gereken tedaviyi yaptı; ancak, ameliyat olması gerektiğinde ısrar etti. Kayınvalidem ise ameliyat olmak istemiyordu. Onu hastaneye yatırmak için her şeyi evvelden hazırlattık. Doktor ona bir iğne yapması gerektiğini söyledi, iğneyi yaptıktan sonra o hemen uyudu. Hastaneye kaldırdık. O zaman meşhur bir operatör olan Hazım Bumin ameliyatını yaptı. Teo ile Jak annemlerde, Dahlia ile David de dayısı ve eşinin yanında kaldılar. Ben de hastanede kayınvalideme baktım. Ona bakan doktor, hastaneden çıktıktan sonra yazlığa gitmemizi tavsiye etti. Erenköy'de büyük bahçesi olan küçük bir ev tuttuk; yazı orada geçirdik. Kayınvalidem de sıhhatine kavuştu. Sonra tekrar Taksim'deki dairemize döndük.

Bu arada Teo'nun dayısı, felsefe doçenti Dr. Hüseyin Batuhan ile tanışıyordu. Teo'nun dayısı doğuştan sağır ve dilsizdi. Hüseyin Bey'in kayınbiraderi de sağır ve dilsizdi. Almanya'da aynı okulda tahsil gördüler; arkadaş oldular. Bu yüzden sık sık görüşüyorlardı. Teo'nun dayısı çok

akıllı idi. İngilizce, Almanca, Fransızca ve Türkçeyi çok iyi biliyordu; aynı zamanda diş teknisyeni idi.

Teo evde boş vakitlerini, Türkçeden başka, İngilizce, Almanca ve Fransızca mantık ve felsefe kitaplarını okuyup, bir şeyler yazarak geçirirdi. Henüz uygun bir iş bulamamıştı. Dayısı bir gün Hüseyin Batuhan'ı ziyarete gitti. Çalışma odasında okuduğu kitapları görünce, yeğeni Teo'nun da böyle kitaplar okuduğunu söyledi. Hüseyin Bey de "Yeğenini getir, onunla tanışayım." dedi. Teo çekingen bir gençti. Ben çok ısrar ettim, "Git, tanış." dedim. Teo sonunda razı oldu. Dayısı ile beraber Hüseyin Bey'i ziyarete gittiler.

Hüseyin Bey, Teo'nun felsefe ve mantık bilgisine hayran kaldı. Üstelik Teo bu bilgileri kendi kendine öğrenmişti. Onu İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne almayı teklif etti. Teo çok sevindi, havalara uçuyordu. Böylece bu teklifi kabul eden Teo, Hüseyin Bey'le beraber üniversiteye gitti. Hüseyin Bey onu mesai arkadaşlarıyla tanıştırdı. Başta bir deneme dersi vermesini söylediler. Bu vesile ile şimdiki kariyerine başlayan Teo, sonra da uzman oldu.

Bu arada çocuklar büyüyordu. Üç merdivenden aşağı inip komşu çocuklarla sokakta oynuyorlardı. Dahlia Taksim'de ilkokula başlamıştı. Sokakta oynamaları çok tehlikeli idi. Nihayet karar verdik ve Erenköy ile Suadiye arasında bahçeli, büyük bir eve taşındık. Dahlia ile David'i oradaki bir okula kaydettirdim. Okul evimize yakındı. Başta ben götürüp getirdim; sonra kendileri yalnız gidip geldiler.

Teo yazın bahçede bir masa kurup, daktiloda doktora tezini yazmaya başladı. Doktorasını üç ay içinde bitirdi. 1964 senesinde 2. Mantık, Bilim Felsefesi ve Metodoloji Kongresi'ne Doç. Dr. Hüseyin Batuhan ile beraber katıldılar. Ben de Teo ile beraber gittim.

Teo uzman olarak ders vermeye devam ediyordu. Ancak, bu arada, üniversitede bazı hoş olmayan durumlar, tatsızlıklar da oluyordu. Hüseyin Bey de Teo da artık bu olup bitenlerden rahatsız olmaya başlamışlardı. Profesörlerden biri, Hüseyin Bey'in avukat olan ağabeyine, "Teo Bey boşuna doçent olmayı düşünmesin." demiş. Hüseyin Bey de bunu Teo'ya iletti. İkisi de çok üzülmüşlerdi. Hüseyin Bey, "Teo Bey size bu fakültede bir gelecek yok." dedi. Hüseyin Bey'in ODTÜ'de Bahattin Baysal adında çok sevdiği bir arkadaşı vardı. Onunla mektuplaşıyordu. Ona bir mektup yazarak, Teo ile birlikte bu üniversiteye gelip ders vermeyi düşündüklerini söyledi. Bunun üzerine de Bahattin Baysal, o sıra Fen ve Edebiyat Fakültesi'nin dekanı olan Erdal İnönü ile konuştu. Erdal İnönü kabul etmiş; "Hemen gelsinler, görüşelim." demiş.

Teo bensiz hiçbir yere gitmezdi. Üçümüz Ankara'ya geldik. Ulus'ta bir otele birkaç günlüğüne yerleştik.

Teo biraz tedirgindi. İngilizceyi biliyordu; ancak, o güne kadar bu lisanda hiç ders vermemişti. Trende Ankara'ya gelinceye kadar Hüseyin Bey'le hep İngilizce konuştular. Çok iyi buldu Teo'yu Hüseyin Bey; kendisi yurt dışında da bulunduğu için üç lisanı mükemmel biliyordu.

Ertesi gün ODTU'ye gittiler. Erdal Bey onları dostça karşıladı. Sınava gireceklerini, bunun basit bir formaliteden ibaret olduğunu söyledi. Bunun üzerine Teo biraz rahatlamış oldu; aslında okuduğu felsefe kitaplarının çoğu İngilizce idi. O gün sınava başta Hüseyin Bey, sonra Teo girdi.

Sınav bittikten sonra, o sıra bölüm başkanı olan Dr. Yuluğ Kurat Teo Bey'in koluna girmiş bir şekilde dışarıya çıktıklarında, sınavda bulunanların hepsi neşeyle gülüyorlardı. Yuluğ Bey, Hüseyin Bey'e gülerek, "Emin olun Hüseyin Bey, hayatımda hiç bu kadar zevkli bir sınav görmedim." diyordu, "Espri anlayışına da diyecek yok. Arkadaşlarla size on, ona dokuz vermeyi kararlaştırdık. Tebrik ederiz. Teo Bey gerçekten de çok ilginç bir insan. Hepimizi gülmekten kırdı geçirdi."

Sonunda ikisi de ODTÜ'ye, Beşeri İlimler Bölümü'ne, seçmeli ders vermek üzere kabul edildiler.

Sonra İstanbul'a döndük. Sıra İstanbul Üniversitesi'nden nasıl ayrılacaklarına gelmişti.

Dekana gidip fikir ve düşüncelerini anlattılar. Dekan çok üzüldü. Onlara bir sene için ücretsiz olarak izin almalarını tavsiye etti; **"İleride memnun kalmazsanız geriye dönersiniz; başımızın üstünde yeriniz var,"** dedi. "Bir dilekçe verip, izninizi isteyin."

Gerekeni yaptıktan sonra biz, tekrar, 1966'da yerleşmek için Ankara'ya ev aramaya geldik. En sonunda Karyağdı Sokağı'nda, Rus Sefareti'nin karşısında, salonu büyük, yatak odalarından biri büyük, diğer iki odası daha küçük olan, Oya Apartmam'mn zemin katında bir daire kiraladık. Hüseyin Bey de Güniz Sokak'ta bir daire buldu.

Ardından da İstanbul'a dönüp yolculuk hazırlıklarına başladık. Bir sene tecrübe olarak Ankara'ya gideceğimizden, Erenköy'deki evi boşaltmadık; yalnızca ağır eşyaları bırakarak, gerekeni aldık. Tuzcuoğlu nakliyat firması ile eşyalarımız gelirken, biz de trenle Ankara'ya geldik. Yavaş yavaş eve yerleştik. Bazı yeni ve basit eşyalar almaya mecbur olduk. Bu arada çocukları Halide Edip Adıvar İlkokulu'na kaydettirdim. Okul açılınca da her gün onları götürüp getirmeye başladım.

Teo ODTU'ye gitmeye başladı. Öğrencilerin seviyesinden çok memnun kaldı. Sene sonu gelince Teo ile Hüseyin Bey ODTÜ'de temelli kalabileceklerine karar verdiler. Yaz tatili için hep beraber İstanbul'a gittik. Ankara'ya dönmeden kısa bir süre önce de evi tasfiye etmeye başladık. Çok ağır eşyalarımız vardı; onları yok pahasına satmaya mecbur kaldık. Geriye kalanı da Ankara'ya gönderdik.

Hüseyin Bey ile Teo, İstanbul Üniversitesi'nden ayrılıp işlerini ODTÜ'ye naklettiler. Dolayısıyla artık Ankaralı olmuştuk. 1967'de, İstanbul'dan Ankara'ya bu sefer temelli olarak döndük. Teo üniversiteye, çocuklar da okula devam ettiler.

Bölümde felsefeci olarak Dr. Cemal Yıldırım bulunuyordu. Ayrıca İstanbul'daki üniversiteden son derecede yetenekli öğrenciler olan Suvar Köseraif ve Adnan Onart'ı asistan olarak aldılar. Bu iki yetenekli genç, daha sonra öğretim görevlisi oldu. Böylece de bölümde ders verecek elemanları arttı.

İstanbul'da iken Teo ile Hüseyin Bey, liselerde okutulan felsefe ve klasik mantığın bir nevi ezberciliğe dayandığını düşünüyorlardı. Bu nedenle de yüreklerinde, liselerde köklü bir reform yaparak, gençlerin düşünme yetilerini geliştirme ideali vardı.

ODTÜ'ye geldikten sonra, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapıp, reform için gerekli girişimlerde bulundular. O zaman bakanlık müsteşarı olan Hüsnü Ciridi ile görüştüler. Ciridi, böyle önemli bir konuda kendilerine yardımcı olacağını, girişimlerini büyük bir memnunluk ve sevinçle karşıladığını belirtti ve onları desteklemeye hazır olduğunu tekrar etti.

İlk iş, yeni bir mantık ders kitabı hazırlamaktı. Kitabın adı "Modern Mantık" olacaktı. Ancak, kitap yazmakla iş bitmiyordu. Bu dersi yetkinlikle verecek öğretmenleri de yetiştirmek gerekiyordu. Bu da, ancak, yaz kursları yapmakla sağlanabilirdi. Bu nedenle, felsefe öğretmenlerine, yazları, her sene çeşitli okullarda (gerek İstanbul'da gerek Ankara'da) olmak üzere, bir aylığına

kurs vermeye karar verdiler. Bu kurslar, 1967-1976 yılları arasında her sene verildi. Başta öğretmenlere notlar dağıtıldı; sonra kitap basıldı. İlk kurstan sonra modern mantık, yedi okulda öğretilmeye başlandı. Her sene de bu okulların sayısı arttı. Öğretmenler bu uygulamadan çok memnun kaldılar. Modern mantık bugün bütün liselerde okutuluyor. 1967'de kursta birinci olan Cemil Akdoğan'ı da üniversiteye asistan olarak aldılar. Ben de her sene, çocuklardan birini yanıma alıp, Teo ile beraber gidiyordum; kurs verilen okulda bize bir oda veriliyordu.

ODTÜ'lü üniversite yıllarına dönecek olursak, boş durmayı sevmediğim için, Teo ile her gün üniversiteye gitmeye, özel sekreterliğini yapmaya başladım. Ben, zamanında bir daktilo kursuna gitmiş olduğum için, on parmakla daktilo yazmasını biliyordum. Evdeki daktiloyu okula getirdik. Yazılarını, notlarını, sınavlarını daktiloda yazmaya başladım. Teo kafeteryadaki yemekleri beğenmediği için de, mecburen evden yemek getiriyordum. Elektrikli bir ocakta ısıtıp, beraberce yemek yiyorduk. Bu, öğretim üyeleri lokali açılıncaya kadar sürdü. Sonra evden artık yemek getirmedik. Lokalde yemekler kaliteli olduğu için oraya gitmeye devam ettik. Bu süre içinde bir-iki de ev değiştirdik. Sonunda Hüseyin Bey'e ve bize lojman çıktı. Beş sene orada oturacaktık. Çocuklar da ilkokulu bitirdikten sonra Deneme Lisesi'nde okumaya başlamışlardı. Servisle gidip geliyorlardı. Bu durum bizim için de büyük bir kolaylık oldu. Ofise yürüyerek gidip geliyorduk. 1980 senesinde süremiz bitti. Yeniden ev aramaya başladık. Boğaz Sokak'ta oturan ve ODTÜ'de öğretim üyesi olan Harun Rızatepe, kendi oturduğu apartmanda boş bir dairenin kiralık olduğunu söyledi. Biz de hemen gidip gördük. Zemin kattı; ön ve arka tarafta iki bahçesi vardı ve büyük bir daireydi. Ev sahibi ile anlaşarak hemen taşındık. Maalesef o evde bir seneden fazla oturamadık. Harun Rızatepe'nin oturduğu ön daire de aynı ev sahibine aitti. İstanbul'a yerleşecekleri için evleri satılığa çıkardılar; iki evi de, aynı kişi, yerleşmek üzere satın aldı. Bize de gene ev aramak sorunu çıktı. O semtte uygun bir ev bulamadık.

O zaman ODTÜ'nün üst kısmındaki şimdi oturduğumuz sitede inşaat bitmişti. Teo okula yakın olduğu için oraya taşınmamızı istedi. Hiçbirimiz evi beğenmedik. Yerler taştı. Eskiden oturduğumuz evler kadar da büyük bir ev değildi. Teo çok ısrar edince, ister istemez kabul ettik. Temizliğini yaptıktan sonra taşındık.

Büyük halılarımız olduğu için, salonu da odaları da hah ile döşedik. Biz ilk taşınanlardan olduk. Apartmanda, ODTÜ'de çalışan ve de Teo'nun öğrencisi olan Murat Yurdakul bizden evvel annesiyle beraber oturmaya başlamıştı. Buna çok sevindik. İyicene yerleştik. Üniversiteye yürüyerek gidip geliyorduk.

Teo Bey'in, bir bölümü uluslararası dergilerde yayınlanmış olan, otuz beşi aşkın makale ve bildirisi ile yirmi kitabı bulunmaktadır. Teo Bey, 2000 senesinde öğretmenler ve öğrenciler için üç ciltlik Sembolik Mantık El Kitabı'nı, 2002 senesinde de İngilizce Modern Logic kitabını yazdı. Bu kitaplar ODTÜ'de basıldı. Teo'nun el yazısı kötü olduğu için, bütün bu kitapları ben

temize çektim. Övünmek gibi olmasın ama benim yazım çok güzeldir. Matbaa hemen kabul etti. Teo, ilk üç kitabı Hüseyin Batuhan'a, İngilizce kitabını da bana ithaf etti.

Ben, birkaç sene önce, iki buçuk saat süren bir ameliyat geçirdim. Daha sonrasındaysa sol gözümden katarakt ameliyatı oldum. Artık okula gitmiyorum. Evde bir bilgisayarımız olduğu için de benim pek bir şey yazmama gerek kalmadı. Vaktimi roman okumak ve bilmece çözmekle geçiriyorum.

Çocuklara gelince... Dahlia, Deneme Lisesi'ni bitirdikten sonra Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü'ne girdi. Üçüncü sınıfta iken evlenip Amerika'ya gitti. Ancak evlilikleri yürümedi; bir buçuk sene sonra ayrıldılar. O zamandan beri bizimle oturuyor.

David, liseyi bitirdikten sonra ODTÜ İşletmecilik Bölümü'nü kazandı. Mezun olduktan sonra İstanbul'da Arthur Anderson diye bir firmada çalıştı. Nedense bu mesleği hiç beğenmedi. Ankara'ya dönüp Felsefe Bölümü'ne girdi; master yaptı. Doktora yapmaya devam ederken, Fulbright bursu ile Amerika'da Tallahassee kentinde bulunan Florida Devlet Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne gitti. Orada dokuz ay kaldı. Geri döndükten sonra doktorasını bitirdi. Sırasıyla öğretim görevlisi, yardımcı doçent ve doçent oldu. Üç yıl kadar önce 20 yıllık hizmet belgesini aldı. David, Naile adında, Hacettepe Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü'nden mezun bir kızla evlendi. Gizem isimli bir kızları var. ODTÜ Koleji'nde lise ikide okuyor; çok akıllı ve çok başarılı bir öğrenci. Küçük yaşlarda beş yıl boyunca bale yaptı. Daha sonra, ilköğretim yıllarında, uzun bir süre halk oyunlarıyla ilgilendi. Şimdilerdeyse modern dansa devam ediyor.

Jak ise ODTÜ İstatistik Bölümü'nü bitirdi. Daha sonra burs kazanarak, bir süre Norveç'te Trondheim Üniversitesinde eğitimini sürdürdü. Döndükten sonra da Ankara Üniversitesi İstatistik Bölümü'nde yüksek lisans eğitimini tamamladı. Yaklaşık on beş senedir Ankara'da Finansbank'ta çalışıyor. Jak da Esin isminde bir kızla evlendi. Esin ODTÜ'de sekreter olarak çalışıyor. Arda Teo isminde bir oğulları var. ODTÜ Koleji sekizinci sınıfta okuyor. Özellikle resim yapmakta çok yetenekli; ayrıca gitar çalıyor, masa tenisi ve futbol oynuyor.

Sh: 71-78

FİLOZOF KİMDİR?

Yasin Ceylan
[ODTÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Felsefe Bölümü Öğretim Üyesi.]

WHO IS A PHILOSOPHER?

Abstract. A studcnt of philosophy is usually concerned about the thoughts of a philosopher rather than his lifestyle or biography. This way of treating philosophy separates philosophic ideas from a living human case. It may also give the impression that philosophy has nothing to do with actual facts of life. However, there should be a corrclation betvvecn a certain philosophy and the personality of the one who produces it. If philosophic thought has any effect on human experience, it should first be found on the behaviors of the philosopher himself. An analysis of a philosophic theory in conjunction with the character and the

moments of the life of the author of that theory may have a better chance of evaluation than if nothing is known about him. This new approach may lead us also to the study of mental and physical traits of a philosopher. In this concise article, rational and irıational aspects of an ideal philosopher are put under scrutiny in such a way that the optimum State of mind for any sensible philosophic thought is implicitly brought about. Another outcome of this study is to point to some psychological dispositions that are detrimental to rightful flow of philosophic ideas.

Keywords: complexes, ideologies, dogmas, rationality, irrationality.

Özet. Bir felsefe öğrencisi genellikle bir filozofun yaşam biçiminden veya yaşam öyküsünden çok onun düşünceleriyle ilgilenir. Felsefenin bu şekilde konu edinilmesi, felsefi fikirleri yaşayan insana ait durumlardan koparır. Bu, felsefenin gerçek yaşam olgularıyla hiçbir ilişkisinin olmadığı izlenimini de verebilir. Oysa belli bir felsefe ile onu yapanın kişiliği arasında bir etkileşimin olması gerekir. Eğer felsefi düşünce insan deneyimi üzerinde bir etki yaratıyorsa, o etki öncelikle filozofun kendi davranışlarında görülmelidir. Felsefi bir kuramın, onu ortaya koyan kuramcının karakteri ve yaşam öyküsüyle birlikte çözümlenmesi, bu kuramcı hakkında hiçbir şey bilinmemesinden daha iyi bir değerlendirme şansı sunabilir. Bu yeni yaklaşım, bizi bir filozofun zihinsel ve fiziksel özelliklerini incelemeye doğru da götürebilir. İşte bu öz makale, ideal bir filozofun ussal ve usdışı yanlarını, makul bir felsefi düşünceye ilişkin optimum zihin durumunun ima edilerek oluşturulduğu bir şekilde dikkatli bir incelemeye tabi tutmaktadır. Bu çalışmanın diğer bir sonucu, felsefi fikirlerin doğru biçimde akışına zarar veren kimi psikolojik yatkınlıklara yönelmektir.

Anahtar Terimler: kompleksler, ideolojiler, dogmalar, ussallık, usdışılık.

Felsefenin ne olduğu, hangi konuları işlediği hususunda yazılmış makale ve kitaba rastlamak mümkün olmasına karşın, **“Filozof kimdir?”** sorusuna cevap veren pek az literatür mevcuttur. Bu farklılığın bir nedeni, filozofun, felsefe yapan fonksiyonu yanında, yaşayan bir insan olarak diğer aktivitelerinin de hesaba katılmasıdır. Çünkü filozof, sadece düşüncelerinden ibaret değildir. Felsefi düşünce, filozofun yaşamakta olduğu yaşantıyı yansıtmaktan çok, ideal bir yaşamı resmedebilir. Her felsefi düşünce, düşünürün yaşadığı dönemdeki büyük hadiselere karşı tepkisini de içermeyebilir. Çünkü düşünür, etrafında olup-bitenden kendisini tecrit edip, yalnız kendisinin kurguladığı bir dünyanın sorunlarıyla cebelleşebilir de. Kimi filozof, kendi tutku ve kompleksleriyle yaptığı mücadeleyi kaybettiği halde yazılarında, mükemmel bir şahsiyetin profilini yansıtabilir. Bu yüzden bir filozofun zihinsel ürünlerine müptela olan bir okuyucu, o kişinin gerçek hayattaki siciline baktığında düş kırıklığı yaşayabilir. Yazdıklarının veya okurlarına önerdiklerinin tersini yapan bir düşünürün düşüncelerinin değeri nedir? Yoksa bir düşünceyi ele alırken, düşünürün yaşam biçimini de mi hesaba katalım?

Bazı düşünce ve teori türlerinin düşünürün yaşantısıyla pek ilgisi olmayabilir. Doğa bilimleri alanında teori üreten bir bilim adamının günlük yaşamını, politik eğilimlerini ve insan olarak zaaflarını, ürettiği teorinin sonuçlarıyla ilişkilendirmek anlamlı olmayabilir. Bu alandaki teorilerin geçerliliği o alanla ilgili kriterlerle olur. Ancak özellikle teknolojiye dönüşecek bilimsel teorilerde bilim adamının niyeti ve amacı, onun insan olarak değerlendirilmesinde bir veri olarak kullanılabilir.

Hâlbuki filozofun hareket alanı sadece bilim ve sanat gibi sınırlı konular olmadığından, bu aktivitelere bile insanın bütünlüğü açısından baktığından, onun, insanlığın geldiği nokta ve gitmekte olduğu yön konularında ortaya attığı görüşler farklı bir değerlendirmeye tabidir. Bu görüşlerin tutarlılık derecesi, bilimsel teorilerinkinde olduğu gibi ne laboratuvarda ne de coşkulu bir hitabete teslim olan kalabalıkların tezahüratı ile anlaşılır. Bu sebeple, çok farklı bir durum arz eden felsefi düşüncenin, insan mutluluğuna katkısının tespiti gayet zordur. Ortaçağda, felsefe mahfillerinde revaç bulan ve müzakere edilen birçok felsefe teorisinin, insanın mükemmele doğru gitme misyonuna katkıda bulunmadığı ve hatta sekte vurduğu, çağdaş filozofların ortak kanaatidir. Ortaçağ düşünürü, tanrı, akıl üstü bilgi ve ölüm sonrası hayat gibi konulara zihinsel enerjilerini tüketerek insanın gerçek yaşamından uzaklaştılar ve ona mutluluk yerine sanal varlık alanları sundular. Günümüzün felsefi akımlarının bir kısmında da insan yaşamından uzak, doğruluğu veya yanlışlığı insan mutluluğu yönünden bir önem taşımayan konuları tartışan kitap ve makaleler yayınlanmaktadır. Hatta bazı ihdas edilmiş felsefi sorunsalın, dünyada, ancak birkaç felsefe profesörünü ilgilendirmekte, başka okuyucusu bulunmamaktadır. Diğer taraftan, klasik felsefe konuları, zaman içinde, bağımsız farklı disiplinler olarak ortaya çıkmaktadır. Mesela, dil felsefesi ve siyaset felsefesi, son zamanlarda dilbilim ve siyaset bilimi alanları haline gelip, felsefe konusu olmaktan çıkma eğilimi göstermiştir. Bu yüzden, metafiziğin cazibesini yitirdiği günümüzde "Filozof hangi konularla uğraşır?" diye sorulursa, buna kolayca cevap vermek mümkün değildir.

Filozofun uğraş alanı ve bilim adamları arasındaki yeri ile ilgili bu belirsizliğe rağmen, bu kelimenin taşıdığı tarihsel kimlik, onun en azından ne olmadığını bize az çok göstermektedir. Mesela büyük filozofların hemen hepsinin ortak bir vasfı, insan olma sınırını zorlamamaları ve insanüstü bilgiye yeltenmemeleridir. Hâlbuki insan olmanın temel sorunlarıyla uğraşan başka kategorideki kimseler, çoğu zaman insanüstü bir kaynakları bilgi aldıklarını ileri sürmüşlerdir: **Din kurucusu peygamberler ve bazı devlet adamları gibi.**

Günümüzde, insanlar ve kültürlerarası ilişkilerin çok yoğun olduğu bir dönemde, bir filozofun, sağlıklı düşünmek adına kendisini toplumdan uzaklaştırıp münzevi bir hayatı seçmesi ve böyle şartlarda insanlar için faydalı fikirler üretmesi nasıl kuşku götürürse, kendisini günlük olayların seyrine bırakıp bilincini dağıtan, olaylara ve insanların bu olaylardaki rollerine biraz uzaktan bakıp gözlemleme şansını bulamayan bir düşünürün düşünceleri de bütünsellikten yoksundur.

Bir tabibin insan sağlığına yapacağı katkının birincil şartı, sağlıklı insanın ne demek olduğunu bilmesidir. Sağlıklı insan tarifinde, bir eksikliği kabullenmesi veya bir sağlık ilkesinden taviz vermesi, onun, insan sağlığına katkısını şüpheli hale getirir. Bunun gibi, sağlıklı ve dengeli düşünmeyi denememiş ve bunun önündeki psikolojik engelleri yıkamamış bir insanın, düşüncelerini "doğru" ve "geçerli" reçeteler olarak sunması insanlık kültürünün evrilmesine engeldir. Bu nedenle ***"Her fikir kutsaldır."*** iddiasına katılmıyorum. Ama ***"Her fikir söylenmelidir."*** tezine bir şartla katılmak mümkündür. O şart şudur: **Doğruluk ve erdemliliğin egemen olduğu, bir toplumdaki aktif zihinlerin şu veya bu şekilde eğilip bükülmediği bir ortamda her türlü düşünce söylenebilmelidir.** Çünkü böyle bir zeminde yanlış ve zararlı zihinsel ürünler yer bulamayacak, sadece mevcut doğruların daha da güçlenmesi sağlanacaktır, bağışıklığı sağlam olan bir bedene mikropların kolay kolay zarar veremeyeceği gibi. Teorik doğruların tam yerleşmediği ve zihinlerin daha çok dogmalarla hareket ettiği ve etik erdemlerin hedef edilmediği bir dünya görüşünde, bir entelektüelin ilk

misyonu bu temel yanlışları düzeltmeye çalışmaktır. Onun bir sofist gibi ve sanki başka bir kültürde yaşıyormuş gibi doğrularla oynamaya, soyut kavramları keyfi kullanarak zihinleri bulandırmaya ve sırf malumat stokunu teşhir etmek aşkı uğruna etik erdemleri sorgulamaya hakkı yoktur. Böyle patolojik bir beynin söz ve yazıları sadece zarar verir. Çünkü her şeyden önce, bu beyinden çıkan yanlışların çarpıp yıkılacağı ortak bir doğruluk ağacı henüz güçlenmemiştir. Doğruların ve erdemlerin kök salmadığı kültürlerde, inançlara ve karizmatik kişiliklere bağlılığın yoğun olduğu bir "dünyaya bakışta" doğası bükülmemiş, düşünmek isteyen bir bireyin önünde dağ gibi duran görev, önce bu yanlışı düzeltmek ve eksikliği telafi etmektir.

Siyasetçi-kitle ilişkisi veya aydın-halk ilişkisinden farklı olarak filozof-yurttaş ilişkisi doğrudan değildir. Filozofun eleştirel analizleri, sokaktaki insan için kolay anlaşılır olmadığından bu analizler, yeni bir dil kullanılarak aydın ve entelektüeller aracılığıyla kitlelere ulaştırılır. Bu sebeple, halk yığınlarına doğrudan hitap etmeye yeltenen bir filozof, ya yanlış anlaşılmaya mahkum olmak durumundadır ya da düşüncelerini ifade etme çabasından ziyade şahsını öne çıkarma ve tımar edilmemiş komplekslerini doyurma çabasındadır.

Felsefi düşünceler tarihinde, sistem üreten ve yeni bir dünya görüşü ortaya atan filozoflarda gözlenen ortak bir özellik, düşüncelerini, insanlığı kurtarma amacıyla ifade etmemeleridir. Çünkü, bilim ve teknoloji alanlarından farklı olarak, sosyal disiplinlerde ileri sürülen teorilerde, insanlara hizmet ve mutluluk getirme iddialarının kanıtlanması gayet zordur. Bu sebeple filozof, görüşlerinde pek ısrarlı değildir. Bir ısrar görünse bile bu, sübjektif bir görüşü ifade etme meşruiyetini geçemez. Bu sebepledir ki bir filozofun kendi çağdaşı olan veya bir nesil sonraki okuyucuları, çoğu zaman o filozofun düşüncelerine filozoftan daha fazla inanırlar ve ürettikleri yeni gerekçelerle onları savunurlar. Diğer taraftan, düşünceleriyle mevcut zihniyette devrim yaratan ve kendilerinden sonraki nesilleri uzun zaman etkileyen filozoflar, bir taraftan köklü düşünceleri nedeniyle bağımlıları nezdinde büyürken, diğer taraftan, düşüncelerindeki yüksek cazibeden ötürü yeni ve farklı felsefelerin doğmalarını engellerler. Aristoteles ve Kant bu türden filozoflardır.

Filozofu düşünce üretmeye, çağdaşlarıyla yollarını ayırmaya sevk eden dürtünün insanlığa hizmet aşkı olmadığını söylemiştik. Ancak böyle bir hizmet vaki olmuşsa bundan mutlu olacağı da doğaldır. **Çünkü herhangi bir filozofun kötü niyetle düşünce üretmesi mümkün değildir.** İyi niyetinden son derece emin olan bir filozof, ortaya koyduğu teorilerin mutlaka insanların yararına olacağından emin değildir***. Bundan emin olanlar, din kurucuları ve ideologlardır.*** **Bu kimseler iyi niyetlerine güvenerek ileri sürdükleri dünya görüşlerini de tavizsiz savunmuşlardır.** Bu dünya görüşleri, sağladıkları birkaç fayda karşılığında kendilerinden sonra, acımasız fanatiklerin elinde çeşitli zorbalıkların ve despotizmin zeminini oluşturmuşlardır.

Filozofun kendisi için biçtiği misyon, doğru, iyi ve güzel olarak bir kültürde mevcut olan kavramları sorgulamak ve bu alanda yeni açılımlar sağlamaktır. Onu, düşüncelerini yazmaya ve açıklamaya sevk eden şey, bu alanlarda düşündüklerinin daha faklı ve yeni şeyler olduğunun farkındalığıdır. Tanınmış olmak ve şöhret, bu ana misyonun sadece bir yan ürünüdür.

Filozof, insanlığın tarihsel seyrinde, çeşitli aktiviteler ortaya koyarak kendi doğasından kopup yabancılaşması durumunda bu yabancılaşmayı tespit ve teşhis eden kişidir. Bu bakımdan,

insan bütünlüğünün temsilcisidir. Çetin dönemlerde, değerler çatışmasının yarattığı krizlerde yegâne hakemdir.

Bu hakemlik statüsü, dünya kültürlerinin birbirine yaklaştığı, kıtalararası ulaşımda, zaman ve mekânın kısaldığı çağımızda yeni bir boyut kazanmıştır. Daha önceleri bir kültürün terbiyesiyle yetişen bir filozofun düşünceleri yetiştiği kültürün referansıyla önem kazanırken, geleceğin filozofunun referansı evrensel bir kültür olacaktır.

Sh:445-450

Derleyen: Zekiye Kutlusoy, Tutarsızlığın İz Sürücüsü, Dilde / Düşüncede, Teo Grünberg'e Armağan, İmge Kitabevi Yayınları, 2013, Ankara

ZİBİDİLER

Prof. Dr. Ahmed Yüksel ÖZEMRE
29.05.2005

Davranışları ve takındığı tavırlar yüzünden sağduyulu kişiler nezdinde kendisini küçük düşürdüğünü ve gülünç kıldığını temyîz edemeyecek kadar idrâk ve görgü yoksunu ya da nefsine mağlûb olan kimseye *zibidi* denir. Zibidiler her ülkede ve toplumun her kesitinde rastlanılan ***marazî*** bir grup oluştururlar. Önemli olan bunların fert olarak kimler olduğu değil, fakat nasıl tesbit ve teşhis edilebilecekleridir.

Zibidinin teşhis edilmesini olağanüstü kolaylaştıran etkenler arasında kendisine yakıştırdığı tavırlarının ve davranışlarının yapaylığını, çiğliğini, zıpçıktılığını ve gerek kendisine gerekse diğer kimselere karşı müraîliğini sayabiliriz. Bütün zibidilerin ortak bir özelliği de kendilerini dev aynasında görmeleri ve dolayısıyla kendilerine hayrân olmalarıdır. Bu bakımdan bütün zibidiler ***narsisik*** bünyelidir, yâni kendi kendilerine âşıktırlar.

Zibidi, toplumda hasbelkader bulunmakta olduğu mevki ne olursa olsun, bunun gerektirdiği vekārı ve hazımlılığı bir türlü kendisine mal edememiş olmasının sonucu olarak, temsil ettiği: mevkiin, makāmın, kurumun, kuruluşun, zümrenin, cemaatin, dâvetlisi olduğu veyâ yanında bulunduğu kimsenin itibârını har vurup harman savurduğunun farkında bile değildir.

Zibidilere birkaç örnek vermek gerekirse:

Siyâset zibidisi: seçimden önce halkın özgürlükleri, doğal hakları, çıkarları, huzuru ve refahı için çalışacağını vaad eden ama seçildikten sonra yalnızca kendi çıkarı, istikrârı, huzuru ve refahı için çalışan bir dönektir.

Milletvekilliği zibidisi: milletine hizmet edecek yerde kendisini başka bir partiye sattırmayı düşleyen bir fırsat düşkünüdür.

İktidar zibidisi: hasbelkader eline iktidar fırsatı geçtiğinde kendisini kuralların, yasaların ve Anayasa'nın üstünde *layuhtî* (yâni *aslā hatâ yapmayan*) ve *lâyüs'el* (yâni *kendisine aslā soru sorulamayan, tenkid edilemeyen, hiç kimseye verilecek bir hesabı olmayan, kendini Tanrı gibi*) gören, ve kendisini yerinin doldurulması mümkün olmayan bir bilge olduğuna inanan bir ne-oldum-delisidir.

İdârecilik zibidisi: hasbelkader işgāl ettiği makāma şeref kazandırması gerekirken bu makāmın kendisine şeref kazandırdığını vehmeden görgüsüz bir âcizdir.

İdeoloji zibidisi: kritik aklın süzgecinden geçiremediği için nihaî hakikat olarak algıladığı saplantılarını herkese kabûl ettirmeğe çalışan bir delidir.

Devrim zibidisi: halkın hayatı ve huzuruyla ilgili hangi sosyal müessese olursa olsun buradaki kurulu düzeni bozmak için yırtınan sağduyu, iz'an, akıl, temyiz ve temkin yoksunu bir çılgındır.

Din zibidisi: her şeyi bid'at; herkesi mezhebsiz, kâfir ve dolayısıyla cehennemlik görür ve ilân ederse kendisinin Cennet'lik ve hattâ evliyâ olacağını vehmeden; din ile diyâneti temyîz edemeyen; Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin vüs'atini akletmekten âciz, tahammülsüz bir meczubtur.

Diyânet zibidisi: dinin emirlerini tebliğ edecek yerde lâdinî emirlere tâbî olan bir münâfıktır.

Tarîkat zibidisi: vehmini İlm-i Ledün zanneden da'vâ sâhibi bir ham ervahtır.

Şeyhlik zibidisi: kendisinde tecellî etmiş(!) "Hikmet"den(!) ötürü şer'î sorumluluklardan berî olduğunu vehmeden bir sapıktır.

İlâhiyat zibidisi: ictihad kapısının yalnızca kendisine açık olduğunu ve ettiği her herzenin nass gibi kabûlünü bekleyen bir münâfıktır.

Hukuk zibidisi: adâlet kavramından yoksun olan ve hukuku belirli bir zümrenin âdil olmayan emellerine hizmet için kullanan aşşağılık bir uşaktır.

Kemalizm zibidisi: bu ülkenin insanlarının huzur, karşılıklı anlayış ve biribirlerine tahammül içinde yaşamasını kendi çıkarlarına uygun görmeyen, kendi ideolojisinden olmayanlara Anayasa'nın tanıdığı hakları tanımayan, bu ülkenin halkını ve sermâyeyi kendi sübjektif normlarına göre: lâik-antilâik, ilerici-gerici, devrimci-mürtecî, kemalist-antikemalist diye fırkalara bölüp nifak tohumları eken ve bunu da Atatürk'ün adına yapmakta olduğunu ilân eden ve üstelik bütün bunlardan maddî menfaat sağlayabilen, Türkiye'ye has, becerikli bir bozguncudur.

Sohbet zibidisi: her konuda, her durumda ve her konumda edecek lâfı, verecek öğütü, gösterecek yolu olan bir bilge kişi olduğuna inanan, usanç verici bir lâf ishâline tutulmuş bir müz'ictir.

Aydın zibidisi: milletinin târihinin, ahlâkının, örfünün, âdetlerinin, harsının, dilinin, sanatının, mûsıkîsinin, edebiyâtının mîrasını reddeder de bir başka milletin mânevî değerlerine sarılıp avukatlığını yaparsa üstün insan olacağını vehmeden anarşist bir cibilliyetsizdir.

Dernek zibidisi: bir derneğe onun gâyesine hizmet için değil de her ne bahasına olursa olsun o derneği ele geçirip çıkar sağlamak üzere giren bir bozguncudur.

Bürokrasi zibidisi: hangi mertebeden memur olursa olsun, hizmetkârların hizmetkârı olması gerekirken her işi yokuşa sürmekten marazî zevk alan tembel bir psikopattır.

"Kadın Hakları" zibidisi: Kur'ân'da (Nisâ/34), yalnızca, ailenin birliğine halel getirdikleri takdirde haklarında: önce nasihat edilmesi, sonuç alınmazsa yataklarında izzet-i nefisleri kırılsın diye yalnız bırakılması önerilmiş olan kadınlara inatlarında ısrarcı olmaları hâlinde, ve ıslahlarına belki vesile olur diye, ***son çâre olarak*** Allāh'ın müsaadesiyle mubah olan dayağı mâkûlesine sığdıramadığı için bütün dine gayzını kusan, ama derslerine girmeleri önlenen başörtülü kızları ya da "Cumartesi Anneleri"ni polislerin coplayıp sürüklemesine sevinen ya da enazından tepkisiz kalan çifte standartlı bir münâfıktır.

Lâiklik zibidisi: Lâiklik ilkesinin: "*inanç ve ifâde özgürlüğü ve fertlerin düşüncelerine karşılıklı tahammül*" olduğunu gözardı eden; ama din dâhil bütün normları vaz etmek hakkının yalnızca Devlet'in (ya da kendisinin) hakkı olduğunu dayatan bir zorbadır.

Kurtarıcılık zibidisi: milletin huzur ve refahının yalnızca kendi ideolojisine uygun olarak klônlanmış tek tip insan üretimiyle mümkün olduğuna inanan ve bunu gerçekleştirmek için millete her türlü dayatmayı mubah gören bir dengesizdir.

İrticâ zibidisi: İslâm'a olan düşmanlığını "irticâ" kod adı ardında sürdürmek isteyen bir 5. kol elemanıdır.

Eğitim zibidisi: 3. sınıf çocuklarına "Anadolu liselerine öğrenci hazırlıyorum" hezeyânıyla 6. sınıf müfredatı yüklü ders okutarak yılın öğretmeni seçilmesini ya da başarısız kıldığı öğrencilerin özel ders için kapısında sıra tutmasını düşleyen bir bozguncudur.

Tıb zibidisi: hastasını bir insan olarak değil de önüne gelmiş bir deneme tahtası ve altın yumurtlayan tavuk gibi gören, Hipokrat yeminini unutmuş bir fırsatçıdır.

Medya patronluğu zibidisi: 11 ay porno resim ve yazı bastıktan, gazetesinde ya da televizyon kanalında her türlü fuhşiyâtı mubah görüp gösterdikten sonra Ramazan köşesi yaparak bir ayda müslümanları kafese koyacağına ve tirajını ya da "reyting"ini doğrultucağına saf saf inanan akıl ve ahlâk fıkarâsı bir fırsatçıdır.

Köşe yazarlığı zibidisi: kendisini dev aynasında gören, zibidiliğinin ezikliğini ve acısını hıncına hedef kıldığı yerleşik düzenden de Devlet erkânından da bürokratlardan da dindarlardan da, dindar ilim adamlarından da çıkardığına inanan ezik bir anarşist; ya da başkalarının zibidiliklerine yalakalık eden bir dalkavuktur.

Sendikacılık zibidisi: elinin altındaki sendikanın mâlî kaynakları sâyesinde kısa sürede müreffeh bir hayata kavuşan, zaman zaman bürokrasi ve hükûmet ile gizlice anlaşıp sendikayı satan, bazan da bunlara şantaj yapan ama gönlünde hep bakan olma hayali yatan bir sülüktür.

Bankacılık zibidisi: sâhibi bulunduğu bankanın fonlarını hortumlayıp yurt dışına kaçırdıktan sonra yüzsüzce elini kolunu sallıya sallıya dolaşan bir haramzâdedir.

Babalık zibidisi: gayr-ı meşru işleri meşru addederek kendisine ve çetesine menfaat sağlayan bir haramzâdedir.

Sanâyi zibidisi: modası geçmiş, kalitesiz ve rizikolu ürünleri halka gagalayan, yaptığı yolsuzlukların üstüne gidilemeyen, derin devlet tarafından korunan asalak bir haramzâdedir.

Avâmî zibidi: hakkını aramasını bilmeyen ve başına gelen bütün sıkıntıların hep Devlet'in kusuru olduğunu zanneden, kendisini ise sütten çıkmış kaşık gibi gören bir enâyidir.

"Sanat(!)" zibidisi: ses, nefes, uslûb, diksiyon ve edeb yoksunluğunu gustosuz panayır elbiseleriyle unutturabileceğini sanan bir zavallıdır.

Ekran zibidisi: dedikoduyu sohbet, sunîliği kibarlık, cıvıklığı lâtife, yılışıklığı samimîyet, fuhşiyâtı sanat, teşhirciliği çağdaşlık, halkın edebine ve mukaddesâtına saldırmayı ilericilik, itliği de cesâret zanneden ve öyle göstermek isteyen bir ibâhacıdır.

"Talkman ya da talkwoman" zibidisi: varoşlardan gelip de yırtıklığını, şirretliğini, edebsizliğini, görgüsüzlüğünü ve cehâletini kendisi gibilerini güldürebilmek üzere kullanan ve bundan dolayı da yaptığı her rezâletin herkes tarafından tasvib edilmesini taleb eden, bu gerçekleşmeyince de büsbütün şirretleşen ağzı bozuk bir maskaradır.

Özgürlük zibidisi: özgürlükleri yalnızca kendine yontup başkalarının özgürlüklerine zincir vurmak isteyen bir faşisttir.

İnternet zibidisi: "*yahoo.com*", "*hotmail.com*" vb yerlerden edindiği bir elektronik posta adresi aracılığıyla ve sahte bir ismin arkasına saklanarak birilerine kuduz köpekler gibi saldırma şehvetini tatmîn eden bir sapıktır.

Münekkidlik zibidisi: lise tahsili bile olmadığı hâlde, eser sâhibi ilim adamlarına saldırırsa kendisinin ilminin de itibârının da artacağını vehmeden kendine hayrân bir dengesizdir.

Apartman zibidisi: kendisinin Kat Mülkiyeti Kanunu'na tâbi' olmadığını kabûl ettirmeğe çabalıyan bir arsızdır.

Bütün zibidiler arasında en meş'umları ***ilim zibidileridir***. Bunların belirgin ve ayırıcı vasıfları ise sıralamakla bitmez:

Haiz olduğu ilmin sonuçlarının epistemolojik değerlerini ve gerçekliklerini inceden inceye sorgulamaksızın, bunları nihaî gerçekler ve birer îman umdesi gibi kabûl eden nasîbsiz ve temkinsiz bilim adamı: ***ilim zibidisi***dir.

İlmi yalnızca pozitif ilimden ibâret sayan dargörüşlü de: ***ilim zibidisi***dir.

Haiz olduğu akademik unvânı, vehimlerini ya da beklentilerini şaşmaz ilmî hakîkatlarmış gibi sunmak üzere baskı unsuru olarak kullanan da: ***ilim zibidisi***dir.

Kendisinin öğrenci yetiştirmek ve kitap yazmaktan çok daha önemli misyonları olduğunu vehmeden tembel bilim adamı da: ***ilim zibidisi***dir.

Hocasından ilimce üstün olduğunu vehmeden kibirli şâkirt de: ***ilim zibidisi***dir.

Yetiştirmiş olduğu öğrencilerinin ilimde kendisini aşamıyacaklarını vehme-den kibirli bilim adamı da: ***ilim zibidisi***dir.

Yetiştirmiş olduğu öğrencilerinden kendisini ilimde aşamamış olanlarla iftihar etmesini beceremeyen bilim adamı da: ***ilim zibidisi***dir.

"*Bilmiyorum*" demesini beceremeyen, her soruya hazır cevabı varmış izlenimini uyandırmak isteyen ve bunun için de ayaküstü teoriler çatan "pozcu" da: ***ilim zibidisi***dir.

Akademik rütbe elde etmek için başkalarının çalışmalarını aşırıp kendi çalışması gibi gösteren de: ***ilim zibidisi***dir.

İlmini genişletmek hususundaki tembelliğine bahâne arıyan da: ***ilim zibidisi***dir.

İlmini siyâsî ve mâlî ihtiraslarına âlet eden de: ***ilim zibidisi***dir. (Ne yazık ki böyleleri Türkiye'de nâdirattan değildir!)

Maddî menfaat, ikbal ve yaranmak uğruna ilminden, ilim adamlığı haysiyetinden ve vekārından ödün veren de: ***ilim zibidisi***dir.

Türkiye'de kendilerini YÖK'ün inzibat emireri addeden akademisyenler de: ***ilim zibidisi***dir.

İlmî deontolojiden ve ilim ahlâkından haberi olmayan bilim adamları ise ***zibidilerin zibidisi***dir; ve ilh.....

---

[1]Bu yazımın ilk versiyonu ***İslâm'da Aklın önemi ve Sınırı*** başlıklı kitabımın s. 267-270'de yayınlanmıştı.

220 Yazılar

Ahmed Yüksel Özemre

Şifrelerin Matematiği KRİPTOGRAFİ

Yazının icadından günümüze, insanlar haberleşmelerinde gizliliği her zaman ön planda tutmuşlardır. Gizli haberleşmenin ortaya çıktığı ilk yıllarda şifreleme kağıt kalemle yapılan tekniklere dayanıyordu; ancak teknolojinin gelişimine bağlı olarak, özellikle 1970'lerde büyük değişim geçiren kriptografi, günümüzde disiplinlerarası bir bilim halini almıştır. Dünyada kriptografi alanında eğitim ve araştırmaya yönelik ilk ders kitapları 1987 yılında çıktı. Ülkemizde ise bu alanda ilk dersler, ODTÜ Matematik Bölümü lisans eğitiminde seçmeli dersler olarak 1990'lı yılların başlarında verilmeye başlandı. Daha sonra ODTÜ Matematik Bölümü ve TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM) Temel Bilimler grubu ortak çalışmalara başladı. Bu çalışmaların sonucunda, ülkemizde kriptografi alanındaki akademik çalışmalar MAM'da da başlatılmış oldu. Burada edinilen bilgi birikiminin MAM Elektrik-Elektronik Bölümünde projelendirilmesi ve uygulama alanlarının hayata geçirilmesiyle TÜBİTAK Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Araştırma Enstitüsü (UEKAE)'nün temeli atıldı. Böylece UEKAE, 1995 yılında ülkemizde bu konuda faaliyet gösteren ilk araştırma merkezi olarak kuruldu. Daha sonra bu alanda gelişmeler devam etti ve son olarak ODTÜ Uygulamalı Matematik Enstitüsü (UME) bünyesinde 2002 yılında Kriptografi Bölümü açıldı. Bu bölüm, ülkemizde, alanında ilk ve tek olarak lisansüstü eğitim vermektedir. UME Kriptografi Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alanlar; matematik, fizik ve istatistik gibi temel bilimlerin yanı sıra elektrik-elektronik ve bilgisayar mühendisliği gibi farklı altyapılardan gelmekte ve disiplinlerin buluştuğu bu dalda araştırma faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin 50. kuruluş yılı nedeniyle hazırlanan bu kitap, kriptografi alanında temel düzeyde yazılan ilk Türkçe kaynaktır. Üniversitemizin köklü geçmişini ve bilimsel anlamdaki etkinliğini temel alarak enstitümüzün bu konudaki bilgi birikimini ve deneyimini kolay anlaşılır bir dille bu konuyla ilgilenen insanlara aktarması da bu anlamda bir ilktir. Kitabın hazırlanmasındaki amaç, günümüz insanına bu konuda profesyonel düzeyde olmasa bile bilgi güvenliğinin gereksinimlerini anlatabilmek ve güvenli bilgi paylaşımında kullanılan kriptografi hakkında yeterli tanıtımı yapabilmektir.

Son dönemlerde filmler ve kitaplar sayesinde popülaritesi artan kriptografi, hâlâ birçok insan için bilinmezliğini koruyor. Oysaki tarihten günümüze haberleşmelerimizde gizliliği sağlayan, kralların, kraliçelerin ölümüne sebep olan, savaşların seyrini değiştiren kriptografi çok önemli, fakat bir o kadar da gizli bir bilim olmuştur.

Bu kitapla, tarihsel süreçte kriptografinin nasıl geliştiği, günümüzde ne düzeyde olduğu ve gelecekte de gelişen teknolojiyle birlikte nasıl bir yöne gideceği anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca kitap hazırlanırken bu konuyla ilgilenenler ve daha fazla bilgi edinmek isteyenler göz önüne alınmıştır. Bu nedenle olabildiğince az teknik bilgiye yer verilmiş ve kriptografide kullanılan temel şifreleme algoritmalarının tasarımından çok, nerede ve nasıl kullanıldığı konularından söz edilmiştir. Gerekli temel matematik bilgileri de kitap sonuna koyulan ek kısmında anlaşılır bir dille verilmiştir.

Kitapta söz edilen şifreler, yazıldığı dönemlerde çok gizli haberler taşımış, çok önemli ve tarihi sonuçların ortaya çıkmasını sağlamıştır. O dönemlerde gizli tutulan bu şifrelerin zaman geçtikçe ortaya çıkması ve sır perdesinin aralanması bu konuyu daha da ilgi çekici ve

gizemli kılmaktadır. Okuyucunun da konudan bizler gibi keyif almasını ve kitabı zevkle okumasını ümit umuyoruz.

Kısa sürede hazırlanan bu kitabımızda mutlaka gözden kaçan hatalar olmuştur. Bunların tarafımıza iletilmesi ile gelecek baskılarda daha faydalı olunmasına çalışılacaktır. Kitap ile ilgili eleştiri ve önerilerinizi de yine aynı açıklıkla bekliyoruz.

Hazırlayanlar:
Canan ÇİMEN -Sedat AKLEYLEK- Ersan AKYILDIZ

Sh:1-3

TARİH BOYUNCA ŞİFRELEME VE GİZLİ HABERLEŞME YÖNTEMLERİ

Yazının icadı insanlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilir. Yazıyla birlikte bilgi toplanabilir, saklanabilir ve iletilebilir hale gelmiştir. Yazı insanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmıştır. Başlangıçta insanlar yazdıklarını meraklı gözlerden saklama ihtiyacı hissetmemiş, fakat zamanla toplumlar arasında çıkan çekişmeler sebebiyle haberleşmenin gizli yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Milattan önceki dönemlerden ele geçen kalıntılarda ortaya çıkan birtakım anlamsız semboller gizli yazı tarihinin o dönemlere dayandığını göstermektedir. ***Kripto tarihçisi David Kahna*** göre ilk kriptografik belge yaklaşık olarak M.Ö. 1900 yılında yazıldığı tahmin edilen bir hiyerogliftir. Bu yazıt bir lordun hayatını anlatmaktadır.

Aynı şekilde, M.Ö. 1500 yılına ait olduğu düşünülen bir Mezopotamya tabletinde çömleklerin cilalanması hakkındaki bilgilerin şifrelenmiş olarak bulunduğu anlaşılmıştır. Daha sonraları, M.Ö. 600-500 yılları arasında yazılmış olan ve Eski Ahit'te de yer alan İbrani peygamber ***Yeremya (Jeremiah)***'nın kehanet ve uyarılarında bazı şifreli kelimelere rastlanmıştır. O dönemde yaşanan Babil saldırısını önceden haber veren Yeremya peygamber, yazılarında ***ATBASH*** adı verilen bir şifre sistemini kullanmıştır. **Sistem şu şekildedir: İbranice alfabesindeki ilk harf sondan birinci harfle, ikinci harf sondan İkinciyle, üçüncü sondan üçüncüyle olacak şekilde tüm alfabe kendi içinde bu kurala göre yer değiştirir.** Örneğin Yeremya, kehanetlerinde Babel (Babil) yerine İbranice alfabeye göre şifrelenmiş **"Sheshach"** kelimesini kullanmıştır. ATBASH şifresini Türkçe alfabeye göre uyarlayacak olursak "A", "Z" ile "B", "Y" ile "C", "V" ile şeklinde tüm alfabedeki harfler yer değiştirir. Şimdi "BABİL" kelimesini Türkçe'ye göre şifreleyelim: "B","Y" ile, "A","Z" ile, "İ'V'O" ile değişir ve "L" ortadaki harf olduğu için değişmeden kalır. Böylece şifrelenmiş sözcük "YZYOL"dir.

Şifreleme işlemlerinde harflerin yanı sıra sayılar da kullanılmıştır. Eski çağlardan beri insanlar sayılara özel bir önem vermiş ve onlara rakamsal değerlerinin ötesinde anlamlar yüklemişlerdir. Sayılarla oluşturulan şifreleme sistemleri genelde alfabedeki harflerin yerine sayılar getirilerek yapılıyordu. Hemen her dilin alfabesindeki harflerin çok eskiden beri rakam olarak birer karşılığı bulunduğu bilinmektedir. Bunlar arasında en çok tanınanı İbrani-Süryani, Grek ve Latin harf-sayı sistemidir. Daha sonra bu sistem Arapça için de uygulanmıştır. **"Ebcet hesabı"** denilen ve Arap alfabesinin ebcet tertibine dayanan rakamlar ve hesap sistemi Müslüman milletler arasında halen kullanılmaktadır.

Ebcet, Arap alfabesindeki harflerin kolay öğrenilmesi için düzenlenmiş sözcüklerdir. Sekiz sözcükten oluşur. Bu sekiz sözcük içinde 28 harf bulunmaktadır. İlk dokuz harf 1-9'u,

ikinci dokuz harf 10–90'ı, üçüncü dokuz harf 100–900 sayılarını ve son harf 1000'i gösterir. Ebcet hesabında harflerin sayısal değerleri Arap alfabesindeki sıraya göre değil, İbranice ve Süryanice'deki sıralamaya göredir.

EBCED TABLOSU[3]

Harfler	Küçük (Asıl) Ebced	En Küçük Ebced	Büyük Ebced	En Büyük Ebced
Elif ا	1	1	111	13
Be, Pe ب	2	2	3	611
Cim, Çim ج	3	3	53	1035
Dal د	4	4	35	278
He ه	5	5	6	705
Vav و	6	6	13	465
Ze, Je ز	7	7	8	137
Ha ح	8	8	9	606
Tı ط	9	9	10	535
Ye ى	10	10	11	575
Kef, Gef ك	20	8	101	630
Lam ل	30	6	71	1090
Mim م	40	4	90	333
Nun ن	50	2	106	760
Sin س	60	-	120	520
Ayn ع	70	10	130	192
Fe ف	80	8	81	651
Sad ص	90	6	95	590
Kaf ق	100	10	181	651
Re ر	200	8	201	502
Şın ش	300	6	360	1077
Te ت	400	4	401	320
Se ث	500	2	501	747
Hı خ	600	-	601	512
Zal ذ	700	10	701	179
Dad ض	800	8	805	653

[3] Kaynak: Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme, Doç.Dr. İsmail Yakıt, Ötüken, İstanbul, 1992.

Zı ظ	900	6	901	577
Gayn [4] غ	1000	10	1060	111

[4] İbnü'l Arabî'ye göre bu harflerin bazı sayı değeri şu şekildedir.

"gayn" harfinin sayısal değeri hakkında, bize ve sır ehline göre 900, nur ehline göre ise 1000'dir der.

"dâd" harfinin sayısal değeri hakkında, bize göre 90, nur ehline göre ise 800'dür der.

"şın" harfinin sayısal değeri hakkında bize göre 1000, nur ehline göre 300'dür der.

"yâ" harfinin sayısal değeri hakkında on ikinci felek için 10, yedinci felek için ise 1'dir der.

"lam" harfinin sayısal değeri hakkında on ikinci felek için 30, yedinci felek için ise 3'tür der.

"ra" harfinin sayısal değeri hakkında on ikinci felek için 200, yedinci felek içinse 2'dir der.

"sâd" harfinin sayısal değeri hakkında bize göre 60, nur ehline göre 90'dır der.

*"sin"*harfinin sayısal değeri hakkında nur ehline göre 60, bize göre ise; büyük ebcette 300, küçükte 3'tür der.

"zı" harfinin sayısal değeri hakkında nur ehline göre 900, bize göre büyük ebcette 800, küçük ebcette 8'dir der. (ÇAKMAKLIOĞLU, 2005), s. 208-209

Ebcet hesabında esas; alfabenin her harfine bir sayı değeri vermek ve bir sözcüğü oluşturan harflerin toplam sayı değerini anlatılmak istenen bir olayın tarihine denk düşürmektir. Böylece, ebcet hesabıyla belirli bir tarihi anlatan sözcüklere veya satırlara baktığımızda karşımızda herhangi bir rakam göremeyip kâğıdı, kalemi ele alıp o sözcük veya satırın her harfinin sayı değerini birbiriyle toplayarak sonucu bulmamız gerekir. Tarihte bu yöntem temel bilimlerden mimariye kadar birçok alanda kullanılmış, ayrıca şifreleme sistemleri için de esin kaynağı olmuştur. En fazla kullanıldığı yer “tarih düşürme”dir. Tarh düşürme, bir olayın tarihini verecek ustalıklı bir sözcük veya cümle söyleyerek o sözcükteki harflerin ebcet hesabıyla hesaplanıp verilen olayın tarihinin çıkarılmasıdır. Başka bir deyişi, anlatılan bir olayda kullanılan kelimelerin harfleri ebcet hesabıyla hesaplanarak o olayla ilgili bir tarih çıkarılır. Günümüzde kutsal kitaplarda tarih düşürme yapılarak birtakım olayların tarihleriyle bağlantı kurulmaya çalışılıyor.

Tarihteki ilk şifreleme örneklerine dönecek olursak, bahsedilen bu bulguların genelde sivil amaçlı kullanıldığını görmekteyiz. İlk askeri amaçlı kullanımın ise Yunanlılar tarafından M.Ö. 5. yüzyılın başlarında Skytale adını verdikleri şifrelen!', cihazı ile olduğu bilinmekledir. **Skytale aynı zamanda kullanılan ilk kriplografik cihazdır.** Skytale kullanarak bir mesaj şifrelemek için öncelikle uzun bir parşömen ya da papirüs, sılindirik bir sopa etrafına sarılıyordu. Gizlenecek mesaj, uzunlamasına papirüs sarılı sopa üzerine, her bir şerit turunda bir harf gelecek şekilde yazılıyordu. Şerit açılıp kaldırıldıktan sonra anlamsız harflerin oluşturduğu şifrelenmiş metin ortaya çıkıyordu. Şifre çözme işlemi için, şifrelemede kullanılan sopa İle aynı çapta ve uzunlukta bir sopaya sahip olmak gerekmekteydi. Sopanın çapındaki en ufak bir farklılık anlamsız metinlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktaydı.

Rulo olmadan karmaşık gözüken şeritteki harfler, şerit ruloya sarıldıktan sonra anlamlı bir mesaj ortaya çıkarır.

Tarihte ortaya çıkan şifrelenmiş tabletlerin yanı sıra, o dönemleri anlatan eserlerde de gizli yazışma tekniklerinden bahsedilmiştir. Bunlardan biri, Heredotus’un yazdığına göre M.0.480 yılında Yunanlılar ve Persler arasındaki savaşta kullanılmıştır. Steganografi adı verilen bu teknik, eski Yunancada ***“gizlenmiş yazı”*** anlamına gelmekteydi. Eserde şöyle anlatılmaktadır: İran’da bulunan bir Yunanlı, Yunanlılara karşı düzenlenmesi planlanan Pers istilasını kölesinin saçını kazıtarak, kafa derisinin üzerine dövme ile yazmış ve kölesini, saçları uzadıktan sonra Atina’ya yollamıştır. İranlılar tarafından yakalanmadan Atina’ya giden köle, saçını tekrar kazıtıp mesajı iletmiş, bu sayede Yunanlılar Pers istilasına hazırlanmış ve savaşı kazanmıştır.

Steganografiyle ilgili tarihte birçok örneğe rastlanmaktadır. Yumurta üzerine cıvayla yazı yazma, yazılan mesajın bulunduğu kağıdı buruşturup ufaltıp balmumu ile kaplayarak yutma gibi daha birçok yaratıcı ve ilginç örnekler vardır. Steganografiden bir örnek de kendi tarihimizden verebiliriz. Kaynaklardan elde ettiğimiz bilgilere göre tarihimizde kriptografiden çok steganografinin kullanıldığı bilinmektedir. Kurtuluş Savaşı’nı sona erdiren Büyük Taarruz emrinin verildiği Afyonkarahisar’daki Türk istihbarat timleri çok basit bir steganografi örneğini kullanarak halk ile haberleşiyordu. Sinanpaşa ilçesi ve çevre köylerindeki düşman askerlerinden edinilen bilgileri Sandıklı’da bulunan **Fahrettin Altay Paşa**’ya istihbarat görevlileri ulaştırıyordu. Toplanan istihbarat bilgileri limon suyuyla kağıt üzerine yazılıyor ve mektubun düşman askerlerinin eline geçmesi durumunda boş sanılarak

dikkat çekmemesi sağlanıyordu. Beyaz kağıt üzerine limon suyuyla yazılan bilgiler ateşe tutulduğunda görülür hale geliyor ve yetkili kişilerce okunabiliyordu. Limon suyuyla yazılan mektuplar, ekmekler içinde gerekli yerlere ulaştırılırken, okunduktan sonra ateşte yakılarak imha ediliyordu.

Kaynaklardan anlaşıldığı üzere kriptografi steganografinin gelişimine paralel olarak o dönemlerde ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle yazıyı saklamanın yeterli olmadığını anlayan insanoğlu bir de yazıyı anlamsız sözcüklere çevirmeye başlamıştır. Kriptografinin steganografiden farkı, mesajın saklanması değil, içeriğinin değiştirilerek anlamsız hale getirilmesiydi. Bu nedenle, şifrelenmiş metin ele geçirilse de mesajın açığa çıkarılması zordu. Steganografi ise gücünü tamamıyla mesajın saklanmasından almaktaydı. Eğer haberci şüphe çeker de yakalanırsa mesaj bir kerede açığa çıkmış oluyordu. Steganografinin tek avantajı ise mesajın masum görünüşlü bir ortamda saklandığından ötürü dikkat çekmiyor olmasıydı.

Tarihte iki yöntemin beraber kullanıldığı durumlar da oldu. **Bunlara örnek olarak, II. Dünya Savaşı'nda kullanılan mikro nokta yöntemini verebiliriz.** Alman ajanlarının kullandığı bu yöntem bir sayfalık metni şifreleyip, fotoğraf teknikleriyle çapı bir milimetre civarında bir nokta boyutuna küçültmekte ve daha sonra bu mikro noktayı görünüşte önemsiz bir mektubun son noktası üzerine gizlemekteydi. Böylelikle gizlilik iki kat pekiştirilmiş oluyordu. 1960'larda ise mor ötesi boya ile yazı yazabilen spreyler ve kalemler çıkmıştı. Bunlarla yazılan yazılar ancak mor ötesi bir ışıkta okunabiliyordu. Bu da steganografide kullanılan yöntemler arasındadır.

Günümüzde uygulandığı alanlar değişse de steganografi hala kullanılmaktadır. Özellikle bilgisayar dünyasında çok geçerlidir. Dijital ortamda bulunan fotoğraf, video, ses gibi büyük boyuttaki dosyalara herhangi bir veri saklanarak dikkat çekmeden iletilmesi sağlanmaktadır, hatta dikkat çekmesi durumunda hemen açığa çıkmaması için aynı zamanda şifrelenmektedir. Bu da günümüzde kriptografi ve steganografinin beraber kullanıldığına bir örnek olarak verilebilir. Tarihte steganografinin kriptografi kadar hızlı gelişememesinin ve daha az kullanılmasının nedeni ise bilgisayarlar ortaya çıkmadan önceki uygulama tekniklerinin kriptografi kadar bilimsel olmamasıydı. Şu anda ise bilgisayar dünyasında veri alışverişinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Tarihte Skytaleden sonra karşımıza çıkan kriptografik örneklerden biri de Polybius'un dama tahtası şifrelemesidir. Yunanlılar tarafından M.Ö. 205-123 yılları arasında tasarlanan bu sistemde kullanılan şifreleme alfabesi Yunan ve Roma alfabesiydi. Polybius'un dama tahtası, elemanları harfler olan 5x5'lik bir matristen oluşmaktaydı. Kural şöyleydi: Alfabe sı-rayla matrisin sıralarına yazılır ve her harfi belirleyen iki rakam vardır; ilk rakam bulunduğu satırı, ikinci rakam bulunduğu sütunu temsil eder.

Polybius'un şifresinin Türkçe alfabe kullanılarak oluşturulan örneğinde harf sayısı nedeniyle 5x6'lık bir matris kullanılmıştır. Bu şifrenin orjinali 5x5'lik bir matristir.

http://slideplayer.biz.tr/slide/2459750/

Polybius Şifrelemesi

Kuraldan da anlaşılacağı gibi A=11, B=12,..., Z=55 olarak eşleştirebiliriz.

Bu tabloyu kullanarak "36-15-46-52-51-54-22-51-331 ı_34-l 1-33-25-34-11-46-16-34-11-46-26-32-16-35-44-4626-46-52-44-52" şifre metnini çözmeye çalışalım.

Tablodan anlaşılacağı üzere "36=0","15=D" ve diğer sayıların da matriste karşılık geldiği harfleri bulursak aşağıdaki düzmetni elde ederiz:

"ODTÜ UYGULAMALI MATEMATİK ENSTİTÜSÜ"

Şifreleme sistemlerinde, şifrelenecek mesaja düzmetin, şifrelenmiş mesaja da şifre-metin denir. Aynı şekilde mesajın, yani düz-metnin yazılmış olduğu alfabeye düz alfabe, şifre metnin yazılacağı alfabeye de şifre alfabe denmektedir. İlkel şifreleme yöntemlerinde, düz alfabedeki harfler üstteki örnekteki gibi sayılar veya alfabedeki başka harflerle değiştirilerek şifre alfabe elde ediliyordu ve mesajları şifrelemek için bu şifre alfabeler kullanılıyordu. Basit şifreler dediğimiz, artık modern kriptografide kullanılmayan, harflerin kendi arasında yer değiştirmesiyle veya kaydırılmasıyla oluşan şifreler o dönemler için yeterli ve güvenliydi. Şimdi bu tür şifrelere birer örnek verelim:

Mesajı gönderen ve alan kişiler, şifreli mesajlaşmaya başlamadan önce aralarında kullanacakları şifre algoritmasına, yani şifreleme yöntemine karar verirler. Örneğin, Ayşe ve Barış aralarında şifreli bir şekilde mesajlaşsınlar ve mesajlaşmadan önce kullanacakları şifre algoritmasına karar versinler. Kullanacakları algoritma, mesajın harflerini sırayla önce bir üst satıra sonra bir alt satıra yazma olsun. Yazdıktan sonra da şifrelenmiş mesaj önce üst satırdaki harfleri sonra alt satırdaki harfleri yan yana getirerek ve bu iki parçayı birleştirerek oluşsun. Örneğin, Ayşe Barışa "OKULDA BULUŞALIM" mesajını göndersin:

Düzmetin : OKULDA BULUŞALIM

Algoritma : O U D B L Ş L M

K L A U U A I

Şifremetin : OUDBLŞLMKLAUUAI

Şifremetni alan Barış algoritmayı tersten uygulayarak düzmeme ulaşır. Bu algoritmanın tersi ise şöyledir: Gelen şifremetindeki harflerin sayısı ya çifttir ya da tektir. Çiftse, şifremetini tam ikiye bölüp harfleri sırasıyla bir ilk yarımdan bir de ikinci yarımdan alırız ve düzmetni elde ederiz. Tekse, yukarıdaki örnekteki gibi ilk satır İkinciden bir fazla olacaktır. Bu sebeple şifremetindeki harflerin sayısının bir eksiğini alarak elde ettiğimiz sayıyı ikiye böleriz. Çıkan sonucun bir fazlası algoritmanın ilk satırındaki harf sayısını, çıkan sonuç da ikinci satırındaki harf sayısını verecektir. Örneğimizde şifremetin 15 harf içeriyor. Bunun ilk 8 harfi ilk satırı, geriye kalan 7 harfi de ikinci satırı vermeli. Bu şekilde şifremetni ayıralım: OUDBLŞLM / KLAUUAI. Harfleri sırayla bir ilk kısımdan bir de ikinci kısımdan alırsak düzmetni elde etmiş oluruz.

Yukarıda gördüğümüz örnekte düzmetnin harflerini kendi aralarında belli bir algoritmaya göre karıştırdık. Bu şekilde oluşturulan şifrelere yer değiştirme şifreleri denir. Yer değiştirme şifreleri için bunun gibi birçok algoritma bulunabilir. Mesela, aynı örneği mesajı üç satıra yayarak yapabiliriz veya mesajın, yani düzmetnin harflerini önce baştan, sonra sondan sırayla alarak şifremetni oluşturabiliriz. Daha fazla algoritma üretmeyi okurumuza bırakalım ve konumuza kaldığımız yerden devam edelim.

Basit şifrelerin bir başka çeşidi ise yerine koyma şifreleridir. Bu yöntemde, düz alfabe, alfabedeki harflerin rastgele karıştırılmasıyla elde edilen ve her harfin tek sefer kullanıldığı

şifre alfabe ile bire bir eşleştirilir. Aşağıdaki tabloda şifre alfabeyi belli bir kurala uymaksızın rastgele oluşturduk. Gördüğünüz üzere şifre alfabede, alfabedeki her harf bir kere kullanılmıştır.

Düz Alfabe

ABCÇDEFGĞHIİJKLMNOÖPRSŞTUÜVYZ

Şifre Alfabe :

S A Ş Z R Ö Ç E İ J KTYONPCMHÜDVLUI G B F Ğ

Örneğin, "KRİPTOGRAFİ" sözcüğünü tabloya bakarak şifreleyelim. Önce her harfi düz alfabeden bularak şifre alfabedeki karşılığını yazarız ve şifremetni elde ederiz. Bulduğumuz şifremetnimiz "ODTÜUMEDSÇT" dir. Yer değiştirme şifrelerinde düzmetnin nasıl karıştırılacağına karar veriliyordu, burada ise gönderici ve alıcının şifre alfabenin nasıl oluşturulacağı konusunda aralarında anlaşması gerekmektedir.

Yerine koyma yöntemi kullanılarak oluşturulan tüm olası şifre alfabe sayısı, mesajlaşılan dilin alfabesindeki harf sayısına bağlıdır. Mesela, Türkçe için

"29!=29-28-...*2-1=8841761993739701954543616000000"

tane farklı şifre alfabe vardır. Şifremetni ele geçiren biri, şifre alfabenin oluşturulduğu kuralı bilmiyorsa düzmetne ulaşabilmek için olası tüm şifre alfabeleri denemeliydi, fakat tarihin o dönemlerinde bu işlem ancak elle yapılabiliyordu ve bu kadar çok alfabeyi denemek bir insan ömrüne sığmayabilirdi. Bu nedenle, kullanıldığı dönemde yer değiştirme ve yerine koyma şifreleri, kırılması zor olduğu için güvenli, aynı zamanda kullanım açısından pratik olmuştur. Ancak daha sonraları çıkan bir yöntemle olası tüm şifre alfabeleri denemeden, dilin yapısal özelliklerinden faydalanarak bu tarz şifreleri çözme mümkün olmuştur. Frekans analizi denilen bu yöntemi ilerleyen satırlarda anlatacağız. Günümüzde ise bilgisayarlar sayesinde bu tür şifreler kolayca kırılabilmektedir.

O dönemlerde yerine koyma şifreleri kullanılırken, şifre alfabeler, yaptığımız örneğin aksine daha kolay akılda kalacak şekilde, yani bir kurala göre oluşturuluyordu. İki tarafın aralarında anlaşarak, mümkünse başkalarının eline geçmemesi açısından kağıda not etmeden şifre alfabe oluşturmak için bir kural belirlemeleri gerekmekteydi. Tarihte şifre alfabeyi üretebilmek için çok çeşitli teknikler geliştirilmiştir. Bunlardan biri, M.Ö. 60–50 yılları arasında Galya Savaşlarında kullanılan ve Julius Caesarın, Sezar şifresi adını verdiği şifreleme sistemidir. Bu sistem sayesinde savaş boyunca gizli haberleşme sağlanmıştır. Sezar şifresi, düz alfabe harflerinin yerlerinin kaydırılmasıyla elde edilir ve bu şekilde oluşturulan şifrelere kaydırma şifreleri denir. Bu sistemde, şifreleme işlemi düzmetinde bulunan her harfin, düz alfabede kendisinden sonra üçüncü olarak gelen harf ile yer değiştirilmesiyle yapılır. Aşağıdaki tabloyu kolaylık sağlaması açısından oluşturduk. Gördüğünüz üzere şifre alfabe, düz alfabenin üç harf sola kaydırılmış halidir.

Düz Alfabe:

A B CÇDEF GĞH I İ J KLMNOÖPR S Ş T U ÜVYZ

Şifre Alfabe:

Ç D E F G Ğ H I İ J KL M NOÖ P R S Ş T U Ü V Y Z A B C

Bu şifreyi kullanarak mesaj göndermek isteyen bir kişi, mesajdaki her harfin yerine şifre alfabedeki karşılığını koyarak şifremetni elde eder veya tablo oluşturmadan mesajdaki her harfi üç harf sola kaydırır. Alan kişi ise aynı şekilde tablo oluşturarak şifrelenmiş metindeki her harfin üstündeki harfi alarak veya şifre metindeki her harfi 26 harf sola kaydırarak mesajını çözer. Örneğin "SEN DE Mİ BRUTUS" metnini Sezar şifresiyle şifreleyelim. Yukarıdaki tablo yardımıyla mesajdaki her harfin karşılığını tablodan bulalım. Şifre metnimiz şu şekilde olacaktır: "UĞP GĞ ÖL DTYVYU"

Anlaşılacağı üzere Sezar tarzında olan kaydırma şifrelerinin olası şifre alfabe sayıları oldukça azdır. Örneğin, Türkçe için düşünecek olursak, kaydırma şifresi 29 adet şifre alfabe ile oluşturulabilir. Başka bir deyişle Türkçe alfabe 29 kez kaydırılabilir. Bunun sebebini açıklamak için modüler aritmetiği kullanabiliriz. Şimdi Türkçe alfabeyi önce 1, sonra 2, sonra 3... ve en son 29 harf sola kaydırdığımızı düşünelim. Alfabede 29 harf olduğu için 29 kez kaydırdığımızda bize yine alfabenin kendisini verecektir ve kaydırma işlemine devam ettiğimizde bir önceki işlemlerdeki şifre alfabeler elde edilecektir. Yani, alfabeyi 30 kez kaydırmak, 1 kez kaydırmakla elde ettiğimiz alfabeyi verecek, 58 kez kaydırmak ise, yine alfabenin kendisini verecektir. Burada 29 ve katlarında alfabe başa döndüğü için toplamda 29 tane şifre alfabe vardır ve kaydırma sayısının 29 a bölümünden kalan sayı bize ilk döngüdeki kaydırma sayısını verecektir. Mesela, alfabeyi 60 harf sola kaydırmak, 60'ı 29'a bölünce 2 verdiği için, 2 harf sola kaydırmak demektir. Şifre çözme işlemi içinse algoritmanın tersi uygulanır. Elimize Sezar şifresiyle şifrelendiğini bildiğimiz bir metin geçsin. Yukarıdaki tabloyu oluşturup şifremetindeki her harfi şifre alfabeden bulup düz alfabedeki karşılığını buluruz ya da modüler aritmetik bilgimiz varsa şifre metindeki her harfi 26 harf sola kaydırıp düzmetni elde ederiz. Çünkü 3 harf sola kaydırılmış şifre alfabe 26 harf daha sola kaydırılırsa toplamda 29 harf kaydırılmış olacak ve bize düz alfabeyi verecektir. Sonuç olarak kaydırma şifrelerindeki şifreleme ve şifre çözme işlemleri modüler aritmetikte mod 29 da yani Z_{29} yapılan toplama ve çıkarma işlemleriyle ifade edilebilir. Z_{29} , matematikten de hatırlayacağımız üzere, elemanları {0,1,2...,28} tam sayıları olarak gösterilen bir denklik kümesidir. Her tamsayının ($x \in Z$), Z_{29}'da tek bir temsili vardır ki, o da x'in 29'a bölümünden kalan sayıdır. Bu nedenle, 29 la bölününce kalanı aynı olan sayılar birbirlerine denktir. Kaydırma şifrelerinin matematiksel açıklaması ve modüler aritmetik hakkında ayrıntılı bilgi Ek 2'de verilmiştir.

Buraya kadar gördüğümüz örneklerde belirttiğimiz gibi mesajı gönderen ve alan kişi algoritma üzerinde önceden bir karara varmalı ve bunu güvenli bir şekilde saklamalıdır. Şifreleme algoritmasının kullandığı bazı özel bilgiler olmalı ve düşman algoritmayı bilse bile bu özel bilgileri bilmeden şifreyi çözememelidir. Bu özel bilgilere kriptografide "anahtar" diyoruz. Örneğin Sezar şifresini ele alalım: Şifreleme algoritmamız kaydırma yöntemi, anahtarımız ise "alfabedeki harfleri üç harf sola kaydırma"dır. Alıcı mesajı alınca anahtar bilgisini kullanarak şifremetni düzmetne çevirebilir. Şifreleme veya şifre çözme algoritması

anahtar olmadan kullanılamaz. Mesela, alıcı ve gönderici, kaydırma şifresi kullanalım, diyerek kaydırma miktarını belirlemeden mesajlaşırsa alıcı tüm şifre alfabeleri denemek zorunda kalır. Bu durumda alıcının araya giren düşmandan farkı yoktur.

Şifreli haberleşmenin Çalışma Prensibi

Şifreli haberleşmenin güvenliği kullanılan yönteme ve büyük ölçüde anahtara bağlıdır. Güvenli bir sistem için olabildiğince güvenli bir algoritma ve daha da önemlisi güvenli bir anahtar tasarlanmalı ve sıkı bir şekilde korunmalıdır. Ancak bu noktada tarafların uzak olması durumunda anahtarın oluşturulma ve iletilme problemi oluşmaktadır. Anahtarın iletilmesi için de ayrı bir algoritma ve ayrı bir anahtar mı olmalıdır? Bu durumda ortaya çıkan yeni anahtarın iletilme sorunuyla ve bu şekilde sonu gelmeyen bir problemle karşı karşıya kalınmaktadır. Kriptografi zamanla bu sorunun da üstesinden gelmiş ve yeni tekniklerle bu probleme de bir çözüm üretmiştir. Anahtarın iletilme ve gizlenme yöntemlerine ileriki konularda ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir. Şimdi konumuza kaldığımız yerden devam edelim ve ilkel şifreleme yöntemlerinde daha sonra ortaya çıkan gelişmeleri görelim.

Şifre alfabenin, düz alfabeyi kaydırarak oluşturulan kaydırma şifrelerinin daha sonraları yetersiz olduğu ve az sayıda denemeyle kırılabileceği görüldü. Bu sırada şifre alfabe oluş-turma teknikleri sürekli gelişmekteydi. O dönemlerde çıkan başka bir yöntem de bir anahtar belirleyip şifre alfabeyi o anahtara göre sıralamaktı. Şimdi bunu bir örnekle açıklayalım: Kahramanlarımız Ayşe ve Barış yeni bir yöntemle haberleşmeye karar verirler. İlk olarak aralarında anlaşarak anahtar bir sözcük bulurlar. Anahtarları “MATEMATİK” olur. Bu algoritmada anahtarda birden fazla kullanılan harfler atılır, bu durumda anahtar MATEİK olacaktır. Oluşan harf grubu şifre alfabenin başına yazılır ve alfabedeki geri kalan harfler ise bu kelimenin ardından sıralanır. Böylece Ayşe ve Barış mesajlarını bu şifre alfabeye göre şifrelerler.

Düz Alfabe:

ABCÇDEFGĞHI İ J KLMNOÖ P R SŞTUÜVYZ

Şifre Alfabe:

MATE İ KBCÇDFGĞHI J LNOÖPRS ŞUÜVYZ

Bu şifrenin kriptanalizi şifre alfabenin bulunabilmesine, bu da anahtarın bilinmesine bağlıdır. Anahtarın tahmin edilmesi ise oldukça zordur. Verdiğimiz örnekte anahtar sözcüğümüz basitti ve alfabedeki son harfler düz alfabedeki aynı harflerle eşleşti. Bunu engellemek için iki tarafın zor bir sözcük veya cümlede anlaşması sistemin güvenliği açısından daha iyi olacaktır.

Şimdiye kadar anlatılan şifreleri tasarlayanların yanı sıra, bu şifrelerin zayıf yönlerini bulmaya çalışanlar da vardı. Anahtara sahip olmadan, şifrelenmiş bir mesajı deşifre etme bilimi olan kriptanaliz, ilkel şifrelerin kırılma çabalarıyla ortaya çıkmıştır. Bu basit şifre sistemlerini olası tüm şifre alfabeleri denemeden daha kolay bir yoldan çözebilmek için matematik, istatistik ve dilbilim alanlarında yeterli bilgiye sahip olmak gerekiyordu. O yıllarda, Abbasi dönemini yaşayan Araplar birçok bilim alanında ileri seviyedeydi. Aynı zamanda kriptanaliz için gerekli olan matematik, istatistik ve dilbilim alanlarında önemli

çalışmalar yapılıyordu. **Bu bilim dallarının gelişmiş olması kriptanalizin Araplar tarafından bulunmasını sağladı ve bu alanda ilk eserler Araplar tarafından yazıldı.** **Bunlardan ilki 9. yüzyılda yaşamış ve Arapların Filozofu olarak bilinen Al-Kindi'nin yazdığı "Kriptografik Mesajların Deşifresi" isimli yazıdır.** Bu yazı İstanbul'da, Süleymaniye Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır ve kriptanaliz üzerine yazılmış ilk makale olup frekans analizi kavramını ortaya atmıştır. Al-Kindi'nin kriptanaliz tekniğini şöyle özetleyebiliriz: Yazıldığı dili bildiğimiz şifreli bir mesajı çözmek için aynı dilde yazılmış yeterince uzun bir metin bulup her bir harfin kullanım sıklığını hesaplamak gereklidir. Metinde en sık kullanılan harf, şifreli mesajdaki en sık kullanılan harfe denk gelmektedir. Aynı işlem, sırasıyla diğer harfler için de yapılır. Bu işlem bittikten sonra mesajdaki harfler ortaya çıkmış olur. Al-Kindi, bu kriptanaliz yöntemine frekans analizi adını vermiştir. Sebebi ise bir dildeki her harfin bir kullanım sıklığı, yani frekansı vardır. Bir harfin frekansı yeterince uzun metinler seçilerek bulunur ve frekans o harfin kaç kez kullanıldığının metindeki toplam harf sayısına bölümüdür. Bu sayı küçük sapmalar gösterebilir, fakat harflerin frekanslarının kendi aralarındaki büyüklük sırası genelde değişmez.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kind%C3%AE

Dünyada aynı alfabenin kullanıldığı bütün dillerde her harf aynı sıklıkta kullanılmamaktadır. Örneğin, Latin alfabesini kullanan Türkçe ve İngilizceyi düşünürsek, Türkçede en çok kullanılan harf "A" iken İngilizcede "E"dir. Bu nedenle frekans analizi yapabilmek için öncelikle şifrelenmiş metnin hangi dilde yazıldığını bilmek gerekir. Hangi dilde yazıldığı biliniyorsa yapılacak şey, o dilin harflerinin frekanslarını bulmak olacaktır. Dilin harf frekansları elde edildiği zaman şifreyi çözmek uzun bir zaman almayacaktır. Şifremetinde en çok kullanılan harf, dilde en çok kullanılan harfe ya da harflerden birine karşılık gelecektir. Bu işlem şifremetinde en çok kullanılan harften en az kullanılan harfe doğru yapıldığı zaman, kriptanalizde başarılı olma olasılığı yükselir. Harflerin frekans dağılımına ek olarak sesli ve sessiz harflerin ilişkileri, İkililerin, üçlülerin bulunuş karakteristikleri ve tekrar eden durumları kullanılarak kriptanalizde başarı sağlanabilir. Bunun açıklaması ise, şifre sisteminde harflerin sadece yer değiştirmesidir. Dilin sahip olduğu özellikler değişmediği için şifre alfabedeki harfler, yerine geçtikleri düzmetiın alfabesindeki harflerin özelliklerini alır.

Türkçemiz için oluşturulan harf frekans tablosu 6.421.357 adet harften oluşan metinler üzerinde yapılan hesaplamalar sonucunda aşağıda verilmiştir.

HARF	Binde	HARF	Binde	HARF	Binde
A	121	I	48	R	68
B	25	i	107	S	28
C	9	J	0,5	ş	16
ç	10	K	47	T	31
D	41	L	62	U	29
E	95	M	37	Ü	15
F	5	N	71	V	8
G	13	O	22	Y	31
Ğ	11	Ö	7	Z	14
H	11	P	8		

Harflerin kullanım sıklıkları

Tabloyu anlamak için birkaç örnek verelim. 1000 karakterden oluşan bir metinde yaklaşık olarak 121 tane A harfi, 25 tane B harfi bulunur. Bu durum aslında çok genel bir yaklaşım olup sadece tabloyu açıklamak için verilmiştir. 1000 harflik bir metin frekans analizi için oldukça kısadır. Burada yaklaşık altı buçuk milyon harften oluşan metindeki harflerin kullanım sıklıklarını daha iyi açıklayabilmek için 1000 harflik bir metne indirgeme yapılmıştır. Tablodan görüldüğü üzere Türkçemizde en çok kullanılan sesli harfler sırasıyla "A,İ,E", en çok kullanılan sessiz harfler ise "N,R,L,K,D"dir. Şifremetindeki herhangi bir harfin düzmetindeki "A,İ,E,N,R,L,K,D" harflerinden biri olma olasılığını tablodan bakarak bulalım: Bin harf içinde 121 tane "A", 107 tane "I", 95 tane "E". ..41 tane "D" vardır.Toplamda bin harf içinde 612 tanesi bu harflerden biridir. Yani düzmetindeki bir harfin bu harflerden biri olma olasılığı 0,612'dir. Başka bir deyişle yeterince uzun bir metin aldığımızda, o metnin yarıdan fazlasının bu harfleri içerdiğini görürüz. Aynı şekilde şifremetindeki bir harfin düzmetindeki "J,F,Ö,P,V,C" harflerinden biri olma olasılığını hesaplarsak, binde 32 harf yani 0,032 buluruz. Bu da oldukça az bir orandır, çünkü bu harfler dilimizde en az kullanılan harflerdir. Bu iki işlem frekans analizine örnek verme amaçlı yapılmıştır. Frekans analizinde, bu örnekler gibi o dildeki daha birçok özelliğe bakılarak bulunan sonuçlarla şifremetindeki harfler teker teker ortaya çıkarılabilir. Ancak, sadece harflere tek tek bakarak ortaya çıkan frekans analizleri her zaman doğru sonuç vermeyebilir. Bu tip durumlarda, harf İkililerine, üçlülerine bakılmalıdır. Harf İkililerinde genelde sesli harfler sessizlerle birlikte görülür, T ve N haricindeki sessiz harflerin, sesli harfler ile birlikte olma olasılığı yüksektir. Türkçemizde en çok karşılaşılan harf İkilileri sırasıyla

"İN, AR, LA, AN, ER, İR, LE, DA, Bİ, DE, MA, KA, ÎL, AK, ME",

harf üçlüleri sırasıyla

“LAR, ARİ, BİR, DEN, NDA, RİN, ERİ, DAN, AMA, İNİ, ADA, NDE”

dir. Bunun yanında her dilin kendine özgü birçok kuralı vardır. Örneğin, Türkçede hepimizin bildiği Büyük Ünlü Uyumu ya da Küçük Ünlü Uyumu kuralları şifrelenmiş Türkçe bir metni analiz ederken oldukça işimize yarayabilir. Sonuç olarak bir dilde frekans analizi yapabilmek için o dilin kurallarını iyi bilmek gerekmektedir.

Frekans analizinde, harflerin frekansları kısa metinler üzerinden hesaplanırsa, bulunan sonuçlar genelde frekans tablolarındaki değerlerden büyük sapmalar gösterebilir veya tablodaki harflerin kullanım sıklıkları değişebilir. Bu nedenle frekans analizleri olabildiğince uzun metinlerde yapılmalıdır. Uzun metinler veya kitaplar, frekans analizleri yapıldığında yazıldığı dilin harf frekans tablolarına, sayılarda çok az bir değişiklik olsa da sıralama olarak genelde uyar. Ancak tarihte bu kurala uymayan kitaplar da yazılmıştır. Örneğin, Fransız yazar Georges Perecin 1969 yılında yazdığı “La Disparition” adlı eserinin tamamında “e” harfi geçmemektedir. Bu kitabı İngilizceye çeviren İngiliz yazar Gilbert Adair de, çevirisinde “e” harfini hiç kullanmamıştır. Eğer Adair’ın bu 200 sayfalık çevirisi tek alfabeli yerine koyma şifresiyle şifrelenseydi, bu metnin kriptanalizi İngilizcede en çok kullanılan harf metinde geçmediği için yanıltıcı olacaktı.

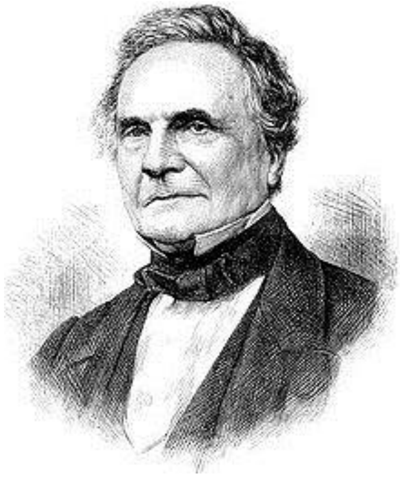
Frekans analizinin keşfi tek alfabeli şifre sistemlerini güvensiz duruma getirmişti. Bu nedenle var olan sistemleri güvenli yapabilmek için çeşitli yöntemler denendi. Örneğin, şifrelenecek iletideki boşluk yerine önceden kararlaştırılan herhangi bir harf konulup, şifreleme oluşan yeni ileti üzerinde yapılıyordu.

Böylece boşluklu olmayan metnin şifrelenmesiyle sözcükler ayırt edilemiyor ve dilin yapısal özellikleri uygulanamıyordu. Fakat zamanla bu tekniği öğrenen kriptanalistler şifreli metinde en çok geçen harfi boşluk olarak değerlendirip bunun üzerinden frekans analizini uygulamaya başladılar. Bu yöntemin de deşifre edildiğini gören kriptograflar başka yöntem arayışlarına girdiler ve sonunda uzun yıllar kırılamayan ve güvenliği sağlayan bir şifre geliştirdiler. Bu şifreleme tekniğinde birden fazla şifre alfabe kullanılıyordu. Bu yüzden bu şifrelere çok alfabeli şifreler denmektedir.

Tarihte, çok alfabeli şifrelemeden ilk olarak 1518 yılında Johannes Trithemius adında bir Alman tarafından yazılan “Polygraphiae” adlı kitapta bahsedilmektedir. Esas olarak, uzun yıllar kırılamayan çok alfabeli şifreyi 1553 yılında **Giovan Batista Belaso** adlı bir İtalyan geliştirmiştir. O sene yayınladığı ***La cifra del. Sig. Giovan Batista Belaso*** adlı kitabında açıkladığı bu şifre daha sonraları **Vigenere şifresi** olarak adlandırılan şifrenin orijinal halidir. 1586’da bu şifrenin biraz daha gelişmiş şeklini tasarlayan ve sunan Fransız diplomat Blaise de Vigenere adına adanan Vigenere şifresi uzun yıllar **le chiffre indechiffrable** (kırılamayan şifre) olarak adlandırılmıştır. Ünlü kripto tarihçisi David Kahn *The Codebreakers* adlı kitabında Belaso’nun haksızlığa uğradığını ve ünlü Vigenere şifresinin bulunmasında Belaso’nun büyük payı olduğunu savunmaktadır. Peki, bu şifre neden bu kadar etkili olmuştur ve tek alfabeli sistemlerden ne gibi farklılıkları vardır? Bu şifrede düzmetindeki her bir harf ayrı bir şifre alfabeyle şifrelenir. Hangi şifre alfabenin seçileceğine anahtar sözcüğe bakıp karar verilir. Böylece düzmetindeki aynı sözcükler için farklı şifremetinler oluşur, bu da frekans analizinin basit şifrelerdeki gibi tek başına uygulanmasına engel olur. Böylece frekans analiziyle bir adım öne geçen kriptanalistler Vigenere şifresinin bulunmasıyla büyük bir yenilgi yaşamışlardır. **Uzun yıllar güvenilirliğini koruyan bu şifre, 1854-1863 yılları arasında İngiliz matematikçi Charles Babbage ve Avusturya ordusunda görevli kriptograf Friedrich Kasiski**

tarafından kırılmıştır.

Blaise de Vigenere   Charles Babbage

http://en.wikipedia.org/wiki/Blaise_de_Vigen%C3%A8re

http://tr.wikipedia.org/wiki/Charles_Babbage

Şimdi Vigenere şifresini bir örnekle açıklamaya çalışalım. Şifreleme işlemi için öncelikle bir anahtar belirlememiz gerekmektedir. Anahtar olarak "ODTÜ" sözcüğünü seçelim. Anahtar sözcükteki her harf oluşturulacak şifre alfabenin ilk harfi olacaktır ve kaç adet şifre alfabe kullanılacağını gösterir. ODTÜ sözcüğü dört harf içerdiği için bizim bu örnekte kullanacağımız şifre alfabe sayısı dörttür. İlk olarak şifre alfabeleri belirleyelim ve bir tablo oluşturalım. Tablo oluşturma aşamaları sırayla şöyledir:

3. Tablodan yararlanmayı kolaylaştırmak için bir satıra düz alfabe, bir sütuna da tablonun elemanlarını belirleyecek anahtar sözcük, yani "ODTÜ" yazılır.

ABCÇDEFGĞH Iİ J KLMNOÖPRS ŞTUÜVYZ

O

D

T

Ü

4. Şimdi tabloyu oluşturabiliriz. Tablonun ilk satırına anahtar sözcüğün ilk harfi olan "0"'dan başlayarak alfabenin geri kalan harfleri sırayla yerleştirilir; yani "O-0-P-...-Y-Z-A...-L-M-N" şeklinde doldurulur. Aynı şekilde "D" harfinin bulunduğu satıra D'den başlayarak alfabenin geri kalanı yazılır. "T" ve "Ü" harflerinin satırları da böylelikle doldurulur. Sonuçta aşağıdaki tablo elde edilir.

	A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y
O	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z	A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M
D	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z	A	B	C
T	T	U	Ü	V	Y	Z	A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S
Ü	Ü	V	Y	Z	A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T

Artık bu tabloyla göndermek istediğimiz iletiyi şifreleyebiliriz. İletimiz "ANKARA" sözcüğü olsun. Şifrelemeyi gerçekleştirebilmek için anahtar sözcüğü düzmetin ile eşleştirmek gerekir. Anahtar kelimemiz düzmetinden kısa olduğundan, düzmetin bitene kadar anahtar tekrarlanır.

Düzmetin: ANKARA

Anahtar : ODTÜOD

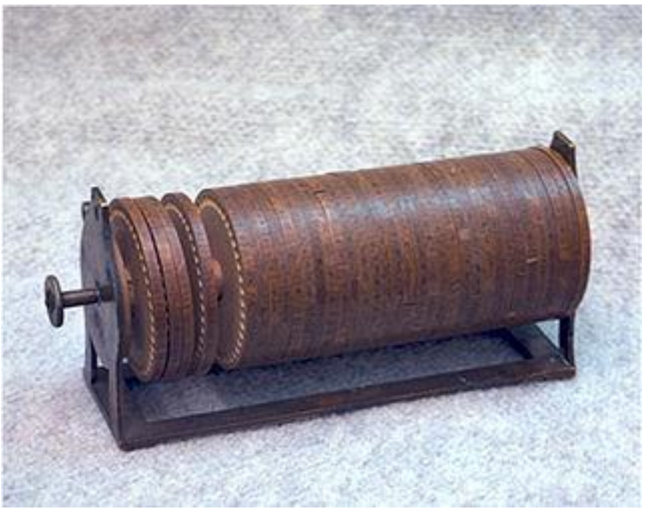
Yukarıdan da görüleceği üzere düzmetnin ilk harfi olan "A", anahtardaki "O" harfine denk gelmektedir. Bu demektir ki "A" harfini şifrelemek için "O" harfiyle başlayan alfabeyi kullanacağız. Tablodan bakarak "A" harfinin bulunduğu sütunla "O" harfinin bulunduğu satırın kesişimindeki harf alınır: "O" ve düzmetindeki "A"→ "O" harfine dönüşür. Aynı şekilde "N" harfinin sütunuyla "D" harfinin satırının kesiştiği yerdeki "R" harfi şifremetinde "N" nin yerini alır. Benzer işlemler geriye kalan harfler için de tekrarlanırsa; "K" → "G", → "A" → "Ü", "R" → "Ğ", "A" → "D" dönüşümleri gerçekleşir ve böylece ANKARA kelimesinden "ORGÜĞD" şifremetni elde edilir.

Aynı mesajı tek alfabeli şifre ile şifreleseydik, düzmetindeki aynı harfler şifremetindeki aynı harfe karşılık gelecekti. Yukarıdan da görüleceği üzere düzmetindeki A ' ların hepsi şifremetinde farklı harflerle temsil edilmektedir. Düzmetindeki her "A" harfi farklı şifre alfabelerle şifrelendiği için şifremetinde de farklı harfler meydana gelmiştir. Bu örnekte anahtar dört harfli olduğu için dört farklı şifre alfabe vardır ve şifre alfabeler tekrarlanır. Başka bir deyişle, düzmetnin birinci, beşinci, dokuzuncu...gibi yani mod 4'te denk olan sayıların sırasında gelen harfler aynı şifre alfabe ile şifrelenir. Örneğimizde, ANKA'dan sonraki "R" ve "A" yine "O" ve "D" harflerine göre şifrelenmiştir.

Vigenere şifresi uygulanması basit bir şifre olmasına rağmen güvenilirliği 200 yıl kadar sürmüştür. Şifreyi kırmak için sadece frekans dağılımı yeterli değildir. Vigenere şifresinde frekanslar çok daha dengeli ve düzgün dağılmaktadır, çünkü farklı şifre alfabeler arasında gidip gelmeyi sağlayan bir anahtar sözcük kullanılır. Bundan dolayı, anahtarın boyutunun bilinmesi çok önemlidir. Anahtar boyutu bize aynı şifre alfabeye ne zaman dönüldüğünü göstermektedir. Anahtardaki harf sayısına periyot adı verilir. Yukarıda yaptığımız örnekte periyodumuz, yani anahtar uzunluğumuz dörttü. Bu örnekte daha önce de belirttiğimiz gibi her dört harfte bir şifre alfabeler tekrarlanmaktaydı. Vigenere şifresinin analizini yapan Babbage ve Kasiski'nin dikkatini çeken de bu tekrarlama olayı olmuştur. Anahtarın uzunluğu belirlenebilirse eğer, aynı şifre alfabeyle şifrelenmiş harfler belirlenip onlar üzerinden frekans analizi yapılarak birtakım ipuçları çıkarılabilirdi. Yani anahtarın uzunluğunu bulmak analiz için önemli bir adım olacaktı. Anahtar uzunluğunu bulmak içinse şifremetinde tekrarlanmış gruplar arasındaki uzaklığı hesaplamak gerekliydi. Bunu bulmak için Friedrich Kasiski bir yöntem geliştirdi. Kasiski testi denilen bu yöntemde şifreli metinde birden fazla meydana gelen üç veya daha uzunluklu harfler kümesinin düzmetinle ilişkisinin olup olmadığı kontrol edilir ve bir tekrarlama sözkonusuysa tekrarlayan şifremetinlerin arasındaki

harf sayısının periyot olup olmadığına bakılır. Periyot değilse de o sayının tam bölenleri periyodu verir, bu nedenle bölenleri araştırılır. Vigenere şifresinin kriptanalizi anlaşılacağı üzere oldukça ayrıntılı ve teknik bilgi gerektiren bir konudur.

18. yüzyılın sonlarına kadar Vigenere şifresinin üstünlüğü devam etti. Fakat bu dönemde yeni sistemler de üretilmeye çalışılıyordu. 1790 yılında Thomas Jefferson, Pennyslvainia Üniversitesi matematikçilerinden Dr. Robert Patterson'un yardımıyla şu anda Jefferson Diski adıyla bildiğimiz sistemi geliştirdi. Jefferson Diski, İngiliz alfabesinin harf sayısı nedeniyle toplamda 26 diskten oluşuyordu. Her disk üzerinde alfabedeki tüm harfler rastgele biçimde yazılmıştı. Şifreleme işlemini yapmak isteyen kişi, düzmetni Jefferson diskindeki bir sırada oluşturup geri kalan sıralardan herhangi birini seçerek şifremetni elde ediyordu. Aynı özellikleri taşıyan Jefferson diski hem alıcı hem de gönderici tarafında bulunmak zorundaydı. Şifremetni alan alıcı elindeki Jefforson diskiyle şifremetni oluşturup, böylelikle geri kalan sıralardaki anlamlı metni çıkarmış oluyordu. Şifremetni ele geçiren düşmanın elinde, bu özellikteki, yani harflerin göndericinin ve alıcının diskindeki karıştırılmış şekliyle bulunan Jefferson diskinin bulunması gerekmekteydi. Başka bir deyişle, her Jefforson diski aynı değildi, bu yüzden güvenli bir sistem olmuştur ve bu şifreleme aletinin benzeri 2. Dünya Savaşı'nda Amerikan ordusu tarafından kullanılmıştır. Thomas Jefferson yaptığı bu sistem ile Amerikan Kriptografisinin babası olarak da adlandırılır.

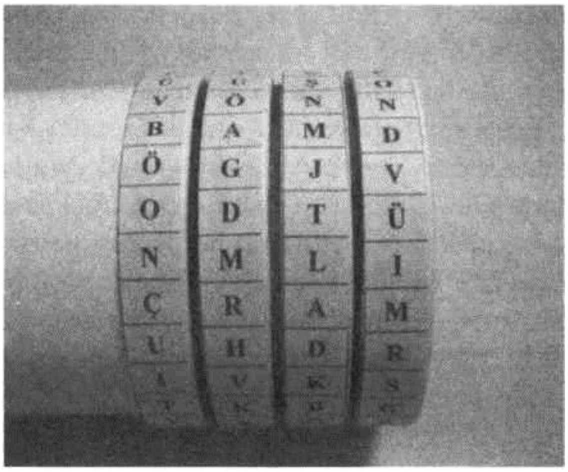

Orijinal Jefferson Diski

http://en.wikipedia.org/wiki/Jefferson_disk

Aşağıdaki resim de bizim, Türkçe alfabeye göre oluşturduğ umuz ve dört diskten oluşan, yani sadece dört harfli ileti yazılabilen Jefferson diskinin bir örneğidir. Şimdi bu diskle bir ileti gönderelim: Göndereceğimiz mesaj ODTÜ sözcüğü olsun. Şifremetnimizi de resimde görülen bir sıradan alalım. Örneğin, ODTÜ'nün altındaki "NMLI" da şifremetnimiz olsun.

"NMLI" şifremetnini aynı diskten olan alıcıya gönderdiğimizde o da diskleri döndürerek NMLI şifresini bulup üstündeki ODTÜ iletisini görebilir.

Örnek Jefferson Diski

Disklerle yapılan şifreleme bulunduktan sonra kriptograflar bu sistemi geliştirmeye yönelik araştırmalara başladılar. 1817 yılında Colonel Decius Wadsworth üzerinde harflerin değişik numaralarla bulunduğu çarklardan oluşan bir şifreleme diski geliştirdi. Bu ve Jefferson Diski, şifrelerin disklerle oluşturulmasının ilk örnekleri olarak verilebilir. O dönemlerde farklı bir sistem olarak da 1854 yılında Charles Wheatstone'nın tasarladığı, Playfair olarak adlandırılan şifreleme yöntemini gösterebiliriz.

Wheatsone-Playfair şifresi ismini elektrikli telgrafın öncülerinden Charles Wheatsone ve Baron Lyon Playfairden alır.

Playfair şifresi ilk konularda bahsedilen Polybius'un dama tahtası sistemi gibi 5x5 Ük bir matris kullanmaktadır. Aslında bu şifreleme sistemi 26 harften oluşan İngiliz alfabesi için tasarlanmıştır ve "I"ve "J" harfleri bir arada düşünülerek 25 hücresi olan bu matrise tüm alfabe her hücreye bir harf gelecek şekilde sığmaktadır. Ancak biz bu şifrelemeyi daha iyi açıklamak için Türkçe alfabe üzerinden bir örnek yapacağız. Bu nedenle bazı hücrelere birden fazla harf yazmamız gerekmektedir. Playfair şifresinde şifreleme algoritması, düzmetindeki her bir harf çiftini başka bir harf çiftiyle değiştirir; fakat şifreleme işlemine geçmeden önce bir anahtar belirlenmesi ve o anahtara göre matrisin oluşturulması gerekmektedir. Anahtar, matrisin ilk hücresinden başlayarak, her hücreye bir harf yazılacak şekilde birinci satırdan yazılmaya başlanır. Birden fazla kullanılan harfler ilk kullanımdan sonra atılır ve ilk satıra sığmadığı takdirde ikinci satırdan devam edilir. Anahtar yazılıp, kalan hücrelere de alfabenin geri kalan harfleri sırayla yazılır. Bu örnek için anahtar sözcüğümüzü "KRİPTOGRAFİ" olarak seçelim ve birden fazla kullanılan harfleri atarak "KRİPTOGAF" olarak ilk satırdan itibaren yazalım. Türkçe alfabe kullandığımız için bazı harfler aynı hücreye yazılmıştır, bu şifrenin orjinalinde her hücrede bir harf bulunmaktadır.

Tablomuzu oluşturduktan sonra bir şifreleme örneği yapalım. Öncelikle şifrelenmek istenen ileti, harf İkililerine ayrılır. Eğer şifrelenecek mesajımız tek sayıda harften oluşuyorsa, mesajın sonuna istenilen bir harf eklenir. Şifre çözme işleminde son harfin herhangi bir önemi yoktur. Her İkilideki harfler birbirinden farklı olmalıdır.

K	R	i	P	T
O	G	A	F	B
C	C	D	E	G
H	I	J	L	M
N	O	S/Ş	U/Ü	V/Y/Z

Anahtar kelimeye göre hazırlanan tablo

Düzmetin:

“OD-TÜ-UY-GU-LA-MA-Ll-MA-TE-MATÎ-KE-NS-TÎ-TÜ-SÜ”

Şifreleme algoritmasını tabloya bakarak uygulayacağız ve şifrelemeyi ayırdığımız İkililer üzerinden yapacağız. Algoritmanın işleyişi aşağıdaki gibidir:

4. İkilideki harflerden ikisi de aynı satırda ise sağlarındaki harflerle yer değiştirirler. Mesela, örneğimizde düz metindeki “SÜ” harf İkilisi “UV” İkilisine dönüşür. Eğer harflerden biri satır sonunda olsaydı, o zaman satır başındaki harfle yer değiştirme yapılırdı. Örneğin metnimizde “SZ” İkilisi olsaydı “UN”ye dönüşecekti.

5. İkilideki harflerden ikisi de aynı sütunda ise altlarında bulunan harfler ile değiştirme yapılır. Eğer diizmetinde “AS” harf İkilisi olsaydı “Dİ” İkilisine dönüşürdü.

6. İkilideki harfler aynı satırda veya aynı sütunda değilse, ilk harfi şifrelemek için bu harfin bulunduğu satır ve ikinci harfin bulunduğu sütunun kesişimindeki harf alınır, ikinci harfi şifrelemek içinse ilk harfin bulunduğu sütun ve ikinci harfin bulunduğu satırın kesişimindeki harf alınır. Örneğin “MA” harf İkilisi “JB” İkilisine dönüşür.

Bu algoritmaya göre diizmetnimizi şifrelersek ilk ikili aynı satır veya sütunda olmadığı için üçüncü maddeye göre şifrelenir ve “OD” İkilisi “AC” İkilisine dönüşür; ikinci ikili aynı şekilde “PV”ye; üçüncü ikili aynı satırda olduğu için birinci maddeye göre şifrelenir ve “VN” İkilisine dönüşür. Geriye kalan İkilileri ise okuyucumuza bırakıyoruz.

Anahtar sözcüğü bilen herkes, aynı matrisi oluşturup şifreleme algoritmasını tersten uygulayarak şifre çözme işlemini kolaylıkla yapabilir. Mesela, şifremetnin ilk İkilisi “AC” ikilisiydi. Aynı algoritmayı uygularsak; “A”nm bulunduğu satırla “C”nin bulunduğu sütunun kesişimindeki harfin “0”yu; “A”nm bulunduğu sütunla “C”nin bulunduğu satırın kesişimindeki harfin de “D”yi verdiğini görürüz. Yani düzmetnin ilk İkilisini elde etmiş oluruz. Diğer iki madde ise tersten uygulanır. Mesela, aynı satırda bulunan şifrelenmiş harf İkilisi, sağ değil de sol taraflarında bulunan harflerle yer değiştirilerek düzmetindeki eş değer ikili bulunur. Üçüncü şifremetin İkilisi “VN”yi ele alalım. “V” ve “N” aynı satırda olduğu için sol taraflarında bulunan harflerle yer değiştirir ve “UY” ye dönüşür. İngiliz Savaş Şubesi tarafından kullanılan Playfair şifresi 20. yüzyılın başlarına kadar güvenliğini korusa da daha sonraları harf İkililerinin frekans dağılımı kullanılarak kriptanaliz edilmişti. Günümüzde kullanılan blok şifreler Playfair’in çalışma prensibine benzer bir mantıkla şifreleme işlemini yapmaktadırlar.

Buraya kadar verdiğimiz algoritmaların gücünün nereden geldiğinden, güvenliğinin hangi faktörlere bağlı olduğundan çok fazla bahsetmedik. Güvenli ve pratik olması şifre sistemlerinin sağlaması gereken en önemli özelliklerindendir. Tarihte bu konudan yazılı olarak ilk bahseden Hollandalı dilbilimci ve kriptograf Auguste Kerckhoffs'tur. Auguste Kerckhoffs, 1883 yılında yayınladığı *"La Cryptographie Militarie*" isimli makalesinde bir şifreleme sisteminde anahtar bilinmediği taktirde, sistem ile ilgili her şey bilinse bile sistemin güvenliğinin tam olması gerektiğini söylemiştir. Bu prensipler o tarihten sonra tasarlanan şifre sistemleri için önemli bir yol gösterici oldu. Kerckhoff Prensiplerini altı ana maddede toplayabiliriz:

- Sistem pratik ve matematiksel bir gerçekliğe dayanmalı.
- Sistem gizliliğe dayanmamalı. Yani sistem hakkındaki her şey herkes tarafından bilinmeli.
- Sistemde kullanılan anahtarlar taraflar arasında kolayca, üçüncü kişinin değiştirmesine izin vermeden değiştirilebilmeli.
- Sistem telgraf uygulamasında kullanılabilmeli.
- Sistemin kullanılabilmesi için fazla sayıda insana ihtiyaç duyulmamak.
- Sistemin uygulaması ve anlaşılması kolay olmalı ve şifreleme sisteminin güvenliği, şifreleme algoritmasını gizli tutmaya dayanmamalıdır; güvenlik, yalnızca anahtarı gizli tutmaya dayanmalıdır.

Kerckhoffs o dönem için oldukça önemli saptamalar yapmıştır. Özellikle ikinci madde Kerckhoffs prensibi olarak bilinir ve "Bir kriptosistemin güvenliği anahtarın gizliliğine bağlıdır" diye özetlenebilir. Kerckhoffs'tan yaklaşık 60 yıl sonra Amerikalı ünlü bilim adamı Claude Shannon da güvenli bir şifreleme sisteminde ele geçirilen şifreli mesajdan istatistiksel verilerle anahtara ulaşılamaması gerektiğini ve anahtarın gizliliğinin sistemin güvenliği için en önemli etken olduğunu öne sürmüştür. Shannon'ın teorilerinden günümüz kriptografisinde daha ayrıntılı bir şekilde bahsedeceğiz.

Kriptanaliz geliştikçe kriptograflar daha güvenli sistemler için yeni buluşlar yapmaya devam ediyorlardı. 1929 yılında Leşte S. Hill tarafından bulunan Hill Şifresi çok alfabeli şifreleme sistemlerine başka bir örnektir ve çok alfabeli şifreleri daha pratik bir hale getirmesi bakımından çok önemlidir. Ayrıca, Claude Shannon'un 1949 yılında öne sürdüğü güvenli bir şifreleme sisteminin karıştırmayı iyi yapması gerektiği bu sistem tarafından sağlanmaktadır. Hill şifresi lineer cebire dayanmaktadır, şifrelenmek istenen düzmetin alt gruplara bölünerek önceden belirlenmiş anahtar matrisler ile işleme sokulur. Bu nedenle harflerin sayılara çevrilmesi gerekmektedir. Hill şifresi için öncelikle alfabedeki her harf bir sayıya karşılık getirilir.

A B C Ç D E F G Ğ H I İ J K L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

Hill şifresinin pratikteki kullanımı düzmetni ikili bloklar halinde şifrelemektir. Bu daha uzun bloklarla da yapılabilir, ancak biz burada kolaylık olması açısından ikili bloklarla yapacağız.

İlkel şifreleme algoritmalarından birisidir. Bu yöntemde blok şifreleme (block cipher) kullanılır. Yani şifrelenecek açık metin (plain text) bloklara bölünerek blok blok şifrelenir. Her blok için Affine Cipher benzeri bir yaklaşım izlenerek verilen anahtar ile metindeki karakter değeri çarpılır. Elde edilen sonuçlar toplanarak yeni karakter elde edilir.

Örneğin anahtar olarak aşağıdaki matrisin kullanıldığı bir Hill şifrelemesi (tepe şifrelemesi) olsun:

$$A = \begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 4 & 5 \end{bmatrix}$$

Bu matrisi kullanarak öncelikle şifreleme işlemini yapalım. Diyelim ki şifrelemek istediğimiz metik BE olsun. (dikkat edilirse 2 boyutunda bir blok aldık bunun sebebi anahtarın 2×2 matris olmasıdır)

BE = {1,4}

MAtris çarpımı yapılarak

$$\begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 4 & 5 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 \\ 4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 14 \\ 24 \end{bmatrix}$$

Sonuuc elde edilir. Dolayısıyla şifrelenmiş metnimiz OY olarak bulunur.

Şifrenin açılması için matrisin tersinin bulunması gerekir:

|A| = 2×5 – 3×4 = 10–12 = –2 , olarak matrisin determinantı bulunur.

Matrisin tersi alındığında :

5 –3

–4 2

değerlerinin –1/2 ile çarpılmış halidir:

–2.5 1.5

2 –1

olarak bulunur.

Yukarıdaki bu tersi alınmış matris ile mesajımızı çarpalım

–2.5 1.5 14

2 –1 24

sonuç olarak:

1

4

matrisi geri bulunmuş olur.

Bkz: http://bilgisayarkavramlari.sadievrenseker.com/2008/11/19/hill-sifrelemesi-hill-cipher/

Bu bölümde anlatılan kağıt-kalem ile yapılabilen şifreleme sistemleri artık günümüzde kullanılmamaktadır. Bunlar daha çok, gazete sayfalarının bulmaca köşelerinde yer alan eğlenceli ve düşündürücü zeka sorularına benzer örneklerdi. Bu şifreler I. ve II. Dünya Savaşları'na kadar sivil ve askeri amaçlarla kullanılmış ve makinelerin yaygınlaşmasıyla tarih sayfalarındaki yerlerini almışlardır.

Sh: 13-48

Sonuç

Güçlü olan sistemler yollarına devam ederken teknolojinin gelişimine direnemeyen güçsüz sistemler tarih sayfalarındaki yerlerini almışlardır, tıpkı kitapta anlatılan Sezar, Vigenere, Enigma ve birçokları gibi. Son olarak gördüğümüz kuantum bilgisayarları tamamlandığında ise günümüz sistemleri tarih olacaktır. Bunun sonucunda devreye giren kuantum kriptografi uygun altyapı oluşturulduğu ve uzun mesafelerde çalışabilecek konuma getirildiği sürece şifreleme evriminin duracağı iddia edilmektedir. Geriye bir tek soru kalıyor: Bu kusursuz güvenlik herkese açık olacak mı, yani hükümetler buna izin verecek mi? İzin verildiği takdirde ise ortaya ahlaki bir sorun çıkacaktır. Suç unsuru teşkil eden bilgilerin mutlak güvenli bir şekilde iletilmesi suçun artmasına neden olacak, bu iletişim şekli istihbaratı engelleyecektir. Günümüzün kutuplaşmış ve karmaşık dünyasında her gönderilen bilgi faydalı değildir. Zararlı bilgilerin de bu şifrelemelerden faydalanmaları ve güvenli bir şekilde iletilmeleri bilgi denetimini zorlaştıracaktır. Bu sebeple kusursuz güvenli bilgi iletimi bazı hükümetlerin aleyhine olacak ve sonucunda herkes tarafından kullanılması engellenecektir. Bitirirken şunu da ekleme gerekliliğini görüyoruz : Kriptografi güvenli bir dünya oluşturacağı gibi kötü amaçlar için de kullanılabilir. Tüm dünyanın, elindeki bu altın anahtarın değerini bilmesi ve doğru bir şekilde kullanması gelecek için faydalı olacaktır.

Sh: 109

Kuantum Kriptografi ve Kriptografinin Geleceği" *için kitabı okumanız gerekiyor.*

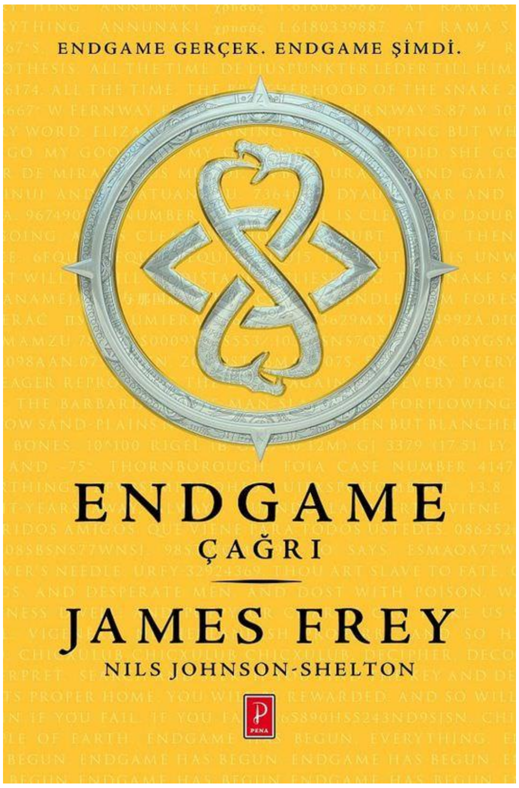
Daha Fazla bilgi için Kaynak:

Şifrelerin Matematiği KRİPTOGRAFİ, hzl: Canan ÇİMEN Sedat AKLEYLEK Prof. Dr. Ersan AKYILDIZ, ODTÜ Bilim ve Toplum Kitapları Dizisi, 5. Baskı Ocak 2011, Ankara

ENDGAME

Genç yetişkinleri hedefleyen dizi, dünyanın sonunu getirecek felaketlerin başlamasıyla 12 kadim uygarlığın temsilcisi olan 12 özel gencin, dünyanın ve kendi ırklarının kurtuluşu olan 3 anahtarı arama mücadelesini anlatıyor.

242 Yazılar

Türkiye'deki ismiyle "Endgame: Çağrı", bir maç sırasında Fenerbahçe Stadı'na düşen bir meteorla başlıyor ve bu, dünyanın sonunu getirecek felaketlerin ilki oluyor. Doğduklarından beri dünyayı kurtarmak için yetiştirilen, farklı niteliklere ve güçlere sahip 13-20 yaş arası gençler, bu işaretin ardından 3 anahtarı bulmak için amansız bir mücadeleye girişiyor.

Romanın satırlarında gizli ipuçlarını bulan ve şifreleri çözen okuyucular, dünyanın herhangi bir yerinde saklanan anahtarla, Las Vegas'taki bir otelin lobisinde duran ve içinde 500 bin dolar değerinde altın bulunan kasayı açma şansına sahip olacak. İkinci kitap 1 milyon dolar, üçüncü kitap 1,5 milyon dolar, toplamda ise 3 milyon dolar değerinde altın kazanma fırsatı sunulacak.

Açıklamada görüşlerine yer verilen James Frey, birçok platformda var olacak bir proje şeklinde tasarlanan kitabın, roman ve hikaye kitabının yanı sıra bilgisayar oyunları, sinema filmi, sosyal ağlar ve e-kitapları kapsayacağını ifade etti.

Endgame'de onaltılık sayı sistemi (hexadecimal)

Endgame Çağrı kitabında kullanılan bir diğer şifreleme yöntemi olan Onaltılık Sayı Sisteminden bahsedeceğiz.

Bildiğiniz gibi normalde 10'luk sayı sistemini kullanıyoruz. Yani her basamakta en fazla 9'luk bir sayı değeri olabiliyor ve 10'a geldiğimizde yeni basamağa geçiyoruz. Dolayısıyla rakam olarak bildiğimiz on adet rakamı kullanıyoruz. 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ve 9.

Onaltılık sayı sitemi de bu şekilde düşünülebilir. Onluk sistemden farklı olarak her basamağın sayı değeri en fazla 15 oluyor. Yani her basamak için 0 dahil 16 rakam kullanılıyor gibi düşünebilirsiniz. Halbuki bizim rakamlarımız 10 adet. Bu yüzden diğer

rakamlar için harf kullanılıyor. Böylece onaltılık sistemin rakamları şöyle oluyor: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, a, b, c, d, e, f.

Kitapta karşınıza 3c;4b gibi şeyler çıkarsa bunlar muhtemelen Onaltılık sistemle yazılmış sayılardır.

Peki bu sayıları onluk sisteme çevirmek ne işimize yarayacak? Aslında onluk sisteme çevirmeye çalışmıyoruz. ASCII denen karakter setindeki harf karşılıklarını bulmaya çalışıyoruz. Aşağıda linkini verdiğimiz araç ile onaltılık sistemde yazılmış sayıların ASCII karşılıklarını bir tıkla bulabilirsiniz.

http://www.asciitohex.com/

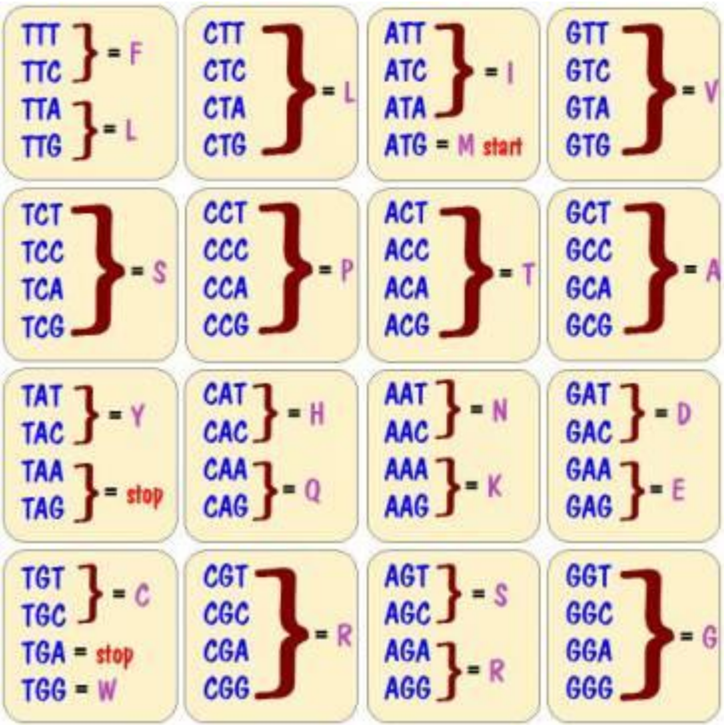
49 59 49 20 4f 59 55 4e 4c 41 52 0d 0a

"Endgame'de onaltılık sayı sistemi (hexadecimal)" üzerine MUSTAFA POLAT'ın düşüncesi

evet hex code diyede geçiyor keplerfuturistics'ten başta haberim yoktu o yüzden direk kitaptaki şifrelere odaklanmıştım farsça ibranice hex kodlar falan onları çözmüştüm bu da onlar arasındaydı zor gelebilir ama basit birşey:) birde çözmeye gerek olmayan bir şifre nedeni ise çözülmüş hali bir sonraki sayfalarda geçiyor ilk başta görsem çözmezdim bunu :)

Gerçi şöyle bir şey olabilir. Bu kodu çözünce bir yer ismi öğreniyoruz ama ondan hemen önce bir başka şifre daha var, oradan da bir koordinat çıkıyor. Bu ikisini birlikte kullanmak için verilmiş olabilir. Kitapta başka yerde o yerin koordinatları verilmiyor çünkü gördüğüm kadarıyla.

DNA ve RNA ile şifreleme

DNA'da 4 çeşit nükleotid bulunuyor. Bunlar A, G, T, C (Adenin, Guanin, Timin, Sitozin) harfleriyle temsil ediliyorlar. Bizi ilgilendiren kısmı ise bunların üçlü gruplar halinde dizildiğinde belli harfleri meydana getirmesi.

Hayali bir örnek yerine insan DNA'sından bir örnek verelim. http://www.ncbi.nlm.nih.gov/ sitesinden İnsan Genomu Projesi kapsamında derlenmiş halka açık bilgilerden yararlanabiliriz. Mesela sitede NC_000002 aratalım. Uzun bir DNA sekansı karşımıza çıkacak. Bunun bir kısmını alıp çevirmeyi deneyelim. Mesela 123456789 ve 123456797 arasındaki bölgeyi inceleyelim. Buradaki dizinin şu olduğunu görüyoruz: GACTTGAAC

Peki bu harfleri nasıl deşifre edeceğiz? Üçlü gruplara ayırarak. GAC-TTG-AAC

Her üçlü grup için bir harf tanımlanmış. Bunları yukarıdaki şemada görebilirsiniz (bunu şu siteden buldum: http://www.stevemorse.org/genetealogy/dna.htm). Yani elimizde D-L-N var. Bitti, hepsi bu kadar.

Bunu daha kolay şekilde yapmak için şu siteyi de kullanabilirsiniz: http://db.systemsbiology.net:8080/proteomicsToolkit/DNATranslator.html

ŞİFRELİ KİTAPLARI OKUMA TEKNİKLERİNDEN BİRİ VE EN ÖNEMLİSİ

Yukarıda MUSTAFA POLAT'ın site üzerine görüşünde belirttiği üzere bu yazıyı okumanızda fayda vardır. Kitap logosundaki döngüde bu fikre işaret ediyor.

YANLIŞ SORUYA DOĞRU CEVAP-Nabi AVCI

"Agathe Christie'nin kitaplarını okumadınızsa bile ismini mutlaka duymuş, belki televizyonda romanlarından uyarlanan bir iki filmini seyretmişsinizdir. Söylentiler doğruysa, Christie, bütün dünyada milyonlarca satılan kitaplarını sondan yazmaya, daha doğrusu sondan kurmaya başlarmış. Bu söylentiyi inandırıcı buluyorum. Siz de matematik derslerinden hatırlayacaksınız: Problem sormak, çoğunlukla problem çözmekten daha kolaydır. Daha önce çözdüğünüz bir problemi tekrar soru haline getirmek ise hepsinden kolaydır. Ama matematikte olduğu gibi, diğer bilim dallarında da öyle sorular vardır ki, onların cevabını soran da bilmez. Bu sorulardan bazılarını sormayı akıl etmiş olmak bile büyük bir marifet sayılır. Kimi zaman da, soruyu ilk soranın kendi verdiği cevap yanlış çıkmış; ama soru doğru sorulduğu, yerinde bir soru olduğu için, yıllar sonra birileri kalkıp sorununun doğru cevabını verdiği zaman, kimse, soruyu ilk soranı, kendi verdiği yanlış cevaptan ötürü ayıplamamıştır.

Agatha Christie'nin ve benzerlerinin yazdıkları cinayet romanlarının değişmeyen sorusu «kaatil kim?» dir. Benim okuduğum Agatha Christie romanlarında dikkatimi çeken küçük (ve adi) bir hile vardı: Her defasında, olay aydınlanınca kaatilin bir kişi değil, birkaç kişi olduğu görülüyordu. Dolayısıyla, romancının işin başından beri bizi hep «bir kaatil» aramaya itmesi, gerçek kaatilleri «yakalamamızı)) önlüyordu. Yani, soru kasten yanlış ve yanıltıcı bir biçimde sorulduğu için cevabı bulmak da güya güçleşmiş oluyordu. Ama aynı yazarın iki-üç kitabını peşpeşe okuyunca şablon hemen sırıtmaya başlıyor ve dolayısıyla merak unsuru silinip gidiyordu.

Şablon-mablon... Agatha Christie böyle onlarca kitap yazmış ve milyonlarca insana okutmuş.

Siyaset sahasında da Agatha Christie'yi aramayacak muhayyile sahipleri vardır. Bunlar da, zaman zaman, «mürteci kim?» «irtica yuvalarında neler dönüyor?» «rejimin temellerini dinamitlemek isteyenler kim?» «bu çocuk neden intihar etti?» gibi sorularla kitleleri bir süre

oyaladıktan sonra, paçadan kâğıt çeken bir kumarbaz hınzırlığıyla, bu sorularla uzaktan yakından ilgisi olmayan bir cevabı hepimize «cevap» diye yutturuverirler.

Ancak bu yutturmacalar hep aynı şablona oturmaya başlayınca da, toplumsal merak dağılıyor, yerine kasvetli bir bıkkınlık çörekleniyor. Oysa, yazının başında da söylediğim gibi, doğru cevabın ne olduğunu bilmese veya bunu söylemeye dili varmasa bile, insanın hiç – değilse soruyu doğru sorması da büyük bir meziyettir.

Sh: 21-23

Kaynak: Bombacı Parmenides, NABİ AVCI, işaret yayınları, 1989, İstanbul

YABANCI GÖZÜYLE TÜRKİYE VE GELECEĞİ : ANKARA'NIN ROLÜ DEĞİŞMEZ

2000 yılının Türkiyesi, 1980 yılının Türkiyesine benzemeyecek. Her şeyden önce, Batı Avrupa'nın bütün ülkelerinden daha fazla nüfusa sahip olacak. Ayrıca endüstrileşme yolunda epeyce mesafe katetmekle kalmayacak, bölgede güçlü ve bağımsız bir rol de üstlenecek. Eğer Yunanistan ile sorunları devam ediyorsa, Türkiye'nin sahip olacağı üstünlük, Yunanistan'ı gerekirse sığınmak için Batıya daha fazla yaklaşmaya zorlayacak.

David Barchard, İngiliz ekonomi gazetesi Financial Times'in Türkiye temsilcisi. 1980 yılından bu yana Türkiye'de bulunan Barchard, 1983 yılından beri de temsilcili k görevini sürdürüyor. Barchard'ın geçtiğimiz günlerde İngiltere'de Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü tarafından yayımlanan «Turkey and the West-Türkiye ve Batı» adlı kitabının «Beklentiler» bölümünün bir özetini aktarıyoruz:

İki önemli ticaret yolunun üzerindeki Türkiye, yüzyıllardır bir tarım ülkesi olarak biliniyor. Geniş yüzölçümüne karşın bu ticaret yolları üzerindeki rolü hayli az olan Türkiye,

1960-70 dönemindeki işçi göçü dışında da Avrupa'daki günlük yaşamı fazla etkilemiyor. Bu açıdan, Türklerin de işaret ettiği gibi, Yunanistan ile aralarında büyük bir fark var.

Ama Türkiye'nin Batı için önemi coğrafi açıdan Sovyetler Birliği'ne yakınlığı nedeniyle, askeri ve müttefik olarak ağırlık kazanıyor. Her ne kadar Türkiye ittifak dışı ülkelerle iyi diplomatik ilişkiler kurmaya gayret ediyorsa da, her ne kadar ikili sorunlar (örneğin ABD Kongresi'nin 1984 ağustosundaki Ermeni katliamı ile ilgili karar tasarısı) Türkiye'nin NATO ile ilişkilerinin sıcaklığını etkiliyorsa da, Türkiye'nin müttefik olarak rolü önümüzdeki yıllarda da değişmeyecek gibi gözüküyor. Türkiye'nin Batı ittifakının dışında fazlaca ittifak alternatifi yok.

Ama 2000 yılının Türkiye'si 1980 yılının Türkiye'sine benzemeyecek. Her şeyden önce Batı Avrupa'nın bütün ülkelerinden daha fazla nüfusa sahip olacak. Ayrıca endüstrileşme yolunda epeyce mesafe katetmekle kalmayacak bölgede güçlü ve bağımsız bir rol de üstlenecek. Eğer Yunanistan ile sorunları hâlâ devam ediyorsa, Türkiye'nin sahip olacağı üstünlük, Yunanistan'ı, gerekirse sığınmak için Batıya daha fazla yaklaşmaya zorlayacak.

Devlet Ve Entelektüeller

Buna karşılık, ticari ve ekonomik önemi artsa da, Türkiye, Batı türü günlük yaşama uzaklığı koruyacak. Batı ve Türk kamuoyları arasındaki görüş farklılığı devam edecek. Diğer yandan da Avrupa'daki azınlık Türkler, asimilasyonun en fazla olduğu bölgelerde dahi, Batı toplumunun günlük yaşamında ağırlıklarını hisettirmeye başlayacak. Türkiye ise aynı dönemi yarı-izole olarak yaşayacak; devlet ile entelektüeller arasındaki küskünlük devam edecek ve bu küskünlük Türkiye'nin Batılı bir ülke olarak anılmasını olumsuz açıdan etkileyecek. Ama bu küskünlük film yönetmenlerinin, müzisyenlerin, politikacı ve işadamlarının giderek artan sayılarda Batıda boy göstermesini önleyemeyecek. **Eğer Türk basını da göçmenlerin asimilasyonuna köstek olmazsa bu oluşum hızlanacak.**

Ekonomik ve savunma açısından güçlü, dışarıya az bağımlı ve bölgede aktif bir rol oynayan Türkiye, giderek daha ürkek bir müttefik haline geleceğinden, Batıyı, Türkiye'nin müttefik olarak önemine bakışını gözden geçirmeye zorlayacak. Yani, bir başka deyişle, endüstrileşmiş bir Türkiye, Batıdaki kısa vadeli menfaatleri ile Batının üzerinde yükseldiği temel ilkeler arasında seçim yapmaya zorlanacak.

Bu da tabii. Türkiye'yi «Batılı» olup olmamak sorunu ile karşı karşıya bırakacak. Zaten, daha şimdiden bu konu tartışılıyor. Bu satırların yazarı, kısa bir süre önce bir Türk dış politika analistinin gayet şüpheci bir yaklaşımla Türkiye'nin bir Balkan ülkesi mi yoksa Ortadoğu ülkesi mi yoksa Avrupa ülkesi mi olduğunu tartıştığını duydu. Bu kapsam içinde gayet basit, sembolik anlaşmazlıklar, **örneğin Türkiye aleyhtarı bir film ya da TV programı Türklerin batılışma sürecini uzatacak.**

İnsan haklan konusu Batıdakine benzer tartışma ortamı bulunmadığından, tabu olma niteliğini ilerde de koruyacak. (Burada, Doğru Yol Partisi'nin Batı türü muhalefeti anımsatan çabalarına dikkat çekmek isterim.) Ancak Batı ile olan yakın ilişkileri nedeniyle Türkiye giderek eleştirilerden etkilenerek, Batının tahammül etmesi mümkün olmayan kitlesel yargılamaları (İşçi sendikaları, entelektüellerin ve gazetecilerin hapsedilmesi gibi) bakışında bir kur ayarlaması yapmaya zorlanacak.

Yeni Roma İmparatorluğu

Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye arasında yakın ve belki de az sorunlu bir ekonomik ve savunma işbirliği dönemine girilecek, önümüzdeki yıllarda da iki müttefik arasındaki başlıca yan sorunlar Ermeni ve Rum Amerikalıların baskı gruplarından kaynaklanacak. Akdeniz'in ucunda bir müttefik olarak Türkiye'nin önemi Amerika için ağırlığını koruyacak, ama ABD yönetimi Türkiye ile ikili ilişkilerinden ziyade Batı ile Türkiye arasındaki çok taraflı ilişkilerin gelişmesine ağırlık verecek.

1947 yılından beri çok sıcak olmayan Türk-İngiliz ilişkilerine gelince; özellikle savunma alanında ticari işbirliği önem kazanacak. Nitekim 1985 başında İngiltere Dışişleri Bakanı Sir Gooffrey How'un ziyaretiyle başlayan yakınlaşma, etkisini gösterecek.

Türkiye'nin AET'ye tam üyeliği Avrupa'nın sınırlarını Roma İmparatorluğu günlerinden bu yana ilk kez Kafkaslara kadar uzatacak. Fakat kısa vadede Türkiye Roma anlaşmasının öngördüğü ekonomik ve politik entegrasyondan ziyade Batıdan toleranslı bir anlayış bekleyecek.

İberya modeli

Türkiye için yapılacak en iyi tahminlerden birisi Türkiye'nin İspanya'nın sosyal ve ekonomik gelişmesine benzeyen Batı ile entegrasyonu sırasında otoriter bir rejimle yönetilen model izlediği. Tabii bu düşünceye başlıca engel, Türkiye'nin Avrupa'dan coğrafi ve kültürel açıdan uzaklığı ve Yunanistan ile arasında olan sorunlar. Fakat genel olarak Türkiye'nin bugünkü durumu bir zamanlar Avrupa ülkelerinin geçirdiği deneyimlere de benziyor. Örneğin, bir zamanlar Avrupalı olduğu tartışılan Almanya'nın durumuna Yine Türkiye'nin İspanya'dan ayrı düştüğü bir nokta Avrupa ile arasında Doğu Bloku'ndan oluşan bir tampon bölge bulunması.

Kore Modeli

Pasifik Havzası ülkelerinin kaydettiği ekonomik gelişmeler Türkiye'den ilgiyle izleniyor. Ancak bu modelin adaptasyonuna başlıca engel Türkiye'nin Avrupa ile olan yakınlığı. İkinci engel de Amerika'nın Türkiye ile çok sıkı-fıkı ikili ilişkiden ziyade Avrupa ile Türkiye ara-sında çok taraflı ilişkileri tercih etmesi; böylece Türkiye ile politik ilişkilerini riske düşürmemesi ve ABP- Avrupa ilişkilerini bozmamayı garantilemesi.

Meksika Modeli

Üstte sözü edilen iki model daha ziyade Türkiye'nin ekonomik başarısına bağlı. Buna karşılık Türkiye'nin Avrupa ile ilişkileri biraz ABD'nin Meksika ile olan ilişkilerini andırıyor. Eğer yabancı sermayeden beklenenler gerçekleşmezse, sanayileşme de göreceli bir ekonomik rahatlama getirmezse Türkiye yine farklı politik karakterine karşın Avrupa'ya dönebilir. Ancak Meksika'nın aksine Türkiye'nin Batı âleminin dışında dostları da bulunması ona bir alternatif sağlıyor. Ancak böyle bir karar halinde Türkiye'nin Batı ile ilişkilerinin daha da kökleşmesi kaçınılmaz. 1960'larda yükselmeye başlayan Batı aleyhtarı tutum zaten Türkiye'yi o yıllarda da böyle bir arayış içine sokmuştu.

1970'lerde ortanın solundaki CHP, İskandinavya'nın izlediği **«ortacı»** politika ile flört etmeye başladı. Bv gün Türkiye'de 3. Dünya politikalarını andıran «su **katılmamış ortaç.»** hava yok. Türkiye önümüzdeki yıllarda, özellikle Ortadoğu'da giderek aktif ve bağımsız bir politika izleyecek ve bölgesel çatışmalarda taraf olmadığını her fırsatta vurgulayacak.

Yeni Osmanlıcılık

Geçmişte Osmanlı imparatorluğu gibi bir süper güç kurmuş olmalarından kaynaklanan politik akım, Türkiye'de İslam akımından daha etkin. Bu yüzden Türkiye ekonomik açıdan güçlendikçe Ortadoğu'da lider olarak sivrilmeye başlayacak. İslam zirvelerinde Türkiye daha aktif bir rol oynamaya başladı ve bu rol giderek artacak. **Eğer Türkiye ve Avrupa, önümüzdeki yıllarda farklı rotalarda seyredeceklerse Türkiye'de işbaşına gelecek hükü-metlerin başlıca vurgulayacakları konu, İslam-Osmanlı mirasından yola çıkan bölge liderliğine aday olmak konusu olacak.** Ancak, bu önümüzdeki yıllarda askeri bir güç olarak sivrilmeyeceğinden Türkiye Körfez çatışmalarında aktif rol almaktan kaçınacak. **Amerikan Kongresi'ni kızdırmamak için de bugünkünden daha fazla anti-Israil hava estirmeyecek.**

Latin Amerika modeli

Eğer uzun vadede Türkiye sosyal ve ekonomik problemlerini çözemezse, ülke sık sık izolasyonla sonuçlanacak askeri darbelere sahne olacak. Silahlı Kuvvetler milli meseselerle o kadar çok ilgili ki, İspanya ve Yunanistan'da olduğu gibi, politika dışında kalmayacak. Amı ekonomik gelişmeler dinamik bir seyir arzediyor. Ayrıca Türkiye'nin Batıya olan yerçekimi öylesine güçlü ki, bu yerçekim sayesinde askeri bir rejim sadece Türkiye'nin sorunu olmakla kalmayacak.

Yukarda anlatılan türde bir askeri rejimin başarısızlığı Türkiye'de Marksizme zemin hazırlayabilir. 1980 ihtilalinden önce çok sayıda silahlı Marksist örgüt faaliyetteydi ama bunların hiçbirisinin gücü tek başına ülkede yönetime aday olmaya elverişli değildi. **Her ne kadar Türk entelektüelleri arasında Marksist fikirlere eğilimi olanlar hayli fazlaysa da, her ne kadar bu eğilimi bugünkü şartlar içinde açığa çıkaramıyorlarsa da, 1970 deneyiminde**

olduğu gibi Marksizm 1980 deneyiminden de, sol içindeki yandaşlarının bir bölümünü kaybederek çıkacak. Türkiye'de yükseköğrenim gençliğe ve bir bölüm kamu görevlileri hayli radikal. Ama Sovyetler Birliği yanlısı olmak bu radikalizmin sadece küçük bir parçası. Bu radikalizm içinde milliyetçi ve bağımsız sol da var. Yakın bir gelecekte Marksizmin Türkiye'de politik bir güç olarak yükselmesine izin verilmesi mümkün görünmüyor. Mark–sizmin geleceği, ülkenin sosyal ve politik sorunlarının başarılı bir endüstrileşmeyle çözülmesine bağlı.

Bu eğilimlerden, ya da modellerden hangisinin Türkiye'yi etkisi altına alacağına karar vermek bu çalışmanın görevi değil. Ancak Türkiye, halen yönetimde bulunan bürokratik elit tarafından yönetildiği sürece stratejik açıdan Batı yanlısı bir istikrarın devam edeceğini söylebilmek mümkün. Aynı zamanda Batı ile Türkiye'nin yöneticileri ve kamuoyları birbirlerini tanımadığı sürece yanlış anlamalardan kaynaklanan sorunlar ve beklentiler devam edecek. Uzun vadede, Türkiye'nin çoğulcu bir sanayi toplumu olmaya aday olması devlet ve toplum arasındaki ilişkilerin değişmesini de öngörüyor. **Her ne kadar Türklerin politik gidişatının grafiğini çıkarmak zorsa da Batılı dostları bu gidişatı «içten bir seçim» olarak sayacak.**

Cumhuriyet Gazetesi
Kasım 1985

Kaynak:

YAZARLAR BİRLİĞİ Türkiye kültür ve sanat yıllığı 1986 YAYINLAYAN VE YÖNETEN : Yazarlar Birliği a. D. Mehmet DOĞAN Mart 1986-Ankara

TEFEKKÜR

"Hayal, evliyanın tuzaklarıdır, hakikati onunla avlarlar."

Mevlana Celaleddin-i Rumî

kaddesellâhü sırrahu'l azîz

Şimdi sizinle tevhidin deryasına nazaran, bir damla hükmünde olan bir tefekkür yapacağız. Vücud mertebeleri, nev nevdir. Yani mertebe mertebedir. Nasıl ki soğuğun, sıcağın, karanlığın, hayrın, şerrin, aydınlığın mertebeleri var; varlığın da, vücudun da aynen öyle mertebeleri var. Diyelim ki, sen; rüyada bir ormandasın, orada ağaçların arasında, çiçekleri koklayarak, meyveleri yiyerek geziniyorsun. Oradaki havayı soluyarak ve o âlemi, her şeyiyle hissederek yaşıyorsun. Ama rüyada olduğunu bilmiyorsun. Ruh, misâlî bir beden giyip, o âleme geçiyor ve o rüya âlemindeki her şeyi, bu âlemdeki gibi hissediyor. Çünkü o âlem nev'inden bir beden giymiş oluyor. Allah Teâlâ, bu dünya âlemini hissetmemiz için, bize bu âlem cinsinden olan, maddî bir beden giydirmiş. İşte, rüyadaki âlemi de hissetmemiz için, ruhumuz, o âlem nev'inden bir beden giyiyor. Misâli bir beden...

Şimdi gözünüzü kapatın. Adınız Sultan olsun. Hayalinizde, aynı bu evrenimiz gibi, muazzam bir Evren yapın. Galaksiler, yıldızlar, güneşler, gezegenler, aylar yapın ve onları vücutta tutun. Şimdi Dünya'mızı yapın. Denizler, nehirler, göllerle orayı donatın. Şimdi bir isminiz ***'Mülevvin' (boyayıcı), diğer bir isminiz 'Müzeyyin' (süsleyici), başka bir isminiz 'Musavvir' (şekil verici), başka isminiz 'Kerim' (ikram edici), diğer bir isminiz 'Sanî' (sanatkâr), diğer bir isminiz 'Marûf' (kendinizi tarif edici) olsun.*** O denizleri çeşit çeşit canlılarla doldurun, rengârenk ayrı ayrı şekillerde balıklar, mercanlar, farklı farklı hayvanlar. Sonra karayı yapın, o karaya dağları dikin, hem arzı sarsmasın diye kazık hükmünde, hem madenlerin, suların deposu, aynı zamanda havayı tarayan bir tarak, aynı zamanda da vahşi hayvanların meskeni hükmünde. Ve ağaçlar yapın; ağaçlara çiçekler açtırın, meyveler verdirin, hepsini ayrı ayrı boyayın, şekillendirin. Çiçekleri yapın, bütün nebatat taifelerini o arza yayın, ayrı ayrı şekillerde onları boyayın, süsleyin. Şimdi kara hayvanlarını yapın, çeşit çeşit hayvanlar, rengârenk şekillerde. Muazzam bir şekilde süsleyin onları, güzelleştirin, bütün cihazlarını yerleştirin. Şimdi insanları yapın. Ve kendinizi de, bir grup insanla hayalinize indirip, dalgalı bir denizin kenarında küçük bir kayalığa oturtun. Oradaki kayalara dokunun, o kayaların sertliğini hissedin. Şimdi, bu âlemdeki kaya size neyse, hayalinizdeki kaya da oradakilere aynen odur. Güneş alnınıza vuruyor, yüzünüzü yakıyor, bu âlemdeki Güneş size neyse, hayalinizdeki Güneş de oradakilere aynen odur. Şimdi o grupla beraber kalkın, denize doğru ilerleyin, kumlara bata bata, kumlar ayaklarınıza dola dola. Şimdi denize girin, o suyu ve soğukluğunu hissedin. Dalgaların sesini işitin. Bu âlemdeki madde size neyse, o hayalinizdeki madde de, oradakiler için aynen odur. Şimdi denizden çıkıp, tekrar oturduğunuz kayaya yönelin ve kayalığın üstüne oturun. Şimdi orada siz, o bir grup insanla tartışmaya başladınız. Kendi aranızda çeşitli fikirler ve teoriler ileri sürülüyor. Hepiniz, en

gerçeği arıyorsunuz. Gerçekte ne olduğunuzu, bu âlemin neden ve ne olduğunu, kesin bir şekilde anlamaya çalışıyorsunuz.

Bu sırada yanınıza, garip ve fakir bir adam yaklaştı.

Ve size dedi ki: **“Neden böyle kendi aranızda, tartışıyorsunuz? Neyi arıyorsunuz?”**

Sizler diyorsunuz ki: **“Biz, hayatın ne olduğunu, kendimizin ne olduğunu, bu âlemin ne olduğunu, yani mutlak gerçeği arıyoruz.”**

Adam, size diyor ki: **“Bu konuda, gerçekten samimi misiniz? Ve ciddi misiniz?”**

Siz cevaben, **‘Evet’** diyorsunuz.

Adam da: **“O zaman size öyle bir ders vereyim ki, gerçeğin ta kendisi olsun.”** diyor ve başlıyor:

“Madem bu âlem var; bu asla inkâr edilemez ve bu âlemin yoktan vücuda geldiği, bu âlemin varlığından daha kat’î, sonsuz bir gerçektir. Bu da asla inkâr edilemez. Çünkü insanlığın aklı ve bilim, bu mutlak gerçekte ittifak etmiştir. Ve bundan daha sonsuz bir gerçek şudur ki, yokluk asla varlığın kaynağı, faili olamaz. Yani bir **‘Ol!’** diyen olmadan bu âlem vücuda gelemez. Ve yoktan vücuda gelen hiçbir şey, kendi başına vücutta duramaz. İşte O ‘Ol!’ diyen ve bu âlemi vücutta tutan, Sultan’dır. Ve bu âlemdeki her şey; her şeyiyle, O’nun iradesinin, ‘Ol! emriyle yönelmesinden başka hiçbir şey değildir. Ve bu ağaçlar, kendi başlarına bu çiçekleri açıp, bu meyveleri yapıp size uzatmıyor. Çünkü bu odunlar, bu ağaçlar sizi tanımaz. Kendilerini bilmezler ki sizi bilsinler. Demek sizi tanıyan, bilen; size bu dili, bu ağzı, bu gözü, bu burnu, bu mideyi, bu cihazları veren birisidir... İşte O, Sultandır. Ve o Sultan, bu âlemdeki her şeyin arkasında gizlidir. Ve o Sultan, bütün bu eserleriyle, bütün bu ikramlarıyla, size kendini tanıttırıp, sevdirmek istiyor. O Sultan, (Her kemal ve cemal sahibi, kendisini bir aynada görmek ve göstermek istemesi sırrınca) bu âlemi meydana getirmeyi irade etti. Ve kendindeki isim ve sıfatların bir numuneciğini, bir ölçücüğünü size verdi ki; siz, O’nu o numunelerle, o ölçücüklerle kıyas edip, tanıyasınız. Sizi de bu âlemle birlikte, kendisine muhatap etti. Ve size görmeyi veren ‘Basîr’ O’dur. Çünkü şu âlemdeki hiçbir şey, size asla görmeyi veremez. Siz, gören olduğunuz halde, aklınızı ve iradenizi de katın, asla kör bir şeyi gördüremezken; nasıl olur da, kör atomlar sizi gören kılabilir. İşte o ‘Basir’, Sultan’dır. Ve size hayatı veren, odur. Ki, şu hayat, binlerce duygularıyla, şu âlemin varlığından daha gerçektir. Ve siz, aklınızı ve iradenizi de katın, ölü bir şeye hayat veremezken; nasıl olur da, bu âlemdeki ölü atomlar, size hayat verebilir. Ve size ikram eden ‘Kerim’ O’dur. Ve size şekil veren ‘Musavvir’ O’dur. Ve size kendini tanıttıran ‘Maruf’ O’dur. Ve katiyen bilin ki, bu âlem ve siz, her şeyinizle beraber, O’nun varlığıyla varsınız. Asla kendi başınızla var değilsiniz. O, bu âlem üzerinden iradesini bir çekse, biz anında bütün yıldızlarla beraber, yok oluruz. Ve şu an Sultan sizi görüyor, siz Sultan’ı görmüyorsunuz. Ve bu âlem;

bizim için dev, muazzam bir kâinat, mekân iken; O'nun için mekân değil... Ve bizimle yıldızlar arasında, milyarlarca milyar kilometre varken, O'nun için bir santim bile yoktur. Ve O, isim ve sıfatlarıyla, bu âlemin her yerinde varken, zatıyla hiçbir yerinde yoktur. Ve size sizden daha yakınken, zatıyla sizden nihayetsiz uzaktır. Ve bu âlemin büyüklüğü; O'nun büyüklüğüne mikyas, mihenk, ölçü olamaz. Ve O, içinizden birini bir anda huzuruna alır; rüyada birkaç saniyede seneleri yaşattığı gibi, bütün âlemlerini gezdirir, zaman içinde zaman meydana getirir. Ve birkaç dakika içerisinde de, aldığı yere tekrar geri götürür. Ama siz kendi başınıza, saatte binlerce kilometre hızla uçan bir cisimle, ona ulaşmaya kalksanız, senelerce seneler uçsanız, O'na ulaşamazsınız. Güneş'in, bütün isim ve sıfatlarıyla, aynaya tecelli edip, aynaya aynadan daha yakın olduğu gibi; O, bütün isim ve sıfatlarıyla size şah damarınızdan daha yakınken, zatıyla sizden nihayetsiz uzaktır." diyor ve misalî âlemin bize vermiş olduğu o kıyas nuru ile hakikat alemine bakıyoruz.

Şimdi gözünüzü açın!

Şimdi gerçeğin ta kendisine gelelim. Hani başta demiştik ya, vücut mertebeleri nev nevdir. İşte o âlem, yani yaptığınız hayaldeki misali âlem, sizin için neyse, Allah Teâlâ için de bu âlem (âlem-i şehadet), o hayalî âlem gibidir. Hatta O'nun vücuduna nazaran, hayal bile değil. Sadece isimlerinin gölgesi... Nasıl ki, o âlem sizin varlığınızla var; bu âlem de, Ezelî ve Ebedî olan Allah Teâlâ'nın varlığı ile var. Asla kendi başına var değil... Nasıl ki misali âleminizde siz, Allah Teâlâ'nın izniyle bütün isimlerinizle, vasıflarınızla tecelli ediyorsunuz (Hatta o hayallerinizi de yaratan Allah Teâlâ' dır. Siz sadece irade edip istiyorsunuz). Bu âlemde de Allah Teâlâ, bütün isim ve sıfatlarıyla tecelli ediyor. O, bizi görüyor; biz, O'nu görmüyoruz. O, bize bizden yakın; biz, O'ndan nihayetsiz uzağız. Ve bu âlemdeki her şey, O'nun isim ve sıfatlarının tezahürüdür. O'nun 'Ol!' emrinden başka hiçbir şey değildir. Ve bu âlem, bizim için dev bir mekânken, Allah Teâlâ için mekân değildir. Ve bizimle yıldızlar arasında milyarlarca kilometre varken, O'nun için bir santim bile yoktur. Ve bu âlem, bütün büyüklüğüne rağmen, O'nun büyüklüğüne mikyas (ölçü) olamaz. O âlemdeki yani sizin yaptığınız misali âlemdeki bir insan diyor ki: "Şu âlemin büyüklüğüne bak! Ne kadar muazzam!

Acaba bu âlemi meydana getiren Sultan, ne kadar büyüktür? Aklı almıyor, hâlbuki onun hayalindeki dev âlemi, Sultan için bir hiç hükmündedir. İşte bu içinde yaşadığımız muazzam, dev âlem de; bütün her şeyiyle, Allah Teâlâ'nın mülkünde, sahra çölüne atılmış bir kum tanesi gibidir. Nasıl ki, sizin yaptığınız o misalî, hayalî âlemde sizin izniniz olmadan bir yaprak kımıldamaz ve asla tesadüf olamaz. Çünkü o âlem, sizin iradenizle vardır, sizin izniniz olmadan hiçbir şey, kendi başına bir harekette bulunamaz. Ve tesadüf olabilmesi için, sizin iradenizin altından çıkması lazım... Ve sizin iradenizin altından çıkan yer de yok olur, vücutta duramaz. İşte aynen bunun gibi, Allah Teâlâ'nın bu âleminde de hiçbir şey, kendi başına hareket edemez ve asla tesadüf olamaz. Çünkü bu âlemdeki her şey, O'nun sonsuz ilmi, iradesi ve kudretiyle vücutta duruyor. Tesadüf olabilmesi için, O'nun ilminin iradesinin

ve kudretinin altından çıkması lazım... O'nun ilminin, iradesinin ve kudretinin altından çıkan yer de yok olur, vücutta duramaz. Hakeza gittikçe gidiyor, çok derin sırlar açılıyor. Gerisini kendiniz rahatlıkla çıkarabilirsiniz.

Allah Teâlâ'ya şeytan-ı laîn, diyor ki: **"Bütün gücümle ve meziyetlerimle, insanların sana giden yollarına oturacağım. Senin bu gerçekliğinde, benim hayallerimi yaşatacağım ona. Onu, o hayallerde ağlatacağım, güldüreceğim, sevdireceğim, kendini kendine yedirteceğim. Ve o hayallerde, onu, kendine abid ve mabud yapacağım. Yani kendini kendine taptıracağım. Onun, seni tanıması ve sevmesi için verdiğin bütün duygularını, o hayallere açacağım. Seni hissettirmeyeceğim ona. Sen, apaçık gerçekken, en mutlak varken; Seni, ona inkâr ettireceğim. Alçalmayı, yükselme görecek. Ve ona kurduracağım hayallerle onun duygularına sızacağım, onun hayatında kendi hayatımı yaşayacağım. Ve kendimi, ona, kendiymiş gibi zannettireceğim. Senin dostlarını düşman, düşmanlarını dost göstereceğim ona. Seni ve dostlarını hor gösterip, benim kölelerimi yüksek göstereceğim. Onun en büyük değerlerini, aşkını, merakını, aklını ayaklar altına atıp çiğneteceğim."**

Sen de, karşılığında de ki: **"Ya Rabbî! İzzet ve Celal'in hakkı için; senin izninle, senin muhabbet ve aşkınla senin kullarının kölelik zincirlerini kıracağım. Ve onları, senin yollarına süreceğim. Ben de, onların ayaklarının altına toprak olacağım."**

Sh:113-121

Alıntı Kaynak: GERÇEKTE NESİN?, 2. Baskı, Baskı Tarihi, Aralık 2012

CİNSELLİK ve BİLİNÇ- BBC Türkçe Radyo Özel Dosyalar-1999

Hazırlayıp sunan: Ayça Abakan

İlk cinsel ilişki öncesinde neler biliyorduk ? Cinsel yaşam umduğumuz gibi mi? Ne gibi beklentiler ya da kaygılar içindeydik, içindeyiz?

Saklı tuttuğumuz cinsel gizlerimiz, korkularımız, özlemlerimiz, çekincelerimiz var mı? Cinselliği yaşarken aklımızı, sağduyumuzu ne kadar kullanıyoruz?

Cinsel ve dolayısıyla bedensel sağlığımızı korumayı biliyor muyuz? Çocuklarımızı, gençlerimizi cinsellik konusunda eğitebiliyor muyuz?

Uluslararası Aile Planlama Federasyonu IPPF ile BBC Eğitim Bölümü'nün 1995-96 döneminde başlattığı işbirliğinin sonucunda, Güney Asya'dan, Avrupa ve Avrasya ülkelerine uzanan çok sayıda ülkeye, kendi dillerinde, **SEXWISE – SEKS VE BİLİNÇ** adı altında radyo program dizileri hazırlandı.

Amaç, cinsellikle ilgili bilgilerin geliştirilmesi, kimi boş inançların ortadan kaldırılması, kişilerin ve toplumların belirli cinsel ve toplumsal kaygılarının tartışılması, cinsel sağlıkla ilgili sorunların aydınlatılması, soruların yanıtlanmasıydı. Güvenli cinsel ilişki ve cinsel ilişki yoluyla bulaşan hastalıklar konularında bilinçlendirme veya bilgi eksikliklerinin giderilmesi öngörülüyordu. İnsanların, cinsel yaşamları, tercihleri konusunda ne gibi seçenekleri ve hakları olduğu konusunda bilgilendirilmeleri amaçlandı.

BBC Türkçe Yayın Bölümü de, 1999 yılında bu işbirliği çerçevesinde, Türkiye'den İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı'nın eşgüdümüyle ve Packard Vakfı'nın desteğiyle, on programlık bir dizi hazırladı.

Programın yapımcı ve sunucusu Ayça Abakan'ın, başta İstanbul ve Ankara olmak üzere çeşitli merkezlerde yaptığı röportajları ve konunun uzmanı yetkililerin aydınlatıcı, eğitici bilgileriyle hazırladığı "Seks ve Bilinç" dizisi cinsellikle ilgili sorularımızı, sorunlarımızı irdeledi, çözümler önerdi, yeni açılımlar getirdi. Ergenlik çağındaki gençlerden yaşlılara, kırsal yöre insanlarından, kentlilere, geniş bir kesit, ilk kez cinselliği açık açık BBC'de tartıştı.

Bölüm 1: Cinsellik deyince akla ne geliyor?

Toplumun farklı kesimlerinden değişik yaş gruplarındaki insanların cinselliği algılayışları. Ve cinsellik alanında toplumun dile getirdiği temel istekler.

Bölüm 2: Aile Planlaması

Doğum Kontrol Yöntemleri'nden, bilinçli seks ve üreme sağlığı kavramına nasıl geçildi? Nüfus programlarındaki evrim.

Bölüm 3: Gençlerin Sorunları

Türkiye gençliğinin cinsellikle ilgili sorunları, karşılaştıkları yetersizlikler, beklentileri ve özellikleri gençliği hedef alan projeler.

Bölüm 4: Gençlerin Sorunları

Gençlerin sık sık yöneltikleri sorular, bilgilendirme yetersizliği yüzünden bocaladıkları konular.

Bölüm 5: Ailede Cinsellik

Aile düzenine girmiş yetişkinlerin cinsellik sorunları, açmazlar, içinden çıkamadıkları döngüler.

Bölüm 6: Yetişkinlerin Eğitimi

Toplum içinde, yetişkinlere yönelik eğitim çalışmaları, gebelikten korunma yöntemleri, cinsellikte yanlış inanışlar.

Bölüm 7: Hastalıklar ve Korunma Yolları

Cinsel ilişkiler yoluyla bulaşan hastalıklar ve bu hastalıklardan korunma yöntemleri.

Bölüm 8: AIDS nedir?

Türkiye'de HIV virüsü taşıyanların oranı konusunda açıklanan sayılar, önemsenmeyen olasılıklar, AIDS'e karşı savaşım veren kuruluşlar. Ve artık AIDS kadar önemsenmeyen ama artış kaydeden, cinsel ilişki yoluyla bulaşan diğer hastalıklar.

Bölüm 9: Farklı Cinsel Kimlikler

Türkiye'de cinsel kimliklerini değiştiren insanların, eşcinsellerin sorunları, toplumun önyargıları.. Farklı cinsel kimlikli insanların hukuk önündeki konumları.

Bölüm 10: Değişmeyen Olgular

Toplumun değişmesine, çağdaşlaşmasına karşın, Türkiye'de değişmeyen kimi olgular: Bekâret ve aile namusu ilişkisi, masturbasyona dair yanlış bilgiler ve doğru açıklamaları. Cinsellik eğitimi ve bilgilendirme açısından basın yayın organlarına düşen görev ve basının kendi çıkmazları.

Sesli Radyo dosyalarını Dinlemek için TIKLA

https://archive.org/details/CinsellikVeBilinc-BbcTurkceRadyoOzelDosyalar

ACI KAYISI ÇEKİRDEĞİNİN İNANILMAZ FAYDASI

Acı kayısı çekirdeği ve amigdalinin kanserli hücreleri öldürdüğü, sağlıklı hücreleri ise yenilediği tespit edildi.

İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyokimya Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Aysun Bay Karabulut ve Mühendislik Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Yunus Önal tarafından deney hayvanları üzerinde yapılan araştırmada, acı kayısı çekirdeği ve amigdalinin kanserli hücreleri öldürdüğü, sağlıklı hücreleri ise yenilediği belirlendi.

Prof. Dr. Karabulut, AA muhabirine yaptığı açıklamada, 2 yıldır sürdürdükleri "Acı Kayısı Çekirdeğinin ve Amigdalinin (Vitamin B17) Kanserli Hücrelerdeki Etkisi" adlı çalışmanın tamamlandığını söyledi.

Deney hayvanları üzerinde yapılan araştırmanın İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında desteklendiğini kaydeden Karabulut, deney hayvanlarını 7 gruba ayırdıklarını ifade ederek, "Her bir grubu kendi içerisinde kontrolleriyle kıyasladık. Deney hayvanlarına yüzde 5 ve yüzde 3 oranında acı kayısı çekirdeği verdik. Bu, günde 3 ya da en fazla 5 acı kayısı çekirdeğine tekabül edebilir. Acı kayısı çekirdeğinin içerisindeki zehirli maddeler nedeniyle dikkatli kullanılması gerektiği için oranı düşük tuttuk. Bir öldürücü doz var. Yapılan çalışmalar da gösteriyor ki bir kilograma yakın acı kayısı çekirdeği yediğiniz takdirde ancak o etkiyi gösterebilir, öldürücü doza gelebilir" diye konuştu.

Karabulut, deney hayvanlarında karaciğer kanseri oluşturduklarını belirterek, "Deney hayvanlarında acı kayısı çekirdeğini değişik oranlarda denedik. Bu değişik oranlardaki denememiz neticesinde acı kayısı çekirdeğinin özellikle kanser hücreleri üzerine olumlu etkileri olduğunu, kanser hücrelerini öldürdüğünü, diğer taraftan da sağlıklı hücrelerin yenilenmesini sağladığını gördük. Özellikle karaciğer enzimleri üzerine yüzde 5 oranında denediğimiz acı kayısı çekirdeğinin oldukça olumlu etkilerini izledik" dedi.

Kobayları, acı kayısı çekirdeğinde yüzde 6 oranında bulunan amigdalinle de beslediklerini dile getiren Karabulut, şunları kaydetti:

"Amigdalinin Ağrı kesici etkisi var. Diyabet hastalarında kullanıldığını biliyoruz. 'Bunu kanserde uygularsak nasıl etkisi olur' diye düşündük. Bu anlamda elde ettiğimiz amigdalini

de yine bu kanser modelini oluşturduğumuz farelere yedirdiğimizde olumlu etkileri olduğunu gördük. Hem acı kayısı çekirdeğinin hem de amigdalinin çok ciddi olumlu etkileri olduğunu, kanseri artıran enzimlerin azaldığını fakat kanseri baskılamaya çalışan vücudumuzun otokontrol mekanizmasının andioksidanlarını arttırdığını gördük."

Prof. Dr. Aysun Bay Karabulut, araştırmada kullandıkları amigdalinin İnönü Üniversitesi'nde laboratuvarda elde edildiğini söyledi.

– Araştırma, Dünya Laboratuvar Kongresi'nde ilgi çekti

Araştırmanın, Uluslararası Klinik Kimya ve Tıbbi Laboratuvarlar Federasyonu adına Türk Biyokimya Derneği'nce geçen ay İstanbul'da düzenlenen Dünya Laboratuvar Kongresi'nde büyük ilgi çektiğini belirten Karabulut, "Özellikle sadece acı kayısı çekirdeği değil, aynı zamanda bunun içerisindeki amigdalin elde edilerek kanser üzerine etkisi araştırıldığı için çok daha dikkat çekti. Bu çalışma, dünya literatüründe daha önce hiç yapılmamış. Özellikle acı kayısı çekirdeği olması dikkat çekiyor çünkü içerisinde zehirli madde var ancak ağrı kesici özelliği de bulunuyor. Bunun, kanserin ağrılarının dindirilmesi ve kanserin oluşturduğu hasarların giderilmesinde etkili olduğunu ilk defa bu çalışmayla göstermiş olduk" diye konuştu.

– "Kilogramı 1 milyon dolara ulaşan bir malzeme"

Yrd. Doç. Dr. Yunus Önal da amigdalinin dünyada 2 bin farklı bitkide bulunduğunu belirterek, "Acı kayısı çekirdeğinde yüzde 6, bademde yüzde 2 oranında amigdalin var. Onun dışında darıda var. Acı kayısı çekirdeğinde yüzde 6 oranında olunca 'biz bunu ekonomiye nasıl kazandırabiliriz' diye düşündük. Bunun üzerine çalıştık. Bu acı kayısı çekirdeğinden elde ettiğimiz amigdalin de bu çalışmanın temelini teşkil ediyor" ifadesini kullandı.

Amigdalinin acı kayısı çekirdeğinden elde edilmesi sırasında saflığının kontrol edilmesi gerektiğini dile getiren Önal, "Bu ürettiğimizin saflığı yüzde 99,9. Yüksek saflıkta" dedi.

Önal, şunları söyledi:

"Bu çalışmayla amacımız, Malatyamız ve ülkemiz için önemli olan acı kayısı çekirdeğindeki amigdalini izole edip, hem acı kayısı çekirdeğinin kendisini hem de bundan izole ettiğimiz amigdalini endüstriyel bir ürün olarak kanser araştırmalarında nasıl kullanabiliriz, bunu görmekti. Gerek acı kayısı çekirdeği kullanıldığında gerekse de amigdalin kullanıldığında kanserli hücreler üzerinde olumlu etkisi olduğu ispatlanmış oldu. Acı kayısı çekirdeğini herkese gönderemezsiniz ama bundan izole ettiğiniz amigdalini birer 100 miligramlık, 200 miligramlık tabletlere dönüştürüp dünyada herkese pazarlayabilir, herkesin kullanımına sunabilirsiniz."

Çin'in amigdalini tamamen acı kayısı çekirdeğinden, ABD ve Meksika'nın ise acı bademden üretmesine karşılık bu maddenin Türkiye'de üretilmediğini kaydeden Önal, "Perakendede kilogramı 1 milyon dolara ulaşan bir malzeme. Amacımız, bu tür ilaç ve gıda endüstrisinde kullanılacak bitki özlerinin ekonomik ölçüde üretimini sağlayıp endüstrinin hizmetine sunmak" diye konuştu.

Önal, İtalya ve Fransa'ya acı kayısı çekirdeği ihraç eden Türkiye'de amigdalinin de üretilmesi gerektiğini söyledi.

Kaynak: http://www.milliyet.com.tr/aci-kayisi-cekirdeginin-inanilmaz-pembenar-detay-genelsaglik-1919027/

KARAYEMİŞTEKİ SİYANÜR İÇERİKLİ AMİGDALİN VE PRUNASİNİN KANSER TEDAVİSİ İLE İLİŞKİSİ

Hzl: Sevda DURSUN

Karayemiş, *Rosaceae* familyası *Prunus* cinsi içerisinde *Prunus laurocerasus* L. *(Laurocerasus officinalis* Roemer) olarak bilinir. Her dem yeşil olan, 6 m' ye kadar uzayabilen ve değişik toprak türlerinde yetişebilen bir bitkidir. Türkiye'de özellikle Karadeniz Bölgesi'nde yetiştirilen bu meyve, taze tüketime ilaveten, kurutulmuş, reçel ve marmelat olarak da tüketilmektedir. Karayemiş meyve ve çekirdekleri halk arasında tıbbi bitki olarak bilinmekte ve mide ülseri, sindirim sistemi hastalıkları, bronşit, egzama, hemoroit gibi hastalıkların tedavilerinde etkili olduğu düşünülmektedir. **Karayemiş, meyvelere acılık vererek tad ve kalitenin düşmesine neden olan amigdalin glikozitini içermektedir. Amigdalin glikozitinin hidrolizasyonu sonucu açığa çıkan hidrosiyanik asit solunumda rol alan bazı enzimlerin etkisiz hale gelmesine yol açarak zehirlenmelere neden olabileceği gibi, bazı ülkelerde kanser tedavisinde de kullanılmaktadır.**

Ünlü bilim adamı Paracelsus'un dediği gibi "Her madde toksindir, toksin ile toksin olmayanı birbirinden ayıran dozdur".

Şeker hastaları tarafından, şekeri düşürdüğü düşüncesiyle karayemiş tohumlarının tüketildiği bilinmektedir. Tohumların ağızda çiğnenmek suretiyle tüketilmesi sonucu emilsun enziminin aktivitesinin arttığı ve amigdalinin hidrolizini de arttırdığı bilinmektedir.

Bazı araştırıcılar tarafından belirtildiği gibi kanser tedavisinde kullanılan ve ABD'de tabletler halinde satışına izin verilen amigdalin ya da diğer adıyla B17 vitamininin, kanserli hücrelerde rhodanese enziminin az miktarda bulunması sebebiyle kanserli hücreleri parçalayarak tümör oluşumunu engellediği bildirilmektedir.

Karayemiş tohumlarında yüksek miktarda gözlenen amigdalin glikozitinin alternatif bir kaynak olarak kullanılabileceği ve meyvede bu siyanojenik bileşiklerin düşük oranda bulunduğu ve olgunlaşma ile beraber bu miktarın minimuma düştüğü saptanmıştır. Bu konularda yapılacak olan çalışmaların bilimsel ve endüstriyel olarak önemli gelişmelere yol açabileceği düşünülmektedir. Bu bakımdan bu çalışmaları daha detaylı ve farklı çeşitlerle yapılması ve devam ettirilmesi önem arz etmektedir.

Kaynak: Sevda DURSUN- Karayemişte (Prunus laurocerasus L.) Siyanür İçerikli Amigdalin Ve Prunasin Miktarlarının Belirlenmesi- Yüksek Lisans Tezi Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

CİNSEL KUVVETİ ARTTIRICI AFRODİZYAK TERKİPLER

Hzl: Eczacı Mustafa KAPTANBAŞI

Önemli Not: Eczacılıkta kullanılan eski ağırlık birimleri ve bugünkü karşılıkları

Buğday ağırlığı: 0.05 gr.'lık ağırlık ölçüsü.

Çekirdek: Bkz. *Kırat.*

Denk: 0.8 gr.'lık ağırlık ölçüsü. (Dirhemin 4'de biri)

Dirhem: 3.20 gr.'lık ağırlık ölçüsü. (Okkanın 400'de biri)

Kırat: 0.2 gr.'lık ağırlık ölçüsü. [Yunanca bir kelime olup, boynuz manasına gelir. Bir adet keçi boynuzu çekirdeğinin ağırlığına bedeldir.]

Kıyye: Bkz. *Okka.*

Miskal: 4.8 gr.'lık ağırlık ölçüsü. (1.5 dirhem)

Okka: 1283 gr.'lık ağırlık ölçüsü. (400 dirhem)

Vukiyye: 38.4 gr.'lık ağırlık ölçüsü. (12 dirhem)

MACUN U HİKMET

Bu macun cinsel kuvveti ve sperm sayısını ziyadesiyle arttırır. Böylece sperm eksikliğinden meydana gelen kısırlığın da önüne geçer. Cinsel soğukluğu giderir ve insanın içini ısıtır. Cinsel güce olan olumlu etkilerinin yanında; böbrek, mesane ve rahim iltihaplarını giderir. Vücudun direncini arttırır. Zihinsel ve bedensel yorgunlukları giderir. Kandaki alyuvarların sayısını arttırır. Mide ve bağırsak gazlarını giderir. Soğuk algınlığı ve üşütmeden mütevellit bütün hastalıklara iyi gelir. Bunların haricinde; kullanımı takip eden ilk haftalarda, hissedeceğiniz birçok ek-fonksiyon faydaları da mevcuttur.

Terkîbi

Zencefil	15 gr.
Damla sakızı veya bitim sakızı	25 gr.
Arı sütü	30 gr.
Polen	30 gr.
Ginseng	20 gr.
Isırgan tohumu	20 gr.
Kebâbiye	15 gr.
Kereviz tohumu	25 gr.
Siyah turp tohumu	30 gr.
Şalgam tohumu	15 gr.
Anason	15 gr.

Dâr-ı fülfül	20 gr.
Çörek otu	30 gr.
Andız kökü	15 gr.
Sinameki	20 gr.
Tarçın	15 gr.
Havlıcan	15 gr.
Karanfil	15 gr.
Zerdeçal	20 gr.
Biberiye	30 gr.
Meyan kökü	30 gr.
Rezene	15 gr.
Çam sakızı	25 gr.
Saf vanilya	10 gr.
Badem yağı	25 gr.
Hardal tohumu	25 gr.
Kişniş	25 gr.
Halis süzme bal	2-2.5 kilo.

Yapılışı

Toz halde bulunanlar, temiz bir kaba yerleştirilir. Toz halde bulunmayan malzemeler; pirinç bir havanda ya da blendırda toz hale getirilir ve diğer malzemenin üzerine ilave edilir. Karışması sağlanır. Daha sonra büyükçe bir tencerenin içine (emaye olursa daha iyi olur) hakîki süzme bal boşaltılır. Bütiin malzemeler (önce toz, sonra da sıvı olanlar) yavaş yavaş bu kaba konulup karıştırılır. Macun kıvamına gelene ve topaklar gidinceye kadar karıştırılmaya devam edilir. Macun kıvamına geldikten sonra, büyük bir cam kavanoza doldurulur ve dışı alüminyum folyo ile kaplanıp, serin bir yerde muhafaza edilir.

Kullanılışı ve faydaları

Her yemekten önce ve yatmadan 1 saat önce olmak üzere, günde 4 defa; aç karnına birer tatlı kaşığı yenir.

AKŞEMSEDDÎN MACUNU

İstanbul'un mânevi fâtihi, Fatih Sultan Mehmed Hân'ın hocası Akşemseddîn Hazretleri, tıbba karşı meraklı bir kimseydi. Asıl adı, Şeyh Muhammed b. Hamza'dır. İstanbul'un kuşatılması esnasında, Göynük–Torbalı'da ikamet ederken, Fatih Sultan Mehmed Hân tarafından askerlerin maneviyatını kuvvetlendirmek amacıyla, orduya davet edilmiştir. Ömrünün son zamanlarında Bursa'ya yerleşmiş ve orada vefat etmiştir.

Bildiğimiz kadarıyla, günümüze dek ulaşan 3 kitabı vardır. Bunlardan ikisi tasavvuf üzerine olup, diğeri tıpla ilgili olan *MaddetiVl-Hayat* kitabıdır. Bu söylenenlerin haricinde, kendi tıp kitabında yazılı olmayan, fakat o devirlerde yaşayan diğer bir çok hekimin "Akşemseddin'e aittir" dediği bir macun daha vardır. Osmanlının kullandığı en eski macunlardan birisi olan bu macunu, taşıdığı önemden dolayı kitabımıza alma ihtiyacı duyduk. Geçmiş yüzyıllarda kısırlık tedavisinde dahi kullanılan bu macun, her dönemde oldukça ilgi görmüştür. Meşhur Palamut (Bellut) macununun malzemeleri ve yapılışı şöyledir:

Faydaları

Evlâdı olmayanlara, erkeklikten geri kalanlara, bel ağrısına, bel soğukluğuna, siyatiğe, basura ve kulunca faydalıdır. Hazım kuvvetini arttırır. İdrarını tutamayan kişilere fayda eder. Faydaları çoktur. Biz burada kısalttık. (Anadolu'da bu macun genellikle başka isimlerde, fakat en çok da; **karışık macun** adıyla bilinip, uygulanır.)

Terkîbi

Çörek otu	90 gr.
Zencefil	15 gr.
Topalak	15 gr.
Havuç tohumu	15 gr.
Soğan tohumu	15 gr.
Anason	15 gr.
Tarçın	9 gr.
Dâr-ı fülfül	9 gr.
Kebâbiye	9 gr.
Maştaki	6 gr.
Günlük	6 gr.
Safran	6gr.
Andız kökü	6 gr.
Havlıcan	12 gr.
Kavrulmuş meşe palamudu unu	180 gr.
Kavrulmuş simit unu	360 gr.
Bal	kâfi miktar.

Yapılışı

Bütün eczâlar dövülerek elekten geçirilir. Eczâlar, ağırlığının 3 katı kadar balla karıştırılıp, macun yapılır. Günde 3 defa; birer yemek kaşığı tok karna yutulur.

CİNSEL İSTEKSİZLİK

Erkeklerde görülen cinsel isteksizliğin sebepleri

Erkeklik organının boyunun (kişinin kendi düşüncesine göre) normalden küçük olması, iktidarsızlık, erken boşalma gibi özel durumlar, ne kendisini ne de eşini tatmin edememe duygusuna kapılma, çevre ve yaş faktörüdür diyebiliriz.

Birçok erkeğin cinsel aletinin boyu normal olduğu halde, bunu yeterli görmeyip, daha fazlasını bekler. Normalde uyarılmış bir penisin boyu; 12-16 cm. arasındadır. Uyarılmış durumda iken penis, en çok siyah ırkta büyüktür. Bunu beyaz ırk ve sarı ırk izler. Aslında bu da fazla bir önem taşımaz. Çünkü penis, eğer kendisini kabul eden vaginaya girebilecek kadar büyükse, ortada bir problem yok demektir. Bu yüzden de aşağılık kompleksine kapılmaya ve cinsel ilişkiden soğumaya sebep yoktur.

Eğer cinsel isteksizlik, iktidarsızlıktan veya erken boşalmadan dolayı meydana geliyorsa, bu hastalıkların giderilmesi durumunda isteksizlik de ortadan kalkar.

Erkeğin tatmin edememe duygusuna kapılması da, cinsel isteksizliğe yol açabilir. Bunun sebebi psikolojik olduğu gibi, fiziksel de olabilir. Bunun için bir uzmana danışılmalıdır. Ondan sonra o yönde bir tavır ve tedavi izlenir.

Çevre faktörünün, erkeği cinsel yönden soğutmada önemli bir etkisi vardır. Kişinin sosyal çevrede duyduğu, bazı aşırı erkeklik abartmaları ve yalanlar, kendini kötü hissetmesine hatta cinsel ilişkiden soğumasına sebep olabilir.

Yaş faktörü de, yine rûhi yönden erkeği etkileyebileceği gibi, bedensel açıdan da etkiler. Ayrıca bunların dışında kadının yatak hayatındaki bilgisizliği ve tek düzeliği de, erkeği cinsel yönden isteksiz hale getirebilir. Bu gibi durumlarda kadının kendine dikkat etmesi ve itici hareketlerden kaçınması gerekir. Özellikle bedenine dikkat etmelidir. Doğumdan sonra ya da orta yaşlarda kadının kendini bırakıvermesi ve kendini çocuğuna adaması, erkekte soğukluğa neden olur. Giyim şekli, fiziği ve hareketleriyle kendine her zaman dikkat eden bir kadın, erkeğin cinsel soğukluğunu çok rahat bir şekilde geride bırakabilir. Eşlerin ara sıra seyahate çıkmaları da, cinsel ilişkinin sürekliliğini sağlar. Çoğu insan, cinsel ilişkiyi akşamları yapmaktadır. Halbuki erkek ve kadının yorgunluğuna denk gelen bu cinsel ilişki, pek zevkli olmayabilir. Hem sağlık, hem de hamileliği sağlamak amacıyla en uygun cinsel birleşme zamanı, sabah vakitleridir.

Eğer erkekte, bedensel bir güçsüzlük tespit edilirse, kuvveti arttırmak için, kitabımızdaki macunlardan konuyla ilgili olanlarının kullanılması faydalı olacaktır.

Kadınlarda görülen cinsel isteksizliğin sebepleri

Eşiyle arasındaki büyük yaş farkı, erkeğin yanlış ve kaba davranışları, gebe kalma korkusu, yanlış dini eğitim, cinsel hastalıklar (rahim iltihabı, rahimde tümör, vb.), ruhsal şok, çevrenin etkileri ve doğum sırasında meydana gelen yaralanmalardır, diyebiliriz. Ayrıca üstü kapalı bir neden daha vardır ki; o da kadının doğuştan gelen cinsî isteksizliğidir. Bu durum, psikiyatristler ve cinsellik konusunda uzman olan kişilerle görüşülerek çözülebilir.

Kadın ve erkeğin arasında yaş farkı fazla olursa, belli bir zaman sonra ilerlemiş yaşından dolayı, erkeğin cinsel organı yeteri kadar sertleşmeyebilir. Kadın daha yeni uyanırken, erkeğin erken boşalması, kadının bu cinsel temastan bir şey anlamamasına neden olur.

Erkeğin yaşının kadının yaşından çok fazla olduğu durumlarda; erkeğin, eşinin performansına yetişememesi gibi bir durum da ortaya çıkabilir. Bu da kadının cinsel yönden isteksiz hale gelmesine sebep olur. Bu gibi durumlarda genellikle görev erkeğe düşer. Cinsel temastan önce hanımını uyartmalıdır.

Eşine karşı cinsel açıdan; sabırsız, kaba ve bencil davranan bir erkek, eşini cinsel birleşmeden çok çabuk soğutur. Bu durumda kadın, cinsel münasebeti; acı ve korku uyandıran bir olaya benzetir. Bu da cinsel soğukluğu beraberinde getirir. Erkeğin cinsel yetersizlikleri ve yeteneksizlikleri de, aynı sonucu doğurur. Bu gibi durumlarda, erkeğin ve kadının daha iyi bilinçlenmesi ve birbirlerine karşı davranışlarının sonuçlarını daha iyi görebilmeleri için bir uzmana gitmeleri gerekmektedir.

Daha fazla çocuk sahibi olmak istemeyen kadınlar çoğu kez cinsel ilişkiden soğuyabilir. Ama korunma yöntemleri ile bunun önüne geçilebilir.

Cinsel ilişkiler, günah veya süflî işler gibi görüldüğünde de, cinsel isteksizlik meydana gelebilir. Hatta bu kadını *frijitli*- ğe (cinsel yönden hiçbir zevk hissetmemeye) kadar götürebilir. Böyle durumlar psikolojik kökenli olduğu için; bir uzmanın veya kendi kocasının olumlu telkinleriyle aşılabilir.

Rahim iltihabı, yumurtalık veya başka bir cinsel organ iltihabı çeken kadınlar, cinsel ilişkiden acı duyar. Hastalığın tedavi edilmesiyle ve telkinle bu durum önlenebilir.

Geçmişte yaşanmış kötü bir cinsel tecrübe, daha önceki bir ilişkideki cinsel dengesizlik veya yakın akraba, yakın arkadaş ve dost kaybı, kadında kuvvetli bir cinsel isteksizliğe neden olabilir. Tedavi için bir psikiyatrist şarttır.

Kayınpeder, kayınvalide ve diğer ev üyeleriyle kadının arasındaki anlaşmazlık da aynı sonucu getirir. Kadının gereksiz tartışmalara girmemesi ve eğer mümkünse ailece başka bir yerde yaşamaya devam etmeleri bu durumun üstesinden gelebilir.

Doğumda meydana gelen yaralanmalar, zor yapılan doğumlar ve doğum sırasında vaginanın genişlemesi, kadının cinsel ilişkiden bir şey anlamamasına neden olur. Bu da yine psikolojik ve tıbbî tedavi ile atlatılabilir. Şu husus da unutulmamalıdır ki; doğumdan sonra, kadının cinsel duyguları azalmaz. Tersine fazlalaşır. Bazı kadınlar ilk çocuklarını dünyaya getirdikten sonra tam anlamıyla tatmin olabilmektedir.

Sonuç

Erkekte veya kadında meydana gelen cinsel isteksizliklerin, önce nedenleri teşhis edilmelidir. Sonra da, psikolojik, çevresel veya bedensel bir hastalıktan kaynaklanan bu nedenleri ortadan kaldırmanın yolları aranmalıdır. Kişi eğer şişman ise zayıflamalıdır. (Erkeklerde aşırı yağ dokusu, dişi seks hormonlarının çoğalmasına neden olur.) Zinde olmaya çalışmalı ve düzgün aralıklarla spor yapmalıdır. Evdeki ya da işteki gerginliği azaltmak için, ara sıra tatile çıkmak gerekir. Bunun dışında, eşler birbirlerine karşı olumlu telkinlerde bulunmayı da ihmal etmemeli, olaylara olumlu yaklaşılmalı ve karşı tarafı kırmamaya özen gösterilmelidir.

Bu bölümdeki terkiplere gelince: Bu terkipler insanlar üzerinde ısıtıcı ve kızdırıcı etki yapıp, şehveti arttırmaktadır.

Uyum ve düzen içinde yapılan tedavi Allah'ın izniyle sonuç verecektir. İlaçları, belirtildiği şekilde kullanmak ve dozlara dikkat etmek gerekir. Mizaca uygun ve maddeleri kolay

bulunabilecek olanlar seçilmelidir.

CİNSEL İSTEKSİZLİĞİ GİDEREN TERKİPLER

Tıp tarihinden 4000 yılık bir reçete örneği

İnsanların şehvetlerini arttırma isteği, binlerce yıl öncesine kadar dayanır. Sümerliler, erkeğin şehevî arzusunu arttırmak için, yaklaşık 4000 sene önce bir toprak parçasına yazdıkları çivi yazısında şöyle diyorlar:

"Önce bir yarasa alınır. Usulca öldürülür. Tüyleri iyice yolunur. Bu yolunmuş yarasa güneş altında kurutulur. Sonra kurumuş yarasa, -dağların girdap otu- tohumu ile iyice dövülür. Un haline getirilir. Bu unu arpa suyu ile karıştırıp, şafak sökmeden önce içerseniz, aşk iksiridir. Her erkeğe iyi gelir."

Bu reçetenin yazılı olduğu pişmiş toprak parçası, halen İstanbul Arkeoloji Müzesindedir.

Cinsel isteksizliği gidermek için

Terkîbi

Zencefil	50 gr.
Havlıcan	50 gr.
Zerdeçal	50 gr.
Tarçın	50 gr.
Karanfil	50 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi toz hale getirilir. Bala katmadan birbirleriyle iyice karıştırılır. Sabah ve akşam aç karnına ikişer çay kaşığı yenir. Fakat daha öncesinde, yağlı ve kızartma türü ağır yiyeceklerden en az 1 hafta boyunca uzaklaşmış olmak gerekmektedir. Bu ilacın etkisi, kullanmaya başladıktan sonraki 3-4 gün içerisinde meydana çıkmaktadır. Şehveti arttırır ve kişiyi tahrik eder. Fakat, gerek burada geçen ve gerekse diğer baharatları aktardan satın alırken, kokularının keskin ve renklerinin de canlı olmalarına dikkat ediniz. Aksi halde yaptığınız hiçbir işe yaramaz.

Cinsel isteksizliği gidermek için

Terkîbi

Anason	30 gr.
Rezene	30 gr.
Isırgan otu	50 gr.
Çörek otu	30 gr.
Biberiye	50 gr.
Adaçayı	50 gr.
Andız pekmezi	250 gr.
Polen	100 gr.
Kekik uçucu yağı	20 cc.
Tarçın uçucu yağı	20 cc.

Yapılışı

Bitkilerin tamamı emaye bir tencereye, 26 su bardağı su ile birlikte konulup, hafif ateşte kaynatılır. 3 dakika kadar kaynayınca söndürülüp, ateşten alınır ve soğuyana kadar demlendirilir. Süzülerek buzdolabına konulur, her yemek esnasında bir çay bardağı bu sıvıdan alınıp, içerisine bir tatlı kaşığı andız pekmezi karıştırılarak içilir. Ayrıca her yemekten sonra; yarım çay bardağı su içerisine 5 damla kekik yağı ile 10 damla tarçın uçucu yağı damlatılarak, birden içilmelidir. Cinsel isteksizliği, çok yönlü olarak gideren bir formüldür.

Cinsel soğukluk için bir çay

Terkîbi

Zahter kekiği	50 gr.
Nane	10 gr.
Adaçayı	10 gr.
Anason	10 gr.

Mine çiçeği	10 gr.
Biberiye	10 gr.
Su	4-5 bardak.

Yapılışı

Eczaların hepsi suda kaynatılır. Sabah-akşam; kaynatılmış bu sudan, birer su bardağı içilir. Bu çaya 30 gün devam edilir.

Cinsel İsteği arttırmak için

Terkîbi

Karanfil	100 gr.
Hindistan cevizi	100 gr.
Tarçın	100 gr.
Devedikeni	150 gr.
Defne tohumu	100 gr.
Şebboy çiçeği	100 gr.
Bal	kâfi miktar.
Tavuk suyu	kâfi miktar.

Yapılışı

Eczâların hepsi havanda iyice dövülür. Sonra hepsi yarım tencere tavuk suyunun içine dökülür. Üzerine bir çorba kaşığı süzme bal ilâve edilip, iyice karıştırılır. Günde 3 defa; birer çorba kaşığı yenir. Üzerine su içilmemesi gerekir.

Cinsel arzuyu güçlendirmek için

Vücudu kuvvetlendirir. Cinsel arzuyu tahrik eder. Erkeklerde cinsel organı sertleştirir.

Terkîbi

Rafadan yumurta	1 Adet
Zencefil tozu	1 Çay kaşığı
Tarçın	1 Çay kaşığı
Karabiber	1 Çay kaşığı

Yapılışı

Zencefil, tarçın ve karabiber, rafadan yumurtaya ekilerek her gün, sabah kahvaltısından 1 saat evvel yenir. Buna bir müddet devam edilirse, iktidarı arttırır. Ayrıca mide üzerine de çok

olumlu etkileri vardır. İçindeki zencefilden dolayı, mide üşümesini tedavi eder. Mide bulantılarını kesip, iştahı açar. **(Itırlı Bahçe'den alınmıştır.)**

Cinsel İsteği arttırıcı çay

Terkîbi

Kişniş	50 gr.
Adaçayı	50 gr.
Mercanköşk	50 gr.
Nane	50 gr.
Papatya	50 gr.
Ardıç tohumu	50 gr.
Karanfil	50 gr.

Yapılışı

Eczaların hepsi, fazla dövülmeden kabaca toz haline getirilir. Bir bardak kaynar suya 1 tatlı kaşığı atılır ve 10 dk. demlenir. Günde 2-3 defa yemeklerden sonra birer su bardağı içilir.

2. Terkîb

Karanfil	2 çay kaşığı.
İnek sütü	250 gr.

Yapılışı

Bir bardak süt kaynatılır ve sıcak haldeyken üzerine toz haldeki karanfil ekilir. İyice karıştırılıp, sabahları aç karnına ve akşam yatarken, birer su bardağı içilir. Buna bir müddet devam edilirse, iktidarı ve cinsel kuvveti arttırma hususunda özellikle yaşlı kimseler için etkilidir. **(Kemâliyye'den alınmıştır.)**

CİNSEL KUVVETİ ARTTIRMAK

Her insan ömrü boyunca güçlü bir cinsel yaşam sürdürmek ister. Fakat bazı nedenlerden dolayı birçok erkek, hayatın beklenmedik zamanlarında, cinsel güçlerinin büyük bir kısmını kaybeder. Bu durum onları ve eşlerini üzer. Cinsel kuvvetin az olmasının bazı temel sebepleri vardır. Önce sorunun asıl nedenlerini bilmek ve mümkünse bazı engelleri ortadan kaldırmak, ardından da tedavi yollarını uygulamak gerekir. Cinsel kuvveti azaltan belli başlı nedenler şunlardır:

Stres: İnsanın kendisinin neden olduğu bir hastalıktır. Diğer rahatsızlıkların birçoğu, dış sebeplerden oluşmasına rağmen stresin kaynağı, insanın zihninde ve olaylara bakış yeteneğindedir. Stres tedavi edilmezse doğal olarak psikolojik ve fiziksel birçok hastalığa sebep olur. Bunların başında da, cinsel yaşamdaki düzensizlik ve cinsel kuvvet eksikliği gelir.

Zihni bağlanan bir insan cinsel yaşamdan bir zevk alamayacağı gibi, yeterli bir performans da gösteremez. Eğer cinsel kuvvet eksikliği stresten kaynaklanıyorsa, kişinin cinsel gücünün yerinde olduğunu fakat bunu kullanamadığını görürüz. Stresle mücadele edebilmek için

birkaç yol tavsiye etmek gerekirse; doğal yiyecekler yemek, kafein ve fazla şekerden uzak durmak, egzersiz yapmak, günlük işleri iş ortamı dışına taşımamak, ara sıra yeşil alanlarda yürüyüş yapmak, tatile çıkmak, bir dosta ya da bir psikiyatriste içinizi dökmek, stresi bir ölçüde azaltmanıza yardımcı olur. Özellikle büyük şehirlerde yaşayanlar için, stresten bütünüyle kurtulmak, neredeyse imkânsızdır.

Bu nedenle stresle mücadele etmek gerekir. Ancak bu sayede yaşamınız biraz daha renklenir ve hayattan zevk almaya başlayabilirsiniz.

Kendi kendini tatmin (mastürbasyon):

Eğer erkeğin cinsel yaşamında, çok uzun zamandan beri belirgin bir kuvvet eksikliği varsa, bunun temel nedenlerinden bir tanesi, gençlik çağlarında yapılan kendi kendine tatmindir. **Gençlerin ergenliğe ilk adım attığı yıllarda baş vurdukları el ile tatmin; sağlığı ve cinsel gücü yok eden bir etkendir. Erkek ve kadın için mastürbasyon, normal bir olay olmayıp, faydasından çok zararı vardır.** Özellikle 15-20 yaş arası gençlerde kendi kendini tatmin olayı çok fazla olursa, o gencin gelişmesini azaltır. Ayrıca cinsel gücünde belirgin bir düşme görülür. Erken boşalmaya sebep olur. Bunun sonucunda kadın veya erkek, karşı cinsle olan cinsel ilişkilerinde tatmin olamayıp, girdikleri ilişkilerden bir şey anlamazlar. Cinsel tatminin en iyi yolu karşı cinsle yapılanıdır. Kendi kendini tatmin ise, her yaşta bünyeye büyük zarar verir. Bu konuda en büyük rol anne ve babalara düşmektedir. Ergenlik çağında çocuklarını bu konuda sık sık ikaz etmeli ve onların bu yanlış davranışa yönelmelerini önlemelidirler.

Sigara:

Sağlığı bozan en önemli etkenlerden birisidir. Vücudu ve cinsel gücü kemirir. Sigarayı çok içmek insanı cinsel açıdan oldukça güçsüz yapar. Ciğerler temiz oksijen yerine, katran ve nikotin artıklarıyla dolduğu için insanı güçsüzleştirir, bedeni hantallaştırır. Yapılan araştırmalarda, iktidarsızlıktan ve cinsel güçsüzlükten şikayet eden birçok hastanın, sigarayı bıraktıktan sonraki birkaç ay içinde eski cinsel kuvvetlerine kavuştukları görülmüştür.

Alkol:

Aşırı ve sürekli alınan alkollü içecekler, sinir sistemini tahrip ettiği gibi, vücudun diğer fonksiyonlarını ve cinsel kuvveti de baltalar. Özellikle alkolik dediğimiz kişiler süratle iktidarsızlığa sürüklenir. Bazı durumlarda ise alkol, meninin akmamasına ve bunun sonucunda geç boşalmaya sebep olur. Kişi boşalabilmek için daha fazla kuvvet sarf edeceğinden, daha boşalmadan yorgun düşer.

Alkol alan anne ve babanın çocuğu da, bedenen ve zihnen zayıf doğar. Alkol kullanan erkek veya kadın aynı zamanda sigara da içiyorlarsa, bu iki etken zararlarını ikiye katlar.

Eğer kişi, cinsel yönden kuvvetli olmayı ve hiçbir ilaca bağlı kalmadan cinsel sağlığını korumak istiyorsa; sigarayı ve alkolü tamamen bırakmak zorundadır.

Beslenme:

Her organın beslenmesi ayrıdır. Cinsel organlar için de gerekli olan besinler organizma tarafından tam ve düzenli bir şekilde alınırsa, kişi kuvvetini kaybetmez. Çoğu zaman cinsel hormonlar, insan vücudunda bazı yiyeceklere karşı bir istek uyandırırlar.

Cinsel gücü fazla erkekler; et ve et türevlerine karşı bir istek duyarlar. Hadım veya erkekliği az olan erkekler ise; tatlı ve nişastalı yiyeceklere karşı daha düşkün olurlar.

Kadınlık hormonu genellikle iştahı azaltır, fakat hayvani gıdaların vücuda alınışını arttırır. **Menopozdan sonra ise; kadınlık hormonu azaldığı için, hamur işlerine karşı ilgi artar. Menopoz döneminde kadına uygulanacak bitkisel tedavilerle, kadının hamur işlerine olan ilgisi yine et ve et ürünlerine çekilebilir.**

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki: İster balıketi, isterse sığır eti ve diğer et türlerinden hangisi olursa olsun, cinsel kuvveti arttırır. Sağlıklı olan kişiler, beslenmede yemekleri arasında et ürünlerini görmek ister.

Uyuşturucu kullanımı:

Uyuşturucu maddelerden esrar ve kokain, ilk zamanlarda aldatıcı bir neşe verir ve şehvet hislerini arttırır. Hatta bazı gelişmiş ülkelerde birtakım zenginler, cinsel ilişkiden bir süre önce kuvvetlerini arttırmak için kokain kullanırlar. Halbuki ilk başta görülen ferahlık ve enerji aldatıcıdır. Buna karşılık vücuda alınan uyuşturucular daha sonraları; durgunluk, bitkinlik, rûhi çöküntü ve halsizlik yapmaya başlarlar. Kişinin cinsel kudretini elinden alır. Sürekli bir uyuşukluk baş gösterir. Bağımlı hale gelen kişilerde şehvet belirtileri, neredeyse kaybolmaya yüz tutar. Ahlâkı ve utanma hislerini ortadan kaldırır. Hatta bazı yaşanan olaylar uyuşturucunun, eşcinselliğe kadar sürüklediğini göstermiştir.

Uyuşturucu türü maddelerin zararı sadece kişinin kendisine yönelik değildir. Yakınlarını da psikolojik olarak etkiler ve çocuklar üzerinde kötü bir tesir yapar. Uyuşturucu kullanan kişilerin yakın çevresinde maalesef huzur yoktur. Bu yüzden zor da olsa, uyuşturucu maddeler bir an önce terk edilmelidir. Kendini uyuşturucuya kaptırmış kişiler bu kötü alışkanlıklarını bırakmak için bir an önce kliniğe yatmalı veya bir doktorun gözetimine girmelidir. Bu elbette söylenildiği kadar kolay değildir. Fakat kendilerini zorlamalıdırlar. Çünkü başka alternatifi yoktur. Uyuşturucu madde kullanan kişinin normal bir cinsel hayatı olmadığı gibi yaşadığı hayat da zindan olur.

Genetik sebepler:

Kimi zamanda cinsel kuvvet kalıtımla ilgilidir. Ana veya babanın cinsel yönden zayıf ya da kuvvetli olması, kalıtımla çocuklarına da geçer.

Genel olarak cinsî kudretsizliği izale etmek için; akşam üzeri bir müddet dolaşmalı, hafta sonları kırlara çıkmalı ve sabahleyin kolları ve bacakları soğuk su ile yıkamalıdır. İçecek olarak da; ara sıra boza ve salep içilebilir. [Salep alırken, tağşiş edilmemiş, yani nişasta ve benzeri maddelerle katıştırılmamış olmasına dikkat edilmelidir.] **Eski İran'da Şahları döneminde tarçınlı ve sütlü salebin içimi çok meşhurdu.** Buradan diğer ülkelere de yayılmış ve oralarda da meşhur olmuştur. Yine bunun gibi boza da, artık kültürümüze yerleşmiş bir olgudur. Bozanın cinsel kuvveti arttırdığı, günümüzde birçok kişi tarafından bilinmektedir. Cinsel gücü arttırmak için uygulanan sıkı beslenme döneminde; et ve etli yemeklere özen göstermeli, çok ekşi ve bol tuzlu nesnelerden kaçınılmalıdır. Çünkü bunlar; hem cinsel kuvvetin, hem de erkeğin cevheri olan meninin düşmanıdır. Yukarıda anlatılan bulgularla birlikte, aşağıda bahsedilen ilaçlardan kişinin kolayına gelebilecek herhangi biri uygulandığında, normal koşullarda cinsel kuvveti arttırmaya yetecektir.

Cinsel kuvveti arttıran macunlar

Terkîbi

Çörek otu	25 gr.
Anason	25 gr.
Tarçın	25 gr.
Biberiye	25 gr.
Karanfil	25 gr.
Kereviz tohumu	25 gr.
Meyan balı	25 gr.
Havlıcan	25 gr.
Zencefil	25 gr.
Günlük	10 gr.
Kişniş	10 gr.
Karanfil uçucu yağı	20 cc.
Tarçın uçucu yağı	20 cc.
Biberiye uçucu yağı	20 cc.
Çakşır kökü	50 gr.
Polen	5 gr
Andız pekmezi	750 gr.
İyi cins süzme bal	500 gr.

Yapılışı

Büyük bir cam kabın veya emaye bir tencerenin içerisine; balın hepsi, andız pekmezinin ise 250 gr.'ı dökülür. Çakşır kökü hariç, diğer bütün bitkiler ayrı ayrı havanda dövülüp, uçucu yağlar katılmadan kap içerisine boşaltılır. İyice karıştırılıp, macun kıvamına getirilir. Ağzı kapaklı ya da vidalı bir cam kavanoza doldurulur. işin macun kısmı hazırdır.

Çakşır kökünün tamamı emaye bir tencerede 8 su bardağı su ile 5 dakika kaynatılır. Daha sonra soğuyuncaya kadar bekletilip süzülerek, buzdolabma konur.

Kullanımı

Yemeklerden yarım saat önce; kaynamış çakşır suyunun içerisine bir tatlı kaşığı andız pekmezi katılarak birer çay bardağı içilir.

Yemeğin hemen akabinde, macundan 1 tatlı kaşığı ağza alınıp yenir. Yemeklerden yarım saat sonra; yarım çay bardağı klorsuz membâ suyunun içerisine 20'şer damla karanfil, tarçın ve

biberiye uçucu yağları damlatılıp içilir.

Dikkat: Güzel ve kuvvetli bir macundur. Sigara, kahve, çay ve alkolü oldukça azaltarak 30 gün boyunca kullanmak, Allâh'ın izniyle kesin neticeyi verecektir.

Cinsel kuvveti çok arttırmak için

Terkîbi

Badem	15 gr.
Fındık	15 gr.
Fıstık	15 gr.
Hindistan cevizi	15 gr.
Çam fıstığı	15 gr.
Dâr-ı fülfül	15 gr.
Zencefil	15 gr.
Havlıcan	15 gr.
Çitlembik	15 gr.
Bal	400 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi iyice dövülür ve elenir. Balla karıştırılıp, macun haline getirilir. Sabah-akşam; ikişer çorba kaşığı yutulur. (Bu uygulama, bünyesi sağlam olan kişiler içindir. Zayıf bünyeli kişiler, sabah-akşam birer çorba kaşığı yemelidir.)

Cinsel kuvveti arttırmak için

Terkîbi

Zencefil	50 gr
Karanfil	50 gr.
Tarçın	50 gr.
Tere tohumu	50 gr.
Şalgam tohumu	50 gr.
Havuç tohumu	50 gr.
Bal	1000 gr.

Yapılışı

Eczâlar iyice dövülür ve elenir. Balla karıştırılıp, macun haline getirilir. Sabah-akşam; birer yemek kaşığı yenir.

Kadınları cinsel yönden güçlendirmek için

Terkîbi

Lahana tohumu	50 gr.
Nohut	50 gr.
Tere tohumu	50 gr.
Üzerlik tohumu	50 gr.
Bal	600 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi iyice dövülür ve elenir. Balla karıştırılır. Geceleri yatarken; birer yemek kaşığı yenilir.

Macunü'l-hüsnâ

Cinsel ilişkiye kuvvet vermek için kullanılır.

Terkîbi

Şalgam tohumu	30 gr.
Havuç tohumu	30 gr.
Damla sakızı	3 gr.
Karanfil	3 gr•
Aicır-ı karha	3 gr.
Û'd-i hindî	3gr.
Bal	250 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsigüzelce dövülür ve elenir. Balla karıştırılıp, macun haline getirilir. Günde 3 defa; birer yemek kaşığı, tok karna yenir.

Salep Macunu

Cinsel ilişkiye oldukça kuvvet verir.

Terkîbi

Salep	20 dirhem.
Tarçın	5 dirhem.
Karanfil	5 dirhem.

Havlıcan	5 dirhem.
Amber	1 miskal.
Süzülmüş bal	110 dirhem.

Yapılışı

Eczâların hepsi dövülüp, elenir. Bal ile macun yapılır. Sabahları ve akşam yatacak vakitte, ceviz kadar kullanılır. Son derece kuvvet vericidir. **(Kenzü's-Sıhhatü'l-Ebdâniye'den alınmıştır.)**

ERKEN BOŞALMA ve TEDAVİSİ

Birçok erkek, erken boşalmaya uğradığını zanneder. Bunların pek çoğu bilgisizlik yüzünden bu derde yakalanmıştır. Bazı insanlar da, kadının orgazmından önce yaşanan boşalmayı erken boşalma diye adlandırır. Bu karamsar tutumlar çok tehlikelidir. Erkeği gerçekten erken boşalmaya, hatta iktidarsızlığa kadar götürebilir. Halbuki erken boşalma diye yalnızca; penisin vaginaya girmesinden birkaç saniye sonra olan boşalmalara ya da bazı durumlarda penisin sertleşir sertleşmez yaptığı boşalmaya denir. Erkek, birleşmenin başlangıcından itibaren en az iki dakika boşalmasını geciktirebilirse, erken boşalma derdi yok demektir.

Erken boşalma diye tabir edilebilecek başka yanlış anlamalar da vardır. Heyecanlanma sonucu, Cowper salgı bezlerinden salgılanan ve sidik borusu ağzından çıkan kaygan sıvı da, erken boşalma diye yorumlanır. Erken boşalmanın fizyolojik ve ruhsal sebepleri vardır. Fizyolojik olarak en önemli sebep; penisin uç kısmını kaplayan, sünnet olan erkeklerde ise kesilip çıkarılan deridir.

Penisin uç kısmı çok duyarlı sinirlerle donatılmıştır. Bu bölge uyarılara karşı çok hassastır. Erkek çocuklarda penisin uç kısmı, üzerini örten bir deri parçasının altındadır. Sünnet edilme sonucu bu deri parçası kalkınca, penisin baş kısmı elbiselerle doğrudan doğruya temas eder ve daha az duyarlı hale gelir. Cinsel heyecânın uyanması gecikir. Bu yüzden sünnetsiz penisler daha çabuk uyarılır ve boşalma, birleşmeye geçildiği anda bile olabilir.

Erken boşalmanın bir de ruhsal yönü vardır ki; küçümsenmemelidir. Bunun nedenleri bir uzman tarafından ortaya çıkarılmalıdır. Fakat özellikle Türkiye'de erkekler, kendilerinde cinsellikle ilgili en ufak bir problem bile görmemeye çalışmakta ve bunu gurur meselesi yapmaktadırlar. Bu da meselenin çözümünü zorlaştırmaktadır. Çoğu olayda bu illet; kendilerine ve sinirlerine hakim olamayan erkeklerin zâfiyetidir. Erkek; kadının önünde mahcup olmaktan, iktidarsız görünmekten ve meninin tam vaktinde akmayacağından korkar. Bu korku neticesinde sinirlerine hakim olamaz ve vaktinden evvel boşalır. Gençlik çağında yapılan kendi kendini tatmin (mastürbasyon) ve bundan dolayı duyulan suçluluk duygusu da kişiyi erken boşalmaya götürür.

Erken boşalma, eşlerin birbirlerini iyi tanımaları ve birbirlerine güven duymalarıyla önlenebilir. Her şeyden önce gereken sevgidir. Eşler, aralarındaki diyaloğu en üst mertebede tutmalıdır. Aksi durumlardaki davranışlar, durumu daha da kötüye götürür. Boşalmanın, kadının orgazmı ile aynı anda olması için erkeğin, eşi ile birleşim öncesi aşk oyunlarını ciddiye alması gerekir. Ayrıca kendisini de, geciktirme süresini uzatmaya alıştırmalıdır. En önemlisi de erkek, birlikte orgazmı arzulamalıdır.

Erken boşalmanın tedavisine geçmeden önce, bu olay psikolojik midir? Yoksa*fizyolojik mi? Bunun tespiti gerekir. Doktora gidip, sebebini öğrendikten sonra, bu duruma yardımcı olabilecek, aşağıdaki ilaçlar kullanılmaya başlanabilir. Bu konuyla ilgili, faydalı olacağına inandığım bazı terkipler aşağıdadır:

Erken boşalma durumunda kullanılabilecek bitkisel ilaçlar

Marul tohumu	10 gr.
Sumak	10 gr.

Mazı	10 gr.
Gül	20 gr.
Günlük	10gr.
Kişniş	50 gr.
Kekik	20 gr.
Safran	10 gr.
Mürsâfi	10 gr.
Şap	5 gr.
Bal	kâfi miktar.

Yapılışı

Bütün ezcâlar iyice toz edilip, elenir. Üç katı bal ile karıştırılarak macun haline getirilir. Günde 3 defa; yemeklerden soma, birer tatlı kaşığı yutulur.

Erken boşalmaya karşı

Terkîbi

Nar kabuğu	50 gr.
Mazı	50 gr.
Turp tohumu	50 gr.
Bal	250 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi dövülür ve elenir. Balla karıştırılıp, koyu kıvamlı macun haline getirilir. Günde 3 defa; birer tatlı kaşığı yenir. İyileşinceye kadar devam edilir.

2. Terkîb

Semiz. otu tohumu	100 gr.
Sinirli yaprak tohumu	100 gr.
Sedef otu	100 gr.
Kişniş	100 gr.

Yapılışı

Eczaların hepsi dövülür ve elenir. Akşamlan yatarken; birer tatlı kaşığı toz, bir miktar su ile yutulur.

Erken boşalmayı önlemek için

Terkîbi

Havlıcan	10 gr.
Hindistan ccvizi	10 gr
Kişniş	10 gr.
Haşhaş kabuğu	10 gr.
Pelin otu	10 gr.
Fıstık kabuğu	10 gr.
U'd-i hindî	10 gr.
Günlük	10 gr.
Sandalos sakızı	10 gr.
Kekik	10 gr.
Sedef çiçeği tohumu	10 gr.
Çam fıstığı	110 gr.
Bal	kâfi miktar.

Yapılışı

Eczaların hepsi dövülür ve elenir. Üç katı bal ile macun haline getirilir. Günde 3 defa; birer tatlı kaşığı, tok karna yenir.

İKTİDARSIZLIK ve TEDAVİSİ

Kimi insanlar iktidarsızlığı yenebilmek için bazı kuvvetli uyarıcılar almakta ve bu yolla düzeleceğini ummaktadır. Fakat bünyeye fazla miktarda yüklenen uyarıcılar, faydadan daha çok, ileriye dönük zararlar getirmektedir. Üstelik bir müddet sonra vücudun kazandığı tolerans, bu ilaçların etkisini rafa kaldırır. Böyle durumlarda, bitkisel tedavi daha uygun sonuçlar verebilir. Belki etkisini, uyarıcı ilaçlara nazaran daha yavaş gösterir, fakat yarı yolda bırakmaz. Sağlıklıdır ve doğaldır. Bünyeye zarar vermez. İçindeki vitamin ve mineraller dengesiz beslenmenin yaptığı tahribâtı telafi eder. Az dikkat ettiğimiz farklı bir özelliği daha vardır ki; örneğin mide ülseri için aldığınız bir ilaç, idrar zorluğunu yada damar tıkanıklığını dahi düzeltebilir. Bir bitkinin birden çok hassası ve tedavi edici özelliği vardır.

İktidarsızlık

Erkeklik organının yeterince veya hiç sertleşmemesidir. Diğer bir çok rahatsızlık gibi bunun da fizyolojik ve rûhi sebepleri vardır.

Erkeğin iktidar sistemini harekete geçirebilmek için mutlak surette, bir dış uyarıya ihtiyacı vardır. Genç ve iktidara sahip erkeklerde bu iş için zayıf uyandırmalar kâfidir. Halbuki; yaşlı, uyandırılmalara alışmış ve iktidarı zayıflamış erkeklerde ise daha kuvvetli cinsel uyarılmalara ihtiyaç vardır. Evli erkeklerde iktidarın azalmaya başlamasının en önemli sebebi, erotik heyecanlanma duygusunun zayıflamaya başlamış olmasıdır. Erkek;

yavaş yavaş eşinin heyecanlandırmalarına alışır ve zamanla eşinin uyartmaları, artık heyecan verici şeyler olmaktan çıkar.

Balzac'ın bu konuda güzel bir sözü vardır: "Evlilik hayatı daima bir canavarla mücadele etmek zorundadır; bu canavar **alışkanlıktır."** Bunun önüne geçebilmek için evli kadınların eşleriyle aralarındaki cinsel birleşmeyi, bir sanat ve vazife olarak görmeleri gerekir. Kadınlar genelde sokağa çıkacağı zaman kendilerine çekidüzen verirler. Halbuki bunu asıl eve döndükleri zaman yapmalıdırlar. Kadın da, erkek de evlilik hayatları boyunca birbirlerine karşı olan sevgilerini daima sıcak tutarlarsa, hayatlarını monotonluktan kurtarabilirler.

Cinsel iktidarın yaş ilerledikçe azalması son derece doğaldır. Buna göre; erkeğin yaşının artmasını da, bazı kişilerde iktidarsızlık sebebi olarak sayabiliriz. İleri yaşlardaki erkeklerin bu durumu doğal ve tabiatın gereği olarak karşılamaları gerekir. Nasıl ki şehvetin insanda belli bir başlama yaşı varsa, bitme yaşı da olacaktır. Fakat bu, kişiye göre değişir ve bu durumu bazı bitkisel ilaçlarla geciktirmek de mümkündür. Konuyla ilgili olarak kitabımızın "Orta ve ileri ki yaşlarda cinsel güçsüzlük" bölümüne bakmanız gerekir.

Erkeklik yetenekleri demek, cinsel ilişki sıklığı demek değildir. Çok sık ve aşırı yapılan cinsel ilişkiler de, erkeği iktidarsızlığa götürür. Böyle durumlarda ara sıra cinsel perhiz yapılması gerekir ve erkek kendini fazla zorlamamalıdır. Önemli olan cinsel birleşmenin sıklık derecesi değil, her iki tarafın da birbirine yeterli olabilmesidir. Birleşme ne kadar sık olursa, değeri o kadar azalır ve taraflardan en az biri zamanla pek fazla bir şeyler hissetmemeye başlar.

İktidarsızlığın sebebi, gerçek bir sinir bozukluğundan veya kabarma merkezinin yorulmasından kaynaklanıyorsa, tedavisi epey zordur. Bir uzmanın halletmesi gerekir.

Fizyolojik iktidarsızlıkları bir yana bırakırsak, işin içinde bir de rûhi sebeplerin bulunduğunu görürüz. Bunlar hiç de yabana atılmayacak sebeplerdir. Zııâ, rûhi iktidarsızlıklar; ister genç, isterse sağlıklı olsun, her çeşit erkeğe musallat olabilir. Bunlar, aslında gerçek bir

iktidarsızlık değil, daha ziyade mevcut iktidarın hayata geçirilememesidir. Bunun birinci sebebi; cinsî tutukluklardır. Erkek, cinsel uyarılmalara karşı bir cevap veremez. Kuvvetli tutuklukların en önemli sebeplerinden biri; gençlikte kazanılmış yanlış duygular ve yanlış öğretilmiş ahlâk kavramıdır. "Cinsî münasebet çocuk yapmaya yönelik olmadığı sürece günahtır" öğretisi, kişiyi rûhi yönden iktidarsız yapar. Geçmişte yaşanmış aile fâciaları da kişiyi tutuk yapabilir.

Kadının tenâsül uzvuna karşı hissedilen iğrenmeler diğer bir sebeptir. Gelişmekte olan bir gence, kadının cinsel organına karşı bir iğrenme aşılanırsa, bu gençte doğal olarak, kadınlara karşı kuvvetli bir tutukluk meydana gelir. Bunun önüne geçmek için gence doğru bilgileri vermek ve kesinlikle, abartmaya ve yalana başvurmamak gerekir.

Kimi erkekler kendine güvenemez. Cinsel açıdan başarısızlığa uğramaktan veya bir gün iktidarsızlığa yakalanmaktan korkarlar. Kimi erkekler de, zifaf gecesini gözlerinde büyütürler. Cinsî güçlerini yeteri kadar gösteremeyeceklerinden korkarlar. Bu ve bunun gibi saplantılar zamanla öyle bir hal alır ki; kişiyi gerçekten de iktidarsızlığa götürür.

İktidarsızlığın rûhi sebeplerinin tedavisi daha kolay gibi görülse de, aslında daha zordur. Çünkü her şeyden önce kişinin kendini değiştirmesi ve kendine güvenmesi şarttır. Kendine güvenemeyen bir kişi, ne ilaç kullanırsa kullansın düzelemez. Eğer kişinin bedeninde fizyolojik sebepli bir iktidarsızlık yoksa, kişinin böyle bir tutukluğa kapılacağım düşünmesine hiç gerek yoktur. Bunlar sadece vesveseden ibaret olur. Eğer böyle bir durum vâki ise, biraz kendine güvenme ve biraz da sevgi ile bunların önüne geçilebilir.

Cinsî iktidarı kaybetmek, erkekler üzerinde çok çeşitli tesirlere neden olur. Dr. Ernest Williams yaşanan 50 iktidarsızlık vakasını, iki yıl müddetle çok iyi tetkik etmiş ve erkeklerin bu kayıp karşısında ne gibi tepkiler gösterdiklerini anlamaya çalışmıştır. Bu araştırmalarının neticesinde 10 farklı durum tespit etmiştir:

1. Alkol müptelâlığı	14 kişi
2. Hastalık evhamları	10 kişi
3. Eşine karşı kötü davranma	7 kişi
4. Eşinden ayrılma	6 kişi
5. Sofulaşma	4 kişi
6. ilaçlara düşkünlük	2 kişi
7. Eşine bol bol hediyeler alma	2 kişi
8. Hissizleşme	2 kişi
9. Kumar	2 kişi
10. intihara teşebbüs	1 kişi

Alkol müptelâlığı:

İktidarını kaybetmiş bazı erkeklei iktidarsızlıklarını hatırlamamak ve cinsî kudretlerini kamçılamak için devamlı olarak şarap, konyak ve likör gibi alkollü içkilere başvurmuşlardır.

Halbuki içki tam tersi etkiler yapar. Ayrıca alkolün cinsî kudreti arttırdığı da hiç görülmemiştir. Bu bir çözüm değildir, çözümü daha da güçleştirir.

Hastalık evhamları:

Diğer bir deyişle hastalık hastaları. Bunlar kendilerinde her türlü ruhi ve bedensel hastalıkların bulunduğunu zannederler. Olgunluk çağındaki bir erkeğin başına gelebilecek en kötü hadiselerden bir tanesi şüphesiz iktidarsızlıktır. Böyle bir şeyin başına geldiğini gören bir erkek, hemen kendisinde bir çok hastalıkların olduğunu ve bunların yüzünden böyle bir duruma geldiğini düşünür. Bu erkeklerin

hayâli hastalıkları devam ettiği sürece, iktidarsızlıkları da devam eder. Tâ ki kendi psikolojilerini değiştirene kadar.

Eşine karşı kötü davranma:

Çok hayâti öneme sahip olan kuvvetlerden birisini yitiren erkek, bunun acısını çıkartmak **için,** karısına karşı zalimleşmeye başlar. Bunu bir bakıma, erkeğin tabiatı olarak sayabiliriz. Erkek bu temâyülü işleyemez hale gelince, erkekliğini başka sahalarda göstermeye çalışır. Sinirleri bozulur, asabileşir. Hatta bazen, eşini boğmaya da kalkıştığı görülmüştür.

Eşinden ayrılma:

Bazı erkekler iktidarsızlığa yakalanınca öyle karamsarlığa kapılırlar ki, artık eşlerinin yanında kalmakla onlara en ufak faydalarının bile dokunamayacağını düşünerek, çareyi eşlerini bırakıp kaçmakta bulurlar.

Sofulaşma:

Bazı erkekler, çocukluk ve gençlik dönemlerinde ağır bir dini baskı altında ezilirler. Cinsî münasebet zamanında da başarısızlığa uğradıklarını gördüklerinde, yavaş yavaş düşünceleri değişmeye başlar. Cinsiyeti ve cinselliği; âdi ve günah bir şeymiş gibi görmeye başlarlar. Cinsiyetsiz bir hayatın temizliğine ve kutsallığına kendilerini inandırırlar.

İlaçlara düşkünlük:

Bazı erkekler de cinsî kuvvetlerini tekrar kazanabilmek için, afyon ve eroin gibi uyuşturuculardan medet umarlar. Halbuki bu nesneler, kuvveti arttırmağı gibi, ileriye dönük tam tersi sonuçlar doğurmaktadır.

Eşine çok hediye almak:

Cinsî kuvvetlerini kaybeden erkekler, arzularmı tatmin edemedikleri eşlerinin; kendilerinden bıkacağını veya başka erkeklere yanaşacaklarını düşünüp korkuya kapılırlar. Bunun önüne geçebilmek için de, onlara sürekli hediyeler alırlar. Eksiklik olarak gördükleri şeyi, bir bakıma da olsa telafi etmeye çalışırlar.

Hissizleşme:

Buna şoka girme de diyebiliriz. İktidarsızlık, bazı erkekler üzerinde o derece menfî bir etki yapar ki; tamamen hissizleşip, kendilerine olan saygılarını kaybederler. Artık onların gözünde yaşamanın da bir anlamı kalmaz. Bu yüzden de, kendilerini çok aşağı ve bayağı birer mahluk olarak görmeye başlarlar. Çevreye karşı da ilgisizleşirler.

Kumar:

Bu tepki aslında çok ilginçtir. Çünkü cinsî iktidarını kaybeden bazı erkekler, şehevî

duyguların verdiği heyecanı kumarda aramaya koyulurlar. Aşkta kaybeden kumarda kazanır diyerek şanslarını denemekten zevk alırlar ve bu zevkin, kaybedilen diğer zevkin yerini tutması için de epey gayret gösterirler.

İntihara teşebbüs:

Diğerlerine göre daha az oranda görülen bir tepkidir. Ülkemizde pek görülmez. Şehvetine fazla düşkün bir insan için iktidarsızlık, her şeyin sonu gibi gelir. Böyle hallerde intiharın akla gelmesi pek tabiîdir. Cinsî kuvvetini kaybetmiş olmanın verdiği utanç duruma düşen erkek, bir çok deneme ve başarısızlıklardan sonra, artık iyileşme ümidinin olmadığını düşünür ve hayat onun için mânasını kaybeder.

Sonuç olarak; vücudun ve ruhun fonksiyonlarının bozulması iktidarsızlığa sebep olabileceği gibi, iktidarsızlık da; bu dengeyi bozmaya yol açar. Yukarıdaki örnekleri vermemizin sebebi, kişinin iktidarsızlığa düştüğünü sezdiği anda içgüdüsel olarak bu yanlış tepkileri vermek yerine, akıllıca davranıp çözümünü aramak için bir uzmana gitmesini sağlamaktır.

Hastalığın sebebi bulunduktan sonra, bu durumun kişiyi daha fazla etkilemesine ve bunu bir saplantı haline getirmesine fırsat vermeden, çözümü bir an önce uygulamak gerekir. Psikolojik tedavinin yanı sıra, bitkisel tedavi de unutulmamalıdır. Bu konuyla ilgili terkipler aşağıdadır. Kişi iyileşmek istedikten sonra, bu niye mümkün olmasın?

İktidarsızlık durumunda kullanılabilecek bitkisel ilaçlar

Basit bir ama etkili bir devâ

Terkîbi

Karanfil	2 çay kaşığı.
İnek sütü	1 bardak.

Yapılışı

Bir bardak süt kaynatılır. Sıcakken üzerine toz haldeki karanfil atılır ve iyice karıştırılır. Sabahları aç kamına ve akşam yatarken, birer su bardağı içilir. Buna bir müddet devâm edilirse iktidarı ve cinsel kuvveti arttırma hususunda –özellikle yaşlı kimseler için– etkilidir. Ayrıca şehveti de tahrik eder.

Arap hekimi Ebu'l-Hasan'ın macunu

Terkîbi

Havuç tohumu	35 gr.
Kereviz tohumu	35 gr.
Anason	35 gr.
Karanfil	10 gr.
Û'd-i hindî	7 gr
Damla sakızı	7 gr
Akır-ı karhâ	7 gr
Süzme bal	400 gr.

Yapılışı

Bütün eczâlar iyice dövülüp, elenir. Bal ile karıştırılarak macun yapılır. Sabah, akşam; birer tatlı kaşığı yenir. Cinselik-tidarı arttırmanın dışında; mideyi temizler, iştahı açar ve vücuda kuvvet verir.

İktidarsızlığı tedavi etmek için

Terkîbi

Kabuğu çıkarılmış nohut	70 gr.
Damla sakızı	20 gr.
Safran	4 gr.
Zencefil	20 gr.
Tarçın	20 gr.
Dâr-ı fülfül	7 gr.
Küçük Hindistan cevizi	70 gr.
Süzme bal	500 gr.
Koyun sütü	250 gr.

Yapılışı

Kabuğu çıkarılmış nohut, süt ile pişirilir. Diğer eczalar iyice dövülüp, elenir. Bal akıcı hale gelinceye kadar ateşte tutulur. Ateşten indirilip, diğer eczalar ve biraz önceki süt ilave edilip, kıvama gelinceye kadar sürekli karıştırılır. Bu macundan, akşamları yatarken 1-1,5 çorba kaşığı yenir. Yaz aylarında, fazla hararet yapacağı için, yarım ölçü kullanılır.

İktidarsızlık için

Terkîbi

Siimbül-i hindî	15 gr
Zencefil	70 gr
Damla sakızı	35 gr.
Besbâse	20 gr.
Karanfil	20 gr.
Akır-ı kaıhâ	15 gr.
Kakule	30 gr.
Havlıcan	35 gr.
Tarçın	30 gr.
Rezene tohumu	35 gr.

Beyaz biber	20 gr.
Küçük Hindistan cevizi	20 gr.
Safran	7 gr.
Süzme bal	500 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi; ayrı ayrı dövülüp, elenir. Bal ile karıştırılıp, macun yapılır. Sabah aç kamına ve akşam yatarken ikişer tatlı kaşığı yenir. Cinsel iktidarı arttırır. Beyne kuvvet verir. Hazımsızlıktan dolayı meydana gelen kusmaları ve rahatsızlıkları önler. (Bu Terkîbin içindeki sümbül-i hindî, piyasa şartlarında bulunmuyorsa; onsuz da olabileceği gibi küçük Hindistan cevizinin ağırlığını 20 gr.'dan, 30 gr.'a çıkartmak da yeterlidir.),

İktidarsızlığa karşı

Akır-ı karhâ	10 gr.
Soğan tohumu	10 gr.
Tatlı badem	10 gr.
Fındık	10 gr.
Çam fıstığı	10 gr.
Karabiber	10 gr.
Zencefil	10 gr.
Dâr-ı fülfül	10 gr.
Fıstık	10 gr.
Kabak çekirdeği	10 gr.
Hıyar çekirdeği	10 gr.
Haşhaş tohumu	10 gr.
Tarçın	10 gr.
Havlıcan	10 gr.
Kebâbiye	10 gr.
Anason	10 gr.
Hindistan cevizi	10 gr.
Hardal	10 gr.

Tere tohumu	10 gr.
Isırgan tohumu	10 gr.
Bal	500 gr.

Yapılışı

Sert maddeler mikserden geçirilip, bal ile macun haline getirilir. Günde üç defa; yemeklerden sonra, birer tatlı kaşığı yutulur.

İktidarsızlık için bir yağ

Terkîbi

Küçük Hindistan cevizi yağı	12 gr.
Karabiber yağı	6 gr.
Sümbül (toz edilmiş)	32 gr.
Karanfil (toz edilmiş)	12 gr.
Misk (toz edilmiş)	12 gr.

Yapılışı

Bütün bu eczâlar merhem haline gelinceye kadar karıştırılıp, kıvama getirilir. Cinsî münasebetten önce erkeklik organına, hayalara ve kasıklara sürülür. Sonra cinsel ilişkiye başlanır.

Sarımsak Macunu

Alet-i tenâsüle (penise) kuvvet verir. Erkekliği arttırır.

Terkîbi

Sarımsak (dövülmüş)	100 gr.
Taze süt	250 gr.
İneğin iç yağı (tuzsuz)	100 gr.
Bal	kâfi miktar.
Zencefil	10 gr.
Karabiber	10 gr.
Dâr-ı fülfül	10 gr.
Tarçın	10 gr.
Kebâbiye	10 gr.
Hindistan cevizi	10 gr.
Akır-ı karhâ	10 gr.
Havlıcan	10 gr.

Gülyağı	1 gr
Safran	7gr

Yapılışı

Sarımsak sütü eminceye kadar kaynatılır. Sonra ineğin iç yağı ilave edilerek bir müddet daha kaynatılır. Daha soma bal ilave edilerek karıştırılır ve bir müddet daha ateşte tutularak koyu kıvama getirilir. Diğer maddeler de toz hale getirilip, elde edilen macuna karıştırılır. Temiz bir kaba konarak muhafaza edilir. Kullanılışı: Günde 3 defa; birer çorba kaşığı (eğer mümkün olursa, taze sıkılmış bir bardak hünnap suyuyla beraber) yenir.

Cinsî iktidarda zayıf olanlar için

Terkîbi

Meyan kökü	20 gr.
Polen	50 gr.
Zencefil	25 gr.
Havlıcan	25 gr.
Çemen tohumu	30 gr.
Şalgam tohumu	20 gr.
Kereviz tohumu	20 gr.
Çörek otu	25 gr.
Kebâbiye	25 gr.
Isırgan tohumu	25 gr.
Rezene	25 gr.
Kişniş	35 gr.
Safran	3 gr-
Hâlis bal	1500 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi güzelce dövülür ve elenir. Balla karıştırılıp macun haline getirilir. Günde 3 defa; yemeklerden önce birer yemek kaşığı yenir.

Penisin sertleşmemesi halinde kullanılacak yağ

Terkîbi

Karanfil	10 gr.
Karabiber	10 gr.
Defne tohumu	10 gr.

Akır-ı karha	10 gr.
Û'd-i hindî	10 gr.
Su	200 gr.
Zeytinyağı	200 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi iyice dövülür. Su ve zeytinyağı eklenip, hafif ateşte suyu tamamen gidene kadar kaynatılır. Elde edilen sıvıdan, akşamları yatmadan önce; penisin altına bir miktar sürülür.

Penis sertleşmezse

Terkîbi

Akır-ı karha	25 gr.
Zambak yağı	50 gr.
Misk	15 gr.

Yapılışı

Akır-ı karha iyice dövülüp, ince elekten veya tülbentten elenir. Zambak yağıyla iyice karıştırılır. Üzerine misk eklenir ve yine karıştırılır. Akşamları yatmazdan evvel, bir miktar penisin üzerine sürülüp, masaj yapılır.

Penisi sertleştirmek için

Terkîbi

Çam fıstığı	100 gr.
Tere tohumu	50 gr.
Karpuz çekirdeği	50 gr.
Karabiber	25 gr.
Dâr-ı fülfül	25 gr.
Bal	500 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi iyice dövülür ve elenir. Balla karıştırılıp, macun haline getirilir. Sabah-akşam; birer yemek kaşığı yenir.

Filozof macunu

Mideyi kuvvetlendirir. Hazmı kolaylaştırır. Beyne ve alet-i tenasüle (penise) kuvvet verir.

Karabiber	25 gr.
Zencefil	25 gr.

Tarçın	25 gr.
Kara helîle	25 gr.
Çanı fıstığı	25 gr.
Bal	kâfi miktar.

Eczâların hepsi dövülüp, toz hale getirilir. Üç katı bal ile macun yapılır. Günde 3 defa; birer çorba kaşığı yenir.

Erkeklik organını güçlendirmek için

Terkîbi

Isırgan otu tohumu	100 gr.
Ceviz yaprağı	100 gr.
Badem yağı	kafi miktar.

Yapılışı

Isırgan otu tohumu ve ceviz yaprağı iyice dövülür. Tülbentten geçirilerek elenir. Kâfi miktar badem yağı ile karıştırılarak, merhem haline getirilir. Akşamları yatmadan önce bu merhemle, bel ve erkeklik organı ovulur.

Penisi sertleştirmek için

Terkîbi

Küçük Hindistan cevizi yağı	15 gr.
Akır-ı karhâ	15 gr.
Karabiber	15 gr.
Kebâbiye	15 gr.
Misk	5 gr.
Süzme bal	15 gr.

Yapılışı

Kuru olan eczaların hepsi güzelce dövülür ve elenir. İnce elekten veya tülbentten geçirilir. Bal ve küçük Hindistan cevizi yağı katılıp, iyice karıştırılır. Macun haline getirilen bu karışım, erkeklik uzvuna ova ova, özenle sürülür. Bu terkîbi kullanırken, 3 gün ara verip, tekrar kullanmak gerekir.

ORTA VE İLERİ YAŞLARDA CİNSEL GÜÇSÜZLÜK

Orta yaştaki erkeklerde görülen cinsel güçteki azalma, kadınların adet kanamalarının kesildiği menopoz dönemindeki kadar belirgin değildir. Doğal olarak husyenin canlılığını kaybetmeye başlamasıyla birlikte, sperm yapımında ve cinsel güçte belli bir azalma görülür.

Bu aslında tabiatın gereğidir ve daha çok elli yaş civârında ortaya çıkar. Fakat bu, cinsel isteklerin azalacağı anlamına gelmez. Bazı durumlarda tersine cinsel istekler daha da kuvvetlenebilir. Altmış hatta yetmiş yaşlarına kadar sürebilir. Nitekim Çin ve Çat'da 100 yaşının üzerinde ve hala cinsel güce sahip olan birçok erkek ve 70-80 yaşında olmasına rağmen doğum yapabilen birçok kadın vardır.

Cinsel istekler, ruhsal ve bedensel uyarılmalarla ortaya çıkar ve ereksiyonu sağlar. Örneğin akşamları seyredilen televizyon ve bazı video filmler beyinde uyartı yapıp, cinsel ilişkiye neden olabilir.

Cinsî iktidar; ne vücut gücüne bağlıdır, ne de yaş ilerledikçe tamamen yok olur. Fakat ruhsal açıdan yaşlanmak, insanı rûhî iktidarsızlığa götürebilir. Asıl etken; yaşlandığını ve artık cinsel gücünün tamamen yok olacağını zannetmektir.

Erkek, kırk yaşına geldiğinde, hayatın yaklaşık yarısını geride bırakmıştır. Sağlığı ile daha yakından ilgilenmeye başlar. Mevcut yetenekleri daha iyi değerlendirmeye çalışır. Bunun sonucunda* da, cinsel birleşimi izleyen bitkinliğe karşı daha hassas ve alıngan hale gelir.

Boşalma, sadece bölgesel değil, ruhsal heyecanlanmalara da bağlıdır. Cinsel heyecan gecikirse, boşalma da gecikir ve iktidarsızlığı doğurur. Orta yaşlardaki kişiler aşırı uyarılmaktan kaçınmalıdır. Bu sebeple kişi, kendisini fazla zorlamamalıdır. Cinsel hayat orta yaşlarda tamamen dizginlenemez. Fakat orta yaşa gelen bir erkek de, kendi sınırlarım bilmelidir. Çoğu zaman performans normal olduğu halde, daha da fazlasını arzulayıp, bunun sonucunda ruhî sıkıntıya ve yorgunluğa düşebilir. Bu yüzden de cinsel gücünün artık tamamen bittiğini zanneder. Elini eteğini dünyadan çekmeye başlar.

Orta yaşlarda cinsel güçsüzlük hissetmenin en önemli sebeplerinden birisi de, erkeğin evlendiği kadınla arasında olan yaş farkıdır. 3-4 yaş farkı normaldir. Fakat 5-10 yaş fark olduğunda, erkek kadını tatmin edebilmek için, (gururdan ötürü) daha fazla güç harcayıp, kendini yormaya başlar. Kadının genç olmasından dolayı, cinsel arzuları fazla olabilir ve daha geç hazza ulaşabilir. Bunun sonucunda erkek gitgide azalan gücünden umutsuzluğa kapılır.

Genel olarak diyebiliriz ki, orta yaştaki bir erkeğin kaybettiği cinsel gücünü kazanması ve kendini iyi hissetmesi, yaşa bağlı olduğu gibi öncelikle düşünceyle ilgili bir hadisedir. Bundan dolayı böyle kişilerin ümitsizliğe kapılmamaları ve her yaşta dinç olunabileceğine inanmaları gerekir. Bu konuda faydalı olacağına inandığım bazı terkipler aşağıdadır:

Orta yaştakiler için cinsel ve bedensel kuvvet verici terkipler

Kuvvet verici formül

Terkîbi

Söğüt kabuğu	50 gr.
Su nânesi	50 gr.
Oğul otu	50 gr.
Ballıbaba	50 gr.
Biberiye yaprağı	50 gr.
Mcnengiç meyvesi	50 gr.

Havuç tohumu	30 gr.
Tarçın kabuğu	30 gr.
Andız pekmezi	250 gr.
İyi cins süzme bal	500 gr.
Polen	250 gr.

Yapılışı

Söğüt kabuğunun tamamı, büyükçe bir emaye tencereye 6 su bardağı su ile birlikte konularak kaynatılmaya başlanır. Saate bakılır ve 15 dakika sonra aynı tencereye 16 su bardağı daha su ilave edilir. Bu sırada diğer bitkilerin de tamamı bu kaynayan suya eklenir. Tekrar kaynamaya başladıktan 3 dakika sonra altı söndürülerek, soğuyuncaya kadar demlendirilir. Sonra süzülerek buzdolabına konulup, her yemek esnasında bir çay bardağı bu sıvıdan içilir. Yine her yemek esnasında bir çay kaşığı polen ve birer tatlı kaşığı andız pekmezi ile süzme bal yenir.

Bu uygulama 50 yaşından sonra bedenini ve cinsî gücünü kısa sürede toparlamak isteyen kişiler için bir mutluluk reçetesi sayılabilir. Yaşam süresince devam edilmesinin hiçbir sakıncası olmadığı gibi, pek çok yaşlılık sorunlarını da önleyecek bir formüldür. Tam randıman alınması için akciğerlerin kirli havadan ve sigara dumanından uzak tutulması gerekir.

Gençlik iksiri

Orta Avrupa’da ihtiyarların dermansızlığı için beş asırdan beri kullanılmaktadır. Çok faydası görülmüştür. Yaşlı, güçsüz, şişman ve tansiyonu yüksek olan kişilere tavsiye olunur.

Terkîbi

Sarımsak	250 gr.
Limon	25 adet.

Yapılışı

Sarımsaklar soyulur ve makinede iyice ezilir. Üzerine; limonların suyu konur. Ağzı bezle örtülü cam bir kavanozda, 24 gün bekletilir. Sonra süzülüp, renkli şişeye konur.

Kullanılışı: Akşam yemeğinde 1 çay bardağı ılık suya, bir yemek kaşığı konularak içilir. 10 gün içinde etkisi gözle görülür. Bu ilaç da sürekli kullanılabilir ve zamanla etkisi artar. Hiçbir yan etkisi yoktur.

MENİ ve SPERM SAYISINI ARTTIRICI İLAÇLAR

Kişide sperm sayısının az oluşu bazı nedenlere bağlıdır. Bu nedenleri kısaca sıralayacak olursak :

Yetersiz ve yanlış beslenme:

Sperm sayısını arttırmak için çok miktarda yiyeceğe ihtiyaç yoktur. Dengeli ve ölçülü beslenmek yeterlidir.

Üreme sistemindeki yapısal sorunlar:

Hormonların yeteri kadar salgılanamamasından meydana gelebilir. Örn. Testosteronun (erkeklik hormonu) az salgılanması, sperm sayısının da az olmasına neden olur.

Aşırı şişmanlık:

Aşırı şişmanlık, cinsel güçsüzlüğe ve sperm sayısının az olmasına yol açar.

Toksik etkenler:

Zehirleyici ve spermler üzerinde inhibe etkisi gösteren ilaçlar veya bileşikler sperm sayısını olumsuz etkiler. (Kurşun, arsenik ve alüminyum bileşikleri, sigara, alkol vb.)

Çevresel hastalıklar:

Vücutta o sırada başka bir hastalık olması, sperm sayısını etkileyebilir.

Sperm sayısının normalden düşük olmasının dışında, spermlerin hareketlerinin (mobilite) az olması da bir sorun teşkil etmektedir. Çünkü sadece canlı ve hareketli spermler döllenmeyi sağlayabilir. Spermleri hareketlendirebilmek için; zencefil, tarçın, dâr-ı fülfül, havlıcan ve kebâbiye gibi bitkiler kullanılmalıdır.

Meninin yapısı hakkında kısa ve aydınlatıcı bilgi
100 gr. Menide

25 mg. Kalsiyum
14 mg. Mangan
14 mg. Çinko
13 mg. C vitamini
53 mg. B-7 vitamini

224 mg. Fruktoz şekeri	
Önemli miktarda Kükürt	

Meninin Terkîbinde bulunan bu maddeler, aldığımız besinlerin işlenmesinden meydana gelir. O halde meni ve sperm sayısını arttırmak için; içinde bu ve buna benzer mineral ve vitaminlerin bulunduğu gıdalara dikkat edilmelidir. Bu maddeleri karşılayabilecek gıdalara örnek verecek olursak; ***dâr-ı fülfül, fındık, buğday çimi, soya fasulyesi, fıstık, badem, bira mayası, susam ve kabuklu deniz ürünleri*** sayılabilir. Bunlardan vücuda yeteri kadar almak gerekir. Ayrıca eczânelerden bir doktor tavsiyesiyle satın alınacak, multivitamin ve mineral tabletleri de, sperm sayısının artmasında faal olacaktır.

Vücutta sperm sayısını etkileyen bir düzensizlik veya bir hastalık varsa, mutlaka bir doktora görünmek şarttır. Şişman kişilerin de, zayıflama rejimi yapmaları ve fazla kilolarını atmaları gerekir.

Meniyi ve sperm sayısını arttırmak için ilaçlar

Sperm sayısını arttırmak için

Terkîbi

Zencefil	10 dirhem.
Karabiber	10 dirhem.
Fan id (nöbet şekeri)	2 dirhem.
Ceviz	30 dirhem.
Susam	30 dirhem.
Dâr-ı fülfül	30 dirhem.
Bal	kafi miktar.

Yapılışı

Eczaların hepsi dövülüp toz haline getirilir. Üç misli süzme bal ile karıştırılıp macun yapılır. Günde 3 defa; birer tatlı kaşığı yenir.

Sperm sayısını arttırmak için

Terkîbi

Biberiye uçucu yağı	20 cc.
Kekik uçucu yağı	20 cc.
Nane uçucu yağı	20 cc.
Karanfil uçucu yağı	20 cc.
Reçine uçucu yağı	20 cc.
Defne uçucu yağı	20 cc.
Hıltan özsuyu	1 İt.

Çörek otu	25 gr.
Anason	25 gr.
Tarçın	25 gr.
Biberiye	25 gr.
Karanfil	25 gr.
Kereviz tohumu	25 gr.
Meyan balı	25 gr.
Havlıcan	25 gr.
Zencefil	25 gr.
Günlük	10 gr.
Kişniş	lOgr.
Polen	5 gr.
Andız pekmezi	750 gr.
Bal	500 gr.

Yapılışı

Bitkilerin hepsi iyice dövülerek toz haline getirilir. Büyükçe bir kap veya emaye tencere içerisine; balın tamamı, andız pekmezinin ise 250 gramı boşaltılır. Toz haline getirilen diğer eczalar da kabın içerisine konulup karıştırılarak, ağzı kapaklı bir cam kavanoza doldurulur. İşin macun kısmı hazırdır.

Kullanılışı

Her yemekten önce veya sonra, bir çay bardağı dolusu hıl- tan özsuyunun içerisine, terkipte adı geçen uçucu yağlardan 10'ar damla damlatılarak birden içilir. Ayrıca her yemek esnâsında bir tatlı kaşığı kuvvet macunu ve bir çorba kaşığı andız pekmezi yenilecektir.

Sperm miktarını ve canlılık oranını normal düzeye çıkartan güzel bir terkiptir. 30 - 90 gün boyunca kullanmak, İnşallah kesin neticeyi verecektir. Hazırlanan bu Terkîbin kullanımı esnâsında; çay, sigara, kahve ve alkol alınmamalıdır.

Padişah macunu

Bu macun çok eskiden yaşamış olan hekim İbn-i Maseveyh'e aittir. Beyne, kalbe, akciğere, göğse ve mideye kuvvet verir. Meniyi bollaştırıp, cinsel ilişkiyi kuvvetlendirir.

Terkîbi

Gülsuyu ile ıslanmış fıstık	200 gr.
Tarçın	40 gr.
Karanfil	10 gr.

Sarı sandal	10 gr.
Û'd	12 gr.
Amber	4 gr.
Mrsk	0,5 gr.
Şeker	1250 gr.
Gülsuyu	450 gr.
Bal	kâfi miktar.

Yapılışı

Eczâlarm hepsi dövülür ve toz hale getirilir. Üç katı balla karıştırılarak macun haline getirilir. Günde 3 defa; birer çorba kaşığı yenir.

Hayat macunu

İnsanı gençleştirir. Zekâyı arttırır. Vücudu kuvvetlendirip, sperm sayısını arttırır. Tenâsül uzvunu (penisi) güçlendirir.

Terkîbi

Karabiber	20 gr.
Dâr-ı fülfül	20 gr.
Zcncefil	20 gr.
Tarçın	20 gr.
Hurma	20 gr.
Papatya	20 gr:
Çam fıstığı	20 gr.
Hindistan cevizi	20 gr.
Salep	20 gr.
Antepfıstığı	20 gr.
Havlıcan	20 gr.
Papatya tohumu	10 gr.
Kuru üzüm	60 gr.
Defne tohumu	20 gr.
Bal	700 gr.

Yapılışı

Eczâların hepsi dövülürve elenir. Bal ile iyice yoğrulur ve macun haline getirilir. Bir kavanoza

konulup, saklanır. Günde 3 defa-, birer yemek kaşığı, tok karna yenir. (Papatya tohumu bulunmazsa yerine, yine aynı miktarda papatya konulabilir.)

AŞIRI ŞEHVET ve ÇARESİ

Şehvetin azlığı problem olduğu gibi, fazlası da problemdir ve bünyeye zarar verebilir. ister genç, ister yaşlı olsun, hemen her yaştaki insanı yakalar ve rahatsızlık boyutuna ulaşır. Şehvetin fazla olmasının başlıca sebepleri:

Gençlik dönemleri ve diyalog eksikliği

Henüz evlenmemiş bekar gençlerin hemen hepsinde doğal olarak, kuvvetli cinsel arzular bulunur. Fakat bazı kişilerde, normalden daha fazla olabilir. Bu da daha çok, karşı cinsle yeteri kadar diyalog kuramamaktan ve rahat açılamamaktan kaynaklanır. Kişinin yapması gereken, ilaç kullanmaktan ziyade, karşı cinsle diyaloğunu geliştirmesidir.

Cinsel perhiz

Erkek, genç ve sperm yapımı aktif durumdayken, özellikle uzun süreli cinsel bir perhizden sonra, şehveti ve erkeklik gücü oldukça artar. Eğer bu, kişiyi rahatsız edecek düzeyde olursa, o zaman bu konuyla ilgili yazdığımız ilaçlardan uygulanabilir.

Kritik yaş dönemi

60 yaş civarındaki erkeklerde görülen dönemdir. Erkeklikten kesilmeye başlayan erkeklerin bir çoğunda, belli bir süre cinsel arzu oldukça artar. Bunun sonucunda, tatmin olanakları aramaya başlarlar. Eşinde bulamadığını dışarıda aramaya da kalkışabilirler. Kimi zaman cinsel sapıklıklar bile görülür.

Genetik sebepler

Nasıl ki, buluğ çağına erken veya geç girmek kalıtımsal ise, kişinin şehvetinin az ya da çok olması da, bazen kalıtımla çocuklarına geçer.

Aşırı şehvetin başlıca sebepleri, yukarıda özetlendiği gibidir. Şehvetini azaltmak ya da normal hale getirmek isteyenler için, gıda yönünden de birkaç tavsiyede bulunmak gerekirse; böyle kişilerin öncelikle yedikleri yemeğe dikkat etmesi gerekir. Et ve et ürünlerini bir miktar azaltıp, onun yerine nişastalı ve hamur işi gıdalar tüketilmelidir. Bu tür beslenme şekline, kişinin şehveti normal düzeye inene kadar devam edilebilir. Ayrıca aşağıda kısa bir listesi verilen bitkisel ilaçlardan da, kolay bulunabilecek olanlar seçilip, tek başına olarak ya da birkaç tanesi bir arada kullanılabilir.

Şehveti azaltan ve cinsel arzuyu sakinleştiren droglar

Adaçayı (sadece erkekler için).

Çobançantası.

Greyfurt (sadece kadınlar için).

Hayıt tohumu, yaprağı ve uçucu yağı.

Hindiba tohumu.

Kabak.

Kâfur (sentetik olanı asla kullanılmamalıdır).

Keçi boynuzu çekirdeği.

Marul ve marul tohumu.

Mercimek (Anadolu'da yeşil mercimek yemeğinin şehveti azaltmasını önlemek için, kuru soğanla beraber yerler).

Nilüfer çiçeği.

Sedef otu (sadece erkekler için).

Semiz otu ve tohumu.

Söğüt yaprağı ve çiçeği.

Şap.

Şerbetçi otu kozalağı (sadece erkekler için).

Üzerlik tohumu.

Yaban eriği.

Yaban yasemini.

Şehveti azaltan ve cinsel arzuyu sakinleştiren basit uygulamalar

Soğuk suyu çok içmek

Müshili çok kullanmak. (Sinameki, ravent gibi. Fakat aşırıya kaçmamak gerekir.)

Kan aldırmak.

Ekşi nesneler yemek.

Bazı reçeteler:

- Hastalık derecesindeki aşırı şehveti izale etmek için, bir avuç dolusu yabaneriği, 1 İt sirke içine konur. 14 gün bekletildikten sonra süzülür. Günde 3 defa; birer çay bardağı içilir.
- Eşit miktarda karıştırılan sedef otu ve çobançantası çayı, sabah ve akşam şekersiz olarak birer çay fincanı içilir.
- Şerbetçi otu kozalaklarının demlemesi, günde 2 defa; birer çay fincanı içilirse, özellikle erkeklerde aşırı şehveti hafifletir. Bu ilaç, tek başına kullanılabildiği gibi, diğer bazı bitkilerle birlikte karıştırılıp da kullanılabilir.
- 1 yemek kaşığı kurutulmuş söğüt yaprağı, 1 su bardağı su içinde 20 dk. kaynatılır. Nöbet şekeri ile tatlandırıldıktan sonra akşamlan yatmadan evvel yudum yudum içilir. Bu çay sinirleri yatıştırır. Şehevî rüyaları def eder. Ruhî gücü arttırır.
- Günde 3 defa; birer çay kaşığı (tok karnına) üzerlik tohumundan yemek, şehevî isteği azaltır.
- Şehevî isteği çok fazla kadınlar için *Kenzü's- Sıhhatii'l-Ebdâniyye'de* geçen bir uygulamayı anlatmak istiyorum: Kitapta kadınlara cinsel arzularını hafifletmek için, en az 1 hafta süreyle greyfurt yedirilmesi ya da suyunun içirilmesi tavsiye edilmektedir. Yine yazdığına göre en uslanmaz kadınların bile bu usulle uslandığı ve normale geldikleri söylenmektedir.
- Akşamları yatarken soğuk suyla duş yapmak, cinsel arzuyu azaltır.
- Her yemek esnasında, yarım çay bardağı çeşme suyu içerisine 25 damla hayıt uçucu yağı

damlatıp, içilmelidir. Bu uygulama erkekliği köreltmeden, sadece aşırı şehveti normal düzeye indirmektedir. Hayıt uçucu yağı bulunmazsa onun yerine hayıtın yaprağı veya tohumu da kullanılabilir. O zaman şöyle hazırlanır: Hayıt yaprağının veya tohumunun 30 gramı 6 su bardağı sıcak suda demlendirilir. Bu sudan günde 3 defa birer çay bardağı içilir.

Itırlı Bahçe

16. Yüzyıl Arap bahname yazarlarından olan Şeyh Nefzâvî'de kitabında aşırı şehvet ve aşırı cinsel birleşmenin zararlarından bahsetmiş ve kitabının 7. bölümünü bu konuya ayırmıştır. Kitabın bu konuyla ilgili yerleri aşağıdadır:

"Cinsel birleşmede aşırıya kaçmak, çok sperm harcanmasına yol açtığı için sağlığa zarar verir. Nasıl tereyağı yapmak için, sütün özü olan kaymağı aldığınızda süt, süt olmaktan çıkıyorsa, sperm de sizin gıdanızın özüdür, fazla harcanması insanı tâkatsız bırakır. Öte yandan vücudun durumu ve spermlerin miktarı doğrudan aldığımız gıdalara bağlıdır. Sonuç olarak aşırı yorulmadan, kendisini tutkuyla sevişmelere vermek isteyen kimse; güçlendirici yiyecekler, tahrik edici macunlar, aromatik baharatlar, et, bal, yumurta ve benzeri şeyler yemelidir. Böyle yapan birisi kendini (aşırı) cinsel birleşmenin doğurduğu aşağıdaki tehlikelerden korumuş olur.

İlki, erkeklik gücünün kaybıdır.

İkincisi, görme yeteneğinin zayıflamasıdır. Öğütlerime uymayan kör olmaz. Ama en azından gözünde hastalıklar baş gösterecektir.

Üçüncüsü, fiziksel gücün kaybıdır. Bu durumdaki birisi uçmak isteyip de uçamayan, birinin ardından koşup da yakalayamayan, bir şey taşıdığında yada çalıştığında hemen yorulan ve tâkati kesilen insanlara döner.

Cinsel birleşme arzusu duymak istemeyenler, kâfur kullanmalıdır. (Sentetik olanı kesinlikle kullanılmamalıdır.) Yarım miskal kâfuru suda eritip içen birisi, artık cinsel arzu duymaz. Bir çok kadın da, kıskandıkları kadın rakiplerine karşı veya aşırıya kaçtıkları bir dönemden sonra dinlenmek için, bu ilacı kullanırlar.

Ayrıca farya denilen kına çiçeğini de kullanabilirler. Bunun için kına çiçeğini suya atıp, sarı olana kadar beklemeleri yeterlidir. Bunun içilmesi aynı kâfur gibi bir etki yapar."

Salerno Tıp Okulu

Konuyla ilgili son olarak da, Ortaçağda şöhretinin doruğuna erişmiş bir tıp ekolünden, yani Salerno Tıp Okulu 'ndan söz etmek istiyorum. VIII. Yüzyılda kurulan bu okul, 1096-1270 yılları arasında en parlak yıllarını yaşamıştır. Bu okul İngiltere Krallarından birine (kim olduğu kesin olarak bilinmiyor) kolay uygulanabilecek basit drogları ve sağlıkla ilgili yararlı bilgileri içeren, tıp okulunun manzûme şeklindeki öğütlerini göndermiştir. Bu öğütler okulun daha da meşhur olmasını sağlamıştır. Eserin Türkçe tercümesiyle karşılaştığımda burada geçmekte olan öğütlerin genelinin, ya eski Arap hekimlerinden ya da eski Yunan hekimlerinden derleme olduğunu gördüm. Bu yararlı kitapçıktan konumuzla ilgili bazı öğütler aşağıdadır:

Tuz (De sel)

"Sofrada salçadan başka, önünüzde bir de tuzluk bulunsun. (Çünkü) tuzsuz etin ne tadı, ne de lezzeti olur. Tuz zehiri kovar, tatsızlığı düzeltir. Fakat aşırısından çekininiz. Gözü

zayıflatır. Daha kötüsü; insan neslini onaran o yapışkan hâzineyi, o şahane balsamı (meniyi) azaltır." (Bu nedenle fazla kullanılmamalıdır.)

Sedef otu (De la rue)

"Sedef otu gözlere iyi gelir. Erkeklere ve kadınlara ayrı ayrı etkisi vardır. Erkekte **aşk ateşini söndürür,** kadında ise bilakis alevlendirir. Usâresi: Dünyadan elini eteğini zaten çekmiş olanlar için büyük bir mana ifade etmez. Ancak genç papazların bundan içmesini isterim. Hele rûhâni meclis üyelerinin içkisine biraz katılırsa, **şehvet kaşıntısından eser bırakmaz.** Bundan başka sedef otu zekayı keskinleştirir..."

Söğüt ağacı (De saule)

"Söğüt dereyi sever. Kulağa konan usaresinin kuvveti, oradaki bin bir çeşit hastalıkların sebebi olan kurtları öldürür. Söğüt kabuğu ile kaynatılan sirke, cilde sürülürse siğilleri giderir. Çiçeği su ile (kaynatılıp) içilirse, **şehvetin verdiği ateşi ve behimi söndürür. Erkekte şehveti o derece azaltır ki;** iktidarsızlığa, (hatta) kısırlığa kadar götürür." (Bu sebeple çok fazla kullanımı doğru değildir.)

Gözleri bozan şeyler

"Şarap, **aşırı cinsel temas,** rüzgâr, sarımsak, parlak güneş ışığı, gece uykusuz kalmak, vurma, yorucu işler,..."

HİNTLİLERİN ÜNLÜ KİTABI KAMA SUTRA'DAN BAZI ÖRNEKLER

Gizemli bir ülke olan Hindistan, baharatları ve kullanılan ilaçlarıyla olduğu kadar, cinsel konularda yazılan kitaplarıyla da meşhurdur. Hindistan tarihinde, ismini dış ülkelere duyurmuş en meşhur kitap *Kama Sutra*'da *Vatsyayana* tarafından yazılan bu kitap; cinsellikle ilgili her türlü konuyu anlattığı gibi, cinsel kuvveti arttıran ilaçların anlatıldığı bölümleri de içerir.

Bu tür kitapların ve uygulanan ilaçların tarihi, Hindistan'da çok eskilere dayanmaktadır. Geçmişte bazı bitkiler Hint tanrılarına adanırdı. Mesela sarımsak; aynı zamanda (Hintli) tanrıların yemeğiydi. Sığır etini yemek, dini kurallara göre yasak olduğu halde yine de, erkeklik kuvvetini arttırdığı için birçok kimse tarafından rağbet görüyordu. Bal da yine cinsel kuvveti arttıran ilaçlardan biri sayılırdı.

Yaklaşık son 100 senedir (Osmanlı'nın son zamanları da dahil olmak üzere) tekrar tekrar ele alman ve bir çok defa tercüme edilen bu eserin ilk tercümesi Osmanlı devletinin son yıllarında, H.1329 (M. 1913) yılında *Kama Sutra: Sevmek Sanatı* adıyla *Ahmed Sahib* tarafından İstanbul'da 2 cilt halinde yayınlanmıştır. Araştırmacı-yazar Murat Bardakçı'nın yorumuna göre bu takma bir isimdir. Çünkü çevirmen -utandığı- bazı bölümleri Fransızca olarak bırakmıştır. Çevirenin isminin de taklit olması kuvvetli bir ihtimaldir.

Kitabımızın bu bölümüne, değişik yayınevlerinin çatısı altında Türkçe'ye defalarca kez tercüme edilmiş olan *Kama Sutra* adlı meşhur kitabın, konumuzla ilgili kısımlarını özetleyerek veriyoruz:

- İnsanlar (kendi) bünyelerinin oluşturduğu ortamlara rağmen kendilerini zayıf buluyor ve seks ihtiyaçlarını karşılamak için vücutlarının zayıf olduğu düşüncesine kapılıyorlarsa, o zaman bazı sûni usuller seçmeleri ve sûni yönlerden kuvvet kazanma yoluna gitmeleri gerekir.

- Bir erkek yemeklerde yeşil ve kara biber yerse, (ayrıca) gıdaları arasında bal ve süte yer verirse, bir kadınla yattığı zaman mahçup olmaz. Hatta kadının beklediğinin daha fazlasını verebilir.
- Bu tip yemeklerin yanında bazı ender bulunan gıda maddelerine de yer vermelidir. Mesela, tavus kuşu kemiklerinin suyu erkeklere çok şeyler kazandırır.
- Bu arada normal bir hastalık sonucu veya ecelinin gelmesi ile ölen bir erkeğin gömüldüğü toprak ile karıştırılan balın vücudun bazı yerlerine sürülmesi de erkeklik gücünü arttırır. (Yanlış bir şey olduğu için; okuyucuların, bize güvenip denemeye kalkmayacağını ümit ediyorum.)
- Erkek bol şekerli sütle karıştırılmış taze havuç suyu içtiği zaman cinsel gücü artar.
- Keçi veya koç yumurtalarının şekerli süt içinde kaynatılmasından meydana gelen suyu içmek de, erkeklik gücünü arttırır.
- Sütün yeşilbiber tohumu ile karıştırılıp, kaynatılmış şekli erkeklere büyük bir cinsel kudret ve arzu verir.
- Eski yazarların kaydettiklerine göre: Taze soğanın kurutulması ile elde edilecek tozun sütle karıştırılması da erkeklere büyük cinsel güç sağlar. Bu sütü içmeden önce içine bol miktarda şeker atılırsa bir erkek için binlerce kadınla ilişkiye girmek artık bir mesele olmaktan çıkar. (Burada söylenen abartılı söz, etkisinin ne denli güçlü olduğunu anlatmak için söylenmiştir.)
- Erkek, pirinci serçe yumurtası ile karıştırıp, yemek yağı ve bal ekleyip, süt içine koyduktan sonra içerse, o zaman kendisine gerekli olan cinsel kudreti (yeniden) kazanır.
- Erkek, susam tohumunun dış kabuğunu çıkardıktan sonra onu serçe yumurtasının içine karıştırıp, sütle kaynatırsa elde edilecek sıvı gayet kuvvetli bir madde olacaktır. Bu ilacı içerken bol şeker koymalı, biraz koyulaşması içinde içine buğday tozu veya nişasta eklemelidir. Bu ilaç, içindeki kuvvetli maddelerin verdiği enerji ile erkeklik gücünü fazlasıyla arttıracaktır.
- Bal, şeker, meyan kökü ve süt karıştırılsa elde edilecek şuruba benzeyen ilaç, erkeklerin cinsel soğukluğunu ortadan kaldırmak için çok faydalı olacaktır. Bu ilaç aynı zamanda seks gücünü de arttırır.
- Kuşkonmaz kökü, yeşil biber, meyan kökü suyu, süt ve bal kaynatıldığı zaman da macun kıvamında bir madde elde edilir. Bu kuvvetli macunun da erkekler üstünde yukarıda anlatılanlar gibi tesirleri görülür.
- ****** Erkeklik kuvvetinin artması için bol miktarda taze meyve yemek veya mevsim meyvelerinin suyunu içmek de çok faydalı bir harekettir. Yalnız bunu yaparken meyvelerin taze olmasma özellikle dikkat etmek gerekir.
- (Sonuç):
- Kitabın yazarı ***Vatsyayana,*** yukarıdaki bölümü şu sözlerle bitiriyor:
- Erkeklik gücünü arttırmak için yapılacak tedavi sadece ilaç vasıtası ile olmamalı, aynı zamanda psikolojik durumlara da yer verilmelidir. Hiç denenmemiş kuvvet macunlarının kullanılmasında fayda yoktur. Kaldı ki: Bazı kuvvet macunları vücudun çeşitli yerlerinde yaralara ve hastalıklara sebep olur. Bu tip yaralar ve hastalıklar hemen tedavi edilmelidir. Tedavide gecikildiği takdirde hastanın durumu ağırlaşır. Bu sebeple macunlar dikkatle seçilmeli ve bünyeye uygun olanı bulunmalıdır.

İMAM GAZÂLİ'NİN TAVSİYELERİ

İmam Gazâli, ***Hüccetü'l-İslâm*** adlı kitabında cimâ' ile ilgili şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

"Cinsî münasebette bulunduğunu kimseye söyleme. Cimâ'ı ağır ağır yap, çünkü kadının sende hakkı kain. Horoz gibi cimâ' yapma. Kadın da zevkini tatsın. Eğer kadınla, zevkini tatmadan cimâ' edersen, kadının (sende) hakkı kalır ve hem o kadın gevşek olur. Hayız halinde (olan) kadınla cimâ' etme. Fakat mecûsilere muhalefet etmek için beraber yat, yemek ye, su iç. Cimâ' ederken çocuğun, hatta hayvanın bulunmaması, ayın evvelinde, ortasında ve sonunda cimâ' etmemek, ihtilam olduğunda gusül etmeden cimâ' etmemek, çok zaman cimâ'ı terk etmemek, cimâ'dan sonra idrar etmek ve sonra gusül etmek cimâ'nın adabındandır. Cimâ' ettikten sonra gusül etmeden, tekrar cimâ' etme.

Eğer çocuğun hayırlı olmasını istersen abdestli olarak cimâ' et. Çok çocuğun olursa, bunu nimet ve bereket bil. Bunların çokluğu dünyada ve âhirette faidelidir. Aç, susuz iken ve tok kamına, su dökeceğin vakit cimâ' etme, çünkü bunların hepsi vücuda zararlıdır. Sol tarafına da yatarken, cimâ' etmek bel ve ayak ağrısı verir. Ayakta iken cimâ' etmek erkeğe çok zarar verir. Kamına ve dizlerine zarar verip erkek zayıf düşer. Erkek arkası üzerine yatıp, kadını üzerine almak suretiyle cimâ' etmek vücûda çok zararlıdır.

Erkek ve kadın yan üzere yatıp cima' ederlerse; yan ağrısı, bel ağrısı peyda olur, meni zor ve zahmetle çıkar, meni mecrasında kalır, sonra azar yara olur, hastalığa yüz tutar zahmet çekersin. Evlâ olan iki dizinin üzerinde cimâ' etmektir."

BAZI OSMANLI TIP KİTAPLARINDA CİMÂ' KONUSUNDAKİ BAHİSLER

Osmanlı zamanında yazılmış tıp kitaplarının hemen hepsinde, cinsel kuvveti arttırmaya yönelik terkipler ve uygulamalar mevcuttur. Fakat genelde bu terkipler, birçok kitapta birbirinin aynı olan tekrarlar şeklinde geçmektedir. Bu terkiplerin bir çoğu da bahnâme adı verilen, cinsel konuları işleyen kitaplardan ve akrabadinlerden (formül kitaplarından) toplanmıştır. Biz burada; içerisinde bir bahnamenin bulunduğu, tıp tarihi açısından da önemli 6 Osmanlıca kitaptan, konuyla ilgili olan bölümleri anlatacağız. Buradaki farklı ağırlık ölçülerini günümüze uyarlayabilmek için, kitabın baş tarafındaki "Ölçüler" kısmına bakmanızda fayda vardır. Bazı bitkilerin günümüzdeki isimleri de kitabın son bölümünde verilmiştir. Bir kısım terkiplerin günümüzde uygulanışı zor olmasına rağmen bilgi olarak işlenmiştir.

BAHNÂME-İ PÂDİŞÂHÎ TERCÜMESİ

Bahnâme, Arapça "Bah" (şehvet) ve Farsça "nâme" (kitap) kelimelerinden meydana gelmiştir. Buna Türkçe, "Cinsel konulardan bahseden kitap" diyebiliriz. Bahnâme türü kitapların yazılması, eskiden doğu ülkelerinde bir gelenek şeklindeydi. Bu bahnâmeleri İbn-i Sînâ'dan, Nâsıruddin Tûsî'ye kadar çok sayıda alim ve bilgin kaleme almıştır. Özellikle Nâsıruddin Tûsî'nin bahnâmesi artık klasik bir bahnâme olmuştur. Bu ve buna benzer kitaplarda; cinsel gücü arttırmanın yolları, ilişkiden daha fazla zevk alınmasını sağlayacak yöntemler, çeşitli ilaçlar, reçeteler ve uygulama biçimleri yazılıdır. Bu tip eserler genelde o dönemin sultanları ve padişahları için kaleme alınırdı. İşte ***Bahnâme-i Pâdişâhî*** de böyle bir eserdir.

Yazılma sebebine gelince: İlhanlı hükümdarlarından **Gazan Mahmut Han**'ın **(1271-1304)** oğlu Muzaffer, günün birinde cinsel gücünü kaybeder ve süst-i endâmlığa (iktidarsızlığa) yakalanır. Zamanın tabipleri, hükümdarın oğlunu muayene edip, çeşitli ilaçları deneseler de

bir türlü çözüm bulamazlar. Muzaffer artık hiçbir şeyden zevk alamaz hale gelmiştir. Saraya Nâsıruddin Tûsî çağrılır. Asıl işi astronomluk olan Tus'lu bilginden hükümdar, Muzaffer'in eski cinsel gücüne kavuşmasının çarelerini içeren ve cinsel işlevi olan her türlü ilacı ve reçeteyi anlatan bir kitap hazırlamasını ister. Bunun üzerine Tûsî, bu konuda daha önce yazılmış olan eserlerden istifade ederek hazırladığı kitabı saraya sunar. Daha sonra bu kitap çok meşhur olup, çeşitli kopyaları yüzlerce yıl elden ele dolaşır. Osmanlı padişahlarından Sultan II. Murad zamanında bu kitap tercüme edilir ve padişaha sunulur. Nâsıruddin Tûsî'nin bu eseri geçmiş yüzyıllarda ülkemizde de çok rağbet görmüş ve çok sayıda kopyası çıkartılarak elden ele dolaşmıştır. Afrodizyaklardan ve çeşitli uygulamalardan bahseden bu kitabın konu başlıklarıyla, şu ana kadar yapılmış en geniş özetini ilk defa bu kitapta yayın-lıyoruz.

Bahnâme-i Pâdişâhı Tercümesi

(Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli - 1616)

"Bu bahnâme 18 bâb üzerine tertip edildi:

1-İnsanların özelliklerini ve mizaçlarını beyân eder.

2-Müfredat (basit) gıdaları beyan eder.

"...Erkek koyun eti ki, tam pişmiş ola. Tâ ki, mide hazmında zahmet çekmeye...

Güvercin eti ve yavrusunun eti, tavuk eti, piliç eti, ötmedik bednos (horoz) eti ve yavrusunun eti, taze balıketi ve rafadan yumurta...

Balık yumurtası (havyar) ki, taze ola. Serçe eti ve beyni, sığır sütü ki, taze ola. Yahut koyun sütü ki, taze ola. Ak soğan ki, yarı pişmiş ola. Kaz soğanı ki, ona *yarpuz* derler. Keşür (havuç), şalgam, ak nohut, kendene (pırasa), bal, sükker (şeker), sığır yağı, fındık içi, badem içi, fıstık, yaş koz (ceviz), yaş hurma, yaş incir ve yaş üzüm ki, birkaç gün hevenk olmuş ola. Ayva suyu ki, o dahi iyice olgun ola. Ekşiliğin eseri kalmamış ola.

İşte bu zikir ettiğimiz nesneler ki, hepsi cinsel ilişkiye kuvvet verir. Fakat kuvvet vericiler (daha) çoktur. Bu bâbda hekimler katında seçilen, bunlardır."

3-Kuvveti arttırıcı ve meniyi bollaştırıcı müfredat (basit) gıdaları beyan eder.

"Misk, amber, za'feran (safran), şekâkül, kantaron, kebâ- be, lübân (günlük), fülfül (karabiber), zencefil, karanfil, buzey- dân (salep), lek (bir çeşit zamk), karfe (tarçın kabuğu), û'd-i hindî, lisânü's-usfur (biberiye), turunç kabuğu, anason, fıstık, nar çiçeği, dâr-ı fülfül, husyetü's-sa'leb (salep), behmenler (kırmızı ve sarı behmen), havlıcan, akır-ı karhâ, arslan yağı, belesan yağı, teke yağı, teke sakalı (bir çeşit nebat), haşhaş, keşir (havuç) tohumu, ceviz, besbâse, sümbül, maştaki (damla sakızı), kakule, burak-ı rûmî, inci delinmemiş ola, zurinbâd, sâzıc-ı hindî, belîle, helîle, ham ibrişim (ipek), çörek otu, Hindistan kozu (cevizi) içi ve topalak; cinsel ilişkiye kuvvet vermek içindir ve meniyi çok eder.

İlaçlar bunlardır. Kullanımı tecrübe edilmiştir ve faydalıdır. Onun için zikir olundu..."

4-İnsan tabiatını ıslah eden, gevşekliği giderip cinsel ilişkiyi kuvvetlendiren, mürekkep (bileşik) gıdaları ve helvaları beyan eder.

"...**Sonraki usul**: Kuzu etini alalar ki, ne semiz ne zayii ola. Ne kadar gerekse ve döveler. Kendi miktarmca ak soğan alalar. (Ayrıca) tarçın ve kakule birer dirhem, yarım dirhem ka-ranfil, bir çekirdek misk alalar. Bunların hepsini iyice döveler. Bir miktar koz (ceviz) yağını

katıp, iyice pişireler. Önce etin üzerine dökeler ve karıştıralar. Birazcık kaynatalar, sonra indi- reler. Lâkin kapağı ağzına kapatmış olalar. Ondan sonra kapağını açmayalar. Tâ ki, buharı havaya gitmeye. Tamam soğuyup ılıdıktan sonra gıda vaktinde yiyeler."

5. Kanı tem izleyip, cin el gücü arttıran şerbe leri beyan eder.

6-İç açıcı ve sıkıntıları giderici, mideye kuvvet verici, macun ve cevârişleri beyan eder. Bunlar aynı zamanda; beynin tıkanıklıklarını açar ve cinsel kuvveti arttırır.

"... **Kakule cevârişinin sıfatı**: Evvelâ; günlük, kakule ve besbâse her birinden dörder dirhem. Dâr-ı fülfül ve zencefil her birinden sekizer dirhem. Sümbül ve maştaki her birinden ikişer dirhem. Amber ve ûd'i hindî birer dirhem. Za'feran (safran) on dirhem. Bunların hepsini dövüp, ince bezden geçireler ve köpüğü alınmış bal ile yarı kıvama geldikten sonra karıştıralar ve ihtiyaç anında bir miskal kullanalar. (Faydasını) acâyip göreler."

Maştaki (damla sakızı) **mâcununun sıfatı**: Evvelâ; sarı nohudu alalar. El değirmeninde çekeler, kabuğu çıka. Taze koyun sütüyle beraber pişireler. Tâ ki, iyice pişe. Ondan sonra; beş dirhem maştaki, altı dirhem zencefil, iki dirhem dâr-ı fülfül, iki dirhem Hindistan kozu (cevizi) içi, bir dirhem za'feran (safran), beş dirhem tarçın ve yirmi dirhem evvel pişen nohuttan (alıp), hepsini iyice döveler. Bütün otları ince bezden geçireler. Bunların hepsini sâfi olmuş bal ile yarı kıvama getirip, macun edeler. Bir kaba koyup, hacet vaktinde iki miskal kullanalar. Bütün bu faydalardan gayri, cinsel ilişki o kadar kuvvetli olur ki; hiçbir zaman zayıflık ve gevşeklik vâki olmaz"

7-Beldeki ve uzuvlardaki soğukluğu, mide ve bağırsaklardan çekip def eden şafları ***[Kanı temizleyip, cinsel gücü arttıran şerbetleri]*** **beyan eder. (Ayrıca bunlar) cinsel ilişkiyi çok kuvvetli kılar.**

Evvela: Su kerdemesi (teresi), beş dirhem. Zencefil iki dirhem ve bir dirhem akır-ı karhâ. Bunların hepsini dövüp, ondan sonra karıştırıp, ak bal ile şâf edeler. Yatacak vakitte kul- lanalar. Lâkin, bal ile kıvama getirmek gerek ki, gayet koyu kıvamlı ola."

8-Vücuttaki çeşitli hastalıklara iyi gelen ve cinsel ilişkiye çok kuvvet verici hukneler'î (lavmanları) beyan eder.

> [Hukne: Özel bir alet veya şırınga vasıtasıyla şercden içeri, âdi su veya ilaçlı bir suyun sevk ve ithalidir. En fazla kabızlığa karşı yapılır.]

"Evvela: Kuzu hayalarını alalar ve biraz taze kuyruk dahi alalar ve bir avuç nohut alalar. Kabaca dövülmüş ola. Bunların hepsi kadar kızıl buğday alalar ve bir kabza şalgam tohumu alalar. Hepsini bir taş çömleğe koyalar ve hepsi kadar da su koyalar. Çömleğin ağzını kapatalar. Bir gece kızmış fırın içine koyalar, iyice pişe. Ve sabah çıkaralar, otuz dirhem bu kaynayan sudan alalar ve iki dirhem koz (ceviz) yağı alalar, birbirine karıştıralar. Bir sığır kavığının içine koyalar ve masurayı ağzına berk ideler, yani iplik bezle bağlayalar. Ondan sonra beli altına yüksek yastık koyalar. Tâ ki, başı aşağı ola. Ayakları iyice yukarı ola. Ve o masurayı getireler, mak'adına sokalar. Ve o kavığı kaldırıvereler. Tâ ki, bütün su bağırsaklara yürüye. Ve lâkin sabah vaktinde ola ve (adamın) içi temizlenmiş (boşalmış) ola. Eğer iki kere olursa, bahar faslından ve bir de güz faslından; bütün hastalıklardan ve dertlerden emin ola. Hiç zahmet ârız olmaya. Biizni hüdâ."

9-Dört mevsimde giyilecek elbiseler ve cinsel gücü arttıran kuşakların beyanındadır.

10-Cinsel ilişkinin vücuda zarar vermeden yapılmasının şartlarını beyan eder.

11-Erkeğin cinsel organına sürüldüğünde, organı sert ve güçlü yapacak ilaçları beyan eder.

"Fasıl: Bu amel süst-i endam (iktidarsızlık) için gayet münâsiptir. Sonradan veya isti'mal etmemekten vakî olmuştur.

Evvela: Bütün bir teke ödü, on dirhem akır-ı karhâ (alıp), iyice dövüp, topalak yağıyla veya fesleğen yağıyla karıştırıp daha Sonra, 3 gün güneşe koyalar. Tâ ki, birbirine karışıp, karışım olup, terbiye ola. Sonra bir buçuk dirhem Hindistan kozu (cevizi) içini döveler ve içine katalar, karıştıralar. Tâ ki, tamamen karışa. Ondan sonra hacet vaktinden evvel, birkaç gün hamam içinde süreler. Tâ ki, istenilen hale gele. Calinos (Galen) hekimden rivayet olunur ki: Her kim ki, bu ilaç ile on güne değin ilaç edinse, eğer yirmi yıldan ziyâde süst-i endam (iktidarsız) olduysa def edip, selâhiyyete getirip, (penisi) istenildiği gibi kaim kılar (sertleştirir)."

12-Erkeğin cinsel organına sürüldüğünde, boyunu uzatacak ilaçları beyan eder.

"... Bil ki; zeker (penis) âsabdan yani sinirlerden yapılmıştır. Cimâ' etmekle ve ovmak ile ziyâde olur. Eğer istenildiği gibi olmazsa, sürülecek ilaçlar vasıtasıyla olur."

Fasıl: Demirdikeninin kökünü alalar. O kök ki, yıllanmış ola. Sonra yıkayalar ve kurutalar. Tâ ki, tamamen kuruya. Ondan sonra döveler ve ince bezden geçireler. Hamama gireler, sıcak suyla, ova ova zekeri (penisi) yıkayalar. Ondan sonra yarım dirhem Hindistan kozu (cevizi) içini döveler ve topalak yağına karıştıralar. Zekeri (penisi) sıcak suyla ovup kızdırdıktan sonra üzerine o yağı süreler. Acâyip göreler. Lâkin hükmü üç güne değindir. (Sonra aynı işi yeniden yapmak gerekir.)"

13-El ve ayakların parmakları arasına sürüldüğünde, cinsel ilişkiye kuvvet verici ilaçları beyan eder.

14-İlişki sırasında ağza alındığında, erkeğe zevk verecek ilaçları beyan eder.

15-Cinsel ilişki anında gayet lezzet verici ilaçları beyan eder.

"Evvelâ: Bir dirhem tarçın, yarım dirhem akır-ı karhâ ve bir denk kakule (alalar). Hepsini iyice döveler. Tâ ki, toz haline gele. Rezzâki üzümü suyu ile karıştıralar. Sonra zekere (penise) iyice süreler. Bir saat bekleyeler. Ondan sonra ılık su ile yıkayalar ve yarım dirhem tarçını ağızda çiğneyeler. Tâ ki eriye. Ondan sonra o tarçın ağzında dura. Ağzına biraz su alıp sonra (o tarçınlı suyu) zekere süreler ve cimâ'a meşgul olalar. (Son derece lezzet hâsıl ola)."

16-Kadınları bâkire kız gibi yapacak, ama harâretten cima edemeyecek hale getiren ilaçların beyanındadır.

17-Avratların hamile kalmayıp, daima bâkire gibi olmalarını sağlayan ilaçlar.

"Ayı ödünü, rezzâki üzümü suyu ile birlikte karıştırıp, bir denk misk dahi katalar. Karıştıktan sonra bir parça yün ile birlikte avrat götürüne (fercine süre). Lâkin hacet vaktinden evvel edeler. Kız-oğlan gibi ola. Hamile dahi olmaya."

18- Hamile kalamayan avratlara verilecek ilaçlar beyanındadır.

KEMÂLİYYE

Sultan II. Murat döneminde yaşamış olan Şirvanlı Mahmud'un yazdığı ***Kemâliyye,*** bir tıp kitabıdır. Çeşitli hastalıklara iyi gelen ilaçların; Terkîbini ve kullanılışlarım ihtiva eden bu eser, Bursa'da türbedar olan Şeyh Kemâleddin ile yapılan bir mülâkattan sonra yazılmıştır. Şeyhin maruz kaldığı hastalıklara, devrin doktorlarından olan Mahmud Şirvâni, bazı basit ilaçlar zikreder. Şeyh Kemâleddin de, anlatılan bu faydalı bilgilerin unutulmaması için, söylenenlerin yazılmasını ister. Bunun üzerine bir giriş ve 11 babdan (bölüm) meydana gelen bu eser kaleme alınır. Yedinci bâbı cimâ'a iştah ve kuvvet veren edviyeleri beyan eder.

Konumuzla alâkalı olduğu için bu bâbın özetini veriyoruz:

Cimâ'a iştah ve kuvvet veren nesneleri beyan eder

1. "Kim ki, yarım dirhem karanfili, kızıl keçi sütüyle içse ve bunu her gün adet edinse, cimâ'a son derece kuvvet verir. Tecrübe edilmiştir."

2. "Bir mücerrep ilaç dahi budur: Nohudu dövüp, un eyleye. Ondan sonra koz (ceviz) yağıyla ve bal ile karıştırıp, macun eyleye. Sabah aç karnına ve gece yattığı vakit yiye."

3. "Hekim(ler) der ki: Taze balığı soğan ile yemeyi adet edinmek, meniyi arttırır ve cimâ'a kuvvet verir."

4. "Eğer beş dirhem turp tohumunu dövüp, on dirhem şekere katıp yeseler, cimâ' vaktinde süst (penisi gevşek) olmaya."

5. "Şifâ kitabını tasnif eyleyen (yazan) hekim der ki: **Cimâ'a kuvvet veren gıdalar**; nohutlu ve soğanlı koyun eti, erişte aşı, semiz erkek oğlak, semiz tavuk, piliçler, serçeler, herise (keşkek yemeği), sütlü pirinç, rafadan yumurta, kebap, pişmiş balık, bütün sütler, üzüm, hıyar, şeftâli, nâne, nohut, keşir (havuç), şalgam, turp, börülce, fıstık, fındık, tatlı badem içi, köknar içi (çam fıstığı), sayagı (tereyağı), bal, kerdeme (tere), kendene (pırasa)... ve cimâ' bâbında zikir olunan gıdalardan ve edviyelerden her insanın mizâcına göre buyuralar."

GÂYETÜ'L-BEYÂN fi TEDBÎRİ'L BEDENİ'L İNSÂN

(İnsan sağlığını korumaya yönelik tedbirler)

İbn-i Sellum adıyla tanınan Salih bin Nasrullah'ın (7-1699), 1655 yılında yazdığı ve padişah IV. Mehmed'e sunduğu tıp kitabıdır. Beslenme, insan sağlığının korunması ve hastalıkların belirlenerek, tedavilerinin yapılması ile ilgili yöntemlerin anlatıldığı bir eserdir.

Salih bin Nasrullah, aslen Haleplidir. Zamanla Hekimbaşı'lığa kadar yükselmiş ve tıpla ilgili çeşitli eserler meydana çıkarmıştır. Bunlar içinde en meşhur olanı ***Gâyetü'l-Beyân fi Tedbîri'l-Bedeni'l-İnsân*** adlı eseridir. Devrinde çok ilgi ve beğeni toplayan bu kitabın Türkiye kütüphanelerinde 100'e yakın nüshası vardır. Zamanının meşhur bu tıp kitabından, konuyla ilgili bazı bölümleri sadeleştirerek aktarıyoruz:

Cinsel Birleşim

Cinsel birleşmenin en iyisi; sindirimin tamamlandığı, vücut ısısının kuruluğunun ve yaşlığının ılımlı duruma geldiği zaman olan, gecenin son yarısında yapılanıdır. Çok aç ve çok tokken yapılmamalıdır. Zira: Vücut sıcakken yapılan birleşme, hummâya sebep olur. Eğer beden soğukken yapılırsa, titreme getirir. Tok karnına birleşmede bulunmak, hummâ-i afine (bir çeşit sıtma) gibi emrâz-ı südde (tıkanıklık yapan hastalıkları) doğurur. Ayrıca eklem ağrıları, nikris, devâli, fıtık ve kötü urlar da meydana getirir. Eğer çok aç karna birleşme yapılırsa, göze zâfiyet verir, bedeni de zayıflatır ve yüreği kabartır. Sarılık, sil (verem) ve ince hastalık yapar.

Eğer yanma ya da üşüme varken yapılırsa, yaşlanma hastalığına götürür (erken yaşlandırır.) Taze balık yendikten sonra birleşme yapılmamalıdır. Çünkü felç gelmesinden korkulur. Ekşiler yendikten sonra yapılan cinsel birleşme de, sinirleri zayıflatır ve titreme meydana getirir.

Biline ki: Cinsel birleşmeden sonra su içmeden sakınıl- malıdır. Yine birleşmeden önce ve sonra kan aldırmak ve ishal olmaktan da sakınılmalıdır. Zira: Bedeni kuvvetten düşürür ve zayıflatır, yaramaz hastalıklar doğurur.

Cinsel birleşmede, meninin çıkması önlenmemelidir. Zira: Böbrekte, sidik kesesinde ve meni yollarında yaralar açılmasına sebep olur ve mizâcı bozar. Mizâcı kuru olanların, sinirleri zayıf olanların, göğüs, kulak ve göz ağrısına yakalananların, sidik gevşekliği veya sidik tutulması bulunanların, eklem sızıları olanların, kan tükürenlerin ve humma illetine tutulanların, cinsel birleşmeden sakınmaları en lâyık olanıdır. Birleşmeden sonra, arkasında soğukluk meydana gelen ve birleşme halinde veya sonra organlarında kötü koku meydana gelen kimse de, birleşmeden çekinmelidir. Çünkü bedeninde zararlı birikintiler vardır, (ve) bunların giderilmesi lazımdır. En iyisi de cinsel birleşmeyi (ölçüsünü) çok kaçırmamaktır. Zira: Kuvvet ve şehveti düşürür. Sinirlere ve göze çok zayıflık verir. Titreme ve buruşukluğa sebep olur. Kalbe de zayıflık getirir. Yürek oynaması yapar. Duyguların hassâsiyetini azaltır. İnce hastalığa (vereme) yol verir. Uykusuzluk getirir ve çabuk ihtiyarlatır.

İsteksiz kişi ile zorla birleşme yapmak da, genellikle (daha önce) söylenen marazları getirir. Koca karılarla, pek küçüklerle, aybaşılı olanlarla, kırkı çıkmamış bulunanla, çirkin yüzlülerle, kız-oğlanla, gebe kalmayan kadınla birleşme yapmamak en uygunudur. **Zira: Bunlarla cinsel birleşme yapmak insanı zayıflatır.** Özellikle Calinus (Galen) hekim; "Eğer bir kimse sağlıklı

kalmak istiyorsa, elli yaşını geçmiş kadınla yatmaktan çekinsin. Çünkü öldürücü zehirdir.” demektedir. Aristo hekim de; kendinden küçükle (yapılan) cinsel birleşmenin neşeyi arttıracağını, kendi yaşında olanla yapmanın kendine yazık edeceğini, kendinden yaşlı ile yapılırsa ölüm getireceğini söylemiştir.

Biline ki: Güzellerle (yapılan) cinsel birleşme, insana; ferahlık ve neşe verir. Lezzeti nedeniyle ve isteğine ulaştığından ötürü; kalp ve dimağdaki buharları giderir. Cinsel birleşme isteğinde olanın önce; sevdiği ile oynaşması, hatta iki taraflı karşılıklı şehvet arttırması, sonra birleşme yapması en iyi olanıdır. Böyle yapılan birleşme kadının gebe kalmasını da sağlar.

Birinci Bâb:

Basit maddeler (tek başına kullanılan ilaçlar)

(Cinsel birleşmeyi arttırıcı ve kuvvet verici bazı ilaçlar):

Parmak üzümü: Cinsel birleşme gücünü arttırır.

İğde: Çiçeğini koklamak ve yemek cinsel gücü arttırır.

Emlih: Cinsel birleşme gücünü arttırır.

Anason: Sütü ve meniyi arttırır.

Isırgan dikeni (tohumu): Cinsel birleşime güç verir.

Ördek (eti): Vücudu şişmanlatır ve cinsel birleşmeyi güçlendirir.

Pirinç: Meniyi arttırır.

Börülce: Şehveti arttırır.

Pelit yosunu (meşe ağacı yosunu): Cinsel arzuyu arttırır.

Pazı: Cinsel birleşmeye kuvvet verir.

Turaç (kuşu): Kekliğe benzer. Meniyi arttırır ve cinsel birleşmeye kuvvet verir.

Cevz-i Rûmi (ceviz): Taze ceviz parçaları balla terbiye edilirse, cinsel birleşme gücünü arttırır.

Cevz-i bevvâ (küçük Hindistan cevizi): Eğer macun edilip yenirse, cinsel birleşime güç verir ve kamışı çok kuvvetli yapar.

Çil kuşu: Cinsel birleşime kuvvet verir.

Hurma: Cinsel birleşme kuvvetini arttırır.

Husyetü’s-sa’leb (salep): Cinsel birleşmeye kuvvet verir. Acem ülkelerinde (İran’da) çok geçerlidir. Dövüp eleyerek bal veya şekerle paluze (pelte) gibi pişirip, sıcak sıcak kahve gibi içerler.

Havlıcan: Cinsel birleşmeye çok kuvvet verir.

Dâr-ı fülfül: Meniyi arttırır. Cinsel birleşmeye çok kuvvet

verir.

Zurunbad (zulunba): Cinsel birleşmeye kuvvet verir. Eğer bundan bir yuvarlak parçayı delip (kişi) yanında taşırsa, iktidarsızların cinsel ilişki güçlerini arttırır.

Sürincan (çiğdem): Cinsel birleşme isteğini arttırır.

Süt: Sütlerden en iyisi insan sütüdür. Bundan sonra; sığır, sonra keçi ve sonra da koyun sütü gelir. Cinsel birleşmeyi kuvvetlendirir.

Serçe: Özellikle beyni, badem yağı ve bazı kuvvet verici devâlarla pişirilip yenirse, cinsel birleşmeye güç verir ve meniyi arttırır. Yavruları cinsel ilişkiyi harekete geçirmede daha etkilidir.

Şalgam: Tohumu cinsel birleşmeye kuvvet verir.

Sığın geyiği (ula geyik): Kamışı kurutulup, sirke ile içilirse, cinsel kuvveti arttırır.

Û'dü'l-kâhir (akır-ı karha): Cinsel birleşmeye kuvvet

verir.

Fındık: Fındığın içi kavrulup, biber ile karıştırılarak yenirse cinsel birleşmeye kuvvet verir.

Fıstık: Cinsel birleşmeye kuvvet verir.

Karanfil: Yarım dirhem kadarı dövülüp, taze süt ile aç karna içilirse, cinsel birleşimi olağanüstü güçlendirir. Cinsel birleşme isteğini arttırır.

Kara nohut: Suyu içilirse cinsel ilişkiye kuvvet verir ve böbrekte olan taşı eritir.

Kaz (eti): (Kaz eti yemek) mizâcı soğuk olanların menisi- ni arttırır ve cinsel birleşime kuvvet verir.

Kaplumbağa: Eti yenirse; zayıflığı giderir ve cinsel birleşmeye kuvvet verir. Meniyi arttırır.

Kereviz: Cinsel birleşme isteğini arttırır.

Kestane: Cinsel birleşimi kuvvetlendirir.

Köknar (çam fıstığı): Meniyi arttırır. Balla (karıştırılıp) kullanılırsa, cinsel ilişkiye kuvvet verir.

Güvercin: Cinsel birleşmeye kuvvet verir. Özellikle yavrusu piliçten hafiftir.

Kebere: Açılmamış çiçeği, sirkeyle terbiye edilerek yenirse şehveti kabartır.

La'l taşı: La'l taşımak cinsel birleşme isteğini gıcıklar (kamçılar) denilmiştir.

Nâne: Yenirse cinsel birleşmeye kuvvet verir.

Nohut: Cinsel birleşme isteğini arttırır. Nohut ıslatılıp, aç kamına yenir ve üstüne su içilirse, kamışa çok kuvvet verir ve cinsel birleşme isteğini arttırır.

Helyun (kuşkonmaz): Cinsel birleşime kuvvet verir.

Havuç: Balla terbiye edilip yenirse, hazmı güzel olur. Cinsel birleşmeye güç verir ve meniyi arttırır.

İkinci Bâb:

Birleşik Maddeler (ilaçlar):

Tek devâ ile ilaçlama (tedâvi etme) imkânı varken, karışık devâ ile hastaya yüklenmeyiz. Lâkin her zaman maksada yeterli, tek devâ ile ilaç bulunmadığından, karışımlar yapmak ihtiyacı doğar. Çünkü ilaç olarak kullanılacak tek devânın tadı çok acı olabilir. Bunu bir tatlı ile karıştırırız. Örneğin (sarı) sabırın balla karıştırılması gibi. Veya kokusu kötü olan şeyler de güzel kokularla karıştırılır. Hıyarşembenin gül suyu ile karıştırılması gibi. Yahut da bir tek

devânın kuvveti zayıf, hastalık kuvvetli ise, maraza etkili olmayacağından bunu, kuvveti arttıracak devâlarla karıştırırız. Yahut devânın kuvveti kâvi (kuvvetli), hastalık da zayıf ise, devânın kuvvetini düşürecek şeylerle karıştırırız.

Bundan başka; devânın etkisi güçlü olup kalıcı olmazsa, kalıcılık sağlayan şeylerle karıştırılır. Ya da etkisi yavaştır, etki verici (nüfuz edici) şeylerle karıştırılır.

Özellikle bazı organlara mahsus devalar vardır ki; bunların bu azaya nüfuzu istendiğinde, o zaman ona uygun devâ ile karıştırılır. Örneğin bu ilaçlara za'ferân katılır. Yahut hastalık karışıktır, bir devâ yeterli olmazsa hastalığına göre karışık ilaç yapmak gerekir. İşte bu karışımlardan ihtiyaç olunduğunda, denenmiş olanları bu bâbda ele aldık ve bunu on ayrım üzere düzenledik.

TOPKAPI SARAYI HELVAHÂNE DEFTERİ

Bu elyazması defter daha çok, Osmanlı İmparatorluğu zamanında Topkapı Sarayının eczânesi için helvahânede, padişaha ve yakın çevresine yapılan ilaçların formüllerini içerir. Ayrıca çeşitli şerbet, helva ve şekerlemelerin de tarifleri bulunur. 10 grupta toplanan ve 186 ilaçtan oluşan bu el yazması nüsha, İslam tabâbetinde en fazla bilinen terkipleri içine almıştır. Terkiplerin önemli bir kısmı, yapımı zor ve sanat isteyen ilaçlardan oluşur. Fakat saray eczânesinin eczâ kapasitesinin geniş olması ve bu terkipleri uygulayabilecek kişilerin de bulunmasıyla, ilaçların hemen hepsi sarayda yapılabiliyordu. Ayrıca saray eczânesinin, yurt içi ve yurt dışından gelen droglardan oluşan zengin bir ilaç koleksiyonu da vardı. Bu ilaçlar arasında, hayvansal ve madensel droglar da göze çarpmaktadır. Cündi bidestar (kunduz hayası), zümrüt, inci, la'l, yakut... gibi. Fakat Osmanlının son zamanlarında ilaçlar saray çevresindeki eczânelere hazırlatılmıştır.

Saray eczânesinin revaçta olduğu zamanlarda, bazı terkiplerin ve macunların özel hazırlama günleri yada mevsimleri vardı. Nevruziye Terkîbi gibi (sadece ilkbaharda hazırlanır).

1992 yılında Sayın Prof. Dr. Aslan Terzioğlu tarafından Türkçe'ye transkripsiyonu yapılan bu eserden, konumuzla ilgili bazı örnekleri sadeleştirerek sunuyoruz:

Bir çeşit Saray Macunu olan, Macun-u Çöp-çini

Migrene, ağız kokusuna, nezleye, öksürüğe, nefes darlığına ve göğüs ağrısına iyi gelir. Saçı sakalı dökülenlere, eli ayağı tutulanlara idrar yolundan kan ve irin gelenlere, yediği yemeği hazmedemeyenlere ve ***cimâ' anında zekeri (penisi) gevşek olanlara (iktidarsızlığa),*** Allâh'ın izniyle fayda eder.

Terkîbi

Çöp-çini	200 dirhem.
Çörek otu	200 dirhem.
Deve dikeni	2 dirhem.
Zencefil	5 dirhem.
Tarçın	5 dirhem.
Besbâse	5 dirhem.
Kebâbe	5 dirhem.
Sümbül	5 dirhem.
Havlıcan	5 dirhem.
Akır-ı karhâ	5 dirhem.
Kakule	5 dirhem.
Centiyâne	7 dirhem.

Defne tohumu	7 dirhem.
Zirâvend-i tâvil	7 dirhem.
Süzülmüş bal	kâfi miktar.

Yapılışı

Eczâların hepsi dövülür ve elenir. Üç katı bal karıştırılıp, yedi gün bir cam kapta bekletilir. Ondan sonra sabah-akşam, üçer dirhem (1 çorba kaşığı) kullanılır.

Macun-u Kırmız

Bu terkîbin mucidi İbn-i Masaveyh'dir. Sonraları Frenk tabipleri tashih edip, her yaramaz hastalığa karşı kullanır oldular. Faydaları (kısaltılarak alınmıştır): Kalbe ferahlık ve cimâ'a kuvvet verir. Sar'a, ağır basma, unutkanlık ve baş dönmesini izale eder. Hafızayı arttırır. El ve ayak titremesini önler. Mideye ve kalbe kuvvet verir. Yemeği hazım ettirir. Hamile hatunlara çok faydalıdır ve karnındaki çocuğun düşmesini önler. Çocuklara yedirseler, onlara arız olan sar'a ve ağlamayı men eder. Vebaya, cüzzama ve ruh hastalıklarına fayda eder.

Terkîbi

Ham ipek	100 dirhem.
Kokulu elma suyu (misk elması suyu)	150 dirhem.
Gülsuyu	150 dirhem.
Şeker	200 dirhem.
Kırmız	10 dirhem.
Amber	6 dirhem.
Û'd	6 dirhem.
Tarçın	6 dirhem.
Lâcivert	4 dirhem.
İnci	4 dirhem.
Altın varak	1 dirhem.
Misk	2 dirhem.

Yapılışı

Ham ipek, gülsuyuyla karıştırılmış elma suyunda bir gün- bir gece ıslatılır. Sonra hafif ateşe konur. Suyun yarısı kalıncaya kadar kaynatılır. Daha sonra kırmız, yumuşak dövülerek suyun içine bırakılır. Biraz kaynadıktan sonra ateşten indirilir. İpek ve kırmız ovulur, süzülüp suyu

alınır. Suyun içinde şeker ezilir ve ateş üzerine koyulup kaynatılır. Tâ ki macun kıvamına gele. Sonra ateşten indirip soğumaya bırakılır. Soğuduktan sonra diğer eczâları dövülüp, azar azar içine koyup karıştırılır. Altından, gümüşten yada camdan bir kavanoza koyup hıfz edilir. Hacet vaktinde münasip şerbetler ile 1 miskal kullanılır.

Penisin sertleşmesi için

Bir kimsenin zekerine murdarlık ulaşsa (penisi sertleşmese) ve hiç derman bulamasalar, onun dermanı odur ki: Hınzırın döşünü (domuzun göğsünü) dövüp, bir parça nebat şekeri, bir parça Eflak tuzunu ve bir parça ekmek içini tavada kavuralar. Sıcak sıcak birkaç defa zekere (penise) süreler. İnşallâhü teâla def ola. Mücerreptir (tecrübe edilmiştir.)

PADİŞAHLARA HAZIRLANAN MACUNLAR

Padişahlara hazırlanan macunlar aslında bir geleneğin ürünüdür. Bu macunların ilk örneklerine, Fatih devrinden itibaren Topkapı sarayında rastlıyoruz. İmparatorluğa geçişle birlikte, değişik toplumların kültüründen etkilenen Osmanlı'da, padişahlara macun yapma geleneği de baş göstermiştir. Daha çok doğulu ülkelerden kaynaklanan bu uygulama, padişahlar ve yakın çevreleri tarafından hızlı bir şekilde benimsenmiştir. Zamanla sadece bu işle uğraşan insanlar dahi türemiştir.

Macunlar sadece cinsel kuvveti arttırmak amacıyla hazır- lanmazdı. Bedendeki hastalıkları tedavi etmek için de macun hazırlanırdı. Fakat günümüzde macun deyince aklımıza daha çok afrodizyak içerikli olanları gelir.

Eşine az rastlansa da, kimi zaman macunlar bir zehirleme aracı olarak kullanılmıştır. Örneğin Fatih Sultan Mehmet Hân'a hazırlanan macun, bu amacı taşımaktaydı. Fatih'i yavaş yavaş zehirleyen bu hileli macun, maalesef padişahı alt etmek isteyenlerin işine yaramıştır.

Zamanla kimi padişahlar, kendilerine hazırlanan bu macunlardan halkın da faydalanmasını istemişler ve yılın belirli zamanlarında, bir panayır havasında halka dağıtımını sağlamışlardır. Mesir macunu buna güzel bir örnektir. Bugün bile bu macun Manisa'da, her yıl geleneksel olarak hazırlanır. Yüksek bir tepeden yada minareden halka atılır.

Giderek macunlar daha fazla benimsenmiş ve bazıları kalıplara dahi sokulmuştur. Nevrûziyye macunu bunlardan biridir. Böylece macunlara ulvî bir değer de yüklenmiştir.

Bir kısım padişah macunlarının Terkîbinde, ilginç maddelerle karşılaşırız. Bunların birçoğu, bugün bile zor satın alınabilecek değerli taşlardır. Daha çok kuyumcularda ve sergilerde görmeye alıştığımız bu taşların, macunlarda ne işi olabilir? Bunların tedavi değeri var mıdır? Bunların yerine kolay bulunabilecek ve daha az masraflı droglar kullanılamaz mıydı? Bu sorunun cevabını, ortaçağdan beri devam eden bir gelenekte bulabiliriz. Meşhur hekim Galen, diğer Yunan ve Romalı hekimler gibi İslam tababetini oldukça etkilemiştir. Bu etkilenme sonucu, zenginlere ve hükümdarlara hazırlanan ilaçlar, pahalı ve kıymetli maddelerle hazırlanmaya başlamıştır. Topkapı Sarayının eski Hekimbaşılarından Salih bin Nasrullah, ***Akrabadin*** adlı eserinde şunları söyler:

"Calinos (Galen); fakir ve cahillere verilen ilaçlar, zenginlerin ve ulemânın mizaçlarına uygun düşmez (der). Kıymetli cevher içeren ilaçlar, mutlaka büyüklere mahsus olmalıdır."

Böylece sultanlara hitap eden bir çok macun, halkın kullandıklarından ayrılıp, değerli taşlar ve pahalı madenlerle süslenmiştir. Fakat bu taşlar rastgele değil, bilinçli olarak seçiliyor ve

padişahın ihtiyacına göre düzenleniyordu

Sonuç olarak: Osmanlı padişahlarına hazırlanan macun kültürü, Fatih devrinden itibaren başlayıp yüzlerce yıl sürmüş ve oldukça benimsenmiştir. Zaman içerisinde bazı saray macun-ları halka kadar ulaşmış ve değişik isimlerle Anadolu'da da kullanılmıştır. Böylece Anadolu halk macunları da gelişmiştir. Fatih Sultan Mehmet Hân için hazırlandığı ileri sürülen macun buna güzel bir örnektir. (Ayrıca Akşemseddin macunu v.s.)

Geçmiş yüzyıllarda, padişahlar için hazırlandığı iddia edilen macunlardan bazı örnekleri, formülüne sadık kalarak yayınlıyoruz:

FATİH SULTAN MEHMED HÂN İÇİN, ARAP VE ACEM HEKİMLERİNİN HAZIRLADIKLARI MÂCUNUN TERKİBİ

Vesîka: Topkapı Sarayı Arşivi E. No: 93, tarihsiz.

Bu tecrübe edilmiş macun Padişah hâzinesinden çıkmıştır ki, Arap ve Acem hekimleri ittifakla, Sultan Mehmet Hân Hazretlerine terkîp edip, yazmışlardır. Vefatından sonra iç ağalarından birisi, bir yolla yazdırıp, taşrada birisine göndermiştir. Hepsinden önemli faydası şudur ki: Bir kimse erlikten kalmış olsa, yahut bir hatun doğurmazsa, onun bedeninde her ne türlü illetler var ise, kırk sabah ve akşam bu macundan yerse, on beş ya da yirmi yaşında yiğit gibi ola. Eğer kadınlar yerse, yine on beş yaşında kız gibi ola. Adeti düzene girer. Vücudunda evlat doğurmaya mani ne kadar hastalık var ise hepsini def eder. Ömründe evlâdı olmayan kimselerin, Allâh'ın izniyle evlâdı olur. İşte bu macun zekerde (peniste), hayada ve urukde olan ahlatı eritir, temizler. Eğer bir kimse tecrübe etmek isterse, bir gece altı dirhem bu macundan yesin. Sabah kandile bevl edesin (lâzımlığa işeyesin). Göresin ki neler çıkar. Hemen bir gecede, faydası malum olur ve bunun hasiyyeti bir hesabdır. Gece yattığı zamanda yiye. Eczâları bunlardır:

Terkîbi

Karanfil	10 dirhem.
Kebâbe	10 dirhem.
Karabiber	10 dirhem.
Tarçın	10 dirhem.
Û'dü'l-kahir	5 dirhem.
Kereviz tohumu	5 dirhem.
Anison-u Mısrî (anason da olabilir)	10 dirhem.
Isırgan tohumu	10 dirhem.
Havuç tohumu	10 dirhem.
Şalgam tohumu	10 dirhem.
Turp tohumu	10 dirhem.
Maştaki (damla sakızı)	10 dirhem.
Sinameki	10 dirhem.
Ak günlük	10 dirhem.
Üzerlik tohumu	10 dirhem.
Acı badem yağı	10 dirhem.
Çörek otu	20 dirhem.
Misk	5 dirhem.
Şeker	60 dirhem.
Süzme bal	kâfi miktar.

Yapılışı

Bütün bu eczâları dövüp, üç katı bal ile macun edesin. Bir kaba koyup, her gün sabah ve akşam altışar dirhem yiyeler.

SULTAN II. BEYAZIT'A YAPILAN MACUN

Aşağıdaki macun Terkîbi Sultan II. Beyazıt'a aittir.

Terkîbi

Karanfil	5 dirhem.

Zencefil	5 dirhem.
Tarçın	5 dirhem.
Çörek otu	5 dirhem.
Hindistan cevizi	5 dirhem.
Cevz-i bevvâ	5 dirhem.
Kimyon	5 dirhem.
Anason	5 dirhem.
Beyaz soğan tohumu	5 dirhem.
Maştaki	5 dirhem.
Günlük	5 dirhem.
Turp tohumu	5 dirhem.
Üzerlik tohumu	5 dirhem.
Süzme bal	kâfi miktar.

Yapılışı

Yukarıdaki eczâların hepsi dövülüp, toz edilir. İnce elekten geçirilir. Üç misli bal ile macun kıvama getirilir. Sabah-akşam ikişer dirhem, tok kamına yenir. Cinsel kuvveti arttırmanın yanı sıra; göz ağrısına, bel ağrısına, baş ve diş ağrısına fayda eder. Gaz söktürür. Yüzde olan sarılığı giderir. Diş etlerini kuvvetlendirir ve ağız kokusunu giderir. Ayrıca sakalı geç ağartır.

SULTAN I. ABDÜLHAMİT'İN MACUNU

Sultan I. Abdülhamit'e bu macunu hazırlayan, Seyyid Mustafa Efendi adında bir zattır. Hazırladığı bu macunun, herkes tarafından çok rağbet gördüğü söylenir.

Terkîbi

Sinâmeki	35 dirhem.
Üzerlik tohumu	5 dirhem.
Çörek otu	5 dirhem.
Kabuksuz badem	4 dirhem.
Rezene	5 dirhem.
Zencefil	24 dirhem.
Günlük	24 dirhem.
Maştaki	24 dirhem.
Karanfil	24 dirhem.

Süzme bal	kâfî miktar.

Yapılışı

Eczaların hepsi, havanda dövülüp elenir. (Üç misli) bal ile karıştırılır. Macun kıvamına getirilip, sabah-akşam 6 dirhem (ikişer yemek kaşığı) yenir.

Bu Terkîbin yazılı olduğu belgenin sonunda, bizzat Seyyid Mustafa Efendi tarafından şu satırlar yazılıdır:

“Vallah ve lillâh yalan değildir. Ve sonradan görme ve nakl-i dâime değildir. Ve sahih, başıma gelip defaatle (defalarca) tecrübe olunmuştur. Allâhü Taâlâ yolunu salimde, oğul ve kız verdi. Bizi dahi duadan feramuş etmeyeler (unutmayalar). -Rüznamei Hümâyunda Seyyid Mustafa Efendi. Sene 1216 —”

SULTAN İBRAHİM’İN MACUNU

Sultan İbrâhim’e ait olduğu iddia edilen bu macunun iki dirheminin, cinsel güçten geri kalan erkeğe ve kadına fayda ettiği yazılıdır.

Terkîbi

Çörek otu	5 dirhem.
Zencefil	5 dirhem.
Tarçın	5 dirhem.
Cevz-i bevvâ	5 dirhem.
Karanfil	5 dirhem.
Maştaki	5 dirhem.
Dâr-ı fülfül	5 dirhem.
Kara sakız	5 dirhem.
Û’d-i hindî	5 dirhem.
Kebâbe	5 dirhem.
Kereviz tohumu	5 dirhem.
Isırgan tohumu	5 dirhem.
Havuç tohumu	5 dirhem.
Û’dü’l-kâhir	5 dirhem.
Anason	10 dirhem.
Kişniş tohumu	10 dirhem.
Şalgam tohumu	5 dirhem.
Turp tohumu	10 dirhem.

Sinâmeki	10 dirhem.
Üzerlik tohumu	10 dirhem.
Acıbâdem	6 dirhem.
Tere tohumu	10 dirhem.
Günlük	10 dirhem.
Misk	5 çekirdek.
Süzme bal	kâfi miktar.

Yapılışı

Bütün eczâlar havanda iyice sonra, üç misli bal ile karıştırılır, dövülür. Un haline geldikten Sabah ve akşam birer yemek kaşığı yenir.

SULTAN II. ABDÜLHAMİD HÂN'A AİT NEVRUZİYE TERKİBİ

Bu terkîp, Dolmabahçe Sarayı Eczânesi Baş Eczâcısı, Bedri Kemal Eldenzi'den alınmıştır. Sultan II. Abdiilhamit Hân'a ait olduğu bilinmektedir.

Tıp Tarihi ile ilgili dergi ve makalelerden, Sultan II.Abdülhamid'in eczâcılığa ve tıbba ilişkin merakını öğreniyoruz. Hatta öyle ki, grip ve tifo ateşi konusunda icat ettiği iki terkip, sarayda ve saray çevresinde başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Reçeteler ve sonuçları, orijinal belgeleriyle kayıtlıdır. **(Bkz. Türk Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi, Sayı: 2, s. 115-118)**
Nevrûziye Terkîbi

Tarçın	10 dirhem.
Karanfil	10 dirhem.
Sakız	15 dirhem.
Zencefil	10 dirhem.
Kakule	5 dirhem.
Tarçın tohumu	10 dirhem.
Havlıcan	5 dirhem.
Kırmız	5 dirhem.
Zerdeçal	5 dirhem.
Dâr-ı fülfül	5 dirhem.
Edrefil	5 dirhem.
Çörek otu	10 dirhem.
Vanilya	1 adet.
Gül ve turunç şurubu	2 okka.
Toz şeker	kâfi miktar.

Kaynak: Ecz. Mustafa KAPTANBAŞI, Cinsel Kuvveti Arttırıcı AFRODİZYAK TERKİPLER, Orkide Yay. 2001, İstanbul

TÜRKİYE'NİN BAŞINI AĞRITAN SORUNLARIN ÇIKIŞ YERİ OLARAK İNGİLTERE

Hzl: Dr. Nilgün Gülcan

KÜRTLER VE İNGİLTERE

Cumhuriyet dönemine kadar İngiltere'nin Osmanlı topraklarında ilgilendiği bir diğer alan da Kürtlerdi. Bu konu günümüze kadar önemini koruduğundan burada İngiltere'nin bu ilgisini olabildiğince detaylandırmaya çalışacağız.

Daha 18. ve 19. yüzyıllardan itibaren İngiliz seyyah ve diplomatları bölge halkıyla temas içinde oldular. **Fakat bu temaslar İngilizleri ortak hareket etme bilincine sahip bir Kürt halkının bulunmadığı noktasına getiriyordu.** Öyle ki İngiliz seyyahların en çok altını çizdikleri nokta Kürtlerin kendilerini Türk sanmalarıydı. Türk ve Kürt halkları arasındaki bağları anlamakta zorluk çeken bu seyyahlar bu durumu kitaplarında "garip ama gerçek" türünden bir olay olarak ifade ediyorlardı. 19. yüzyılda bölgeyi ziyaret eden bir İngiliz seyyah **"Bu Kürtler ne garip İnsanlar, kendilerini Türk sanıyorlar"** diye yazmıştı. İngilizler 'in Kürtler ile ilgili bir diğer İzlenimi de "medeniyetten uzak" olmalarıydı. Bu da bu İnsanların siyasî dengelerde kullanılmalarını hem kolaylaştırıyor, hem de zorlaştırıyordu. Bu nedenledir ki İngiltere'nin Van Konsolosluğu sürekli olarak Kürtlerin herhangi bir ayaklanmada güvenilebilecek İnsanlar olmadığını yazıyordu. Bu yıllarda Iran üzerine yoğunlaşan yazarlar onları Iran kültürünün bir parçası, Osmanlı üzerine yoğunlaşanlar ise Türk kültürünün bir parçası saydılar. İngilizlerin büyük bir kısmı için Kürtler, devlet kurabilme yeteneğinden uzak, kişisel ve kavimse! çekişmeler içinde geri bir yaşam biçimi yaşamakta olduklarından, bu halleriyle, Osmanlı imparatorluğumu bölebilecek bir siyasî unsur olarak İngilizler için bir hayal kırıklığıydı. Her şeyden önce, birlik ve ortak kültür kavramlarından habersizdiler. Halen feodal yapı son derece kuvvetliydi ye çatışma nedenleri yerel sorunlardı. Bu nedenle İngilizler, Kürtleri "ümitsiz" bulsa da en azından Osmanlıları uğraştırabilecek bir sorun kaynağı olarak gördü. Hindistan'ın İngiliz egemenliğine geçmesi ve İngiliz nüfusunun Orta Doğu'ya sarkması ise tabloyu tamamen değiştirdi. Kürtler İngiltere'nin en değerli sömürgelerine giden yol üzerinde oturuyorlardı. Bu dönemde Doğu Hindistan Şirketi bölgeyle ilgilenmeye, bazı Kürt aşiret reislerini maddî çıkar sağlayarak kendilerine çekmeye çalıştılar. Bu dönemde İngiltere seyyah, doktor, arkeolog, misyoner gibi isimler altında bölgeye ajanlar gönderdi. **Şirket 19. yüzyılın başında Bağdat'ta da bir şube açınca Kürtler ile yakın temaslar daha bir arttı.** Bölgedeki yolların, geçitlerin vb. haritaları çıkarıldı. Aşiretlerin özel yapıları incelendi ve olası bir askerî harekâtta kimlerden yararlanılabileceği belirlendi, 18. yüzyılın ilk çeyreğinde İngiliz vatandaşları Binbaşı Heid, Brother ve Rich'in Bağdat, Süleymaniye, Erbil, Musul ve Kifri'de yoğun çalışmalar yaptığını biliyoruz. 1830 yılında Kürtlerin yaşadığı bölgeye ilgi daha da arttı. Özellikle Rus tehlikesinin bölgeyi tehdit eder bir hal alması yeni önlemleri gerektirdi ve İngiltere bölge güçleriyle birebir ilişkiye girmeye başladı. Bu dönemde Rodon Cissini ve Rovvlinson, Rusya tehlikesi konusunda İngiliz hükümetini alarma geçirirken, ilk önlem olarak Hindistan'ı bu bölge üzerinden İngiltere'ye bağlama fikri düşünüldü. Böylece 1856'da bu proje üzerinde çalışmalar başlatıldı. Ancak Suriye konusunda bazı hesapları bulunan Fransa'nın direnişi sonucu bu proje gerçekleştirilemedi.

19. yüzyılın en önemli isyanlarından biri **Bedirhan Bey isyanı** idi (1842). Bu dönemde İngiltere Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünden yana bir tavır sergiliyordu. Bu nedenle bu isyan İngiltere'den pek destek göremedi. Bunun bir diğer nedeni de Bedirhan'ın bölgedeki Hristiyanlara karşı tutumuydu, iddialara göre Bedirhan bölgedeki bazı kilise ve manastırları tahrip etmişti.[Hıdır Murat, Türkiye Şartlarında Kürt Halkının Kurtuluş Mücadelesi, (İstanbul: Ronahi), ss. 69- 73.]

1855 Yezdar Ser ayaklanmasında da İngilizler ayaklanmaya destek vermediler. Hatta Kurubaş'ın ifadesiyle ayaklanmanın bastırılması için Osmanlılardan daha fazla gayret sarfettiler.[Erol Kurubaş, Başlangıçtan 1960'a Değin Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu, (Ankara: Ümit Yayıncılık, 1997), s. 20.]

Osmanlı ordusuna destek veren İngilizler, arabuluculuk girişimlerinde de bulundular. **Zaten Yezdan'ın yakalanması da yine İngilizlerin de katıldığı bir operasyonla oldu.** Yezdan Ser ayaklanmasının bir özelliği kendi güçlerinden çok dış güçlere güveniyor olmasıdır. Bu çerçevede Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Yezdan'ın Rusya'dan yardım İstemesi anlamlıdır. Belirtilmesi gereken bir diğer nokta da bu dönemde bugünkü anlamıyla bir Kürtçülükten bahsedilmeyeceğidir. Ayaklanmalar etnik olmaktan ziyade yerel sorunlardan kaynaklanmıştır. **Yüzyılın sonunda ise Ubeydullah İran ve Osmanlı imparatorluğu toprakları üzerinde, Musul merkezli büyük bir Kürdistan kurmayı hedefledi.** Yezdan gibi o da dış güçlere güveniyor, onların desteği olmaksızın başarılı olamayacağını bitiyordu. Ubeydullah'ın destek istediği Rusya pek yüz vermedi. **Rusya daha çok Hristiyan nüfusu destekliyor, Kürtleri Müslüman olmaları nedeniyle ve bir de başarıya ulaşabileceklerine inanmadığı için desteklemiyordu.** İngiltere ise bu dönemde Osmanlıya karşı politikasını kökten değiştirmiş, Osmanlıdan mümkün olduğunca çok pay almaya çalışan bir ülke konumuna gelmişti. Gerçi İngiltere'nin de Ubeydullah'ın başarısı konusunda şüpheleri olduğu açıktı. Yine de çeşitli vesileler ile Ubeydullah ile İletişim sağlandı. Hatta İngiltere'nin Van Konsolos Vekili Clayton 1879'da Hakkari'de Şeyhi ziyaret etti. Halfin'ın belirttiği gibi İngilizler Ubeydullah'ı silâh ve para açısından yoğun bir şekilde desteklediler.[Halfın, XIX. Yüzyılda Kürdistan Özerine Mücadeleler, (İstanbul: Komal, 1992).] Fakat İngiltere'ninki bir "denge politikası" idi. Yani **İngiltere Kürtlerin ayrı bir devlet kurmaları ihtimalini düşük görüyor, fakat eğer böyle bir şey olursa üzerinde nüfuz kurabilmek amacıyla Ubeydullah'ı da elinde tutuyordu. Bundan dolayıdır ki Ubeydullah'a desteğini sonuna kadar sürdürmedi ve kısa bir süre sonra Kürtleri yarı yolda bıraktı.** Ubeydullah İngiliz desteğini sağlayabilmek için özellikle Hristiyanlığın bölgedeki önemini kabul ettiğini açıklayarak, kurulacak devlette Hristiyanlar ile Müslümanların eşitliğini kabul ettiğini, bölgede kilise ve dinî okulların açılmasına karşı olmadığını söylemek zorunda kaldı. **PKK'nın günümüz İngiltere'sinde Hristiyanlık propagandası yapan bir televizyon açması ve sürekli olarak Süryanilerin Hıristiyanlıklarının altını çizip Hristiyanlığın bölgedeki koruyucusu görünümü çizmesi bu bilgiler ışığında şaşırtıcı olmasa gerektir, Ubeydullah Amerikalı misyonerler aracılığıyla İngiiizler'e mesajlar ilettiyse de açık bir destek almayı başaramadı.** Bunun üzerine 1882'de Rusya İle Kürdistan'ı birleştirmek istediğini açıklayan Ubeydullah'a Ruslar'dan da destek, gelmedi. Rusya bölgede kontrol edemeyeceği bir süreci başlatmak istemiyor, İngiltere de güvenemediği bu kişinin Rusya'nın denetimine gire-bileceğini düşünüyordu. Böylece ayaklanma başarısızlıkla sonuçlandı.

Bu dönemde Ermeniler ile Kürt siyasî gruplar arasında başlayan yakınlaşma da dikkat

çekicidir. Örneğin Ubeydullah, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun iki taraf arasında bölünmesini bile önermişti. Fakat her iki taraf da biliyordu ki böyle bir şeyin gerçekleşmesi İngiltere ve Rusya'nın desteklemesine bağlıydı.

Osmanlı devlet sistemi içinde yükselen Kürtler ise tıpkı Türk kökenli aydınlar gibi Avrupa merkezli muhalefete katıldılar. Bu dönemde çıkan Kürdistan gazetesinin kimi nüshaları İngiltere'nin başkenti Londra'da basıldı.

Bu dönemde Doğu'da ayaklanan aşiret ve şeyhler İngiltere'den yüz bulamayınca Rusya'ya yöneldiler. İngiltere bölgede Ermenileri destekliyordu. Bunun bir nedeni dinseldi, İngiltere Hrıstiyan bir halkı desteklemeyi Müslüman Kültlere yeğliyordu. İkincisi İngilizler Kürtleri başarıya ulaşabilecek bir güçte ve birlik olabilecek kabiliyette görmüyordu. Molla Selim isyanında olduğu gibi Kürt isyanlarının gerçek anlamda bir başarıya ulaşmayacağını düşünüyordu.

İngiltere 1. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlıyı zayıflatmak, Hindistan yolunu güvene almak ve Orta Doğu petrollerini denetleyebilmek İçin Kürtlere büyük önem verdi. Tek başlarına bir devlet kuramayacaklarını düşündüğü halde, kendi nüfuzu altında büyük bir Kürdistan kurulması İçin çalıştı. Kürtier bölgede çok geniş bir alana yayıldıklarından birçok ülke üzerinde kontrol imkânı sağlayabilirlerdi.

1916 Sykes-Picot anlaşması İngilizlerin Kürtlere olan ilgisini daha bir arttırdı. Çünkü bu anlaşma ile savaş sonrası düzenlemeler konusunda anlaşan İngiltere, Fransa ve Rusya, Kürtlerin yaşadıkları bölgeleri İngilizlere bırakıyorlardı. Böylece İngiltere bölge ile ilgili siyasî, askerî ve sosyal hazırlıklarını arttırdı. **Bu çalışmalar için Van ve Musul merkez seçilirken, bölgesel dengeleri bozmamaya özel bir gayret sarfedildi; yani, aşiret ve şeyhlik düzeni desteklenirken İngiltere'ye bağlı kişilerin sayısı arttırılmaya çalışıldı. Bu dönemde bu teşviklerden ve dünyanın genel gidişatından da etkilenen Kürt beylerinden bir kısmı Kürt milliyetçiliği yapmak istemişlerse de hayal dünyasında yaşadıklarını, ortada bir birlik kurabilecek ne bir homojen kitlenin, ne de halk arasında böyle bir niyetin olmadığını gördüler.** ***Savaş boyunca Kürtler Türklere karşı kışkırtıldı.*** **Amiral Webb durumu Lord Curzon'a şöyle Özetliyordu:**

"En önemli Kürt önderlerinden bazılarının Türklerle olan bağlarını kesinlikle koparmalarını sağlamak kolay olacaktır, yeter ki çıkarlarının Ermeni çıkarlarına kurban edildiği korkusundan kurtarılsınlar. Öte yandan, eğer İngiliz hükümetinden İlgi görmezlerse her yerde olay çıkabilir ya da Türk İmparatorluğumu kurtarma savaşına katılabilirler." [FO 37114191, 82999, No 811 /M 7 1743, aktaran Salahi R. Sonyel, Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika, {Ankara. TTK Basımevi, 1987). 5 29]

İngiltere Kürtler ile ilişkilerini sıkılaştırdıysa da Araplara vadettiği gibi açık bir şekilde Kürtlere de devlet vadetmemeye özen gösterdi ve bir tür oyalama taktiğini uygulamaya soktu. Özellikle bugünkü Türkiye sınırları içinde kalan bölge için İngilizlerin planları çok farklıydı. **"Kuzey Kürdistan", yani bugünkü Türkiye'nin doğusu Ermenilere verilecekti.** Ayrı bir devlet belki Güney Kürdistan (Irak Kürdistanı) için düşünülebilirdi. İngiltere'nin Osmanlı toprakları üzerindeki taktikleri incelendiğinde bu stratejinin hiç de istisnaî bir uygulama olmadığını görüyoruz. **İngiltere Kürtler gibi Müslüman halkları kullandıysa da stratejisinin temelinde Hrıstiyan azınlıkları desteklemek vardı.** Bu açıdan Kürtlere yapılan muamele ile Türklere yapılan muamele arasındaki fark çok azdı. Tarihsel

olarak İslâm ve Doğu kavramlarını bölge politikasında mihenk taşı yapan İngiliz .'politikacıları için bölgede güvenilebilecek unsurlar Rumlar, Bulgarlar ve Ermenilerdi. Hatta tıpkı Türkleri suçladıkları gibi İngiliz yazarlar sözde Ermeni soykırımı nedeniyle Kürtleri de "katil" olmakla suçluyorlardı. İngiliz politikalarında din öğesi öylesine bellidir ki Kürtler üzerinde yapılan propagandanın ciddî bir kısmını misyoner faaliyetleri oluşturur. Ayrıca Ermenilerin yanısıra Asurî, Nasturî ve Keldanî gibi Hrıstiyan öğelerin ön plana çıkartılması da dikkat çekicidir. Aynı şekilde Lozan Antlaşmasında Hrıstiyan halkı "azınlık" statüsüne sokmak için büyük gayret sarfeden İngilizlerin **Müslüman Kürtleri "unutması"** ilgi çekicidir.

Fakat Kürtlerin yaşadığı bu bölge İngilizler İçin çok önemliydi. Bu nedenle Lloyd George bölgeyi ellerinde tutabilecek derecede Kürtler ile ilişki kurulmasından yanaydı. Bu dönemki yazışmalarda Kürdistan'ın petrolün üzerinde olmasının yanı sıra Irak için hayatî önemi bulunan Dicle'yi de kontrol ettiği belirtiliyordu. Birinci Dünya Savaşı biterken İngiltere'nin en önemli hedefi işgal ettiği bu bölgeleri ne pahasına olursa olsun Türkiye'ye geri vermemekti. Ne var ki İngiltere Kürdistan'ı çok önemsemesine rağmen bu konuda açık bir politika oluşturamadı ve konu uzun süre sürüncemede kaldı.

Birinci Dünya Savaşı boyunca Kürtler arasında etkinlik kurmaya çalışan İngilizler Binbaşı Noel'i kullanarak, Kurtuluş Savaşı'nda Kürtleri bu kez de Mustafa Kemal yönetimine karşı ayaklandırmaya çalıştılar. **Noel Bağdat'a çektiği telgrafta, eğer Mustafa Kemal tehdit oluşturmaya başlarsa, Bedirhanlar ile diğer bazı Kürtlerin Ankara'ya karşı kullanılabileceğini, ardından da bir orta yol olarak bazı Kürtlerin bölgedeki şehirlere vali olarak atanabileceğini ifade ediyordu.**[Sonyel, s. 120,] Ayrıca İstanbul'da faaliyet gösteren Kürt milliyetçilerine İngiltere teknik ve malî yardımda bulundu. Bu çerçevede Mustafa Kemal'in İngiltere konusunda son derece temkinli olmasında, İngiltere'nin Kürtlere duyduğu ilginin payı olduğu da söylenebilir.

Ancak Kürtler çok geniş bir alanda yaşıyorlardı ve aralarında çok büyük farklılıklar bulunuyordu. Ortak bir ekonomik pazardan bile yoksundular. Böyle bir ortam İngilizlerin bölgeyi kontrolünü zorlaştırıyordu. **Bu nedenle İngiltere zaman zaman kendi ajanlarından bile şüphelenir oldu ve Kürtler konusunda maksimum derecede temkinli davranma yolunu seçti.** Bir yandan onları kışkırtırken, olayların kontrolünden çıkabileceği endişesiyle olayları dizginliyordu. Kahta'da Mustafa Kemal karşıtı bir eylem kararını engellemesi de bunu gösteriyordu. Bu dönemde İngilizlerin Kürt sorunu konusundaki "kafa karışıklıkları" devam etti. ***Fakat şurası kesindi ki İngilizler birleşik bir Kürdistan istemiyorlardı.*** Zaten İran'ın toprak bütünlüğünü tanıdıkları İçin Kürdistan olarak adlandırılan bölgenin bir parçası gitmişti. Türkiye'de kalan parça için İse bağımsızlık fikri şüpheler uyandırıyor, yine de **Kürtlerin Türklere sorun açmasından memnuniyet duyuluyordu.** Yani hem Kürtlere bağımsızlık istenmiyor, hem de Türklerin bölgedeki egemenliğine son verilmek isteniyordu, sonrası ise meçhuldü. Bu dönemde asıl önemli olan ***Irak Kürdistanı'nı*** İngiliz egemenliğinde tutmak, İran ve Türkiye'de kalan topraklan da çeşitli İlişkiler ve bu bölgelerde kurulacak özerk Kürt yönetimleri aracılığıyla kontrol etmekti.

"Kürt sorunu"nun kelimenin tam anlamıyla uluslararasılaştığı ve ayrı bir Kürt devletinin öngörüldüğü ilk anlaşma Sevr Anlaşmasıdır. Anlaşmanın 62-64. Maddeleri ancak bir yıl sonra ve uzun bir süreç sonunda bağımsız olabilecek özerk bir Kürt devletini öngörüyordu. Bu devletin sınırları, kuzeyde, yine aynı antlaşma ile öngörülmüş olan Ermenistan devletinin sınırlarının güneyi, ki bu sınır da muğlâktı ve bölgenin geri kalanının

da Ermenilere verilmeyeceği kesin değildi, güneyde de Türkiye-Irak sınırı olması düşünülüyordu. Süryanilerin korunması ile ilgili de özel ifadeler bulunuyordu.

Sh: 14-21

ATATÜRK DÖNEMÎ'NDE "KÜRT SORUNU" VE İNGİLTERE

Dış politikadan daha farklı yönleri bulunduğundan bu konuyu bu dönem içinde ayrıca inceliyoruz, çünkü yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Kürtler bu dönemde de önemli bir baskı aracı olarak kullanılmak istendi.

Sevr Antlaşması'ndaki hükümlere rağmen İngiltere, Türkiye'de Mustafa Kemal hareketinin başarılı olması üzerine bölgeden elini çekmediyse de Güney Kürdistan'daki denetimini arttırabilmek için Ankara ile uzlaşma yolunu seçti. Bu dönemde İngiltere sınırın kuzeyindeki faaliyetlerini sürdürdü, fakat bağımsız bir Kürdistan sözünü Osmanlı döneminden sonra bir daha etmez oldu. ***Artık İngiltere'nin tek amacı petrol bölgelerini denetiminde bulundurduğu Irak'ın elinde tutmak, bu arada Türkleri oyalayacak iç sorunlar bulmaktı.*** **Bu çerçevede özellikle Şeyh Sait isyanında "İngiliz parmağı" olduğu inancını Türk yetkililer her zaman korudular.** Birçok araştırmacıya göre ayaklanmada silâhlar ve para İngilizlerden geliyordu. Bu isyan sayesinde İngiltere, Musul ve bölgesini Türkiye'den kopardı ve böylece bugüne kadar süren ve terör olaylarına zemin hazırlayan bugünkü sorun ortaya çıkmış oldu.

Aynı şekilde Şeyh Sait ayaklanmasının akabinde İhsan Nuri Paşa önderliğinde Ağrı'da bir ayaklanma - benzeri bir olay daha yaşandı (1930). Ağrı olaylarında Ermeni desteği de çok açıktı. Bir diğer iddia İse olayları İngiltere'nin örgütlediği ve arkasında İngiliz Lawrance'ın bulunduğu idi. İngiltere bu iddiaları şiddetle reddettiyse de Türkiye'de İngiltere konusunda gelişen şüpheci refleks dikkat çekiciydi.

1937'de benzeri sorunlar Dersim'de (Tunceli) yaşandı. Ayaklanma sayılamayacak bu çete hareketlerinde de yine dış destek sorunu yaşandı. Şimdi hedef Fransa ve Rusya idi. **Fakat ilginçtir; olayların sonlarına doğru Seyit Rıza zor durumda kalınca yine çareyi İngilizler'e başvurmakta bulmuştur**. 30 Temmuz 1937 tarihli mektubunda Seyit Rıza, Türkleri İngiliz-lere şikâyet etmekte, Kürtlerin dillerini konuşmadıklarını, göçe zorlandıklarını ve asimilasyonla karşı karşıya olduklarını belirtmiştir. İsteği ise İngilizlerin Türk hükümeti üzerindeki nüfuzunu kullanarak sorunu çözmesidir. İngiltere bu mektubu çok fazla ciddiye almamışsa da **Cumhuriyet'in kuruluşundan on dört yıl geçmiş olmasına karşın bölgede İngiltere'nin gücü konusundaki bu algı gerçekten çok şaşırtıcıdır.**

Sh: 30-31

"KÜRT SORUNU" VE İNGİLTERE

Daha önce de belirtildiği üzere İngilizler Kürtler ile her zaman ilgili olmuşlar, kimi iddialara göre dış politika aracı olarak yakın temasa da geçmişlerdir. Fakat tarihi tecrübeler bize İngiltere'nin hiç bir dönemde bağımsız bir Kürdistan'dan yana olmadığını, bunun için Kürtlere güvenemediğini gösteriyor. Soğuk Savaş'ın başlamasından sonra İse Türkiye ile İngiltere aynı kampta yer almaları nedeniyle **"Kürt sorunu"** konusunda uzunca bir süre ciddî

bir sıkıntı yaşanmadı. İngiltere bölgeyi takibe devam etti, ancak bu dönemde dış müdahaleci Sovyetler Birliği'ydi. İngiltere'nin 1980'lere kadar asıl ilgi alanını Kuzey İrak Kürtleri oluşturuyordu. Böylece PKK'nın kurulduğu tarihe kadar gelinmiş oldu.

PKK'nın kurulması ise dengeleri alt üst etti ve sadece İngiltere değil diğer "meraklı gözleri" de bölgeye çevirdi. Fakat İngiltere, diğer ülkeler ite kıyaslandığında Türkiye'ye karşı 1980'ler boyunca görece "anlayıştı" denebilecek bir tutum takındı. Ancak bölgeden İngiltere'ye PKK'nın yönlendirmesiyle akan on binlerce Kürt kökenli Türkiye vatandaşı ve PKK'nın kurdurduğu sahte sivil toplum örgütlerinin yaptığı çalışmalar tabloyu değiştirmeye başladı. **1980lerin sonuna gelindiğinde binlerce PKK sempatizanı ve örgütün malî kaynak sağladığı, insan gücünü beslediği on binlerce insan İngiltere'ye yerleştirilmiş, bunların bir kısmı İngiliz vatandaşlığına geçirilmişti.** İlk başlarda bu göçlere hazırlıksız yakalanan İngiltere, daha sonra önlem almak istediyse de zincirleme göç ve PKK'nın İnsan ticareti konusundaki mahareti bu konuda alınan önlemleri büyük ölçüde boşa çıkardı. Gelenlerin büyük bir kısmının kaçak giriş yaptığı düşünülürse önlemlerin etkisizliği ortadaydı. 1990 lar boyunca sayıları hızla artan bu grup, İngiliz kamuoyunun görmezden gelemeyeceği bir şekilde Türkiye'yi İngiltere'nin gündemine taşıdı. Ayrıca PKK bağlantılı kuruluşlar basında, Avam Kamarası'nda, Lordlar Kamarası'nda ve birçok sivil toplum örgütünde yaptıkları yüz yüze propagandalarının sonuçlarını kısa sürede almaya başladılar. Bunlardan bir kısmı samimî duygular ile ikna edilirken, diğer bir grup zaten Türkiye aleyhine her türlü eylemde yer almaya hazırdı. Böylece Türkiye aleyhine oluşturulan cephe Rumlar, Ermeniler, aşırı sol gruplar ve PKK ile tamamlanmış oldu. Bu ortamda Türkiye'nin yetersiz kalması ve bu tür eylemlere karşı İngiliz liberal geleneği hep Türkiye'nin aleyhine işledi. Buna karşın İngiliz hükümetleri (Thatcher, Majör ve Blair) Türkiye'ye karşı Almanya, Fransa ve İskandinav ülkeleri ile kıyaslanamayacak derecede "anlayışlı"' oldu. Bunda İngiltere'nin pragmatik yaklaşımı, Kürt sorunu konusunda büyük tecrübelerinin bulunması, dönemsel çıkarları ve Kuzey İrlanda sorunundaki konumunun etkili olduğu söylenebilir. Buna rağmen İngiltere'nin bu dönemdeki en vahim hatası **PKK'nın denetimindeki MED- TV'**nin bu ülkeden yayın yapmasına İzin vermesidir. 1994 Eylül'de kurulan bu televizyon iki ülke ilişkilerinde uzunca bir dönem en önemli sorun olurken, İngiltere'nin bu konuda gösterdiği diplomatik maharet sayesinde Türkiye'yi sakinleştirme politikası dikkate değer bir gelişmedir. Denebilir ki; bu dönemde Almanya ve Fransa aleyhine Türkiye'de büyük bir tepki oluşurken, İngiltere bu tepkilerden görece kendisini korumasını bilmiştir. İngiliz hükümetleri bu kanal ile ilgili olarak sorumluluğu bağımsız olduğunu iddia ettikleri ITC kuruluşuna atarken, kendilerinin Türkiye'yi anladıklarını ve MED-TV'yi kapatma yönünde çaba gösterdiklerini iddia etmişlerdir. Fakat bu çabalar uzunca bir süre sonuç verememiştir(!). MED- TV'nin finansmanında Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi'nin desteği Türkiye karşıtı cephenin temel karakterini de ortaya koyar. Bir dönem MED-TV dünyadaki tek Kürtçe yayın yapan kanal, İngiltere'de on binlerce kişi için ise hemen hemen tek haber kaynağı olduğundan kısa sürede etkisini arttırdı ve İngiltere'deki Türk ve Kürt diasporasını radikalleştirirken, Türkiye konusunu İngiltere'de gündemden inmeyecek şekilde ön plana çıkardı.

Kanalın yayma başladığı ilk günden İtibaren Türkiye kanalı kapattırabilmek için İngiliz makamlarına, ITC ve İngiliz Dışişleri Bakanlığı'na başvurdu. Türkiye'nin İddiası bu kanalın şiddeti teşvik eden, terörist bir örgütün, yani PKK'nın yayın organı olduğu şeklindeydi. Türkiye'nin iddialarına göre, ITC vermiş olduğu lisansı hemen iptal etmeliydi. Çünkü 1990

tarihli İngiliz Yayıncılık Yasası (The Broadcasting Act of 1990) hiç bir televizyon İstasyonunun suçu ve istikrarsızlığı, karışıklığı teşvik edici yayınlar yapamayacağını, yapan kuruluşların lisanslarının iptal edileceğini belirtiyor. Buna bağlı olarak ITC Programme Code'un 5. Bölümü bu tür yayınların yapılmasını yasaklıyor. Daha sonraki yasal düzenlemeler de, 1996 Broadcasting Act'İn 89. Bölümü gibi, ITC'ye bu tür yayınlar yapan kuruluşları uyarma ve nihayet kapatma konusunda geniş yetkiler veriyor. **Türkiye'nin uyarılarına karşın İngiliz hükümeti bu yayınları durdurmayı istemedi ya da bunu yapmaya cesaret edemedi.** Bunun üzerine dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel İngiltere'yi "PKK tarafından yönlendirilen bir kanalın yayınına izin vermekle suçladı. Aynı yıl, Türkiye'den gelen baskılar sonucunda İngiliz Dışişleri Bakanlığı ITC'ye bilgi notu gönderdi. Bu arada Türk hükümeti de İTC'ye üç adet şikâyet dilekçesi gönderdi. Fakat bu yıl ITC, MED-TV'nin yayınlarında İngiliz yasalarını ihlâl edici hiçbir veriye rastlamadıklarını iddia etti. Bunun üzerine İngiltere, Türkiye'ye dönerek ellerinde MED-TV'nİn yayınlarını durduracak bir güç olmadığını söyledi. 1995 Kasım'ında dönemin Başbakanı Tansu Çiller, John Majör ile görüşmesinde konuyu özellikle gündeme getirdi ve kanıtları içeren bir dosyayı İngiltere Başbakanı'na iletti. Görüşmede John Majör bu konuda ellerinden geleni yapacaklarına dair söz verdi. Fakat bu başvurudan da sonuç alınamadı. MED-TV'nin destekçilerinden Avam Kamarası milletvekili John Austin-Walker'in sorusuna İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın 13 Aralık 1995 tarihli cevabı "Türk yetkililerin ilettikleri kaset ve bilgileri çevirmekteyiz. Buna göre bir değerlendirme yapılacaktır" şeklindeydi. Bu dönemde İngiliz makamların tavırları iki tarafı da oyalamak şeklinde gelişti. Bir yandan MED- TV taraftarlarına "merak etmeyin" mesajları verilirken, Türkiye'ye de "İngiltere'de terörist yayın yapan hiç bir kanal barınamaz" mesajı iletildi. Gerek Parlamento görüşmeleri, gerekse Türkiye'ye gönderilen raporlar bunu doğrulamaktadır.

Ancak Türkiye'nin kararlı tutumu sayesinde zaman içinde MED-TV zor durumda kaldı.83 Bu çabaların bir sonucu olarak büroları 19 Eylül 1996'da İngiliz polisi tarafından basıldı. Polis baskında yasal dayanak olarak Terörü Önleme Yasası'nı, (PTA) gösterdi. Tüm bilgisayarlara, disketlere ve dosyalara el konuldu. Amaç MED-TV ile terör arasındaki bağın ortaya konması idi. Özel bir birimden görevlendirilen bu polisler yaklaşık üç saat MED- TV'de kalıp araştırma yaptılar. Fakat sonuçta hiç kimse tutuklanmadı, ve söz konusu kanıtlar ele geçirilemedi. Kasım 1996'da ITC kanala ilk resmî uyarısını yaptı ve yayınlarında "yanlı" davrandığı ve böylece Programme Code'a karşı geldiği için kanalı uyardı, 1996 Eylül'ünde Türkiye'nin isteği üzerine MED-TV'nin Belçika'daki Roj NV adı altında çalışan stüdyolarına da baskınlar düzenlendi ve kanal ciddî bir baskı altına girdi. Bu baskında arşivler mühürlenirken bazı çalışanlar da göz altına alındı. Belçika polisi MED-TV ile PKK arasındaki bağlantıyı araştırıyordu. Üzerinde önemle duru-lan konu ise, MED-TV'nin PKK tarafından para aklama işlerinde kullanılıp kullanılmadığı ve Belçika'daki Türk ve Kürtler'den zorla MED-TV adına para toplanıp toplanmadığı idi. Polisin "Sputnik" adını verdiği operasyonlar esnasında sadece MED- TV değil sözde Sürgünde Kürt Parlamentosu'nun binası da arandı. Baskınlardan sonra PKK, MED-TV'yi korumak için her iki ülkede özel güvenlik birimleri yerleştirdi. Bu baskınlar MED-TV'nin yayın akışını da etkiledi ve yayın saati kısılırken, program sayısı da azaltıldı.

Londra ve Belçika'daki baskınlara ve frekans bozulmalarına ek olarak MED-TV 1996 yılında yayın yaptığı firmalarla da anlaşamadı. 30 Nisan'da Fransız uydu, sağlayıcısı anlaşmayı yenilemeyi reddedince Portekiz uydu sağlayıcısına geçti. Ardından anlaşma sağladığı Polonya İletişim firması Poiish- Telecom 2 Temmuz'da MED-TV ile olan anlaşmasını bozdu. 12

Ağustos'ta yeniden yayınlarını normalleştirdiyse de Türkiye'nin diplomatik yollardan yaptığı uyarılar sonucunda MED-TV ile çalışacak firma sayısının azaldığı anlaşıldı. **1997 yılında MED-TV yayınları ciddî bîr frekans bozulması olayıyla karşı karşıya kaldı. Kanalın verdiği bilgilere göre yayınlar 1Temmuz'dan başlayarak "korsan" bir frekans tarafından kesilmeye başlanmıştı.** Kanal yetkilileri Türkiye'nin yayınlarını sabote ettiğini söyleyerek Türkiye'yi suçladılar. Hatta bununla da yetinmeyip Lordlar Kamarasi'ndaki "dostlarına" Türkiye'yi şikâyet ettiler. Bu şikâyet üzerine Lord Hylton hükümete gerçek sorumlunun kim olduğunu sordu. Hükümet adına soruyu cevaplandıran Lord McIntosh BBC görüntüleme servisi aracılığıyla bir incelemenin yapıldığını, fakat yayınları bozanın kim olduğunun anlaşılamadığını söyledi. Lord Hylton konuyu 3 Kasım 1998 tarihinde bir kez daha Lordlar Kamarası'nda gündeme getirdiyse de yayınların İngiltere'den mi yoksa başka bir ülkeden mi kaynaklanan frekanslar sonucu bozulduğunun anlaşılamadığı cevabını aldı. [Satellite TV Transmissions: Disruption" , Lords Hansard Written Answers,3 Kasım 1998, Column WA 41, {Londra: House of Lords)

Parlamento'nun Avam Kamarası kanadında ise konuyu sürekli olarak gündeme getiren kişi İşçi Partisi'nden Woolwich milletvekili John Austin- Walker'dı. VValker MED-TV'yi bahane ederek Türkiye'ye yönelik İngiliz Dışişleri Bakanlığı ve Avrupa Birliği nezdinde çok ciddî suçlamalarda bulundu. Walker'İn MED-TV ile ilgili olarak yazdığı protesto mektubundan aldığımız şu satırlar, gerçek amacı açıkça gösteriyor: "Bu olaylardan sonra hiç kimse Türk rejiminin doğası hakkında şüpheye düşemez. Bu rejim hiç bir şekilde Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin belirlediği demokrasi normlarına ulaşamıyor. Geçmişte gazeteleri baskı altına alan ve kapatan bu rejim, şimdi de meşru, yasal ve İngiltere'de kayıtlı bir televizyon yayınına el atmış durumda. Duyduğum kadarıyla MED-TV'yi ülkelerinde yasaklamışlar. Fakat hiç bir şekilde kendi acımasız, barbar rejimlerini ve en temel insan haklarını nasıl ihlâl ettiklerini, yargılamadan insanları nasıl hapsettiklerini ve nasıl bu insanlara karşı işkence uyguladıklarım dünyanın öğrenmesini asla engelleyemeyecekler. Batı bu kez Türkiye'ye karşı siyasî bir önlem almak, ambargolar uygulamak ve silâh yardımını kesmek zorundadır." [John Austin-Walker, MP, Press Release, Londra, 13 Şubat 1997.]

Martin'in sözleri açıkça gösteriyor ki söz konusu olan sadece MED-TV değil, Türkiye'ye karşı duyulan açık bir kin. 1997 yılında dört taraftan köşeye sıkıştırıldığını anlayan MED-TV, sadece İngiltere'de değil tüm Avrupa'da büyük bir Türkiye karşıtı kampanya başlattı. **İlgili yerlere mektuplar yazılırken, altı çizilen temel argüman MED-TV'nin tek düşmanının Türkiye olduğu ve Türkiye dışında hiç bir kişi ve kuruluşun MED-TV'nin yayınlarını kesecek ekipman ve güce sahip olmadığı idi.** Örneğin 9 Temmuz 1997'de MED-TV'den Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Santer'e yazılan mektubun ana teması Türkiye'nin MED-TV'ye karşı hareketleriyle Avrupa insan Hakları Konvansiyonu'nun 10. Maddesini ihlâl ettiği idi. İddialarını hukuksal zemine dayandıran MED-TV yetkilileri mektuplarına kanallarının İngiltere'de Meclis ve ITC tarafından desteklendiğini eklemeyi 'de ihmal etmediler.88 Ocak 1998'de kanala ITC'den üç ayrı olayda göstermiş olduğu tarafgirliği ve suça teşvik sayılabilecek yayınları nedeniyle doksan bin Sterlin ceza geldi. ITC'nin cezaya konu ettiği programlar "Jiyana Gel", 9 Ekim 1997 ve 3 Haziran 1997 tarihli haber bültenleri idi. ITC'ye göre bu programlar hem taraflı hazırlanmıştı, hem de belli bir bölgedeki insanlar! çatışmaya davet ediyordu. MED-TV ise savunmasında bu programların siyasî içerikli olmadığını, aksine Kürt kültürünü ve müziğini tanıtıcı materyaller içerdiğini öne sürdü. **Mart 1998'de ise ITC**

tarafından ikinci uyarı yapıldı. Bu sefer uyarıya konu olan programlar 25 Mart tarihli "Gün Ortası" ve 15 Şubat tarihli "Pazar Sohbeti" programları idi. Kanal "Gün Ortası" adlı programında her zaman olduğu gibi kendi muhabiriymiş gibi PKK mensuplarını konuşturmuş ve bu ikisi de beklenileceği üzere bir konuşma yapmıştı. ITC'ye göre yapılan açıktan Code'un ihlâli ve şiddete çağrı İdi. Fakat MED- TV bunu dahi Türkiye'ye saldırı için kullandı. Savunma şöyleydi: **"Türkiye'ye demokratik bir ortam olmadığı için muhabir gönderemiyoruz. Gönderdiklerimiz ölümle karşı karşıya kalıyor. Bu nedenle Sah gibi şahısları zaman zaman kullanıyoruz."** ITC'nin uyarıya konu yaptığı İkinci programda ise çok açık bir PKK propagandası yapılıyordu. MED-TV'nin savunması yine aynıydı. Kasım 1998'de ITC, MED-TV'ye eğer yayınlarını İTC Programme Code'a göre yeniden düzenlemez ise altı ay İçerisinde lisansının iptal edilebileceği uyarısında bulundu. Bu uyarıya göre MED-TV'den beklenen sadece şiddeti kınaması ve şiddet içeren yayınlar yapmamasıydı. Fakat doğası gereği MED-TV'nin böyle bir şey yapabilmesi pek de mümkün değildi. MED-TV tüm bu İddialara kendisinin PKK'nın bir yayın organı olmadığını söyleyerek cevap verdiyse de pek İkna edici olamadı. Her şeyden önce kanalın merkezi olan Regent Street'deki ofisi PKK'ya sempatisi olan hemen her örgütün Londra'daki merkezi olarak gösterdiği bir yerdi ve Abdullah Öcalan hemen her akşam MED-TV ekranlarındaydı. Tüm bunlara ek olarak kanalın eğlence programlarında bile sürekli olarak "ölüm, savaş, mücadele" kavramları işleniyordu. Nitekim 22 Mart 1998'de İTC, MED-TV'nin yayın lisansını yirmi bir günlük süre ile askıya aldı. Komisyon yirmi bir günlük değerlendirmesinde 1996 tarihli yasanın 89. Bölümünü dikkate alarak kanalın şiddeti teşvik edici yayınlar yaptığına hükmetti. ITC'nin resmî açıklamasında şu ifadelere yer verildi: "Yayınlarda çeşitli defalar Türkiye'de şiddeti teşvik edici programlara yer veriliyordu.

Bu arada MED-TV'nin yönetim şekli ve etkinliği PKK yönetimini de tatmin etmemeye başladı. Bizzat Abdullah Öcalan'ın kendisi MED-TV'nin yayınlarından şikâyetçi oldu ve 1998 yılının Temmuz ayında kanalın idaresinde köklü bir değişikliğe gidildi. Bu değişiklikle kanalda Avrupa'da yerleşik PKK taraftarlarının ağırlıklarını arttırdığı görüldü. Ayrıca stüdyolarda çalışanlar arasında da kan değişikliğine gidildi. Yeni gelenler arasında tüm bayan çalışanların YAJK, yani Özgür Kadınlar Birliği mensuplarından seçilmiş olması da önemli bir noktaydı.

1999 yılı ilkbaharında ise Türk yetkililer uluslararası arenadaki son gelişmeleri de dikkate alarak son bir atak daha gerçekleştirerek ITC ve hükümet üzerindeki diplomatik baskıyı arttırdılar. Türk yetkililer çeşitli defalar ITC ve diğer İngiliz sorumluları MED-TV'nin gerçek yüzü konusunda uyardılar. Örneğin askıya alma kararından Önce Türkiye'nin Londra Büyükelçiliğimde 12 Mart 1999'da ITC yetkililerine, bazı İngiliz politikacılara ve akademisyenlere MED-TV konuşunda bir brifing verildi ve bu konuda gerekli olan bilgileri içeren bir dosya sunuldu. Bu brifingde İngiliz yetkililer ikna olmuş görünse de, Savunma Bakanlığı bürokratlarından Kevin Tebbit'in ifade ettiği gibi İngiliz hükümeti MED-TV'nin kapatılması konusunun kendi yetkilerinde olmadığını, bunun bağımsız bir kurum olarak ITC'nin ve İngiliz mahkemelerinin yetkisinde olabileceğini söylediler. Türkiye kapatma için baskılarını arttırırken MED-TV'de Avrupa'daki dostlarını devreye sokmaya çalıştı. İngiltere'de Lordlar Kamarası'ndan bazı üyelerin yanında diğer Avrupa ülkeleri de devreye girdi. Örneğin 29 Ocak 1999'da Fransa'dan Danielle Mitterand, Avusturyalı Milletvekili Hanas Awoboda, İtalyan Barış Derneği'nden Luisa Morgantini ve Plaid Cymru'dan (Galier Partisi) Ned Parrish ile birlikte MED-TV'yi ziyaret ettiler. Ziyaret esnasında MED-TV'ye yönelik "baskıları" eleştiren

heyet, MED-TV'nin başarılı olmasını istediklerini de belirtti.

Askıya alma kararını takip eden günlerde ITC, MED-TV yetkilileri ve MED-TV'nin avukatları bir araya geldiler. 9 Nisan 1999 tarihli toplantıda ITC bir kez de yüz yüze kanal yetkililerini uyardı. Bu toplantıda liste halinde MED-TV'nin şiddet çağrısı yapan yayınları önlerine kondu. Toplantı sonunda ITC MED-TV'nin lisansının iptal edildiğini ilân etti. Başkan Sir Robin Biggam'in açıklaması şöyleydi: "Yaptığımız değerlendirmede, MED-TV'nin gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği değişikliklere sempati duymakla birlikte, Komisyonumuz kamu yararı için MED-TV'nin lisansının iptal edilmesine, bunun yerine getirilmesi için lisans sahibinin uyarılmasına karar verdi. İngiltere genelinde Kürt halkına karşı büyük bir hoşgörü ve sempati olmasına karşın, İngiltere'nin diğer insanların şiddete davet ve teşvik edildiği bir platform olarak kullanılması kamu yararına değildir. MED-TV'ye temsil ettiği toplumun barışçı bir sesi olması için defalarca şans tanınmıştır. Tüm bunlardan sonra bu kişilerin yayın yapmasına izin vermek İngiliz sisteminin kötüye kullanılması sayılacaktır."

Aynı şekilde ITC'nin Program ve Kablolu Yayınlar Direktörü Sarah Thane "Bu son ihlallerin temelinde şiddet ve suç eylemlerinin çeşitli şekillerine çağrı yapılması bulunuyordu" açıklamasını yaptı.

ITC'nin kapatmaya gerekçe gösterdiği yayınlardan örnek verecek olursak; ilki PKK yöneticisi Nizamettin Taş'ın her Kürtü bir "intihar fedaisi" olarak nitelendirdiği konuşma İdi. Taş bu konuşmasında "Kendinizi değil, düşmanı yakın" ifadelerini kullanıyordu. **Bir diğer ifadede ise Abdullah Öcalan'ın kardeşi Osman Öcalan şunları söylüyordu**: "Önderimiz (Apo) en doğru savunma biçimi, savaşı her zeminde yükseltmektir demektedir. Türk devletinin önderliğimize karşı düzenlediği komployu çok pahalıya ödeteceğimizi göstereceğiz. Artık hiçbir Türk yetkilisi evinde rahat etmeyecektir. Çok geçmeden bunu görecektir, PKK yapmazsa bile Kürt halkı bunu yapacaktır".

Bu açıklamaların yanında MED-TV'nin haber bültenlerinde PKK Başkanlık Konseyi bildirilerini okuması da ITC tarafından şiddeti teşvik olarak yorumlandı. Bu bildiride Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı her türlü eylemin meşru olduğu söylendi: **"Türkiye ve Kürdistan'da hiçbir ayırım gösterilmeksizin her türlü şiddet haklı ve meşrudur. İster sivil ister askerî olsun, halkımıza yönelik düşmanlık geliştiren her türlü kurum, kuruluş, şahsiyet Kürt halkının hedefidir".**

ITV'nin MED-TV'nin lisansını iptal etmesinin ardından İngiliz Dışişleri Bakanlığı, kendisinin bu kararın alınmasında hiç bir yetkisinin bulunmadığının altını çizerek, buna rağmen kararı desteklediğini açıkladı. Ayrıca Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi'nin Daimî Komitesi'nde bir konuşma yapan İngiliz Temsilci Caroline Morisson kapatma kararının tüm Avrupa ülkelerini bağlaması gerektiğini belirterek, MED-TV'nin başka bir ülkede aynı şekliyle yeniden yayınlarına başlayamaması gerektiğinin altını çizdi. Zaten MED-TV kapatma kararının her an alınabileceğini düşünerek Norveç ve İsviçre'ye başvurmuş, buralardan red cevabı almıştı. Bu durum İngiltere'nin Avrupa'nın diğer ülkelerindeki etkisini ve Avrupa ülkelerinin birbirlerinin kurumlarma karşı duydukları saygıyı da ortaya koymaktadır. Ayrıca Belçika da uzunca bir süre İTC'nin alacağı karan bekledi ve kapatma kararıyla birlikte MED-TV stüdyolarına baskılarını artırdı. Daha karar alınmadan Belçika içişleri Bakanlığı MED-TV yetkililerine gönderdikleri mektupta terör çağrısının devam etmesi durumunda MED-TV stüdyolarının kapatılacağını belirtti.

ITC, MED-TV'nin yayınlarına son verdi, ancak kısa bir süre sonra MED- TV'nin yerini MEDYA-TV aldı ve PKK'nın uydudan gelen sinyalleri İngiltere'den ve tüm Avrupa'dan alınmaya devam etti. **MED-TV örneği Türk yetkililerinin ısrarcı mücadelelerinin sonuç verebileceğini göstermekle birlikte, kapatma kararının Abdullah Öcalan'ın yakalanmasından ve PKK yanlısı kişilerin Londra'da şiddet dolu protesto eylemlerine girişmesinden sonra alınması dikkat çekicidir.** Kısacası ITC'nin yıllar sonra MED-TV'yi kapatma kararı alması normal bir sürecin sonucu olarak kabul edilemez. Dört yıldan fazla bir süre bu kanalı kapatmayan ITC, eğer gerçekten hukuk kurallarını İşletecek olsaydı, elinde İstemediği kadar çok gerekçe ve yetki vardı. ITC bu kararı alırken İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye'ye destek şeklinde yorumlanabilecek açıklamalar vermesi de ilginçtir. Söylemek İstediğimiz lisansı veren bir kurum olarak ITC, dört yıl boyunca MED-TV'nin PKK'ya verdiği açık desteğin farkındaydı. Fakat bu süre boyunca dişe dokunur hiç bir şey yapmadı. Sadece ITC değil tüm İngiliz kamuoyu biliyordu kİ, MED- TV, PKK'nın açık destekçisi, hatta yayın organıdır. Örneğin kapatma kararından çok önce MED-TV ile ilgili bir haber yapan BBC, İngiltere'de yasaklanmış olan terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'a açık destek verdiğini belirterek, MED-TV'nin haber bültenlerinden şu çevirileri İngiliz kamuoyuna aktarıyordu: **"Liderimizin Roma'ya gelişinin siyasî bir amacı vardır. Liderimiz orada bizim insanlarımızın adına, bir siyasî misyonla bulunuyor. Umut ediyoruz ki, şu ana kadar Kürt ulusal mücadelesine dostça yaklaşan İtalyan Hükümeti liderimize karşı da aynı şekilde davranacaktır. Biz İnanıyoruz ki, Türk devletinin tehdit ve şantajlarına boyun eğmeyecekler."**

Açıkça MED- TV tarafından Abdullah Öcalan'ın "liderimiz" olarak nitelendirilmesine, ve bunun BBC gibi tüm İngiltere'de en çok izlenen bir tele-vizyon kanalı tarafından yayınlanmasına karşın ITC'yi, MED-TV PKK ilişkisi konusunda ikna edebilmek uzun bir süre mümkün olmadı. Hatta kapatma kararında bile bu bağlantıdan en ufak bir kelime İle dahi bahsedilmedi.

Karar, İngiltere'nin Öcalan'ın tasfiyesi sürecine onayı şeklinde alınabileceği gibi başka sebepleri de olabilir. Bu konuda ilginç bir iddia CAAT'nin (Campaign Against the Arms Trade) iddiasıdır. Londra merkezli CAAT'den Rachel Harford'un iddiasına göre ITC'nin Başkanı Robin Biggam aynı zamanda İngiliz siiah ve havacılık sanayi şirketi BAe'nin de direktörüdür. MED-TV'nin kapatıldığı dönemde BAe de Türkiye'de kendi lisansı altında HK33 türü tüfek ve diğer silâhların üretimi konusunda çalışmalar yapıyordu. **Yani Harford'un ima ettiği iddia şu; ITC'nİn başkanı, Türkiye'de çıkarları bulunan silâh firmasının bağlantılarını tehlikeye düşürmemek için ITC'de lobi yaptı ve MED-TV'yi kapattırdı.** Nitekim kapatma kararının sonrasında PKK'nın başka kanallardan uyduya çıkmayı başarması da bu tür iddiaları destekliyor. Sonuç olarak İngiltere, Türkiye ile ilişkilerinde olumlu bir adım atıp çıkarlarını korumuş oluyor, diğer taraftan PKK'nın ve destekçilerinin tepkisi de çekilmemiş oluyor. Ve tabii "demokrasi'ye de halel getirilmemiş oluyor. İngiltere'deki PKK yanlısı örgütler de Harford'in iddiasını hararetle benimsiyorlar. PKK destekçisi Guardİans of Kurdistan (Kürdistan'ın Muhafızları) kapatma kararının ardından Biggam'ın her iki kurumdaki görevlerinin birbiriyle çakıştığını belirterek, Başbakan Tony Blair'e ITC Başkanı'nı görevden almasını talep eden bir dilekçe sundu." Biggam'a asıl büyük tepki ise basından geldi. Guardian grubuna bağlı haf-talık pazar gazetesi Observer, Biggam'in soyadıyla benzetme kurarak (Big İngilizce'de büyük demektir), "Küçük Biggam" adlı eleştirel bir makale yayınladı. Cohenln kaleme aldığı yazı, İngiltere'nin kısa dönemli malî çıkarları için insan hakları ve düşünce özgürlüğü gibi hayatî ilkelerinden vazgeçtiğini ileri sürüyordu.100 Sadece The

Guardian değil, diğer gazeteler de kapatma kararını Türkiye'nin başarısı, İngiltere'ninse ilkelerinden vazgeçmesi oiarak aktardılar. Örneğin, ITC'nin İlk kez bir televizyon kanalını kapattığını söyleyen The Independent, bunu Türkiye'nin başarısı olarak kabul etti.

İTC Başkanı'nın kapatma kararını açıkladığı konuşmasında da belirtilen sempati, kararın hemen ardından etkisini gösterdi ve başında, Lordlar Kamarası'nda ve diğer platformlarda PKK sempatizanı İngilizler ciddî bir kampanya başlattılar. Bu kararda bazı İngilizler'in gösterdikleri tepki, konuya ne derece ön yargılı yaklaştıklarının da kanıtı oldu. Karar İngiliz yasaları çerçevesinde alınınca, itiraz edecek bir gerekçe bulamayan Lord Avebury bu sefer de iptale gerekçe olan 1996 Yayıncılık Yasası'nın 89. maddesinin değiştirilmesini talep etti. Hükümetin buna cevabı ise **"Hükümetimizin bu yönde bir çalışması yoktur. Bu tür konular ITC'nin yetki alanına girmektedir"** şeklinde oldu.

Tüm bunlara ülkelerinden bir TV kanalının siyasî gerekçeler ile kapatılmasına karşı çıkan liberaller ve solcu gruplar da katıldı. Kapatılmadan sonra MEDYA-TV gibi başka önlemler alan PKK ise açlık grevi, sokak gös-terileri ve mektup, faks kampanyaları ile bu tepkileri canlı tutmaya çalıştı. Kararın hemen ardından MED-TV'de çalıştıklarını iddia eden bir grup PKK sempatizanı 29 Mart'ta Parlamento binası önünde açlık grevine başladı. Bu kişilere çok sayıda PKK sempatizanı ve militanı da destek verdi. Birkaç gazete haberinin yayınlanmasını sağlayan bu eylemi İTC önündeki protestolar ve açlık grevi izledi. İTC önündeki eyleme katılanlar da kendilerinin MED- TV'de çalışan gazeteciler olduklarını, ITC'nİn "haksız" kararından dolayı işlerini kaybettiklerini İddia ettiler. Burhanettin Demir, Mustafa Aslan, Medeni Akgül, Şükran Erdem, NİIgün Kaya, Sefkan Özgül, Faysal Dağlı ve Necati Bozkurt'tan oluşan bu grup kendilerinin İngiltere'de basın özgürlüğüne vurulan darbenin canlı kanıtları olduklarını söyleyerek diğer gazetecileri ve medya kuruluşlarını ITC'ye karşı harekete geçmeye çağırdılar.103 Bu eylemlere Kürdistanlı Gazeteciler Birliği'nin yanı sıra diğer tüm PKK yanlısı örgüt ve kişiler de yoğun bir destek verdiler. Meclise, partilere ve kamuoyu-

na yapılan açıklamalarda PKK'nın işlediği mesaj şuydu: "Türkiye bir NATO ülkesi. İngiltere de Türkiye'nin en önemli silâh sağlayıcılarından biri. MED- TV'nin kapatılmasının tek sebebi baskıcı bir rejime sahip olan Türkiye ile siyasî ve İktisadî çıkarları işbirliğinden yana olan İngiliz Hükümeti'nin demokratik değerlendirmeden yoksun yaklaşımıdır." MED-TV tarafından yabancı basın mensuplarına yapılan yazılı açıklamada da, kararın Türk ve İngiliz Dışişleri Bakanları'nın ortak toplantılarından sonraya rastlamasının bir tesadüf olmadığı fikri işlendi. PKK'ya ve MED-TV yöneticilerine göre İTC, MED-TV'yi kapatarak **"Kürtlerin yaşadığı bölgedeki tek bağımsız haber kaynağım"** kapatmış oldu, Ayrıca PKK'nın İngiltere'de yaydığı bir diğer iddia da güvenlik güçlerinin Türkiye'de çanak antenleri MED-TV izlenemesin diye kırıp yok ettiği, İngiliz makamlarının bu karar ile bu tür eylemlere destek olduğu yönündedir.

Tüm bu protesto ve eleştirilere karşın cılız da olsa bir kesim Türkiye'yi desteklerken MED-TV'yi yayınlarından dolayı eleştirdi. Bunların başında Muhafazakar Parti eski milletvekillerinden Michael Stevens geliyordu. Türkiye'nin MED-TV'nin kapatılması yönündeki isteğinin son derece haklı olduğunu vurgulayan Stevens, Türkiye'nin Londra Büyükelçiliği yetkilileriyle de görüşerek, İngiltere'nin MED-TV'ye yayın lisansı vermesinin büyük bir hata olduğunu söyledi.

Kısacası MED-TV olayı Türkiye-Ingiltere İlişkilerinde güvensizliği artırırken, İngiltere'deki Kürt diasporasının daha fazla radikalleşmesinde ve PKK'ya yaklaşmasında da etkili oldu.

İngiliz istihbaratının PKK'yı en tehlikeli terör örgütü ilân ettiği hatırlanacak olursa bu durumun İngiltere'nin de lehine olmadığı açıktır. Tüm bunlara karşın PKK'nın televizyon girişimi MED- TV'nin kapatılmasıyla sona erdirilemedi ve ardından kurulan C-TV ve MEDYA-TV gibi örneklerde görüleceği üzere sorun şekil değiştirdi ve hâlen Türkiye ile Avrupa arasında güvensizliği besleyen kaynaklardan biri olmaya devam ediyor.

MED-TV örneğinden de anlaşılacağı üzere, İngiltere'de Türkiye'ye pek de iyi gözle bakmayan önemli bir grup var ve bu grup hükümet ve Meclis üzerinde ciddî bir baskı unsuru konumunda. Türkiye'nin lobicilikte "yaya kalması" da bu durumu besliyor. PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması esnasında PKK yandaşları tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemleri bu grubun etkisini büyük ölçüde kırmış, özellikle Rumlar ile PKK arasındaki sıcak bağlara zarar vermiş İse de Türkiye karşıtlığı kısa bir sürede başka alanlara kaydırıldı. Bunların başında ise İnsan hakları, azınlık hakları ve çevre (!) konulan geliyor. Yıllardır Güneydoğu'daki Hrıstiyan Türk vatandaşlarını gündeme getiren bazı Hrıstiyan gruplar bu konudaki iddialarını daha güçlü bir şekilde gündeme taşırken, daha önce PKK lobiciliği yapan gruplar da İlusu Barajı ile Kürt kültürünün yok edilmek İstendiği iddialarını gündeme taşıdılar. Kısacası **"maksat üzüm yemek olmadığından"** İngiltere'de Türkiye karşıtı bu lobilerin çalışmalarının bir günde sona erebileceğini düşünmek çok zor. Fakat Türkiye'de bazı basın yayın organlarının iddia ettiği gibi terör olayları ile İngiltere arasında en üst düzeyde bağlantı kurmak ciddi araştırmalar ve kanıtlar isteyecek türdendir.

İNGİLTERE TÜRKLERİ

Her ne kadar Türkiye tarafından görmezden gelinse de bugün İngiltere'de üç yüz binden fazla Türk (Anadolu Türk'ü, Kürdü ve Kıbrıslı Türkler) yaşıyor ve bunların sayısı her yıl doğal yollar ve göç nedeniyle hızla artıyor. Bu çerçevede bundan sonraki dönemlerde iki ülke ilişkilerini, olumlu ve olumsuz anlamda, denebilir ki bu kişiler oluşturacak.

Bilindiği üzere İngiltere'deki Türk azınlık ilk yıllarda Kıbrıs'tan gelen Türk göçmenlerden oluşuyordu. 1960 ve 1970'lerde ekonomik nedenlerle gelenler olduysa da bu sayı oldukça sınırlıydı. Kıbrıslı Türklerin ise tamamına yakını Kuzey Londra'da yerleşikti. **Kıbrıslı Türklerin sayısı 1980'e geldiğimizde elli bine yaklaşmıştı. İngiltere'nin Kıbrıs'a vize uygulamaması ve Kuzey Kıbrıs'taki belirsizlik göçü hızlandırıcı faktörlerdi.** Ne yazık ki Kıbrıslı Türkler İngiltere'de kültürel asimilasyona en ağır şekliyle uğrayan gruplardan biri idi. Ayrıca siyasî farklılıklar toplu hareket edebilme güçlerini de azalttı. 1980'de Kıbrıslı Türk göçü azalırken Türkiye'den göçte hızlı bir artış yaşandı. Bunda, hiç şüphe yok ki, en önemli faktör Türkiye'de yaşanan siyasî ve sosyal gelişmelerdi, 1980 askeri darbesiyle İngiltere'ye göçün mahiyeti büyük oranda değişti ve siyasî-göçmenlerin sayısı hızla arttı. Özellikle sol ve radikal Kürtçü gruplar Londra'daki etkilerini arttırmaya başladılar. Halkevi ve çevresi aşırı solun toplantı yerleri hâlini aldı. İngiliz idaresinin azınlıklara sağladığı fonlardan yararlanan aşırı gruplar 1980'ler boyunca Türkiye aleyhine faaliyetlerine hız verdiler. Böylece Türk azınlığını İngiliz toplumuna adapte edebilmek için verilen tüm uğraşlar ideolojiye kurban edilmiş oldu. Diğer kesimlere bakacak olursak, gelenlerin büyük bir kısmı ya asimile oldu, ya da siyasî olaylara karışmayıp, kendi köşesinde kalmayı yeğledi.

1980lerin son yılları ise Türkiye'den göçte bir dönüm noktasıydı. Bu yıllarda Türkiye'de istediği sonuçları elde edemeyen PKK, başta Avrupa olmak üzere tüm dünyaya açılma kararı aldı. Bu strateji gereği dünyanın en önemli ülkelerinde sığınma ve göç yoluyla Kürt azınlıklar

oluşturulacak, böylece PKK'ya dış dünyadan malî ve siyasî destek sağlanacaktı. Bu çerçevede Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da birçok Kürt kökenli kişi İngiltere'ye göç konusunda "ikna edildi". Göçmenlerin büyük bir kısmı ekonomik sebeplerden dolayı bu yolu seçmişti, fakat olay kısa sürede siyasî boyutlar kazandı. **1989 yılının baharında PKK büyük bir göç dalgasını organize etti.** O döneme kadar Türkiye'den böylesine büyük bir göçle karşılaşmamış olan İngiliz yetkililer bu durum karşısında büyük bir şoka uğradılar. İngiliz İçişleri Bakanlığına göre 4650 kişiden oluşan bu akın, İngiltere'nin tarihi boyunca karşılaştığı en büyük göçlerden biriydi. O tarihe kadar Kürt sorununda hep Türkiye'yi suçlayan ve Türkiye'de insan hakları ihlâlleri olduğunu ileri süren beyanlar sığınmacıların işlerini kolaylaştırdı. Mahkemeler sığınmacıların iddialarını büyük ölçüde doğru kabul etti. Ayrıca PKK tarafından ayarlanmış avukatlar ve danışmanlar da sistemin açık yönlerini sonuna kadar sığınmacılar lehine kullandılar. Böylece PKK yasal ve yasadışı yollarla binlerce Kürdü Londra'ya taşıdı. Yasadışı yollardan gelenler kamyon veya yük gemilerinin özel bölmelerinde İngiltere'ye sokuluyor, sonrasında da ya kaçak olarak çalışıyorlar, ya da sığınmacı olmak üzere polise başvuruyorlardı. İngiltere'ye geldikten sonra, özellikle kaçak gelenlerin PKK ve çevresine olan bağımlılığı artıyordu. Bu yolla İş bulanlar maaşlarının hatırı sayılır bir kısmını yıllarca PKK'ya vermek zorunda kaldılar.

Türkiyeli Kürtler, tıpkı Kıbrıslı ve Anadolulu Türkler gibi Kuzey Londra'ya yerleştiler. Bir kısmının Kürtçü iddialarına karşın, bu insanlar da yaşamak için Türk mahallelerini seçtiler. Oysaki Iraklı ve İranlı Kültler ile ayrı bir diaspora da oluşturabilirlerdi. Diğer bir nokta da Londra Kürt topluluğunda Türk kültürüne ek olarak Türkçe dilinin dominant olmasıdır. Böylece Kuzey Londra'da belli mahalleler küçük Türkiye görünümünü aldı. PKK yönlendirmesiyle gelen Kültlerin büyük bir kısmı Sivas ve Kahramanmaraş illerinden gelen Alevî vatandaşlarımızda Göç belli bölgelerden olduğundan, zincirleme göç bugün de, hızı azalmış olsa da devam etmektedir. 1990'ların sonunda sığınmacı başvurularında kabul oranı yüzde beşin bile altına düştü. Fakat tahminlere göre her yıl iki - dört bin civarında aile İngiltere'de yerleşmeyi başarıyor.

"Kürt dalgası" 1990'lann ortasına kadar sürdü ve Londra'daki Kürt kökenli Türkiyelilerin sayısı resmî kaynaklara göre 25.000'i aştı. Kimi tahminlere göre bu rakam 25.000'in çok daha üstünde. Bu dalga esnasında ekonomik sebeple gelen Türklerin sayısı da oldukça fazla idi. Siyasî olaylar ile hiçbir ilgisi olmayan binlerce kişi Türkiye aleyhine verdiği beyanlar sayesinde sığınmacı statüsüne geçtiler.

Türkiyeli göçmenlerin çok kullandıkları bir diğer yöntem de zincirleme göç oldu. Bazı örneklerde Türkiye'de bir köyden bir tek kişinin İngiltere'ye gelmesi, köyün tamamını İngiltere'ye taşıdı. Bunun yanında aile birleşmeleri de önemli bir göç yöntemi olarak kullanıldı.

İngiltere'ye Türk göçündeki artışta turizmin de büyük bir rolü oldu (!). Türk turizmindeki gelişmelere paralel olarak, Türkiye İngilizlerin rağbet ettiği üç büyük pazardan biri haline geldi. Bu durum, dışa açılmak için her yolu deneyen işsiz gençlerce büyük bir imkân olarak görüldü. Son on yıl içinde yüzlerce genç evlilik yoluyla İngiliz vatandaşlığına geçtiler. Bunlar içinde Güneydoğu ve iç Anadolu'dan gelenlerin sayıca fazlalığı dikkat çekiyor.

Gelinen noktayı özetleyecek olursak, kimi kaynaklara göre İngiltere'deki Kıbrıslı ve Türkiyeli nüfus 300.000 buluyor. Bu rakam abartılı görülebilirse de toplam nüfusun 200.000 civarında

olduğu ve her geçen yıl arttığı söylenebilir.

Tahminler arasındaki bu büyük fark gelenlerin büyük bir kısmının yasal yolları kullanmamasından ve İngiliz hükümetinin güvenilir rakamlara sahip olmamasından kaynaklanıyor. Hükümet azınlık denince siyah ve Asyalılar üzerinde yoğunlaştığından, İngiltere'deki Türklerin sayısı kaba tahminler ile anlaşılmaya çalışılıyor. Türk makamlarına göre bu sayı 250.000 ile 300.000 arasında değişiyor.

Türklerin İngiltere'de karşılaştıkları "ayrımcılığa" gelecek olursak; her şeyden önce beyaz ırktan olmalarının büyük bir avantaj sağladığı not edilmeli. Deri rengi avantajına bir de İngilizceyi ekleyebilen Türklerin sorunları büyük ölçüde çözülmüş oluyor. Bu konumdaki kişilerin ırkçı saldırılardan ve hakaretlerden korunabildikleri söylenebilir. Buna karşın bu kişilerin de resmî İşlerde yükselme şansları İngilizlere oranla çok düşük. Sadece ırkları nedeniyle birçoğu İstedikleri işleri alamıyor, İngiltere'nin sunduğu birçok avantajdan yararlanamıyorlar; üstelik Türk toplumunda eğitim düzeyinin çok düşük olması ve Türklerin dil bilgisi en zayıf göçmenler arasında yer aldığı gerçeği durumun vehametini bir kat daha arttırıyor. Tüm bunlara Kıbrıslılar, Anadolu Türkleri ve Türkiye Kürtleri arasındaki bölünmeyi, ve Türkiye'den bu gruplara dönük desteğin son derece sınırlı olmasını da eklediğinizde zaman zaman içinden çıkılmaz durumlar ile karşılanabiliyor. Özellikle eğitim alanında yoğunlaşan ırkçı yaklaşımlar nedeniyle birçok Türk okullardan uzaklaşırken, resmî dairelerde de iş bulamıyor. Buna karşın Türkler özellikle ticarî alanda, servis sektöründe ve tekstil sanayiinde oldukça başarılılar.

Bu kısa değerlendirmenin ardından sorunlara karşı neler yapılabileceği konusuna gelirsek, her şeyden önce buradaki Türklerin hem İngiliz, hem de Türk makamlarınca "görmezden gelinmesine bir son verilmesi gerekiyor. Bu konuda İngiltere belli noktalarda mazur görülebilir, yapılan yanlışlar bilgi ve kaynak noksanlığına, donanımsızlığa ve güncel gelişmelere bağlanabilirse de Türkiye'nin ülke olarak içinde bulunduğu konum hiç bir özürle içinden çıkılabilecek bir durum değildir.

Nüfus İtibarıyla Türkiye'deki birçok İlden daha büyük bir nüfusa sahip olan İngiltere'de Türklerin sorunları ile ilgilenmesi için sadece bir büyükelçilik ve bir de konsolosluğumuz var. Tüm iyi niyete karşın güncel rutin içerisinde kendisine verilen görevleri elindeki eleman, imkân ve yasal yetkiler ile sınırlı ölçülerde gerçekleştirebilen görevlilerin, bırakınız sorunları çözebilmeyi, böylesine büyük bir kitleyi yardımsız, tek başlarına anlayabilmelerinin güçlüğü ortada. Bunun dışında Türkiye'deki bakanlık ve ilgili birimlerin ilgisizliği de sorunları derinleştiriyor. Böyle olunca hem radikal gruplar kolayca Londra Türk diasporasında yuvalanabiliyor, hem de diğer sorunlar bir çığ gibi büyüyor. Dahası bu sorunlar karşısında bir anlamda "çaresiz"' kalan İngiliz makamları da bir şey yapamıyor. Hatta koydukları yanlış teşhisler ile terörü, gerilimi, İngiltere ve Türkiye'nin aleyhine gelişmeleri çoğu zaman bilmeyerek teşvik edebiliyorlar. Bu ortamda yapılması gereken ilk şeyin konu hakkında bilgi birikiminin sağlanması ve konuya dikkatleri çekecek bir programın hazırlanıp uygulanması olduğu açıktır. İngiltere'de Türkler ve diğer azınlıklar konusunda özellikle İngiltere'de çalışan Türk ve yabancı isimler mevcut. Fakat bu kişiler çalışmalarını bugüne kadar hep İngilizce yazdılar ve çalışmalar akademik dergilerin tozlu sayfalarında kalmaya mahkûm edildi. Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren böylesine önemli bir konuda Almanya, Avrupa Birliği gibi kaynaklar dahi araştırmaları finanse etti. Bu noktada Türkiye'den bir teşvik gelmediği gibi, elde edilen ürünlerin gerek Türk üniversiteleri, gerekse de Türk bürokrasisi tarafından

değerlendirilmediği açıkça anlaşılıyor. Bu da Türkiye'nin soruna karşı "kör" kalmasına neden oluyor.

İngiltere Türkleri hakkında gerekli zemin araştırmalarının yapılıp akademik, diplomatik ve bürokratik çevreler bilgilendirildikten sonra gerekli olan **İkinci adım** İngiltere ile Türkiye arasında işbirliğinin tesisi olmalıdır. Türk bürokrasisinin çalışmasını bilenler için "ütopik" gelse de Türkiye'nin kendi hayatî çıkarları ve yurtdışındaki vatandaşları ve ırkdaşlarının çıkarları için en azında PKK, Rum lobisi ya da Ermeni lobileri kadar gayretkâr olmasını beklemek de hakkımız olsa gerektir. Bugün PKK, İngiltere'de her resmî kurum ve kuruluşta lobicilik yapıyor, sivil toplum kuruluşlarını yazılı- sözlü bilgilendiriyor, milletvekillerini "sıkı markafa alarak onların "akıllarını çelmeye" çalışıyor, Türk ve Kürt Londralılar arasında fikirlerini yerleştirmeye çalışıyor. Benzeri bir çabayı Türkiye'nin göstermesi de şart. Diğer bir deyişle İngiltere ve Türkiye arasında kurulacak bir işbirliği hem yanlış anlamaları giderecektir, hem de sorunların tespitini kolaylaştırıp çözüm için uygun zemini sağlayacaktır. Ayrıca böyle bir işbirliği bu ülkedeki insanların yalnızlık ve terkedilmişlik hislerini de olumlu bir yönde değiştirerek hem İngiliz toplumunun hem de Türk toplumunun iç barışına hizmette bulunacaktır.

Türkiye açısından gerekli **üçüncü adım** ise devlet ile buradaki Türk ve Kürt toplum arasında sağlıklı kanalların açılmasıdır. Bugüne kadar sadece güvenlik penceresinden bakılan bu insanlara farklı açılardan bakmanın zamanı çoktan geldi. Böyle bir iletişim kanalı İngiltere için de önemli, çünkü aynı kültür ve geleneği paylaşan insanlar olarak sadece Türklerin anlayabileceği sorunlar ve sadece bu İnsanların bulabileceği çözüm yolları vardır. Böyle bir süreç İngiltere'nin gelecekte İzleyeceği politikalar İçin de son derece yararlı ve öğretici olabilir.

Türkiye'nin bu insanlara daha çok güvenlik penceresinden baktığını söylemiştik, ne var ki bu cepheden bakıldığında bile olması gereken bağların ve alınması gereken önlemlerin alınamadığı açıkça görülebiliyor. İngiltere Türk toplumu içinde kaçak konumunda birçok "sakıncalı" insan da var ve bunlar genel olarak Türk diasporası için ciddî tehditler oluşturuyor. Başta haraç olmak üzere bazı örgütler lehine girişimlerde bulunmaya zorlanma ve bu ad altında kişisel çıkarlar sağlanması bu tehditlerden sadece birkaçı. Diaspora içinden gelen tehdide ek olarak diğer gruplardan Türklere dönük baskılar da unutulmamalı. Bu ortamda güvenliği sağlamak elbette İngiliz makamlarının görevidir, fakat Türkiye de üzerine düşeni yapmalı ve güvenlik alanında daha profesyonel önlemlere yönelinmelidir. Fakat yukarıda belirttiğimiz üzere, her şeyden önce sorunu görmek ve çözüm yoları aramak Önemli ve bu söz konusu her iki ülke için de geçerli.

Sh: 42-60

Kaynak: Derleyen- Sedat LAÇİNER, Bir Başka Açıdan İngiltere, Avrasya-Bir Vakfı, Asam Yayınları, 2001, Ankara

YUGOSLAVYA DERSLERİ

Hzl: Teoman Alili

Gazeteci Teoman Alili, J.B. Tito'nun ölümünden sonra emperyalistlerin oyunlarıyla paramparça edilen Yugoslavya topraklarında yaşananları anlattığı bu kitabında alınması gereken dersleri önümüze koyuyor.

Makedonya'nın AB'ye uygun yeni pasaportu çok güzel, mikroçipli, rengi kırmızı, sayfaları kalın... Üsküp'ten çıktık ve 50 Km. yol yaptıktan sonra karşımıza otoban gişesi gibi bir yer çıktı. Meğer Makedonya-Sırbistan sınırıymış. Pasaportu verdim. Polis bana Slavca hoşgeldiniz deyip yine Slavca güle güle diyerek pasaportuma mühür vurdu. Biraz daha gittik Bosna'ya girdik yine pasaport, yine Slavca hoşgeldiniz, güle güle ve yine mühür. Ardından Hırvatistan, pasaport ve mühürler. Slovenya, pasaport ve mühürler... Eski Yugoslavya Federasyonu'ndan çıkana kadar sekiz mühür vurulmuştu. Slovenya'dan sonra ise artık AB'ye girdiğimiz için hiçbir yerde durmadan Hannover'e ulaştık. Yani AB kendi arasındaki sınırları kaldırmışken Yugoslavya'ya hudutlar koymuştu. Bu kitabı birgün Diyarbakır'dan Sivas'a, Sivas'tan Ankara'ya, Ankara'dan Bolu'ya, Bolu'dan Samsun veya Trabzon'a ya da İstanbul'da Fatih semtine girerken pasaport göstermek zorunda kalmayalım diye yazdım. Umarım **"Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına, Türk milletine"** hayırlı olur.

SUNUŞ

Bu kitabı sadece Teoman yazabilirdi... Bilgisi, yaşamışlığı ve içinde büyüttüğü acılarla karıp satırlara işledi...

TRT'de Sınırlar Arasında başlarken onunla tanışmış, ilk seyahatim olan Makedonya temasları için yardım istemiştim. Tereddüt etmeden kabul etti ve o zaman hayatta olan babası Halil beyin yardımlarıyla Üsküp'de çekimler yaptık. Parçalanmış bir ülkenin parçalarından birinin acıklı hal-i pür melalini anlattık.

Teoman Alili, 'fazla konuştuğu' için ülkesinden sürgün edildi!

Yugoslavya Dersleri'nde **'Siz hiç parçalandınız mı!'** diye soruyor. Bugün adı bile kalmayan bir ülkeden alınması gereken dersleri önümüze koyuyor. Bir şablon veriyor bize.. Yugoslavya'nın başına gelen emperyalizm için 'vaka-i adiye'!

***

1950-80 arasında Avrupa'nın en büyük ekonomilerinden biri Yugoslavya. Yatırımlar yatırımları takip ediyordu. Gelirleri sürekli artıyordu. Hem SSCB ile hem Bağlantısızlar Hareketi üyesi ülkelerle ticareti vardı. Derken her şey tersine döndü... Batı'da eğitilmiş uzmanlar ortalığı kapladı.. Sinsice kurumlara el atmışlardı..

Dünyaya açılma programı uygulayacaklardı... Tito ölmüştü, Yugoslavya, halkları tutkallayan liderini kaybetmişti... Önce fabrikalar kapandı, rüşvet yolsuzluk çılgınca arttı. İşsizler ordusundan lümpenler çıktı... Ardından etnik ve dini bölünme oyunu sahnelendi.

Sendikalar bölündü. Yabancı sermaye sendikal hareketi etnik olarak örgütleyecekti... 1990'da

yargıya el konuldu.. Anayasa'yı Koruma Mahkemesi kaldırılacak, denetim Adalet Bakanlığı'nın olacaktı.

Her yanı CIA ajanları kapladı. Siyaset ve ekonomiyi yönlendirdikleri gibi eğitime de el atmışlardı.. Yeni kuşaklar Soros kuşağı olacaklardı...

Medya tamamen ele geçirilecek, Yugoslavya yok olurken insanlara 'pembe dizi' izletilecekti!

Ordu bu süreçte paramparça edildi. Paramiliter [Bir yarı askeri ya da *paramiliter* güç, işlev ve örgütlenme olarak askeri ancak düzensiz gönüllülerden oluşan devletçe desteklenen bir tür yapı.] etnik gruplar oluşturuldu; sonra savaştırıldı... Önce Sırplar Hırvatlarla kapışacak sonra Bosna'ya saldırılacaktı.

Ayrılık 'Din' kullanılarak gerçekleştirildi. Bir referandumla Bosna ayrılık karan aldı ardından katledildi. İşte bunun adı 'birbirine kırdırma' siyaseti!

Ve zamanı gelince, sahneye Birleşmiş Milletler çıktı. Önce katliamı seyrettiler sonra kendi oyunlarım sahnelediler.

Kılcal damar operasyonu Soros'un Çocukları'nca yönlendirildi. Açık Toplum Vakfı, Otpor adlı örgütler süreci denetledi ve şekillendirdi...

Akıl hocaları emekli Amerikan generalleriydi... 'Ordu köşesine çekilsin!' diyerek Yugoslavya Halk Ordusu'na karşı çıkanlar, Amerikan generallerinin esiri oldular!

Sonra, Yugoslavya'nın yerle bir edilmesinde kullanılan, bir zamanların genç liderleri yavaşça sahneden silindiler, işleri bitmişti. Bazıları bölünüp parçalanmış ülkenin bir parçasının başına atandı... Bazılarının cesetlerine kenar mahallelerde rastlandı.. Belki de sürecin sonunda, konuşmaya, neler olduğunu anlatmaya tevessül etmişlerdi...

Yugoslavya Derslerini en iyi Teoman Alili yazabilirdi... O, bu acılan ailesinin tüm fertleriyle yaşamış, olan biteni 'içinden' izlemişti. Önce paramparça olmuştu Yugoslavya, bağrından 8 ülke çıkmıştı, sonra tarihe karışmıştı.. Ondan ders alanlar ve aldıkları dersi anlatanlar, Teoman gibi cezalandırılmışlardı...

Belgrad'ta bir genç 'hala Yugoslavya demek istiyorum!' dedi bana. Bayan Yugoslavya olarak bilinen opera sanatçısı Jadranka, 'Artık kim olduğumu bilmiyorum!' demişti röportajda. Serebrenitza'nın bir işsizi **'Artık vatanım yok, adam bile hissetmiyorum kendimi, kastrat edildim sanki!'** diye haykırmıştı kameraya...

Teoman, sürgünde, köklerinin olduğu 'yokedilmiş' bir ülkeden, doğduğu ve sürgün edildiği vatanına bir armağan yolluyor. İçi büyük acılar, derin bir hüzün ve çokça ders dolu bir armağan!

Teoman eline sağlık diyorum... Bu da geçecek, biliyorsun!

Banu AVAR
Kasım 2010

Sh:11-13

ÖNSÖZ

Siz hiç parçalandınız mı? Candan Erçetin'i dinlerken geldi aslında aklıma bu soru... Hani diyor ya bir şarkısında **"Parçalandım ve her bir parçamı ayrı yere bıraktım."** Belki duygusal bir

şiirden çıkmış güzel bir müzik eseri, ama bugün karşı karşıya kaldığımız durumda referandumda "evet" mi "hayır" mı sorusunun önüne geçen soruyu aklıma getirdi. Esas soru "siz hiç parçalandınız mı?"

Sadece Bir Sözcük mü?

"Parçalanma" sadece bir sözcük mü yoksa Batı'nın, önceleri Engizisyon mahkemeleriyle sisteme karşı çıkan kahramanlara fiziki uygulaması mı?

Ya da kahramanları yok edemeyince ülkeleri ve birlikte yaşayan halkların birbirine kırdırma politikası mı?

Mesela Britanya Krallığı'na karşı çıkan William Wallace nasıl öldürüldü?

Ya da İncillere göre Hz. İsa?

Sonra sömürgecilik döneminde ne oldu?

İspanyol, İngiliz, Portekiz sömürgeleri ve nihayet şeytanın ülkesi ABD... Nasıl kuruldular, kurulurken Kızılderilileri nasıl parçaladılar? Büyük ağaçlarla inşa edilen kocaman ızgaralarda insanları pişirmediler mi? Ya da Kızılderili bebeklerini en uzağa kim atacak yarışlarını onlar yapmadı mı?

Üsküp'ten yazıyorum bu yazıyı ve yazarken aklıma hemşerim Mehmet Akif Ersoy geliyor... Evet haklısın hocam, **"Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar."** Onlar hep parçaladılar, daha iyi yönetmek ve sindirebilmek için. O yüzden hatırla Türkiye, ne demişti AB Komiseri Verhaugen: ***"Türkiye sindiremeyeceğimiz kadar büyük!"***

Ben Parçalandım

Şimdi size parçalanmanın ne demek olduğunu madde madde anlatayım dostlar; çünkü ben parçalandım. Yugoslavya parçalandığında sülalemle birlikte gariplikler yaşadım ve parçalandım. **Annem Makedon babam Türk... Annem Hıristiyan babam Müslüman... İşte bu yüzden Yugoslavya parçalandığında ben de parçalandım.**

Ben bir Türküm; Türkiye'de doğdum, Türkiye'de eğitim aldım ve doğal olarak en kıymetli parçamı, beynimi anavatanıma, Türkiye'me adadım. Bu kitabı yazarken bedenime Türkiye yasak, ama beynim ANAVATAN'DA, Anavatanla... Kitabı okumanız kolaylaşsın diye parçalanma sonrası yaşanan süreci birkaç madde halinde dikkatinize sunmak istiyorum.

Parçalanırsan Ne Olur?

Irk olursun, artık millet değilsindir. Tartışır durursun Arnavutların kökeni mi daha eski, Slavlarınki mi diye? Elbette asla cevabını bulamazsın.

Köprü koyarlar arana, ama köprüyü koymadan önce duvarlar örülür. Büyük, kaim duvarlar... Görmeyesin diye ayrıldıklarını bir daha.

Eskiden tuttuğun takımı tutamazsın mesela. Çünkü öbür tarafta kalmıştır o takım. Mazallah öbür tarafın takımını tutarsan ırkına ihanetle suçlanırsın.

Yemeklerini bile izlemeye alırlar. Mesela öbür tarafta kalanlardan birinin lokantasına gidersen, yandı gülüm keten helva. Hurma yesen, domuz derler yediğine.

Taksiye bindiğinde dikiz aynasına bakarsın. İşaret ararsın, şoför hangi taraftan diye...

Tokat yersin mesela durup dururken otobüste. Kin biriktirirsin, nasıl olsa kendi tarafına gideceksindir ve orada karşı taraftakilerin birine sen de tokat atacaksındır.

Gavurdur her iki taraf için diğer taraf.

Bayramları kutlarken karıştırırsın. Hangi bayram kimin diye sorarsın. O yüzden herkes kendi bayramını kutlar. Yani aslında delisindir artık, herkesin kendi bayramı vardır çünkü.

En önemlisi dostlar; parçalanmaya karşı çıkarsan seni ırkçılıkla suçlarlar. Oysa ırkçlığı mikromilliyetçilikle parçalayanlar yaratırlar.

Kendime Verdiğim Görev

Bu kitapla asli görevimi yerine getirmeye çalıştım. İlkokul, ortaokul ve liseyi Türkiye'de bitirdim. Üniversite için Yugoslavya'ya gittim. Yani Yugoslavya'da toplam yaşam sürem sadece dört yıldı. Üniversite bittikten sonra Yugoslavya topraklarında yaşananları kendi vatanıma, Türkiye'ye anlatmam gerektiğini düşündüm. Annem ve babam Türkiye vatandaşı olmadığı için benim de henüz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığım yok. Ancak Napolyon gibi düşünüyorum. Sormuşlar ya Napolyon'a **"Korsikalısın, neden Fransız generali oldun"** diye. Napolyon'un cevabı söyle: **"Ben kendimi Fransız hissediyorum."** Tabii aslında benim durumum Napolyon kadar kötü değil. Çünkü ben Makedonyalı ama Türk soylu bir babanın oğluyum.

Üniversite bittikten sonra önümde iki yol vardı. Birinci yol, en yüksek düzeyde diplomalı olduğum basketbol antrenörlüğü yapmak ve ülkemin içine atılmak istendiği çukuru görmezden gelmekti. İkinci yol ise çalışma ve oturma iznini beklemeksizin derhal harekete geçmek ve sesimi duyuracağım bir kanal bulup Türkiye'nin Yugoslavya gibi parçalanmak istendiğini anlatmaktı.

Elbette her vatansever gibi ikinci yolu seçtim ve bana gazeteciliği öğreten *Aydınlık* dergisinde gönüllü olarak haberler yapmaya başladım. Türkiye doğumlu ve Türk soylu olarak gönüllü biçimde bir yerde çalışmamın ve üstelik bu çalışmayı tamamen Türkiye'nin yararına yapacak olmamın bir izin gerektirmediğini düşündüm. Öyle ya, memleketi savunmak için izin mi alacaktım?

Hemen işbaşı yaptım. Süreç içinde gördüm ki artık sadece ben ve *Aydınlık* dergisinin başyazarı Doğu Perinçek değil, eski Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'den dönemin Genelkurmay Başkam Orgeneral İlker Başbuğ'a kadar pek çok kişi Türkiye'nin Yugoslavyalaştırılmak istendiğinden söz ediyor. Hatta bazıları Kosova örneğinden yola çıkarak özerklik tartışmalarını gündeme getiriyor. Gerçi Kosova örneği özerklik için değil Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası alanda tanıtılması için örnek olabilir, ama maalesef bazıları Türkiye lehine değil ABD lehine düşünmeye alışmış. Bu kitapta Kosova meselesinin Türkiye lehine nasıl kullanılabileceğini ve Kosova'nın gerçek statüsünü de bulacaksınız.

Yugoslavya meselesi biraz karmaşık ama sizlere fazla yorum katmadan başlıklar halinde meseleyi anlatmaya çalışacağım. Umarım bu kitap "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye halkına, Türk milletine" hayırlı olur.

Teoman Alili
Eylül 2010

Sh: 15-18

PARÇALANMANIN TEMEL TAŞLARI

ABD ve Almanya

Yugoslavya federal bir devlet olarak kuruldu. Bazı iddialara göre, ülke kurulurken Tito parçalanma ihtimalini biliyordu. Zaten Mareşal ülkesinin parçalanma ihtimaliyle ilgili bazı konuşmalar yapmıştı.

Ancak Yugoslavya'nın parçalanma süreci Türkiye'de yaşayan bazı insanlara görevler yüklüyor. Bunlar, Yugoslavya'dan ülkemize göç etmiş olan ya da akrabaları Yugoslavya'da yaşayan ve hâlâ onlarla irtibatı olan insanlar. Onlar Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde yaşananları Türkiye'de anlatmalı. Tabii Yugoslav göçmenlerinin kafalarındaki bazı putları da yıkmaları gerekiyor. Yugoslav göçmenleri ağırlıklı olarak Boşnak ve Arnavutlardan oluşuyor. Elbette Türk kökenliler de var. Onlar çok haklı olarak Sırp çetelerin yaptıklarını kafalarından silemiyorlar.

Vahşi yöntemlerle insanları öldüren ya da yurtsuz bırakan Sırp ve Hırvat aşın milliyetçi çeteleri, Yugoslavya'nın bölünmesine hizmet ettiler. Acı olan bu hizmetin "vatanseverlik" adına yapılıyor olmasıydı. Hırvatlar ayrılık için vahşet uygularken Sırp milliyetçilerin büyük çoğunluğu sözde "birlik" için mücadele ediyorlardı. Amerika Sırpları önce kışkırtıp sonra düşman olarak gösterdi. Hırvatların arkasında ise herkesin çok iyi bildiği gibi Almanlar vardı. Amerikan yönetimi açık biçimde özel bir ekiple Yugoslavya'nın parçalanma sürecine dahil oldu. ABD daha çok Bosna ve Kosova'da aktifti. Almanlar ise Sloven ve Hırvat aşırı milliyetçiliğini kaşıdı. Herkes biliyor, dönemin Almanya Dışişleri Bakanı Hans Ditricht Genscher, Hırvat ve Sırp milliyetçileri Almanya'ya götürdü. 1980'li yılların başında Almanya'da bulunan gruplar, daha sonra çatışan çeteler olarak Yugoslav topraklarına geri döndüler. Hırvat Uztaşi çeteleri ile Sırp Çetnikler Almanya'dan gelip Yugoslavya'yı kan gölüne çevirmeye karar verdiler.

"Yeni Dünya Düzeni" nin Merkezi Belgrad

Amerikan yönetimi Yugoslavya'nın parçalanması için "Yeni Dünya Düzeni" adını verdiği projeyi hızla uyguluyordu.

Yugoslavya Komünist Partisi 6. Kongresi bir dönüm noktası oldu ve parti Sırbistan Sosyalist Partisi adını alarak tamamen sosyal demokrat kimliğe büründü. Parti önderliği açıkça sosyal demokrat bir parti olduklarını açıklıyordu. Parti'nin Yugoslavya içsavaşı sırasındaki en büyük müttefiki ise aşın Sırp milliyetçisi Vöjislav Şeşel'in Sırp Radikal Partisi'ydi. Sırbistan Sosyalist Partisi, ayağı ülke topraklarına basan ve aslında doğal müttefiki olan "Özyönetim Hareketi"ni dışladı hatta kendi içindeki özyönetimcileri eritmeye başladı. Sözde milliyetçi parti ile sosyal demokrat Sırbistan Sosyalist Partisi ittifakı, ülkenin parçalanma sürecini hızlandırdı. Milliyetçiler Bosna ve Kosova'da çeteler kanalıyla katliamlar yaparak Yugoslavya'nın bağımsızlık davasını haksız konuma düşürürken, çatışmalara örtülü destek veren Yugoslav Sosyal Demokratlar Birliği'ni zedeleyici hamleler yapıyor ve Tito'nun **"Kardeşlik-Birlik"** adını verdiği temel politikayı reddediyordu.

Şimdi burada ilahi denebilecek tesadüfü aktaralım. Yugoslavya'da vatansever olduğunu söyleyen kuvvetler dahi "Kardeşlik-Birlik" politikasını reddetmişti. İşçi Partisi'nin Diyarbakır mitinginin adı da "Kardeşlik-Birlik Mitingi" idi. Yani her iki ülkede de sorunların çözümü iki sihirli kelimede gizli: "Kardeşlik, Birlik". Oysa Türkiye'de de kendisini milli olarak tanımlayan bazı güçler, İşçi Partisi'nin Diyarbakır'daki "Kardeşlik- Birlik" mitingini köstekleyen hamleler yapmıştı. İlahi bir rastlantı mı acba?

Yugoslavya'da Markoviç, Türkiye'de Özal

Takvim yaprakları 1980'leri gösterirken, Türkiye'de ve Yugoslavya'da Amerika ile yakın ilişkisi olan iki isim siyasi gündeme oturdu. Bunlar Wisconsin Üniversitesi'nin "Yeni Dünya" isimli seminerlerine katılmış olan iki ekonomistti. Biri Yugoslavya Komünist Partisi'nin liberal kanadı olarak bilinen "Genç Seslerin" lideri Ante Markoviç, diğeri ise hepimizin çok iyi tanıdığı Turgut Özal idi. "Büyük bir tesadüf sonucu" bu iki kişi aynı yıllarda ülkelerinde başbakan oldular.

Türkler Özal döneminde serbest piyasa ekonomisiyle, Yugoslavlar da ilk kez Batı'dan alman borçlarla tanıştılar. Markoviç ve Özal, **"dünyaya açılma"** adı altında ülkelerini hızla Batı'nın her türlü müdahalesine açık hale getirdiler. Türkiye ve Yugoslavya'ya yönelik oyunlar hiç hız kesmedi. 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği ve Sovyet kontrolü altındaki sosyalist devletler dağılırken, Yugoslavya bir içsavaşın eşiğine geldi. O günlerde Yugoslavya'nın kurucu partisi özyönetimi reddediyor ve yerine sosyal demokrat bir yapı benimsiyordu. Aym anda merkezinde Sırpların olduğu Slav milliyetçiliği ve Tito'nun yasakladığı isimlerden biri olan Vöjislav Şeşel güçleniyordu.

Özelleştirmeler

Bu kitabı yazarken Yugoslavya'da yaşayan çeşitli isimlerin görüşlerine de yer vermenin uygun olduğunu düşündüm. Yani bu kitap aslında sadece benim gözlemlerimi değil Yugoslavya'da yaşayan insanların yaşadıklarını da içeriyor.

Üsküp'teki Galeri Kahvesi daha çok Türklerin, Türk sosyalistlerin gittiği bir kahve. Çarşının ortasındaki bir ara sokak içinde yer alan ve adından da anlaşılacağı gibi aynı zamanda bir

resim galerisi olan, küçük şirin bir kıraathane. Kahvede öğrencilik yıllarımda evinde kaldığım Aki (Hakkı) Amca ve arkadaşlarını buldum. Eskiden sendikacı olan Aki Amca Türk televizyonlarını seyrettiğini, işçilere yapılan zulümden çok etkilendiğini söyledi. (Aki Amca'yı ziyaretim sırasında Tekel direnişi devam ediyordu.) Özelleştirme dediğimde Aki Amca Türkçe'nin güzelliğini kullandı: *"Özelleştirme kelimesinden özeli çıkar geriye **leştirme** kalır, aslında **leşleştirme** kalır"* dedi.

Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde özelleştirmelerin rolü büyük. Aki Amca durumu şöyle özetliyor:

"Tito'nun özyönetim sistemi işçilerin çalıştıkları fabrikaların sahibi olması ilkesine dayanıyordu. Ancak Tito'nun ölümüyle birlikte, özyönetimcilerin geri dönüş olarak tanımladığı fabrikaların işçi kontrolünden alınıp tamamen devlet kontrolüne verilmesi süreci yaşandı. Bu süreçte fabrikalar devlet eline geçti ve Ante Markoviç Yugoslavya'nın en önemli fabrikalarım, Slovenya'daki beyaz eşya devi Gorenje'yi, Makedonya'nın dev demir çelik fabrikası Jelezara'yı yabancı ortaklıklara açtı. Markoviç açıkça pazar ekonomisine geçildiğini ilan ediyor, fabrikalarda çalışan işçilerin sayısının ihtiyaçtan fazla olduğunu öne sürüyordu. Markoviç yönetimi, 1985'ten sonra sendikaların bütün direnişine rağmen işçileri işten çıkarmaya ve devlet eline geçen fabrikaları özel sektöre açmaya başladı. Bu süreçte işçilere maaşlarının yansı karşılığında çeşitli kamu kuruluşlarında çalışma hakkı verildi."

Sendikalar Bölündü

Tabii işçiler yapılan teklifleri anında reddetti. Tito döneminde çalıştıkları fabrikaların sahibi olan işçiler, bir anda yük olarak görülmeye başlandı. Grevler sürecine girildi, Yugoslavya'daki işçi hareketi yıllar boyunca sürdü. Tam bu noktada grevlerin neden başarıya ulaşmadığı sorusu gündeme geliyor. Sorunun cevabı asıl çarpıcı noktaya işaret ediyor:

İşçi hareketinin etkisini kırma görevini doğrudan Almanya ve ABD yürüttü. **Makedonya'daki bira fabrikası Pivara'yı satın alan Coca Cola, kendine yakın bir sendika kurup, demokratik yapılanma adı altında etnik ayrımcılığı kışkırttı.** Sendika içinde Makedon ve Arnavut işçiler bölgelerine göre ayrıldı. Alman yönetimi ise Hırvat ve Sloven işçi önderlerini Almanya'ya davet ederek, Sırp ve Boşnak işçilerden ayrı örgütlenmeleri gerektiği yönünde yıkıcı propaganda yaptı. Hırvatistan ve Slovenya'nın Yugoslavya sanayisinin merkezi olduğu, ekonominin yükünün esas olarak bu bölgelerde yaşayan işçilerin sırtına yüklendiği tezi işlendi. Kısa zamanda sendikalar etnik temelli bölündüler ve işçi mücadelesinde kördöğüşü dönemine geçildi.

Bugün Türkiye'de yaşanan süreçte *Aydınlık* yazarı Yıldırım Koç'un sürekli dikkat çektiği etnik sendikacılık tehdidi gözlerden kaçmamalı.

Yargı Operasyonu

Sırbistan'da tüm yargı erki tek bir kuruma bağlı, o da Yüksek Mahkeme Konseyi ya da bazı çevirilere göre Yüksek Hakimler Konseyi. Yüksek Mahkeme Konseyi (YMK) 11 üyeden oluşuyor. Bu üyelerden altısı daimi hakimlerden, ikisi meclisin atadığı hukuk eğitimi almış olan kişilerden, kalan üçü ise Yüksek Temyiz Mahkemesi Başkanı'ndan, Adalet Bakanı'ndan ve Meclis Yargı Komite Başkanı'ndan oluşuyor. YMK, yargıda yegâne karar mercii. Tabii bu oluşum Sırbistan'da yeni yönetim kurulduktan sonra gerçekleşti.

Yeni oluşuma kadar Sırbistan dâhil olmak üzere bütün Yugoslavya'da Anayasayı Koruma Mahkemesi en yüksek yargı kurumuydu. Mahkeme komünist dönemde de devlet başkanını **"vatana ihanet"** suçundan yargılama yetkisine sahipti. Yargının tam bağımsız olması ilke idi; Anayasayı Koruma Mahkemesi başkan ve üyelerinin Komünist Parti üyesi olmaması şartı vardı. Bir başka deyişle en yüksek yargı organının asla siyasi bağı yoktu.

Mahkemenin en dikkat çeken kararı, Boşnak lider Aliya İzzetbegoviç hakkında aldığı karardı. 1980'lerde Komünist Parti Aliya İzzetbegoviç'i Anayasayı değiştirme suçuyla yargıladı ve idam cezası verdi, ancak Anayasayı Koruma Mahkemesi kararı bozdu. 1990'dan hemen sonra Anayasayı Koruma Mahkemesi kaldırıldı ve denetim Adalet Bakanlığı'nın etkin olduğu kuruma verildi.

Yeni Yapıda Denetim Hükümette

YMK, Sırbistan'da yargı mensuplarını rahatsız eden birçok eylemde bulundu. Bunlardan en önemlileri, 5 Haziran 2009'dan itibaren kamuoyundan gizli toplantılar yapmaları ve aldıkları kimi kararların gerekçelerini açıklamamalarıdır. Yarsav Başkanı Emine Ülker Tarhan'ın uyarıları, Türkiye'deki yargının da Sırbistan Yargısı'na benzetilmek istendiğini gösteriyor.

Sırp YMK'sının hakim ve savcıları rahatsız eden pek çok kararı var. 30 Haziran 2009'da alman kararla tüm hakimler seçime tabi tutulacaklar ve seçimi geçenler hakimliğe devam edecekti. 2009 sonuna kadar seçime katılmayanlar ise seçilemeyenlerle aynı muameleyi göreceklerdi. Öte yandan hakimlere neden seçilemedikleri açıklanmıyor, hatta seçilemeyenler listesi bile hazırlanmıyordu. Sırbistan Hakimler Birliği, yargı reformuna karşı ciddi itirazlarda bulundu ve tekrar seçilemeyenleri, neden seçilemedikleri açıklanıp onlara savunma hakkı tanınana kadar bünyesinde tutmaya karar verdi.

Sırbistan'daki yargının bu durumu AB raporuna da yansıdı. Bu rapora göre, son reformlar yargının gücünü kırıyor ve yargıyı politik etkilenimlere açık hale getiriyordu. Seçimin bu kadar çabuk yapılmak istenmesinin (2009 sonuna kadar), uzun vadede yargıyı siyasallaştıracağı, yargının bağımsızlığını, saygınlığını ve işleyişini etkileyeceği ifade ediliyordu.

Aslında bu bir tasfiye operasyonuydu. Amerikancı darbe yargıya yumruğunu indirmişti. Önce yargıçları seçime tabi tuttu. Soma seçim hakkında hiçbir açıklama yapmadan kazananları ve kaybedenleri açıkladı. Kaybedenler iktidara rağmen hukuka bağlı kalan yargıçlardı.

Miloşeviç'in CIA Ajanı İstihbarat Şefi Rudolf Hiero ve CIA'ya Çalışan Genelkurmay Başkanı

Ajanlık faaliyeti yürüten güçler, 1985 yılından itibaren özellikle Belgrad ve Zagreb'te harekete geçtiler. 1992'de ise isimleri açığa çıkmıştı. Bunlardan biri Rudolf Hiero isimli İspanyol kökenli bir ABD ajanıydı. "Mladost za sutra" ("yarın için gençlik" ya da "yarının gençliği") isimli kuruluş 1987 yılında kurulmuş ve üniversite ya da lise eğitimi gören gençlere burs veren bir merkez halini almıştı.

Kuruluşun en büyük destekçisi "Şili kahramanı Allende'nin yakın arkadaşı" olarak öne çıkarılan Rudolf Hiero'ydu. Hiero, çok yüksek miktarda bağışlarla kuruluşu ayakta tutuyor ve Allende'nin yakınında bir isim olarak bilindiği için, her yere sızmayı başarıyordu. Özellikle sol örgütler Hiero'ya kapılanın sonuna kadar açmıştı. Hatta *Politika* gazetesi Hiero'yu Yugoslavya'ya destek olan yabancı kahraman diye tanıtarak fahri vatandaşlık verilmesini

önermişti.

Politika'nın önerisi Miloşeviç yönetimi tarafından kabul edildi. Hiero bu sayede çok önemli toplantılara katılabilen bir yabancı olarak faaliyetlerini sürdürdü. Ancak zaman içinde Hiero'nun Allende'nin değil, Richard Holbrooke'un yakın çalışma arkadaşı olduğu ortaya çıktı. Halen ABD Dışişleri Bakanlığı'nın üst düzey yöneticilerinden olan Holbrooke, o günlerde bakanlığın Balkan İşleri Bürosu'nda görev yapıyordu. Hiero'nun Holbrooke'la yaptığı görüşmelerin kayıtlan *Republika* gazetesi tarafından yayınlanınca ABD ajanı açığa çıktı ve ajanlık yaptığım itiraf etti. Ne var ki Hiero'nun ajan olduğu ancak 1998 yılında ortaya çıkabilmişti.

CIA'nın Lahey'de Yargılanan Adamını Kurtarma Operasyonu

Yugoslavya'da CIA o kadar üst düzeye sızdı ki akıl sınırlan zorlanır. Hollanda'nın Lahey kentinde eski Yugoslavya için kurulan savaş suçlan mahkemesinde yargılanmakta olan Sırbistan istihbarat servisinin eski şefi Jovica Stanişiç'in CIA ajanı olduğu ortaya çıktı. Sırp basını, Amerikan kaynaklarına dayanarak, Stanişiç'in 90'lı yıllarda CIA'nın Belgrad'daki önemli ajanlarından biri olduğunu yazdı. Lahey'deki mahkemeye, eski istihbarat şefinin CIA'ya hizmetini kanıtlayan bir belge sunulduğu ifade edildi. Belgeye göre, Stanişiç, eski Devlet Başkanı Slobodan Miloşeviç'in gizli emirleri, savaş döneminde esir alman askerlerin tutulduğu yerler ve Bosna'daki askeri üsler konularında ABD'ye önemli bilgiler verdi.

CIA yetkililerinin söz konusu belgeyi mahkemeye verirken yargılama sürecini etkilemek istemediklerini, ancak mahkemenin sanığın yaptığı "iyi işler" hakkında da bilgi sahibi olması gerektiğini kaydettikleri belirtildi. Haberlere göre, Stanişiç savaştan sonra da ABD ile işbirliğini sürdürdü.

Ve Momçilo Perişiç

Açığa çıkan üç CIA ajanı içinde en önemli olanı Momçilo Perişiç'ti. Perişiç, Yugoslavya içsavaşı sırasında bir dönem Genelkurmay Başkanlığı, NATO bombardımanı sırasında ise Başbakan Yardımcılığı görevini yürütüyordu.

Perişiç, 2002 yılında bir cafede suçüstü yakalandı. Eski Genelkurmay Başkanı ve Başbakan Yardımcısı CIA ajanlarıyla görüntülendi. Yugoslavya askeri istihbaratı takip altına aldığı Perişiç'i dört CIA ajanına bazı dosyalar verirken görüntüledi. Görüntülerde dosyalan alan CIA ajanı hemen kazağının altına saklıyordu. Perişiç ve ajanlar hemen oracıkta gözaltına alındı. CIA ajanları sınırdışı edilirken Perişiç yargılandı ve halen Belgrad askeri hapishanesinde tutuklu bulunuyor.

İÇSAVAŞ

İlk Saldırı Orduya

Yugoslavya'nın parçalanması iki aşamada gerçekleşti. İlk olarak, 1990 ile 1992 yıllan arasında Yugoslavya Sosyalist Federal Halk Cumhuriyeti'ni oluşturan Slovenya, Hırvatistan, Bosna- Hersek ve Makedonya, sırasıyla Federasyondan ayrıldı. Arkasından Sırbistan ve Karadağ cumhuriyetleri ayrıldı. Bu ayrılmayla Yugoslavya ismi tarihe karışmış oldu.

Ayrılmalar sırasında ordu da bölündü. Yugoslav ordusu içinde Suplar Çentik, Hırvatlar Uztaşi, Boşnaklar Genç Müslümanlar, Makedonlar Komiti, Arnavutlar UÇK gibi birimler oluşturdular.

Arnavut ayrılıkçılarının UÇK'sı en gizli kapaklı çalışandı ama diğerleri bağlı subayların isimlerini bile açıkça dile getiriyorlardı.

Ordunun etkisiz hale getirilmesi için ilk hamlelerin yapıldığı dönemde, Federasyon değerlerinin sıradanlaştırıldığı ve ordu komutanlarının ayrılıkçı subaylarla görüşmeler yaptığı biliniyordu. Bütün bunlar sıradan bir durummuş gibi gösterilirken, bir yandan da subaylar hücre evleri oluşturuyordu. Bu evler aslında birer cephanelik olarak kullanılıyordu. Gerçek vatanseverlerden bazıları da bu dış güç hizmetkârlarının oyununa geliyorlardı. Tabii bazı sivil toplum kuruluşları da oyunun bir parçası olarak çalışıyordu. Bu sayede çok sayıda paramiliter grup oluştu ve bu grupların içinde bazı subaylar görev aldı.

İlk Büyük Çatışma: Sırp-Hırvat Savaşı

1991 yılı Yugoslavya için sonun başlangıcı oldu. Slovenya’nın federasyondan ayrılmasının ardından asıl korkulan şey oldu ve Alınanlardan açık destek alan Hırvatlar bağımsızlık ilan etti. Federal güçler, bağımsızlık ilan eden Hırvatlara karşı topyekûn savaşa girişti. Yugoslav gemileri denizden Hırvatistan’daki hedefleri bombalarken, Hırvat kuvvetleri federal kışlaları kuşatma altına aldılar, erzak teminini engellediler. Kuşatma altındaki askerler çevredeki bölgeleri rastgele bombardımana tabi tuttular. 1991'de Sırplar, Hırvat nüfusunun sekizde birini oluşturuyordu. Aym anda Sırp paramiliter güçler yani Çetnikler de kitlesel imhaya başladılar. Ocak 1992'de Birleşmiş Milletler'in (BM) gözetiminde bir ateşkes imzalandı. Fakat bundan önce 10 binden fazla insan ölmüş, 14 anlaşma da bozulmuştu.

Barış süreci devam ederken Sırplar Krajina adı altında kendi cumhuriyetlerini kurdular. Fakat bu topraklar 1991'de ellerinden çıktı. Temmuz 1992'den sonra Dubrovnik'in Sırp paramiliterler tarafından üç yıl top ateşine tutulması, banş çabalarını fiyaskoyla sonuçlandırdı. 1 Mayıs 1995’te Hırvatlar Batı Slavenya'nın bir bölgesine saldırdılar ve oradaki 2 bin kişiyi öldürdüler, 30 binden fazla Sırp'ı sınır dışı ettiler. Sırplar, Zagreb'e, kentin tam merkezinde bir kaç kişinin ölmesine yol açan güdümlü mermiler göndererek karşılık verdi. Savaş Sırpların geri çekilmesi ve diğer ülkelerin de araya girmesiyle barışla sonlandı. Hırvatistan bağımsızlığını ilan etti.

Kışla Savaşları

Savaşın en kritik bölümünü Krajina bölgesinde yaşanan olaylar oluşturdu. Krajina'da Sırp ve Hırvatlar aynı ordu içinde bölündüler ve kışlalar arası savaş başladı. Yugoslav Halk Ordusu'na ait kışlalarda iki güç birbirine saldırıyordu. Kışlaların bir bölümü Hırvatların bir bölümü Sırpların eline geçmişti.

Kışla savaşları devam ederken Yugoslavya Milli Basketbol takımı Hırvat Drazen Petroviç ve Sırp Vlade Divaç'ın yıldızlaştığı dünya şampiyonasında son kez SSCB'yi yenip dünya şampiyonu oluyordu. Ancak final maçından sonra Sırp oyuncular bir yerde, Hırvat oyuncular bir başka yerde seviniyorlardı. Ordu bölünmüştü evet, ama dünya şampiyonu basketbol takımı da bölünmüştü. Hırvat oyuncular damalı Dalmaçya bayrakları sallarken Sırplar Yugoslav bayrağı sallıyordu. Neyse ki Drazen Petroviç eline bir Tito resmi alarak bütün takımı orta alanda toplamış ve büyük bir kaosun yaşanmasını engellemişti.

Ancak Yugoslavya birliği artık sona eriyordu; kışla savaşları sırasında sivillerin de dahil olduğu 2324 kişi hayatım kaybetmişti. Ordunun bölünmesinin en net görüntüsü burada

yaşandı. Sonuçta Federasyon ordusu BM güçlerinin devreye girmesiyle geri çekildi ve Yugoslavya içinden aynlan ikinci cumhuriyet de resmen ortaya çıktı: Hırvatistan...

Yugoslav Halk Ordusu Bitince

Sosyalist bir devlet olan Yugoslavya'nın ordusu da Jugoslavenska Narodna Armija yani Yugoslav Halk Ordusu adını taşıyordu. Buna bağlı olarak Pavkoviç-Perosoviç İkilisi halka dayalı bir savunma planı hazırlamış ve halkı örgütleyen bir sistem üzerinde çalışmaya başlamıştı. Ordu içinde etnik temele dayalı yapılar oluşmuştu. Ordu Sırplar, Hırvatlar, Slovenler, Makedonlar ve Amavutlar arasında bölünmüştü.

Miloşeviç yönetimi Pavkoviç-Perosoviç sisteminden çok Sırp milliyetçisi Vojislav Sesel'le anlaşarak terör karşıtı paramiliter ekipler oluşturmayı tercih etti. Perosoviç bir süre soma öldürüldü. Paramiliter güçler kuvvetlendi. Bu güçler özellikle polis içinde örgütlendiler. Tam bu noktada Arkan ismi parladı. Arkan tam aranan adamdı. Yugoslav toplum polisi ve terörle mücadele birimi içinde önemli bağlantıları vardı; üstelik Kızılyıldız taraftarlarını kontrolü altında tutabiliyordu.

Karadziç-Mladiç- Arkan

Bosna ve Kosova katliamlarının baş sorumluları Batı tarafından hep korundu. Örnek mi: Radovan Karadziç'in Krajina'daki Sırp köyünde Kadina deresi yakınlarında Ratko Mladiç'le birlikte yaşadığını herkes biliyordu, ama ne hikmetse katliamlarından yıllar sonra ancak yakalanabildi. Ratko Mladiç ise kitap yazılırken hâlâ bulunamamıştı. Bosna'daki cehennemin üç zebanisinden biri olan Arkan ise Yugoslav askeri istihbaratı tarafından gözünden vurularak öldürüldü.

Asıl adı Jelko Raznatoviç olan Arkan, gizli polisti. Babası da polisti. Kızılyıldız stadyumunun yanında pastane işletmesi, Arkan'm esas görevinin maskesiydi. Kısa zamanda gizli ilişkileri sayesinde Yugoslavya'nın en vahşi paramiliter grubu olan Tigri'yi (Kaplanlar) kurdu. Grup iki kesimden oluşuyordu: Polis ve fanatik Kızılyıldız taraftarları. Yugoslavya'nın parçalanması sürecinde ilk büyük çatışmalar Sırplar ve Hırvatlar arasında yaşandı.

Arkan'ın İlk Büyük Eylemi Maç

Arkan ilk büyük eylemini Hirvatistan'daki Dinamo Zagreb- Kızılyıldız maçında yaptı. Maça tribün lideri olarak giden Arkan'ın taraftar grubu arasında silahlı kişiler vardı. Bu kişiler polisle olan sıkı bağlantı sayesinde stada rahatça girmişti.

Maçın bir bölümünde Kızılyıldız taraftarları Dinamo taraftarlarına saldırdı. Polis kendi evinde olan Dinamo taraftarlarını hedef aldı. Bu maç bölünmenin miladı olarak kabul ediliyor. Çünkü Sırp- Hırvat gerilimi ilk kez ete kemiğe bürünüyordu ve Arkan faşisti doğuyordu. Arkan kısa zamanda güçlendi. Hırvatlarla savaştı ama esas katliamlarını Bosna ve Kosova da yaptı. Arkan Sırp polisinin gizli lideri gibi çalışıyordu. O dönemde polise askeri silah alma yetkisi verildi. ABD ve İsrail bolca silah sağladı. Bu silahlar kısa zamanda Sırp toplum polisi ve terörle mücadele polis birimlerinin eline geçti. Arkan ve ekibi açıkça Gladyo bağlantılı operasyonlarla Yugoslavya'nın en güçlü grubu oldu. ABD bir yandan Arkan'ı silahla beslerken zulüm altındaki Boşnak ve Arnavutları da kışkırttı. Ancak Arkan'ın vahşi katliamları bitene kadar ABD ve Batı olayları sadece seyretmekle yetindi. Ta ki Arkan Yugoslav Askeri İstihbaratı tarafından kendi oteli önünde sol gözünden vurularak öldürülene dek. Arkan öldü ama

paramiliter güçler özellikle silahlanan polis birimlerinde örgütlenerek Yugoslavya'nın parçalanmasında en önemli rolü oynadı.

Referandum Kıskacı

Yugoslavya isminin ortadan kalkmasının en önemli adımı Bosna'da atıldı. Bunun için Bosna halkı tarihin kaydettiği en büyük zulümlerden birini yaşadı.

Halkın Müslüman olma özelliğini çok iyi değerlendiren Amerikan yönetimi, Bosna'nın ayrılma sürecinde bu bölgeye yönelik özel çalışmalar yürüttü. Aliya İzzetbegoviç, Avrupa'nın ortasında kendi verdiği isimle "Batı İslam Cumhuriyeti"ni ilan etti. Bu Sırp milliyetçilerinin ekmeğine yağ sürdü.

Tam bu sırada Bosna'da referandum tartışması başladı. O dönemde Yugoslavya Genelkurmay Başkanı Nebojsa Pavkoviç ile Devlet Başkanı Slobodan Miloşeviç arasında kapalı kapılar ardında büyük bir tartışma yaşandı. Pavkoviç, tarikatçı yapılanmaya müdahale edilmesini savunurken, Miloşeviç Bosna'nın iç yapışana karışmaya karşıydı. Pavkoviç Devlet Başkam'nın emrine karşı çıkamadı ama, kendi emrindeki subaylara söz geçiremedi.

Bosna'da referandum sonucunda çok yüksek oranda ayrılma kararı çıktı. Bunu fırsat bilen Çentik çeteleri Bosna ve İslam aleyhinde propaganda yapmaya başladılar. Bosna içinde ayrılıkçılara karşı harekete geçme karan verdiler. Bu karan veren üç isim Yugoslav ordusunda görevli Albay Ratko Mladiç, en büyük paramiliter çentik grupu Tigar'ın başı Jelko Radlatoviç (Arkan) ve Bosna'daki Sırp azınlığın lideri konumunda olan Radovan Karadziç'ti.

Referandum sonrasında Bosna'da tam bir Boşnak katliamı yaşandı. Sırp albay ordunun silahlarını paramiliter gruplara dağıttı. Bu gruplar Yugoslavya'nın haklı savaşını dünya gözünde haksız çıkaracak eylemler gerçekleştiriyordu. Savunmasız Boşnaklar Yugoslav ordusundan sağlanan silahlarla, Sırp çeteler tarafından kitlesel biçimde yok ediliyordu. Dönüm noktası olan Srebrenitsa katliamı Batı'nın ekmeğine yağ sürdü; referandum fitildi ve bir kez ateşlendikten sonra yangın söndürülemedi.

Kanlı Düğün

Bosna savaşı nasıl başladı? Bunu bugün kimse hatırlamıyor. 1 Mart 1992'de, Boşnak Ramiz Delaliç, Sırplara ait bir kilisede düğüne katılanlara saldırıp damadın babası Nikola Gardoviç'i öldürdü, papaz Radenko Miroviç'i yaraladı. "Kanlı Düğün" ismiyle anılan bu olay savaşı tetikledi. Ertesi gün Saraybosnalı Sırplar kendilerini Boşnak saldırısından koruma bahanesiyle barikatlar kurmaya ve silaha sarılmaya başladılar. 26 Mart 1992'de Hırvatistan ordusu Sava Nehrini geçerek Bosna-Hersek topraklarında yerli Hırvat-Boşnak sözde askeri birlikleriyle birleşti. Aynı gün Sijekovac köyünde 20 Sırp sivil katledildi. Daha sonra Bosanski Brod bölgesindeki Donje Barice, Gomje Barice ve Lijesce köylerinde 51 Sırp sivil katledildi.

Sırplar Bosna'da yaşanan olaylar üzerine harekete geçtiler. Nisan 1992'de Srebrenitsa'nın hemen dışında bulunan Bratunac köyünde, 350 Bosnalı Müslüman, Sırp paramiliter ve özel polis güçleri tarafından ölümcül işkenceye tabi tutularak katledildi.

Çok önemli nokta polis güçlerinin devreye girmiş olmasıydı. Katliamdan hemen önce Yugoslav polisine ağır silah alma ve kullanma yetkisi verilmişti. Polisin özel birimleri ise iki teşkilattan oluşuyordu: Terörle Mücadele-İstihbarat ve Toplum Polisi...

Srebrenitsa ve Yugoslavya Gladyosu

Aydınlık dergisi 2001 yılında, Karadziç komutasındaki Çetniklerin Srebrenitsa'ya yaptıkları saldırının arkasında CIA'nın olduğunu yazmıştı. ABD ve AB, Yugoslavya'yı parçalamak için tüm ırkçı güçleri birbirlerine karşı tahrik ettikleri gerçeğini gözlerden saklamaya çalıştılar. Öyle katliamlar olmalıydı ki, bu milliyetler birbirlerinden tamamen nefret etmeli ve bir arada yaşama düşüncesi yok edilmeliydi. Yugoslavya'yı parçalamak için bu katliamlar gerekliydi. Birleşmiş Milletler Güvenli Bölgesi olayında bunu açıkça görüyoruz.

Çetnik (Sırp faşist) ve Uztaşi (Hırvat faşist) saldırılarından kaçan Boşnak siviller Srebrenitsa'ya yerleştirildi ve bu bölge BM askerleri tarafından korumaya alındı, "Güvenli Bölge" ilan edildi. Srebrenitsa'yı kuşatmış olan Çetnikler önce top atışına başladı. BM askerleri, "Güvenli(!) Bölge"yi koruma yerine, Fransız Komuta Merkezi'nden geri çekilme talebinde bulundular. Fransız komutan geri çekilme emri verdi, Hollandalı askerler kenti terk etti. Çetnik çeteleri, Karadziç'in emriyle paramiliter Albay Mladiç'in komutasında kente girdiler. Kullandıkları ağır silahların büyük bölümü BM'ye aitti. Hollanda birliğinin zırhlı araçları da Çetniklerin elindeydi.

11 Temmuz 1995 günü Çetnik çeteleri yaşlan 14 ile 75 arasında değişen 8 bini aşkın Bosnalı erkek ve çocuğu katletti. BM Barış Güçleri, bu katliamı film izler gibi izlediler. Boşnak lider İzzetbegoviç, olayla ilgili şöyle diyordu: "BM bildiği halde, saldın öncesinde Müslümanlann silahlarını toplamış ve bütün ısrarlara rağmen geri vermemiştir. BM güçleri, Potoçari'deki kampta kendilerine sığınan sivilleri korumamış, aksine Çetniklere teslim etmiştir."

Boşnakların ve Sırpların bir arada yaşama olanağını tamamen yok etmek için gerekli olan bu katliam, görüldüğü gibi BM eliyle gerçekleştirilmişti. BM, ABD ve AB'nin bir aleti durumundaydı. ABD ve AB, tam denetim altına almak için Yugoslavya'yı parçalamayı planlamışlardı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Partizanlar tarafından bastırılmış olan ve sosyalist Yugoslavya'da parmaklarım bile oynatamayan faşist çeteler (Çetnikler, Uztaşiler vb), ABD ve AB desteği ile silahlanıp palazlandılar ve onlardan aldıkları talimatlar doğrultusunda etnik katliamlar yaparak ülkenin parçalanmasını sağladılar.

Karadziç, "Yargılanmayacağıma dair CIA güvence vermişti" diye açıkladı. İngiliz *Independent* gazetesi, "Karadziç CLA tarafından korunuyordu" başlığını atarak, *Aydınlık* dergisinden 8 yıl sonra gerçeği yazmak zorunda kaldı. Amerikalı yetkili Holbrooke'un gazeteyi yalanlama çabası boşuna. Bosna Müslüman hükümetinin eski Dışişleri Bakanı Muhammed Şakirbey, Mostar'da yayımlanan *Dnevni* gazetesine verdiği demeçte, Karadziç ile ABD arasındaki anlaşmadan haberdar olduğunu, bu konuyu 1996 yılında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü yetkilisi ABD'li diplomat Frowick'ten duyduğunu söyledi.

Bosna'da yaşanan trajediyi hatırlatmanın hiçbir faydası yok. Ancak Yugoslavya parçalanırken Batı'nın yaptıklarını gözler önüne sermenin başka yolu da yok. Savaş edebiyatı üzerinden insanların manevi duygularını sömürmek ve daha sonra Bosna için toplanan paralan iç etmek ancak alçaklıktır. Batı'nın olayı nasıl kışkırttığını göstermek açısından tarihin tozlu sayfalarında kalmış olan bir bilgiyi aktarmadan edemeyeceğim. Bugün ABD'nin uluslararası terörün baş sorumlusu olarak gösterdiği Usame Bin Ladin, Bosna savaşı sırasında ABD ile birlikte Boşnak ayrılıkçılara destek veriyordu. Usame Bin Ladin, 1993 yılında Saraybosna'da Aliya İzzetbegoviç'in başkanlık sarayında Alman gazeteci Renate Flottau ile yaptığı görüşmede, Bosna'ya savaşmak için gönüllüleri nasıl getirdiğini gururla anlatmıştı.

Kosova Sorunu

Yugoslavya'nın sosyalist yönetimi döneminde Kosova Yugoslavya Federasyonu'na bağlı bir eyaletti. Tam bir otonomi hakkı yoktu ancak herhangi bir federal cumhuriyete de bağlı değildi. Doğrudan Belgrad'daki merkezi yönetime bağlı yan özerk bir bölgeydi. Tıpkı Voyvodina gibi. Sırbistan, Yugoslavya Federasyonu döneminde Kosova ve Voyvodina'nın kendisine bağlı olduğunu iddia ediyordu. Ancak bu iddiası ve talebi Politbüro tarafından hep reddedildi. Yugoslavya parçalanırken Sırplar ilk saldırıyı Kosova'ya yönelttiler. 1987'de Miloşeviç yönetime geldi. 1988'de Voyvodina'da, 1989'da Karadağ Cumhuriyeti ve Kosova'da yerel hükümetler düştü.

Sırp Meclisi 1989 başlarında Kosova'nın yetkilerini kısıtlayacak bir anayasa düzenlemesi yapmaya karar verdiği zaman, Kosovalı Arnavutlar, Kosova'nın özerkliğinin kaldırılmasına yönelik bu girişimleri protesto etmek amacıyla harekete geçtiler. Bu yeni anayasa değişikliği, Kosova'da polisin, mahkemelerin ve sivil savunmanın yanında sosyal ve ekonomik politikaları, eğitim politikasını, resmi dili belirlemeyi ve idari yetkiyi Sırbistan'a veriyordu. Üstelik bu düzenleme, Kosova Meclisi'nden geçmesi gerektiği halde, buna gerek duyulmadan yapılmıştı. Kosova'nın sosyalist dönemdeki bütün hakları elinden alınıyordu.

Kosova Onaylamadı Belgrad Onayladı

23 Mart 1989'da tankların kuşatması altında yapılan Kosova Bölge Meclisi toplantısında yine de bu değişiklik için gerekli üçte iki çoğunluk sağlanamadı. Fakat 28 Mart'ta Belgrad'da yapılan oturumda Kosova'nın özerkliğine son veren ek maddeler onaylandı. Böylece, Miloşeviç, federal meclisi kendi denetimine almak için gerekli çoğunluğu sağlamış oluyordu.

Bu oylamanın yapıldığı gün, Priştina'nın merkezinde yaklaşık 3 bin kişinin katıldığı gösteride göstericiler çevreye zarar verdiler. Sonraki beş gün boyunca Kosova'nın dokuz kentinde daha büyük gösteriler yapıldı. Olaylarda ölenlerin sayısı yaklaşık 100'ü buldu. **1990 Mart ve Nisan aylarında zehirli sarin gazı kullanılarak 7 bin 421 kişi zehirlendi.** Bunların üçte ikisi öğrenciydi. Bölgede araştırmalar yapan Dr. Bernard Benediti, zehirli gaz kullanma olayının arkasında Sırp gizli servisinin olduğunu belirtmiştir. Arnavut ve Sırp öğrencilerin farklı sınıflarda ders gördüğü okullarda binlerce Arnavut çocuğun zehirlenmesi, Arnavutların Sırplara saldırmalarına neden oldu. Bunu bahane eden Sırbistan bölgeye 25 bin polis gönderdi. Ağır silahlarla donatılmış özel polis birlikleri ilk kez Kosova'da devreye giriyordu.

Ayrılık Referandumu

Kosova Meclisi 2 Temmuz 1990'da Kosova'nın bağımsızlığını ilan etti. Böylece "paralel devlet"in ilk tohumları atılmış oluyordu. Buna karşılık Sırp makamları, 5 Temmuz'da hem meclisi hem de hükümeti feshettiler. Arkasından Kosova'da çalışma yaşamını düzenleyen yeni bir yasa (Özel Önlemler Yasası) çıkararak 80 bin Amavut'u işten çıkardılar. Arnavut temsilciler 7 Eylül 1990'da Kaçanik kentinde gizli bir toplantı yaparak, "Kosova Cumhuriyeti"nin anayasasını ve seçilmiş devlet başkanım ilan etme karan aldılar. 28 Eylülde ise Sırbistan Meclisi yeni anayasal değişikliklerle Kosova'nın ve Voyvodina'nın özerkliğine tamamen son verdiler.

Kosova Arnavutları 26-30 Eylül 1991 tarihleri arasında bağımsızlık için bir referandum yaptılar. Seçmenlerin yüzde 87'sinin katıldığı referandumda, oyların yüzde 99'unun bağımsızlık lehinde kullanıldığı görüldü. Yazarlar Birliği Arnavut ulusunun siyasi amaçlarına

dair bir bildiri yayımlayarak, büyük bir destek topladı ve bir halk hareketinin çekirdeği haline geldi. Edebiyat tarihi ve estetik uzmanı olan İbrahim Rugova liderliğinde Aralık 1989'da resmen kurulan "Kosova Demokratik Birliği" (LDK), hareketin siyasi yansıması olarak ortaya çıktı.

Kurulan "Paralel Devlet" Almanya'da yaşayan Başbakan Bujar Bukoşi tarafından yurt dışından, Kosova içinden ise Devlet Başkanı İbrahim Rugova tarafından yönetildi. Rugova ile LDK, 1990'dan beri temelde üç boyutlu bir politika izlemekteydi. Bunlar, şiddet içeren bir ayaklanmanın önünü almak, sorunu uluslararası platforma taşımak ve seçimlerle sayımları boykot ederek Kosova Cumhuriyeti devlet aygıtını en azından ana hatlarıyla oluşturmak suretiyle, Sırp yönetiminin meşruiyetini sistemli bir biçimde reddetmekti. Kosova bu süreçte, Sırp baskısı ve askeri müdahaleleri sonucunda bağımsızlığına kavuşamadı. 1995 yılında Sırp ordusu Kosova'ya girdi ve birçok sivilin ölümüne sebep oldu. **1999 yılındaki NATO müdahalesiyle Kosova Sırbistan'dan koparıldı. Kosova 10 yıl boyunca ABD mandası altında yaşadı.**

Kosova'nın Statüsü

ABD, NATO ve AB, Kosova'nın bağımsızlığını tanıma konusunda hemfikir. 17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı bağımsızlık ilan edildi. Rusya, Yunanistan, Kıbrıs Cumhuriyeti (Rum Yönetimi), Sırbistan, İspanya ve Azerbaycan, bağımsızlığa karşı çıkıyor.

Kıbrıs Rum Yönetiminin ve Yunanistan'ın bağımsızlığa karşı çıkma nedeni, Kosova'nın, KKTC için bir örnek olması. Azerbaycan, Ermeniler tarafından işgal edilen ve Ermenistan dâhil hiçbir devlet tarafından tanınmayan "Dağlık Karabağ Cumhuriyeti"ne örnek teşkil edeceği için Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkıyor. İspanya ise özerk Bask Ülkesi ve Katalonya'nın benzer şekilde bağımsızlık ilan etmesinden çekindiği için Kosova'nın bağımsızlığını tanımıyor. Rusya'nın mazereti ise daha başka; Batılı devletlerin diğer yeni bağımsız ülkeleri (Abhazya, Güney Osetya, Kuzey Kıbrıs vb.) tanımamak için uyguladıkları çifte standarda tepki. Rusya Devlet Başkanı Putin, KKTC'yi 40 yıldır tanınmadıkları halde Kosova'ya hemen bağımsızlık bahşeden Batılı devletleri "ikiyüzlü" olarak nitelendirdi ve "Bundan utanmalısınız" dedi.

Kansız Ayrılık Makedonya

Yugoslavya Federasyonundan kansız ayrılan tek cumhuriyet Makedonya oldu. Bunun en önemli nedeni Makedonya'nın başındaki liderin aslında Yugoslavya'nın parçalanmasına sürekli karşı çıkan bir isim olmasıydı. Kiro Gligorov, Yugoslavya sistemine bağlı ve Tito fikirlerine sadık bir lider olarak öne çıkıyordu. Son ana kadar, yani 1992 yılının sonlarına kadar Makedonya tam olarak Yugoslavya'dan ayrıldığını açıklamadı. Ancak ayrılığın artık önüne geçilemez olmuştu ve Makedonya Belgrad'a uzaktı. Her ne kadar Komanova ve Niş arasında bir sınır hattı olsa da ortada kalan bölgeler Belgrad ve Makedonya'nın aynı yapı içinde kalmasını engelliyordu.

Ayrıca Makedonya içinde özellikle aşın milliyetçi Makedon gruplar ayrılık için düğmeye basmışlardı bile. Yunanistan Gevgelija ya da Güney Makedonya diyebileceğimiz bölgede Ege Makedonlarını kışkırtıyor, merkez Makedonlarla çatışmaya yönlendiriyordu. Yunanistan, Makedonya'nın kendi topraklarında gözü olduğunu iddia ederek bağımsız bir Makedon devletine karşı çıkıyordu. Kiro Gligorov aynlığa mecbur kaldı, Yunan yanlısı olduğu için

ayrılık istemediği propagandası yapılıyordu. Yunanlılar ise Sırplarla yakın bağlarını da kullanarak sanki Yugoslavya'nın parçalanmasına karşıymış gibi bir tavır alıyor, ama aslında Makedonya meselesini lehlerine çevirmeye çalışıyorlardı.

Kiro Gligorov, Komiti olarak adlandınlan ve şu anda iktidar partisi olan VMRO gruplarının baskısına direnemedi, ayrılık açıklaması yaptı. Bunun üzerine Yunanistan AB nezdinde devreye girdi. Makedonya'nın adı Former Yugoslav Republic of Macedonia (Türkçesiyle Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti) olarak değiştirildi. Aslında bu isim Kiro Gligorov'un işine geldi, çünkü bu sayede Yugoslavya ile bağlarını tam olarak koparmamıştı ve bu bağlar isim üzerinden anayasaya dahi girmişti.

Ancak milliyetçiler rahat durmadılar ve Gligorov'a bombalı bir saldın düzenlediler. Saldın Makedonya'da bir iç çatışma için yapılan büyük bir provakasyondu. Merkez Makedonlar, Yunan Makedonları ve Arnavutlarla çatışmak için bir hamle yapmışlardı. Gligorov bombalı saldırıdan sağ kurtuldu ve basiretli bir yönetimle içsavaşın çıkmasını önledi.

Makedonya hâlâ ismi Yunanistan tarafından tartışılan bir ülke konumunda. Makedon vatandaşları AB'ye vizesiz seyahat edebiliyor ve çok yakında tam üye olmayı bekliyor. Ancak Yunanistan Makedonya'nın isminin bu kez de Kuzey Makedonya olarak değiştirilmesini istiyor. İktidardaki milliyetçi parti buna karşı çıksa da yakında Makedonya'nın ismini yeniden değiştirmesi bekleniyor.

2001 Çatışmaları

Yugoslavya savaşı içinde son çatışmalar Makedonya'da yaşandı. Arnavutlarla Makedonlar arasında yaşanan çatışmalar büyümeden önlendi. Özellikle Arnavutların yoğun olarak yaşadıkları Haraçina'da gerçekleşen çatışmalar belki de Yugoslavya'nın en kötü içsavaşına neden olabilirdi. Çünkü Makedonya'da Makedon ve Arnavut nüfus neredeyse yarı yarıya. Silah dengesi de ortada. İç çatışmanın savaşa dönmemesi ülke için büyük bir şans oldu. Makedon tarafı Arnavutların taleplerini büyük ölçüde karşıladı ve Ohri Antlaşması imzalandı. Bugün Makedonya "multi ethnical state" yani çok etnikli devlet olarak tanımlanıyor.

Soros'un Otpor Çocukları

Yugoslavya parçalanırken çok sayıda Batı destekli sivil toplum örgütü faaliyet halindeydi. İnsani yardım, insan haklan, taraftar dernekleri ve hatta hayvan haklan dernekleri adı altında kurulan bu kuruluşlar, esasen parçalanma yanlısı faaliyet yürütüyorlardı.

Yugoslavya'ya son ve büyük darbeyi vuran hatta Yugoslavya ismini tarihten silen demek, Voyvodina Sosyal Demokrat Ligi adlı aynlıkçı örgütün üyesi Branimir Nikoliç'in başkanlığını yaptığı Otpor'du. Türkçe "direniş" anlamına gelen Otpor, ilk örgütlenmeye başladığında daha çok konserler düzenleyen, Amerikalı borsa simsarı George Soros'tan gizli mali destek alarak burslar dağıtan ve bünyesinde anarşist, liberal ve küskün sosyal demokratları barındıran bir kuruluştu. Sloganları tahmin edilebileceği gibi "daha çok insan hakları," "daha çok hürriyet" ve "daha çok demokrasi" idi. Sırbistan ve Karadağ'ın oluşturduğu yeni Yugoslavya Federasyonu'nun sisteminin değişmesi gerektiğini savunuyorlardı. Tarihe karışan Yugoslavya'nın tamamen haritadan silinmesi amacında olduklarını açıkça dile getiriyorlardı.

Otpor zamanla güçlendi, çünkü büyük para imkânları vardı. Sporu da çok iyi kullanan Otpor, sosyalist olarak bilinen Partizan takımının taraftarları arasına sızarak, Partizan'ın taraftar

grubu Grobari'nin sembollerini bile çaldı. Grobari'nin amblemi siyah zemin üzerine öne atılan beyaz yumruktu. Devrimci olduğunu iddia eden Otpor, siyah üzerine bilekle birlikte yukarı doğru sıkılan beyaz yumruğu amblem olarak kullanıyordu. Otpor kısa sürede spor sahalarında ve taraftar gruplan içinde de güçlendi. Para gücü sayesinde bedava maç biletleri dağıtan örgüt, yurt dışı eğitim içinde önemli olanaklar sağlıyordu. Slobodan Miloşeviç'in başında olduğu yeni Yugoslavya Federasyonu Kosova'ya endekslenmiş ve Kosova'yı bünyesine katmakla uğraşırken, içerde Otpor çok güçlendi. Zamanla Soros'un Açık Toplum Enstitüsü'nün Balkanlar kolu olduğunu açıkladı ve bu sayede Batı desteğini de tamamen arkasına aldı. Ülke içinde ciddi bir örgüt kurmuş olan Otpor'un iki üst düzey yöneticisi Branimir Nikoliç ve Vukaşin Nikoliç, 1999 yılında Belgrad bombalanmadan üç ay önce Kıbrıs Rum Kesimi'ne giderek örgütü oradan yönettiler. Otpor, amacına Belgrad yoğun biçimde bombalandıktan ve halk sindirildikten sonra ulaştı.

Seçimler Milad Oldu

Belgrad bombardımanı 72 gün sürdü. Bombardıman sonrasında Amerikan ve NATO güçleri Yugoslav ordusuyla karadan savaşmaya cesaret edemedi. Keskin nişancılar, Yugoslav ordusunun halk ordusu şeklinde örgütlenmiş olması ve ülkenin dağlık yapısı, ciddi bir gerilla direnişini beraberinde getirecekti. Tam bu noktada daha sonra ABD Dışişleri Bakanı olan Colin Povvell'ın önerisi benimsendi ve Yugoslavya'ya son darbeyi içerden vurmaya kararı verildi. O günden sonra hızla ekonomisi bozulan Yugoslavya'da Voyvodina ve Karadağ'dan da ayrılık sesleri yükselmeye başladı.

Belgrad bombardımanından sonra 24 Eylül 2000'de ilk genel seçimler yapıldı. Miloşeviç'in liderliğindeki Sosyalist Parti ile milliyetçi Şeşel'in liderliğindeki Sırp Radikal Partisi ittifak kurdu. Karşı taraftada başım Demokrat Parti'nin çektiği Koştunica ve Zoran Cinciç'in liderliğindeki çok partili bir ittifak kuruldu. Devlet Başkanı seçileceği için ilk turda yüzde 50 barajı aranıyordu. Sonuçlar açıklandığında Miloşeviç bloğu yüzde 48.8, Demokrat blok ise yüzde 40.8 oy almıştı. İkinci tura geçilmesi için hazırlıklar yapılırken Cinciç kıyameti kopardı ve Batı'dan aldığı destekle ikinci turun yapılmasını engelleme hamlesi yaptı. Otpor devreye girdi ve Belgrad'da meclis önünde gösterilere başladı.

Miloşeviç'e Karşı Darbe Nasıl Planlandı?

Amerikan gazetesi ***Washington Post***'un yazan Michael Dobbs, Belgrad'ta yapılan darbeyi daha sonra birinci elden aldığı bilgilerle ve Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de katıldığı bir toplantıyı aktararak kaleme aldı. Olayların başlangıcı, bir yıldan biraz daha öncesinde, 1999 Ekim'inde kapalı kapılar ardında gerçekleşen bir toplantıya uzanıyordu. Bu noktada sözü Doobs'a bırakalım:

"Amerikalı kamuoyu araştırmacısı Doug Schoen loş bir biçimde aydınlatılmış konferans odasında, 840 Sırp'ın katıldığı anketin sonuçlarını tepegözle yansıtıyor ve Avrupa'daki komünist dönemin son iktidarını devirmeye yönelik stratejiler çiziyordu. Sırbistan'ın geleneksel aksi muhalefetine aktarılan mesaj basit ve güçlüydü. Dört kaybedilen savaştan, iki önemli sokak ayaklanmasından, 78 günlük NATO bombardımanından ve on yıllık uluslararası yaptırımdan sağ çıkan Slobadan Miloşeviç, iyi örgütlenmiş bir seçimin getireceği tehdide karşı tamamen savunmasızdı."

Anket sonuçlarının gösterdiği gibi, bunun anahtarı muhalefetin birliğindeydi. Schoen'in 1999

Ekim'inde kapalı kapılar ardında, Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de lüks bir otelde verdiği brifing, bir yıl sonra Miloseviç'i devirecek seçim darbesini işaret ediyordu. Dobbs, ABD hükümetinin Miloseviç'in iktidardan indirilmesini 41 milyon dolara "satın aldığını" yazdı. ABD'nin Sırbistan Büyükelçisi Richard Miles'ın karargâhından yönetilen operasyonda, özel eğitimli ajanlar, daha iyi bir dünya, "Amerikan tarzı bir yaşam" için mücadele verdiklerini düşünen saf öğrenci gruplarını eşgüdümlüyorlardı. Dobbs'un yazısı, Otpor'un Amerikan Büyükelçiliği'nden beslendiği ve yönetildiği gerçeğinin kanıtı oldu. Dobbs, olayların gelişme sürecini şöyle özetledi:

"Amerika tarafından akçelendirilen danışmanlar Miloseviç karşıtı hareketin her alanında önemli bir role sahipti. Anketlerin yürütülmesi, muhalif göstericilerin eğitimi ve hayati öneme sahip paralel bir oy sayımının yürütülmesi gibi... Sırbistan'da duvarlara, öğrenciler tarafından baştan başa boyanan Miloseviç karşıtı duvar yazıları için 5 bin kutu püskürtme boyanın parasını Amerikan vergi mükellefleri ödedi."

Sırbistan'a "Gotov Je" (O bitti) sloganı yazan yaklaşık 2 milyon 500 bin çıkartma yapıştırıldı. "Gotov Je" darbenin anahtar sloganı haline geldi. Bütün bu çalışmaların giderleri ABD tarafından karşılandı. Amerikan Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID), fonların dağıtımını ticari yüklenicilerle ve STK olarak bilinen NED, NDI ve IRI aracılığıyla gerçekleştiriyordu.

Ve Ekim 2000...

Yine Amerikalı gazeteci Doobs'un yazdıklarına dönelim:

"IRI, yaklaşık iki düzine Otpor önderine, Budapeşte *Hilton Otel'inde düzenlenen şiddetsiz direniş seminerine katılım için para ödedi. Bu seminerde, Sırp öğrenciler, grev örgütlemek, simgelerle iletişim kurmak, korkunun üstesinden gelmek, diktatöryal bir rejimi devirmek konularında eğitim aldılar. Eğitimcilerin başındaki kişi, Otpor göstericilerini eğiten ve 70 bin kopya şiddetsiz direniş kılavuzu dağıtan Amerikan ordusu emeklisi, Savunma Bakanlığı istihbarat ajanı Robert Helvey idi. Helvey, Pentagonun darbelerini 'şiddetsiz direniş' kisvesi altında gizlemeyi, birlikte çalıştığı ihtilaflı Albert Einstein Enstitüsü'nün kurucusu Gene Sharp'tan öğrenmişti. Bu sırada da CNN, 'bu şiddetten uzak protestocu' gençlerin görüntülerini bütün dünyaya yayınlıyordu."

Nihayet Otpor'un günü geldi ve 5 Ekim 2000'de Belgrad'da Otpor'un başını çektiği gösterilere Sırp polisi de destek verince Miloşeviç devrildi ve Lahey'deki uluslararası savaş suçları mahkemesine gönderildi.

Otpor'a Sonra Ne Oldu?

Otpor örgütü başarılı olmuştu. ABD daha sonra bu örgütü kullanmaya devam etti. Gürcistan'a gönderdi, Ukrayna'ya gönderdi, Kıbrıs Rum Kesimi'nde Annan Planı'na "evet" oyu çıksın diye kullandı, Özbekistan'a gönderdi. Otpor, Pora oldu, Kmara oldu, şu oldu bu oldu. Bugün Otpor'un esamesi okunmuyor. Sadece internet üzerinden birbirleriyle yazışan bir grup halini aldılar. Örgütün en önemli ismi Branimir Nikoliç ise 2010 yılında Subotiça'daki çocuk oyun alanı Paliç Gölü'nün kenarında ölü bulundu. 1957 doğumlu Nikoliç'in intihar ettiği açıklandı.

Sh: 42-68

ŞİMDİKİ DURUM

Belgrad'dan, Gazgrad'a

Belgrad, savaşın yaralarını sarmaya çalışan her Yugoslav cumhuriyeti gibi yeniden yapılanmaya çalışıyor. Sırbistan diğer cumhuriyetlere göre biraz daha şanslı. Çünkü Rusya Belgrad'a açık destek veriyor. Başkentin birçok inşaatını Rus Tırmalan üstlenmiş. Ancak iki ülke arasında en önemli işbirliği enerji alanında sürüyor.

Ruslar Güney'deki kardeşleri olarak gördükleri Sırbistan'ı Avrupa'nın doğalgaz merkezi haline getirmek istiyor. Bununla ilgili anlaşmalar yapılmış bile. Sırbistan şimdiden Yugoslavya'nın doğalgaz kullanan cumhuriyetleri Bosna-Hersek ve Hırvatistan'ın gaz dağıtım merkezi olmuş. Yeni atak bütün Avrupa'nın gaz merkezi olmak. Sırp yetkililer ülkelerinin AB'ye vizesiz giriş hakkı almasını ve yakında tam üyeliğe kabul edilme ihtimalinin yüksek olmasını buna bağlıyorlar.

Belgrad aslında Beyaz Şehir demek, ama şehre girer girmez burası Gazgrad olmuş diyorsunuz. Çünkü her an karşınıza kocaman bir Gazprom reklamı çıkabiliyor. Kentte Shell ve BP'nin benzin istasyonlarını görmek çok zor. Onlann yerini Rus Lukoil ya da Sırpların Jugpetrol şirketlerinin istasyonları almış. Avrupa'da en ucuz benzin Sırbistan'da.

Sırbistan, Bosna'ya Bedava Gaz Vermiş

Eski Yugoslav cumhuriyetleri arasında bir yakınlaşma gözleniyor. Sırbistan Cumhurbaşkanı Boris Tadiç, Bosna'daki Srebrenitza katliamı törenlerine katıldı ve burada Boşnak halkından özür diledi. Tadiç'in özür dilemesi Sırp halkı tarafından da kötü karşılanmadı. Boşnak tarafı ise en azından özür dilenmesini olumlu buldu.

Daha önemlisi geçen yıl yaşanmış. Sırbistan ekonomik nedenler ve Ukrayna ile Rusya arasında yaşanan kriz yüzünden sıkıntıya düşen Bosna'ya bedava doğalgaz vermiş. Sırbistan'ın, Rusların verdiği doğalgazm kendine düşen payından Bosna'ya giden gaz, iki taraf arasında sıcaklık yaratmış.

İkinci Ortak Çin

Sırplar dünyanın geleceğinin nerede olduğunu görmüşler. Geleceğe artık güvenle bakıyorlar. Rusya ile yaptıkları enerji anlaşmalarının yanısıra Çin ile de enerji, ticaret ve inşaat anlaşmaları imzalıyorlar. İşçi Partisi heyeti Sırbistan'dayken Çin'den de bir heyet Belgrad'daydı. Çin heyeti ile Sırplar arasında iki milyar dolarlık anlaşmalar imzalandı. Anlaşmaların en önemlilerinden biri, Çinlilerin birkaç ay içinde teslim etme garantisi verdikleri köprü inşaatı anlaşması. Çin iki nehirin kesiştiği şehir olan Belgrad'ın Sava Nehri üzerine yeni bir köprü inşa edecek. Köprünün adı "Dostluk Köprüsü." Yeni köprü, fiziki anlamının ötesinde manevi bir anlam taşıyor.

En Büyük Sorun İşsizlik

Sırbistan'ın geleceği için parlak denilebilir, ancak bugün işsizlik sorunu oldukça ağır. Ülkede bir milyona yakın işsiz var. Sekiz milyon nüfuslu bir ülkede bir milyona yakın işsiz varsa, vahameti varın siz düşünün. Sokaklarda avare avare dolaşan gençler görüyorsunuz. Gençlerin en büyük hedefi AB kapılarının sonuna kadar açılması ve hemen kapağı Avrupa ülkelerine atmak. Tabii oraya gidip iş bulamadan dönenlerin sayısı da oldukça fazla.

Sırbistan AB'ye vize uygulaması kalkan üç eski Yugoslavya Cumhuriyetinden biri. Özellikle gaz kozunu da tam olarak eline geçirince, kısa sürede AB'ye tam üye olmasına kesin gözüyle bakılıyor.

TESEV'in Hayalindeki Ülke Makedonya

Yugoslavya'nın eski topraklarında kaldığınız her dakika, hele biraz da eski Yugoslavya'yı biliyorsanız, Türkiye için endişelerinizi daha çok artırıyor. Beyninizde alanın çanları çalıyor. TESEV'in son raporunda **"Türk milleti kavramının anayasadan çıkarılması"** teklifini görünce, karşımıza hemen Makedonya gerçeği çıkıyor. Bugün Makedonya Anayasa'sında millet kavramı yok. Yerine "Çok Etnikli Cumhuriyet" kavramı konulmuş. Makedoncası "Multietniçko Drjava Makedoniya", uluslararası adı "Multiethnical State of Macedonia".

Peki devletin millet tanımı olmadan oluşması ülkede yaşayan etnik grupların yakınlaşmasına mı neden oldu? Hazır olun tüyleriniz ürperecek.

Makedonya Cumhuriyeti Yugoslavya'dan ayrılan ve kökleri Sırp olmayan son cumhuriyetti. Eski Politbüro üyesi Kiro Gligorov liderliğindeki ülke, Yugoslavya'nın parçalanmasına sonuna kadar direndi. Ancak bir noktadan sonra uluslararası baskılara dayanamayarak iki milyonluk ülke halini aldı.

Ancak Yunanistan Makedonya Cumhuriyeti ismine ve bayrağına itiraz etti. Yunanlılara göre Makedonya hem Helen ismini, hem de Büyük İskender'in sembolü olan Güneşi bayrak olarak kullanıyor ve bu kendileri için bir tehdit oluşturuyordu.

Makedonlar orta bir yol buldu; güneşin şeklini değiştirdi, ülkenin ismini de "FYR Makedonia" yani Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya yaptı. Yunanlılar bunu da kabul etmedi, ama BM Makedonya'yı yeni bayrağı ve yeni ismiyle tanıdı.

> Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV)
>
> TESEV bilimsel araştırmalara dayalı bulgular ile politika kararları arasında bağ kurulması için araştırmalar yürütmek, özgür düşünce ve bilgi birikiminin en geniş anlamda yayılmasına yönelik konferans, açık oturum, yuvarlak masa toplantıları düzenlemek amacıyla kurulmuş bir düşünce üretim merkezidir.
>
> Tarihçe
>
> Konferans Heyeti otuz yıl süresince ulusal ve uluslararası pek çok önemli konunun özgürce ve nitelikli biçimde tartışılması için bir platform sağlama vizyonunu yerine getirmişti. 1990'ların başına gelindiğinde ise bu oluşumun bağımsız fonların desteklediği bir düşünce üretme merkezine dönüştürülmesi ihtiyacı görüldü.
>
> Ülke gerçeklerinin stratejik araştırmaları zorunlu kıldığını ve bu gereksinimin karşılanamadığını gören Nejat Eczacıbaşı liderliğinde çalışmalar başlatılmıştı. Diğer taraftan TESEV'in doğuşunda 1990'ların başında değişik üniversitelerden akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşları üyelerinin ve Dışişleri Bakanlığı'nın önde gelen bürokratlarının bağımsız ve nitelikli araştırmalar gerçekleştirecek fon yaratıcı bir vakıf kurma çabaları da önemli bir rol oynamıştır.
>
> Böylelikle aynı amacı paylaşan bu iki grup aralarına Türkiye'nin önde gelen iş insanlarının da katılmasıyla kurulması planlanan düşünce merkezi için Konferans Heyeti'nin bir referans oluşturmasına karar vererek bir araya geldiler ve TESEV' i kurma çalışmalarına başladılar.
>
> Dr. Nejat Eczacıbaşı'nın ölümünden tam bir yıl sonra, **6 Ekim 1994'te Bülent Eczacıbaşı Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'**nın kuruluşunu kamuoyuna duyurdu.
>
> Türkiye'nin kendi alanlarında önde gelen akademisyenleri, bürokratları, iş insanları, yöneticiler, sanayiciler, gazeteciler, sendika liderleri ve çeşitli meslek sahiplerinden iki yüzü aşkın kişi tarafından kurulan TESEV'in üye sayısı şu anda üç yüze ulaşmıştır.

http://www.tesev.org.tr/

Ohri Anlaşması ve Yeni Makedonya

Makedonya nüfusu neredeyse yansı Müslüman, yarısı Hıristiyan. Müslümanların yüzde 40'ı aşkın bölümünü Amavutlar oluşturuyor. Yugoslavya içsavaşında hiç çatışma görmeyen Makedonya, 2001 yılında Haraçina bölgesinde Arnavut ve Makedonlar arasında iç çatışmalar yaşadı. Çatışmalar fazla büyümeden bitti ve Makedonlarla Arnavutlar arasında bir anlaşma imzalandı. Anlaşmanın arabulucusu Richard Hoolbrooke'tu.

Ülkenin en güzel şehri olan Ohri'de imzalanan anlaşmayla Amavutlar daha geniş haklar elde ettiler. Zaten kendi dillerinde eğitim ve yayın hakkı olan Amavutlar, sadece bu alanlarda değil resmi yönetim birimlerinde de daha geniş haklara kavuştular. Böylece Makedonya'nın nüfus dengesine uygun bir yapı oluşturulduğu öne sürüldü. Anlaşmanın en önemli maddesi ise Anayasa'daki tanımın değişmesi oldu. Daha önce **"Makedonya, Makedonyalllarındır"** şeklinde olan ifade, **"Makedonya çok etnikli bir cumhuriyettir"** şeklini aldı. Yani tam TESEV'in istediği ifade ülkenin anayasasına girdi.

Peki Ne Oldu?

Ülkenin yeni yapısı halklar arasında kaynaşma sağlamadı; tam tersi oldu. Artık Makedonlarla Arnavutlar çok mecbur kalmadıkça temas etmiyorlar. En çarpıcı ayrışma Başkent Üsküp'te yaşanıyor. Vardar nehri üzerindeki Taş Köprü'nün bir tarafı Arnavut, diğer tarafı Makedon olarak tanımlanıyor.

Köprünün Arnavut tarafında Arnavutların kahraman olarak gördüğü İskender Bey'in (Büyük İskender değil, Osmanlı devşirme askeriyken savaş sırasında taraf değiştiren Arnavut lider) anıtı, Makedon tarafında ise çok büyük bir Büyük İskender anıtı dikiliyor. Ülkenin en hakim bölgesi olan Vödno Dağı üstüne kocaman bir haç dikilmiş durumda. Haç heryerden görülebiliyor. Özellikle Müslüman bölgelerinden çok rahat seçiliyor. Üstelik geceleri ışıklandırılıyor.

Müslüman köyleri ile Hıristiyan köyleri birbirine komşu bile olsa alışveriş yapmıyor. Irkçılar iktidar koltuklarında oturuyor. Seçimlerden Makedon Milliyetçi Partisi birinci parti olarak çıktı, Arnavut Milliyetçi Partisi de hızla güçleniyor.

Okullarda artık tamamen ayn müfredatlar uygulanıyor. Bazı devlet dairelerinde ve belediyelerde Makedon ve Arnavut bayrağı birlikte dalgalanıyor. Yani iki bayraklı bir ülke. Hatta üç; bir de AB bayrağı var tabii...

Makedon veya Arnavut olmayanlarsa ülke yönetiminde çok kısıtlı haklara sahip. Azınlıklar tedirginlik yaşıyor. Ülkenin en büyük azınlığı olan ve sayılan yüzbine yaklaşan Türkler şimdilik büyük sıkıntılar yaşamıyorlar, ama yine de Yugoslavya dönemindeki bazı haklarının ellerinden gittiğini düşünüyorlar. Yugoslavya döneminde üçüncü halk unsuru olarak kabul edilen Türkler, Ohri Anlaşması'nda masaya bile oturtulmadı. Gerekçe olarak Türklerin 2001'deki savaşta tarafsız kalmaları gösterildi.

Tarikatlar Atakta

Makedoya'da artık camilerde bile tartışmalar yaşanıyor. Halk arasında "sakallılar" olarak

bilinen gruplar, camilerin kontrolünü ele almaya çalışıyor. Bir cuma namazı sırasında İsa Bey Camii'nde sakallılarla cemaat arasında açık bir kavga yaşandı. Sakallılar daha önce de Yahya Paşa Camii'nde benzer bir kavga çıkarmışlardı.

Hıristiyanlar da aslında kendi aralarında sıkıntılar yaşıyor, ancak o sıkıntılar pek su yüzüne çıkmıyor. Gördüğünüz gibi Makedonya gerçeği bu. TESEV'in istediği tanım Makedonya Anayasası'nda var. Ülke hakkında daha çok şey yazılabilir ama isteyenler Makedonya'ya vizesiz gelip görebilir. Sonuçta uçakla İstanbul'a sadece 40 dakika uzaklıkta.

Kosova'ya AB ve Hıristiyan Oyunu

Yugoslavya'nın parçalanması sırasında son ayrılan Kosova oldu. Kosova 1999 yılındaki Belgrad bombardımanının ardından tam anlamıyla Batı manda yönetimi tarafından idare edildi. Kosova'nın lideri İbrahim Rugova'nın ölmesiyle Taçi ailesi iktidara geldi.

Kosova Kurtuluş Ordusu UÇK'nın en önemli liderlerinden ve dönemin ABD Dışişleri Bakanı Madeline Albright'e "büyükannem" diyecek kadar yakın olan Taçi'nin bir başka önemli bağlantısı da Richard Hoolbrooke. Holbrooke, ABD Dışişleri Bakanlığı'nda üst düzey göreve gelir gelmez, Kosova 2008'de bağımsızlığını ilan etti.

Bağımsızlık Amerikan bayraklarıyla kutlandı, ama sonrasında yaşanan işsizlik Kosovalı gençlerin Avrupa'da çalışma taleplerini güçlendirdi. Ancak Avrupa öyle bir oyun etti ki Sırbistan vatandaşlarına vizesiz giriş hakkı verdi; Kosovalılar ise aynı hakkı alamadı. Bu durumu çok iyi kullanan Sırplar, şimdi Kosova'da Sırbistan pasaportu dağıtıyor. Avrupa'ya vizesiz gitmek isteyen Kosovalı gençler de Sırbistan pasaportu alıyorlar.

Kosova Altınları ABD'nin

Kosova'nın en zengin bölgesi Trepca. Burası Avrupa'nın en büyük altın madenlerinin bulunduğu yer. Vaktiyle Trepca bölgesi Sırplar tarafından sömürülmüş. Kosova Sırbistan'a bağlı özerk bölgeyken **"Trepca radi, Belgrad se zgaradi"** denirmiş. **Türkçesi "Trepca çalışıyor, Belgrad kalkınıyor".**

Bu durum Kosova'nın bağımsızlık taleplerinde de önemli bir etken olmuştu. BM İkiz Sözleşmeleri kapsamında "bölge kaynaklan, bölgede yaşayan halklarındır" maddesinden hareketle, BM Güvenlik Konseyi Kosovalıların bağımsızlık taleplerine sıcak yaklaşmış, ancak Rusya'nın girişimleriyle bağımsızlık yerine geniş otonomi konusunda anlaşmaya vanlmıştı. Ancak iş orada bitmedi, Kosova sonra "bağımsız" oldu. Tabii akıllara hemen Trepca geldi. Trepca altınları artık Kosovalıların değil. ABD bu bölgeyi 99 yıllığına kullanma hakkına sahip. Yani şimdi Kosova altınları ABD'nin.

Kosova'da Avrupa'nın en büyük Amerikan üssü var. Üssün adı Ferizaj. Üssün bir başka özelliği, yılın uzun bir döneminde yoğun sisli Balkanlarda, yılda sadece bir gün sis gören bir bölgede olması. Büyük kulak kendine en iyi yeri seçmiş.

Üç Bayraklı Bağımsızlık

Kosova'ya gittim ve bağımsızlık sonrası durumu gözlemlemeye çalıştım. Priştine'de her yerde Amerikan bayrakları var. Kosova bayrağı, çift başlı kartal motifli Arnavut bayrağı ve Amerikan bayrakları birlikte dalgalanıyor. **En çarpıcı görüntü ise Priştine'nin merkezine konmuş bir Clinton heykeli.** Kosovalılar Clinton'un kendilerini kurtardığım düşünüyor ve O'nu çok

seviyor.

Kosova'nın nabzım tutmak için bir cafeye gittim ve oradaki gençlerle sohbet ettim. İki genç kız işsizlik yaşandığını söylüyor, ama yine de bağımsızlığın her şeye değer olduğunu belirtiyor. Sokaklarda dolaşan Amerikan bayraklı askeri araçlar pek gözlerine batmıyor. Ben Amerikan karşıtı olduğumu söylediğimde ise cafeden derin bir "uuuu" sesi yükseliyor; **Kosova'da Amerikan karşıtı olmak büyük ayıp.**

Kosova halkı elbette bazı açılardan haklı. Balkan tarihi boyunca hep arada kalmışlar. İtalyanlar tarafından önce Amavutluk'un bir parçası yapılmışlar. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Partizanlar Kosova'ya geniş özerklik vermiş, ama federasyonu oluşturan 6 cumhuriyetin arasına almamış. 600 bin nüfuslu Karadağ bile cumhuriyet olurken, Kosova sadece özerk bölge olarak kalmış. Sosyalist rejim bitince Sırplar Kosova'yı tamamen kendilerine bağlamış. Yıllar süren Sırp saldırılan ve daha sonra UÇK ile Sırplar arasında yaşanan savaşlar, bölge halkının hep acı çekmesine neden olmuş. Şimdi en azından kendilerine ait pasaportları ve nüfus kağıtları var. Ayrıca tarihte ilk kez Kosovalılann bir devleti oldu.

Federasyon'dan Federasyoncuk'a

Bosna Savaşını sona erdiren Dayton Anlaşması, Paris'te 14 Aralık 1995'te imzalandı. 300 bin kişinin ölümüne ve yüz binlerce sivilin yurtlarından göçmesine neden olan dört yıllık savaşı durduran bu anlaşma, dönemin ABD Balkan Özel Temsilcisi Richard Holbrooke'un başkanlığında ABD'nin Ohio eyaletine bağlı Dayton adlı kasabadaki bir hava üssünde haftalar süren müzakerelerden sonra karara bağlandı.

Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegoviç'in "adil olmasa da olabileceğin en iyisi" dediği bu anlaşma türünün tek örneğidir. Anlaşmanın bir bölümü Bosna- Hersek Devleti'nin anayasal yapısını ortaya koyarken, Bosna-Hersek adı verilen yeni bir devlet altında son derece karmaşık ve çok katmanlı bürokratik bir yapı öngördü. Anlaşma sonunda Bosna-Hersek Federasyonu ve Sırp Cumhuriyeti adında iki oluşum yaratıldı. Etnik temellere dayalı oluşumların üzerinde ise zayıf bir otoriteye sahip merkezi bir hükümet ve etnisiteleri yansıtan ortak kurumlar oluşturuldu. Birbirleriyle savaşmış üç etnik toplumun yeniden bir arada yaşamasını ve Bosna-Hersek'in tüm kurumlarıyla işlemesini amaçlayan Dayton Barış Anlaşması'nın sivil yönlerinin uygulanmasına ilişkin sorumluluk, Yüksek Temsilciliğe verilmişti.

Yani 300 bin insanın ölümüyle sonuçlanan içsavaşın ortaya çıkardığı gerçek şuydu: Bağımsız yaşamaya karar veren ve bunun için Hitler, Mussolini ve ülke içindeki ırkçı yapılarla savaşan Partizanların kurduğu milli ve büyük federasyonun yerine, zamanında Hitler'e kucak açanların ve 300 bin insanın ölümüne neden olan içsavaşm taraflarının kurduğu küçük ve kontrolün tamamen NATO ve BM'ye verildiği bir federasyoncuk kurulmuştu. Bugün Bosna-Hersek'in bile bölünmesinden bahsediliyor. Sırp Bölgesi'nden ayrılık çığlıkları atılıyor.

Doboj ve Savaşın İzleri

Yugoslavya içsavaşmın en yoğun yaşandığı bölgelerden biri Doboj. Bülent Demiral arkadaşımın eşi oralı. O'nun sayesinde oralan görme fırsatım oldu. Savaşın en yoğun yaşandığı yerleri savaş sırasında görmemiştim ama bugün bile Doboj'u görmek inanılmaz acı

veriyor. Doboj'dan çıkana kadar döktüğüm gözyaşlarını anlatamam.

Bosna Sırbistan'ı ve Bosna sınırlan içinde yer alan bu bölgede, Yugoslavya Federasyonu döneminde Sırp, Boşnak ve Hırvat köylerinin birlikte olduğu bir yer Doboj. Kenti ikiye ayıran eski adıyla Titobrod kanalının çevresinde kurulu. Bugün Titobrod'un bir yanı Slav Brod'u, öbür yanı Bosna Brod'u olmuş. Kanal'ın üstünden geçen köprü Bosna ile Sırbistan'ı ayıran sınır. Orada pasaport gösteriyorsunuz.

Brod'a girdiğiniz anda sanki canlı bir korku filmi setindesiniz. İnanılmaz bir sessizlik ve başınızı çevirdiğiniz her yerde mezarlar... Elbette en büyük acıyı, en az silahı olan Boşnaklar çekmiş. Bosna köylerinde bütün evler yeni. Sırp köylerinde ise hâlâ eski evler var. Hırvat bölgesindeki eski evler ise terkedilmiş ve hâlâ duvarları siyah. Yani hâlâ bomba izleri duruyor. Heryerde faşist sloganlar görülüyor. Brod'un adı Titobrod'ken birlikte yaşayanlar, Tito isimden silinince birbirlerine olmadık zulüm yapmışlar. İnsan Brod'u gezerken neden diye sormadan edemiyor. Aslında cevap belli, emperyalizmin kanlı dişleri Brod'un insanlarını çiğnemiş.

Sh:88-97

YUGOSLAYDAN GELEN İBRET: TÜRKİYE DİKKAT

Federatif Yapılar

Milli federatif yapılar bölgelerinde kendilerine yakın etnik grupları Slav kökenli tarifiyle "Narodnizm" yani milletleşme etrafında toplarken, gayrı milli federasyon yapıları birbirine yakın etnik gruplan birbirine kırdırır. "Narod" kelimesi Slav dillerinde hem millet hem halk anlamına gelir. Örneğin SSCB Doğu Avrupa, Orta Asya, Kafkasya ve İç Asya'yı "Sovyet" kimliği etrafında toplamış milli bir federatif yapıydı. **Yugoslavya da asıl amacı tüm Balkanları birleştirmek olan, ama en azından Orta Balkanları birleştirip "Yugoslav" milli kimliğinin oluşturulmasıyla kurulmuş bir federatif yapıydı.** Çekoslovakya için de aynı tanım geçerlidir.

Gayrı milli federasyonlar ise, tamamen etnik kimlikleri kaşıyan ve milletleri ırki özellikleri öne çıkararak yapılandırmaya çalışan emperyalist projelerin ürünüdür. Örneğin aynı dili kullanan, aynı kültüre sahip Kore bile 1950'de NATO saldırısıyla iki ayrı devlete bölünmüştür, ama tam bölünmeden önce federatif bir yapı oluşmuştur.

Çekoslovakya referandumla, Yugoslavya dünyanın en kanlı içsavaşıyla parçalanmıştır. Yugoslavya topraklan üzerinde bugün Bosna üç bölgeli, Sırbistan iki bölgeli bir federasyondur. Makedonya'da da adı konmamış ama "Multi Ethnical State" yani "Çok Etnikli Devlet" tanımı altında bir federatif duruş vardır.

Bu karmaşayı şöyle özetleyebiliriz: **Dünya halklarının yararına kurulan federasyonlar millet yaratır ve sınırları genişletir. Emperyalizmin yarattığı federasyonlar ise milletleri böler ve sınırlan küçültür.** Çünkü ne kadar küçük parça olursa o kadar ırkçı topluluk doğacak ve bu ırkçılık emperyalizmin hizmetine sunulacaktır. **Bu yüzden bugün Türkiye'de özerkliği savunanlar ırkçıdır diyoruz! Ve her küçük ırkçı yapı gibi emperyalist kuklası olmak zorundadırlar.**

Üniter Türkiye, Federatif Yugoslavya

Balkanların iki ucundaki iki önemli ülke, dünyaya bağımsız yaşamanın mümkün olduğunu

gösterdiler. Bağımsız yaşamak için kurtuluş savaşları verdiler ve savaşlardan sonra kendi topraklarına has devrimler gerçekleştirdiler. Mustafa Kemal'in Altı Oku ile Türkiye Cumhuriyeti ve Mareşal Tito'nun özyönetimiyle Yugoslavya... **Kültürleri ve halkları birbirlerine çok benzeyen iki ülke, hep emperyalistlerin hedefi oldu.**

Büyük Atatürk "Emperyalizm bir gün mahv ve nabut olacak" derken, Tito da **"Benim ülkemi emperyalistler parçalayabilir, ama Anadolu İhtilali'nin ülkesi emperyalizmi yenecektir"** demişti. Yugoslavya parçalandı, Türkiye'yi parçalamak isteyen emperyalist güçler ülkemizin parçalanmış haritalarını yayınlamaya başladılar. Şimdi çok kritik bir dönemdeyiz. Türkiye'nin parçalanmış haritalan yayınlanıyor, ülkemizde federasyon planlan konuşuluyor. Yakın tarih federatif bir ülkenin parçalanışına tanıklık etti. Pek çok siyasetçimiz ve milletimiz, Türkiye'nin Yugoslavya gibi parçalanacağı endişesini yaşıyor.

"Türkiye üniter bir devlet, Yugoslavya ise bir federasyondu. Şimdiye kadar üniter devletin parçalandığını görülmemiştir"

rahatlamasına sığınılabilir. Ancak tarih üniter bir devletin önce federatif hale getirildiğini, sonra parçalandığını kaydetti.

Önce Federasyon

Anayasa tartışmalarında esas tehdit FEDERASYON olma tehdidir. Güzel yurdumuz FEDERASYON olursa, gerisi zaten hikâye olacaktır. Sakın kimse yanılmasın; bugün sorun Türkiye'nin parçalanması değil, Türkiye'nin etnik ve mezhep temelli bir federasyon halini almasıdır. Buna Fener Kilisesi'nin ekümeniklik fantezisini ve buna bağlı olarak Vatikan'la sanki devletmiş gibi imzaladığı **"Ravena Sözleşmesi"**ni de eklersek, sorun kabak gibi karşımıza çıkar. [bkz. www.vatikan.va]

12 Eylül Referandumu ilk aşamaydı. Sondaki adım, "geniş tabanlı ve kapsamlı" olacağı söylenildiği anayasa çalışmasıyla Türkiye'nin Yugoslavyalaştırılması... Apo, İmralı'dan sürekli **"Bizim amacımız ayrı devlet değil; biz özerk bölgeler istiyoruz"** diyor. Diyarbakır Belediye Başkanı Osman Baydemir'de aynı şeyleri söylüyor. Elbette öyle diyecekler; çünkü üniter bir devleti hemen parçalamak mümkün değildir. Önce federasyon yapmak gerekir. Tabii bu federasyon birleştirme amaçlı değil parçalama amaçlı olmalıdır.

Uluslararası Hukuki Ortam Hazır

1-Turgut Özal tarafından imzalanan Avrupa Özerk Yönetimler Yasası. [bkz. www.ip.org.tr] Avrupa Konseyi'nce 15 Aralık 1985 tarihinde imzaya açılan "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı", 2. Özal Hükümeti döneminde, 21 Kasım 1988 günü Strasburg'da imzalanmış, Yıldırım Akbulut'un Başbakan olduğu 8 Mayıs 1991 tarihinde çıkarılan 3723 sayılı yasa ile onanmıştır.

Türkiye'nin Anayasa ile belirlenen üniter yapısını değiştirmeye yönelik bu anlaşma, **"özerk yerel yönetimler"** öngörmektedir.

Bu anlaşmanın **"Önsöz"ünde, "Özerk yönetimlerin korunmasının ve güçlendirilmesinin (...) idarede âdemi merkeziyetçiliğe dayanan"** bir yapı oluşturulmasına önemli katkı sağlayacağı belirtilmektedir.

Zaten, "Özerk Yerel Yönetimlerin Anayasal ve Hukuki Dayanağı" başlıklı 2. maddesinde aynen, "Özerk yerel yönetimler ilkesi, ulusal mevzuatla ve uygun olduğu durumlarda Anayasa

ile tanınacaktır" deniliyor. Günümüzdeki hükümet Anayasa'daki güvenceleri kaldırarak, Özal'ın bu taahhüdünün gereğini yerine getirme hazırlıkları içinde olduğu anlaşılıyor.

Anlaşmanın 3. maddesinde "Özerk Yerel Yönetim Kavramı" şöyle tanımlanıyor:

"Özerk yerel yönetim kavramı yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yürütme hakkı ve imkânı anlamı taşır."

"Yerel makamlara verilen (bu) yetkiler, normal olarak tam ve münhasırdır" (Md. 4/4). Anlaşmayı imzalayan devletler, "yerel yönetimlerin (bu) temel yetki ve sorumluluklarını anayasa ya da kanunla belirlemek" zorundadırlar (Md. 4/1).

Anlaşmaya göre; yerel yönetimlerin coğrafi sınırlarını da ilgili devlet dilediği gibi belirleyemez. Bunun için o bölgede yaşayan yerel topluluklara danışmak zorundadır (Md.5).

Anlaşmada "özerk yerel yönetimler"in ekonomik altyapısı da unutulmamış: **"Yerel makamlara kendi yetkileri dahilinde serbestçe kullanabilecekleri yeterli mali kaynaklar sağlanacak."**

2- BM İkiz Yasaları

Bu yasalar 2000 yılında Ecevit-Bahçeli-Yılmaz hükümeti döneminde imzalanmıştı. Daha sonra gelen hükümet iktidar olur olmaz, ilk işi yasaları onaylamak oldu. Yasalar Doğu Perinçek'in bütün çabasına ve TSK'nın çekince koymasına karşın, maalesef Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından imzalandı. Türkiye'nin bölünmesi için uluslararası hukuki zemin hazırlayan BM ikiz Yasalarının temel maddeleri şöyle:

> A-Bütün halklar kendi kaderlerini tayin hakkına sahiptir. Bu hak vasıtasıyla halklar kendi siyasal statülerini serbestçe tayin edebilir ve ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerini serbestçe sürdürebilirler.
>
> B-Bütün halklar ... doğal kaynakları ve zenginlikleri üzerinde kendi yararına serbestçe tasarrufta bulunabilir. Bir halk sahip olduğu maddi kaynaklardan hiçbir koşulda yoksun bırakılamaz.
>
> C-... bu sözleşmeye taraf bütün devletler, kendi kaderini tayin hakkının gerçekleştirilmesi için çaba gösterir ve Birleşmiş Milletler şartının hükümlerine uygun olarak bu hakka saygı gösterir.

Hatırlayalım, Bosna-Hersek'i federasyoncuk yapan Dayton Barış Antlaşması'na da "uluslar kendi kaderini tayin hakkına dayalı olarak BM gözetiminde yeni yapılarını oluşturacaklar ve kendi bölgesel kaynaklarını kullanacaklardır" hükümleri bulunuyor.

PKK'nın Dayanakları Aynı

Şimdi gelelim bam teline. Geçen yıl Ağustos ayıydı. Apo 15 Ağustos'ta **"Açılım planını açıklayacağım"** demişti. Ben erken davrandım ve planın hazırlandığı merkeze dalıp planı ele geçirdim. Plan Washington merkezli Amerikan Kurdish International Netvvork (AKIN) isimli kuruluş tarafından PKK'nın ABD'deki adamı **Kani Gulam** koordinatörlüğünde hazırlanmıştı.

Apo'nun taleplerinin temelinde özerklik ve özerk bölgelerin doğal kaynaklarının kendileri tarafından kullanılması amacı vardı. Yani hem Avrupa Bölgesel Yönetimler Yasası'ndaki, hem BM İkiz Yasalarındaki hükümler... Zaten Apo da yasaların güvence altına alınması için

uluslararası güçlerin kontrolünü ve korumasını talep ediyordu.

12 Eylül referandumu hakkında yapılan açıklamalarda, devlet yönetimi örtülü olarak bu taleplere yanıt verdi. "12 Eylül'den güçlü bir destekle çıkarsak, Avrupa Birliği yasaları çerçevesinde daha önemli adımlar atacağız" dedi. AB yasalarının dayatması açık: "Bölge kalkınma ajansları aracılığıyla yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve buna bağlı olarak özerk bölgeler oluşturulması." Bu ifadeler AB'nin son Türkiye İlerleme Raporu'nda yer alıyor. Açarsak Apo da, uluslararası yasalara atıf yaparak, Türkiye'nin federasyon olması yönündeki darbeleri vuruyor.

TESEV, Karayılan, Bay demir ve Ahmet Türk

Yazdıklarımıza komplo teorisi diyebilecek olanlara son dönemdeki açıklamaları hatırlatalım.

: **"Türk kimliği ırkçıdır. Anayasa'dan Türk vurgularının çıkartılması gerekmektedir."** Yani millet ortadan kalksın yerine emik gruplar öne çıkarılsın... Bir başka deyişle esas ırkçılık hakim olsun.

Murat Karayılan: **"Silah bırakmaya hazırız, ama silahlarımızı BM devralsın ve bize güvence versin."** Yani BM İkiz Yasaları çerçevesinde özerk yapıların güvenliği sağlansın.

Osman Baydemir: **"Türk bayrağının yanında sarı-kırmızı-yeşil bayrağımız dalgalansa ne olur?"** Yani... Buna Baydemirce bir yanıt vermeden edemeyeceğim: **"has...tir..."**

Ahmet Türk: **"Demokratik Toplum Kongresi barış için silah bırakılmasını ve silahların BM gözetimine devredilmesini istemektedir."** Yani, Kandil ne diyorsa o...

Sümela Ayini ve Pontus Tehdidi

15 Ağustos 2010'da Sümela Manastırı 88 yıl aradan sonra ayine açıldı. Cumhuriyet Devriminin yasakladığı ayini, Mustafa Kemal'in **"Kin ve melanet yuvası"** dediği Fener Kilisesi'nin papazı Bartholomeos yönetti. Oysa Meryem Ana yortusunu, her ne kadar kendi kendine o payeyi verse de Patrik makamındaki papazlar yönetmiyor. Bartholomeos tam bir meydan okuma mantığıyla töreni yönetti. Ayine Rusya, Gürcistan ve Yunanistan'dan ortodokslar davet edildi.

Olay, ilk bakışta insan hakları, din ve vicdan hürriyeti gibi kalıplara sokulabilecek gibi görünen bir gelişme gibi algılanabilir. Ancak perde arkasını iyi incelemek lazım. Önce ayini yöneten kişiye bakalım.

Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre Fatih Kaymakamlığına bağlı 1400 üyesi bulunan Fener Kilisesi'nin papazı olmaktan başka bir sıfatı bulunmayan Bartholomeos, 88 yıl sonra yapılan ayini yönetti. Malum Bartholomeos "İyi niyetle buradayız" demesine rağmen, özellikle ABD'den açıkça destek alan ve devlet başkanı törenleriyle karşılanan bir din adamı. Kendisini ekü- menik yani evrensel patrik ilan ediyor ve patrikliğin sınırlarını da İstanbul'un Fatih ilçesinde bulunan Balat ve Galata çevresi olarak çiziyor. Ayrıca iyi niyetli olduğunu iddia eden Bartholomeos, bir papazın idam edildiği kilisesindeki bir kapıya **"kin kapısı"** adını vererek hâlâ açtırmıyor.

Neden Rusya, Gürcistan, Yunanistan

Bartholomeos'un yönettiği ayine kimleri davet ettiğine bakmak gerekiyor. Konuklar

Yunanistan, Rusya ve Gürcistan'dan geldiler. Daha doğrusu bu üç ülkeden gelen kişilere davetiye gönderildi.

Nedeni basit. Sümela Manastırı'nın bulunduğu **yer Fatih Sultan Mehmet** dönemine kadar Pontus'tu. Fatih Pontus Devleti'ni yıktıktan sonra bölgede kalanlar vergi ödemek şartıyla kaldılar, ama göç edenler de oldu. İkinci göç dalgası Cumhuriyetin ilanından ve Sümela ayinlerinin Cumhuriyet Devrimcileri tarafından yasaklanmasından sonra yaşandı. Pontuslar sanıldığının aksine Yunanistan'a değil Gürcistan ve Rusya'ya yoğun olarak gittiler. Daha sonra bunlardan bazıları Yunanistan'a gönderildi ve Yunan Hükümeti Pontusları özellikle Batı Trakya'da Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelere nüfusu dengelemek amacıyla yerleştirdi.

İşte yapılan ayin, aslında sadece, kendini evrensel patrik ilan eden Bartholomeos'un yönetmesi açısından değil, Rusya ve Gürcistan'daki Pontusların da kışkırtılması açısından dikkat çekici oldu. Tabii Bartholomeos ayini yöneterek, evrensel liderlik konusunda da önemli bir adım atttı, Slav Ortodoks Kilisesi'ne bağlı Rus ve Gürcü Hıristiyanları da kendine bağlama yönünde adım attı. Ayrıca Türkiye ile Rusya ve Gürcistan arasında yapay bir gerginlik alanı hazırladı.

Tişörtlü Mesaj

Ayine katılanlar "Pontus'a geri döndük" tişörtleri giyerek asıl niyetlerini ortaya koydular. Sümela ayininin perde arkasına baktığımızda bir açıklamayı hatırlatmak gerekiyor. Diyarbakır'ın BDP'li Belediye Başkanı Osman Baydemir "Türk bayrağının yanında bizim kırmızı-yeşil-san bayrağımız dalgalansa ne olur" dediği konuşmasında, esas bölücü niyeti de açıklamıştı. "Özerk Kürdistan, özerk Doğu Karadeniz, özerk Batı Karadeniz olacak" demişti. Baydemir'in bu sözleri söylemesinden ve bölücülerin özerklik toplantısını Diyarbakır'da yapmasından bir hafta sonra Sümela ayini gerçekleşti ve "Pontus'a geri döndük" tişörtleri giyildi.

İstanbul'da Haçlı Birliği Belgesi İmzalandı

Sümela Manastırındaki ayin çok tartışıldı ancak o noktaya gelinene kadar daha önemli gelişmeler yaşandı. Katoliklerin dini lideri Alman Papa Ratzinger, Fener Kilisesi Papazı Bartholomeos'un davetiyle Türkiye'ye gelmişti. Bu ziyaret sırasında öyle bir anlaşma imzalandı ki, Türkiye'nin sınırlan içinde Türkiye Cumhuriyeti devletinin hükümranlık hakları çiğnendi. Fener Kilisesi Papazı Bartholomeos sanki Türkiye içindeki ayn bir Ortotodoks din devletinin lideriymiş gibi hareket ederek, Vatikan Devleti Başkanı ve Katolik dünyasının ruhani lideri ile, Hıristiyan dünyasının en önemli belgesi olarak gösterilen **"Ravenna Sözleşmesi"**ni imzaladı.

Tarih boyunca birbirleriyle savaşan Katolikler ve Ortodokslar, İstanbul'da bir Hıristiyan birliği toplantısı söz konusu olunca, bir anda aralarındaki sorunları bitirmiş ve iki mezheb ortak karar alma noktasına gelmişti. Oysa çok yakın bir zamanda, 1992'de Yugoslavya'da Katolik Hırvatlarla Ortodoks Sırplar savaşmışlardı. Katoliklerle Ortodoksları ortak dini ve siyasi kararlar almaya yönlendiren İstanbul'da yapılmasına **Türkiye'de karşı çıkanlar oldu. Ergenekon tertibi kapsamında uzun süre hapis yatan Noel Baba Barış Konseyi Başkanı Muammer Karabulut, "Ravenna Sözleşmesi"nin imzalanmasının laik devlet yasalarına aykırı olduğunu saptadı ve Fatih Cumhuriyet Başsavcılığına başvurdu.** Başvurunun temeli 5187 sayılı yasa idi. Bu yasa uyarınca ülkemizde dini kurumlar tüzel kişilik olarak çalışamaz ve

anlaşmalara imza atamaz. Ancak Karabulut'un aldığı yanıt oldukça ibret vericiydi.

Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Cevabı

"Sayın Muammer Karabulut;

Fener Rum Patrikhanesi Başpiskopos'u Dimitri Orhondoni'nin (Bartholomeos) 5187 sayılı yasaya muhalefet suçunu işlediği iddia olunmuşsa da, yapılan soruşturma sonucunda, şikâyetçi tarafından gerçekleştirdiği iddia olunan tüm toplantı ve görüşmelerin Türkiye Cumhuriyeti devletinin yetkili organlarının bilgisi ve kontrolü altında gerçekleştirildiği, şüphelinin yasadışı şeriat mahkemelerini oluşturduğu ya da Türkiye Cumhuriyeti devletinin hükümranlık hakkını ortadan kaldırırcasına gizli olarak Vatikan devletiyle **'Ravenna Sözleşmesi'** adı altında ikili sözleşmenin yapıldığını gösterir yönde herhangi bir delil ve emarenin elde edilmediği görülmüş olup, şikâyetçinin soyut iddiası dışında şüphelinin üzerine atılı suçları işlediğini gösterir somut, inandırıcı delil ve emare tesbit edilmediğinden, atılı suçtan şüpheli hakkında kamu adına kovuşturma yapmaya yer olmadığına karar verilmiştir."

Haçlı İttifakı Toplantısı Devletin Kontrolünde mi Yapıldı?

Savcılığın kararı gerçekten ibret verici. Papa'nın Türkiye ziyaretinin görüntüleri ortada. Ziyaret sırasında kanunlar çiğnenerek, Türkiye Cumhuriyeti devletinin hükümranlık hakkını ortadan kaldırırcasına Vatikan devleti ile Fener Kilisesi Papazı arasında **"Ravenna Sözleşmesi"**nin imzalandığı herkesin malumu. Cumhuriyet Savcısının cevabi yazısında Fener Rum Kilisesi ile Vatikan arasında "Ravenna Sözleşmesi adı altında ikili sözleşmenin yapıldığını gösterir yönde herhangi bir delil ve emarenin elde edilmediği" ifade edilmesine karşın, www.vatikan.va internet sitesinde anlaşmanın maddeleri duruyor. 46 maddeden oluşan anlaşma, 13 Ekim 2007 tarihinde İngilizce, Fransızca, Almanca dillerinde siteye konulmuş. 2004 yılında başlamış olan anlaşmayla bağlantılı olarak, iki azizin kemikleri İstanbul'a getirilmiş ve Papa İstanbul'a davet edilmiş.

Dışişleri Bakanlığı'nın Cevabı

Savcılığın verdiği karar üzerine Karabulut bu kez Dışişleri Bakanlığı'na başvurdu ve oradan da savcılığın kararına benzer ibretlik bir cevap aldı:

> "Sayın Karabulut;
>
> **Devletimizin laik niteliği uyarınca hiçbir dini kuruma tüzel kişilik verilmesi mümkün değildir. Başvurunuzda da belirttiğiniz gibi, bu çerçevede, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi de tüzel kişiliği haiz olmayıp, başvurunuzda değinilen bir 'uluslararası anlaşma' akdetmiş olduğu yönünde bilgi Bakanlığımızda mevcut değildir."**

Dışişleri Bakanlığı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin laik niteliği nedeniyle dini kurumların tüzel kişilik olarak uluslararası anlaşmalara imza atamayacağını kabul ediyor, ancak bütün dünyanın gözleri önündeki "Ravenna Sözleşmesi"ni görmezden geliyor. Fener'deki Rum Ortodoks Kilisesi'nin papazı kendisini Vatikan Devleti ile bir tutup, dünya Katoliklerinin temsilcisi Papa ile Ortodoksların temsilcisi bir devlet yetkilisi gibi uluslararası ve dini bir anlaşmaya imza atıyor; devleti diplomatik yollarla savunmakla görevi Dışişleri Bakanlığı ise hiçbir şey olmamış gibi davranıyor.

Lahey, Guantanamo ve Türk Ordusu

Engin Alan komutan boşa söylemedi o sözü: **"Bizi Guantanamo'ya yollasalar vız gelir."** Derin anlamı var o sözün. Komutan, düşmanın kim olduğunu görüyor ve açıkça söylüyor: ABD! Malum, ABD Guantanamo'da Irak'taki ve Afganistan'daki direnişçileri tutuyor. Onlar, Bush'un tabiriyle **"yeni haçlılara"** karşı savaşan Müslüman kahramanlar. Biraz Selahaddin Eyyubi, biraz

Alparslan... Büyük Ortadoğu Projesi'ne karşı direnen yiğitler, Mezopotamyalı Nene Hatunlar, İskender'e medeniyeti öğreten çağımızın Babil Prensesleri...

Çuval

Aslında saflar o Temmuz günü belirlenmişti. Hâlâ bililerinin stratejik ortak deyip istihbarat medeti umduğu büyük şeytan ABD, Türkiye'nin yerini anlamıştı. Türkiye her zaman olduğu gibi kahramanların safındaydı. Kapı Malazgirt, ata Alparslan... O yüzden ne tezkere geçti, ne de Türk Ordusu'nun Amerikan nüfuz bölgesi olan Kuzey Irak'a girmesi engellenebildi. Dahası Türk bahriyelileri Rus-Gürcistan Savaşı'nda Atatürk gibi yaptı ve Rusların yanında yer aldı.

Şimdi de Lahey

Altangiller bayram yapıyor. Lahey'de karar alınmış: **"Kosova'nın Sırbistan'dan ayrılması uluslararası hukuka aykırı değilmiş."** Biz bir zamanlar yırtınırken susanlar, hatta bizi Sırp yanlısı olmakla suçlayanlar şimdi tehlikenin farkına varmışlar. Sağolsun üstad Oktay Ekşi yol gösterici oldu da Lahey oyununu halka anlattı. Evet Lahey'in aldığı kararla artık dünyada ayrılıkçı haklar gündeme gelecek. Yakında Apogiller, Altangiller Kürt sorununu Kosova modeliyle çözmeyi önerirse kimse şaşırmasın. Başladılar; İspanya dediler, Gürcistan dediler, ama Türkiye demeye henüz cesaretleri yok.

Sh: 98-110

SONUÇ

Yugoslavya'da yaşananlar ve ülkemizde yaşanmakta olanlar, aslında iç karartıcı bazı benzerlikler içeriyor. Yugoslavya Ordusu'nun yerine yeni askeri birimlerin oluşturulması, polise ağır silah kullanma yetkisi verilmesi, yargının yapısının değiştirilmesi, liberal ve tamamen batı destekli gençlik örgütlerinin kurulması, etnik ve mezhepsel ayrılıkların kışkırtılması, spor müsabakalarında provokasyon denemeleri, Clinton ekibi olarak bilinen ABD'nin ülkeleri parçalamak için görevlendirdiği kişilerin Türkiye'de de faaliyet göstermesi ve akla gelebilecek daha pek çok kara durum ortada. Üstelik Süleyman Demirel, Deniz Baykal, eski Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ gibi Türk devletinin en üst katlarında görev yapmış isimler de "Türkiye, Yugoslavya yapılmak isteniyor" şeklinde açıklamalar yapıyor.

Yugoslavya Federasyondu

Yugoslavya'nın parçalanma süreci ile Türkiye'nin parçalanma süreci arasındaki benzerlikler dikkat çekici, ama iki ülke arasında temel bir fark var. Türkiye üniter bir devlet, Yugoslavya ise federasyon'du. Yugoslavya Federasyonu'na bağlı her cumhuriyet, kuruluş anayasasına göre dilediğinde ayrılma hakkına sahipti. Belgrad çok uğraşmasına rağmen, hiçbir zaman tek millet yaratma arzusunu gerçekleştiremedi. Yugoslavya'da Sırp Sırptı, Hırvat Hırvat, Arnavut Arnavut. Ayrıca Makedonya hariç her cumhuriyetin kendisine çok yakın ağabey devletleri vardı.

Herkes Ayrılmak İstedi

Parçalanma sırasında her cumhuriyet ayrılmayı istedi. Bu da kaçınılmaz ve çok parçalı bir yapı oluşmasına neden oldu. Herkes birbiriyle çatışmak için bahane aradı. Özelikle parayı elinde tutan kesimler yani Hırvat ve Slovenlerle, gücü elinde tutan Sırplar arasında yaşanan gerginlik, ortamın içsavaş ortamına dönmesine neden oldu. Zaten elinde parçalanma için her türlü imkân olan cumhuriyetler harekete geçtiler. Savaş yaşandı ve parçalanmanın faturası ağır oldu.

Bam Teli

Türkiye'de aynı şeyler olur mu? Türkiye'nin önündeki öncelikli tehlike, eski Yugoslavya gibi federasyona dönüştürülme tehlikesidir. Yerel yönetimler yasaları ve BM İkiz Yasaları Türkiye'ye eski Yugoslavya olmayı dayatıyor. Eski Yugoslavya benzeri sosyalist olmayan bir yapı, çok kısa zamanda daha büyük içsavaşa ve ayrışmaya gidecektir.

Bütün bunlara rağmen Türkiye'de halkın çok büyük çoğunluğu ayrılık istemiyor. Yüzde 90'lann üstünde bir kitle ayrılığa kesinlikle karşı. Dahası Yugoslavya'daki Slovenya'ya ve Hırvatistan'a benzetebileceğimiz kıyı bölgeleri, bırakın ayrılmayı tam tersine birliği en üst noktadan savunuyor. Yugoslavya'nın parçalanma sürecinde insanlar Soros bayrakları alarak sokaklara dökülmüş ve parçalanmayı destekleyen mitingler yapmıştı. Türkiye'de ise Cumhuriyet mitingleri yapıldı. Türkiye'nin içinden devletler çıkaracak bir durum şu an yok gibi. Ancak dış saldırının hukuki alt yapısını oluşturma çabalarına da dikkat etmek gerekiyor.

Sh:115-116

YAŞAM ÖYKÜSÜ - Teoman Alili

15 Şubat 1978'de İstanbul'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Eski Yugoslavya Cumhuriyetlerinden biri olan Makedonya'daki Kiril Metodij Üniversitesi'ne girmeye hak kazandı. Burada eğitimi sürerken Yugoslavya içsavaşını yakından takip etme fırsatı buldu. Çeşitli gençlik derneklerinde görev aldı ve Yugoslavya'nın birliğini savunan çalışmalara katıldı. Üniversite eğitimi bitince Türkiye'ye döndü ve Yugoslavya'da yaşananları anlatmaya çalıştı. Annesi Makedon babası Türk kökenli olan Teoman Alili Ergenekon davası kapsamında sorgulandı ve daha sonra hakkında kovuşturmaya gerek olmadığı gerekçesiyle serbest bırakıldı. Serbest bırakıldıktan sonra Türkiye doğumlu ve Türk soylu olan Teoman Alili sınır dışı edildi. Yugoslavya Dersleri kitabını Türkiye dışında yazdı.

Geniş Bilgi için Kaynak: Teoman Alili, Yugoslavya Dersleri, Kaynak Yayınları, Eylül 2010, İstanbul

Teoman Alili Diğer yazıları için erişim:
http://www.guncelmeydan.com/pano/teoman-alili-f413.html

BİR DÜŞÜNCENİN SİVAS'TA DEĞİŞİMİ

(Yine Kitapları mütalaa ederken beklemediğim bir kitapta İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendiyi görünce şok oldum. Nerden nereye dememek elde değildi.. Bu nedenle bir Sivaslı biri olarak bir noktayı açıklamak istedim. Rahmetli Babam, Sivas'ta Turan Dursun Bey müftü iken, din görevlisi olarak emrinde çalışmıştır. Çok uzun zaman oldu. Fakat babam rahmetliden dinlediğim bir kısım hatıratta, Turan Dursun'u anlatırken şunlara değinmişti.

"Biz o gelene kadar din görevlileri olarak kendimizi toplumun itilmiş bir kesimi olarak görüyorduk. Ceket-takım, kravat ve benzeri şeyleri giyemezdik. Öyle ki fakirlik ve aleladelik kisvesi üzerimize dikilmiş gibiydi. Din görevlisi olarak hafızlıktan başka bir şeyi düşünemezdik. Bize okulları dışardan bitirerek lise mezunu olabileceğimiz düşüncesini bize o aşıladı. Bizde okuma aşkını O, alevlendirdi. Sivas'ta köyleri ağaçlandırmak için kampanya açmıştı: "Her imam 50 ağaç dikecek!" teşviki vardı. Ayrıca yeni yetişen nesil güzel imamlar hiçbir şekilde merkezi camilerde görev alamazdı. O bütün bunları aşmamızı sağladı ve mesleki performansı düşük olanları sürdü, büyük bir değişim başlatmıştı, dedi.

Ne var ki, bu büyük değişim Turan Dursun'a karşı itici bir cephe oluşmasına sebep olmuştu. Onun haysiyetli ve vakarlı durumu bu hale çokta dayanamadı. Bu duruma karşı olan üzüntü, istifasına çöpçülük talep edecek kadar kahıra sebep olmuştu. Bu olaylar bir inkâr yolunun açılmasına sebep olacaktı. Eğer bu şekilde olmasaydı durum daha değişik olabilirdi.

Sonuçta Arapçaya ana dili gibi vakıf birinin değişiminde Sivas'ın bir etkisi olmuş mudur, denirse, evet, Sivaslılar bu konuda bir kişinin değişime uğramasına neden olmuştur. Turan Dursun'un hayatını ve düşünce yönünü çevirmişti. Eğer bu kişi bahsedildiği kadar art niyetli biri olsaydı Sivas İmam Hatipleri için gayretkâr olmaz ve Kur'an kurslarının açılmasına ön ayak olmazdı. Kaderin cilvesi gelecekte açılmasına sebep olduğu bu kurumlardan yetişenlerle karşı karşıya gelecekti. Bu durum karşısında Allah Teâlâ'nın kaderi bazdaki tecelliyâtına dayanmak ve yorum yapmak bir yerden sonra sonuçsuz kalıyor.

İhramcızâde İsmail Hakkı

TURAN DURSUN VE YAŞAM ÖYKÜSÜ

1934 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Yapaltın köyünde doğdum. Babam: Abdullah. Anam: Hatun.

Ben beş yaşındayken babam, ailemizi alıp Ağrı'nın Tutak ilçesine götürdü. Babasının ve dedesinin yeriymiş oralar. Kendisi oralarda imamlık yaparken beni de **"büyük din adamı"** olayım diye Arapça okutacak hocaların yanına verdi. Tutak Müftüsünde okudum bir süre. Sonra 8-9 yaşındayken **"Kürt Mollaları"**nın ve önemli bir **"Kürt Şeyhi"**nin bulunduğu Kargalık köyüne götürülüp bırakıldım. Arapça okurken **"Kürtçe"**yi de öğrendim. Yememi-içmemi "Şeyh" (Şeyh Ramazan) sağlıyordu. Köyün camiinde yatıp kalkıyordum. Arapça dilbilgisinden Sarf'ı bitirdim. "Nahiv"den de epeyce okuduktan sonra başka köylere ve başka "Mollaların

yanına gittim. Ve köy köy, o "Molla" senin, bu "Molla" benim; dolaştım yıllarca. Yalnızca Ağrı'nın değil; başka illerin de, örneğin Erzurum'un, Muş'un il ve ilçelerine bağlı köylerde de okudum. Genellikle "Kürt" hocalarında, biraz da "Çerkeş" hocalarında okudum. Kürtçeyi çok iyi, Çerkesçeyi de oldukça öğrendim. Ama Türkçeyi çok az biliyordum artık. Bildiğim Türkçeye de "Türkçe" demek için "bin tanık" gerekliydi.

15 yaşıma değin böyle dolaşıp okudum. "Çok zeki" olduğum ileri sürülürdü. Çünkü o yaşa değin, o yörelerde okutulan "Islami ilim Şubeleri"nin hemen tüm "metin"lerini ezberlemiş, "Şerh"lerini de anlayarak, ama "hızla" okuyup geçmiştim.

Askerliğime değin başka il ve ilçelerde de okuyup hocalardan "icazet" aldım.

1955-1957 arası askerliğimi yaptım. "okuma-yazma"yı askerlikte öğrendim. "İlkokul diploması"nı da "terhis"ten sonra "Mahmut Paşa İlkokulu"ndan (İstanbul'da) -dışarıdan sınava girerek- aldım.

Bir süre, İstanbul'da "yüksek dereceli talebeler"e ve hocalara Arapça, İslâmi bilim dallarında "ders"ler verdim. Kimi kursların organizasyonunda çok sayıda "vaiz", "müftü" yetiştirdik. (Bugün de bu kursların çoğu sürüyor.)

Ve sonra, sınavlarına girip kazanarak, kendim de "Vaiz", "Müftü" oldum.

İlk görevim Tekirdağ'da oldu. Önce Merkez Vaizliği, sonra Müftülük. Yıl: 1958-1959.

Sivas'ın Gemerek Müftülüğü. Yıl: 1961. Sivas (Bölge) Müftüsü oldum ardından.

1962 başından 1964 sonuna değin. Bu arada ortaokul bitirme sınavlarına girip diploma aldım. Daha sonraları lise bitirmelere de girdim ama yazık ki, "bitiremedim".

Sivas Müftülüğünde Nurcu ve Süleymancılarla savaşımlarda bulundum. Onlarla birlikte **"Deveci"** de karşıma çıktı. **"Deveci" çok "zengin" birine deniyordu.** Bu zengin, öteki zenginleri de sürükledi. Hepsi birlikte karşıma çıktılar. Vali'yi de yanlarına aldılar. Ve telgrafla sürüldüm. Manisa'ya, ardından Tokat'a. Ama Paşalar nakillerimi durdurup beni yeniden Sivas'taki görevime döndürdüler. (Sivas Tümen Komutanı Cemal Paşa ve Doğu Menzil Komutanı Fahri Paşa.) **Çünkü 620 İmam-Hatip'in (Vaizlerle birlikte) Cumhuriyet Bayramı'na katılmalarını sağlamıştım. Ayrıca Atatürk'ün heykeli önünde saygı duruşunda bulunmalarını gerçekleştirmiştim.** ***"Atatürkçü Müftü"*** [Komünist Müftü] deniyordu. İstanbul'da Atlas Sineması'nda "Atatürk'ü ölüm yıldönümünde anma törenine" Başbakan Yardımcıları ve öteki konuşmacılarla birlikte (konuşmacı olarak) katılmıştım. (Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı'nın çağrılısı olarak.) Bu ve benzeri olaylar basında (gazetelerin birinci sayfalarında) yer almış, yankılar uyandırmıştı. Sonra "Atatürk Plaketi" verilmişti. Basında çok geniş yer alan bir olay da, "cinayetler köyü" diye bilinen bir köyün (Yıldezi-Kalın köyünün) barışa kavuşturulmasıydı. (Müftü olarak ve halkı inandırarak başarmıştım.)

Ne var ki, bütün bunlar, "Nurcu", "Süleymancı", "Deveci" ile "hareket"e geçen çevrelerin beni "Sivas"tan "attırmaları"nı önlemeye yetmedi. Bir ara önlenir gibi oldu. Ve ben Sivas'ta kalarak 40 gün süreyle "Güney il ve ilçelerini (Diyanet yönünden) teftiş"le görevlendirildim. Ama oraya gönderildiğim zaman Sivas Valisi Sivas'taki görevime "son vermişti". Bu yüzden iki ay kadar maaş alamamıştım. Ve **Bakan İbrahim Safvet Omay** eliyle; **"kardeşim sen ne biçim Müftüsün, bütün Sivas halkını ayağa kaldırdın, üzerimize yürüttün. Senin alınmanı istiyorlar"** biçimindeki sözlerle alındım Sivas'tan. Böyle dendiği zaman **"Sivas'ın 30 mahalle muhtarı**

binlerce imzayla biz Müftümüzü istiyoruz!" diyorlardı. (Tüm Partilerden vardı). Vali'yse muhtarları "dize getirmek" için "Nezarete" aldırtmıştı. Tümen'e çağrılan Vali'den hesap da sorulmuştu, ama, bir yarar sağlamamıştı. Vali falanca Parti'den Senatör Adaylığına ilişkin söz almıştı, bunu bana açıkça da söylemiş, beni sevdiği halde beni attırmak isteyenlerle birlik olmak zorunda bulunduğunu "ifade" etmişti.

Paşalar, Vali'nin Sivas'tan başka yere (Maraş'a) naklen atanmasını sağladılar. Ama benim artık Sivas'ta kalmamı sağlayamadılar. Daha nice olaylar oldu ve ben Sivas'tan Altındağ Müftülüğü'ne, oradan da Sinop'un Türkeli Müftülüğü'ne sürüldüm.

Maaşım çok azdı, sürülmeler beni altüst etmişti. [Çöpçülüğe başvurmuştum. Bir arkadaşımım önerisiyle TRT'de göreve aldım.-Şule Perinçek ile yapılan Röportaj] Durumumun TRTde "düzelebileceği"ni söylediler. Bir "mektup" yardımıyla bu kuruma geçtim. Yıl: 1966. [TRTde ambar memuru olarak göreve başladı.] TRT'de bir süre Genel Evrak Kayıt Memurluğu yaptım. Sonra yayın kesimine alındım. "Dinsel Programlar" verildi. 1968'den 1976 yılına değin bu programlan yaptım ve yönettim. Bu arada "Dış Yaymlar"da da **"Posta Kutusu, Dinleyicilerle Baş Başa, Din ve Ahlak"** gibi programlar yaptım. (Ücretle.) Sonra sınavına girerek Prodüktör oldum. 1976 yılında Şaban Karataş'ın "taş"ıyla Erzurum Radyosu'na sürüldüm. Bu arada dinsel programlar da alınmıştı benden. Artık her "sürgünler listesi"nde düzenli olarak yer alıyordum. Liste olmadığı zamanlarda da. **Ve sürüldüm, sürüldüm.**

"Dinsel Programlar" alınınca, "dinsel olmayanlar" yaptırıldı bana. Ne var ki, o da doğru dürüst yaptırılmadı. Yaptığım programlar nedense kolay kolay "denetim"den geçmiyordu. Yine de denetimden "kurtardıklarım" oluyordu. Programlarım dinleyenlerce büyük ilgi görüyordu. "Düşünce Tarihimiz'den Sayfalar" (kendi önerim), "Başlangıcından Bu Yana İnsanlık" (kendi önerim), "Vergi Programı", "Akşama Doğru" gibi programların yapımcısı olarak çalıştım.

"Dinsel Programları" benden aldırtmayı başaran "çevre"ler, yine peşimi bırakmamıştı: "Din" ve **"Diyanet" çevreleri: "Bu adam dinsizdir, atın bu adamı TRTden!"** diyorlardı. "Buyruk" veriyorlardı. Hem de "Resmi Buyruk"! Örnek: Diyanet işleri Başkanlığı Din işleri Yüksek Kurulu, 15 sayfalık bir "Karar" kaleme almıştı. Bu karan, Diyanet işleri Başkanı Tayyar Altıkulaç, boyunun ve kollarıninn "uzun" olduğunu göstererek, TRT Genel Müdürü Dr. Cengiz Taşer'e -bir "şedid" yazıyla- gönderdi. Karar gerçekten çok şiddetliydi: "TRT'den atılmam" isteniyordu. "Başlangıcından Bu Yana İnsanlık" adlı dizi programım üstüne "ateş püskürülüyor"du. "Sapık Darwin Teorisi"ne yer verildiği açıklanıyor, "dinsizlik" yapıldığı gerekçesiyle "Programın hemen yayından kaldırılması" ve "yapımcısının da atılması ya da en ağır biçimde cezalandırılması" buyuruluyordu. Dizi önce engellendi, sonra da yayından kaldırıldı. "Cezalandırılmam" da olmadı değil. Sürüldüm. Ne var ki, TRT'den "atılmamıştım" daha. Program dizisine ilişkin yönüyle "buyruk"ları gerçekleştirilen Diyanet, "temsilcisi" aracılığıyla bir Danışma Kurulu Toplantısında TRT'ye "resmen" "teşekkür" etmiştir!

Diyanet buyruğunun ve tüm benzer çevrelerin bana ilişkin isteklerini daha büyük çapta yerine getiren, Doğan Kasaroğlu ve yönetimi olmuştur.

Kasaroğlu gelir gelmez hemen Doğu Karadeniz Bölgesine gönderilmiştim. Sözüm ona "inceleme ve araştırma yapmak" üzere... (Oysa Prodüktördüm ve böyle bir görevim olamazdı.) Oradaki görevim sırasında, Karataş dönemindeki bir olay "bahane" edilerek 1980 yılının ilk en ağır "disiplin" cezası verildi. (Uydurma olay: 1976 yılına ait). Oradan gelip Ankara'daki görevime başladım. Ve 1 gün sonra, üstelik 2-2,5 saat gibi bürokrasi tarihinde belki de eşine

az rastlanır bir çabuklukla İstanbul'a sürüldüm. **Meğer "kafayı üşütmüşüm". Yani "resmi" gerekçe, içine düştüğüm ileri sürülen "bunalım".** Öylesine derin bir "bunalım içine düşmüşüm" ki, "son aylarda iş ve çevremle hiç uyum sağlayamıyor"muşum ve "programlarımı aksatıyormuşum". Oysa "son aylarda" ben "Program yapımı"yla yükümlü değildim. "Araştırma ve inceleme"yle yükümlüydüm. İnsan yükümlü olmadığı şeyi nasıl "aksatır"?

İstanbul'da bir süre Prodüktör olarak kaldıktan sonra, yıllarca emek verdiğim, sınavla kazandığım bu görev de elimden alındı. "Uzman" oldum.

Prodüktörün Sarı Basın Kartı var, "Uzman"ın yok.

Peki "Uzman" ne yapar?

Ben de şimdi onu soruyorum. Dilekçe verip "iş" istedim. Masamın başında "boş" bekliyorum.

"Yaşam Öyküm" çok uzun oldu. Elbette benden istenen bu denlisi değildi. Hoş görülürsem sevinirim.

Turan Dursun
(Turan Dünyalıgil)

Sh: 49-52

BİR İNKÂRIN ANATOMİSİ

Hekimoğlu İsmail

Yıllar öncesi, hapishane hamamında yıkananlardan biri espri yapmıştı:

-Komünistler temizleniyor.

Buna benzer espriyi bir başkası tekrarladı:

-İslâm âlemi bir düşmanını kaybetti, diye.

Malum, kaybedilen şey kıymetlidir. Acaba İslâm düşmanlarının Müslümanlar İçin bir kıymeti var mı?

Her şey zıddıyla gelişir. İslâm düşmanları olmasa Müslümanlar çalışmaz. Bunun için düşman, Müslümana hız verir, gündüz geceye nasıl muhtaçsa, Müslüman da düşmana öyle muhtaçtır.

Evvela 2000'e Doğru dergisinde sonra Yüzyıl'da İslâm'a iftira eden Turan Dursun'dan bahsediyorum. Öldürülmüş...

Bu şahıs müftülük gibi vazifelerde bulunmuş, sonra sola kaymış, oradan dinsiz olmuş ve Islama olan iftiralarını ilim adı altında işlemiş.

Sola kayınca din düşmanı olmasının altını çizmek gerek.

Her zaman söylediğim gibi, günahla sevap beraber yürümüyor. Bir şahıs din görevlisi de olsa, günaha kaydı mı evvela basireti kapanıyor devam ederse, ibadetlerden uzaklaşıyor, yine devam ederse düşüncesi tersine dönüyor, dün ak dediğine bugün kara demeye başlıyor.

İşte Turan Dursun da bunlardan biridir.

Zaman zaman onun yazılarım okurdum. **"Saçmalıklar"** diye yazdığı şeylerin **'İlimler ve Yorumlar, Ölüm Yokluk mudur. Ben Bir Müslümanım Neye Nasıl İnanırım ?"** isimli

kitaplarımda ispat ettiğimi açıklamıştım. Bir seferinde insanın çamurdan yaratıldığım bildiren âyete itiniz ettiğini görüp senin ve on sene doğacak çocuğun çamurdan yaratıldığım ve yaratılacağını deneyle ispata hazırım demiştim, sesi çıkmamıştı.

İlim, Allahın sıfatıdır, herkesin üzerine rahmet gibi yağar. Nasıl ki, yağmurla, diken de, gül de büyürse, ilim dünyasında kâfirler de, müminler de ileri gidebilir.

Turan Dursun, ilmi, inkârına alet ettiği için insanlık adına suç işlemişti. Nasıl ki, gübreden bağlar ve bahçeler neşvü nema oluyorsa. Turan Dursun'un inkârları da bir kısım Müslümanların uyanmasına sebep olmalıydı. Mesela o, melekleri inkâr ediyorduysa, meleklerin varlığını fizik, kimya formülleri, cebir denklemleri ve geometri teoremleri gibi ispat edecek Müslümanların yetişmesi gerekirdi. Böylece "her şey zıddıyla gelişir" hikmetine tâbi olurduk.

Turan Dursun'un safındakiler **"Düşünceye silahlı sansür"** dediler. Bu sansür hiçbir zaman Hülâgu'nun Abbasileri yerle bir etmesi. Frankların Endülüs Emevi devletini tarihten silmesi, Rusların Afganistan'ı işgal etmesi, İsrail'in Filistinlilere işkencesi ve 163. maddenin on binlerce masumu süründürmesi kadar dehşetli değildir.

Talihsiz bir yazar şöyle demiş: **"Turan Dursun'a sıkılan kurşunlar, karanlığın aydınlığa sıktığı kurşunlardır."**

Ne zaman ki, elektrikle aydınlananlar nura düşman oldular, o zaman İslâmiyet'e karanlık, inkâra aydınlık dediler. Bu hal menfinin hâkimiyetindendir.

Bir Müslüman, İslamiyet için canını ve malını verebilir. Savaşlarda olduğu gibi silahlı mücadeleye de girebilir. Fakat asıl önemli olan hayatını Islama yermesidir. Bunun için Müslüman Arabca öğrenecek, ilmini artıracak, ibadette ileri gidecek, hem yaşayarak, hem de anlatarak Islama hizmet edecektir. Bu hal bir ömürboyu devam ederse, "Hayatını Islama vermiş" sayılır. Ölme veya Öldürme bu hal karşısında çok cüz'i kalır.

Turan Dursun'un dinsizliğe hizmet ettiği kadar Islama hizmet eden Müslümanların sayısı çok azdır. **Adam, mevkisini, makamını, şöhretini ve çevresini dinsizlik için feda etti.** Kendisine söylenen sözleri kaale almadı, tehditlere kulak asmadı, bildiği yolda yürüdü.

Öte yanda bir kısım Müslümanlar ufacık bir tenkit alacaklar diye, İslâmî rükünlerden vazgeçiyor.

Sonra bu din düşmanının yaptığı araştırmaları, yazdığı yazıları (kaç din görevlisi, Islama hizmet etmek için yapabiliyor?)

Her şey zıddıyla bilinir: Hizmetin ne olduğunu anlamak için böyle dinsizlerin çalışmasına bakınız. Sonra her gün kahveye gidenlere, meyhanelerde çürüyenlere, kumarhanelerde mahvolanlara bakınız. Cehenneme gitmek isteyenlerin gayretini görünüz, cennete gitmenin bedelini anlayınız.

Menfî cephenin kahramanları her zaman dikkatimi çeker. Zehire, dikene, taşa, karanlığa çok dikkat ederim. Zıtlar olmasaydı neden çalışayım? Neden uykusuz kalayım, neden çalışmamın yetersizliği İle kıvranayım? Dinde ileri giden çok az, amma küfürde ileri gidenler o kadar çok ki, onlara bakıp şevke ve gayrete geliyorum.

Zaman. 7 Eylül 1990.

Sh:119-121

Kaynak: ABİT DURSUN, Babam Turan Dursun, Görüşmeyi yapan: Soner Yalçın, Birinci Basım: Aralık 1995, İstanbul

Üstte. Sivas'taki kursun konuşmasını yaparken. Turan Dursun'un solunda görülen (gözlüklü) dönemin Sivas Valisi Mehmet Varinli ve İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendidir (1962).

1962'de Sivas Müftüsü iken düzenlenen imamlar kursunda

ABDÜLAZİZ BAYINDIR BEYE

(T.C Anayasanın 36. maddesinde, "hak arama hürriyeti" içinde, "Temel Haklar ve Ödevler" arasında; **"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle kendini savunma hakkına sahiptir"** Tenkitlerde aşırıya kaçmak ancak insanların kırılmasına ve üzülmesine yol açar. Bu nedenle aşağıdaki yazıyı alıntılamak üzerimize bir borç oldu. **İhramcızâde İsmail Hakkı**)

Yazan:
Bahaeddin Sağlam
28. 01. 2015

18 Ocak, saat gece 10 civarı idi. Seyrettiğim yedi-sekiz kanaldan biri olan Hilal TV'yi açtım. Abdülaziz Bey, Kur'anın Açılımı programında sohbet yapıyordu. Ben Hilal TV Yayınlarını ve hocalarının bilgilerini beğenmem. Fakat ekseriyetle dinî programlar yayınladıklarından Müslümanların çoğu, bu kanalı izlediği için ben de bazen izliyorum.

Abdülaziz Bey, bu programda Kur'anı tefsir etmeye çalışıyor; bugünkü tarikatların ve dinî cemaatlerin Kur'ana karşı tutumları hakkında eleştirel bir üslupla her üç-beş cümleden sonra Kur'anın, dinlerine gerçek manası ile inanmayan Yahudilere hitap eden ayetlerinden 3-4 ayeti okuyor; ardından bu ayetlerin bugünün cemaat ve tarikatlarını lanetlediğini söylüyordu..

Konuşmasının nirengi noktaları şunlar idi:

a) Fethullah Hoca, Cemaatini Kilise teşkilatına göre organize etmiş. Cemaat olarak Kur'ana ve İslâm'a inandıkları halde kendilerini Hıristiyan ve Yahudilere kaptırmışlar. Bunlar ile bu işi bırakıp İslâm'a dönmeleri için bir antlaşma imzalamak üzere idim. Fakat sonra vazgeçtiler. Kur'anın suçladığı ve lanetlediği insanlar grubuna dâhil oldular.

b) Bununla beraber **Fethullah Hoca ve Cemaati, ortaya çıkan sivrisineklerdir. Sivrisineklerle uğraşmaktansa, bataklığı kurutmak gerekir. Asıl bataklık ise, Bediüzzaman'ın kendisi ve onun talebeleri olan diğer Nurculardır.** Çünkü Bediüzzaman Said Nursi, *Ahir zamanda Hz. İsa'nın din-i hakikisi hâkim olacaktır,* diyor. *Bütün dünyayı Hıristiyanlara bırakıyor.* Hâlbuki başta bu 3/81. ayet, olmak üzere birçok ayet, İslâm'ın dünyaya egemen olacağını ve İslâm'ın dışında olan diğer bozulmuş dinlerin yeryüzünden silineceğini söylüyor. Bence Hükümet, Fethullah Hoca ve Cemaatiyle uğraşacağına Bediüzzaman ve diğer Nurcular ile uğraşmalı!

c) Tek doğru din İslâm'dır. Bu konuda Kur'anın ayetleri açıktır. Hıristiyan, Yahudi, Budist, Mecusi vs. bütün dindarlar, İslâm' dinine girmek zorundadır, dedi. Bu mesele için birçok ayet mealini vermeye çalıştı. Az sonra bu ayetleri nasıl yanlış tefsir ettiğini göstereceğiz.

d) Kur'an bu kadar değerli iken maalesef ne tarihte ne bugün hiç kimse Kur'anı tamamen doğru anlamamıştır. Allah'a binler şükür ki Allah, Kur'anı doğru anlama görevini bana nasip etti. Çok kısa bir zaman içinde bu anlayışımızın bütün dünyaya hâkim olacağını göreceksiniz.

e) Kur'anın onlarca ayetle övdüğü Tevrat ve İncili yerin dibine batırdıktan sonra Hind kutsal metinlerini övdü de övdü. Hindli bir âlim o metinlerde Hz. Muhammed hakkında sayfalarca açık müjdeler bulmuş, dedi. Ardından biz Müslümanlar neden Dinler Tarihini bilmiyoruz, diye söylenmeye başladı. Biz Süleymaniye Vakfı olarak bu noktaya çok önem veriyoruz. Çünkü bu müjdeler anlaşılsa İslâm' çok kısa bir zaman içinde dünyaya hâkim olacaktır, dedi. Bu da bizim elimizle olacaktır. Mehdi falan gelmeyecek. İsa'nın inişi diye bir şey yok. Son Peygamber Hz. Muhammed iken İsa'nın bir daha gelmesi, saçmalık olmaz mı, dedi.

Aslında bu gibi kuru iddialara cevap vermek yerinde bir şey değildir. Çünkü bu kadar bilinmezleri bir torbaya koyup, her tarafa çattıktan sonra iftira eden ve işte gerçek açıklama, gerçek tefsir benim tefsirimdir, diye millete kendi benliğini sunan birisine cevap verilmemeli. Fakat Hilal TV'nin samimi seyircileri için bu beş maddede değinilen konuları tek tek analiz edip anlaşılabilir bir çerçevede cevaplarını yazacağız. İnşallah, bu analiz ve cevaplarla İslâm'ı temsil ettiğini söyleyen ve medyadaki yayınları ile İslâm'ı anlaşılmaz kılan; dolayısıyla dinin hakikatini (farkına varmadan) karalayan bu gibilerin tahribatına bir sed oluştururuz.

İşte Analiz ve Cevaplarımız: (Bunları yedi madde olarak sunmaya çalışacağız:)

Birinci Madde

Bediüzzaman *ahir zamanda* ***Hz. İsa'nın din-i hakikisi hükmedecek*** derken bütün Müslümanlar Hıristiyan olacak, bütün dünya, bu dine girecek, demek istemiyor. Nitekim böyle bir durumun olması hem dinen hem sosyolojik olarak muhaldir. Abdülaziz Hoca'nın bu sözü saptırması ise, art niyetten değildir. Belki dil bilmemekten, dinlerin evrensel mahiyetini anlamamaktan, İslâm' ve Hıristiyanlık dinlerinin farklarını tefrik edememekten ve Risale-i Nurun tamamını okumamaktan kaynaklanıyor. Bu meselenin ve bu sözün izahı şöyledir:

Semavî özellikle İbrahimî dinler, ruh-beden, dünya-ahiret, madde-mana, kadın-erkek ayrımını yapmazlar. Bunun için hukuku, şeriatı ve sosyal yapılanmayı temsil eden Musa'ya

yardımcı olarak Harun görevlendirilmiştir. Tevrat'ta ve Yahudi geleneğinde görüldüğü üzere; Musa'nın şeriat ve hukuku temsil etmesine mukabil; Harun maneviyatı, ilmi, irşad ve tasavvuf görevini (kohenliği) temsil eder.

Yahudi dininin asıl yapısı bu bütünlük iken, Ferisiler denilen şekilci şeriatçılar, o dine egemen oldular. Ruhaniyat ve maneviyatı savunan Essenîleri dışladılar, onları dağlara sürdüler. Allah, bu dengesizliği gidermek için İsa'yı maneviyat, ruhanilik ve mucizeler ile gönderdi. Dinin dengesi yine sağlanmış oldu. İslâm' dini ise, varlık ve hayattaki bütün uç kutupları dengelemek ve barıştırmak demek olduğundan Peygamberimiz Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemde bu iki taraf tam manası ile mevcud idi. O (sallallâhü aleyhi ve sellem) Muhammed olarak Musa'ya benzer, hukuk ve devlet adamı idi.. Ahmed olarak da İsa gibi manevi, ruhanî ve zahitçe bir hayat yaşadı. Demek Buhari'de geçen ***Ahir zamanda İsa nazil olacak, deccali öldürecek,*** hadisinin manası ve Bediüzzaman'ın ***Ahir zamanda Hz. İsa'nın din-i hakikisi hükmedecek,*** sözünün maksadı şudur:

Kıyamete yakın dönemde, dünyada fesad, ahlaksızlık ve materyalizm çoğalacak. Dinin şeriat kısmı zamanla zedelendiğinden;[**Abdülaziz Hoca da bu konuda bu kanaattedir. Emekli olduktan sonra kendilerinden fetva verdiği bütün fıkıh kitaplarını dışladı; bunlar Kur'ana uymuyor, dedi.**] ahlaksızlığı, materyalizmi, deccali (yanıltıcı hayat tarzını) dünyadan temizleyecek tek güç, ancak saf maneviyat, güçlü bir ruhanilik ve fedâkârane bir şekilde icra edilen hizmet tarzı olabilir. Bu mana Hz. İsa'nın din-i hakikisinin özü demektir. Haricî ve Zahirîlere karşı olan ruhanilik ve maneviyata dayalı olan İslâm' tasavvufunun özü ve manası budur.

Bediüzzaman, ahir zamanda Müslümanlar sağlıklı ve ilmî bir temel üzere güçlü ve şeriatı uygulayabilecek devletler kuramayacakları için ancak ahlak, maneviyat ve ruhanilik tarzında bir dindarlık olabilir. Ve ahir zamanın katı materyalizmi ve dünyeviliği, ancak bu maneviyat ve ruhanilik ile öldürülebilecektir, demek istiyor. Çünkü kendisi İslâm' dini için şöyle diyor:

- İslâm' dini ve İslâm' şeriatı bütün çağlara hitap edecek kadar mucizevî bir yapıdır.

- İslâm' dini son dindir; onun yerini dolduracak başka hiçbir oluşum olamaz.

- Hiçbir Müslüman delillere dayanarak başka bir dine girmemiştir ve girmeyecektir. Cahilce ve delilsiz olarak din değiştirenler bahsimizden hariçtir.

- İslâmiyet, kıyamete kadar devam edecektir, diye Kur'an ve hadis, hem sarahaten hem işareten haber veriyorlar.

- Fakat İslâm' şeriatı tarihte bazı darbeler gördüğünden ve İslâm' âlemi, bu çağa ve bugünkü ilimlere uyacak şekilde yeni bir hukuk ve siyaset düzeni kuramayacakları için, Mehdi de gelse iman, ahlak ve maneviyatın tespiti dışında başka bir şeyle uğraşmayacaktır, diyor.

Nitekim Moğol istilasında İslâm' âlemi yine bugünkü gibi yıkılmış bir durumda olduğundan Mevlana gibiler, şeriatten ziyade ahlak, tasavvuf, ruhanilik ve maneviyat üzerinde durdular.. Hem ümmeti ihya ettiler, hem Moğolları Müslüman ettiler, hem Osmanlı devleti için sağlam bir zemin hazırladılar. ***A. Bayındır gibi yüzeysel hocalar, dinin bu boyutunu bilmedikleri hatta inkâr ettikleri için tarihten, siyasetten, stratejiden bihaber olduklarından Mevlana Celaleddin sapık idi; Bediüzzaman, Hıristiyanlığın reklamını yapıyor, gibi hezeyanlarda bulunabiliyorlar.*** İncilin sürekli olarak lanetlediği, Yahudilerin şekilci, çıkarcı ve ruhsuz Ferisi Mezhebinden yüz kat daha fazla Ferisi oluyorlar. Acaba kendisi, Bediüzzaman'ın mektuplarında söylediği *Dikkat etsinler, Avrupa devletleri Türkiye'yi Protestanlaştırmak*

istiyor, mealindeki uyarısını hiç mi görmedi. Yahudilere hitap eden bir ayet var; Bakara ve Nisa surelerinde: ***Onlar dinin bir kısmına inanır; bir kısmını ise ya inkâr ederler veya görmezlikten gelirler.*** Bakın bu ayet ne kadar da Abdülaziz Hocaya uyuyor. Kur'anın şeriat kısmını kabul ediyor; ruhiyat ve maneviyat kısmını inkâr ediyor. Dinsizlere karşı sıkışınca, Risalelerin delillerini kullanıyor. Ardından da Bediüzzaman bataklıktır, diyebiliyor.

İkinci Madde

Fethullah Hoca ve Cemaati, İslâm' ve Kur'an konusunda son derece samimidirler. Fakat Cemaatin motivasyonu ve yapılanması, **yeni bir Osmanlı Devletini kurmak üzere olduğu için; Fethullah Hoca derin devletle ve partilerle yaptığı ittifaklarda sürekli yanlış yaptı.** Mesela; takiyye tarzında da olsa; *Yahudi Lobisi ile ve Batının büyük devletleri ile iyi geçinmezsek onlar, T.C'nin varlığına son verirler,* diyor. İşte Türkiye'deki kavganın ve sürtüşmenin aslı bu noktadan kaynaklanıyor.

Bu gibi iç siyasi meseleleri bilmeden, o dindar cemaati, Yahudi yapmak, satılmıştırlar, demek, haindirler, diye söylemek, lanetle ilgili ayetleri onlara tatbik etmek, bence çağımızı, modern dünyayı, siyaseti hatta dini ve usulü bilmemektir. Akıl ve düşüncede sefil olmaktır. Eşyanın tabiatını anlamamaktır. Kur'anın ruhunu, maksat ve manasını fark edememektir. Müfessirlik kisvesi altında ahlaktan yoksun ve kahvelerdeki halkın seviyesi tarzında siyaset yapmaktır. Muhtemelen Fethullah Hoca, çok adam topladı; biz neden toplayamıyoruz, şeklinde süfli bir kıskançlıktır.

[Sakın bu söylediklerimden benim Fethullah Hocanın hizmet tarzını ve ilmî seviyesini beğendiğim manasını çıkarmayın. Ben sadece; Fethullah satılmıştır, Yahudi ve CIA ajanıdır, diyenlere üzülüyorum. Millet olarak bu kadar mı zekâsız, muhakemesiz ve iftiracı olacaktık, diye üzülüyorum. Evet, yetmiş sene boyunca bütün hayatını Türk milletine adayan dindar bir insan, milletine hainlik yapamaz. Belki yabancı güçler ile işbirliği yapmakla yanlış yapmış ve yanılmış olabilir.

Fethullah Hoca'nın Hıristiyan ve Yahudi olmadığına bir delil de, İstanbul'daki Hıristiyanların diyalog denilen toplantılardan dolayı kendilerini aldatılmış olarak hissetmeleridir; **Hoca ve Cemaat bizi kullandı,** demeleridir.]

Üçüncü Madde

Abdülaziz Hoca, ***Dünyadaki diğer dinler, İslâm'a girmek zorundadır. Kur'an böyle söylüyor. İnşallah biz kısa bir zamanda Kur'anı dünyanın başına geçireceğiz,*** diyor. Hâlbuki Kur'an böyle söylemiyor. İşte size on adet ayet ve tefsirleri:

Hemen özet olarak hatırlatalım ki: Kur'an birinci planda ehl-i kitabın İslâm'a girmesini şart koşmuyor; sadece dinler arası ayrım yapmamalarını, Kur'anın da vahiy olduğuna inanmakla beraber kendi dinlerinde kalarak dinlerini gerçek manada ve doğru bir şekilde yaşamalarını istiyor. Demek Kur'an, Yahudiliği ve Hıristiyanlığı; Tevratı ve İncili eleştirmiyor. ***Siz ey ehl-i kitap! Neden Tevrat ve İncil ile tam amel etmiyorsunuz,*** diye onları eleştiriyor. İşte ayetler:

a) ***"Tevratı biz indirdik. Onda insana ebediyeti kazandıracak hidayet ve kâinatı aydınlatacak nur var. İslâm' (denge) üzere olan Peygamberler, ruhani (Rabbani) mürşidler ve derin ilim sahibi âlimler (ahbar) Yahudi kavmi için her konuda ondan hüküm ve yasa çıkardılar. (..........)***

Demek din böyle çok yönlü, evrensel bir yapıdır: Bütün her şeyi bilen Allah'ın indirmesidir. Dinin bu özelliklerine inanmayanlar, kâfirlerin ta kendileridirler." (Maide, 44)

b) *"Tevratta hukuk ve adalet için bilgi ve yasalar da var. Bunlar Allah'ın indirmesi oldukları için en adil ve en doğru yasalardır. Kim bu adalet yasalarını uygulamazsa işte onlar zalimlerin ta kendileridirler."* (Maide, 45)

c) *"Yahudi ümmetinden sonra İsa İbn Meryemi gönderdik. Elindeki Tevratı tasdik edici olarak.. (Yani Tevratta ağırlıklı olarak hukuk ve şeriat var. İsa'da ise ağırlıklı olarak maneviyat ve ruhanilik var. Maneviyat ve ruhanilik, batına baktığından (zahiri) hukuk ve şeriatın hakkaniyetinin delilidir.)*

İsa'ya İncili (hikmet ve anlayışı) verdik. Onda insana ebediyeti kazandıracak hidayet ve kâinatı aydınlatacak nur var. İncil, hikmet ve anlayış olduğu için, hukuk ve şeriat olan Tevratın tasdikleyicisidir. Dolayısıyla insanın dünyada da hedefine varmasını sağlar: İncilde kendini (ruh ve kalbini) korumak isteyenler için iyi bir irşad var." (Yani İncile göre yaşanılsa ahirete gitmeden, dünyada bile ruhaniyat ve maneviyat görünebilir ve yaşanabilir.) (Maide, 46)

d) *"Bundan dolayı İncil ehli, Allah'ın onda indirdikleri ile amel etsinler. Kim Allah'ın indirdiği bu maneviyat ve ruhanilik ile amel etmezse işte onlar fasıkların ta kendileridir."* (Maide, 47) [Fasık, yasa dışı, ahlak dışı ve sistem dışı yaşayan demektir.]

e) Müslümanlar Medine'ye taşınınca oradaki bir kısım müşrikler, Yahudi ve Hıristiyanlar, Müslümanlar cennete giremez. Çünkü bu din yeni bir oluşumdur. Yeni şeyler genelde sapık olur, diyorlardı. Bunun üzerine Kur'an indi, cevap verdi ve cevabının gerekçesini de söyledi.

"Ey müşrikler, cennete girip girmemek, sizin ve ehl-i kitabın arzusuna göre değildir. Kim bir kötülük işlese o mutlaka cezalandırılır. Allah'tan başka onu kurtaracak bir yardımcı veya dost da bulamaz." "Kadın olsun, erkek olsun, kim inanarak iyilikler işler ise, onlar mutlaka cennete girecektir. Ve zerre kadar hakları yenilmeyecektir." (Nisa, 123-124)

[Bu mana için Nesefi Tefsirine bakınız!]

[Demek din hakkaniyettir, inanmaktır, samimiyettir, yaşamaktır; eski yeni veya şu isim bu isim demek değildir. Çok ilginçtir ki; bugün Müslümanlar ehl-i kitabı cennetlik saymıyor. 1400 sene önce onların Müslümanları cennetlik saymadığı gibi.. Şu gelen Bakara, 62. ayet, hem dinin asıl öğelerini hem mahiyetini tam olarak açıkladığı gibi, Nisa suresinin geçen iki ayetine de tam bir tefsir oluyor.]

f) *"Müslüman olsun, Yahudi olsun, Hıristiyan olsun, Sabii olsun, kim Allah'a (varlığı sonsuz ve aşkın olan yaratıcıya) ve ahirete (ebedi hayata) iman etse, (temel değerler olarak onları kabul etse) ve günlük hayatında salih (yararlı) işler yapsa, Allah katında (gayb âleminde) onlar için mutlaka ücretleri vardır. (Bu üç temel ilkeyi tam bilenler, varlık ve hayat anlamsız değildir, diyebildikleri için) onlar ne korkarlar, ne de üzülürler."* (Bakara, 62)

g) Yahudilerin, kendi peygamberlerini öldürmek gibi (krallar kitabı) birçok yanlışları vardır. Onun için tarihte birçok cezalar ve musibetler gördüler.

"Fakat hepsi bir değiller. Onlardan öyle bir cemaat var ki, gece boyunca Allah'ın ayetlerini okurlar. Sürekli olarak secdeye kapanıyorlar. Allah'a ve ahirete tam manası ile inanırlar. İyiliği emreder, kötülükleri yasaklarlar. Daima iyiliklerde yarışıyorlar. İşte bunlar, salih (yararlı ve kurtulmuş) insanlardır. Yaptıkları hiçbir iyilik karşılıksız kalmayacaktır. Nitekim sonsuz ilme

sahip olan Allah, kimin dindar ve samimi olup olmadığını çok iyi biliyor.” (Al-i İmran, 113-115)

h) Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna inanmakla beraber; ***Kavm-ı Musa'dan (dinlerini bırakmadıkları halde) hakkı gösteren, adalet ile hükmeden bir cemaat vardır.*** (Araf, 159)

i) Allah, ehl-i kitabı İslâm' dinine girmedikleri için kınamıyor. Dinlerini tam yaşamadıkları için, hatta kendi kitaplarının tamamına inanmadıkları için kınıyor. Evet, İslâm'a girseler onlar için daha hayırlı olur, diyor Kur'an.. (3/110) Çünkü İslâm' dünya-ahiret, ruh-beden, madde-mana gibi hayatın bütün uçlarını barıştıran ve dengeleyen yani sırat-ı müstakim olan; Allah'ın sonsuzluğunu ve ahiretin hakkaniyetini en güzel bir şekilde ispat eden bir dindir. Bununla beraber gerçek manasıyla kendi kitaplarını yaşadıkları takdirde ehl-i kitabın kendi dininde kalmalarına izin veriyor. Şu gelen üç ayet detay bazında dahi konuyu o kadar güzel aydınlatıyor ki, Kur'anın bu konuda dahi mucize olduğunu gösteriyor. Şöyle ki:

1) *“Bundan böyle hoş, temiz ve hijyenik olan her şey, sizin için helaldir. Sizler de ehl-i kitap da helal ve harama inandığınız için; onların kestikleri ve pişirdikleri yemekler size helal olduğu gibi; sizin de yemekleriniz onlar için helaldir. Zina yapmayan namuslu Müslüman kadınlarla evlenmek size helal olduğu gibi; ehl-i kitaptan zina yapmayan ve namuslu yaşayan kadınlarla evlenmek de size helaldir: Aranızda sağlıklı bir evlilik akdi olmak şartıyla. Yani onların mehrini (evlilik güvencesini) vereceksiniz; onlar sizin namusunuzu koruyacak. Sizin bu evliliğiniz, yalnızca boşalma (sefh: meniyi boşa dökme) veya dost edinme tarzında olmayacak.*

Bu şartlardan sonra kim ehl-i kitaptaki Allah'a ve ahirete olan imanı, helal ve harama riayet etmeleri hakikatini inkâr ederse, onun bütün amelleri yanar. Ahirette ise, zarar edenlerden olur.” (Maide, 5)

[Evet, kim karşı tarafın elindeki dinî değerleri kabul etmezse o kendinde var sandığı değerleri de kabul etmiş olmuyor. Onun imanı isimden ibaret kalır. Evet, karşı tarafın elindeki altının altınlığını inkâr eden, kendi elindeki altının da değerini bilmez. O altına teneke muamelesi yapar; dünyada da ahirette de zarar edenlerden olur. Onun için Kur'an birçok yerde ehl-i kitab İslâm' dinine girmeseler de Kur'anın Allah'tan indiğini ve Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin Peygamberliğini inkâr etmemeleri gerek, diye söylüyor.]

2) Maide, 44-47'de anlatıldığı üzere; Tevrat ve İncil hak kitaptırlar; onlara bağlı olanlar, o kitaplardaki değerleri gerçekten yaşamalıdırlar:

“Kur'an da Allah'ın indirdiği bir kitaptır. Eski vahiyleri tasdik eder; onları (dinsizlerin ve müşriklerin saldırılarından) korur. Sen ey Muhammed, ehl-i kitap muhakemelerinde istersen, Tevrat, istersen İncil, istersen Kur'an ile hüküm ver. Sakın onların keyfine göre hüküm verme. Çünkü onlar din konusunda bölücülük yapıyorlar; kitaplarının bir kısmına inanıyor, bir kısmına inanmıyorlar.

Allah, her bir ümmet için bir şeriat ve metod (yol-yöntem) tayin etmiştir. Allah isteseydi, sizi tek bir ümmet yapardı. Fakat Allah dünyayı imtihan ve gelişme için yarattığından, sizlerin ayrı ayrı ümmetler olmanıza izin veriyor. Demek tek bir ümmet olmaya çalışmak yerine, hayır ve iyiliklerde yarışın. Hepiniz ahirette Allah'ın huzuruna varacaksınız. Allah, ihtilaflarınızın

mahiyetini (kimin din için; kimin nefis için ihtilaf çıkardığını) size haber verecektir." (Maide, 48)

3) İmtihan, gelişme ve yarış için farklı dinlerin olması ve Allah'ın buna izin vermesi, Maide, ayet 5'te anlatıldığı gibi; her dinin müntesiplerinin dinî değerlere tam inanması ve dinler arası bölücülük yapmaması şartına bağlıdır. Yok, eğer bir dinin mensupları helal ve harama dikkat etmiyorsa; hakiki inananlara karşı müşrik ve dinsizleri tutuyorsa o artık dindar sayılmaz. O, sadece ismen ehl-i kitaptır. Siz Müslümanlar, sakın böyleleri ile dost olmayın; işte üç misal:

"Bu Yahudiler, Medine'deki Müslümanlarla ortak antlaşma yaptıkları halde Müslümanlara hıyanet ederek gidip Mekke müşrikleriyle işbirliği yapmakla, acaba Tevrat'ın şeriatını bırakıp cahiliyet yasalarının gelmesini mi istiyorlar. Hâlbuki yasa ve hüküm koyucu olarak Allah'tan daha güzel başka hiçbir kaynak yoktur. Fakat bu, hakikati araştıran ve inceleyen bir millet için böyledir." (Yoksa sırf dünyevî ve nefsanî gidenler için mesele öyle değildir.) (Maide, 50)

Artık ey Müslümanlar, dini bırakıp, nefsanî ve dünyevî giden ve dindarlıkları sırf isimden ibaret kalan böyle Yahudi ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Böyleler size düşmanlıktan başka bir şey yapmaz. Böyleler, sadece birbirinin dostu olurlar. Sizden kim böylelerle dost olursa artık o, onlardan sayılır. Hiç şüphesiz Allah, dinin evrensel değerlerini bırakıp dünyevî ve nefsanî gittiği için varlığın ve hayatın dengesini bozan zalimleri doğru yola iletmez, onları başarılı kılmaz." (Maide, 51)

[Zalim, dengesiz giden demektir. Vicdansız ve hak yiyen adama da zalim denilir; çünkü böyle olanlar, bu davranışlarıyla hak ve hukuk dengesini bozmuş oluyorlar.]

Sadece ismen ehl-i kitap olanların mahiyeti şöyledir:

Allah'ı ve Allah'ın elçilerini inkâr edenler; Allah ile onun elçileri arasında ayrım yapmak isteyenler ile biz bu elçilerin bazılarına inanırız, bazılarını da inkâr ediyoruz diyenler; din ile dinsizlik arasında bir yol tutturmaya çalışanlar... İşte böyleleri gerçekten kâfirlerin ta kendileridir. Biz böyle olan kâfirler için çok rezil edici bir azap hazırlamışız.

Kur'an en son olarak Nisa, 150-151'de, böyleler için şu hükmü vermiştir:

İşte ey Müslümanlar, sırf ismen ehl-i kitap olan (yani) Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve onun elçisinin haram ettiği (zina ve içki gibi) şeyleri haram saymayan; hak dine (hukuk ve adalete) uymayanlar (anarşistçe yaşayanlar) ile savaşın. Ta aşağılıklarını hissederek elden cizye verinceye kadar.." (İstemeden dahi olsa düzene ayak uyduruncaya kadar..) (Tevbe, 29)

[İşte işin aslı bu iken; maalesef yağmacı Emeviler sayesinde Müslümanlar, bu ayeti dindar Hıristiyan ve Yahudilere ve diğer dindarlara uygulamış; onları müşrik saymış; Mekke ve Medine'ye sokmamış.. Nihayet bugün gördüğümüz gibi dinin gücünün dünyadan silinmesine sebep olmuşlardır.]

Dördüncü Madde

Abdülaziz Hoca Allah, bütün dindarlar hatta bütün insanlık İslâm' dinine girmeli, diye geçmiş peygamberlerden söz almıştır, dedi.. Ve:

Bu konuda 5-10 ayet zikretti. Fakat hepsini de yanlış tefsir etti. Maalesef bu yanlışları ile ekran üzerinden insanların çoğuna: ***Din ve İslâm' dünya gerçeklerine uymayan, tarih boyunca ve şimdi de insanlara hürriyet hakkını tanımayan zorba bir ideolojidir,*** dedirtmiş oldu. Biz burada bu konuda sadece üç ayetin tefsirini vereceğiz ki; insanlar böyle yanlış bir bilginin İslâm'da ve Kur'anda olmadığını görmüş olsunlar. İşte:

Abdülaziz, ***ahid, misak ve ısır*** kavramlarını sürekli olarak dile getirdi. Yukarıda değindiğimiz ***İslâm' tek geçerli dindir,*** şeklindeki kanaatini tekraren söyledi. Bu üç kavramı ve bu ayetleri kendine delil yapmaya çalıştı. Fakat işin doğrusu öyle değildir. İşte bu üç kavramı çok net olarak açıklayan ve bu konuda bize net bir fikir veren üç ayet-i kerime:

Bu üç ayetin tefsirine geçmeden önce: Kısa Bir Giriş:

Allah tarafından insanlığa indirilen bilgiler demek olan vahiy, varlığın ve hayatın aklı, ruhu ve bilincidir. İnsanlık, bu bilinç ile hayvanlıktan çıkmıştır. Bu bilincin iki dalı vardır:

a) İnsanî, doğal ve sosyal olan bilgiler..

b) Dinî, kalbî ve ruhanî olan bilgiler.

Kur'an birinci kısmı *Âdem* kavramı ile ifade ediyor. Âdem soyut, sosyal değerleri ve bilgileri bilen, düşündüğünün farkında olan insan demektir. Batılılar, buna Homo Sapiens diyorlar. Kur'an, ikincisini ise, İsa (kelam) kavramı ile ifade ediyor. ***İsa, Allah'tan bir kelime ve ondan bir ruh olduğu*** için ***canlı vahiy numunesi olarak İsa eşittir din yani maneviyat ve ruhanilik..*** Al-i İmran, 59. ayet bu evrensel ve iki dallı hakikati şöyle ifade ediyor:

Allah katında (soyut ve metafizik boyutta) İsa'nın misali, Âdemin misali gibidir. (Birincisi insanlığın sosyal, soyut, medeni birikim ve bilimlerini temsil eden bir şahs-ı manevidir.) Diğeri ise insanın manevi, uhrevî, ruhî ve ahlakî boyutunu temsil eder. (O da bir şahs-ı manevidir.)

Fakat aralarında önemli bir fark var: Allah Âdemi, insanın sosyal ve beşerî medeniyet boyutunu maddeden ve topraktan yarattı (şekillendirdi.) Sonra ona ol (kollektif bir kişilik ol) dedi. O da sürekli olarak gelişiyor. [Yekûnu fiilinin muzari' kipi olması ayete bu manayı verdiriyor.]

İsa ise, maddeden, topraktan ve medeni birikimlerden değildir. O, Allah'ın kelimesi denilen varlıktaki ruh ve bilinçtir. Canlı bir vahiydir. Onun için gelişme söz konusu değildir. O, daha bebek iken (ilk günden) bile konuşur: Doğruyu ve hakikati gösterir.

Yahudi dininde insanlığın bu iki yönlü birikimi, Yakub (İsrail) ve Musa ile ifade edilir. Yakub, önce sıradan bir insandır; fakat Allah'ın sosyal hayata koyduğu açlık, soğukluk ve hastalık gibi yasaları yenince; hem dindar, hem medeni olunca İsrail ismini alır. Musa ise, hukuk, din, devlet ve şeriat demektir. Dinin bu ikili yapısı, Tevrattan ve Kur'andan açıkça anlaşılıyor. Yahudiler nikâh kıyarken *İsrail ve Musa ilkelerine göre evleniyoruz,* diyorlar. Bu evliliğimiz hem insanî değerlere, hem dinî (hukukî) değerlere göredir, demek istiyorlar. Demek vahiy, din ve medeniyet, varlık ve hayat kadar evrenseldirler. Hayatın bedeni, ilacı ve ruhudurlar. Fakat her şeyin yan tesiri olduğu gibi bu değerlerin de iki önemli yan tesiri vardır:

a) Dinler ve medeniyetler, bir peygamberde, bir mürşitte ve bir milletin hayatında somutlaşıp pratize edilince; toplumların çoğu avam oldukları için; yani dinin soyut ve evrensel boyutunu bilmedikleri için; ***son gerçek, nihai gerçek; bizim din ve peygamberimizdir; peygamberimiz en mükemmeldir; o her şeyi bilir; ondan büyüğü yoktur; o kadar büyüktür ki; ondan sonra başka hiçbir peygamber, hiçbir mürşid gelmeyecektir, diye o soyut, evrensel ruh ve bilinci somutlaştırıp, tek bir numuneye indirip onu manen öldürmüş oluyorlar..***

b) Tek doğru din ve medeniyet, bizim dinimiz ve medeniyetimizdir. Bizimkinden başka diğer dinler, batıl ve yanlıştır; asılları yanlış değilse de sonradan bozulmuşlardır; tahrif edilmişlerdir veya sahte olabilirler.

Küçük Bir Hatırlatma: Abdülaziz Hoca, tarikatçı cemaatleri eleştirirken haklı olarak burada değindiğimiz iki zaaf ve yan tesiri yüzlerce numune ile onların yüzüne vurur. Gerçekten de haklıdır. Fakat sıra İslâm' dinine, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme ve çağdaş siyasi algıya gelince; diğer dinlerin tabilerinin peygamberleri için söyledikleri sözlerden on kat daha fazla ileri gidiyor. Varsa yoksa İslâm' ve şeriat diyor. Dinin ve vahyin evrenselliğini, soyut bir değer olduğunu unutuyor. Sadece dinlerin evrenselliğini vurgulamak ve yaşatmak için gelen Al-i İmran, 81. ayete yanlış meal veriyor: ***Allah katında tek geçerli din İslâm' dinidir; en büyük peygamber, Hz. Muhammed'dir; herkes ona inanmak zorundadır,*** mealinde tefsir ediyor.

İşin acı tarafı ehl-i tarik, mürşitlerinde büyük maneviyat ve ruhaniliğin varlığını kabul ettikleri halde; Hıristiyanlar ve Yahudiler, peygamberlerinde bu gibi manevi, mucizevî ve ruhanî değerleri eksiksiz olarak kabul ettikleri halde; Abdülaziz Hoca bu değerlerin varlığını Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem için kabul etmiyor; onu sadece hukuk getiren, siyaset yapan, devlet kuran Arap bir lider olarak görüyor..

Hz. Muhammed'in züht, ruhanî ve manevi yönünü kabul eden ve Muhammediyeti yanında onun Ahmediyetini (ruhanî boyutunu) dile getiren Müslümanları şirk ile itham ediyor. Çünkü Abdülaziz Beyin, maneviyat ve ruhaniyatı ve kabir ziyaretini inkâr eden **Vehhabilerl**e çok iyi ilişkisi var.

Kafasında kurguladığı kuru ve siyasi bir lider olarak takdim ettiği bir Hz. Muhammed var. Ona göre 3/81. ayet, sadece Hz. Muhammed'in peygamberliğinin tasdiki için inmiştir.. Fakat aşağıda göreceğiniz gibi bu mana yanlış ve eksiktir. Kur'anın evrenselliğinin ve mucizeliğinin gizlenmesine sebep oluyor. Ayeti hurafe bir manaya dönüştürüyor.. Çünkü 3/81 ve benzeri birçok ayet din, varlık ve hayatın ruhu ve bilincidir; dolayısıyla her çağda, her bölgede, her medeniyette oraya has ve onların ihtiyaçlarını karşılayacak bir şekilde tecelli eder, diye söylüyor. Çünkü Yahudilerin Musa'dan başka şeriat sahibi bir peygamber yoktur; o en büyük peygamberdir, dediği gibi; Hıristiyanlar da İsa, hakikatin son şahididir; Allah'ın oğludur; Allah'ın kendisidir; dolayısıyla ondan başka bir peygamberin gelmesi muhaldir, diyorlar.

3/81 Ayet: "Allah her çağda [İz kelimesi geçmiş zamanın tümünü veya zamanlar üstülüğü bildiren bir edattır.] *peygamberler vasıtası ile onların ümmetlerinden söz aldı ki: Ben din ve vahiy ile size yasa ve anlayış (Tevrat ve İncili) verdiğimde (sakın bunu biricik hakikat olarak görmeyin;) çünkü sizdeki yasa ve anlayıştan sonra yeni bir elçi (resul) gelecek. Elinizdeki yasa ve anlayışı (kitap ve hikmeti) tasdik edecektir. Sizden, ona inanacaksınız, onu destekleyeceksiniz, diye söz alıyorum. Allah o peygamberlerin ümmetlerine: Bu sözümü kabul ediyor musunuz, bu konudaki sorumluluğu üzerinize alıyor musunuz, dedi. O ümmetler, evet kabul ediyoruz,*

dediler. Allah o ümmetlerin peygamberlerine sizler, ümmetlerinizin bu sözüne (dini bireysel bir olguya indirmeyeceklerine; evrenselliğini bozmayacaklarına) şahit olun; ben de sizinle beraber şahitlerdenim, dedi. Demek bu sözlerinden sonra ümmetlerinizden kim sözünde durmazsa, işte onlar fasıkların ta kendileridir." (Al-i İmran, 81-82)

Fasık, dinin emir ve yasaklarını yaşamayan, düzen ve sıra dışı giden ve hakikatin dışına çıkan demektir. Evet dinin evrenselliğini bozanlar, dinin mucizevî yapısını anlayamazlar. Dinlerini yaşamadıkları için hukuken fasık (kanun dışı) sayıldıkları gibi; düşünce ve iman olarak da hakikatin ve doğruluğun dışına çıkarlar. Çünkü Allah'ın sonsuzluğunu ve dinin evrenselliğini bilmeyenler *varlık ve hayat absürt değildir,* sözünü söyleyemezler.

Şimdi burada bu 3/81. ayeti tahlil edeceğiz; Abdülaziz Hocanın yedi yerde ayeti nasıl yanlış çevirdiğini göreceğiz. Şöyle ki:

a-a) Abdülaziz Hoca ***Allah, peygamberlerden söz aldı,*** diyor. Hâlbuki cümlenin tam ve doğru çevirisi ***Allah, peygamberlerin ümmetlerinden söz aldı,*** şeklindedir. Burada muzaf (isim tamlamasındaki birinci kelime) hazf edilmiştir. Evet, mesele eğer anlaşılıyorsa, muzafın hazf edilmesi gramerde temel bir kuraldır. Burada mesele bedihi olduğundan bu isim tamlamasının birinci kelimesi hazf edilmiştir. Çünkü hiçbir peygamber, başka bir peygamberi inkâr etmez. Ona inanır ve ona yardım eder. Peygamberler değişik çağlarda ve farklı bölgelerde geldikleri için; Allah bunlardan söz alırken hepsi bir yerde mi idi? Dünyada mı yoksa gayb âleminde mi söz aldı gibi tartışmalar klasik tefsirlerde var olduğundan Abdülaziz Hoca muzafın mukadder olduğunun farkına varamamış; ***peygamberlerin sözlerinde durmamasının*** muhal olacağını bilememiş.

3/82. Ayette vurgulandığı gibi neticede bazı peygamberlerin fasık olduğunu söylemiş oluyor. Çünkü Abdülaziz'e göre bu iki ayetten, dolaylı bir mana olarak; ***Bazılarının verdikleri bu sözde durmadığı, dolayısıyla fasık olduğu,*** manası çıkıyor.

Burada muzafın mukadder olduğuna bir delil de Mü'minûn, 23/51-54. ayetlerdir. Şöyle ki:

"Ey peygamberlerin (ümmetleri!) Hoş ve temiz şeyleri yiyin (pis şeyleri yemeyin!) yararlı işler yapın. Muhakkak ben, sizin yaptıklarınızı biliyorum."

"Bu surede anlatılan peygamberler, (hepsi aynı hakikati söylediği için) tek bir ümmet olarak sizin ümmetinizdir. (Sakın dinler arası bölücülük yapmayın.) Din birdir; gerçek manada ümmet birdir. Rabbiniz olarak ben de birim. Sakın bu birlikleri bozmayın. Bozarsanız çok ağır azap görürsünüz. Artık kendinizi bu azabımdan koruyun. Allah'ın bu birlik emrine karşı onlar kendi idarelerini bin bir parçaya böldüler. Her birisi ayrı bir kitaba dayanıyorlar. Hiç birisi, dinin evrenselliği ve mucizeliğini görmüyor; sadece yanlarındaki fikir ve kitap ile sevinip duruyorlar."

[Burada muzaf takdir edilmezse, bütün peygamberlere bölücü, pis şeyleri yiyen, hiç yararlı bir iş yapmayan kişiler demiş oluruz. Maalesef eski tefsirlerde bunun gibi birçok eksiklikler var.]

a-b) Abdülaziz Hoca, Allah'ın peygamberlerin ümmetlerinden aldığı bu sözün manasını açıklayamadı.

a-c) Ağır yük ve önemli sorumluluk manasına gelen "ısır" kelimesinin manasını bilemedi. Sürekli olarak "ısır, ısır" deyip durdu.

a-d) Ayette vurgulanan kitap ve hikmetin manasını veremedi.

a-e) Eski peygamberlerin ümmetlerinin yeni gelen peygamberin peygamberliğine inanmaları ve ona yardım etmeleri hakikatini, ***yeni gelen peygamberin dinine girmek zorundalar,*** diye anlattı. Hâlbuki ayetten bu mana çıkmaz.

a-f) Bu 81. ayetin tek manasının, Hz. Muhammed'in geleceği hakkında olduğunu tekrarla söyledi. Hâlbuki ayet, tek bir birey hakkında değildir. Bütün semavi dinlerin evrenselliğini, devamlılığını ve ilkelerinin kesintisiz olduğunu vurgulamak içindir.

[İslâm', vahiy Hz. Muhammed ile bitmiştir, diyor. (33/40) Fakat İslâm' dininin devam etmesi, evrenselliğini koruması ve yenilenme (tecdid) görevi, âlimlere bırakılmıştır, diye ilave ediyor. Nitekim Peygamberimiz, **Ümmetimin âlimleri, Benî İsrail peygamberleri gibidirler,** demiştir.]

a-g) İnşaallah Hoca bir daha Hilal TV'ye çıktığında; hangi peygamberin sözünde durmadığını ve bu suçundan dolayı fasık olduğunu bize açıklar.

İlahi Söz ve Misak Hakkında İkinci Yer: Bakara, 40, 41 ve 47:

İşte bu üç ayetin meali:

*** *"Ey İsrail oğulları! Benim size verdiğim nimeti hatırlayın. Sizden aldığım ahdi yerine getirin.. Ki ben de size verdiğim ahdi yerine getireyim. Ve sadece benden korkun."***

*** *"Elinizdeki Tevratı tasdik edici olarak indirdiğim Kur'ana inanın; onu inkâr edenlerin ilki olmayın. Sakın ayetlerimi düşük bir bedelle satmayın.. Ve gerçek manada benim azabımdan sakının.."***

*** *"Ey İsrail oğulları! Benim size verdiğim nimeti hatırlayın; benim sizi diğer insanlardan üstün kıldığımı da hatırlayın."***

[Abdülaziz Hocaya göre; bu üç ayetin gereği olarak dünyadaki bütün Yahudiler, Müslüman olmalı! Hâlbuki bu ayetlerde İslâm'a girme meselesi yok; sadece dindar, medeni ve ehl-i kitap oldukları için Kur'anı inkâr etmemeleri ve ona inanmalarının gerekliliği vurgusu var. Ayrıca bu üç ayet İslâm' ile ilgili olmayan ve yalnızca Yahudileri ilgilendiren yedi tarihî ve ontolojik hakikati anlatıyor; şöyle ki:]

Bu üç ayetin tefsirinden önce: Kısa Bir Giriş

İnsanlık vahşetten medeniyete, medeniyetten dindarlığa, dindarlıktan şer'i hukuk ve ilkelere göre kurulan önce dindar devletlere, sonra dindar imparatorluklara gelinceye kadar; binlerce sene geçmiş ve çok büyük tecrübeler edinmiştir.

Demek insanlığın en zirve hali, Bakara 47'de ifade edildiği üzere; İsrail Oğulları olmakla, diğer insanlara göre ekstra üstünlükler ve meziyetler kazanma halidir. İsrail Oğulları (Benî İsrail) Yahudilere ve belli bir ırka has özel bir isim değildir. Karen Armstrong'un da belirttiği gibi bu kelime, Müslümanlık ve Hıristiyanlık gibi bir sıfat isimdir. Tam manası ise, dindar ve medeni millet demektir. Hemen hatırlatalım ki; Tevrat'ta ve Kur'anda geçen isimler, tarihî şahıs isimleri değildir. Bu mesele Tarih, Antropoloji, Biyoloji gibi disiplinlerden, Tevratın analizlerinden ve Jung'un arketipler hakkındaki çalışmalarından çok net olarak anlaşılıyor. İşte bu ilkeye göre:

Yakub, yarı sakat (yani biraz eksikliği olan) beyaz insanı temsil ediyor. Onun Edom isminde bir abisi var. İshakın maddi ve manevi mirası, Edomun hakkı iken; küçük bir hile ile bu miras Yakuba geçiyor. Yakub bir gece (karanlık ve eksikleri olan bir dönemde) Allah ile güreşiyor ve onu yeniyor. Bu başarıya ödül olarak onun ismi, artık İsrail oluyor. Yakubun Allah'ı yenmesi, muhal olduğundan ve Sami diller gramerinde isim tamlamasının birinci kelimesi atılabildiği için o cümlenin manası şöyle çıkıyor: ***Normal beyaz medeni insan, Allah'ın tabiat âlemine koyduğu bazı eksiklikleri ve sosyal hayata konulan açlık, soğukluk, hastalık gibi yasaları yenince ve bu sayede sakatlığını giderince artık İsrail oluyor.***

Dünya tarihinde din ve medeniyeti ayırmadan ilk olarak yaşayan onlar olduğu için; bu sıfat isim (Benî İsrail) Yahudiler için kullanılmıştır. Tevrattan anlaşıldığı kadarıyla daha sonra bu ismin müsemması, Arab-Abbasi dindar medeniyeti oluyor. Daha sonra Osmanlıların dindar medeniyeti, bu üstün manayı yaşıyor. Şimdi ise eksik ve yarım da olsa Avrupa medeniyeti bu manayı temsil ediyor. Evet, Yakub medeni, beyaz insan demektir. Onun 12 oğlu, 12 büyük milleti temsil ediyor. Mesela; **Yusuf,** Müslüman Arapları ve İslâmiyeti temsil ediyor. Bunun yanında Bünyamin Müslüman Türkleri ve tasavvufu temsil ediyor. Tevrat/Tekvin, 49/27'de, ***Bünyaminin alameti kurttur; ganimetle geçinir,*** deniliyor. Bu ise, Türklerden başkası değildir. Türkler siyaseten Arapların kardeşi oldukları gibi; tasavvuf ve maneviyat da İslâm' ve Şeriatın kardeşidir.

Bir Hatırlatma: Bütün insanî medeniyetin ilk aşamalarını Âdem temsil eder. Yine bütün insanlığın genel olarak ilk dindarlığını Nuh temsil eder. Fakat Yahudiler, kendilerini genel insanlıktan üstün gördükleri için; onlar medeni ve insanî birikimlerini Yakub (İsrail) ile dinî ve hukukî medeniyetlerini de Musa ve onun yardımcısı olan Harun ile ifade ediyorlar. Âdem ve Nuh seviyesinde kalan diğer insanları aşağı görüyorlar. Diğer dindarlara Nuhî diyorlar; onlardaki medeniyet ve dini, az gelişmiş olarak görüyorlar.

İşte gelin Bakara suresinin şu üç ayetini, girişteki bu bilgi çerçevesinde okuyalım, Kur'anın bütün tarihi ilgilendiren bir kısım mucizeliklerini görelim:

2/40. Ayet: ***"Ey Beni İsrail (dindar medeni millet) başta din, zenginlik medeniyet ve ilim olmak üzere size verdiğim özel nimetimi hatırlayın. İlahî ahid denilen vahiy ile size gelen antlaşmamı yerine getirin. Ben de size olan antlaşmamı (sizi Beni İsrail yani dünyaya lider yapma sözümü) yerine getireyim. Bu üstünlüğün ve liderliğin en önemli sebebi de sizin gerçek manada Allah'ı bilip sadece ondan (onun azabından) korkmanızdır."***

[Sizin tarihî mahiyetiniz ve asıl göreviniz bu yüce kutsal hakikatler iken; sizler hem Tevratı (ahdimi) yaşamıyorsunuz: Yerine getirmiyorsunuz. Hem de elinizdeki Tevratı tasdik eden ve ondaki bilgileri içeren Kur'anı inkâr ediyorsunuz.]

2/41. Ayetin Özet Manası: (Siz Yahudiler! Dört büyük günahınız, sizi Benî İsrail (dindar-medeni millet) olmaktan çıkarıyor:)

a) Kâfir ve müşriklere karşı sizi, dininizi ve kültürünüzü koruyan, Tevratı tasdik eden Kur'ana inanmıyorsunuz.

b) Tam aksine diğer milletler içinden en evvel siz onu inkâr ediyorsunuz. Onun imhası için diğer bütün milletlerden fazla siz uğraşıyorsunuz.

c) Bütün kâinat değerinde olan, insana dünyevî ve uhrevî her nevi saadeti temin eden din hakikatini üç beş kuruşa satıyorsunuz.

d) Dünyada bela, musibet, katliam, kıtlık, hor görülme gibi musibetlerin mahiyetini en çok siz bildiğiniz halde, bu gibi musibetlerin bir daha başınıza gelmemesi için hiç sakınmıyorsunuz. Sürekli olarak Allah'a isyan ediyorsunuz.

2/47. Ayet: ***"Ey İsrail Oğulları, başta Tevrat ve din olmak üzere tarihte sizlere verdiğim nimetleri hatırlayın (onları yaşayın.) Sizi bu nimetler sayesinde diğer bütün insanlardan üstün kıldığımı da hatırlayın." (Bu üstünlüğün altyapısını ve sebeplerini hazırlayın. Ben, sizi bir daha Benî İsrail yaparım.)***

İlahî Sorumluluk, Ahid ve Misak Hakkındaki Üçüncü Yer: Araf, 155-159

Kur'an, ehl-i kitabın kendi dinlerini bırakıp İslâm' dinine girmelerini zorunlu kılmadığı halde onların İslâm'a girmesi onlar için daha hayırlı olur; çünkü bu takdirde kendi kitaplarındaki hakikatleri daha güzel ve daha iyi yaşarlar, diyor. (Al-i İmran, 110)

Bu konuda Al-i İmranda Hıristiyanlar için çok açık ve güzel tavsiyeler vardır. Yahudiler için ise Araf, 155-159. ayetleri görüyoruz. Şöyle ki:

"Bizimle buluşmak için Musa, kendi kavminden yetmiş adamı seçti. Onları titreme tutunca Musa: Ey Rabbim isteseydin, daha önce beni de onları da helak ederdin. (Ne yapayım; benim kavmim senin sonsuzluğunu ve aşkınlığını anlayamıyorlar. Seninle buluşunca titremeye başladılar.) Sen, kafaları sonsuzluğu kavramayan bu beyinsizler yüzünden bizi helak mi edeceksin..?! Senin insanları böyle seviye-seviye, değişik-değişik yaratman, imtihan içindir. [Fitne kelimesi burada imtihan manasındadır.]***Sen bu imtihanı hakkaniyet prensibi ile işletiyorsun. Bu hakkaniyetin sonucu olarak istediğini saptırıyor, istediğini doğru yola koyuyorsun.***

Sahibimiz sensin. Bu imtihanın birinci kanadı olan günahlarımızdan dolayı bizi bağışla ve bu imtihanın ikinci kanadı olan iyilikler için sen bizi başarılı [Rahmet Kur'anda, Allah'ın varlıkları yaratması ve insanlara başarı vermesi manasındadır.] ***kıl."***

Sen dünyada da bize güzellik nasip et; ahirette de.. Biz sana yöneldik, (hudna) [Bazı müfessirlere göre Yahudi ismi buradan gelir. Yani Yahudi kelimesi, Allah'a yönelen millet demektir.] ***dedi. Allah, Dünya ve hayat imtihan yeri olduğu için bazıları kaybeder, bazıları kazanır. Ben, azabımı, kaybedenlerin başına getireceğim. Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır. Ben bu rahmetimi, kendilerini günahlardan koruyan, zekât veren ve ayetlerime inananlara nasip edeceğim:"***

"İşte bu güzelliklere sahip Yahudiler (ve Hıristiyanlar) kendi kitaplarında; Tevrat ve İncilde adını gördükleri bu Ümmi ve Resul Peygambere uyarlar. (Bu peygamberin onlara hiçbir zararı yok. Sadece) onlar için iyilikler emreder, onları iğrenç ve haram şeylerden men eder. Temiz ve hijyenik olan her şeyi onlar için helal kılar. Pis ve zararlı olan şeyleri onlara haram eder. İmtihan ve gelişme için, eski şeriatlerinde var olan ağır yük (aglal) ve sorumluluğu (ısır) kaldırır. Bunlardan kim bu Peygambere inanır, onu destekler, ona yardım eder ve ona inen nura (Kur'ana) inanırsa onlar gerçekten kurtuluşa ererler."

[Evet, bu 157. ayette anlatıldığı gibi; Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin şeriatı, diğer şeriatlardan daha güzel bir şekilde bu asra uyar. Gelen 158. ayette de anlatıldığı üzere; onun getirdiği iman ilkeleri ve bilgileri, daha net ve daha anlaşılırdır; ilmin egemen olduğu çağımıza daha güzel hitap ediyor. Şöyle ki:]

"Ey insanlar, ben hepinize gelen, Allah'ın elçisiyim. Allah sonsuz ve aşkındır. Bu görünen varlık âlemi, onun ortağı ve onu sınırlandıran bir şey değildir. Sadece onun mülküdür. Çünkü Allah'tan başka tapılmaya layık hiçbir şey yoktur. (Sadece o sonsuzdur.) Sonsuz olduğu için dirilten ve öldüren sadece O'dur. Ey insanlar, ümmi olduğu halde böyle sonsuz bir Allah'a imanı bilen ve bulan ve her birisi bir bilim dalı demek olan Allah'ın kelimelerini (yasalarını) uygulayan bu Peygambere iman edin. Ve ona uyun gerçek hedefinize varırsınız."

Allah'ın bu ayetleri, sizin için daha iyisini tavsiye etmektir. Yoksa eski dininizi bırakmak zorunda değilsiniz. *Nitekim Musa'nın kavminden (Yahudilik dinini yaşayan:) hakkı gösteren ve adaleti yerine getiren bir ümmet (toplum) vardır.*

Hulasa: *Bu ayetlerden anlaşıldığı üzere;* ***ahid,*** *Allah'ın bir millete vahiy ve din göndermesi; bu milletin de bu dini kabul etmesi şeklinde gerçekleşen antlaşmadır.* ***Misak,*** *bu vahiy ve dine muhatap olan milletin dini somutlaştırmak ve sınırlandırmakla onu kısırlaştırmayacağına ve bu dinin yeni peygamberlerle devam edeceğine inanıyoruz, diye söz vermesi demektir.* ***Isır*** *ise, ağır sorumluluk demektir. Evet, semavi bir dine inanmak, onun soyut ve sonsuz mahiyetini anlamak, insana büyük sorumluluk yükler. Çünkü kişinin makamı yükseldikçe sorumluluğu artar..*

Beşinci Madde:

Eski Kutsal Kitaplarda Muhammed'in Geleceğini Haber Veren Metinlerin Analizi:

Al-i İmran, 81. ayetin tefsirinde gördüğümüz gibi; din ve vahiy kâinatın aklı ve ruhu olduğu için, genelde dinî ilkeler ve bilgiler, hem soyut hem sonsuzdurlar. Toplumlarda halk ve avam kesimi bu sonsuz ve soyut hakikatleri, somutlaştırmakla, sınırlandırmakla ve içlerine bencillik koyup, son din bizim dinimizdir, en mükemmel din bizim dinimizdir, demesin, dini ve dinî yaşama bağlı olan dünya hayatını bozmasın diye gelen her bir peygamber, kendilerinden sonra peygamberler geleceğini haber vermişler. Onlardan sonra gelen nesiller, sahte kişilere kanmasın, diye gelecek olan peygamberlerin bir kısım niteliklerine işaret etmişlerdir. Mesela Tevratta Hz. İsa'yı müjdeleyen onun bazı niteliklerine işaret eden birçok yer var.

İşaret diyorum. Çünkü eğer bu haberler ve verilen müjdeler, yüzde yüz açık ve net olsalar, haklı-haksız, ahlaklı-ahlaksız herkes inanmak zorunda kalırdı. İmtihan sırrı bozulurdu. Hz. İsa İncilde dünyanın imtihan için kurulduğunu, hak edip etmemek Allah için önemli olduğunu defalarca dile getirdiği gibi; Kur'anda yirmi yerde geçen ***Allah, istediğini saptırır, istediğini doğru yola getirir,*** mealindeki cümlelerin tamamı, imtihan ve hakkaniyeti anlatan ayetlerin içinde geçmesine rağmen; cımbızla cümle seçenler, ayetleri söz diziminden ve bağlamından koparanlar, bu cümleleri cebre ve dolayısıyla zulme delil yapıyorlar.. Abdülaziz Hoca ise, ayetlerin söz dizimini ve bağlamını bilecek kadar bir bilgiye sahip olmadığı ve Allah insanlara zulmediyor vehminden kurtulmak için Arap diline ve gramerine aykırı bir şekilde bu ayetlere meal veriyor.

5. Şua'nın Mukaddimesinde; semavi kitaplardaki Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin geleceğini haber veren kısımlar, herkesin anlayabileceği kadar açık değiller, işaret tarzındadırlar. Yoksa eğer tam açık olsalar imtihan ve mükellefiyet sırrına aykırı olur, deniliyor.

İşin hakikati böyle iken Müslümanlar bu konuda o kadar aşırı gidiyor; yanlış ve ilgisiz bilgiler veriyorlar ki; ilim namına, din namına, İslâm' namına; insan utancından yerin dibine batıyor. Müslümanların bu konudaki kitap ve makalelerine baktığınızda nerede ise yüz tane işaret ve ihbar var imiş, diye gösteriyorlar. Hâlbuki 20 yıldır, Tevrat ve İncili inceliyorum. Dedikleri tarzda üç yerden başka hiçbir işaret yoktur. O üç yer şunlardır:

1) ***"Yahudiler için kardeşleri arasından (ey Musa) senin gibi bir peygamber çıkaracağım. Sözlerimi onun ağzına koyacağım."*** (Tesniye, 18/18-19)

Bu işaretin Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve selleme baktığının üç delili:

a) Araplar (İsmaililer) Yahudilerin amcaoğulları yani kardeşleridirler.

b) Hz. Muhammed de Hz. Musa gibi hukuk, şeriat ve devlet adamı idi.

c) Kur'an, Allah'ın sözü olduğu halde; Hz. Muhammed'in ağzı üzerinden söylenmiştir. Fakat binler mucizevî yönüyle Allah'ın sözü olduğu görülüyor.

Hıristiyanlar, bu ayet Hz. İsa'yı haber veriyor, dese de bu iddia doğru değildir. Çünkü bu üç vasıf Hz. İsa'da yoktur. Nitekim İncil ve Kur'anın (4/171) belirttiği gibi; İsa vahiy almadı. Kendisi zaten canlı bir vahiy *(kelimetün minallah ve ruhun minh)* idi..

2) ***"Rabb, Sinadan geldi. Ve onlara Sair'den doğdu. Ve Faran dağından parladı."*** (Tesniye, 33/2)

Bu ayet, üç cümlesiyle Musa'nın, İsa'nın ve Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin Allah tarafından gönderildiklerini ve peygamberliklerini haber veriyor. Evet, Faran kelimesinin Mekke ve Arabistan Çölünün ismi olduğunu bizzat Tevrat söylüyor. Faran kelime olarak çok sıcak yer demektir.

3) ***"Benim gitmem sizin için hayırlıdır. Çünkü ben gitmezsem Periqlylos (çok övülen= Ahmed) size gelmez. Fakat gidersem onu size gönderirim. O geldiği zaman günah için, salah için, hüküm için dünyayı ilzam edecektir....."*** (Yuhanna, 16/7-13)

Hıristiyanlar, Periqlytos, Ruhul-kudstür dese de; bu söylemleri, ayetin anlattıklarına uymuyor. Çünkü Ruhul-kuds, insanları yargılamaz ve cezalandırmaz. Ayrıca geçen 2000 yılda böyle bir şey hiç olmadı. Buna mukabil tarihte ve bugün de din namına insanları ilzam eden yani mükâfatlandıran ve cezalandıran en büyük Peygamber Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem ve onun canlı dini ve şeriatı olmuştur.

Abdülaziz Beyin anlattığına göre Hind kutsal kitaplarından olan Vedalar sayfalarca ve açıkça Muhammed'in geleceğini müjdeliyormuş. Hintli Müslüman bir âlim, bu müjde ve haberleri toplayıp yazdığı siyer kitabına (Rahikul-Mahtuma) koymuştur. İsimlerini verdiği Hind kutsal kitaplarının orijinallerine ulaşma imkânım olmadığından bir şey söyleyemiyorum. Fakat üç itirazımı burada dile getirmek istiyorum:

1) Bu kadar açık müjde ve ihbarlar, imtihan ve teklif sırrına aykırıdır.

2) Eğer bu kadar açık müjdeler o kaynaklarda var olmuş olsaydı; bütün Hindistan şimdi elli kere Müslüman olmuştu.

3) Müslümanların, Tevrat ve İncilde var saydıkları müjde ve haberler hakkında o kadar large, ciddiyetsiz, yanlış ve hatta saptırma olan kitap ve makalelerini hatırlayınca galiba bu sefer,

bu gibi ilmî saptırma ve ciddiyetsizlikleri Hind kaynakları üzerinden yapıyorlar, diye bende bir kanaat oluşuyor.

Ben Ulusal Medya Grubuna cevap verirken; Kur'anın haber verdiği üzere; Tevratın muharref olmadığını, gaybî ve metafizik (arketip) konuları anlatan semavi bir kitap olduğunu, Tevratta geçen bilgilerin mucizeliğini, metin analizinden anlayan herkese gösterebileceğimi gördüm. Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemi müjdeleyen yani gelecek diye haber veren bu üç yerden çok daha açık ve yüzde yüz delil olabilen sekiz-dokuz bap buldum. Tevrat, zamanlar üstü vahiy olduğundan bu bölümler, biri gelecek, şunları yapacak, nitelikleri şunlardır, demiyor da, konuyu olmuş bitmiş olarak mazi kipi ile anlatıyor.

Tevratın bu bapları, dikkatle gaybî literatüre göre incelendiğinde iki şık önümüze geliyor: Ya bunlar Hz. Muhammed'in yaptıklarının ve özelliklerinin ifadesidirler, denilecek. Veya bunlar anlamsız, mitolojik hurafe ve uyduruk hikâyelerdir, denilecektir. Bu baplar üzerine yaptığım yorumları, İstanbul'daki Hıristiyanlar ile paylaşınca bu tarz izahların olumludur; fakat bizim birden bu anlayışa geçmemiz kolay olmaz, dediler. Evet, yaptığım yorum ve analizler, kabul edilmediğinde, o bapların saçma hikâyeler olduğu ortaya çıkıyor. Bu ise 2000 sene boyunca kutsal kabul edilen bir kitap için söylenemez. Ve söylenmemeli..

Altıncı Madde

Varlığın bilinci demek olan, Allah'tan gelen vahiy ve dinî hakikatler bu kadar güzel, evrensel ve mucize iken; insanların çoğu cahil olduğu için onları somutlaştırmakla, sınırlandırmakla ve içlerine bencillik katmakla o değerleri öldürmüş oluyorlar. Haliyle kaldırılması hiç mümkün olmayan bir cenaze ortaya gelmiş oluyor.

Bu cenazenin kaldırılması mümkün olmayınca dinler, cemaat ve tarikatlar sürekli olarak birbiriyle uğraşıp duruyorlar. O kadar geniş bir cephe açılıyor ki; onda her türlü sözlü silah kullanılıyor. Bütün bu sözlü silahları insan kaleme alsa birkaç cilt kitaba sığmaz. Fakat burada dört tanesine değinip bir miktar analizlerini yazacağım. Şöyle ki:

1) Müslümanlar, sürekli olarak Hıristiyanlar, teslisçi (üçlemeci) olduklarından müşriktirler, düşmanlarımızdırlar; dolayısıyla yemekleri de yenmez, kızlarıyla da evlenilmez, diyorlar. Bu makalede gösterdiğimiz başta Maide 5. ayet olmak üzere yirmi küsur ayeti (bilmeden) inkâr etmiş oluyorlar. Hiç düşünmüyorlar: Kur'anın indiği günlerde de Hıristiyanlar üçlemeci idi. Buna rağmen Kur'an onları ehl-i kitap kabul etti. Fakat manası (İsa'nın söylediği manada) doğru ama yanlış anlaşılan o meseleyi, Maide suresinin dört-beş ayeti ile tashih etti. Şöyle ki:

Kur'anın yüz küsur ayetiyle ve İncilin bu üçleme meselesiyle bildirdiği gibi; eğer inananlar, Allah'ın sonsuzluğunu, varlığın birliğini kabul etmezlerse, helal-haram kavramına tam riayet etseler de imanları, onların cennete girmesine yeterli olmaz. Gerçekten eğer Allah'ın varlığı sınırlı ve somut bir varlık ise veya belli bir mekân ve âlemde ise, böyle bir varlık, Allah (tapılmaya layık tek hakikat) ve Yaratıcı olamaz. Bu mesele o kadar bedihidir ki; varlığı, fenleri ve sonsuzluk kavramını bilen çağdaş ilim adamları, sınırlı bir Allah'a inanan dindarlar ile alay ediyorlar; onları 2×2=7 diyen çocuk beyinli olarak görüyorlar. Allah inancı başarısız bir hipotezdir, diye kitaplar yazıyorlar.

Hz. İsa, bu problemi üçleme formülü ile çözdü; şöyle ki: Varlık, Allah, metafizik âlem (ruhul-kuds) ve oğul (mevcud maddi âlem) tarzında algılansa da aslında varlık birdir. Bu sonsuzluğu bilmeyenler, tam iman etmiş olamazlar, dedi. Hıristiyanlar ise, bu derin ve ontolojik meseleyi

anlayamadıkları için; kâinatı ayrı bir varlık olarak gördüler; Kâinatı Allah'ın logosu ve yasaları olarak değil de şeytanın içinde cirit attığı bir alan olarak kabul ettiler. Allah'ı, ruhul-kudsu ve oğul dedikleri (Allah'ın vahyi demek olan) İsa'yı sınırlı ve yarı somut varlıklar olarak algıladılar; bu üçlü ve sınırlı algıyı iman ilkesi yaptılar. Yüzde yüz doğru ve birçok meselenin anlaşılmasına anahtar olan bu bilgiyi, hiçbir şeyi çözemeyen, din hakikatini hurafelere ve asla inanılmaz bir hale sokan bu meseleyi, 2000 yıldır, insanlığın kafasını yoran bir problem yaptılar.

Yeni Papa, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez'i ziyaret edince; Görmez Hoca, İslâm' ve Hıristiyanlık siyaseten bir araya gelebilir. Ama dinen asla.. Çünkü tevhid ve üçleme bir araya gelemez, dedi. Siyasetten de tevhitten de teslisten de hiçbir şey bilmediğini bildirmiş oldu.

Evet, insan hakikatini ve beynini inceleyen psikiyatrlar da ruh, beden ve bilinç birliğini kabul etmediğimiz takdirde hiçbir şeyi izah edemeyiz, diyorlar. İnsan hakikatinin bu üç boyutunun birliği manasına ilaveten İsa'nın anlattığı manada üçleme meselesinin bir manası daha var: ***Tabiat, din ve insanî değerler birdir.***

Üçlemeden dolayı Müslümanların çoğu, Hıristiyanları düşman ve müşrik kabul ediyor. Fakat kendileri bu ontolojik meselede öyle büyük bir yanlışa düşmüşler ki; insana Hıristiyanların dindarlığı Müslümanlarınkinden daha evladır, dedirtiyor. Çünkü bu meselede Müslümanların kaybı Hıristiyanlarınkinden daha fazladır. Şöyle ki:

a) Müslümanlar Allah'ın sonsuzluğunu ve soyut oluşunu anlatan ayetleri anlamayınca (ki Arapların düşüncesinde soyut ve sonsuzluk kavramları yok) ve sapıklara karşı İslâm' dinini korumak için Aristo felsefesini tamamıyla esas alınca, Hıristiyanlarınkinden daha zararlı bir teslise (üçlemeye) girdiler. Varlık üç katmandır, dediler.

1) Allah, sıfatlar, isimler ve arş tabakası

2) Ruhaniyat ve gayb âlemi tabakası

3) Tabiat denilen şu fizik dünya..

Demek en sağlıksız üçleme inancı, varlığı bu tarzda üç ayrı tabakaya bölmektir. Maalesef bu bölücü üçleme inancı, Hıristiyanlığı da İslâmiyeti de hayatın bütün alanlarının dışına itmiştir.

b) Müslümanlar, bu müzmin, öldürücü fakat görünmez ve bilinmez üçleme moduna girince İslâm' dinini tabiat ilimlerinden ve insanî değerlerden ayrı gördüler. Din Allah'tan gelmiş bir haktır, tabiî ve insanî normlar ise, şeytanî oldukları için küfürdürler, dediler. Bu bölücü gizli üçleme inancı ile her şey bitmiş oluyor. Çünkü İslâm'ın bütün hakikatleri -doğru oldukları halde- hurafe olarak algılanırlar. Bugünkü Müslüman ve Hıristiyanların varlık algısı, böyle bir sapmanın varlığına açık ve net bir delildir. Evet, tabiat ilimlerine ve insanî değerlere zıt olarak algılanan bir din, (o dinin aslı her şeyiyle hak ve doğru olduğu halde) yüzde yüz hurafelere dönüşür. Evet, hangi din, kendini tabiî ilimlerden ve insanî değerlerden farklı ve onlara zıt görüyorsa; o din, intihar etmiş sayılır. Çünkü bu takdirde hiç kimse varlık ve hayat hakikattir; varlık ve hayatta anlamsızlık yoktur, diyemez. Buna göre Mehdi de gelse, İsa da inse hiçbir şey değişmeyecektir. Hâlbuki Kur'an, ***İslâm' dini, fıtratın bizzat kendisidir,*** diyor. (30/30)

Evet, buna göre Abdülaziz Hocaya katılmamak mümkün değil. Çünkü ısrarla Mehdi yoktur, İsa inmeyecektir, İsa'nın inmesi Kur'ana aykırıdır, diyor. Fakat dikkatle dinlediğinizde bir

şeylerin arada kaybolduğunu görüyorsunuz. Çünkü Mehdi yoktur, İsa gelmeyecektir, derken satır arası bu işi ben halledeceğim. **Kur'anı doğru anladığımız için çok kısa bir zaman içinde Kur'anı ve İslâmiyeti dünyanın başına geçireceğiz,** diye söylediğini anlıyorsunuz.

Müslümanları böyle bir üçlemeden ve eksik imandan kurtarmak için Mevlana Celaleddin-i Rumi ve İbn Arabî gibi büyük düşünürler çok çırpındı iseler de İbn Teymiye, İbn Kayyim El-Cevziye gibi Selefilerin öncüleri, bunlara fırsat vermediler. Şimdi de Allah'ı gökte, tahtta oturan bir varlık olarak gören sözde Selefiler, petrol paraları ile bu akıl almaz meseleyi (inanç tarzını) bütün insanlığa dayatıyorlar; dinin yanlış anlaşılmasından dolayı mağdur olan ehl-i ilmi ve ehl-i fenni din ve maneviyattan soğutuyorlar.

Selefilerin müttefiki olan Hoca, bu ontolojik analizleri dikkat ile okusun, kim muvahhit, kim müşrik, kimin Yahudi uşağı, kimin hain olduğuna; kimin dine zarar verdiğine ve kimin hizmet ettiğine kendisi karar versin. Kendisi 30 sene boyunca fetva eminliği icra etti. Emekli olunca da o fetvalar yanlış imiş; hiç biri Kur'ana uymuyor, diyerek TV'lerde programlar yapıyor.

Hemen hatırlatalım ki; Kur'an yüzer ayetiyle Allah'ın sonsuzluğunu; her yerde hazır ve nazır olduğunu sarahaten söylediği gibi; çoklarının Allah'tan ayrı bir varlık saydığı kâinatın ve benlik sahibi insanların Allah'ın mülkü ve kulları olduğunu; Allah'ın varlık devletinin içinde olduklarını, onun ortağı olmadıklarını söylüyor. Varlığın bu boyutuna gayrullah (Allah'ın dışında olan) diyor. Fakat bir şeyin gayrullah olması, o şeyin sınırlı ve somut olması demektir. Onun için sınırlı ve somut şeylere tapmak putperestliktir; tapılmaya layık yalnızca Allah'tır, denilmiş. Çünkü sadece Allah (ulûhiyet boyutuyla) sonsuz ve soyuttur. Demek manası itibarı ile sonsuz ve soyut olan dini somutlaştırıp bir tek numuneden ibaret bilmek, putperestliktir.

2) Varlığı, ontolojiyi, zamanın mahiyetini, fizik ve metafizik âlemlerin farkını bilmeyen hatta fenleri bilmedikleri için kâinattaki nedensellik ve nasıllık niteliklerini bilmediklerinden maddi sebeplere hakiki tesir veren; Allah'ın mutlak hâkimiyetini, yaratıcılığını ve aşkın varlığını anlamayan bazı zavallıların, kendileri gibi düşünmeyen diğer insanları müşriklikle itham etmeleri o kadar komik, o kadar yanlış; o kadar zalimce bir yargılama ve dayanaksız bir fetvadır ki; ben bir Müslüman olarak dinlerin, cemaat ve tarikatların bu tarz kültürel ve inanç anarşizminden utanıyorum..

Evet, varlıkta bir ilke var: Bir şey ne kadar değerli ise onun zararları yani yan tesirleri de o kadar büyük olabilir. Evet, bu kural din için de geçerlidir. Çünkü varlık ve hayat, imtihan ve gelişmeye yönelik olduğundan her şey iki yönlüdür ve her şey risk içerir. Demek din de ya kaybettirir veya kazandırır. Demek dinde de risk var. Fakat onda bir oranında..

3) Abdülaziz Hoca gibi yüzeysel Müslümanların bir söylemi de Tevrat ve İncilin muharref olduğudur. Evvela bu iddia, Kur'ana aykırıdır. Kur'anda böyle bir ayet yoktur. Tam aksine o kitapları öven yüzlerce ayet var. Burada 20-30 tanesini gördünüz. Kur'anın ***Yuharrifunel-kelime*** gibi cümlelerinin maksadı ise, Tevrat ve İncil değildir. Yahudiler özellikle münafıklar, Hz. Muhammed'in bazı sözlerini alıp onları saptırıyorlardı, manasındadır. Hasan-ı Basri bu ayetleri böyle tefsir etmiştir.

Ayrıca Yahudiler bazen Tevrattan ayetler seçip kendi keyiflerince yorumluyorlardı. Demek tahrif, kitabı kesmek (ilave ve çıkarma yapmak) şeklinde değil de, saptırma ve yorum tarzında idi. Kırk senedir dil, edebiyat, müsbet fenler ve İslâm'î ilimler ile meşgulüm.

Abdülaziz Hocanın Kur'an üzerinde yaptığı çalışma ve sohbetleri nazara aldığımda birçok yerde bu manada onun da tahrifat yaptığını gösterebilirim. Kendisi Hıristiyanlara, Yahudilere, İslâm'î cemaat ve tarikatlara ***tencere dibin kara*** diyor. Ama kendisi tamamen kara; sadece dibi değil.

İngilizler, Hindistan'da Müslümanları Hıristiyanlaştırmaya çalışınca, Rahmetullah-ı Hindi, Kitab-ı Mukaddesin muharref olduğuna dair İzharul-Hak isminde bir kitap yazdı. Kitab-ı Mukaddesin tahrif olduğuna delil olarak yüzlerce çelişkiyi tespit etti. Sultan Abdülhamid, Müslümanları, misyonerlerin yoğun telkinatından kurtarmak için bu kitabı Türkçeye çevirtti. Maalesef Said Nursi de İzharul-Hakka dayanarak Risalelerinde Kitab-ı Mukaddesin muharref olduğunu söylüyor.

Fakat Rahmetullah-ı Hindi'nin bütün bu tespitleri, Kitab-ı Mukaddes tarihî malumat olduğu takdirde geçerlidir. Hâlbuki bu makalede bile bir miktar gördüğünüz gibi; bu Kutsal Kitap tarih değildir. Bütün insanlığın geçmiş ve geleceği ile beraber, antropolojik, sosyolojik ve arketipal ifadesidir. Bunun ispatı için 20 küsur makale yazdım.

Bu konuda bana, neden eski büyük âlimlere muhalefet ediyorsun, demeyin. Çünkü Kitab-ı Mukaddesin tarih olmadığı, bütün yönleriyle insanlığın tamamını dile getiren metafizik ve gaybî (arketip) değerleri anlatan semavi bir kitap olduğu meselesi, yeni anlaşılan bir şeydir.

Evet, 1950'lerden sonra bilinen DNA ve Kuantum Fiziği gibi yeni bilgileri kullanan âlimler, bu yeni bilgileri bilmeyen eski âlimlere muhalefet etmiş sayılmadıkları gibi, onlara saygısızlık da etmiş olmuyorlar. Sadece zamanın gereği olarak ilmi tamamlamış oluyorlar.

4) Dindarların en büyük yanlışlarından biri de kendi hakkaniyetlerini, başkasının yanlışına ve batıl oluşuna bina etmeleridir.

* Hâlbuki başkasının yanlışı, onun doğruluğuna delil olamaz. Ne ilmen, ne mantıken, ne de usul olarak.

* Bu tarz saçma iddialar genellikle karşı tarafın söylediklerini araştırmadan, maksadını sormadan, karşı tarafın tüm söylediklerini bir bütün olarak nazara almadan dile getiriliyor. Bu tarz cımbızla cümle seçip onu ağıza sakız yapmak, hem iftiradır, hem ahlaksızlıktır.

Bu dördüncü noktadaki hastalık sadece Müslümanlara has bir şey değildir. İnsanlığın düşünce ve ilim tarihini çürüten bir mikroptur. Bu mikrobu öldürmek için Aristo yedi başlı bir ilim sepeti hazırladı. Birçok kutsal semavi kitap indi. Bu kitaplar sayesinde ilimler avam ve halka bile indi.

İnsanlar eğer bu iki paketteki bilgileri tam kullanırsa ve modern fenleri iyi derecede öğrenip onları düşüncelerine ölçü yaparsa; ilim ve düşünce dünyası bir derece sağlıklı bir yapıya girer. (Modern fenler, diyorum. Çünkü bu fenlerdeki ölçüleri bilmeyenler, Aristo'nun (veya başka feylesofların) sepetindeki çürük elmaları göremezler. Kutsal kitapları dahi yüzde seksen-doksan civarında yanlış anlarlar. Bugün olduğu gibi dinî, dünyevî hatta fenni ilimler yine spekülasyon, iddia ve hurafelere dönüşür. Bazıları merak edebilir; ilimler özellikle kutsal kitaplar, nasıl hurafeye dönüşür.. Evet, burada değindiğimiz ölçülere riayet edilmediğinde, fenler dahi hurafeye dönüşebiliyor. Nitekim bazı ilim adamları, kâinattaki diyalektik özelliği ve sonsuz soyut bilinci çiğneyerek varlık âleminde maddeden başka hiçbir değer yoktur. Soyut ve manevi değerler yanılgıdır, saçmalıktır, diyebiliyorlar. Din namına piyasaya sürülen hurafelerden bin kat daha katı hurafeler üretmiş oluyorlar.

Bununla beraber bu gibi ilmî çürüklerden kurtulmak için; hakikati aramayı, bulmayı ve yaşamayı aşk derecesinde seven bir kısım bilim adamları, iki yeni ilmî disiplin kurdular:

- Ontoloji - Epistemoloji

Ontoloji, ilmül-vücud (varlıkbilim) demektir. Eşyanın mahiyetini, yapısını, varlık sistematiği içindeki yerini inceleyen bilim dalı.. Bu, öyle bir sur ve çerçeve çiziyor ki; insanın bilgileri içine dışarıdan hurafe ve yanlış virüsü kolay kolay giremiyor.

Epistemoloji, edinilen bilgileri tahkik edip onları zan olmaktan çıkarma ve o bilgilere kesinlik kazandırma disiplinidir. Tahkik ve kesinlik kazandırma şöyle olur: İlim adamlarının herhangi bir bilim dalından öğrendikleri bilgileri, diğer ilmî disiplinler eleğinden geçirerek o bilgileri kesin bir veri olarak kayıt altına alınca; mesele zan olmaktan çıkıp kesinleşiyor. Kur'an, zan müşriklerin özelliklerindendir, derken; buna mukabil tahkik ve tasdik (îkan) müminlerin özelliklerindendir, diye söylüyor.

Abdülaziz Hoca, metod olarak bu tarz üzere gitmediği gibi; bu gibi kavram ve disiplinlerden de bihaberdir. Buna rağmen TV'lere çıkıp İslâm'ı ve Kur'anı doğru anlayan tek kaynak benim, diyebiliyor. Artık Müslümanların ve dinin halini siz düşünün.

Bu makalede ele aldığım ayetleri, meal tarzında vermedim. Bazen ayetlerin söz diziminin, sentaksının ve bağlamının gösterdiği manaları yazdım. Dil bilenler, ayetlerin bu söz dizimini, gramerini ve bağlamlarını nazara aldığında rahatlıkla bu ayetlerde kastedilen mana budur, diyebilirler. Demek hiç kimse bunlar yazarın yorumlarıdır, diyemez. Lâfzen ayette olmayan verdiğim manaların kaynağını ve gerekçesini birçok noktadan gösterebilirim. Eğer muhatabım grameri, belagati, söz dizimini, kelime seçimini, cümle ve ayetlerin hatta bir bütün olarak Kur'anın bağlamını mana için kaynak olarak kabul ediyorsa..

Evet, Kur'anı küçük düşüren ve sadece kelime bazında çeviri yapan mealler, Türkiye'de dinsizliğin gelişmesinin en birinci sebebi olduğu, istatistiklerce tespit edilmiştir.

Yedinci Madde:

Abdülaziz Bey'in Bilgi ve Sosyal İmkânlarının Seviyesi

Dünyada Müslüman olmayanlar, Kur'an ve İslâm' dünyaya hâkim olacak; bize hayat hakkı kalmayacak, deyip korkmamaları için; Abdülaziz Beyin ilmî ve sosyal imkânlarının seviyesini burada beş madde olarak tespit edeceğiz. Aslında şahsi konular ile uğraşmak istemem. Fakat Abdülaziz Beyin söylediği konular, şahsi meseleler olmaktan çıkıp İslâm' Âlemini hatta bütün insanlığı ilgilendiriyor.

1. Madde: Abdülaziz Bey, Biyoloji, Antropoloji gibi disiplinleri hiç bilmediği için; ona göre (mecazî manada değil de) hakiki manada çamurdan yaratılan; 40 sene boyunca balçık olarak bekletilen bir Âdem var. Çağımızda bir kısım bilim adamları ve gazeteciler, dindarların bu yanlış bilgilerini bildiği için sürekli olarak ekranlarda onları sıkıştırıyorlar. **Siz dindarların ilk insan yaradılışı ve hayatı ile ilgili bilginiz böyle ise; demek Âdemin çocukları ensest ilişkide bulunmuşlardır. Eğer ensest olmasaydı, insanlık nasıl çoğalacaktı, mealinde bir soruyu sürekli olarak hocalara soruyorlar.** Bir gün Abdülaziz Bey de bu soruya muhatap oldu. İşi evirip çevirdi. Bir türlü cevap veremedi. En sonunda Âdemin çocuklarının ensest yapıp yapmadığı problemi size mi düştü. Siz kim oluyorsunuz, Allah'ın işine karışıyorsunuz; Kur'ana aykırı olarak soru soruyorsunuz, diye meseleyi kapattı. Bu konudaki onun ve ona

benzer diğer birkaç hocanın ilmî çaresizliğini ve komikliklerini görmek için Youtube sitesine girebilirsiniz. Burada bir-iki videoyu izledikten sonra din ve Kur'an hakkındaki korkularınız bitecektir.

2. Madde: Âdemi, yaratılışı ve evrimi tartışmak için bir akşam, Türkiye Bilimler Akademisi Üyesi Prof. Dr. Celal Şengör ile ekrana çıktılar. Kendisi, Âdemin yaradılışı ile ilgili Kur'anın ayetlerini komik ve bilimlerle çelişen bir şekilde anlattı. Bu uzun tartışmanın sonunda fen ilimlerini ve hakikati bilen insanlara: ***Her bir cümlesi, başlı başına bir mucize olan Kur'an, bu kadar mı hurafe ve bilimlerle çelişir bir şekilde anlatılır,*** sözünü söylettirmiş oldu.

Arada Celal Şengör'e; diğer hocalara bakma, asıl doğru anlayış benimkidir; sen bunu esas al, diyordu. **Çok sıkıldım; fakat Yaşar Nuri'nin Abdülaziz'e söylediği şu söz, bana bir derece nefes aldırdı**: Yaşar Nuri, bir TV programında Abdülaziz'e; **Profesörlerin çoğu sadece bir tek bilim dalını bilirler; diğer dallardan haberleri yoktur; sen de yalnız fıkıh bilirsin,** demişti.

3. Madde: Kendisi birkaç yıl önce Bakara, 171. ayet ile ilgili eski bütün tefsirleri ve mealleri yanlışlayan bir makale yazmıştı. Şimdi bu ayetin mealinin tartışmasına girmiyorum. Çünkü ayet hakkında çok farklı mealler verilmiştir. Fakat Abdülaziz Hoca o yazısında ve ardından benim onu uyaran yazıma verdiği cevap yazısında o kadar dil ve gramer yanlışları yaptı ki; insana ***Adamın dil seviyesi bu ise, bu hiçbir şey bilmez,*** dedirtiyordu. Mesela Arapçada *zehebe* gitti, demektir. *Zehebe bihi* ise, bir şeyi götürdü, demektir.

Aynen bunun gibi Bakara, 171'de geçen *naaka bihi* (çoban sürüsüne haykırdı) manasındaki kelimeyi, karga öttü diye çevirdi. Hâlbuki karganın ötmesi manasına gelen şekli *naaka bihi* değil de sadece *naaka'*dır. Ben onu uyardım; o bu uyarılarımı kabul etmedi. Bana cevaben bir yazı yazdı. Onda da yine birçok yanlış şeyler anlattı. Şimdi onun bu yanlışlarının tamamı hatırımda değil; fakat bir tanesi hatırımda kalmış: Orada görüldüğü gibi kendisi, cümle-i inşaiye ile cümle-i ihbariye farkını bilemiyor. İnşaî cümle *yap, yapma, keşke* gibi geçmişte değil de gelecek zamanda inşa edilecek manaları ifade eden cümledir. İhbariye ise, *oldu, yaptı, yapacak* gibi manaları haber veren cümledir. Kendi sitesinde bu ayet ile ilgili iki yazısını yayınladığı halde benim ona verdiğim iki cevabî yazıyı yayınlamadı.

4. Madde: Abdülaziz Beyin dil ve fen ilimlerindeki seviyesi bu kadar düşük olduğu halde; kendisini her şeyin doğrusunu en iyi bilen ve Kur'anı kısa bir zaman içinde dünyanın başına geçirecek biri olarak takdim ediyor. Hâlbuki fen ve felsefe ilimlerinde hiçbir birikimi, hiçbir makalesi ve kitabı yoktur. İşin acı tarafı, fen ve felsefe birikimi olmadığı gibi; sosyal ve dinî konularda da sağlıklı, hacimli bir çalışması yoktur.

Bir türlü onun mantığını kavrayamıyorum. Evet, bütün bu kıtlıklara rağmen ***Biz Kur'anı kısa bir zaman içinde bütün dünyaya hâkim kılacağız,*** sözünün mantığını anlayamıyorum.

5. Madde: Başta materyalizm olmak üzere Natüralizm ve Nihilizm gibi dünyadaki insanların çoğunun zihinlerine egemen olan felsefelere ne ile cevap verecektir. Kendi dünyasında hiç fen ve felsefe okumayan, günlük bütün vaktini kim müşrik, kim muvahhit gibi tartışmalarla geçiren bir insan, acaba hangi fikir ve varlık algısı ile modern dünyaya hitap edebilecektir.

Fen ve felsefede hiçbir uğraşısı, birikimi ve altyapısı olmadığı halde siyasette, ekonomide ve sosyal ilimlerde de hiçbir tezi ve hazırlığı yoktur. Abdülaziz Beyin, bilgi ve imkân yokluğunu ona zenginlik ve bolluk olarak gösteren yanlış bir psikoloji içinde bulunduğunu sanıyorum. Çünkü hain ve satılık olmadığını biliyorum.

28. 01. 2015

Bahaeddin Sağlam

ARLİNGTON ROAD- ARLINGTON YOLU- Korkunç Politika (1999)

"Tekrar İzlenilmesi Gereken Filmlerden"

Yönetmen: Mark Pellington

Senaryo: Ehren Kruger

Ülke: ABD

Tür: Gerilim

Rating: 7.2

Vizyon Tarihi: 19 Mart 1999 (Avusturya)

Süre: 117 dakika

Dil: İngilizce

Müzik: Angelo Badalamenti

Nam-ı Diğer: Arlington Rd.

Çekim Yeri: Houston, Texas, USA

Oyuncular Jeff Bridges, Tim Robbins, Joan Cusack, Hope Davis, Robert Gossett,

Özet

Komşularınız. Onları her gün görüyorsunuz. Adlarını biliyorsunuz. Yakından tanıyorsunuz. Peki ya sırlarını biliyor musunuz?.

Bir üniversitede profesör olan Michael Faraday, oğlu ile birlikte yaşayan bekar bir babadır. FBI ajanı karısını, bir terörist saldırıya kurban veren Prof. Faraday, takıntılı bir biçimde toplumsal şiddet olaylarını araştırmaktadır.

Yaşadıkları banliyöye Lang çifti taşındığında Michael ve oğlu, sıcak komşuluk ilişkilerinden ilk başta çok mutlu olurlar. Lang çiftinin oğlu Brady ile Faraday'in oğlu Grant iyi arkadaş olmuşlardır. Herşey yolunda giderken, Michael yeni komşularında tuhaflıklar sezmeye başlar.

Bu sırada oğlu Grant gün geçtikçe kendisinden uzaklaşmakta ve komşusu Oliver'ı bir baba figürü olarak benimsemektedir. Michael sezgilerin peşinden gider ve karşılaştığı gerçeğin onun boyunu aştığını fark eder.

Sonuçta kabak Michael Faraday'ın başında patlar.

Filmden

Prof. Faraday:14 ay önce, Ocak'ta bir pazartesi günü, yaklaşık 60 federal görevli her zaman olduğu gibi iş için evden çıktılar. ..St Louis'deki Roosevelt Federal Binası'na geldiler. Ama o pazartesi, evlerine geri dönemediler.. Binanın karşısına park etmiş olan bir kamyonun içinde C-4 patlayıcıları vardı. Patladığında binanın sokağa bakan tüm cephesini yerle bir etti,..

devlet ofislerinin yüzlercesini harabeye çevirdi, binanın içindeki çocuk kreşi,.. ve IRS'nin St. Louis kolu.. saldırının hedefleri olarak belirlenmişti. Kamyonu park eden kişi, 33 yaşındaki elektrikçi.. Dean Scobee'ydi. Daha önce vergi suçundan hapse girmişti.. Güvenlik kameraları bu adamın 63 kişiyi öldürmek için o gün o arabanın içinde olduğunu tespit etti. Bunu hatırlamayan var mı?

Soruşturma sonuçlarını hepimiz biliyoruz.

-Scobee'nin yalnız hareket ettiği söylendi.

-Tek bir adam. Yardım almadan. Doğru mu?

IRS'i kandırdı, onu yakaladılar ve o da onları patlattı. Bu, insanların, normal arkadaş canlısı dedikleri bir adam. Orduda bulunmuş ama radyoculuk yapmış. Savaş silahları hakkında çok az bir tecrübeye sahip. Ailesi onu muhafazakar olarak tanımlıyordu. Ve bu olaydan iki hafta önce, ..elektrikçi olarak maaşına zam almıştı! Sınırdaki biri gibi mi gözüküyor bu adam?

Yada böyle bir saldırıda bulunacak biri mi?

-Bilmiyorum, sadece soruyorum.

-Haydi profesör, federaller sıkı bir araştırma yaptılar. Doğru, soruşturdular, unuttum. Ama o soruşturma beni tatmin etmedi. Bayan O'Neal, haberi ilk duyduğunuzda ülkenizde bir terörist saldırı olduğunu yani, neler hissettiniz, haydi cevap verin! Ne hissettiniz?

Kızdım, korktum, gerginlik yaşadım.

-Güvende olduğunuzu hissettiniz mi?

-Hayır. Peki sonraki gün, Scobee'yi ölü bulduklarında bir ferahlama oldu mu?

Güvenlik duygusu geri geldi mi?

O binadaki insanlar da kendilerini güvende ve rahat hissediyorlardı. ..tıpkı sizin şu an düşündüğünüz gibi. Sonra bir anda, bir saniyede, ..sonsuza kadar yok oldular. Suçlamak için bu adama ihtiyacımız vardı. Başkalarını istemiyorduk. Bir tek isme ihtiyacımız vardı ve onu çabucak bulduk, ..çünkü o bize güvenliğimizi geri verdi. Şöyle diyebiliriz, "İşte bizim gibi olmayan biri Onu bulduk, ismini biliyoruz ve artık o yok. Nedenleri de onunla birlikte yok oldu." Ama doğrusu şu ki Scobee'nin bunu neden yaptığını bilmiyoruz. **Neden buraya kadar geldi! Vergi suçları yüzünden diyebiliriz, ama bilmiyoruz. Ve asla da bilemeyeceğiz. Hala güvendeyiz çünkü ismini biliyoruz.**

**

-Sorumluluğu politikacılardan öğrenebileceğimizi sanmıyorum. Bunu aileden alıyoruz. Değer verdiğimiz insanlardan ve bize değer verenlerden.

**

-Babam ben küçükken öldü.

-Üzüldüm.

-Araba kazası.

-Özellikle babamdan.

-Sen nereden aldın peki?

Değerlerimi mi?

-Sanırım karımdan.

-Değerler mi?

Ne değerleri?

Michael'la değerlerimizi nereden aldığımızı konuşuyorduk ve ikimiz de bunun aileden geldiğini düşünüyoruz.

-Başka nereden alınabilir ki?

Ünlülerden mi?

Politikacılardan mı?

-Bu yüzyılda mümkün değil. Kendine ideal bir model bulamadığında durum üzücü olabiliyor.

-Mutlaka ideal bir karakter olması da gerekmez aslında yaptığının bilincinde olan birileri de yeterli.

-Ya da yaptığını ödeyecek birileri. Şu politikacılardan bir kaçını hapse yollamalıyız.

-Oliver, devletten hata yapmamasını bekleyemezsin. Sorumlu olmasını isteyebilirsin.

-Dürüst olmasını isteyebilirim. Leah öldüğünde tek istediğim, birinin bana,.. ***"Bir hata yaptık." "Bir hata yaptık ve, ..karınız bu yüzden acı çekti."*** demesini istedim. "..bu hatayı binlerce kez geri almak isterdik." Ama bunu diyen biri çıkmadı. O derdi. Bazıları onu tanırdı. Gözünün içine bakarken çok çaba harcıyorlar.

**

-Yolunda gitmeyen bir şeyler var, kabul et.

-Tabii, bu doğru değil. Özel hayatına izinsiz girdin. Belki okulu hakkında yalan söyledi. İnsanlar yalan söyler. Bu sana onu bu şekilde takip etme hakkını vermez. Sana ve kimseye.. Haklar Bildirgesi'ni öğretmiyor musun sen?

**

FBI suç işlemiş olan herkesin bir dosyasını tutar. Şimdi, bazı suçlar, "bayraklı" dosyaların konusudur. 2 yıl önce.. Maryland, Georgia ve Carolina Eyaletlerinde şüpheli bir takım silahlar ele geçirildi. 100'den fazla silah.. hücum amaçlı silahlar, savaş kıyafetleri, hepsi Seaver Parsons'ın tanıdıkları tarafından satın alınmıştı. Kendisi bir koca, 3 çocuk babası, amatör silah koleksiyoncusu ve burada, Virginia'daki sağcıların geri plandaki üyelerinden biriydi. FBI'a göre, Parsons silahları bir saldırı için topluyordu. 4 FBI ajanını yolladılar arama emirleri vardı, ..orada bir tür. cürme yönelik ateşli silahların bulunduğu depo bulacaklarını düşünüyorlardı.

-Savaş gereçleri.

-Kasım

-7, gözümüz üzerinde. Takviye yolda.

-Nasıl halledeceksin, patron?

-Kolay yoldan. Umarım öyledir. Hey, siz, bayım. Akşam yemeğinizi mi yakaladınız?

Oradaki sizin eviniz mi?

Orası babanın evi mi, evlat?

Sizi tanımıyor.

-Hayır, evlat. Biz Washington'dan geliyoruz.

-Orada, evin dışında,.. Parsons'ın 10 yaşındaki en küçük oğluyla karşılaştılar. Ona babasının nerede olduğunu sordular ama kendilerini federal ajanlar olarak tanıtmadılar. Koş ve babana dışarı çıkmasını söyle, ..onunla konuşmak isteyenler olduğunu söyle, tamam mı?

-Evi sarın!

-Hayır, onları diğer kuvvetler yakalayacak.

-Hayır, evi hemen Çocuk neden burada olduğumuzu bilmiyor! Buradalar! Buradalar! Geliyorlar!

-Dur! O sadece bir çocuk!

-Buradalar! Silahı indir! Ateşi kes! Kısılıp kaldıklarından, ateşe cevap verdiler. Sonunda takviye kuvvetler geldi. Bittiğinde iki saatten fazla zaman geçmişti. Sonuç olarak,.. Parsons'ın iki oğlu yaralanmış, Karısı ve en küçük çocuğu ölmüştü. Parsons ise. evde bile değildi. Görüyosunuz FBI. şöyle düşünmüştü Bir terörist yuvasını bulacaklardı. Ama o "bayraklı" dosyaları onlara neden. Seaver Parsons'ın aile yadigarı evine .. 100 yasal silahı soktuğunu söylemiyordu. Ya da onlara neden Parsons'ın kısa süre önce satış lisansı için başvurduğunu Ya da Parsons'ın, ailesine koleksiyonunu birilerinin çalmak isteyebileceğini söylediğini anlatmıyordu. Oğulları ve karısına, gelinine o yokken kimsenin gelmesine izin vermemeleri gerektiğini öğretmişti. Zor kullanılırsa, onlar da cevap vermeliydiler. **Evi koruyun! Federal Hükümeti sevmiyordu. Ayrılıkçı ve şüpheli bir geçmişi vardı. Ama bir terörist değildi. Katil de değildi. Ve o gün orada üç kişi "bayraklı" dosyalar yüzünden öldü. Ve "bayraklar" yanılıyordu.**

**

Oliver: Hiç bir zaman o resimdeki gibi olmadım. Beni tanıyor musun, Michael?

Beni tanıdığını mı sanıyorsun?

Beni kendimden bile daha iyi tanıyorsun değil mi?

Kansas Şehri Yıldızı değil mi?

Seni gördüm. Bana bilmediğim bir şey söylemek ister misin?

-Ne okuduğumu biliyorum ben.

-16 yaşında bir çocuğu biliyorsun. Beni tanımıyorsun. 16'lık bir çocuğu tanıyorsun. Allah belanı versin!

-Evimde misafirim oldun!

–Sen de benimkinde, Fenimore!

–Bill, Will, William?

Seni hangi isimle çağırmalıyım?

–Kimsin de beni yargılıyorsun?

Sana bu hakkı ne veriyor?

Hiç bir çiftlikte çalıştın mı?

Aileni geçindirebilmek için?

Devlet babamın suyunu elinden aldı. Toprağımızdan geçen suyu. Başka amaçlar için kullanacaklarını söylediler. Ürün ya da hayvan yetiştiremez olduk. Borçlarımızı ödeyemedik. Babam bir sabah uyandı ve canlıdan çok ölü olduğunu fark etti. Derisi ve kemikleri sigortada para edecekti.. ..Allah'ın belası bir çiftçi olmaktansa. Traktörünü buldum kayalıkların dibindeydi. Kaza gibi görünmesini sağlamıştı. Cesedini buldum. Ve bana yazdığı, notu buldum. .ama bu yeterli değildi. Komşular komşular mezatla toprağımızı aldılar. Hepsi de bazı bürokratların haritada bir noktayı işaretlemesi yüzünden oldu. Kansas'ın ortasında bir ırmağa.

–Kendi suyumuzu kullanamadığımız için.

–Bu sana bir bomba yapma hakkını vermez.

–16'ydım! 16 yaşındayken yanlış hiçbir şey yapmadın mı?

Arabanı çarpmadın mı?

Hiçbir şey çalmadın mı?

Yanlış kızı seçmedin mi?

16'yken yaptığın herşeyi çocuğuna anlatacak mısın?

Söylediğin yalanları?

Aldığın uyuşturucuları?

Bu yüzden yargılandım ben. Uzaklaştırıldım.. Olabilecek en iyi şeydi bu. En iyisiydi. Oliver kim?

Büyürken en yakın arkadaşımdı. İkimiz de 25'ken öldü. Onun anısına saygı duyduğum için ismini taşıyorum. Ve saklanmak için Evet, saklanmak için de. Çünkü oğlumun yaptığımı öğrenmesini istemiyorum. Bundan gurur duymuyorum. Bu gurur değil. Hiç olmamış olmasını isterdim. Tanrıdan ailemin babamın güzel soyadını taşıyabilmesini dilerdim. Kapı komşunu tanımaya hakkın var. Çocuklarınla konuşan, kendini arkadaşın olarak gösteren birini. Ama aynı zamanda Benimle bir sorunun mu var?

Bir meselen mi var benimle?

Karşıma geçip bunu yüzüme söyleme nezaketinde bulunabilirsin.

**

Oliver: Hey komşu, iyi misin?

Kasabanın bu tarafında ne işin var?

Bilmen gerekiyor, değil mi?

Komşunu rahat bırakmayacaksın. Denemedin mi beni?

Ha?

Daha önce?

Özgürlük 1.. Gölge. Devam et. Programa uygun davranacağız.. Oğlunu özlemeyecek misin, Michael?

Bana başka seçenek bırakmadın! Bunu ister miyim sanıyorsun?

Onu geri alacağını söyledim sana.

-Buna ne kadar devam etmeliyim, ha?

Sana güvenmeye ne kadar devam etmeliyim?

-Nereye gönderiyorsun onu?

Bomba nerede?

Ben elçiyim, Michael! **Silahlarla yola dökülmeye hazır milyonlarca kişi var. Dünyaya yayılmaya hazır! Milyonlarcayız! Öldürdüğünüz devlet değil!** Evet. Ödeyecekler. İşledikleri günahları ödeyecekler.

-Çocukları öldürüyorsun!

-Savaşta çocuklar

-Çocuklar ölüyor!

-Bu bir savaş, Michael. Savaşta çocuklar ölür. Bizimle misin?

Özgürlük 2. Hazır.

-Gölge 1. Başla. **Bunu kim için yaptığını sorduklarında yıkılmış aileler, öksüz kalan çocuklar için yaptığını söylersin.** Baban gerçekten kendini öldürdü mü seni o..pu çocuğu?

Yoksa başlangıç noktan mı sadece?

**

Patlama

Şu an hiçbirimiz nefes alamıyoruz. Buraya yeni geldim ve yerde yatan onlarca kişi gördüm yüzleri kanla kaplıydı,.. ..sokaklarda da bir çok ölü var. İnanılmaz! savaş alanı gibi görünüyor! Binanın yarısı havaya uçmuş! Hangi katta olduğunu, büyüklüğünü bilmiyorlar. Ama bu kadar hasara neden olacak kadar büyük olduğu kesin. Yetkililerin bu konuda hiçbir bilgisi yok. Sadece çok ciddi bir durum olduğunu söyleyebiliyorlar. Sadece birkaç gün geçti ama resmi olarak George Washington Üniversitesinden terörizmle ilgili ders veren bir tarih profesörü olduğu anlaşıldı. Yetkililere göre olayın Bay Faraday'ın FBI ajanı olan karısının ölümüyle bir ilgisi yok. ..önceki haftalarda sinirlerinin gitgide bozulduğu Gerçekten çok gergindi, şu teröristler hakkında herşeyi biliyordu. Nasıl çalıştıklarını, aslında ne istediklerini.. En sevdiğim dersti.. Bir kez geziye çıkmıştık. Copper Creek'teydi. Birden ağlamaya ve karısından

bahsetmeye başladı. Hep onu dinlemeye çalışırdık ama anlatmaktan hoşlanmıyordu.. Faraday 3 yıl önce gerçekleşen karısının ölümünden dolayı Federal büroyu suçluyordu. Kaynaklar asıl hedefinin özellikle ajan Whit Carver olabileceğini belirttiler. Carver olayda ölen 184 kişiden biriydi. Ve Faraday'ın karısının Copper Creek'deki iş arkadaşıydı. Ve Faraday onu bu olaydan sorumlu tutuyordu. Tek bildiğim bir gün sınıftan çıkarken bana söylediği şey. Asla unutmuyorum. Dedi ki, "Tatlım", bir gün bu adamlar yaptıklarını ödeyecek,.. ..bir gün yanacaklar" ..Amerikan gizli örgütlerine hayranlık duyan profesör aynı zamanda 10 yaşında bir erkek çocuğuna sahipti. Artık oğluyla akrabaları ilgilenecek. ..federal yetkililer son olarak 12 yıl önce St. Louis IRS'de gerçekleşen patlamanın sorumlusunun.. ..FBI'a yapılan bu son saldırıda ortaya çıktığı üzere tarihimizdeki en korkunç.. ..katil olduğunu açıkladılar. Herşeyi tek bir adam planlamıştı.

HİPNOTİZM

Hzl: Ali Nahit BABAOĞLU

ÖNSOZ

Mesmerizm, Manyetizm ve Hipnotizm sözcükleri gerçekte tümüyle eş anlamlıdır. Psikiyatri ve psikolojinin en gizemli ve ilginç bir alanını oluşturan bu alanın bu üç adından birincisi, yani Mesmerizm, tarihte bu yöntemi geliştirmiş ve uzunca bir süre de bu yöntemle tümden özdeşleşmiş olan çok ilginç bir kişiliğin, Franz Anton Mesmer'in (1734-1815) adından ötürü konulmuş ve halen de tarihsel bir değeri olduğu için kullanılabilen bir sözcüktür. Özellikle teknik bakımdan bilimsel yöntem ve kuramları bulucu ve geliştiricisinin adıyla bir *"izm"* olarak anmak XIX. yüzyılda çok kullanılan bir yöntemdi. İkinci ve üçüncü adlar ise gene tarihsel bir sırayla bu olgu ve yöntemin açıklanması için kullanılmış olan kuramsal görüşlerin anlatımı yüzünden takılmış adlardır.

Yaklaşık bir yarım yüzyıl kadar bu olayın, mıknatıslarda görülen bir etkiyle, yani manyetik olaylara benzeyen bir etkiyle olduğu sanılmış, bu etkiye Magnetismus animalis ve bu yönteme de *Manyetizm* adı verilmişti. Olayın bununla hiç ilgisi olmadığı sezildikten sonra bi-le bu ad, özellikle de gösteri amacıyla bu yöntemi uygulamakta olanların tercih ettiği bir ad olarak kaldı. Bugün bile sahne ustaları tarafından böylece kullanılmaktadır. Birçok sahne ustası adlarını *"Le grand magnetiseur"* ya da *"Le maitre de magnetism"* olarak afişlemeyi severler.

Sonuncu ad ise bu görüngünün açıklanışında bugün bile düşüle- gelen yaygın bir hatadan, görüngünün görüntüsel olarak uyku olayıyla olan benzerliği nedeniyle bir uyku türü olduğu sanısından kaynaklanmıştır. Bu kitapçık boyunca anlatılmaya çalışılacağı gibi bunun uykuyla hiçbir ilgisi yoktur. Gene de şimdi kullanılmakta olan bilimsel ad da bu hatayı yinelemekte ve bu olguyu, uykuya benzer bir durum, uykululuk durumu gibi bir anlamla *"Hypnosis"* olarak tanımlamaktadır. Oysa birazdan görüleceği gibi gerçekte bunun uykuyla hiç bir ilgisi yoktur; girilen durum bir tür uyku değildir; tam tersine aşırı bir uyanıklık durumunun sözkonusu olduğu bile söylenebilir. Çok yaygın olan kanının tersine ne bir özgün güç ne de gizemli bir yöntemdir sözkonusu olan. Gene de insanlığın ötedenberi çok etkilendiği doğa ötesi, doğa üstü, doğa dışı güçleri, gizem, büyü ve *"ruh"* gibi kavramlara yönelik, korkutucu, ürpertici bir ***"iyi saatta olsunlar"*** alanı olarak algılanmaktadır.

Ne olursa olsun bu görüngüyü ilk saptayan, kullanan ve açıklamaya çalışan insan yani Mesmer, doğa bilimlerine, o zamana kadar kapalı olan bir alanı, insan ruhunun derinliklerini ilk açmış olan kişi olarak bütün saygıyı hak etmektedir. Basitçe davranışların incelenmeye çalışılması, bunlara diğer doğa bilimlerinin, fiziğin, kimyanın, biyolojinin kavramlarıyla açıklamalar aranması yerine, ruhsal yeti ve becerilerin, insanlar arasındaki ruhtan ruha olan etkileşimlerin incelenmesi ve anlaşılmasında bu kişinin ve onun bulduğu yöntemin sonsuz etkileri olmuştur. *"Dinamik Psikoloji"* adı verilen, insan insana ilişkilerin o insanlarda yolaçtığı ruhsal etki ve tepkilere, ruhsal dalgalanmalara yaklaşan bilim alanının gelişimini tümüyle onun başlattığı yaklaşıma borçluyuz.

Hipnoz, bugün de birçok psikofizyolojik araştırmanın temel araçlarından biridir. Bugün de

gerek tanı gerek sağaltım yöntemi olarak psikoloji ve psikiyatrideki değerini korumaktadır. Özellikle psikosomatik hastalıklar adını verdiğimiz ruhsal nedenlerle ortaya çıkan bedensel bozukluklar alanında etkinliği kesindir. Ancak bugün için asıl önemi ve ne yazık ki artan önemi, insan eliyle meydana getirilen ruhsal zedeleme ve yıkımların, şiddet olaylarına, kaza, cinayet, işkence ve savaş kurbanlarının, saldırı ve ırza geçme olaylarının, çocuklara uygulanan eziyet ve cinsel suçların nedenlerini ortaya çıkarmakta, sonuçlarını gidermekteki önemidir.

Kuşkusuz ki Mesmer'in açtığı çığınn bütün psikopatoloji alanında süregelen dolaylı ve dolaysız sonuçlan yanında yönteminin kendisinin, yani Hipnozun da bilime yaptığı ve yapacağı katkılar, ruhsal sağlığımızdaki görevi henüz bitmemiştir.

Bu bakımdan, Manyetizm, Hipnotizm ve hatta Hipnoz sözcüklerinin açıklayıcı değeri kalkmış ya da azalmış olsa bile Mesmer'in adı ve çabaları unutulmamalıdır. Yöntem bu yüzden onun adını taşımayı hep hak etmektedir.

Doç. Dr. Ali Nahit BABAOĞLU
Eylül 1996, İstanbul

GİRİŞ - TARİH

Mesmerizm, Manyetizm ve Hipnotizm sözcükleri eş anlamlıdır ve psikolojinin, psikiyatrinin en ilginç ürküntü verici ve gizemli olgularından birini anlatır. Gerçekte bu sözcükler yerine bir süreden beri Hipnoz adı kullanılmaktadır ama gene de tarihsel bir değer taşıyan bu sözlerin anlamı bilinir. Üzerlerinde birçok söylence ve öykü geliştirilmiştir ve yığınla gerilim öyküsü, romanı ve filmine konu olmaktadır. Aslındaysa bilime çok hizmet etmiş, ruhsal olayların dinamiğine giren kapıları açmış, ruh sağlığı anlamında uzun yıllar çok başarıyla kullanılmış ve şimdi de kullanılan bir olgudur sözkonusu olan. Söze en başından, tarihten ve doğa bilimlerinin çocukluk günlerinden başlamak en iyisi olacaktır.

MESMER VE ÇAĞI

1734 yılının 23 Mayıs'ında, Konstanz gölü kıyılarındaki küçük bir Alman köyü olan Iznang'da Kardinalin bahçıvanının üçüncü çocuğu dünyaya geliyor ve Franz Anton adını alıyordu. Yıllarca sonra, insanlığın bilgilerine yapacağı katkıdan dolayı Kristof Kolomb'la bile eş tutulacak olan bu çocuğun, Franz Anton Mesmer'in, çocukluğu ve ilk gençlik yıllarına ilişkin hemen hiçbir şey bilinmiyor. Bilinen, 18 yaşındayken yakınlardaki bir cizvit okuluna girdiği ve 1759'a kadar teoloji ve felsefe eğitimi görmüş olduğudur. 1759'da ise Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu ve ertesi yıl da Tıp Fakültesi'ne geçti. 1766'da Tıp Fakültesi'ni bitiriyor, *"gezegenlerin insanlar üzerinde hastalık yapıcı ve iyileştirici etkileri"* üzerine yazdığı doktora teziyle tıp doktoru oluyordu. O sırada 33 yaşındaydı. Ertesi yıl da zengin ve soylu bir dul olan Maria Anna von Posch ile evlendi.

Bilim alanında köklü araştırmalar, buluşlar yapmış olan kişilerin görmüş oldukları eğitim ve geliştirdikleri düşünceler üzerinde ve daha sonra da uğraştıkları alandaki yönelişlerinde, yaşadıkları ortamın, çağın ve çevrenin, akraba ve dostlarının, sanıldığından çok daha büyük ve önemli bir etkisi vardır. Bu yüzden bütün buluş ve kuramlar, ortaya çıktıkları koşullarla birlikte ele alınmalıdır.

XVIII. yüzyılın ortalarında Avrupa eski köklü feodal düzeninden ulusal devletlere doğru bir

gelişme göstermekteydi. Batı Avrupa'da aydınlanma süreci, sonradan Fransız devrimi ile doruğuna ulaşıp her tarafa yayılacak olan köktenci değişim ve akımlara yol açmıştı. Aydınlanma akımı, kör inançlara, bilgisizliğe karşı, saf akıl ve bilginin kesin üstünlük ve önceliği öğretisine dayalı bir düşün ve yaşam tarzı olarak, bütün yerleşik sistemi sarsıyordu. Soylular, kentliler, köylüler ve işçiler gibi, sınıfların keskin sınırlarla ayrılmış hiyerarşisine göre düzenlenmiş olan toplumsal yapı, yerini hızla yeni toplumsal oluşumlara bırakıyordu. Kilise, özellikle aşağı ve orta sınıflar üzerinde baskısını sürdürebiliyordu ama bilimsel ve düşünsel aydınlanmanın olanaklarıyla güçlenmiş olan merkezi devlet gücü, giderek daha laik yapılara yönelmekteydi. Aklın önderliğinde insanlığın, evrensel mutluluk yolunda durmadan ilerleyeceği ve bütün engelleri yılmadan aşacağı umuluyordu. Doğu Avrupa da, aydınlanmış despotizm denilebilecek olan ve birbirine oldukça benzeyen rejimleriyle, Prusya'nın Büyük Frcderik'i, Rusya'nın Büyük Katerina'sı, Avusturya- Macaristan'ın Maria Theresa'sı gibi güçlü monarkların yönetimindeydi. Kilise içinde bile aydınlanma akımının etkileri görülmeye başlamıştı. Gerçi o tüyler ürperten Cadı Davaları tümüyle sona ermemişti ama artık cinlerle, cin çıkarmalarla, büyülerle ilgili ne varsa toplum yaşamından, yönetimden ve saygın olan kurumlardan çıkarılmaktaydı. Mucize ve efsanelere artık yer yoktu.

İşte böyle bir çağda Viyana, Avrupa'nın neredeyse yarısına egemen, eski dünyanın en eski ve köklü hanedanının idaresinde, Avusturya ve Macaristan gibi birbirinden çok farklı iki devletin ortak imparatorluğunun payitahtı ve Dünyanın gerçek bağlamda tek kültür merkezi halindeydi. Paris ancak zaman zaman onunla rekabete girebiliyordu. O Viyana'da varlıklı ve soylu bir hanımla evlenmiş çok kültürlü ve olgun bir genç hekimin, çevresinde ve sosyetede uyandıracağı ilgi ve hayranlık, elbette ki bugün bir benzerinin durumuyla kıyaslanamaz.

Ayrıca Mesmer’in daha önceki yaşamında da bilinmeyen ama soru işaretleri ile dolu kimi özellikler sözkonusudur. Bir kez gelişiminin başlangıcı kilisedir. Zaten doğumu da, bir Kardinalin maiyetinden olan babası yüzünden, kilisenin mutlak egemenlik alanı olan bir yerde, kilise ortamında olmuştu. Katolik kilisesinin kendi yakın çevresinde bulunan zeki ve yetenekli gençleri hiç kaçırmadan himayesine alıp ruhban sınıfında değerlendirmesi ve kilise hizmetinde kalmak üzere yetiştirmesi usuldendir. Nitekim Franz Anton'un 8 kardeşinden biri, Johann Mesmer de kilise tarafından yetiştirilmiş, bir rahip olmuştur. Ancak Franz Anton'un yaptığı gibi, ruhban eğitimiyle başlayıp bir süre öyle gittikten sonra felsefe eğitimine, oradan hukuka ve ardından da tıp eğitimine geçip hekim olmak hiç olağan bir şey değildir. Olsa olsa kimileri, özgür misyon okullarında eğitilerek misyoner hekim yapılabilir ki böyle amaçlara yönelik örgün eğitim olanakları o tarihten çok sonra ortaya çıkmıştır. O tarihlerde ise kilise ile felsefe, hukuk ve tıp alanları henüz kan davalı düşman alanlardı. Mesmer'in 1755'ten 1766'ya kadar, 11 yıl boyunca eğitim giderlerini karşılayabilecek ölçüde himaye görmüş olması, aydınlanma akımlarının itici gücü olarak rol oynamış ve o sırada çok etkin olan, gizemli ve gizli kentsoylu örgütlerinin etkisini akla getiriyor. Sonradan Mesmer'in yakın dostları arasında da böyle devrimci örgütlerin önemli adları sıkça görülmektedir. Kiliseyle örtülü bir çatışma içinde bulunan imparatorluk sarayının el altından himayesi de sözkonusu olabilir.

Ne olursa olsun sonunda Mesmer, muhteşem Viyana'nın bütün kalburüstü aydınlarının saygı ve sevgiyle ziyaret edip toplandıkları bir evin sahibi, rafine ve sofistike bir dünyalı, karizma sahibi bir hekim olarak ün sahibiydi. Evine sürekli gelip gidenler arasında Haydn, Gluck ve Mozart ailesi sayılabilir. Baba Leopold Mozart, Mesmer'in evini şöyle anlatıyor: ***"Bahçe,***

içindeki yollar, heykeller, bir tiyatro, bir kuş evi, bir güvercinlik ve hepsinin üzerinde, muhteşem manzarasıyla terası kıyas kabul etmez bir güzelliktedir". Wolfgang Amadeus Mozart'ın ilk opera çalışması olan *"Bastien ile Bastienne"*'in gala temsili Mesmer'in özel tiyatrosunda icra edilmiştir.

Mesmer hekimlik uygulamalarında da çok başarılıydı. Elbette hastalarının büyük çoğunluğu yukarı tabakalardandı. 1773 yılında ona 27 yaşında genç bir kızı getirdiler. Frolayn Österlin adındaki bu kızcağız uzunca bir süreden beri garip rahatsızlıklar geçirmekteydi. Hepsi birbirinden ağır tam on beş ayrı belirtiyle ortaya çıkan bu rahatsızlıklar hep belirli aralıklarla ortaya çıkıyor, hasta diğer günlerde pek önemli bir yakınması olmaksızın idare edebiliyordu. Mesmer önce bu krizlerin ortaya çıkışının yıldızlarla ilgisini uzun uzun inceledi. Kısa zamanda krizin yineleyeceğini önceden kestirebilir hale geldi. Ve hastalığın bu seyrini değiştirmeye çalıştı. Mesmer o sırada İngiltere'de kimi hekimlerin belirli kimi hastalıkları mıknatıslarla iyileştirdiklerini duymuştu. Bu hastada da krizler tıpkı gelgit olgusu gibi oluştuğuna göre mıknatısların yardımıyla yapay bir gelgit olayı yaratılabilir diye düşündü. Hastaya önce demir içeren bir ilaç içirdi ve sonra özel olarak hazırlanmış üç mıknatısı, biri midesinin üzerine, ikisi bacaklarına olmak üzere hastanın vucuduna yerleştirdi. Birkaç dakika içinde kızcağız vucudunda gizemli bir akımın yukarıdan aşağıya doğru akmaya başladığını hissetti ve ardından da bütün yakınmaları geçiverdi. İyilik durumu saatlarca sürdü. Mesmer bu olayın 28 Temmuz 1774 günü olduğunu belirtiyor.

Mesmer bu tedaviyi uyguladığı sırada ortaya çıkan iyileşmenin yalnızca mıknatıslara bağlı olmadığını, bu sırada kendisinde bulunan bir gücün hastaya geçtiğini ve onu iyileştiren nedenin asıl bu güç olduğunu hissetmişti. Mesmer, aydınlanma çağının bir aydını olarak, kendinde sezdiği bu gücün tanrısal ya da doğa dışı bir olgu olduğunu elbette ki düşünemezdi. Bunu, bildiği doğa bilimleriyle açıklayabilmeliydi. Günlerce kafa yordu. Ve o çağın fizik bilgilerinin elverdiği şekilde, bu gücün canlıların vucudunda bulunan bir özellik olduğu ve kullanılan mıknatısların yalnızca bu akımı yönlendirdiği sonucuna vardı. Bu güç mıknatısın gücüne benzer bir özellik olmalıydı. Buna, canlılardaki mıknatıs özelliği anlamına gelmek üzere *"Magnetismus animalis"* adını verdi. Mesmer bu özelliği, yıldızların ve jeolojik oluşumların etkileriyle kendi vucudunda toplanan bir sıvı gibi düşünmüştü. Frolayn Osterlin'in tedavisini sürdürürken, kendindeki bu sıvıyı da daha iyi algılamaya çalıştı. Ama tam olarak kavrayamadan kızcağız iyileşiverdi. O kadar iyileşti ki Mesmer'in üvey oğluyla da evlenip onun gelini oldu.

Mesmer bu buluşunu yaptığında tam 40 yaşındaydı. Buluş hızlı bir üne kavuştu. Komşu ülkelerde de büyük ilgi uyandırdı ve Mesmer çeşitli soyluların ya da varlıklı kimselerin çeşitli hastalıklarının iyileştirilmesi için konaktan konağa, şatodan şatoya davet edilmeye başladı. Yeteneğin öğrenilebilir ve öğretilebilir bir beceri olduğunu henüz farketmiyordu.

MESMER, GASSNER'E KARŞI

Mesmer'in de doğmuş olduğu Konstanz gölü çevresinde, aydınlanma çağı, Avrupa için rahatsız edici olan bir akımla sarsılmaktaydı. Hemen bütün İsviçre ve Güney Almanya'da Gassner diye birinin öğretisi esiyordu.

Mesmer'den birkaç yaş büyük olan Johann Joseph Gassner, Avusturya'nın Vorarlberg bölgesinde küçük bir köy olan Braz'da 1727'de doğmuştu. 17 yaşındayken rahiplik eğitimine başlamış ve 8 yıl sonra İsviçre'de Klösterle köy kilisesine rahip olarak atanmıştı. Birkaç yıl

içinde kendisinde dayanılmaz başağrıları başladı. Bu ağrılar, görme bozukluğu ve kulak çınlamasıyla birlikte ve ağır bir mide bulantısıyla oluyor ve ve hemen her zaman vaaz vermek üzere cemaatın önüne çıktığında başlıyordu. Bu özellik, bu ağrıların şeytanın işi olduğunu düşünmesine yolaçtı ve bunun için kilise büyüklerine, içindeki şeytanın çıkartılması için başvurdu. Yapılan şeytan çıkarma işlemi ve ardından dua ve perhizlerle geçen bir süreç sonunda başağrıları kayboluverdi. Bunun üzerine kendi görev bölgesindeki köylülerin benzer yakınmalarına da kendi yetkisi içinde bu Exorcism (şeytan çıkarma) uygulamalarına başladı. O kadar başarılı oldu ki bunda, ünü saf dağlı köylüler arasında hızla yayıldı ve yakın çevrelerden de hastalar akın akın ona gelmeye başladılar. 1774'te Kontes Maria Bernardinc von Wolfegg adlı bir soylu kadını da iyi edivcrince ünü artık sınırlar ötesine de taştı.

Gassner aynı yıl bir kitapçık yayımlayarak geliştirmiş olduğu şeytan çıkarma işlevini ayrıntılarıyla yazdı. Katolik kilisesine göre, bu gibi işlevler tanrı vergisi yeteneklerle değil, kilisenin kesin öğretisine göre her inanmış Hristiyan'ın öğrenerek uygulayabileceği bir bilimle yapılabilir. Bütün dini hizmetler gibi bu da kilisenin yetiştirdiği kimseler tarafından öğrenilip uygulanabilir. Yeter ki kilisenin denetiminde kalsın. Basit dua ve ibadet yöntemlerinin ise herkese öğretilmesinde hiçbir sakınca yoktur. Gassner'in bu kitabı da kilise kurallarına karşı gelmiyordu. Kitabında Gassner, hastalıkları önce ikiye ayırıyordu. Doğal olan hastalıklar hekimin alanına bırakılmalıydı. Buna karşılık doğadışı ya da doğaüstü nedenlere bağlı olanların dinsel yöntemlerle elealınması zorunluydu. Bunları da Gassner üçe ayırmaktaydı: *Circumsessio,* doğal hastalıkları taklit eden ama şeytanın gücüyle ortaya çıkanlar; *obsessio* kuruntudan ileri gelenler ve *possesio* da doğrudan doğruya şeytanın marifeti olanlardı. Her üç duruma karşı Gassner, *Exorcismus Probativus* adını verdiği bir deneme yapmaktaydı. Hastaya önce İsa'ya sığınması için kısa bir ibadet yaptırıyordu ve ardından hastalık belirtilerinin ortaya çıkmasını emrediyordu. Eğer hastalık belirtileri hemen ortaya çıkarsa bunun şeytanın işi olduğu kesindi. Ama hiçbir değişiklik olmazsa o zaman bu hasta hekime götürülmeliydi.

Yukarıda kısaca anlatılmış olan siyasal-sosyal yapı içinde bu durum, başlı başına bir sorun olmaya adaydı. Çünkü kilisenin haklı olabileceğini ispat edebilecek, kamuoyunun ilgisini ve sempatisini çekecek herhangi bir olgu, hemen sarsılmaz gücünü korumaya kararlı katolik kilisesi, aynı gücün bir benzerini elinde tutmak isteyen protestan kilise yapıları, kiliselere karşı kendi dünyevi güçlerini daha yeni yeni oluşturup pekiştirmekte olan, kilisenin genel himayesinden faydalanmakta olan küçük krallıkları ve feodal güçleri yeni yeni dize getirmiş olan merkezi krallıklar, evrensel nitelikteki imparatorluklar için böyle bir denge kayması çok ciddi boyutta sonuçlara yolaçabilirdi.

Öte yandan merkezi krallıkların sağlamış olduğu ticari - mali olanaklarla gelişmiş olan, gelişmiş bir ticaret, para-banka, ve sosyal gelişimlerden iyice güçlenmiş olan kent soylu sınıfı, yani burjuvazi de şimdilik kaderini daha geri bir sosyal yapı olan kiliseyle değil, daha ileri bir yapı olan merkezi krallıklarla birleştirmişti. Üstelik aydınlanma çağının tam da doruğunda bulunuluyordu ve bilim adamları, düşün adamları, sanatçılar ve yazarlar, sürekli ilerleyen bir dünyada dünün kurumlarının yeniden itibar kazanmasına asla gözyumamazlardı.

Ancak aydın burjuvazinin tam bir homojenite de göstermediği kesindi. İmparatorlar, krallar ve devletlerden yana olan aydınlar olduğu gibi kiliseden yana olan güçlü bir aydın kesimi de vardı ve üstelik pek çok aydın, özellikle sanatçılar da feodal güçlerin yüksek himayesinden faydalanıp duruyorlardı. Feodal yönetimlerin birçoğu da ya kilisenin himayesindeydi ya da

doğrudan doğruya kardinal- prenslikler, yani yönetim gücü de olan kilise ulularının elindeydi. Rönesanstan bu yana birçok aydın ve sanatçının yaşamı çeşitli feodallerin koruması altında oradan oraya dolaşma öyküleriyle, istemeden karışılan siyasal entrikalarla doludur. Dante ya da Da Vinci'den tutun da Bach, Haydn ve Mozart'a kadar pek çok aydının kaderi bir prensten öbür kardinale, bir kraldan öbürüne dolaşmakla ve hiç istemeden bir dolu fırıldağa karışıp, haketmedikleri düşmanlıkları çekmekle doludur.

Gassner'in yandaşı ve karşıtı olarak da birçok kişi ortaya çıktı. Hemen bütün kilise önde gelenleri ve Avrupa'nın soylu aileleri, Gassner'den yana ve ona karşıt olarak ayrılmıştı. Bu durum o sırada yaklaşmakta olan devrimler ve güçlenmiş büyük, merkezi monarşilere karşı, feodal aristokratların muhafazakar tutumlarına denk geliyor ve Avrupa siyasal ortamını yansıtıyordu.

Öte yandan benzeri bir ün sağlamakta olan Mesmer de herkesçe öğrenilebilir bir beceri geliştirerek, karşıt gücü oluşturmaktaydı. Kilise ileri gelenleri önce Gassner'i ihtiyatla uyarıp üstlerinin izin verdikleri dışındaki hastalara bakmasını kısıtladılar. Daha sonra Bavyera prens-kardinalinin önünde Mesmer'in yöntemini anlatıp göstermesi istendi. Mesmer orada, birtakım bayılmalardan yakman kilise akademisinin sekreteri rahip Kennedy de, kendi yöntemi ile önce bayılmaları ortaya çıkarıp ardından da onu iyi edince 23 Kasım 1775'te kraliyet ve kilisenin ortak yüksek komisyonu, bu yetilerin bilimselliğini resmen kabul ve ilân etti.

Bunun üzerine Gassner, uzak ve küçük bir köye atandı, Exorcism uygulaması yasaklandı ve orada öldü. Böylece ruhsal belirtilerin, bir insanın öğrenilmiş ve edinilmiş yöntemleriyle etkilenerek giderilmesi ve tedavisi dönemi, resmen başlamış oldu. Mesmer'in başarısı atık kesindi.

O güne kadar olduğu gibi ondan sonra da Mesmer, Avrupa'nın genel durumundan ve çeşitli siyasal ve toplumsal akımlardan etkilenerek yaşadı. Viyana'da önemli ve varlıklı bir devlet memurunun gözleri görmeyen bir kızı, Maria Theresa Paradis, kör olmasına karşın piyano çalmadaki başarılarıyla Viyana sosyetesinin ilgisini çekmiş ve bu nedenle İmparatoriçe Maria Theresa'nın da iltifat ve himayesine mazhar olmuştu, Imparatoriçe adaşı olan bu kızı pek seviyor, bu sayede kız da, aslında Avrupa'nın en büyük besteci ve virtüözleriyle kaynayan o Viyana'da, pek de haklı olmayan bir ün ve bu arada epey de bir özel servete kavuşmuştu. Merhametiyle ünlü imparatoriçe Maria Theresa, aydınlanma döneminin saygın bir egemeni olarak, bu kızcağızın gözlerinin iyi olması için herşeyi yapıyordu. Viyana'nın ve diğer Avrupa ülkelerinin çok saygın birçok hekimi kızı muayene etmiş, körlüğünün ne nedenini bulabilmiş, ne de tedavi için bir yol gösterebilmişti. Sonunda Doktor Mesmer'e de başvurulması imparatorlukça uygun görüldü. 1776'da bayan Paradis, Mesmer tarafından muayene edildi.

Mesmer kızın körlüğünün sinirsel niteliğini hemen hissetmişti. Bilinen seanslarını uygulamaya başladı ve bermutad önemli sayıda seyirci önünde cereyan eden 3-4 seanstan sonra birden genç kız *"görüyorum!"* diye haykırdı.

Genç Paradis'in ilk gördüğünü söylediği şey Mesmer'in, oldukça ihtişamlı olan burnuydu. Bunca yıl körlükten sonra görmeye başlayan genç kız gördüğü şeylerin biçim, renk ve ışıklarının kendini çok rahatsız ettiğini söyleyerek, sözde acılar içinde kıvranmaya başladı. Gerçekten gördüklerini tarif ediyor ve rahatsızlığını belli ediyordu. Bu başarı kızın ailesinin görünürde mutluluğuna, olayın tanıklarının hayranlığına yolaçmıştı. Ama Viyana'nın öbür saygın hekimleri ateş püskürüyorlardı. Kızın gerçekte gözlerinin açılmamış olduğunu,

yalnızca Mesmer'in telkinleriyle görürmüş gibi yaptığını ileri sürüyorlardı.

Kızın ailesi ise daha başka bir telaş içindeydi. Sakat olarak onca beceri gösterip ün kazanan kızlarının, sakatlığı olmadan o büyük müzik ustaları kentinde hiç başarısı olmayacağını biliyorlardı. Aynca merhametli Imparatoriçenin cömert ihsanları da elbette kesilecekti. Sonuçta kızcağız gene kör oldu, o sözde karanlığına gömüldü.

Bundan sonra Viyana, Mesmer için bir cadı kazanına döndü. Başta Paradis ailesinin dostları ve saraya yakın çevreler olmak üzere bütün sosyete ondan yüz çevirmekteydi. Elbette hekim camiası bunun için elinden geleni ardına koymuyordu. Mesmer bunların sonucunda ağır bir depresyonun tam ortasında buldu kendini. Bir süre bununla kendi kendine savaştı. Sonunda bütün varlığını elden çıkararak Avrupa'nın ikinci büyük merkezine, Paris'e göçetti.

Orada olağanüstü başarılar kazanmakla birlikte devrim öncesi Paris’te gene siyasal gelişmelerden etkilendi. Orada kurmuş olduğu *"Societe de İHarmonie"* (Dinginlik Derneği) adlı bir dernek bir yandan yönetim öğreti ve gelişimi için çalışırken, bir yandan da yandaş ya da karşıt birçok bilim adamının çatışmalarına yolaçıyordu. Üstelik kralın hafiyeleri de buralardaki kuşkulu etkinliklerden hoşnut değildiler ve saraya rapor üstüne rapor gitmekteydi. Mesmer'in yakın çevresinde o çağın hemen bütün bilinen isimleri toplanıyordu. Ama karşıtları da yenilir yutulur gibi değildi.

Mesmer devrime az kala, daha önce Viyana’dan da ayrılmasına yolaçmış olan bir depresyon içine girdi ve Paris'ten de ayrıldı. Ondan sonraki yaşamı Konstanz gölü kıyılarında bir münzevi olarak geçti. Ayrıntıları pek bilinmeyen bu dönemde onun kendi halinde, kuşları ve hayvanları manyetize etme yetisine bile ulaştığına ilişkin masal ve söylencelerle doludur. Bunlardan birine göre Mesmer, yaşamının sonunda yaşadığı Meersburg'dan hergün gölün ortasındaki Mainau adasına gidermiş. Oradaki kuş sürüleri onun çevresine toplanır, o yürüdükçe birlikte yürür, oturduğunda çevresinde otururlarmış. Odasında kafesinin kapağı hep açık duran bir kanarya varmış. Her sabah kuş Mesmer'in başına konup onu uyandırır, birlikte kahvaltı ederlermiş. 5 Mart 1815 sabahı kuş, kafesinden çıkmamış. Çünkü o gece büyük usta son nefesini vermiş.

PUYSÉGUR VE YENİ MANYETİZM

Charles Richet'e göre *"Manyetizmi kuşkusuz Mesmer başlatmıştır. Fakat onu bulan Puységur'dur".* Gerçekten de Puységur un çaba ve başarıları olmasaydı Mesmer belki de bir büyük hokkabaz olarak kalacak ve dinamik psikolojinin gelişimi bir yüz yıl gecikecekti.

Puységur adı gerçekte, üçü de Mesmer'in en heyecanlı öğrencileri olan ve üçü de birbirinden ekzantrik üç kardeşin adıdır. Bunlardan en küçüğü Vikont Jacques Maxime de Chastenet de Puységur iyi bir askerdi. Bayonne'da bir askeri geçit töreni sırasında subaylardan biri, geçirdiği bir apopleksiyle törenin ortasında çayıra devrildi. Vikont hemen onun yanına koşarak bütün askerlerin gözü önünde onu manyetize etti ve iyileştirdi. Ondan sonra birliğindeki hasta askerlerin tedavisiyle görevlendirildi. İkinci kardeş olan Antoine-Hyacithe Compte de Chastenet denizciydi. Manyetizmi Fransız sömürgesi olan Saint Dominque'e götürmüş ve oradaki zencilere uygulayarak onlardan da bolca manyetizör yetiştirmiştir. Üç kardeşin en büyüğü olan Amand- Marie-Jacques de Chastenet Marquis de Puységur bir topçu subayıydı ve ailenin arazilerinin yönetimi onun elindeydi. Bir süre Cebelitarıkta görev yapmış, Rusya'ya giden bir elçilik misyonuna da katılmıştı. Vakti askerlik göreviyle, Soissons

yakınlarındaki Buzancy'deki şatosu arasında geçiyordu. Çağının bir çok aristokratı gibi onun da şatosunda bir *"cabinet de physicjue"* bulunuyordu ve Marquis orada elektrik üzerinde deneyler yapmaktaydı. Mesmerizme karşı önceleri kuşkulu ve olumsuz duruyordu. Fakat kardeşleri tarafından ikna edildi ve o küçük kabinesinde manyetizm deneylerine başlamakla kalmadı, bireysel ve kollektif tedavilere de girişti.

Markinin hastalarından biri, uzun yıllardan beri ailenin hizmetinde olan çiftçilerden birinin genç oğlu Victor Race hafif bir solunum hastalığından yakınmaktaydı. Marki etkisini denemek için onu manyetize etmek istedi. Victor çok kolay manyetize oldu, fakat o zamana kadar manyetize edilen insanlardan çok farklı şekilde, hiçbir çırpınma belirtisi göstermeden, uyanık durumundan daha uyanık olduğu izlenimini veren bir uyku durumuna girdi. Konuşuyor, sorulanları yanıtlıyor ve uyanık olduğu durumdan çok daha parlak bir zihinsel yeti gösteriyordu. Marki fısıldayarak ya da içinden bir şarkı mırıldandığında Victor aynı şarkıyı yüksek sesle ve doğru olarak söylüyordu. Seansın bitiminde Victor olup bitenleri hiç anımsamıyordu. Puységur bu seansı gerek Victoria gerekse başkalarıyla yinelemeye başladı. Bu tipte manyetize edilenler kendi hastalıklarının tanısını ve olası seyrini bilebiliyor, gereken tedavi için yol gösterebiliyorlardı. Kısa zamanda hasta olarak başvuranların sayısı öyle arttı ki Marki toplu tedavi seansları hazırlamak zorunda kaldı. Bunun için şatonun bahçesinde, çevresinden sular fışkıran bir ağacı seçti. Köylüler bunun çevresinde oturuyor ve bir ucu ağacın dallarına bağlı olan iplerin öbür ucunu kendi hasta taraflarına doluyorlardı. Sonra bir halka halinde birer parmaklarını birbirlerine dokunduruyor ve az sonra bir akımın halkanın içinde dönmeye başladığını hissediyorlardı. O zaman marki aralarından birkaçını seçiyor ve elindeki bastonla dokunarak onları derin uykuya sokuyordu. Marki'nin *"hekim"* dediği bu de-nekler diğerlerinin arasında dolaşıp elleriyle onlara dokunarak onların hastalığını teşhis ediyor, tedavi için yol gösteriyorlardı. Uyanma buyruğu verildiğinde hiçbiri, bir şey anımsamıyordu.

Puységur bu deneyleri ve tedavileri Victoria yapmayı sürdürdü, onu Paris'e götürerek gösteriler yaptı. Yakın ve doğru gözlemleriyle bu olgunun gerçeğini çok daha doğru bir biçimde açıklayabildi. Ve bugün de geçerli olan kimi ilkeler koydu.

Mesmer 1779'da kendi buluşlarının esaslarını 27 madde halinde açıklamıştı. Ona göre özetle evrende varolan bütün cisimlerin arasını dolduran sıvısal bir madde vardı ve bu, insanları ve canlıları, yeryüzü ve öbür gök cisimleriyle birleştirirdi. Bu sıvı insan vucudunun içini de doldurmaktaydı. Hastalık bu sıvının vücut içinde eşitsiz dağılımından oluşuyordu. Belli tekniklerin kullanımıyla bu sıvının yönü değiştirilebilir, depolanabilir ve öbür insanlara geçirilebilirdi. Vücut içindeki dengenin yeniden kurulmasıyla iyileşme sağlanırdı. Ona göre ***"Yalnız tek bir hastalık ve tek bir tedavi"*** vardı. O da sıvı dengesinin bozulması ve düzeltilmesinden ibaretti. Puységur ise Victor'un yeteneği sayesinde sözkonusu gücün bir sıvıdan falan değil manyetizörün iradesinden kaynaklandığını, manyetizmin panayır gösterisi olarak hiçbir zaman kullanılmaması gercktiğini her zaman ve yalnız tedavi amacıyla uygulanabileceğini, insanların kendi sorun ve dertlerine ilişkin, gündelik yaşam sırasında farkına varmadıkları, derin ve doğru bilgilere sahip olduklarını ve ancak manyetizm sırasında yoğunlaşan dikkatleriyle bunu dışarı vurabildiklerini ortaya çıkardı.

1785 ağustosunda Puységur, Strasbourg'daki topçu alayına atandı. İstek üzerine oradaki Mason locasında bir ders verdi ve ulaştığı ilkeleri şu sözlerle açıkladı:

"içimde bir gücün varlığım inanıyorum.

Bu inançla onu dışarı çıkarmak istiyorum.

Manyetizmin bütün gizi iki sözcüktedir; inan ve iste.

İnsan kardeşlerimin yaşam gücünü harekete geçirecek güce sahip olduğuma inanıyorum; onu kullanmak istiyorum. Benim bilim ve becerim bundan ibarettir.

İnanınız ve isteyiniz kardeşlerim. Hepiniz aynını yapabilirsiniz."

Orada Puységur, Societe Harmonique des Amis Réunis adıyla bir dernek kurdu. 1789'da Alsace aristokrasisinin çoğunun katıldığı iki yüzden fazla kişi eğitilmişti ve tedavi uyguluyorlardı. Bütün tedaviler parasız yapılıyordu. Asıl önemli olan, herbirinin bütün hastalarının, tanılarının ve yapılan tedavinin titiz şekilde kayıtlarını tutmaları ve düzenli raporlarla bu derneğe, yazılı olarak bildirmeleriydi. Toplu tedaviler ve deneyler de artık yapılmıyordu. Kamu önünde gösteriler de kaldırılmıştı.

Bu deneyler ve çalışmalar sürseydi psikoloji ve psikopatoloji belki de çok daha önce tarih sahnesine çıkabilirdi; bilinmiyor. Çünkü devrim herşeyi sona erdirdi. Aristokratların çoğu kaçtı. Kaçmayanlar tutuklandı, hapsedildi, kafaları kesildi. Puységur da iki yıl hapiste kaldı. Sonra hapisten çıktı, şatosunun bulunduğu Soisson'a vali oldu. Şiir yazmaya başladı. Bu arada manyetizmi de yeniden ele aldı. Napolyon'un yenilgileriyle 1818'de Buzancy'ye döndü. Victor'un ağır hasta olduğunu, duyunca hemen yanına koştu. Onu ilk olarak manyetize ettiği aynı kulübede yeniden manyetize ederek iyileştirmeye çalıştı. Bu arada, Victor'un 45 yıl önceki manyetik seanslarda yaşadığı her ayrıntıyı hatırladığını şaşkınlıkla gördü. Victor kısa bir süre iyileştiyse de uzun yaşamadı. Marki onun mezarına, ona olan saygı ve hayranlığını ifade eden güzel bir kitabe dikti. Puységur kendi de 84 yaşında öldü.

Manyetizmle uğraştığı sürece onun yetiştirdiği binleri bulan öğrenci, artık Mesmer'in adı hiç bilinmiyorken ondan, yalnızca yapılan tedavinin Mesmcrizm olduğunu duydular. Çok büyük katkılarına karşın hiçbir zaman sanatı sahiplenmeye kalkışmadı. Son olarak tedavi ettiği Alexandre Hebert adında 12 yaşında bir çocuktu. Çocuk çok şiddetli korku nöbetleri geçiriyordu. Marki altı ay boyunca çocuğu gece ve gündüz hiç yanından ayırmadı. Yaptığı bu tedavi 150 yıl sonra psikotik hastaların tedavisi için önerilen ve uygulanan tedavi şemalarının hemen hemen aynıydı. Çok sonraları, Puységur'ün çalışmaları ortaya çıkarıldığında psikodinamik pekçok olgunun onun tarafından gözlenerek kullanıldığı da görüldü. Ağır ruhsal hastalıkların bir tür hipnotik somnambülizm (uyurgezerlik) olduğu görüşüyle pek çok klinik tabloyu titizlikle incelemiş, onları içinde bulunduklarını düşündüğü bu durumdan çıkarmak için manyetizmi tersine işleterek kullanmaya çalışmıştı. Yöntemleri gerçekten bugün ağır akıl hastalarına uygulanan psikoterapilere çok benzemektedir. Puységur kuşkusuz ki çok namuslu bir bilim öncüsüydü.

TARİH BOYUNCA HİPNOZ

Hipnozun doğa bilimleri ve tıp alanına girişi Mesmer ve Puységur ve onları izleyenler tarafından XVIII. yüzyılda olmuş, sağaltım yöntemi olarak yayılması ve kabulü de XIX. yüzyılı bulmuşsa da bu yöntemin hemen hemen aynı biçimde, hem de sağaltım amacıyla taa Sümerlerden beri, aşağı yukarı 5-6 bin yıldır kullanıldığını artık biliyoruz. Daha Sümer uygarlığında, kent krallarının önderliğinde oluşmaya başlayan ruhban ekibinin, özellikle de

sağlık alanındaki dilek ve yakınmalar için çok bilinçli bir biçimde, bu günkü uygulanışını çok andıran yöntemlerle hipnozu uyguladıklarını biliyoruz. Gene yaklaşık aynı çağlardan kalan Hint Veda'larında bir hipnoterapinin hemen tam ayrıntılı tanımını buluyoruz. *"Yüreğin dağılıp şaşırmayacağı, korkuya kapılmayacağı sessiz ve dingin bir yerde toplansınlar (insanlar). Oturt onları. Yerde girinti çıkıntı olmasın. Işık eksik olmasın. Ya bağdaş kursunlar ya da diz çöksünler. Gözlerini burnunun en ucuna diksin, ellerini yan yana, ayaklarını yanyana koysun. Yüreğinden bütün kaygılan ve düşünceleri atsın. Yalnız Pranon'un adını düşünsün ve söylesin. Bu adı söylerken onu aklından düşlesin."*

Daha başka bir yerde de soluk alıp, soluğu içinde tutup yavaş yavaş dışarı verirken seksen kez **"Om"** sözcüğünü söylemek önerilmekte.

En eski ve ayrıntılı tedavi kitabı sayılan ve yirmi metre papirüs üzerinde bütün bilinen reçeteler ve sağaltım yöntemlerini anlatan ünlü *"Ebers Papirüsü"nde,* ***"Kollarındaki ağrıyı gidermek için sen ellerinle ona dokun ve ağrının çekip gideceğini söyle"*** denilerek, hemen hemen en çağdaş bir hipnoz tedavisi anlatılmaktadır.

Daha sonraları eski Yunanda, Aklepios tapınaklarında uygulanan sağaltımda uykunun nasıl kullanıldığı da çok söylenmiş ve yazılmıştır. Özellikle Bergama'da Asklepion'u görenlerin kolayca izleyebileceği gibi, bu tapınaklarda sağaltım şöyle yürüyordu: Hastalar daha tapınağa ayak basmadan belirli temizlik törenleri başlıyordu. Az farklarla abdest almayı andıran bu törenler, tapınağın her dönemecinde vucudun bir başka tarafının temizlenip yıkanması şeklinde, adım adım ilerliyordu. Daha sonra bir iki günlük sıkı bir oruç ve perhiz süresi geliyordu. Bunu bir dizi banyolar, çeşitli merhem ve kremlerle yapılan masajlar, tütsüler ve yeniden yıkanmalar ve güzel kokular izliyordu. Bu arada oldukça güzel yörelerde kurulu olan bu tapınakların özgün tiyatrolarında keyifli ve umut aşılayan oyunlarla da genel moralin yüksek tutulmasına özen gösteriliyordu. Asklepiad adı verilen hekim-rahipler daha önce bu tapınakta şifa bulmuş olanların vermiş oldukları sunu, yazıt ve taşları da özenle sergiliyor ve beklentiyi en üst düzeye çıkartıyorlardı. Böyle üç-beş gün süren bir hazırlık döneminden sonra asıl sağaltım günü geliyordu. Hasta önce bir kurban kesiyor, sonra şifalı sularla yeniden yıkanıyor ve uzun bir tünele giriyordu. Loş ve gizemli tünel boyunca ağır ağır ilerlerken, kendisi hakkında o güne dek yeterince bilgi edinmiş olan asklepiadlar, tünelin üzerinde ve yanlarındaki, sesi boğuklaştırarak tanınmaz hale getiren özgün konuşma borularından hastaya sesleniyor ve az sonra yatacağı uyku sırasında tanrının gelip ona doğru yolu göstereceğini fısıldıyorlardı. Sonunda uyuma hücresine varılıyor, çevrede kaynayan zararsız yılanların vereceği ürküntü de buna eklenmişken bir de tam yatağın başucuna konmuş hazır bekleyen, afyon ve çeşitli otlarla karıştırılmış bir testi şarap, son direnme olasılıklarını da gideriyor ve hasta umut dolu, derin bir uykuya dalıyordu. İyice karanlık çökünce tanrının kılığına girmiş bir asklepiad da sessizce yaklaşıyor ve hastaya kendi iyileşme yollarını düşünde göreceğini fısıldıyordu. Bütün sahne tam ve kesin bir telkin için gereken herşeyi sağlamış oluyordu. Böylece hasta uykusunda, kendi derdinin nedenleri ve şifa yollarına ilişkin bir düşü artık kaçınılmaz bir şekilde ve mutlaka görecekti. Düşün anlaşılmaz bir tarafı kalmışsa bunu da bu seansın bitiminde asklepiadlar, günler boyunca hastanın kendisinden öğrendiklerinin de ışığında güzelce yorumluyorlardı. Böylece ulaşılan, psikosomatik diye adlandırdığımız bütün hastalıkların gerçek ve tam bir iyileşmesi oluyordu.

Daha sonra ve daha önce de hemen her bölgede, her inanç sisteminde telkine ve uykuya, telkinle sağlanan ve yönlendirilen uykuya, böyle bir uykuda görülen düşlere dayalı pek çok

kurum, ocak ve mezhep gelişmiş, etkin olmuş ve ardında bir söylence bırakmıştır. Bu tür kurumlar genellikle hermetik dediğimiz, kendi içine kapalı öğretiler olurlar. Her meslek ve sanatın gerçekte hermetik bir yanı vardır. Hepsi bütün isteyenlere açık bilgiler oluşturur ancak bu bilgilerin gene de belirli ön koşulları yerine getiren, belli özellikleri gösteren kimselerden gayrısına geçmemesi, belli bir ocağın ya da birliğin malı olarak kalmasını sağlamaya yönelik önlemler alırlar. Bu tür yönelişlerin nedeni ve düzeneği çok incelenmiştir ve bu kitapçığın kapsamına sığmaz. Ama özellikle de aydınlanma çağının sonlarına değin, bu tür *"kapalı kapılar ardında"* oluşup gelişen böyle bilgi ve beceriler, hele başarılıysalar, saygınlık u yandırıyorlarsa ve yaygın yandaşlar bulma olasılıkları da varsa aynı zamanda çok da düşman kazanırlar. Bu düşmanlıklar çoğu kez ölümcül ve yıkıcıdır.

İşte bu hipnoz yöntemine başvurmak yoluyla geliştirilmiş olan sağaltım yolları, sağaltıcı kişiler, bu yoldan elde edilen bilgiler de hep aynı akıbete uğramıştır. Büyük Pitagoras'tan, Hipokrat'a kadar, eski Ninova inançlarından, Kaide ocaklarına, İskenderiye bilginlerine kadar bütün bilgeler öldürülmüş ya da kovulmuş, yapıtları ve bilgileri yakılmış, yok edilmiş, okul ve akımları çökertilmiştir. Tarihin, tarih boyunca sürmüş olan en büyük jenosidi (soykırım-katliam) , bilenlere ve bilgelere karşı yürütülmüş olanıdır. Her bilim dalının, her türlü düşünce ve aydınlanma akımının öyküsünde böyle kara ve kanlı sayfalar Vardır.

İşte hipnozun geçmişindeki bu tür sayfalar da giderek onun daha gizli ve gizemli ortamlarda, topluluklarda ve derneklerde kullanılmasına yol açmıştır. Her seferinde de ezilen ve yokedilen bu ocaklarda elde edilmiş olan bilgilerin, biriken deneyimlerin yitip gitmiş olması insanlık için büyük kayıplar olmuştur. Bir düşününce onların yardımıyla insan uygarlığının daha büyük adımlar atabileceği düşünülür. Ama insanlığın kendisi eğer bu adımlara hazır değilse atılan bu adımlar kuşkusuz bir işe yaramazdı.

Daha önemli bir sonuç da yöntemin kendisinin gizem akımlarının malı olmuş olmadı ve bu güne kadar korkuyla karışık gizli bir yetenek ünü kazanmış olmasıdır. Bu ün bugün de anlaşılması kolay olmayan birçok çalışmayı örtmektedir.

İsa'dan önceki ve sonraki yüzyıllarda Roma egemenliğinin baskısı altında kimi toplumsal gelişmeler gösteren Yahudi inancı da kendi içinde bu tür gizem toplulukları geliştirmiş, bunlardan hristiyanlığın doğuş ve gelişiminde de büyük rolü olduğu anlaşılan Esse'ler, o çağ-da İskenderiye'de toplanmış olan bilgeler ve bilginler kümesi arasında benzeri gizem bilgileri ile uğraşan bir sistem oluşturmuşlardı. Daha sonra Kabala öğretisi olarak süren bu ayrım da aynı şekilde hipnoz yöntemi ve hipnotik bilgiyi büyük ölçüde toplamış ve kullanmış olsa gerek. Ne var ki ilk çağın hemen bütün bilgilerini toplamış olan İskenderiye Bilgiler Evi Kitaplığındaki 700.000 yazıt I.Ö. 47 yılında Sezarın buyruğuyla yakıldı. Oradan kaçırılmış olan 200.000 cildi Antonius Kleopatraya armağan olarak verdi. Ama bunları da daha sonra hristiyan imparator Theophilus kül etti. Daha Isadan 1700 yıl önce, Babil egemeni Hammurabi, Fırat boylarındaki Mari kralını yenince onun biriktirdiği Akad, Sümer, Huri yapıtlarından oluşan binlerce tabletlik bir kitaplığı yoketmişti. Yuda kralı Yoahim, Yerimyas'taki kitaplığı yaktırdı. Büyük İskender Persleri yenip de Persepolis'e girdiğinde ilk yaptığı, 12.000 öküz postuna yazılmış olan kutsal kitap Avesta'yı yakıp yoketmek oldu. Bu yakıp yok etme işlemi, bilindiği gibi hiç bitmedi. Bilgiyi bir gizem yöntemi olarak benimseyip kullananlar da bilgileriyle aynı kaderi paylaşmaya başladılar. Avrupa'da 1000 yıl süren Cadı kovuşturmalarıyla toplam 55 milyon insan ateşler içinde canverdi. Bunların çoğu yalnızca merak eden ve bilmek isteyen, geri kalanları da toplu bir hipnozun etkisinde kalmış olanlar-

dı. Aydınlanma yerleştikten, hatta devrimler başladıktan sonra bile insanlar yakılmaya devam ediyordu. Avrupada son insan cadılık ve büyücülük yaptığı gerekçesiyle XVIII. yüzyılın son çeyreğinde 1794 yılında yakılmıştır. Ondan sonra gelenler artık insanları değil, yalnız kitapları yakıyorlar. İnsanları ise ya gazlıyorlar, ya da beslemeyip asıyorlar.

İşte Mesmer ve Puységur'un ulaştıkları nokta, bilimsel devrimler olarak böyle bir tarih zemininde doğdu. Gene de bir gizem yöntemi olarak yitip gitmek ve kimbilir hangi despot tarafından yakılmak tehlikesi ile karşılaşacaktı; eğer Cagliostro gibi birisinin kullanımında kalsaydı, eğer Almanya'da tıp okullarında ele alınmış olmasaydı ve eğer Manchester'li hekim James Braid'in eline geçmeseydi.

DAHA SONRASI VE ÇAĞDAŞ TIP

Bulucusu ve araştırıcısının yeterince geliştiğini görememelerine karşın hayvansal manyetizm kavramı ilgi çekmeyi sürdürdü. Mesmer'in de Puységur'ün da adları bilinmiyordu pek ama gerek Fransa, gerek Almanya'da bu yöntemle tedaviler yayılmaktaydı. Fransa'da Deleuze, Bertrand, Noizet, daha sonra Charpignon, Teste, Gauthier, Lafontaine, Despine, Dupotet, Durand gibi daha birçok önemli hekim ve araştırıcı bu alana emek vermişlerdir. Bütün bu araştırıcılar *"Rapport"* denilen ve manyetize edilenle manyetizör arasındaki sözel ilişkinin önemini kavramışlardı. Ancak, yaptıkları onca deneylere ve hepsini sadakatla kaydetmelerine karşın bütün XIX. yüzyıl boyunca tekniğe ve açıklayıcı temel bilgiye pek bir şey ekleyemediler. Almanya'da da bu yöntem büyük ilgiyle izlenip uygulanıyor, fakat orada daha değişik bir nitelik gösteriyordu. Bunun en önemli nedeni Mesmerizm'in Fransa'da daha çok aydınlar arasında ilgi görmesi ve akademik çevrelerde çok fazla ciddiye alınmamasına karşın Almanya'da üniversitelerin bu alana çok canlı bir ilgi göstermeleridir. Prusya hükümetinin konuyu incelemesinden sonra 1816'da Berlin ve Bonn üniversitelerinde Mesmerizm kürsüleri kuruldu. Ayrıca Almanya'da olağanüstü yetenekli kimileri de, Mesmerizm yardımıyla, o sıralarda aktüel inceleme alanı sayılan, doğaüstü fenomenlerin incelenmesinde kullanılmaktaydı. Bu kişilerden bazıları ülke çapında tanınıyor ve ilgiyle izleniyordu. Gmelin, Kluge, Hufeland kardeşler, Kicser, Nasse, Passavant ve Jolfart gibi bilginler bu konuda çok büyük bir ilgiyle yoğun çalışmalar içindeydiler. Ancak bütün bu gelişmelere karşın, Almanya'da romantik spiritizmin konu üzerindeki etkinliği nedeniyle klinik uygulama gecikiyordu. Bu konuyu geliştirebilen gene Fransa oldu ve önce Liebeault ve Bernhaim ile Nancy okulu, ondan az sonra da ünü çok yaygın bir bilgin olan jean-Martin Charcot ve onun yönettiği Salpetriere okulu Mesmerizm, Manyetizm ve Hipnotizm adlarını almış olan bu olgu ve tekniği bir daha kalkmamak üzere klinikteki tahtına oturttular. Bu gün de, biraz eprimiş, eskimiş ve yıpranmış da olsa o tahtta oturmaya devam ediyor.

İLK HİPNOZ HEKİMİ BRAÎD

Manchester'deki göz hekimi James Braid, 13.11.1841'de bir hipnoz gösterisine katıldı. Eğlenceli bir hokkabazlık izleyeceğinden kuşkusu yoktu buraya gelirken. Ama gösteriyi izlerken yavaş yavaş yerinde doğruldu ve olup biteni daha dikkatli izlemeye başladı. Çünkü, uyutulan kişinin bu manyetik uykuya girmeden önce gözkapaklarının garip bir biçimde titreyip kırpışmakta olduğunu görmüştü. Bu olgu o zamana kadar kimsenin dikkatini çekmemişti. Kuşkusuz Braid'in de dikkatini çekmezdi, eğer o bir göz hekimi ve keskin bir gözlemci olmasaydı. **Bunu görür görmez bu gözkapağı seyrimesinin taklit edilemeyeceğini, istemli olarak yapılmasının mümkün olmadığını hemen farketmişti.** O halde bu olay bir

hokkabazlık ya da sahtekarlık olamazdı. Ama istemli olarak yapılamayan bu seyirmenin nedenini de merak etmeye başladı. Önce benzeri gösterileri izlemeye başladı. Bunları bulmak da hiç zor olmuyordu. O sırada hemen her eğlence yerinde, her kibar hanımın salonunda benzeri gösteriler yapılıp duruyordu. Braid, katıldığı her gösteride aynı seyirmeyi görünce bu uykunun hemen öncesinde gözlerde bir yorgunluğun, bir bitkinlik duygusunun olması gerektiği sonucuna vardı. Muayenehanesine sürekli gelip giden madencilerden bir genci bir koltuğa oturtarak karşısına koyduğu boş bir şişeye sürekli bakmasını istedi. Üç dakika içinde genç işçinin gözlerinde aynı seğirme başladı ve hemen ardından da genç derin bir uykuya daldı. Ardından Braid bir madencinin hanımından porselen bir kâseye aynı şekilde sürekli bakmasını rica etti. İki dakika içinde bu kadının da gözleri seyrimeye başlamış ve ardından da bilinen uyku bastırmıştı. Durum Dr. Braid için apaçıktı: Demek ki şu ünlü uykuyu sağlamakta kişisel ya da kişiler arası bir mıktamsı etkisi sözkonusu değildi. XIX. yüzyılın bilinçli bir hekimi olarak Braid disiplinli bir şekilde düşünmeye koyuldu. Demek ki burada sözkonusu olan, bir kişiden hasta ya da deneğe doğru iletilen bir güç değildi. Bu doğrudan doğruya, yönlendirilmiş bir uykudan ibaretti. Uyuyabilmek için hayali bir otlaktaki koyunları saymak ya da bir konferansı dikkatle izlerken uyuyup kalmak gibi bir şeydi. Ama kuşkusuz ki esas olan bir uykuydu. Braid bu uykuyu, eski Yunanca uyku anlamına gelen Hypnos sözcüğünden türeterek Hipnoz diye adlandırmanın daha doğru olacağını ileri sürdü. Eğer bu bir uykuysa ne menem bir uykuydu? Kişi bu uyku sırasında konuşabiliyor, sorulanları yanıtlayabiliyor, verilen emirlere uyuyor, yürüyüp hareket edebiliyor ve bu sırada gözleri de açık olabiliyor ve bu uykuda yürürken önüne konulan engelleri görüyor, onlara çarpıp tökezlemeden yolunu bulabiliyordu. O halde bu tam derin bir uyku değil, değişik bir uyku biçimi, o sıralarda tıbbı epeyce uğraştıran uykuda yürüme, yani Somnambulizm gibi bir şey olmalıydı. Bu yüzden de sadece uyku olarak değil de uykululuk durumu gibi bir anlama gelecek biçimde, o günlerde tıptaki adlandırmalarda çok kullanılan bir türetmeyle, *psikoz, dermatoz, skleroz* der gibi *"Hipnoz"* demek daha doğru olacaktı.

Braid araştırmalarını sürdürdü. Kendi yaptığı deneylerde bir nesneye bakışları fikse etmenin [güçlü, ağır, demir gibi, kuvvetli] hipnoz için yeterli olduğunu saptamıştı. Disiplinli bir bilim adamı olarak ardarda deneyler yapmaya ve deney sırasında olup bitenleri ayrıntılarıyla not etmeye girişti. Braid bu araştırmalarında gerçekten yüzlerce yıldan beri bilinen ama hiç bili-min alanına alınmamış bir gerçeği yakalamıştı. Tarihte örneğin matematikçi, filozof ve hekim olan Geronimo Cardanano daha 1535'te kişiyi parlak bir cisme sürekli baktırarak uyku sağlayabildiğini yazmıştı. **Paracelsus, *"Opera"* adlı eserinde Güney Almanya'daki bir manastırda keşişlerin hastalarına parlak bir kristal göstererek uyumalarını sağladıklarını anlatmıştı.** Dahası Aynaroz'un keşişlerinin kendi göbeklerine gözlerini dikerek kolayca uykuya daldırdıkları biliniyordu. Hatta bu yüzden onlara *"Göbeğe bakar"* gibi bir ad da konmuştu. Ama Braid tam da bu yüzden, yani herkesin öteden beri bildiği bir olguya dikkat ettiği ve onu bilimsel bir gözlükle ve tam bir disiplinle incelemeye aldığı için *"Bilim adamı"* sıfatını hakediyordu ve ele aldığı konuda çağdaşlarından fersah fersah ileri geçivermişti.

Bu uykuyu Braid önce bildiği fizyolojik olgularla açıklamaya girişti. Sürekli aynı yere bakışla görme sinirinim göz küresini ve gözkapaklarını hareket ettiren kasların uyarılabilirliği azalıyor, bu sırada konsantrasyon sonucu solunum azalıyor, bu da beyindeki kan dolaşımını azaltıyordu. Göz yuvarlağı kuruyor, bunun sonucunda da o bilinen seyirme başlıyor, sonunda da gözkapakları düşüyordu. Ancak bu arada hipnozun psişik yönü de unutulmamalıydı. Braid

çalışmalarında bu uykuda bilinç yitiminin değil, tam tersine artmış bir konsantrasyonunun ve yüksek bir iradenin sözkonusu olduğunu da sezmişti. Bu araştırmalarını yaparken Braid de daha önce anlatılan düşmanlıklardan nasibini aldı. Büyük bir karşıtlar cephesiyle savaşmak zorunda kaldı. Onun asıl amacı, bu yöntemi ameliyatlar sırasında ağrı duygusunu ortadan kaldırmada, yani anestezi için kullanabilmekti. Ki bu öngörüsünde de haklı olduğunu bu gün kesinlikle biliyoruz. **Ama tam bu sırada kloroform bulundu ve Braid derhal unutuluverdi.**

CHARCOT, BERNHEİM VE FREUD

Bundan 30 yıl sonra büyük bir bilim adamı Jean Martin Charcot, Paris'de hipnozu yeniden elealdı. Ondan 7-8 yıl sonra da Nancy'de Hypolyte Bernheim aynı konuda çalışmalara başladı. İkisi de, özellikle Charcot hafife ve alaya alınabilecek kimseler değildi. Charcot hipnozu o sırada histerik denilen felçlerde ve benzeri belirtilerde sağaltım amacıyla kullanıyor ve bu iyileştirmeleri geniş bir hekim ve öğrenci kitlesi önünde yapıyordu. Onun açıklaması, hipnozda uykunun tam tersine artmış bir sinir-kas uyanıklığının sözkonusu olduğuydu. Bu kavrama göre hipnoz da tıpkı histeri gibi bir nörozdu, ama yapay bir nörozdu. Buna karşılık Bernheim'a göre hipnozun mekanizması denek olan kişinin kendisinde yatıyordu. Bu açıklamaya göre denek ya da hasta, telkine açık bir durumda bulunduğu ve kendi düş gücü içinde yoğunlaştığı için hipnoz adı verilen durum ortaya çıkmaktaydı. Yani bütün olup bitenler hipnotize olan kişinin kendi ruhsal yaşamı içinde olup bitiyordu. Hipnozu yapan, yalnızca bir aracı ve dikkatin yoğunlaşarak yönetimin devredildiği bir objeydi.

Bu iki görüş arasında oldukça sert bir savaş başladı. Hipnoz olayının yalnızca hipnotize olan kişinin düşgücü ve telkin altına girme isteğine bağlı olduğunu ileri süren Bernheim ve Nancy okulu bu savaşı giderek yitirdi. Ancak çok sonraları, beyin faliyetini, beyin elektrik akımlarını yazarak incelemek olanağı elde edildikten ve bu arada uyku üzerinde de araştırmalar yapılmaya başlanıp da uykunun ve uykuyla ilgili ve ona benzer durumların fizyolojisi araştırılmaya başladıktan sonra bu sorular da yanıt bulmaya başladı. Ama bu gün aslında onların haklı olduğunu artık biliyoruz.

Charcot'nun bu tartışmalar sırasında daha etkin ve başat görünmesi nedeniyle, Sigmund Freud o sıralarda üzerinde çalışmakta olduğu histeri olgularının incelenmesi ve sağaltımında hipnoz yöntemini kullanmaya başladı. Onun kullandığı teknik de Charcot'ya dayanıyordu. Ancak uzun bir süre sonra ve histerinin ve diğer nörozların nedenlerine ilişkin çalışmaları ilerledikten sonra, hastanın içsel gereksinimlerinin Charcot'nun yaklaşımını giderek haksız çıkardığını görerek hipnozun hiç de gerekli olmadığı sonucuna vardı ve asıl yöntemi olan serbest çağrışım yöntemine geçti. Bununla birlikte hipnoz çalışmalarının ve yönteminin dinamik psikiyatrinin, psikanalizin gelişiminde oynadığı rol kesinlikle yadsınamaz. Hatta rahatlıkla denilebilir ki dinamik psikiyatri temelini hipnozla, daha Mesmer kendinden doğan bir gücün hastası üzerinde doğrudan doğruya etkin olduğunu hissettiği an atmıştır. Hipnozun tarihi, hiç değilse başlangıcında, dinamik psikiyatrinin ve psikolojinin tarihiyle içiçe yürümüştür. İleride göreceğimiz gibi bu gün de hipnoz, dinamik psikiyatrinin önemli bir dalı olarak önemini korumaktadır.

Şimdiye kadar belirtilenlerden hipnoz olgusunda iki faktörün etkin olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri denek ya da hastanın belli bir ojeye dikkatini yoğunlaştırması sonucu ortaya çıkan durum, öbürü de hipnotizörün uygulamakta olduğu telkin.

HİPNOZDA GERÇEK

Hipnozu bir panayır ya da gece klübünde bile izlemiş olsanız, bunda hipnoza giren kişiye sözel olarak verilmiş olan telkinin mutlaka farkına varmışsınızdır. Gerçekten bugün de bu görüngünün, temelde bir telkin olgusuna bağlı olduğu, telkinin bunda başrolü oynadığı, yöntemi inceleyen bütün araştırmaların, hangi temel kurama bağlı olurlarsa olsunlar, üzerlerinde birleştikleri bir noktadır. Hipnoz kesinlikle bir hipnoz olayıdır.

Hipnozda rol oynayan diğer faktörler de vardır. Bunda dikkat, algılama, bellek gibi diğer zihinsel yeti ve eylemler de çok önemli ve özgün anlamlar kazanmaktadır. Bunları sırayla görmeye öncelikle *"telkin"* adını verdiğimiz ruhsal olay ve görüngüyle başlamalıyız.

TELKİN

Telkin denilen olayın anlamı bütün açıklamalara ve enine boyuna araştırmalara karşın gene de tartışmalıdır. Telkin, çok kaba bir tanımlamayla bir kişinin, bir başka kişiyi, daha çok sözel bir etkiyle kendi inanç, düşünce ve mantık sistemi içine alması, onun kendisine yabancı bir düşünce, inanç ya da mantığı kabul etmesini sağlamasıdır. Bunda bir tarafta oluşturulan bir zihinsel ürünün, bu ürüne sahip olmayan, hatta bu ürüne karşıt ürünler üretmekte olan bir başka zihine transferi sözkonusudur. Bu olayda bir kişinin duygu ve düşünceleri, karşısındakinin duygu ve düşüncelerini basitçe işgal etmekle yetinmez, karşısındaki kişi tarafından kendi duygu ve düşünceleriymişçesine benimsenir. Gene bir kişi tarafından üretilmiş bir duygu ve düşüncenin karşı tarafa benimsetilmesine dayalı olan yalan söylemek, kandırmak, aldatmak, inandırmak ve ikna etmek gibi işlemlerden ayrılan yanı, burada alıcı zihinde olası eleştiri, düşünce ve direnç süreçlerinin işe karışamayacak kadar yana çekilmesi ve iki zihinin bir konuda birlik oluşturmasıdır.

Gerçekten de telkin dediğimiz süreçte ikinci zihin, yani alıcının zihinsel yapısı, diğer zamanlarda varolan yeti ve yeteneklerini terkederek karşısından gelene teslim olmaktadır. Her zihinde normal olarak varolan, kendine yabancı ürünlere direnmek ve önce kendi süreçlerinden geçirerek irdelemek ortadan kalkmakta, karşı tarafın kendine yabancı, hatta kendine aykırı düşünce ve duyguları aynen alınmaktadır. Burada iki zihin sanki tek bir zihin oluyor gibidir. Buna iki kişi arasında bir *"Biz"* oluşması diyoruz. Tarafların bu telkine katılım payına göre dört telkin biçimi birbirinden ayırdedilebilir:

a-Planlanmamış, Tahmin Edilmemiş Telkin

Günlük yaşamda en yaygın görülen telkin türü budur. Burada ne telkini yapan, ne de telkini alan aralarında olup bitenin bir telkin olayı olduğunun farkındadır. Bunun en yaygın tipi hekim-hasta ilişkisinde gözlenir. Hekimin hasta başındaki tutum ve sözleri, hastaya yönelik hiçbir amaç taşımadığı halde hastada olumlu ya da olumsuz bir yöneliş uyandırır. İçeriği olumsuz olan bir sözcüğü hasta hiç anlamadığı halde, hekimlerin genel tutumundan olumlu bir şeymiş gibi algılayabilir ve bundan etkilenerek iyileşebilir de.

b-Planlanmış Ama Tahmin Edilmemiş Telkin

Bunda telkin eden söylediğinin amacını bilmekte ama telkini alan bunu fark etmemektedir. Bunların en yaygın örnekleri her gün karşılaştığımız yığınlarla reklâm ve propaganda da görülür. Bu telkin, telkin olarak algılanabilecek olan bütün öğelerden arıtılsa bile etkin olur. Hekimlerin kimi ilaçları yazışları, ilacın o denli etkin olmayacağını bildikleri halde sırf bu

telkin işlevine ulaşmak için yapılır ve gerçekten etkinliği arttırır.

c-Planlanmamış Ama Farkedilebilen Telkin

Bu durum gene hekim–hasta ilişkisinin bir parçasıdır. Hasta öyle bir telkin gereksinimi içinde hekime gelir ki ondan gelecek her girişimi kendi kurtuluş ve şifasına bir çare olarak görür. Hekim, verdiği ilacın etkili olduğunu sanırken aslında yalnızca onun kendi etkinliği rol oynamıştır. Bu yüzden birçok ilaç, aynı hastada veren hekime göre farklı etki eder.

d-Planlanmış Ve İstenen Telkin

Bu durum hastanın telkine çok gereksinim duyduğu durumlarda hekimin de hastayı yatıştırıcı ve umut verici konuşmalarında rahatlıkla gözlenebilir. Oldukça tehlikeli ve zor durumlarda hekimin güven veren bir tonla konuşması hastanın yaşam gücünü çok yükseltir çünkü böyle bir güvene zaten gereksinimi vardır. Bunlardan ayrı olarak telkin doğrudan ve dolaylı yapıldığına göre de ayrılabilir. Örneğin hedef alınan kimseden başka birisine doğru söylenen ama adı geçenin duymasına itina gösterilen sözler, bu kişi konuşmayı dikkatle izlediğinden, büyük bir telkin etkisi yapar.

İşte önce Mesmerizm, daha sonra Manyetizm ve sonunda da Hipnotizm adı verilmiş olan olay en başta bir telkin olayıdır. Bugün buna Hipnoz adını veriyoruz. Mesmerizm sözcüğü durumu ilk saptayan kişinin adından, Manyetizm sözcüğü bu olayla mıknatısların çekim gücü arasında bir benzerlik düşünülmüş olduğundan dolayı kullanılmıştır. Daha sonra bu durumda telkin alan kimsenin gösterdiği hareket ve davranışların, uykuda gezen kimselerinkilere benzediği düşünülmüş, bunun da bir tür uykuda gezme olgusu olduğuna inanılmış ve bu yüzden uykuda gezenlere fransızcada verilen adla *Somnambulizm* (Somnecs – uyku ve Ambulanyon – Yürüme) sözcüğünden giderek, olgunun bir uyku türü olduğu sonucuna varılmış ve uyutma anlamına gelmek üzere Grekçe Hypnos – Uyku sözcüğünden Hipnotizm denmiştir. Sonradan bu durumun bir *izm* olarak adlandırılması uygun bulunmadığından bir uykululuk durumu anlamına gelen *Hypnose* denmiştir. Bugün bu olayın fizyolojik bakımdan uykuyla hiçbir ilişkisi olmadığı anlaşılmakla birlikte bu son sözcük gene de kullanılan bir *"Galat-ı meşhur"* olarak tutulmaktadır.

DİKKAT VE ALGILAMA

Telkin denilen olgunun nasıl işlevlik ve etkinlik kazandığını daha iyi anlayabilmek için kişioğlunun çevresindeki nesne, kişi ve olayların farkına nasıl vardığım bir parça yakından incelemek gerekir. Olup bitenlerden bize doğru ulaşan uyaranlar, duyu organlarımıza ulaştıktan ve onlarda gereken fiziksel ve kimyasal reaksiyonlara neden olduktan sonra, almaç adı verilen bu noktalar kendilerine bağlı olan sinir uçlarını uyarmış ve merkeze doğru bir ileti akımına yolaçmış olurlar. Bu akım merkez sinir sisteminin yalnızca bir noktasını değil, pekçok yerini birden uyarır. Denilebilir ki sinir sistemine giren her uyarandan her an bütün sinir sisteminin, hatta bütün organizmanın haberi olur. Aynı anda vucudumuz yüzbinlerce uyaran almakta yani duyu organlarımızdaki almaçlara yüzbinlerce dış etki, o almaçların farkedilebileceği düzeyde olmak üzere ulaşmaktadır. Farkedebileceği düzeyde diyoruz, çünkü duyu organları belli sınırlar içindeki uyaranlara duvarlıdır. Örneğin renk olarak bildiğimiz ışık tayfı içinde bulunan renkler farkedilebilir. Bu tayfın dışında kalan mor ötesi ve kırmızı altı dediğimiz renkler ise hiç görülemez. Yani gözlerimizde o renk grubuna duyarlı almaçlar hiç bulunmaz. Örneğin, eğitilmiş köpekleri çağırmak için kullanılan özel köpek

düdüklerinin sesi insanlar tarafından hiç duyulamaz; en yakınında bile ancak bir üfleme fısıltısı işitilebilir. Oysa bu ses köpekler için çok uzaklardan bile duyulabilen çok tiz bir sestir. Demek ki o sesin frekansına insan kulağı duyarlı değil, köpek kulağı ise duyarlıdır. **Buna karşılık köpekler de bizim gördüğümüz renklerin hiçbirini göremezler; bütün köpekler renk körüdür.**

Bizim farkında olarak algıladığımız uyaranlar dışında daha binlerce uyaran da aynı anda duyu organlarımıza ulaşır ve bedenimiz biz farkında olmadan hepsini alır, sinir sistemimiz onları sınıflandırır ve gereğini de gene biz hiç farketmeden yapar. Örneğin üzerimizde etkin olan yerçekimine uymak için duruşumuzu, ileri ya da geri hareketimizin dengeli ve uygun oluşunu, iç organlarımızın o anda gereken çalışmayı düzenli olarak yapmasını hep sinirlerimiz düzenler ve bunlar bizim dikkatimizi çekmeden olup biter. Örneğin biz televizyonda heyecanlı bir gerilim ya da korku filmi izlerken, aynı anda yorulan bacağımızın yerini değiştirir, koltuktaki durumumuzu düzeltir, aynı anda kolumuzu kaşıyabilir ve dilimiz de kuruyan ağzımızı farkedebilir. Bu sırada kalbimiz de daha hızlı çarpma emri almakta, kan basıncımız da hafifçe yükselmektedir. O sırada midemizse az önce yediğimiz tuzlu fıstığı sindirmek için uğraşmakta, bu daha önce yemiş olduğumuz meyveyle pek uyuşmadığı için de hafifçe bulanarak bize bu fıstığı dışarı atmanın uygun olabileceğine ilişkin sinyaller vermektedir. Bunların hiçbirinin farkında olmayız. Ama bütün işler yolunda yürümektedir. **Oysa, sinir sistemine bir kez giren hiçbir uyaran orada unutulmaz. Mutlaka bir yerlerde depolanır. Bu hiç farkında olmadığımız uyaranların kaydedilip depolandığını kimi çok acayip durumlarda izleyebiliriz.** Örneğin, dikkatimizin dışında gelen uyaranlardan herhangi biri olağandışı bir şey kaydetmeye başlarsa birden bütün dikkatimizi heyecanlı filmden çekip ona yönlendirmemizi sağlar. Jung'un anlattığı bir örneği de nakledebiliriz: Çalışkan ve sağlıklı bir sekreter hanım, o ana kadar hiçbir yakınması yokken, saat on sularında birdenbire bir baş ağrısıyla kıvranmaya başlar ve çalışamaz hale gelir. Ortada görünür, bilinir hiç bir neden yoktur. Gerçekte ise o hanım iki hafta önce sisli bir sabah saatında sevgilisini bir iş gezisi için uğurlamıştır ve adamın orada epey eğlenebileceği varsayımıyla belirsiz bir kıskançlık huzursuzluğu içindedir. O sabah, büroda çalışırken birden uzakta öten bir sis düdüğünü duymuş, bu düdük sesi ayrılış anındaki sisi, o da ayrılıştaki kaygıyı anımsatarak günlerdir bastırılmış kaygının bir baş ağrısıyla patlamasına yolaçmıştır. Kadıncağız o sis düdüğü sesini hiç farketmemiştir ve bu gerçek, haydi o kadarcık ipucu verelim, ancak hipnozda açığa çıkarılabilmiştir.

İşte sinir sistemimizin bu çalışma şekli, çok basitleştirmek istersek, havaalanı kontrol merkezlerinin, üstüste çalışmakta olan radarlarına benzer. Bir radar sürekli dönerek bütün ufku denetlerken, öbür radar bir tek uçağın uçuş doğrultusuna, bir başka radar o uçağın yüksekliğine fikse olur ve bütün bilgiler bir tek masadaki bir denetim uzmanının önünde bir tek ekranda biraraya gelir. O uzman da hem o uçağın pilotuna, hem yakındaki bütün öbür uçakların pilotlarına, aynı zamanda havaalanı sorumlularına gereken bütün bilgi ve emirleri ulaştırır. Emri alanların ise öbür emir alanlardan haberdar olmaları gerekmez. Olağandışı ya da olağanüstü bir durum görülecek olursa ya da tehlikeli bir gelişme görülürse, örneğin hava sahasında birden denetim dışı bir başka uçak belirirse, ya da bir uçağın yönü bir başka uçağın seyir çizgisini kesecek gibi görünüyorsa, bütün uçaklara kısa ve tek bir buyruk gönderilir. Her uçak da bunun nedenini tartışmadan denileni yapar ve tehlikeden bir an için uzaklaşmış olur.

İşte sinir sisteminde de bir işleve yönlenmiş olan nokta radara biz dikkat diyoruz. Bu yönetim santralına giren bütün bilgiler de bir arşivde, uçaklardaki kara kutular gibi, bir daha çıkmamak üzere tespit edilir ve saklanır. Her yeni gelen uyarıda bir arşiv düzeneği, bu yeni uyarının kaydedilmiş bilgilerle bir ilgisi olup olmadığını hızla bir araştırır ve ona göre ilgili merkezde iki bilgi birden birleşir. Bütün bu anlatmaya çalıştıklarımız hipnozda neler olduğunu anlamak ve aynı zamanda günboyu sürekli olarak aldığımız telkinlerin etkisinin yaşamımızdaki önemini de kavramak için çok önemlidir.

Dikkat, gündelik yaşamımızda bizi o an için ilgilendiren noktaya en uyanık bir biçimde fikse olmamızı sağlayan aracımızdır. O an için ilgilendiğimiz nesne bizim için çok yoğun bir zihinsel çabayı gerektiriyorsa bu dikkatin yoğunluk odağı gittikçe daralır; bir *"nokta dikkat"* halini alır. Buna karşılık yoğunlaşma azalınca çevrede de bir büyüme ve genişleme görülür. Örneğin hem bir arkadaşımızla hararetli bir tartışma sürdürüp hem de o sırada bir merdivenden yavaş yavaş inebiliriz. Ama zor bir matematik problemini çözmeğe yoğunlaştığımız sırada o merdivenden de inmeye kalkışırsak tökezlemek mukadder olur. Bir matematik problemi çözerken yapabileceğimiz yan işler ancak kafamızı kaşımak ya da kurşunkalemin başını çiğnemek cinsinden olabilir. Aynı şekilde çok yoğunlaştığımız sırada etrafta olup bitenin de pek farkında olmayabiliriz. Bu tür yoğunlaşmış bir dikkat, hepimizin pek iyi bildiği gibi çok da yorucudur. Problemin zorluğu ve uğraşının süresi oranında ense ve boyun kasları gerilir, göz yuvarlağını hareket ettiren küçük kaslar gerilir, baştaki kan dolaşımı artmıştır ve dolayısıyla şakak ve boyun atardamarları, hatta ciltteki küçük damarların dolgunluğu hissedilir. Gözlerdeki yorgunluk, gözkapaklarında tıpkı uykuya dalarken ki gibi bir kapanma eğilimi uyandırır, gözler süzülür, yanar ve sulanır. Bu sırada dışarıdan görünen şişmiş ve kızarmış bir yüz, süzülmüş ve neredeyse kapanacak gözlerle uyku mahmurluğuna pek benzer. Oysa kişi matematik çalışmaktadır. O sırada yanında olup bitenlerin ise ya hiç farkına varmamıştır, ya da ancak zorlukla ve hayal-meyal anımsayabilir.

İşte, hipnozda sözkonusu olan ilk olay budur. Yani kişinin dikkatini olağandan çok daha yoğun olarak bir şeye doğru toplaması, yoğunlaştırmasıdır. Bu süreci hipnotize olmuş olanlar bazen kişinin bir kuyuya doğru yavaş yavaş inerken kuyunun ağzına doğru bakması şeklinde tanımlarlar. Baş yukarıda olarak kuyuya inilirken, önce çok geniş olarak görülen gökyüzünün alanı gittikçe daralır ve uzaklaşır. Giderek küçük bir daire kalır. Ama o küçük alan son derecede net ve parlak olarak görülür. O kadar ki kuyu dibinden bakıldığında gündüzleyin gökteki yıldızları görmek bile mümkündür. Hipnoz sırasında da dikkat olağanüstü yoğunlaşmıştır. O dikkat edilen şey de son derecede net olarak algılanır ve giderek insanın bütün benliğini kaplayacak ölçüye ulaşır.

Şimdi bir de dikkat olayının, hepimizin sık sık başına gelen ama farkına varamadığımız bir başka özelliğini görelim. Bilinçli ve yükselmiş bir dikkatle izlediğimiz ve algılamaya çalıştığımız bir şey üzerinde yoğunlaşmışken çevremizde olup bitenlerin pek farkına varamayız dedik. Ancak o çevreden gelen başka uyaranlar da almaçlarımıza yani duyu organlarımıza sürekli olarak gelmektedir. Ve bunlar da alınan bilgiler olarak, yukarıda anlattığımız ikincil ve üçüncül radarların bilgileri gibi, depo edilmektedir. İşte kimi zaman, bu ikincil uyaranların da bilinçli dikkat eşiğine yaklaştığı olur. O zaman daha da garip bir şey olur ve iki bilginin, birbirleriyle hiç ilgili olmasalar da içiçe ve üstüste geçtiği görülür. Yukarıda anlatılan başı ağrıyan sekreter örneğinde de buna benzer bir durum olmuştur. Ayrılık acısına yoğun biçimde gömülmüşken dikkat edilmeden belleğe giren sis gerçeği, bir sis düdüğüyle temel

ayrılık acısını canlandırıvermiştir. Bir uyaranın ana ya da yan uyaran olarak dikkati ne ölçüde çelebildiğini saptamaya, dikkat alanındaki başka bazı deneylerle birlikte yarayan, psikoloji laboratuarlarında ve şimdilerde de reklamcılık çalışmalarında kullanılan bir aygıt vardır. *Tachistoskop* adı verilen bu araç, aynı ekrana iki diayı birlikte ya da içiçe projekte edebilen bir projeksiyon aygıtıdır. Bununla bir resim ekrana projekte edilmekteyken yandan verilen ikinci bir projektör ışınıyla ve aradaki bir ayna yardımıyla ikinci bir dia aynı ekrana ya ilk resmin yerine, ya da onun içine projekte edilir. Kısa süren bu verişten sonra ikinci projektör gene söner. Bir resmin bilinçle algılanması için en az 0.7 saniye kadar görülmesi gerekir. Bu aygıtta verilen ikinci resimler ise bu sürenin biraz altında ya da üstünde verilir. Yani bilinçli olarak algılanamaz. Ancak sonradan deneklere ezberden projeksiyonla ekranda ne gördüklerini çizmeleri istendiğinde deneklerin yaptıkları eskizlerde iki resmin garip bir şekilde üstüste bindirildiği görülür. Bir resmin içine ya da bir film gösterilirken aynı teknikle araya serpiştirilecek kısa ve emir kipinde tümcelerin de aynı şekilde bilinçdışı ya da daha doğrusu bilinç kenarından algılandığı ve deneklerin sanki kendi istekleriymiş gibi o emri yerine getirdikleri görülür. Normal olarak bu tür gizli propagandaların kullanılışı yasaktır. Ancak benzeri ve daha ince yöntemler her gün görsel basında kullanılıp durmaktadır. Bu tür propagandalara maruz kalmış kimselerde onu izleyen süreçte özgür istençten sözetmek olası değildir.

Pekçok reklam kliplerinde yapılan da aynen budur. Bir resim görünürken ekranın bir başka köşesine girip çıkan bir figür ya da o sırada cansıkıcı bir tonla söylenen sözler sanki dikkati dağıtıyormuş ve sinir bozuyormuş sanılır. Oysa o kişilerin büyük bir bölümü söz konusu maldan bir adet almak gerektiğinde tam da o markayı otomatik bir davranışla seçerler. Reklam hedefini çoktan bulmuştur.

Telkinin temel yönetimi, yukarıda da belirtildiği gibi, telkin eden ve telkini alanın iki ayrı kişi olarak varlıklarını, ortak bir "Biz "de kaynaştırmaktan ibarettir. Bu Biz'in düşünce ve tepkileri her hangi bir dirençle karşılaşmaksızın alıcı tarafın kendi duygu, düşünce ve tepkisi gibi işlemeye başlar. Hepimiz yaşamımız boyunca yüz binlerce kez bu tür düşünce ve tepki ittifaklarına girer ve bu birlikteliklerden kendi payımızı alıp kendimize özümseyerek ayrılırız. Kişinin istenci denilebilir ki yüzbinlerce Biz'in istençlerinin bir bileşiminden ibarettir.

HİPNOZ NASIL YAPILIR VE HİPNOZDA NE OLUR?

Önce en klasik biçimiyle hipnozu görelim. Bunda en önemli unsur, deneğin dikkatini belirli bir noktaya fikse edebilmektir. Hipnozda her zaman biraz büyülü ve gizemli bir şeyler bulunduğu için çoğunlukla görsel dikkati çekebilecek bir cisim kullanılır. Bu bir metal çubuğun ucu, bir kristal parçası ya da bir zincirin ya da kordonun ucuna asılı herhangi bir mücevher, taş ya da azıcık gizem taşıyan bir talisman olabilir. Çok daha basitçe tükenmez kalemin ucu, masa üzerindeki bir kutunun köşesi ya da doğrudan doğruya işaret parmağının ucu da olabilir. Kişiye bu noktayı çok net görecek şekilde dikkatle bakması, gözlerini mümkün olduğu kadar kırpmadan dikkatle ona dikmesi ve ona konsantre olması söylenir. İkinci unsur deneğin güvenini ve rahatlamasını sağlamaktır. Bunun için olabildiğince sakin, monoton ve yumuşak bir sesle bu nesneye baktıkça güveninin artacağı, gevşeyeceği ve rahatlayacağı söylenir. Güvenli bir ortamda olduğu, bu güvenin tatlı bir duygu sağladığı belirtilir. Bu tatlı güven ve huzur duygusunun tadını çıkarması söylenir. Bu sözlerin emir kipinde değil de zaten oluyormuş gibi söylenmesi daha iyidir. Yani *"parmağımın ucuna*

bakın!" yerine *"parmağımın ucuna bakıyorsunuz. Bütün dikkatinizi ona topluyorsunuz"* şeklinde konuşmak yeğlenir. Çünkü emirler genellikle tepki ve gerilim yaratırlar. Öbürü ise durum saptamak gibidir.

Bu sırada hipnotizör normal olarak ortaya çıkması gereken kimi belirtileri, kişinin duyacağından emin olduğumuz bazı duygulan kendi telkini sonucunda oluşuyormuş gibi söylemeye dikkat eder. Örneğin, *"bütün dikkatinizle parmağımın ucuna bakarken onu bazen net, bazen bulanık görüyorsunuz"* der. Çünkü biliyoruz ki normal okuma uzaklığından biraz daha yakında tutulan bir cisme sürekli bakışta gözler ortaya doğru yaklaşmak zorundadır ve uzun süre aynı durumda kalan göz kaslarında hafif bir yorgunluk ortaya çıkar ve düzenli aralıklarla gözü gevşetirler. Gözbebekleri olması gereken açıdan dışa doğru açılınca da cisim çift görülür. Bu da önce cismin bulanması şeklinde algılanacaktır. Bu sırada cisim yavaş yavaş yaklaştırılarak yukarıya doğru da hareket ettirilir. Göz küreleri gittikçe daha yaklaşmak ve yukarıya doğru hareket etmek zorunda kalır. Böylece gözkapaklarının da biraz yorulması sağlanır. *"Gözleriniz gittikçe yoruluyor. Gözkapaklannız ağırlaşıyor. Onları kapatıp dinlendirmek istiyorsunuz. Fakat parmağımı izleyeceğinizi biliyorsunuz. Bütün dikkatinizi toplamaya çalışıyorsunuz. Gene de parmak ucum bazen net, bazen bulanık görünüyor. Onu izlemekten yoruluyorsunuz. Uykunuz varmış gibi. Gözkapaklarınızı açık tutmakta zorlanıyorsunuz."*

Dikkat edilirse verilen bütün emirler, zaten olacak olanları önceden haber vermek gibidir. Ama söylenenlerin gerçekten olması, sözlerin etkinliği duygusunu pekiştirmektedir. Olanların, hipnotizörün isteğine göre olduğu sanısı uyanacaktır. Bu sırada çok yavaş bir hızla parmak yukarıya doğru hareket ettirilirken son emirler gelmeye başlar: *"Artık gözkapaklarınızı açık tutamayacağınızı hissediyorsunuz. Kapaklar çok ağırlaştı. Onları düşmeye bırakmak istiyorsunuz. Yavaş yavaş gözleriniz kapanıyor. Parmağımın ucuna dikkatle bakmak istemenize karşın gözleriniz kapanıyor. Gözleriniz kapanıyor. Gözleriniz kapandı. Kendinizi son derecede rahat ve güvende hissediyorsunuz."* Burada da olan haber verilmektedir. Gerçekten gözkapakları artık yorulmuştur ve gözler acımakta, yaşarmaktadır. Gözkapaklarında, Braid'in saptadığı seyirmeler başlamıştır. Tam o sırada gözkapaklarının kapanması, bütün dikkatin toplanmış olduğu göz kaslarının birden gevşemesi ve rahatlaması, zaten kendiliğinden genel bir rahatlık duygusu olarak algılanacaktır. Böylelikle hipnotizör gittikçe her dediği olan biri olmaktadır. Artık hipnoz başlamıştır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi hipnoz kesinlikle bir uyku ya da bir tür uyku değildir. Tam tersine çok anlı bir uyanıklık durumu söz konusudur. Ancak uzunca süren bir hipnoz yönetimi, yani hipnoza giriş sırasında kişi gerçekten uykuya da girebilir. Bunun ilginç bir konferansı pürdikkat dinlerken uyuyup kalmaktan hiçbir farkı yoktur ama hipnoz seansı açısından gene de bir iş kazası sayılır. Bu sırada gerçek bir uyku durumu olmadığını neden ve nasıl anlıyoruz. Nasıl bu kadar emin olabiliyoruz.

UYKUDA VE HİPNOZDA ELEKTROFİZYOLOJİK OLAYLAR

Bütün canlı organizmalar yaşamı sürdürmek için yaptıkları hareketsiz ve hareketli bütün işlevler sırasında, bedenlerini oluşturan maddede bulunan statik elektrik yükte durmadan bir takım değişimlere yolaçarlar. Bir kasın üzerine düşen görev gereği bir hareketi yapışı sırasında kas hücrelerinin yüzey iyonları ile hücre içi iyonları arasındaki elektrik yükü durmadan değişir ve bu da hücrenin dışından içine, içinden dışına ve bir hücreden öbürüne

doğru elektron geçişlerine neden olur. Eletronların bir molekülden öbürüne geçişine de, bildiğiniz gibi, elektrik akımı diyoruz. Yanyana bir sürü farklı hücrenin, üstüste bir sürü farklı dokunun birarada bulunduğu hayvansal organizmalarda ise bu yaşam etkinliği sırasında durmadan elektrik akımları oluşur ve işlevin, hareketin yönüne göre bu akım da durmadan yön değiştirir. Çeşitli organlardaki bu fizyolojik elektrik akım dalgalanmaları ve değişikliklerinin doğrudan doğruya organın içinden ya da cildin üzerine yerleştirilecek elektrotlarla tespit edilmesi olanağının doğmasıyla birçok elektrofizyolojik inceleme yöntemi geliştirilmiştir. Elektro-KardiyoGrafi, kalp hareketlerini; Elektro-MyoGrafi, kasların çalışmasını önceleyip kağıt üzerine çizili olarak kaydetmek demek olduğu gibi, bu yöntemlerin en eskilerinden biri olan ElektroEnsefaloGrafi (EEG) de sözcük anlamıyla *Elektriksel Kafaiçi Yazımı* demektir, işte bu aygıtın bulunup klinik ve laboratuarda kullanılmaya başlanmasıyla beynin yalnız yapısal özelliklerinin değil, aynı zamanda olağan ve günlük çalışmasının da beynin elektriksel durumunda çok çeşitli dalgalanmalara yolaçtığı anlaşıldı. Elbette beyin kemik ve kutunun yani kafatasının içinde kapalı olduğu için bunun elektrotlarla tespiti ve yazımı ancak büyükçe bölgeler için ve kabaca yapılabilmekte, küçük dalgalanmaların tam olarak hangi işleve ait olduğu kesinlikle ayrıştırılamamaktadır ama bize beynin genel işleyişine ilişkin çok değerli bilgiler iletebilmiştir. Bu inceleme yöntemi geliştirildiğinde ilk olarak beynin uyanıklık durumundayken belirli bir aktivasyon gösterdiği, bu sırada beynin bütününden yayılan manyetik dalgaların frekansının saniyede 13'den daha yüksek olduğu, yani 13 Herz'den yüksek olduğu bulundu. Bu düşük amplitüdlü, yani salınımlı ve hızlı tempolu, normal beyin elektrik akımına Beta tipi dalgalar denilmiştir. Buna karşılık uykuda beyin işlevliği düzenli ve sıralı bir dizi değişiklikler gösterir. Bunu açıklamak için 1930'lardan bu yana yapılabilmekte olan objektif uyku araştırmalarının ortaya çıkardğı durumu çok kısa özetlemek gerekecektir.

Son araştırmalara göre uyku tek ve homojen bir süreç değildir ve birbirinden farklı aşamalarla giden karmaşık bir olaydır. Bu aşamaların herbirinin sinir sisteminin ve genel olarak organizmasının işleyişi ve sağlığı için çok önemli işlevleri vardır. Genel olarak uyku bozuklukları denilen ve yeryüzündeki hemen herkesin, bütün insanların yaşamları boyunca en az birkaç kez yakındıkları bozukluklar, uykunun bu çeşitli aşamalarından birindeki bozukluktan ya da ritmindeki aksamadan kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu alandaki araştırmalar bize insanın ruhsal yaşamının gelişim ve işlevine ilişkin de çok zengin bilgiler sağlamaktadır.

Uyku genellikle bilinçli olarak karar verilen bir uykuya giriş aşamasıyla başlar. Bu sırada bilinç, deneyimlerinden bildiği uyutma çabalarına yoğunlaşmıştır. Yani bir tür kendi kendine telkin ve otohipnoz uygulanmaktadır. EEG'de de buna uygun olarak beta dalgalarının yavaşladığı ve dalgaboylarının, salınımlarının da büyümeğe başladığı görülür. Dalgalar 12-14 Herz arasında dolaşır. Zaman zaman da Alfa dediğimiz ve birazdan daha yakından göreceğimiz 8- 13 Hz. arası amplitüdlü dalgalar görünüp kaybolur. EEG giderek desinkronize hızlı aktiviteye geçer. Bundan sonra gelen ikinci aşamada 12-14 Hz. bataryalarının serpili olduğu düşük voltajlı, karışık frekanslı, görece daha düzenli bir aşama görülür. Uyku artık başlamıştır ve bu aşama bütün uyku süresinin neredeyse yarısını kaplayacak şekilde zaman zaman ortaya çıkar. Bu aşamadayken uyandırılmak kolaydır ve vucudun da sık sık büyük hareketler yaptığı, yer değiştirdiği, döndüğü, kol ve bacakların büyük hareketler yaptığı görülür. Üçüncü aşamada EEG'de yüksek amplitüdlü, yavaş dalgalar görülür. Bu dalgalara biz Delta dalgaları adını veriyoruz. Bu sırada daha yavaş kol bacak

hareketleri görülebilir. 3-8 Hz. arası olan dalgalara Theta, 1-3 Hz. arasındakilere Delta dalgaları adı verilir. İşte uykunun üçüncü aşamasında Delta dalgaları arasında serpili Theta grupları görülür, en derin dördüncü aşamadaysa saf Delta dalgaları vardır ve vücut hareketleri de artık görülmez. Uykunun yaklaşık 90. dakikasında birden birinci aşamayı andıran dalgalar ortaya çıkar ve bu sırada kişide göz küresinin düzensiz hızlı hareketleri gözlenir. Beden bütünüyle hareketsizdir, ancak kısa sıçramalar görülebilir. İlk ortaya çıkışında 1- 2 dakika süren ve bütün uyku boyunca düzenli olarak ortaya çıkan, her ortaya çıkışında bir öncekinin yaklaşık üç katı kadar süren bu döneme *Hızlı Göz Hareketleri* (Rapid Eye Movements - REM) dönemi diyoruz. Düş işte bu sırada görülür. Bu dönemler gittikçe uzayarak sabaha karşı 30-40 dakikalık bir uzunluğa erişir. Uykudan tümüyle farklı olan bu dönem, her insanın mutlaka yaşaması gereken bir şeydir ve sağlık için uykunun bütününden daha önemlidir. Genel olarak uykusuz kalındığı durumları izleyen uykuda bu tür uyku oranı hemen çok yükselir ve aradaki açığı kapatmaya çalışır.

İşte hipnoz sırasında da bu yöntemle hipnotize olanın beyin elektrik akımlarının ve beyin işlevinin inceleneceği doğaldır. Bu yöntemle yapılan incelemeler, hipnoz sırasında, işte bu az önce anlatılan uyku modellerinden hiçbirinin olmadığını kesinlikle ortaya çıkarmıştır. Hipnoz sırasında beynin elektrik aktivitesi, uykuda ancak uykuya giriş sırasında zaman zaman görünüp kaybolan Alfa tipi aktivitedir. Bu 8-13 Hz. sıklığındaki aktivite hipnoz boyunca devam eder. Bu aktivite tipi hipnozdan başka uykuya dalış sırasında, muayene amacıyla yapılan EEG muayeneleri için sükunet halinde yatılırken de ortaya çıkar. Hipnozun EEG bakımından uykuda gezmek anlamına gelen somnambulizmle de ilgisi yoktur. Uykuda gezmek ve konuşmak ancak derin 4. aşama uykuda, yani Delta aktivitesiyle görülür. Hipnoz sırasındaysa Delta hiç görülmez.

Özetle bütün bunların anlamı, hipnoz sırasında kişinin genel olarak gevşemiş, uyuklar gibi, fakat tam uyanık olduğu bir durumda bulunduğudur. Hipnozda zaman zaman gerçek uyuklamanın da olduğu bilinmektedir fakat bu ikisi ayırdedilemez. Kişinin bu durumda ilgileri ve düşüncelerinin ise belirli bir modele uyduğu, normal uyanıklık durumundaki düşünce modelinden farklılaştığı da saptanmaktadır. Bunun için kişinin düşünce modelleri hakkında da kısa bir bilgi gerekebilir.

DÜŞÜNCE MODELLERI VE HİPNOZDA ZİHİNSEL İŞLEVLER

İnsanoğlunun düşünce işlevini bcllibaşlı olarak iki modelde görüyoruz. Bunlardan biri bizim bugünkü uygarlıklar içinde alıştığımız, ilke ve şeması Aristo'dan beri bilinmekte olan ve belirli şaşmaz mantık kurallarına uyarak işleyen düşünce yöntemidir. Bunun bilinen temel ilkeleri vardır. Bir kere

"Bir şey her zaman bir şeydir; aynı anda başka bir şey olamaz."

"Bir şey bir anda bir yerdedir; aynı anda başka bir yerde bulunamaz."

"Bir şey mutlaka bir başka şeyin sonucu ve gene bir başka şeyin nedenidir" gibi temel kurallar mutlaka ve tartışılmaksızın kabul edilmelidir ki bir düşünce süreci işleyebilsin. Bu bilinen ve ayrıntıları her mantık kitabında bulunabilecek olan düşünce modeline biz İkincil Süreç (Sekonder Process) diyoruz. Çünkü insanoğlu ancak birkaç bin yıldanberi ve günün ancak birkaç saatinde bu modele göre düşünmektedir. Buna karşılık tarihin eski çağlarında, ilkellerde, küçük çocuklarda, düşlerken ve düş kurarken ve bazı ruhsal bozukluklar sırasında

insanlar bu tür kuralların hiç geçerli olmadığı, alışılmış nedensellik zincirinin hiç işlemediği, daha çok biçimsel ve zamansal birlikteliklere, nesne ve olayın bizde, genel ya da çok özel bir ayrıntıdan ötürü çağrıştırdığı benzerlik ve birlikteliklerle işlemekte olan bir başka düşünce modeliyle düşünürler. Bu genel modele de *Birincil Süreç* (Primer Process) adını veriyoruz. İşin asıl önemli yanı bizim bilinç dışı diyebileceğimiz bütün zihin süreçleri de işlevlerini birincil sürece göre sürdürürler. Bilinç dışı ise yılın 365 günü, günün 24 saati ve her dakikası durmaksızın çalışır. Sinir sisteminin, bir tek sinir hücresinin işleyiş özelliklerine, yapısına bağlı olarak, genel işleyişi kesinlikle bu birincil süreç biçiminde olur, *ikincil süreç* düşünceyse ancak sonradan, zahmetle ve yalnızca belli işleri görmek üzere geliştirilmiş küçücük bir alana özeldir, işleyişi çok daha fazla enerji gerektiren bu küçük alan, bilinçli uyanıklık ve dikkat dediğimiz çabayla çalışmaktadır. Bu bilinçli dikkatin bir odağa toplandığı durumlarda, eğer o odakta ani küçük değişiklikler olmuyorsa bu dikkatin ayrılması ve başka algılama kırıntılarını taraması gerekir. Bunu yapmaksızın aynı noktaya doğru konsantrasyon sürdüğünde yalnız yukarıda anlatılan göz yorulması değil, dikkatte ve genel olarak bilinçte de monotonluk ve yorgunluk belirtileri ortaya çıkmakta gecikmez. İşte bu genel durum, sübjektif olarak, uykunun 1. aşamasını çok andırır. Bilinç böyle bir durumda zayıflar ve zaten sürekli çalışmakta olan bilinçaltı ortaya çıkan açığı kapatır. Bu da ikincil sürecin geri çekilip, hatta tümüyle iptal edilip, yerini birincil sürece bırakması demektir.

Birincil süreç düşünce tarzının egemen oluşu, hipnozun hem oluş nedeni, hem başarısı, hem de tedavide sağladığı şeydir. Birincil süreçte, zihin içinde beliren bir düşüncenin kime ait olduğu bile önemini yitirir. Hipnotizörle denek, daha önce anlatılmış olan bir ***"Biz"*** birliği oluşturduklarında, hipnotizör tarafından deneğe verilen her hangi bir fikir artık yabancı bir fikir olmaktan çıkar ve *"Biz* "im fikrimiz olur. Birincil süreç için bu tür mülkiyet ve kimlik kavramlarının zaten hiç önemi yoktur. Aklımıza, nereden gelmiş olursa olsun, gelmiş olan fikir, geçerli bir fikirdir ve bizimdir. Eğer hipnotizör deneğe örneğin kalkıp milli marşı söylemesini ya da kravatını yemesini söylemişse bu denek tarafından aynen kendi fikriymiş gibi algılanır. Mantıklı ikincil sürecin kabul edebileceği bir gerekçe ve neden mutlaka gerekliyse denek kendi repertuarından bu hareket için uygun bir gerekçe buluverir. Örneğin, bunu şaka olsun diye yaptığını söyleyip işin içinden çıkar, ya da kravatın ipek olduğunu, ipeğin protein içerdiğini, dolayısıyla da yenilebileceğini söyleyerek tartışmaya kalkar.

O halde klasik hipnozda yöntemi yeniden özetlersek; hipnotizör herhangi bir cisme dikkatin konsantre edilmesini söyler. Bundan sonra zaten fizyolojik olarak olacak olanları, son derecede sakin, güven verici, yumuşak ve monoton bir ses tonuyla, sanki denekle ortak istekleriymiş gibi ve yineleyerek söylemeye başlar. Deneğin gözlerinde o anlatılan kırpışma başladığında, gözlerinde büyük bir yorgunluk duyduğunu söyler ve gözlerini kapatmasını ister. Böylece hipnoz başlamıştır ve artık amaca göre daha ileri istekler iletilmeye başlar.

Hipnozun ulaştığı derinlik çok çeşitli olabilir. Çok yüzeysel bir hipnozdan, tam transta derin bir bilinç daralması içinde çok yoğun bir hipnoza kadar çeşitli derecelere ulaşılabilir.

KİMLER HİPNOTİZE EDİLEBİLİR

Dikkatini herhangi bir şey üzerine toplamayı becerebilen herkes hipnotize edilebilir. Aslında da daha sonra anlatacağımız indirekt ve değişik hipnoz uygulamalarına hepimiz her zaman maruz kalıyoruz. Ve bal gibi hipnotize de oluyoruz. Ama yöneltilmiş, bildiğimiz hipnoz seanslarından sözediyoruz şimdi. Evet herkes hipnotize edilir. Ancak ileri derecede geri

zekalılar ve dikkati çok dağınık olan manik eksitasyon içindeki hastalar verilen emri anlayamadıkları için, ya da kendilerini konsantre edemeyecekleri için hipnoza alınamazlar.

Hipnoz uzmanları, asla hipnotize edilemeyeceklerini söyleyen kimseleri bıyık altından gülümseyerek dinler ve onları çok severler. Çünkü bu arkadaşlar özelikle çok kolay hipnoza girerler. Bunun nedeni, hipnotizörün etkisine direnmek amacıyla gerilmiş ve dolayısıyla da istediğimiz dikkat yoğunluğuna önceden girmiş ve yorulmaya da başlamış olmalarıdır. Elbette panayır ya da gece klübü hipnotizörleri için bu seyirci üzerindeki etkiyi daha da arttıracağı için, bulunmaz bir fırsattır.

Panayır ve gece kulübü hipnotizörlerinin sık sık başvurduğu yöntemlerden biri sahneye gelmek için ortaya çıkanlardan bazılarını seçerek yerlerine geri göndermektir. Bu, hipnotizörün kendinden başka kimsenin bilmediği esrarengiz bir bakış gücüyle kimin hipnotize edilebileceği, kimin edilemeyeceğini hemen anlayıverdiği izlenimini uyandırmaktır ve bir şov senaryosundan başka bir şey değildir. Bu seanslarda hipnotizör ya sahnenin ortasında sempatik tavırlarla durmadan hareket eder, ya da Drakula taklidi gizemli kılık, tavır ve bakışlarla, belki ışık, duman ve ses efektlerini de bol bol kullanıp, bir yerlerde dikilir durur. Bütün bunlar gerçekte sahne tekniği yöntemleridir ve iyi bir rejisör bu tür bir sahnelemeyi, hipnotizörün tipine en uygun tarzda olmak üzere kolayca kurabilir. Ana amaç, bütün seyircilerin dikkatlerini ve elbette aday deneklerin de dikkatini bir kişiye yoğunlaştırmaktır.

Kitle hipnozları gene tıpatıp aynı yöntemlerle politik sahnelerde de bol bol kullanılır. **Hitler'in propaganda bakanı olan Dr. Goebbels bunun gelmiş geçmiş en büyük ustalarından biriydi.** Bir kez gözünüzün önüne getirin: Çakı gibi SS kıtalarının toplandığı bir alanda, gamalı haçlı bayrakların dekoru oluşturduğu bir sahnede, yüksek bir kürsüye ilerleyen, adı kendinden önce ulaşmış ufak tefek ve de topal bir adam, kürsüye ancak boyu yetişiyor ve ancak ufak bir başla garip hareketler yapan kolları görünmekte. Ve garip, mekanik, metalik bir sesle ve hep ***Biz*** **diyerek ciyak ciyak bağırıyor.** Söyledikleri, bütün insanların kalabalıklar içinde erimek ve kaynaşmak isteyen en temel içgüdülerine hitap eden şeyler. Araya da anlaşılması çok zor, gerçek deli saçması hezeyanlar sıkıştırıyor. Bütün söylenenleri biraraya getirmek kolay değil. Zihinler insan suretine girmiş bu şeametin önemli bir şeyler söyleyeceğine derinden inanmış, anlamaya çalışıyor. Bütün sahne tam dozuna ulaştığı anda, heyecandan daha da kısılmış olduğu izlenimini veren bir ses, cırlamanın kreşendosunun en tiz anında, saniyenin yansı kadar süren bir es ve bir çığlık ***"Heil Hitler. Sieg Heil".*** İzleyen bütün almanlar artık tam anlamıyla kendilerinden geçmiş, trans halindedir. Tam anlamıyla bir Biz oluşmuştur. Yerlerinden fırlayarak yanıtlıyorlar ***"Sieg, heil, Sieg heil!".*** Artık koca Almanya'da, hiç değilse o alanda, mantığın yürümesi için gerekli olan ikincil süreçle düşünebilecek bir tek Allahın kulu bile yoktur.

Ama hep böyle yaban sahneler olması gerekmez. Kitleler bazen tam tersi sahnelere de yanıt verirler. Jimmy Carter'ın başkanlık seçimine adaylığını koyduğu sırada bütün toplantılarda ve TV kameralarına karşı yaptığı da bunun tipik bir örneğiydi. Uzunca boylu, oldukça yakışıklı sayılabilecek, sempatik görünüşlü birisi küçük kürsüye geliyor, alkışların dinmesine yetecek kadar bekleyip yüzünde çocuksu ve mahçup bir ifadeyle ***"My name is Jimmy Carter. I want to be the president!"*** [Benim adım Jimmy Carter. Ben başkan olmak istiyorum!] diyor. O kadar. Bir an sessizlik ve bütün kalabalık birden çığlıklarla deliler gibi tepinmeye başlıyor. Oyun kazanılmıştır. Hipnoz mükemmeldir. Çünkü adam, yalnızca, her Amerikalının iliklerine

işlemiş olan Amerikan masalının özünü söylemiştir. Herkes başkan olabilir ve herkes de başkan olmak ister. Bir anda o ünlü *Biz* oluşmuştur. Oy verme günü hepsi kendi içlerindeki o çocuğa, yani Jimmy Carter'a verecektir oyunu.

TRANSIN ÖZELLİKLERİ

Hipnoz teknikleri icat edildiğinden bu yana hep bir hipnotizasyon törenini izleyen bir uyku görünüşlü durum ve onun ardından da gözler açılsa bile yapılan, uykuda yürürken yapılanları andıran kimi hareketler, sonunda da verilen belli bir emirle birdenbire bir uykudan uyanılıyormuş gibi hipnozdan çıkış ve ardından gelen şaşkınlık ve az önce neler yaptığını anımsayamama şeklinde özetlenebilecek bir sıralama sözkonusudur. Daha önce yapılan araştırmalar, hipnozun tıbbi amaçlarla ve tedavide yoğun kullanılışı, bu tedavi seanslarında tutulmuş olan protokoller, derinlemesine ve uzun süreler takiple yürütülen analitik çalışmalar bu dizi düzenini haklı ve zorunlu gösterebilecek hiçbir ipucu ortaya çıkaramamıştır. Buna karşılık bütün bu sahnelerin, insanlığın pekçok davranışında da kendini gösteren çok temel, arkaik birtakım biçimlerin yönlenmesinden ibaret olduğunu ispatlayan binlerce sağlam kanıt birikmiş bulunmaktadır. Bu olguyu açıklarken insanın bilinç, istenç, akıl ve düşün gibi işlevlerinin, ruhsal varlığının ancak çok küçük bir köşesini kapsadığına, insanın yaşamında yapıp ettiklerinin çok büyük bir bölümünün, zihinsel işlevininse, o çok küçük bilinç adası hariç hemen hemen tamamının bilinçdışı, ya da bilinçaltı diye adlandırılan alana ait olduğuna ilişkin söylediklerimizi anımsatalım. Gerçekte bizim en bilinçli ve istençli olduğumuzu sandığımız anlarda bile yaptıklarımızın, düşündüklerimizin ve algıladıklarımızın hemen hemen tamamı, birkaç milyon yıl önceki mağara adamı atalarımızdan, hatta önemli bir bölümü de hayvansı atalarımızdan gelen yönelişlerin komutası altındadır ve üzerinde en küçük bir düşünce kırıntısı olmaksızın yapılır.

İşte bütün hipnoz seanslarının neredeyse olmazsa olmaz koşulu olan trans da gerçekte böyle hiç düşünmeden, kendiliğinden alman bir konumdan ibarettir. XIX. yüzyıl boyunca ve XX. yüzyılın da neredeyse ilk yarısında *"Hipnotik trans", "Hipnois", "Hipnotize"* gibi sözcükler olağanüstü yaygın bir şekilde kullanılmaktaydı. Bugün bile günlük basının mağazin sayfalarından siyasal yorumlarına kadar sevilen sözcüklerdendir bunlar. Hele görsel basın, son zamanlarda daha da sık görüldüğü gibi, butür gizem, gösteri ve söylencelerine ba-yılmaktadır. Bu sözcükler zaman içinde anlamlarını ve kullanım yerlerini biraz değiştirmiş olsalar bile gene de organizmanın özgün bir değişik durumuna işaret etmektedirler. Bütün bunlar genelleşmiş bir dizi varsayıma ve buradan oluşmuş bir tür paradigmaya dayalıdır. Bu varsayımları saymaya çalışalım:

1-insanlarda *"bilinçli"* denilebilecek bir *"durum"* vardır; bir de bu bilincin her zamanki gibi *"açık"* ve *"uyanık"* olmadığı durumlar vardır. Bunlar derin uyku durumu, uykulu durum, bilinçsizlik durumu şeklinde gözlenebilir ve *"özgürbilinç* "in etkin olmadığı düşünülen böyle bir duruma *"trans"* ya da *"hipnotik trans"* denilmelidir.

2-Hipnotik trans durumu bazen kendiliğinden de olabilir. Ama genellikle belirli gücü olan ya da belirli yöntemleri kullanan kimseler tarafından *"yapılabilir".* Bu belirli, *"yetenekli"* kimselerin bakışlarında gizli bir güç vardır ya da kişilikleri biraz gizemlidir. Belirli yöntemlerde de genellikle gözlerin bir noktaya fikse edilmesi, bunun için dikkati bir noktaya toplayacak hareketler yapılması, gevşeme telkinleri yapılması, uyku telkinleri yapılması gibi uygulamalar bulunmalıdır. Bütün bu yöntemlerin ortak özelliği deneklere ya da izleyicilere,

özgün bir duruma geçileceği, genel bilinç durumunu ortadan kaldıracak, insanların o pek sevdiği *"özgür istenç"*i esir alabilecek bir gücün ya da yöntemin şu anda işbaşında olduğu izlenim ve inancını uyandırmalarıdır. Bu inanca dayalı benzeri yöntemleri yüz binlerce yıldan bu yana bütün büyücüler, şamanlar, üfürükçüler, falcılar, medyumlar, rahip ve keşişler, ister inanarak ister doğrudan doğruya inanmadan amaçlayarak olsun, kullanmışlardır. Bütün yöntemlerde ortak bir şeyler vardır. Bir *"vecd"* durumunu amaçlayan ya da vaadeden tarikat ve mezheplerde de bütün gruba etkin olabilecek bir yöneticinin kullandığı yöntemlerle böyle bir etki oluşur. O gruba katılanlarda da bu beklenti vardır. Hepsi **"Şeyh bize yol göstersin de vecde girmeye başlayalım"** beklentisi içindedir.

3-Hipnotik transa giren kimseler bu duruma sadece kısa bir an için girmezler. Tersine, bu durum çok uzun sürebilir ve transı oluşturmuş olan kimsenin vereceği bir *"uyan"* komutu olmaksızın bu durumdan çıkamazlar. Çoğu zaman bu çok özgün komut o çok özgün kimseden gelmek zorundadır.

4-Hipnotik duruma girmiş olanlar hem dıştan görünecek ölçüde, hem de içsel algılamalarıyla kaslarının olağanüstü kasılmasını ya da gevşemesini, dokunma duygusunda tümden değişiklikleri, ağrı ve acı duygusunda yanılsama ya da algı değişimlerini, görsel ve işitsel olduğu kadar duysal, yani dokunsal varsanıları, sağırlık, körlük, renk körlüğü gibi duyum farklılaşmalarını gösterebilir ve yaşayabilirler. Normal olarak yeteneklerinde olmayan şeyleri yapabilir, becerebilirler. Hipnoz sonunda da bu yaşantılarını tümden unutur ve hiç hazırlamazlar.

5-Bu tür fenomenler karşısında, izleyenler ve onu yaşayanlar hep ikiye ayrılırlar: Bu olguları gerçek olarak kabul edenler ve ondan etkilenenlerle bu olgulardan etkilenmeyen, durumu komik, garip ve sahte bulanlar. Ancak konuyu bilimsel olarak incelemekte olanlarda da görülen bu ayrımda temel olarak *"hipnotik durum"* ya da "*telkin*" kavramları değişmeden kalır. Örneğin hipnozun etkinliğini kabul edenlere göre hipnoz durumunda yaşanan ve yapılanlar gerçek olgu ve yetilerdir, öbürlerine göre ise bu yaşantı ve yetiler gerçek olmayıp kişinin sadece *"öyle sanması"* sonucu olmaktadır. Dikkat edilirse her ikisi de hipnoz seansında içsel ya da dışsal etkilerle bir *"Durum"* oluşmuş olduğunda hemfikirdir. *"Durum"*un kendisi üzerinde tartışma yoktur.

6-Hipnotik transın kimi dereceleri vardır. Hafif, orta, derin ve çok derin olabilir. Bazen uyandırılmayacak kadar derin olması da mümkündür. Ve bu durum amaçlanmamış ve beklenmedik bir *"kaza"* sayılmalıdır.

7-Hipnozun derinliği arttıkça, yani hipnoz derinleştikçe hipnotizörün istencinin etkisi altına girme yetisi de artar. Çok derin transta deneğin istenci tümüyle ortadan kalkar.

Bütün bu genel kabul gören varsayımlar hipnoz ve ondan kaynak alan trans kavramlarını, Kuhn'un belirttiği nitelikte bir *"Paradigma"* haline getirmektedir. Yani böyle bir *"olgu"*, böyle bir *"durum"* vardır ve objektif olarak incelenebilecek, sübjektif olarak yaşanabilecek bir durumdur. Bu *"durum"*, insanların *"bilinçli ve istençli"* olarak adlandırdıkları durumdan tümüyle farklıdır. Bu fark gerek objektif, gerekse sübjektif ölçüt ve bakış açısından böyledir. Kısaca hipnoz ve hipnotik trans durumu, sıradan uyanıklık ve uyku durumlarından farklı, değişik bir *"durum"* dur.

Bu inançlar ve varsayımlar sistemine, bu *"Paradigmaya"* karşı olan kanıt ve gerçeklere

geçmeden öne, hipnoz kavramıyla bağlantılı olan, alternatif hipnozları, indirekt hipnozu, kendi kendini hipnoz demek olan Otohipnozu ve özellikle başarıya indeksli toplumlarda bir zaman oldukça önem kazanmış olan Alfa-training'i de kısaca görelim.

ALTERNATİV HİPNOZ ÇEŞİTLERİ

Değişik Bir Hipnoz Modeli - Milton Erickson

Amerikalı hekim Milton H. Erickson, 1930'ların başlarından beri daha değişik ve özgün bir teknikle hipnozu kullanmakta ve hipnoza dayalı özgün bir tedavi modeli geliştirmiş bulunmaktadır. Onun yönteminin en önemli özelliği hipnozun indüksiyonunda, yani başlangıcındadır. Erickson hipnozu uygulamayı, bütün klasik yöntemlerin başvurduğu etki uyandırıcı yöntemlerin hiçbirine başvurmaksızın, doğrudan doğruya başlatmaktadır. Onun seansları, ilk başvuran hastalarda, tümüyle havadan sudan konuşmalarla başlar. **Terapi odasında hazırlanmış olan tek trik (hile), odanın, herkesin ilgisini çekebilecek ıvır zıvırla dolu olmasıdır.** Duvarda resimler, raflarda, masanın üstünde çeşitli biblolar, çeşitli mineral örnekleri taşlar, değerli taşlar, çoğu sanat ve edebiyatla ilgili kitaplar, tıpla ilgili olan atlaslar ve bol resimli kitaplar, odanın çeşitli yerlerinde saksılar içinde egzotik ve normal çiçekler, Bonzai ağaççıkları, antika mobilya parçaları vardır. Erickson kendisi de sempatik yüzlü fakat ağır bir çocuk felci sonrası kötürümdür. Kalın atellere sarılı olan bacakları üzerinde ancak iki koltuk değneğiyle ve gene de zahmetle adım atabilmektedir. Vücudunun üst tarafı, felçli ve sakat alt tarafıyla tam bir tezat içindedir. Erken ağarmış bembeyaz saçlarının çerçevelediği güzel bir başı ve genellikle biraz marjinal izlenimi veren bir giyinişi vardır. Boynunda ağır bir zincirle asılı, renkli taşlı bir pantantif (takı) bulunmaktadır. *"Mr. Hypnose*"a çıkmış adıyla birlikte dörtbaşı mamur bir karizma oluşturmaktadır. Havadan sudan konuşması, hastanın bakışlarını izleyerek farkettiği ilgi odaklarına yönelir. Örneğin hasta duvardaki bir tabloyla (tabloların hepsi gerçektir; reprodüksiyon bulunmaz) biraz fazla ilgilenmişse konu genel olarak resim sanatına, o ressama ya da o resme yönelir. Hastanın dikkati bellibir şeye toplanmamış, hasta kendi ilgi alanlarından hiçbir ipucu vermemiş bile olsa, herkesin ilgileneceğinden emin olduğu nesne ya da özelliklerden biri üzerinde söyleşiyi koyulaştırması pek de zor olmaz. Örneğin mineralleri sevdiğini söyleyip taşlardan birini eline alır ya da boynundaki kolyenin özelliklerinden söz etmeye başlar. Her türlü söyleşide hastanın dikkatini, kendi gösterdiği bir başka noktaya doğru çekmektedir. Böylece hasta dikkatini Erickson'un istencine uygun olarak yönlendirmeye kendini tam olarak bırakır. Bu arada Erickson konuyla ilgili olmayan, hastaya yönelik sorular da sormakta, hastanın dikkatini biranda konu olan objeden çekip soruya yöneltmekte ve yanıtı alınca yeniden objeye ya da başka bir objeye yönelmektedir. Çeyrek ya da yarım saatlik bir söyleşi gezintisi sonunda hasta tümüyle Erickson tarafından yönlendirilir hale gelmiştir. Ayrıca bu hoş söyleşi sayesinde gevşemiş ve rahatlamıştır. Ondan sonra Erickson yalnızca ***"şimdi gözlerini kapat ve uyu!"*** der. Söyleşi sırasında çoktan başlamış olan hipnoz hemen transı sağlar. Erickson bazen bu emre bile hiç başvurmaz ve transın öbür aşamalarına söyleşinin içindeyken geçer, istencin terapistle birleştirilmesi ve ***"Biz"*** oluşumu o denli tamdır ki böyle indükte edilmemiş olan, yani hastanın uyumasının söylenmemiş olduğu durumlarda bile hasta, Erickson'un bir başkasıyla olan konuşmasıyla kendisine söyledikleri arasında tam bir ayrım yapabilir. Yani Erickson o sırada bir başkasıyla konuşabilir, açıklamalar yapabilir ya da telefonla konuşabilir. Hasta bu konuşmalara hiçbir tepki göstermez ve ancak kendisine söylenen sözlerle ilgilenir.

Erickson'un hipnoza getirdiği en büyük yenilik, bu anlatılan ve normal karizmayla zaten her zaman yapılabilecek olanların dışında, onun negatif hipnoz dediği, kişiye bir şeyi yapmasını söylemek yerine, bir şeyi yapmayabileceğini söylemektir. Yani ***"bütün dikkatinizi benim sesime vereceksiniz"*** emri yerine Erickson *"beni dinlemeniz gerekmez, benim sesimi hiç işitmeyebilirsiniz, sizin bilinçaltınız zaten sizin yerinize bunu yapacaktır. Siz o sırada istediğiniz şeyi düşünebilir, düşleyebilirsiniz"* demektedir. ***"İstediğinizi düşleyebilirsiniz. Şu anda ne isterseniz onu yapabilirsiniz. Hatta bir şey yapmanız bile gerekmez. Gözlerinizi açık tutmaya bile mecbur değilsiniz. İsterseniz kapatabilirsiniz. Bilinçaltınız size yol gösterecektir. Sizin hiçbir şey yapmanıza gerek yok"*** tarzında konuşmak Erickson'un tarzıdır. ***"Burada istediğinizi yapabilirsiniz. Beni dinlemeniz, bana itaat etmeniz gerekmiyor. Bilinç altınız size ne yapmanız gerektiğini zaten söyleyecektir. Bilinçaltınız sizin için çalışıyor. Söylediklerinizi aklınızda tutmaya bile mecbur değilsiniz".***

Erickson kendisi bu yöntemi, çocukken babasının çiftliğinde edindiği bir deneyime bağlamaktadır. Çiftlikte babası yağmurlu ve fırtınalı bir günde, sığırları ahıra almaya çalışmaktardır. Bir hayvan inat eder ve ahıra girmeyi istmez. Babası hayvanı çekiştirirken küçük Erickson'a da gelip yardım etmesini söyler. **Bunun üzerine küçük Milton hayvanın yularına asılmak yerine tam tersine kuyruğuna asılıp geriye çekmeye başlar.** İki çekim arasında kalan inek hemen ahıra girer. Erikson'a göre burada iki seçim arasında kalan hayvan daha kolay olan yolu kendiliğinden seçmiştir.

İşte telkin yöntemlerinde de bu yüzden negatif olasılığı vurgulayarak telkinde bulunma yöntemi böyle işlemektedir. ***"Gözlerinizi kapatmanız gerekmez. Gözünüzü kapatmak için bile çalışmanız gerekmiyor"*** denildiğinde denek, daha kolay olan yolu, yani göz kapaklarını gev-şeterek dinlendirmeyi otomatik olarak seçecektir.

(Bilindiği gibi çok deneyimli anne babalar inadı tutmuş çocuklarına karşı da benzeri bir yöntem uygularlar. Nasrettin Hoca'nın suda boğulan adama yardım için *"Elini ver"* yerine *"Elimi al"* dediği öykü de aynı gözlemi anlatmaktadır.)

Bu yöntem hastaya çok büyük bir özgürlük ve seçme hakkı tanımakta, hasta bu büyük özgürlük alanında direncin en az olduğu tarafa doğru ilerlemektedir. Bu yöntemin hipnoz yoluyla terapilerde son derecede başarılı olduğu kesindir.

İndirekt Hipnoz

Çok daha nadir kullanılan bir yöntem olmakla birlikte özellikle panayır göstericileri tarafından sık kullanılan, reklâm yöntemlerinde zaman zaman başvurulabilen, terapi amacıyla ise özellikle hipnoza karşı olumsuz duygularla gelmiş olan kimselerde tercih edilebilecek olan bir yöntemdir. Burada hipnotizör, deneğe değil doğrudan doğruya bir üçüncü kişiye yönelmektedir. Özellikle panayırlarda sahnede hipnotize ediliyormuş gibi yapılan kimseye söylenmekte olan sözlerin sahnede duran diğer kimseleri, hatta seyirciler arasındakileri etkilemesi sağlanmaya çalışılır. Burada etki hedeflenmiş olan kişiye, etki altına girmesi ve uyumasının değil, etki altına girmemesi ve uyanık durmasının söylenmesi ve dolaylı olarak etki altına alınmasıyla yapılır. *"Sakın etki altına girme*" denildiği zaman kişi tam bir açmazdadır. Ya etki altına girmeyecek ve böylece tam da etkinin altına girmiş olacak, ya da bu direkt emre uymamak için etki altına girmeye çalışacaktır. Bu yöntem de Erickson'un yönteminin biraz daha şov tarzında kullanılışıdır. Bu yöntem, tedavi amacıyla fazla bir işe yaramaz. Ama denildiği gibi sahne uygulamalarında ve reklamcılıkta epeyce işe yarar.

Kendi Kendine Hipnoz - Otohipnoz

Otohipnoz son derecede kolay sağlanabilen ve bilmeden çoğumuzun yaptığı bir şeydir. Bunun gücünü anlamak için çok basit olan sarkaç deneyi yapılır. Yaklaşık 20-25 cm. uzunluğunda bir ipin ucuna 15-20 gr. ağırlıkta herhangi bir nesne, örneğin bir yüzük, bir metal cisim, bir anahtarlık, bağlanır. İp başın biraz üzerinde, ucundaki cisim yaklaşık kaş hizasında olarak ve gözden 25 cm. uzakta olacak şekilde tutulur ve cismin tam aşağı doğru sarktığı yani ipin dümdüz olduğundan emin olacak kadar beklenir. Elin tam hareketsiz durması gereklidir. Bu sırada dikkatle bu cisme bakılır ve her iki gözle onu tam net olarak görmeye çalışılır. Cisim iyice netleştikten sonra bütün konsantrasyon o cisme verilir. Bir süre öylece durunca cismin zaman zaman netliğini kaybettiği, zaman zaman da daha net görüldüğü farkedilir. İşte o zaman elin son derece sabit tutulmasına karşın cismin çok hafif hareketlerle oynamaya başladığı, ritmik bir şekilde ileri geri ve sağa sola salındığı farkedilir. Bu harekete engel olmak için konsantrasyon yoğunlaştırıldıkça cisim daha büyük salınımlarla sallanmaya ve giderek küçük daireler çizmeye başlar. Daireler gittikçe büyür. Cisim gittikçe daha hızla dönmektedir. İpi tutan elin bütün direncine karşın buna engel olmak mümkün değildir. Gözlerin bu hareketler sırasında hep cisme fikse kalması gereklidir. Cismin bütün hızıyla döndüğü ve iradeyle ona hakim olunamadığı iyice kesinleştiği sırada zihinden cisme durması söylenir. Bütün konsantrasyonun cisme yönelik olarak *"Dur"* emrini vermesi gerekir. O zaman, kendi istencinizle elinize emir vererek bir türlü durduramadığınız cismin, istenciniz nesneye yöneldiğinde birden emre uyduğu, yavaşladığı ve durduğu görülecektir. Burada olan tam bir otohipnoz olayıdır. İstenç elin üzerine yoğunlaştıkça eldeki küçük titreşimlerin farkına varılmakta, onlara engel olmak için gerildikçe el öteki yöne doğru hareket etmekte, bu kez ona engel olmak için gene beri çekilmekte ve böylece ipe gittikçe daha büyük bir salınım verilmektedir. İstenç elden nesneye yöneldiği zaman birdenbire elin üzerindeki gerilim kalkmakta ve üzerindeki merkezkaç etki birden kalkan cisim de yerçekimiyle hemen duruvermektedir. Uykusuzluk çekildiğinde, uykuya dalabilmek için girişilen çabalar. Örneğin koyunları saymak gibi girişimler de otohipnozun örneğidir.

Bu yöntem, düşleme tekniğiyle birleştirilerek şimdilerde ağır spor müsabakalarında kullanılmaktadır. Atletizm ve halter gibi bir defada büyük performans gösterilmesi gereken spor dallarında, çoğumuzun son olimpiyatlarda televizyondan da izlemiş olacağımız gibi, belirli bir konsantrasyon payı kullanılmaktadır. Bu sırada sporcu, yapması gereken hareketleri düşünden tıpkı yapıyormuş gibi bir kez geçirmekte ve eğer bu yoğunlaşmada başarılı olursa, kaslarına az sonra yapacakları hareketlerin bir müsvettesini göndermektedir. Bu da tam bir otohipnoz örneğidir. Otohipnoz bu nedenle kekemelik, utangaçlık gibi sorunların tedavisi için bugün yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Alfa - Training

Bu yöntem daha uzun süreli bir otohipnoz yöntemidir. Bunu önce bir örnekle anlatabiliriz: Çeşitli küçüklük duyguları içinde kıvranmakta olan kimselerin kolaylıkla yapabileceği bu örnekte önce büyükçe bir ayna ve bir de bir yazı tahtası alınır.

Önce kişinin kendisine ilişkin bütün olumsuz duygu ve düşüncelerini maddeler halinde, cama yazabilen bir marker kalemle aynanın üzerine, tam kendi görüntüsünün üzerine yazması istenir.

Sonra da bu yargıların tam tersi olumlu ibareler, aynanın yanına asılacak olan yazı tahtasına,

gene göz hizasında olmak üzere yazılır.

Sonra aynanın önünde durulur ve kendi görüntüsüne bakarak üzerine yazılı olumsuz sözler dikkatle okunur ve sonra ayna silinir.

Bundan sonra her gün yazı tahtası üzerindeki olumlu ifadeler dikkatle okunacak ve aynaya bakılacaktır. Hergün en az 15 dakika süreyle bu işlemin yapılması gerekir.

Bir süre sonra tahta üzerindeki olumlu ibarelerin aynadaki görüntü üzerinde düşsel olarak belirmeye başladığı görülür. Sonunda bütün olumsuz yargılar onların yerini almıştır. Anlatılırken çok basit ve oyun gibi gelen bu yöntem aslında son derecede etkindir. Ve bu yolla, arkadaş bulmaktaki güçlükler, utangaçlık, duruş ve dış görünüşteki bozukluklar tümüyle ve objektif olarak giderilir. Bu yöntemle ve aynı ilkeden yola çıkan bir dizi kolay yöntemle ergenlik sivilceleri bile kaybolur. **Tarağa inat eden saçlar kolayca yatar.**

Çeşitli kurs ve düzeneklerle çalışma ve öğrenme gücünün, belleğin, zekanın geliştirilmesini sağladığı savında olan bütün kişi ve yöntemler, aslında bu yöntemin varyasyonlarını kullanmaktadır. Gene spor yarışmalarında performans yükseltici çabalar bu Alfa-training modeline dayanır.

Aslında zeka doğuştan gelen belirli yetilerin toplam verisinin genel bir adlandırmayla kabul edilmiş olan özetidir. Yani gerçekte zeka, bir doğa gerçeği değil, yukarıda ve daha sonra belirtileceği türden bir *"Paradigma* "dan ibarettir. Genel olarak toplumlarca kabul edilen insan performanslarını, beceri alanlarını saptamaya çalışır ve kişilerin bu performanslardan kaç tanesini, ne yükseklikte uygulayabildiğine bakarak buna bir de sayı veririz. Oysa bu tek tek yetiler aslında toplumun ve dolayısıyla da bizim isteğimizdir. O yetiler bir başka toplum düzeni ve başka gereksinimlerde hiçbir işe yaramayabilir. Örneğin avcı bir topluluğun üyesinin matematik yetisi onun attığını vurabilmesini ya da aslanlara yem olmamasını sağlamak için hiçbir anlam taşımaz. Aynı şekilde üstün bir hacim değerlendirme yetisi de, örneğin bir Şaman için hiçbir değer taşımayacaktır. Çünkü Şamana gereken içe doğuş yetisinin yüksekliğidir ki bu da belki Princeton'da bir uzay araştırmacısı için çok faydalı olabilir ama Houstan'daki bir roket mühendisi için ancak katastrofal olur.

Ancak sözkonusu Alfa öğretisi ile her konuda insan zihninin doğal kapasitesi sınırları içinde bulunan herhangi bir şey üzerindeki yeti şaşılacak kadar olağanüstü boyutlarda geliştirilebilir.

Uzak doğunun konantrasyon yüceltimine dayalı bir dizi inanç dizgesi ve sporu da aynı yöntemi dev boyutlarda kullanmaktadır. Örnekse, Yoga kasları, iç organlara ve eklemlere tam bir dikkat ve yoğunlaşma sağlayabilir. **Japonların ünlü ok atıcıları saatlerce tek bir hedefe konsantre olabilirler.** Oto hipnozun ve genel olarak hipnozun nelere kadir olduğunu da az sonra göreceğiz.

YAYGIN PARADİGMAYA KARŞI ALTERNATİF PARADİGMA

Bütün hipnoz olgularının aslında kişinin toplumundan almış olduğu yaygın kanıların yansımasına kuvvetle bağlı olduğunu belirtmiştik. Şimdi böyle bir hipnoz olgusuyla değil de bununla hiç ilgili olmayan başka bir toplu olayla, örneğin bir sinemanın seyircileriyle, ya da bir konserin, bir tiyatronun izleyici toplumuyla ilgilenelim. Gösteriyi izlemek üzere bilet alarak bir filme ya da oyuna gelen bir seyirci, yeni bir yaşantı geçirmek amacıyla oraya gelmiş

bulunmaktadır. İçeride oyunla ilgilenecek, oyunda gösterilen bir yaşantı kesitini yaşamaya çalışacak, yazarın, rejisörün ve oyuncuların vermeye çalıştıkları duyguları almaya çalışacak, onlara uygun olarak hoşnut, kederli ya da sevinçli olacak, üzülecek, heyecanlanacak, korkacak, belki ağlayacak, belki gülecektir. Ama o kişi verilecek olan duyguları almaya açık ve hazır bir durumdadır. Oyunun kendisinde böyle duygu değişim ve dalgalanmaları yaratmasını hem ummakta, hem istemektedir. Bu amaçla oyuna konsantre olur. Oyuncuların performansı, rejisörün becerisi oranında tanımadığı bir yazarın iletmeye çalıştığı duygu değişimlerini yaşar.

Ama bir başka seyirci gösteriye böyle *"olumlu"* bir yaklaşımla değil, olumsuz duygularla gelmiş de olabilir. Örneğin oyuna istemeden, bir başkasının zoruyla gelmiş olabilir ya da o rejisörü eleştirmek amacıyla oradadır. Bu durumda o kimse bütün oyun boyunca kendisini oyuna hiç kaptırmaz, bir salonda ve bir sahne karşısında bulunduğunun tam bilincindedir ve bu sırada kendilerini oyuna kaptırmış olan seyirciler ona gülünç, bayağı ve aptal görünebilirler. Onları tümüyle küçümseyebilir. Bu iki örnekte olanları irdelemeye çalışırsak:

1-Oyuna kendini kaptıran, onu yaşayan, birlikte gülen, ağlayan, üzülen ve sevinen izleyici, tıpkı hipnozdaki denek ya da hipnozu ilgiyle izleyen kimse gibidir. Ondan etkilenmekte ve bir odaktan yayılan duygulanımlar içine girmektedir. Oyun sırasında düşlemi tümüyle hipnozda olduğu gibi istenen doğrultuda çalışmaktadır.

2-Oyuna karşı olumsuz tepki göstermekte olan kimse ise hipnozdan etkilenmeyen ve etkilenenleri küçümseyen, kınayan kişilere benzemektedir. Böyle bir kişi, oyun sırasında kendi ruhsal durumunda oluşabilecek değişimlere karşı da nasıl olumsuz tepki gösterirse, örneğin yerli filmlere karşı küçümseyici bir tutum takınmakta olan bir kimse, filmle alay etmek, dalga geçmek için ya da arkadaşlarının zoruyla böyle bir filme gidebilir. Filmde geçen acıklı olaylar karşısında duygulanan, ağlayan seyirciye küçümseyerek bakarken birden her-hangi dokunaklı bir sahnede kendisi de elinde olmadan gözlerinin yaşardığını ve burnunun sızladığını hissedebilir. İşte öyle bir durumda, nasıl kendisine karşı da eleştirel ve alaycı olmak zorunluluğunu duyar ve bu olguyu soytarılığa vurmak suretiyle kendi kişiliğine sindirmek zorunda kalırsa aynı şekilde hipnoz seansında da olumsuz tutumlu kişi elinde olmadan hipnoza girdiğini öğrendiğinde kendisine karşı aynı şaşkın durumdadır.

3-Bir oyunu duyarak, yaşayarak izlemekte olan bir kimseyi, değişik bir ruhsal duruma girmiş, bilinci dışına çıkmış olarak görmek ve göstermek saçma ve yanlıştır. Gerçekte o sadece sunulmakta olan oyun performansı ile iyi iletişim ve etkileşim içindedir. Aynı şekilde hipnozda, hipnotizörle aynı duygulanım paylaşımı içine girmiş olan bir kimseyi de özgün bir durumda ve bilincinin, istencinin dışında olarak görmek ve göstermek yanlıştır. O da, tıpkı sinema seyircisi gibi, sahneyle iyi iletişim ve etkileşim kurmaktadır.

4-Her ne kadar seyirci ve hipnoz deneği aynı şekilde iletişimler ve etkileşimler içindeyseler de ikisi farklı tipte iletişim ve etkileşim içindedirler. Oyunculardan gelen mesajlar sevinç, keder, heyecan gibi duygular duymasına yönelikken, hipnotizörden gelen mesajlar örneğin kolunu daha ağır hissetmesi, yorgunluk duyması, uyku isteği duyması gibi duygulara yöneliktir. Bu iki etkileşimin farklı oluşu, farklı *"durumlar"* oluşlarından değil, farklı duygulara yönelik oluşlarındandır.

Bu görüş ve düşüncelerle yola çıkan araştırmacılar gerçekten hiç bir hipnoza özgü yöntem kullanmaksızın, kişilerin, hipnozda görülen bütün durumları, en fizyolojik durumlar dahil

olmak üzere, bilinç ve istenç denilen yeteneklerinin tam olarak açık bulunduğu durumlarda bile yapabildiklerini, yığınlarla laboratuar deneyleriyle ispat edebilmişlerdir. Kişiler tamamıyla bilinç ve istenç açıklığı içindeyken de nabızlarını, ya da kan basınçlarını belli ölçüler içinde indirmek ya da çıkarmak yetisine sahiptirler. Vücut ısısı bile yarım, bir derece oynatılabilir. Bütün kasların, bir hipnoz sahnesinde görülebildiği ölçüde katılaştırılması ve gevşetilmesi, hiçbir özel yöntem ya da alıştırma olmaksızın, mümkündür.

Hipnoz sahnelerinde sık sık yapılan bir gösteri deneğin tahta gibi kaskatı ve dümdüz olması, sonra başı ve topuklarının dayandığı iki iskemle arasında kaskatı, tahta gibi uzun süre durabilmesidir. Genel laboratuar deneylerinde gene bütün bilinç ve istenci açık olan rastgele kimselerin bile bu deneyi kolaylıkla yapabildikleri izlenebilmiştir. Bu deneyleri yapan kişiler, o zamana kadar hiç denemedikleri bu yetenekleri karşısında şaşkına dönüyorlardı. Hatta gene sahne hipnotizörlerinin yaptığı gibi, böyle iki sandalye arasında gerili duran 50 Kg. ağırlığında bir kızcağızın, hipnoza hiç baş vurulmaksızın ve tam açık bilinç ve istençle 80 Kg. ağırlığında bir adamı karnının üzerinde rahatlıkla taşıyabildiği bile görülmüştür. Yapılan yalnızca o güne kadar kullanılmamış olan bir dizi yeteneğin seferber edilmiş olmasından ibarettir.

Bütün bu yeni araştırmalardan şu sonuçlan çıkartıyoruz:

1-Telkin bir kimseden bir diğerine, bir odaktan topluma doğru gelen bir iletişim biçimidir.

2-İnsanlar genel olarak telkinlere açıktırlar. Telkinle gelen duygu ve düşünceler kolaylıkla benimsenebilir ve alınır.

3-Hipnoz teknikleri binlerce yıldanberi insanoğlunun büyülü olaylar karşısında duyduğu temel etkilenmeye açılış etkisini yapar.

4-Bilinçaltımıza zaten bir arketip olarak yerleşik olan bu eğilim bir kez faaliyete geçince aynı odaktan yayılan etkiler doğrudan doğruya kendi duygu ve düşüncesi gibi işlem görür.

5-Bu bağlamda herkes kolaylıkla hipnotize olur. Hipnoz olmak için olumlu ya da olumsuz duygu ve beklentilerle iletişim kaynağına doğru dikkati odaklamak yeterlidir.

6-Böyle bir durum bilinç düzeyinin biraz altında işler. Çünkü bilincin, kendilik duygusundan dolayı böyle bir istilayı tehlike olarak algılaması normaldir. Bu yüzden de kişi bu etkileşimi kabul edebilmek için bilinçlilik durumunu bir parça düşürür. Böylece kendisine yabancı duygu ve düşünceleri benimsemeye daha hazır bir duruma girer.

7-Genel olarak hipnoz hoşnut duygular bırakır. Bunun nedeni bilinçdışı istek ve amaçların o sırada dışarı çıkabilmek için bir açık kapı bulmuş olmaları, dışan çıkmasalar bile üzerlerindeki uyanık baskıyı daha az hissetmeleridir.

8-Kişilerin kendi anlayışlarına göre kabul edemeyecekleri şeyleri hipnoz altında da yapmayacakları söylencesi hem doğru, hem yanlıştır. Gerçekte kişiler, kendilerini günboyu baskı altında tutan baskıları hafifletmek gizli amacıyla hipnoza girerler. Dolayısıyla amaçları kendi bilinçli katmanlarının kabul etmediği şeylerin olabilmesini gerçekleştirmektir. Bu yüzden de günboyu asla kabul edemeyecekleri hareketleri yapabilmek için bir fırsat bulmuş olurlar. Ayrıca bu anda suçu yükleyebilecekleri birisi, yani hipnotizör de elde bulunmaktadır. Bu yüzden hipnoz altında ahlakdışı eylemlerde bulunmak da, suç işlemek de mümkündür. Ancak bunlara karşı bilinç katmanlarında kalmayıp bilinçaltına kadar yerleşmiş frenler varsa

bu frenler hipnoz altında da çalışır. Buna çok uç örnekler vermek için şöyle söyleyebiliriz: Hipnoz altında cinsel ilişki rahatlıkla yapılabilir çünkü bu genellikle ancak bilinçli baskıyla durdurulmakta olan bir dürtüdür. Hipnoz altında, bizim parafililer dediğimiz çizgi dışı cinsel yönelişleri uygulamak da pekâla mümkündür. [Parafili bir kişinin yoğun fantezi, anormal arzular içinde bulunmasını tanımlayan psikoloji terimidir. Bu kişinin arzuları cansız varlıklara, hayvanlara (zoofili), ölülere (nekrofili), kendine veya eşine işkence yapmaya (sadomazoşizm) ya da çocuklara (pedofili) karşı olabilir..] Çünkü onlar da daha çok toplumsal yönelişlerle durdurulan dürtülere dayalıdır. **Ancak hipnoz altında ensest aktı oluşturmak o kadar kolay değildir.** Çünkü bu yalnız toplumsal baskılardan değil daha derin arketipal motiflerden kaynaklanan bir yasaktır. Çok daha ters davranışlar, örneğin zoofili ya da daha uçta olan nekrofiliyi (hayvan sevicilik ve ölüsevicilik), eğer bilinçaltına kadar inmiş bir ruhsal bozukluk yoksa, başartmak mümkün değildir. Çünkü her ikisi bilinç katmanlarından değil çok derinlerden kaynak alan yasaklarla baskılanmış durumdadır. O katmanlarsa hipnoz altında değil narkoz altında bile canlı olarak görev başındadır.

Bu arada medyada zaman zaman işlenmeye çalışan ve doğaüstü olarak adlandırılan kimi olayları da kısaca anlatmak gerekli olabilir: Pek çok fizyolojik olayın yalnızca hipnoz etkisiyle olan olağandışı güçle olduğu sanısı, pekçok normal yetilerin insanlar tarafından gündelik olarak kullanılmayan yetiler olmasındandır. Anlatıldığı gibi kişinin iki destek arasında tahta gibi kaskatı duruşu, aslında uyanık olarak da biraz eğitimle kolayca başarılabilecek olan bir şeydir. Anlatıldığı gibi bu durumda bir kimse oldukça büyük ağırlık da taşıyabilir. Bu kimsenin tek destek üzerinde duruşu ise sahne teknikleriyle başarılan bir gözboyamadan ibarettir. **Kişinin hiçbir destek olmadan havada uçması ise tümüyle hokkabazlıktan ibarettir.**

Kişinin dikkatinin yoğunlaşmalarıyla kendi yaşamına ilişkin pek çok anıyı yeniden ortaya çıkarabilmesi, gene uyanık durumda da, ancak uzun serbest çağrışım seanslarıyla sağlanabilir. Sinir sistemine bir kez yeterli bir süre boyunca girmiş olan, yani algılanabilecek kadar alınmış olan hiçbir şey bir daha unutulmaz. **Algılama eşiği altında alınmış olan pekçok uyaran bile bilinçaltında hep saklı durur**. Bunların hepsi kolaylıkla yeniden anımsanabilir. Kuşkusuz ki hipnoz bu amacı çok daha büyük bir hızla sağlar. Bugün kullanılışı da zaten bu nedenledir. Ancak bir kimsenin, sözüm ona önceki yaşamına ilişkin öyküler anlatışı, gerçekte ancak olgulaşmamış benliklerin fantazilerinden ibarettir. Bazen kültürler bunu özellikle sağlayabilirler. Örneğin Karaiplerde yaygın olan Voo-doo törenleri zaten bu tür bir toplu hipnoz ve toplu histeri olayıdır ve orada o kültürün gereği olan kimi inanç kökenli algılamalar, bu tür fantazilerdir.

Kişilerin durup dururken bu tür fantazileri, erişkin yaşlarında ortaya çıkarmaları ise erken çocukluk dönemlerinde çözülmemiş ve gelişmemiş Ego benliklerine işaret eder. Bu kimselerin beklenmedik toplumsal mevkilerde bulunması da bir şey anlatmaz. Onlar ne olur-sa olsun çözülmemiş ve olgunlaşmamış çocuk aşamalarında bulunmaktadır. Küçük çocuklarda kendi gelişim süreçlerinde benzeri fantaziler pek boldur. Ancak bu ileri yaşlarda da bulunuyorsa ilkel ruhsal yapının bir belirtisidir. Hele önceki yaşamında şu ya da bu kralın, bir büyük ya da renkli şahsiyetin vücudunu yaşadığını söylemek, eskiden bir Çar olduğunu ileri sürmek, ciddi tedavi gerektiren, olasılıkla ödipal dönemde çözülmemiş bir sorunu gösterir.

HİPNOZ'UN BUGÜNKÜ TIPTA KULLANIMI

Yukarıda anlatılan görüşler hipnozun bugün de psikiyatride ve genel tıpta kullanılan değerli bir araç olmasını engellemez. Kısaca genel bilgileri özetlersek:

a) İnsanların çok yerleşik, tarihten gelen, yaygın kültürlerinde, sosyalizasyon yani toplumsallaşma ve toplumsal değerleri özümsemiş olmalarına bağlı olarak birbirlerinden yalnızca bilgi alışverişi bakımından değil, duygusal yönden de güçlü bir etkileşimleri söz konusudur.

b) Bu etkilenme amaçlı ve amaçsız olarak yürüyebilir. Toplumsallaşma derecesi çok yüksek olan kişiler, toplumda varolan değerleri, düşünceleri, eğilimleri kolaylıkla almaya ve benimsemeye eğilimlidirler. Bu eğilim kesinlikle bilinçli değildir ve bilinçdışı ya da altı dediğimiz yollardan etkilenir.

c) Her insan şu ya da bu derecede duygu transferlerine uğrar ve duygu transferi de yapar. Duygu bir kez alındıktan sonra tümüyle birincil süreçler dediğimiz, bilinç katmanlarının uyarı eşiği altındaki düzeyde yürüyeceği için düşünce dediğimiz ikincil süreçlerle denetlenemez; tersine ikincil süreçleri denetimi altına alır ve kendi isteği doğrultusunda yönlendirir.

d) Toplumun çoğunluğundan ya da güvenilir kişilerden gelen uyarıların, kendi duygu ve düşüncesi gibi benimsenmesine, bilinçaltı ve bilinçte otomatik olarak işlerlik kazanmasına, "Telkin" olayı diyoruz. Bu telkine her insan, hergün ve hemen her yönden açıktır.

e) Gene tarihin en eski çağlarından buyana telkinin gücü üzerine kültürümüzün en alt tabakalarına kadar işlemiş olan ve inanç halinde kimi ortak varsayımlar vardır. Büyü, ayin, tören gibi toplum etkinliklerinde bu arkaik iletişim ve etkileşim araçları çok sık olarak ve yöneltilerek kullanılmaktadır. En basit reklamlardan, tarikatlara, pop sanatçılarının gösterilerinden ulusal bayramlardaki törenlere kadar pekçok alanda bu öğeler amaçlı olarak kullanılagelmekte ve etkin de olmaktadır.

f) Bütün bu önkoşullar kişileri "Hipnoz" olarak bilinen bir fenomenden etkilenmeye hazır hale getirmektedir. Böylece ortaya çıkan durumsa özgün bir fizyolojik durum olmayıp, yükselmiş bir dikkat ve yönlendirilmiş bir bilinçlilik durumundan ibarettir.

g) Bu dikkat ve artmış bilinçlilik durumu hokkabazlık amacıyla uğraşan hipnozitörün isteğiyle garip ve gülünç eylemlere yönelebileceği gibi, bilinçaltı denilen, gündelik bilinçle farkedilmeyen ama gene bellekte de kaydedilmiş olan bilgi ve anılara rahatlıkla yönlendirilebilir ve ayrıca kişinin zaten fizyolojik olarak yapabileceği ama pek kullanmadığı, fizyolojik olaylara etkin olma durumuna da getirilebilir. **Örneğin Yoga ile yapılabilen fizyolojik değişimler hipnozla da sağlanabilir.**

Bu gerçeklerin ışığında hipnoz yöntemi bugün de tıp ve psikiyatrinin değerini korumaktadır. En yaygın ve en önemli kullanım alanları:

1) Ağrı duygusunun ortadan kaldırılmasını ya da bastırılmasını sağlayabildiği için küçük ve orta ameliyatlarda başvurulabilen bir anestezi yöntemi olarak,

2) Psikosomatik dediğimiz hastalıklarda, yani psişik nedenlerle organizmanın bedensel tepki verdiği, organizmada kalıcı değişikliklere de yolaçabilen hastalık gruplarında, hem hastanın genel psikoterapisi, hem de belirtilerin iyileşterilebilmesi amacıyla,

3) Doğrudan doğruya psikoterapide, yani kişinin kendi kendisini tanıyarak genel sorunlarını çözmesine ya da gene aynı yoldan özgün bir ruhsal bozukluğun giderilmesine yarayan tedavi çabalarında özgün ve başarılı bir yöntem olarak, sayılabilir. Ayrıca kendi kendini hipnoz olan otohipnozdan elde edilmiş olan teknikler çok yaygın alanlarda performans yükseltici amaçlarla, gittikçe daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunları kısaca yakından görmek istersek:

1) Hipnoz anestezi amacıyla en fazla lokal anestetiklerin yerine, örneğin diş hekimleri tarafından rahatlıkla kullanılabilir. Nadir de olsa çok riskli olabilen lokal anestetik ilaçlar yerine bu yöntemin kullanılması kuşkusuz ki büyük bir kazanımdır. Aynı şekilde doğum için de, özellikle annenin ağır anestetikler kullanması çok sakıncalı olduğunda, rahatça kullanılabilecek olan çok faydalı bir yöntem sayılmalıdır. **Ağrısız doğum yöntemlerini annenin öğrenmesiyle doğum gerçekten ağrısız yapılabildiğine göre, buna da hiç şaşmamak ve yöntemin başarısına güvenmek gerekir.** Bu yolla, gene anestezinin kesin kontrindike olduğu sezeryan doğumlarında bile (sezeryanlarda bebek alınıp göbek kordonu bağlanıncaya kadar narkoz verilmez), ilk anestezi için hipnoz çok uygun bir yöntemdir. Ancak hastanın ağrı şoku denilen genel reaksiyonu gösterebileceği durumlarda, yani derin duyunun uyarılması sözkonusu olacaksa dikkatli olunması gerekir. Bu yüzden, cilt üzerindeki bütün ameliyatlar, kulak, burun ve göz ameliyatları hipnoanestezi için uygun olan alanlardır. Hatta kafatasının açılma işlemi dışında, beyin ameliyatları bile rahatlıkla hipnoz altında yapılabilir. Çünkü beynin kendisi ağrı duygusu almaz.

2) Psikosomatik hastalıkların hemen hepsinde, doğrudan doğruya tedaviyi sağlamak mümkündür. Bu grup hastalıklar içinde özellikle deri hastalıklarının büyük bir bölümü, sindirim sistemi hastalıklarının çoğu ve bir kısım solunum bozuklukları bulunmaktadır. Bu hastalıklarda hem hastalığa neden olan ruhsal stresin nedenini bulmak, hem o stresin süregelen etkinliğini gidermek ve hem de ruhsal - sinirsel - hormonal karmaşık bir düzenekle ortaya çıkmış olan belirtilerin, gene aynı yoldan etkileyerek giderilmesinde, bu yöntem hem kısa sürede sonuç veren, hem de psikosomatik düzeneğin bilinç düzeyinde de kavranmasını sağladığı için çok faydalı bir yöntem sayılmalıdır. Ancak tedavinin, yalnızca belirtileri ortadan kaldıran basit bir "Mucize" gibi uygulanmaması, nedenlere kadar inilmesi, tedavinin kalıcılığı bakımından çok önemlidir.

3) Doğrudan doğruya psikiyatrik bozukluklarda ise kullanım alanı, sanıldığının aksine giderek azalmaktadır. Her ne kadar fobiler, obsessif - kompulsif denilen zorlamalı bozukluklar gibi bazı alanlarda bozukluğun görüngüsünü hemen ortadan kaldırmada başarılı gibi görünüyorsa da bu gibi bozukluklarda, gerçek bozukluk genellikle çocuk gelişiminin en eski dönemlerinde, Td ve Ego arasındaki, ilkel Süper - Ego oluşumundaki aşamalarda geçen çatışmalarda yatar. Bu yüzden de gerçek tedaviye ancak çok uzun bir psikoterapi ile ulaşılabilir. Yalnızca belirtinin giderilmesi çoğu zaman sadece semptom kaymasına, yani bir semptomun kaybolup, bir başka belirtinin ortaya çıkmasıyla sürer. Aslında birçok fobik ve obsessif - kompulsif hasta, yaşamları boyunca otohipnoz yöntemini, kendi buldukları bir çare olarak kullanıp durmuşlardır. Ancak temeldeki çatışmanın çok temel düzeyde olması nedeniyle belirti hep biçim değiştirerek geri döner. Hipnoz yönteminin psikiyatride halen de değerli olan kullanım alanı **"Post-travmatik Stres Bozukluğu"** denilen alandadır. Bu bozukluk ağır bir fizik sarsıntısı karşısında kalan kimselerde ortaya çıkan, film ve edebiyata da zaman zaman konu olan, yanlış bir kullanımla "şok" olarak adlandırılan karmaşık davranış

bozukluklarından ibarettir. İnsanların benzeri sarsıntılarla karşılaşma olasılığının giderek arttığı dünyamızda bu bozukluk da gittikçe önem kazanmaktadır. Doğal afetlerde olduğu kadar, kazalar sonrasında, bazı yakınların yitimine tanık olunmasıyla, savaşlarda karşılaşılan binlerce vahşet olayında, doğrudan doğruya silahlı çatışmalarda ve ne yazık ki yeryüzünün pekçok yerinde süregelen çeşitli işkencelerde bu bozukluk ortaya çıktığı gibi, belki daha da yaygın olarak aile içindeki çatışmalarda, dayak ve işkencelerde, küçük çocukların fiziksel, ruhsal ve cinsel olarak kötüye kullanımında da bu gruptan bozukluklar ortaya çıkar. İşte bu bozuklukta, hastanın travmaya neden olan olay ve durumu bilinçli olarak anımsamak ya da duygusal olarak yeniden yaşamaktaki aşılmaz inadı nedeniyle bazen standart psikoterapi yöntemleri çaresiz kalabilirler. İşte bu durumlarda hipnoterapi son derece etkin ve faydalı bir yöntem olarak elimizde bulunmaktadır. Hipnoz tekniğinin yapılışı ve sonrasında oluşacak olan güçlü güven ortamı, yalnızca belirtilere egemen olmak bakımından değil, uzun bir terapötik işbirliği için de bu yöntem çok değerlidir. Psikosomatik ve psikiyatrik bozuklukların arasında bir bozukluk gibi ele alınabilecek bir bozukluk ta, kekemelik ve konuşma bozukluklarında da hipnoz ve ardından sürecek bir otohipnoz süreci de çok etkili bir tedavi yöntemidir. Daha zayıf bir etkinlik alanı olarak kimi cinsel işlev bozukluklarının, örneğin kadının cinsel ilişkiye katılımını olanaksız kılan Vaginismus'un tedavisinde de bu yöntem etkili olarak kullanılabilir.

Bütün bu tedavi amaçlarından başka hipnoz henüz Nöro- Psikolojik birçok araştırma alanında, örneğin uyku araştırmalarında şimdide yoğun şekilde kullanılan bir araştırma yöntemi sayılmaktadır.

SONUÇ

Zihnin çalışma düzeneği çok karmaşık olan birçok işlevin, her zaman düzenli olmayan, çoğu zaman içiçe ve birbirinin işine geliştirici- olumlu ya da ketleyici - olumsuz etkiler yapan birçok yönlü ve çok amaçlı çalışmasıyladır. Bu düzeneğin çok büyük bir bölümü uyanık ve *"akıllı"* olmaktan çok uzak olan bir sürü otomatik işleve bağlıdır. Kişi, çocukluğunun en erken günlerinden başlayarak bu işlevlerin çalışmaya başlaması ve gelişimi yönünde dev adımlarla ilerler.

Ancak çeşitli işlev, yetenek ve becerilerin gelişimi hiçbir zaman tek başına ve önceden hazırlanmış bir şemaya göre değildir. Tam tersine, gelişmekte olan birçok yeti ve işlev, gelişirken bir başka ya da birkaç başka işlevi yavaşlatır, engeller ve ketler. Gerçekte birçok organımızın gelişimi de böyle sürekli yapılanım ve ortadan kaldırma işlemleriyle gelişmektedir. Örneğin kemik, deri, kas gibi organlarda, kanda, kıkırdaklarda, dişlerde bu ardarda, birinin gelişirken öbürünün yokedilmesi sürekli olup gitmektedir. Kemiklerde önce oluşan kemik şeması, hemen arkadan gelen yiyici saldırgan hücrelerce ortadan kaldırılır, yani öldürülüp yenilir. Onların hemen ardından da kemiği yapacak olan bir dizi yeni hücre hızla gelişmektedir. Kısa *zamanda* onlar da yaşamı indirgeyerek içlerine biriken kalsiyumla ölü duruma geçerler. Ama tam oluşmuş bir iskelette bile bu işlev potansiyel olarak hiç ortadan kalkmaz. Kemikte bir kırık ya da ihtihap olursa yeniden aynı işlevler bütün güçleriyle çalışmaya başlarlar. Ama yaşam için çok önemli olan bu dizge her zaman iyi yürümez. Örneğin kırılan bir kemik, biraz geç kalınırsa gene bu nedenle yanlış kaynayabilir ve başımıza büyük işler açar. Ayrıca durup dururken topuk kemiği altında *"Epin"* denilen kemik gelişimleri kendiliğinden başlayabilir ve yürümemizi olanaksızlaştırır.

İşte sinir sistemimizde ve onun işlevi olan ruhsal yeti ve yaşamda da, sinir hücreleri kolay kolay yenileşip değişmeseler de, işlevler yönünden çok benzer bir olay vardır. Çok özetle söylemek istersek; bebeklikten çocukluğa geçiş bir haltercinin kaslarının giderek gelişimi gibi görünürde sürekli asla değildir. Bunun için bebekliğin birçok özelliğinin durdurulması ve çocukluğun işlevlerinin çalışmaya başlaması gereklidir. Bu durma ve başlamalar da aynı anda ve bir çırpıda olmaz. Aşamalar içiçe ve çeşitli gelişim süreç ve evreleri iledir. Bu yüzden en olgun kişi bile yaşamının geçmişinden yığınlarla kalıntı ve alıntıyı birliğinde taşır.

Aynı zamanda toplumun binlerce kültür değeri de öğretilerek ya da kendiliğinden öğrenilerek sürekli alınmaktadır. **Kültür denildiğinde yalnızca Nabuko operasını ya da İbrahim Tatlıses'i tercih etme olayı anlatılmaz.** Aslında yemek yememizden yürümemize, konuşmamızdan düşünmemize, yazılarımızdan resimlerimize hemen her şey toplumun doğrudan ve sürekli etkileriyle oluşur, değişir ya da gelişir. Davranışa ve tutumlarımızdaki toplum etkilerinin tümüne birden kültür denilir. İşte bu kültürü edinmek ve ona tepki vermek için kendi kalıtsal değerlerimiz, servetimiz içinde temel bazı dürtüler vardır. Bunların başında birlikte yaşadığımız insanlardan etkilenmek ve onları etkilemek, onlarla birlik ya da ayrılık oluşturmak, hem onların aynı hem de onlardan farklı olabilmek için durmaksızın yoğun bir çabada bulunma dürtüsü gelir. İşte hipnoz pekçok sinirsel ve zihinsel yetinin bu temel dürtü etkisiyle biraraya gelmesine bağlı bir olaydır.

Bunun ortaya çıkabilmesi için bu temel toplumsallık dürtüsünün, binlerce yıldan bu yana insanlığın ortak kültüründe oluşturmuş olduğu ve efsunların, büyülerin, falların, kehanetlerin, şamanların, dervişlerin, ermişlerin, tarikatların, dinlerin, devletlerin, orduların ve satıcıların kullanageldiği yöntemlerin en yoğun bir biçimde kullanılmasıyla gene binlerce yılda meydana gelmiş bir Paradigma vardır. Bizler günboyunca bu yöntemlerle farkına bile varmadan bu etkiler altında kalmakta ve çok da güzel etkilenmekteyiz. Bu etkilerin çekirdeğinde etkiyi alanla etkiyi yapan arasında kişisel Ben'lerin geriye çekilip, ortak bir biz oluşması yatar. Bu oluştuğunda da Ben'in sürekli görev başında olmasını gerektiren Birincil düşünce süreci ikinci plana çekilir ve türümüze özgü, en küçük çocukluğumuzdan beri tanıdığımız ve düşlerimizi, isteklerimizi, amaçlarımızı, sevgi ve nefretlerimizi yönete gelmekte olan Birincil düşünme süreci bütün alanı kaplar. Bilinçaltımız ve bilinçdışımızda sakladığımız istekler, beklentiler ve algılamalar öne geçince buna uygun bir katılımcı seyirci durumuna gireriz. Hipnoz bütünüyle bir sinema ya da tiyatroda kendini kaptıran bir seyircide olana benzeyen bir ruhsal durum yaratır. Yalnızca o sırada duygular hedeflenmekteyken burada düşünce ve eylemler hedef alınmaktadır.

Hipnozda olanları yeniden ve sırayla özetleyelim:

1) Bilinçdışı bir etkilenme beklentisi hipnoza alınan kimsede zaten vardır.

2) Bir hipnotizör ya da kendimiz bu amaçla dikkatimizi bir noktaya toplar, görsel ve işitsel dikkatimizin bütün enerjiyle o noktaya yoğunlaşmasını sağlar.

3) Dikkate rahatlatıcı ve gevşetici bir telkin refakat eder. Bu telkin ne ölçüde zaten olacak olanları haber almaya yönlenir ve ne ölçüde buyruk halini alırsa o kadar direnç uyandırır.

4) Söylenenlerden etkilenme giderek dikkatin çok yükseldiği fakat uykuya hazırlığa benzeyen bir yatkınlığı başlatır.

5) Bundan sonra verilen telkinler veren ve alan kişiler arasında tam bir duygulanım ve

algılama birliği oluşmasını sağlar. Gelen düşünceler artık yabancı düşünceler olarak süzgeçten geçmez, zihnin içinde oluşuvermiş düşünceler gibi algılanmaya ve yaşanmaya başlar.

6) Hipnoz buyruğuyla oluyormuş gibi görünen olaylar, gerçekte insanın yetileri içinde bulunan beceri ve yeteneklerdir. Hiçbir doğa üstü ya da doğa dışı olay sözkonusu değildir.

7) Hipnoz bu özellikleriyle, insanlığın pekçok derdine çare bulmuş, pekçok derdine çare bulma olanaklarının kapısını açmış, şimdi de birçok alanda başarılı sonuçlar veren saygın bir tıp yöntemidir.

8) Bugün hipnozdan etkilenerek en iyi yanıt veren tıbbi durumlar, anestezi amacıyla diş ve küçük cerrahi ameliyatlar, doğumlar, deri ve mide barsak hastalıklarının birçoğunda etken olan psikosomatik yakınmaların tedavisi, kekemelik ve bazı performans ketlenmelerinin tedavisi, ağır fizik travmalara maruz kalmış olanların tanı ve tedavisi, en önemli olarak da insanlar eliyle yapılmış ağır ruhsal zedelenmelerin tedavisinde temel tedavilerle de desteklenmek koşuluyla önemli bir tanı ve tedavi yöntemi olarak kullanılmaktadır.

Bu yöntem tarihsel gelişimi içinde Mesmer'in güçlü sezgileriyle bulunmuş, Puységur un disiplinli çabalarıyla incelenmiş, Braid'in dikkati sayesinde tıbbi temelini bulmaya başlamış, Charcot gibi büyük bir hekim tarafından ruhsal tedavi alanında kullanımı gösterilmiş, Freud'un ilk araştırmalarında son derecede önemli bir rol oynamış ve bugünlere kadar gelmiştir.

Görüldüğü gibi, Dinamik Psikiyatri'nin, genel olarak Psikoterapi'nin ilk öncülü olma onurunu taşıyan Hipnozun insan ruhunun işlevini ve derinliklerini öğrenmemizdeki hizmetleri, değer biçilemeyecek kadar büyüktür ve bu hizmeti bugün de kuşkusuz ki henüz bitmemiştir.

Bu yolu bize, insanca öngörüleri ve bilimsel namuslarıyla açmış olan Mesmer, Puységur ve Braid'in adlarını yeniden saygıyla analım.

KAYNAKÇA

Babaoğlu Ali: *Psikiyatride Yıldızın Parladığı Anlar: Mesmer, Popüler Psikiyatri,* 1966, 2, s. 21-24.

Spiegel, D., H. Spiegel: *Hypnosis;* in: Comprehensive Textbook of Psychiatry/IV, c. 2, s. 1389-1403, Ed. Kaplan-Sadock, 1985 - Baltimore.

Kaplan, H., Sadock, B., Grebb, J.: *Synopsis of Psychiatry,* 7. ed., 1994, Baltimore.

Spiegel, D., Spira, J.: *Hypnosis for Psyciatric Disorders,* in. *Current Psychiatric Therapy,* Ed: D. L. Dunner, 1993, Philad., s. 517-523.

Ellenberger, H. F.: *The Discovery of the Unconcious,* 1970, New York.

Vliegen, J.: *Von Mesmer bis Freud,* in: *Die Psychologie des 20. Jahrhunderts,* Bd. I Die Europaeische Tradition, Ed. H. Balmer, 1976, Zürich, s. 687-700.

Fromm, E., Shor, R.E.: *Hypnosis,* 1979, New York.

Langen, D.: *Kompendium der Medizinischen Hynose,* 3. Aufl., 1972, Basel.

Tictze, H.G.: *Kraefte der Hypnose,* 1980, München.

Karasu, T.B. (for APA): *The Psychiatric Therapies,* 1984, Washington DC.

Asıl Kaynak: Ali Nahit BABAOĞLU, Hipnotizm, BDS Yay. Çetin Matbaası, 1996, İstanbul

İSLAM'DA FAİZ: SİYASETEN YASAK, TİCÂRETEN SERBEST

Hzl: Faik Bulut

Tanımı:

İslam'da faiz nedir? Önce kelimenin kökenine inelim. Arapça'da RBV kök harflerinden oluşan Ribâ ve ondan türeyen isim ile fiiller, müslümanların kutsal anayasası olarak kabul edilen Kur'an'da şu anlamlarda kullanılmıştır: *Üremek, bitmek, büyümek, gelişmek, neşyii nema bulmak*, *boy atmak, kabarmak* (Hacc: 5; Fussilet: 39); *ziyadeleş(tir)mek, çocuk terbiye etmek* (Şuara: 18; İcra: 24); *yüksek yer, tepe, yayla* (Bakara: 265; Müminun: 50); *zorlu, çok şiddetli, güçlü, üstün* (Nahl: 92: Hakka: 10); *su üzerinde kalan şeyler {*R'ad: 17); *murabaha ve tefecilik* (Al-i îmran: 130).[1]

Sözlük anlamı da aşağı yukarı aynıdır: "Çocuğu besleyip büyütmek ve eğitimli kılmak (çocuk bakıcısı, mürebbiye deyimi buradan gelir) ve faizli muamele yapmak" gibi...

İslam siyaset ve ahlakında kullanılmasına bakarak Ribâ'nın, "anamal ya da sermaye üzerindeki artış" anlamına geldiğini söyleyebiliriz. Nitekim **"Eğer tövbe ederseniz, anaparanız sizindir"** (Bakara: 278-279). "insanlara malları artsın diye verdiğiniz **riba,** Allah indinde artmaz" (Rum: 39) türündeki ibareler Kur'an'da yer almıştır. **Ribâ** ve ondan türeyen sözcüklerin Kur'an'daki on iki sure'de on dokuz defa tekrarlanması,[2] **Ribâ** (faizcilik-tefecilik) denen şeyin Arap toplumunda iyi bilinen bir kavram olduğunu ortaya koyar. O kadar ki; Ribâ, sermayenin özel bir yatırım ve kullanım (işletme) biçimi olarak algılandığından, Kur'an'da (tefecilik-faizcilik) anlamına gelen bu kelimenin yerine başka bir sözcük kullanılmamış, kavramın açılımı (özünun açıklanması) yapılmamıştır. Sözgelimi dönemin putperestleri tefecilik ı yasaklayan müslümanların önderi Hz. Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem'e **"Allah** alışverişi helal, Ribâ'yı ise haram kılmıştır" [3] şeklinde gerekçeli bir kararı açıklıyordu.

İzleyen çağlarda "faiz yasağı"nın (teorik ve ahlaki açıdan da olsa) birçok tartışmaya yol açması da, işte o İslam öncesi aşamada veya ilk İslam toplumunda, anlamı sınırlı, fakat yaygın uygulama alanı bulan Rıba kavramının muslüman önderlerince yeniden açıklanmamasından kaynaklanmaktadır. Mahiyeti iyi açıklanmayan Ribâ, o tarihlerde çok yaygın olan tefecilikin en geniş tanımını içeriyordu.

Sonraki yıllardan başlayarak günümüz İslam toplumlarında (geniş tanımlı tefecilik anlamındaki) "Ribâ" sözcüğünün yerini, "faiz" ibaresi aldı. Oysa Arapça'da faiz kelimesinin kökü FEDE'den gelir. Anlamı: Birine mal vermek, birinden mal elde etmek, kazanmak, yararlanmak ninnin ilminden ya da malından istifade etmek, malı sabit olmak kazanç, kar, yarar, fayda, faiz, çıkar,... vs."dir.

Görüldüğü üzere, İslam'da yanlış yere (faiz) olarak kullanılan, gerçekte tefecilik demek olan Ribâ, tarihsel süreçte borç ve kredi vermenin daha ilkel bir biçimini, dolayısıyla *akçeli* ya da *aynî* sömürünün ilk aşamasını simgeler. Çünkü ilkel bankerlik ve tefecilik, Mezopotamya'da Babil (veya öncesi) tohumlarındaki rahipler tarafindan başlatılmıştır.[4] Üretim, örgütleyip belli bir artı değeri (üretim birikimini) ellerinde tutan rahipler, evcilleştirdikleri hayvanların

(özellikle koyunların üreyip çoğalmalarına bakarak, adım adım tefecilik denen kavramı buldular. O zaman için değer ifade eden tüm şeylerin artışında, (para, gümüş, maden, ürün) hayvanların çoğalması örnek alınıyordu.

Demek ki Ribâ (tefecilik), kredilendirmede faiz'ıı ilkel bir aşamasıdır. Ancak faiz değildir. Faiz ise (Arapça'daki FAİDE sözcüğünden türeyen) daha gelişmiş ticari işlemler ile bankacılık çağında modern kredilendirme sistemiyle ilgili bir kavramdır. Bu yüzden, İslamcıların Kur'an da geçen Riba kavramını, elçabukluğu marifet "faiz" ibaresiyle değiştirmeleri zorlamadır. İslâm'ın bir "tefsir tarzı "dır, ama İslam Anayasasındakı "ilahi kanun" ve değişmez metin (nass) değildir.

Kökü Arapça olan bu "faiz" sözcüğünün Türkçede kullanılması, tümüyle ilginç ve karmaşık bir hal almıştır. Çünkü Türkiye de faiz biçiminde telaffuz edilen şey, Arapça aslında "FADA" diye bilinir. Anlamı "Biriyle karşılıklı görüşerek anlaşmak, kâr ortağı olmak, bütün mallarda ortak olmak, birine ihale veya sipariş vermek, birikmiş malı olmak, fazlalık elde etmek, dolup taşmak... vb."dır.

Arapça "faiz" ve "kazanç" anlamına gelen FEDE kelime kökeninin, "fazla mal, artı ürün, fazlalık" anlamındaki FADA sözcük kökenindeki harflerden farkı şudur: Birincisindeki (D) harfi Arapça da (Del) diye bilinirken, İkincisindeki (D) harfinin telaffuzu (Dad)'dır.Birincisi (yanı Del harfi), Türkçe'de çoğunlukla ya (D) ya da T) Şeklinde telaffuz edilir. Oysa, (Dad)'ın Türkçe telaffuzu, çoğunlukla (Z) biçiminde gerçekleşir.

Bu durumda Türkçe'ye geçenin hangi kavram olduğu, merak konusudur.

Faiz Yasağı İslam'a Ait Değil

İslamcılar, kendi ideolojilerini yüceltmede ve istisna kılmada pek usta gözükürler. Faiz'in yasaklanmasının, "İlahı İslam Nizamı nı, dıger dünyevi sistemlerden ayıran en temel ayraç olduğunu ilen sürerler. Öyle ki; İslam ekonomisi diye adlandırdıkları şeyi de, bu faiz yasağı üzerinde kurmaya gayret ederler.

Gerçekten böyle mi?

Tarihsel sürece baktığımızda; oldum olası ticaretin geliştiği Mezopotamya, Nil Vadisi ve Akdeniz kıyılarındaki ilk sıte-devletlerınde tefecilik ve faizcilik yapıldığını görürüz. Çünkü toplumda yöneten-yönetilen, çalışan-çalıştıran, ezen-ezilen olgusu (yanı sınıflar) ortaya çıkmıştır. Sınıflı toplumlarda yönetenlerin ve çalıştıranların elinde, çeşitli yollarla elde edilmiş (ihtiyaç fazlası ürün) bir birikim oluşmuştur. Birikimin değerlendirilmesinin yollarından bin de **ilkel faizcilik,** yanı tefeciliktir. İlkel komünal toplum anılarının, yem sınıflaşmış yerleşim birimlerindeki (site-devletler) tazeliği dikkati çeker Sınıflı toplumlardaki **rahipler,** ilk devletlerin kurucusu ve dinsel kurumların ilk örgütleyicisidirler.[7] Bir yandan yönetilenleri ve çalışanları somururken, diğer yandan onlara ahlaki öğütler vermeleri olağandır. Ayrıca yem sınıflaşmanın ilk aşamasındaki bu toplumlarda, kutuplaşmanın önüne geçmenin yolu da **"faizcilik, tefecilik, aşırı sömürü ve yoksulluk"** gibi toplumsal kötülükleri siyaseten yasaklamaktır, en azından lanetlemektir.

Eski Babil toplumunda Adalet Tanrısı Şamaş, ülke çapında adalet tesis etmekle görevlidir. 43 yıl saltanat süren Babil Kralı Hammurabi ise (MÖ 1728 ila 1686 yılında yaşadığı sanılıyor), "adalet dağıtmakla" yükümlü olup, adını alan ünlü kanunlarında "faiz"i sınırlandırmış, yer yer

yasaklamıştır.[8]

MÖ 8. yüzyılda yaşamış Mısır Firavun'u Bochoris'in "Mukavele üzerinden borç veren kimselerin, faizlerin birikmesi yoluyla (bileşik faiz -F.B.) sermayeyi iki katına çıkarmaları yasaktır" şeklinde bir yaklaşım göstermiştir.

MÖ yaklaşık 1000 yıllarında siyasi birlik kurup ilkel devlet oluşturan İbrani (Yahudi) kabilelerin benimsedikleri **Tevrat'ın** MÖ 5. ve 4. yüzyılda yazıya geçirildiği sanılıyor. Aynı zamanda Kur'an'a kaynaklık eden Tevrat'ta, tefeci-tüccar sermayesi şu sözlerle yeriliyor: **"Zenginler, fakirlerin iliğini sömürüyor. Debdebe içinde yaşayanlar, fakir çocuklarının ekmeğini yiyorlardı; varlıklı kimseler, yabancılarla dost oluyor, onların debdebelerini ve günahlarını taklid ediyorlardı. İbrahim'in tanrısı Yehova, bu hallerden nefret ediyordu ve bu memleketi cezaya çarptırması mukadderdi."**[10] Buradaki "varlıklı kimselerin yabancılarla dost olması", Yahudi toplumundaki sınıfsal bölünmeyi ve İbrani zenginlerinin artık kabilesel (komünal) dayanışmayı biryana bırakıp, başka kavimden varlıklı kimselerle sömürü ilişkisi içine girmesini ifade ediyor. O dönem ise, Yahudi Kralı Davut Peygamber'in saltanatıyla Yahudilerin Babil Sürgünü (Asurlular tarafından işgal edilip Yahudi egemenlerinin Babil'e götürülmeleri) arasındaki peygamberler dönemidir.[11]

Tefeci-tüccar sermayesinin sömürüsüne rağmen, İbrani kandaş toplumunun direnişi, çeşitli alanlarda sürmektedir. Sözgelimi Yahudi dinindeki kavimlerden köle alınması Tevrat'ta yasaktır: **"Ve eğer kardeşin senin yanında fakir düşer ve kendisini sana satarsa, onu köle gibi çalıştırmayacaksın."** (Levililer, Bab 25; 39).

Faiz de şu ibarelerle engellenip lanetlenmiştir: **"Eğer kavmine, yanında ödünç para verirsen, ona murahabacı (faizci/tefeci) olmayacaksın, onun üzerine faiz koymayacaksın."** (Çıkış, 22:25) **"Ve eğer kardeşin fakir düşer ve senin yanında zayıf olursa, ona yardım edeceksin; senin yanında garip ve misafir olarak yaşayacak. Ondan faiz ve kâr alma... Ona gümüşünü faizle vermeyeceksin ve zahireni kârla vermeyeceksin."** (Levililer, 25: 35-37). **"Para faizi olsun, zahire faizi olsun yahut ödünç verilen her şeyin faizi olsun, faizle kardeşine ödünç vermeyeceksin. Yabancıya faiz ile ödünç verebilirsin."** (Tesniye, 23: 1920).

Anlaşılan, şudur: Tevrat yazıya geçirilmeden önceki İbrani toplumunda özel mülkiyet, tefeci-tüccar sermayesi ve kölelik gelişmektedir.[12] Bir yandan devleti kuran din adamları (Davut ve Süleyman peygamberler) sömürü çarkını işletirken, öte yandan bu sınıflaşmaya ve sömürüye direnen kandaş kabile toplumunun temennilerini "ilahi sözlerle" dile getirmekteler. Böylece toplumsal/ sınıfsal uzlaşma sağlanıp, esas olarak sömürü düzeninin devamlılığı güvence altına alınmaktadır.

Ancak genel sömürü çarkı durdurulamadığı için, ahlaki yöne ağırlık verilerek "içeride, yani kabile içinde faiz ve kölelik yasaklanırken", diğer inançtan kavimleri sömürmek serbest bırakılıyor. Kendine yeni bir kanal bulan tefeci-tüccar sermayesi, "ilahi buyrukları" da arkasına alarak (kardeşine değil, başkasına faiz işlet), öncelikle dışarıda güçleniyor. Bu dış güçlenmenin, Babil sürgünü sırasında, ilkel tefecilik ve bankerliğin güçlü merkezlerinden birinde, yani sürgün dönemi Babil'de olması da ilginç değil mi?

Dış faizcilik ve köleliğin serbest bırakılması, Yahudi kabilelerin tefeci-tüccar sermayesinin, diğer inançtan kavimleri ekonomik yol ile tahakküm altına alarak, bunu felsefi yönden meşru saymasının da önünü açmıştır. Belki de bu nedenle, Yahudilik, diğer dinler gibi (Hıristiyanlık

ve İslamiyet) evrensel bir boyut kazanamamıştır.[13]

Ünlü Yunan düşünürü Sokrat'ın öğrencilerinden **Eflatun** (MÖ 427-347), faizi ahlaka aykırı bulup reddetmiş ve faizin yasaklanmasını istemiştir. O'na göre "para bizzat servet değil, servet elde etmenin bir aracı" olmalı. Bu yüzden "ideal devlette eşitsizliklere, kıskançlığa, bencilliğe, ahlaksızlığa ve kişisel çekişmelere yol açan faiz yasaklanmalıdır."[14]

Eflatun'un öğrencisi **Aristo** da (MÖ 384-322), faiz aracılığıyla zengin olmayı, "tabiata aykırı bulmuş ve paranın bizzat hasıla yaratamayacağını, bir kazanç ve servet aracı olarak kullanılamayacağını" söylemiştir. Faizi reddeden Aristo'nun şu sözü ünlüdür: "Para, bir canlı hayvan ve bitkiden farklıdır, o yavrulamaz."[15]

Hıristiyanlık da Faize Karşıydı

Hıristiyanlık, ilk devirlerinde, faizi günah saymış ve yasaklanması gereğini vurgulamıştı. Görece kapalı bir aile ekonomisinin egemen olduğu Ortaçağ Avrupası'nın ilk aşamalarında Hıristiyanlık, hem felsefe hem de iktisadi düşünce alanına tam anlamıyla hükmediyordu. Bu yüzden başta faiz olmak üzere kâr, ücret, mülkiyet, fiyat ve para gibi birçok iktisadi kurum ve kuruluşlar, kilise hukukuna göre düzenleniyordu. Din adamları, iktisadi meselelerin aydınlatılmasında yegane söz sahibi kimselerdi. Hıristiyanlığın Eflatun ve Aristo'dan esinlenerek yasakladığı faizcilik/tefecilik, 11. ve 12. yüzyıla kadar sıkı denetim altındaydı.

12. yüzyıldan sonra Avrupa'daki şehirleşmede yeni bir canlanma başladı. Birer iktisadi ünite (birim) olarak uç veren şehir pazarlarında (ticari hayatında) korporasyonlar (esnaf loncaları ve cemaat dayanışma kuruluşları) ile fuarlar, ticari ve sanayi (imalat) faaliyetlerini hızlandırdı. İşbölümü ve paralı mübadele yaygınlaştı. Bu gelişmeye ayak uydurmaya çalışan Hıristiyan din adamları, Eflatun ve Aristo'nun faiz yasağına ilişkin İlkçağ felsefesi ile Ortaçağ iktisadi hayatı arasında bir uyum arama yoluna gittiler. Aristo'nun fikirleriyle Hıristiyanlık ilkelerini kaynaştırma çabası gösteren ilk din adamı Italyan Katolik bilgini papaz **Saint Thomas d'Aquin** (1225-1274)'dir.[16]

Günümüzde bile kilise çevrelerince büyük bir otorite olarak kabul edilen Saint Thomas d'Aquin, hem doğal hukuk, hem de Hıristiyanlık ahlakı yönünden incelediği "faiz"in, hangi durumlarda meşru, hangi durumlarda gayrı meşru olacağını açıklamıştı. Bu, fiiliyatta, o tarihe kadar kesinlikle yasak olan "faiz"in iplerinin biraz gevşetilmesi anlamına geliyordu. Saint Thomas'a göre, ödünç verilen bir şey için faiz almak, bulunmayan bir şeyi satmak demektir ki; bu günahtır. Ancak tüketim amacıyla değil de, kullanım maksadıyla alınan bir şeye karşı ödenen bir bedel (yani gizli faiz) meşrudur. Örneğin şarap ve buğday, tüketim maddeleridir. Bunların ödünç alınmasından sonra bir bedel ödemek günah olur. Buna karşılık bir evin ödünç alınması tüketim değil, kullanım amacıyladır. Eh, bir bedel ödenmelidir. Benzer şey para için de geçerli. Biri, diğerine ödünç para verirken; borçlu, alacaklısına, minnet/şükran babından bir fazlalık (armağan, fazla para) sunabilir. Bu da faiz niteliği taşımaz.[17]

16. yüzyıla kadar süren ve genelde faizi hâlâ hoş karşılamayan bu dini görüş, Protestanlığın yayılmasıyla değişime uğramıştır. Alman din adamı Martin Luther, Vatikan'ın faiz hakkındaki görüşlerine dokunmamış ve faizci-tefeci takımını hoş görmemiştir. Ticaret ve faiz hakkında bir de kitap yazan Luther, "İslam hukukunda iyi bilinen Selem ve benzeri alışveriş türlerini (gizli tefecilik ve faizcilik -F.B.) de haram saydı.[18] ilahi kanunun tek kaynağını Incil'de gören Calvin (1509-1564) ise, Luther'in tersine, faizin günah olmadığını açıklamış ve servet hırsı içinde olmak ile servet peşinde koşmanın meşruluğunu ileri sürmüştür.

İngiltere'de VII. Henry, ilk kez 1545 yılında faiz yasağını kaldıran kanun maddesini ilan etmiştir. Benzer bir yasanın Fransa'da çıkması ise, 1789'da Turgot'un dönemine rastlar.

Cahiliyye'de Faiz

İslâm öncesi Arap toplumuna, "karanlık, bilgisizlik ve yozluk" dönemi anlamına gelmek üzere **Cahiliyye** adı verilir. Başta Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem peygamber olmak üzere bütün İslamcılar, kendi düzenlerinin kaçınılmazlığını gerekçelendirip yüceltmek amacıyla Cahiliyye toplumunu olduğundan daha kötü göstermişlerdir. Sözgelimi "karanlık ve bilgisizlik" biçimindeki adlandırma yerinde değildir; çünkü, Cahiliyye toplumunda çok gelişmiş

bir kültürel ve ticari hayat vardı. İslamiyet bile, bu kültürel ve ticari mirasın üzerinde yükseldi.

Öte yandan, Cahiliyye'nin "yozlaşma, bozulma, dağılma ve karanlıklaşma" şeklindeki tanımı da yerindedir. Çünkü kandaş toplum çözülmeye uğramış, sınıflaşma alabildiğine yayılmış; çok gelişkin prekapitalist ticari ilişkiler kandaş toplum dayanışmasını paramparça etmiş, kardeşin kardeşi, oğul'un babayı sömürmesi aşamasına varmıştı.

Arabistan yarımadasının ticari merkezi (görece metropol site) haline dönüşen Mekke'deki Kureyş kabilesi, ticari aristokratlar olarak ön-plana çıkmıştı. Kureyş'in belirlediği kurallar çerçevesinde **"i'tifad"** fiili işlemek zorundaydı. Buna göre, malını mülkünü kaybedenler, başlarına gelen bu küçük düşürücü durum öğrenilmeden önce çöle çıkıp çadır kurarak ölümü beklerlerdi.[19]

Ticari birikim sayesinde büyük bir mali güç haline dönüşen Mekke aristokratları, daha ileri adımlar atarak Taif, Hire ve Yemen'de yabancı sermayedarlarla ticari ortaklıklar gerçekleştirdiler. Görece dev sermayeli "çokuluslu" şirketler kurdular.[20]

Bu canlı ticari ortamda, tefeci-tüccar sermayesinin kendi hükmünü yürütmesi çok olağandı. Dolayısıyla **Ribâ** denen kurum, Cahiliyye dönemi Arapların elinde önemli bir sömürü aracı idi. Bu kurum şöyle işlerdi: "Zaruret içindeki kişi, altı ay veya bir yıl süreyle borç alırdı. Borçlu, vadesi dolduğunda alacaklısına, önceden kararlaştırıp anlaştıkları belli bir fazlalıkla birlikte anaparayı geri verirdi. Ancak genellikle ödemeler vaktinde yapılamazdı. Dolayısıyla vade sonunda alacaklı, borçlunun kapısına dayanarak sorardı: "Borcunu ödeyecek misin?" Borç ödenemeyecek ise, önceden kararlaştırılan "fazla para" (tefe/faiz) miktarı, iki katına çıkartılıp vade yeniden uzatılırdı. Yine ödeyemezse, bu kez borç, dört, sekiz, on altı... vs. katına yükseliyordu. Borç kabarıp artık hiç ödenemez duruma geldiğinde, borçlu sadece malını mülkünü kaybetmekle kalmıyor; aynı zamanda hukuki kişiliğini, yani özgürlüğünü de yitirmiş oluyordu. Ya hapis cezası alıyor ya da alacaklısının kölesi oluyordu.[21]

Ribâ (tefe/faiz) işlemleri, çoğunlukla şunlar arasında gerçekleşiyordu: *Bir;* yoksul tüketiciler ile zengin tefeci-tüccar-köylüler. *iki;* tohuma ihtiyaç duyan yoksul çiftçiler ile zengin çiftçiler. *Üç;* küçük tüccar ve yoksul kesimi ile zengin ve varlıklı kesim.

İslam'a Göre Faiz

Müslümanların kutsal anayasası konumundaki Kur'an, olgulardan hareket eden ve ayağı yere basan bir toplumsal inanç liderinin (Hz. Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem), Cahiliyye toplumunun "bozuk düzeni" ni ıslah ederken aşamalı bir yol izlemiş; hedefine adım adım yaklaşmayı tercih etmiştir.

Bu yüzden içki yasağında olduğu gibi, faiz yasağında da kademeli tutum alma söz konusudur. **Ribâ'ya** ilişkin dört ayetten ikisi Mekke, ikisi de Medine dönemine aittir.[22] İlki **Rum** Suresi'nin 39. ayetidir: "İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz **Riba** (faiz), Allah katında artmaz." Burada bir yasaklama değil, naçizane bir uyarı söz konusudur. Çünkü İslam inancı, henüz yaygınlık kazanıp iktidara geçememiştir. Mevcut Cahiliyye ekonomi ilişkileri egemendir.

Riba'yı yasaklamaya elverecek siyasi dengeler de kurulamamıştır. **Nisa** Suresi 67. ayete göz atalım: "Yasaklandıkları halde, faiz almaları ve haksızlıkla insanların mallarını yemeleri

(kendilerine daha önce helal kılınmış olan temiz ve iyi şeyleri yemelerini onlara haram kıldık) ve içlerinden inkara sapanlara acıklı bir azap hazırladık..."

Burada Riba, yine yasaklanmamıştır; ama, öyle olacağına ilişkin önemli işaretler verilmektedir. Verilen örnek, faizin kendilerine yasak edildiği (Tevrat tarafından) Yahudi toplumunun ibretlik işleridir. Bir yandan, putataparlara göre daha ileri ve dolayısıyla müslümanlara daha yakın olması gereken tek tanrılı Yahudilerin gizli ittifakı/desteği aranıyor. İslamlık inancı yayılıp kendi değerlerini ikame etmeye çalışırken "ilahi meşruiyet "inin kaynağını Tevrat'tan almış görünüyor. Öte yandan, Medine ticari hayatında önemli bir kesim olan Yahudi tefeci-tüccar sermayesine karşı, müslümanlar ile yoksul kitleler bilinçlendirilip gizlice seferber ediliyor.

Ribâ'ya ilişkin ilk yasaklama üçüncü merhalede olmuştur. Al-i **îmran** Suresi **130.** ayet şöyledir: "Müminler! Kat kat artırılmış durumdaki Ribâ'yı (faiz) yemeyin. Allah'tan sakının ki, kurtuluşa eresiniz!..."

Burada topyekün değil, **kısmi** bir yasaklama söz konusu. Çünkü her türlü **Riba** yasaklanmıyor; sadece "kat kat artan **Riba"** için yasaklama getiriliyor.

Dördüncü ve kesin yasaklama, **Bakara** Suresi'nin **275-278-279-280-281.** ayetlerinde somutlaşıyor: **"Müminler! Allah'tan sakının, eğer inanan kişilerseniz, Ribâ'dan (faiz) geriye kalanı bırakın. Eğer bunu yapmayacak olursanız, Allah ve O'nun Resulü tarafından ilan edilmiş harple karşı karşıya olduğunuzu bilin..."**

Ribâ yasağına uymayanlara karşı "kesin ve kararlı bir mücadele verileceği" ilan edilmiştir artık! Hem de "kul"un başa çıkamayacağı "Allah ve O'nun Resulü tarafından açılacak bir savaş" var orta yerde. Çünkü İslam, Medine site-devletinde iktidardadır. İslamiyet egemen bir ideoloji olma yolundadır ve kendi "siyasi-toplumsal-ekonomik sistemi "ni kurmaya başlamıştır. Uymayanlar olursa, İslamiyet'in keskin kılıcı hazırdır, üstelik bir zamanlar güçsüz olan müslümanların, bundan böyle "müttefiklere pek ihtiyacı" kalmamıştır.

Mezopotamya-Akdeniz tarihine baktığımızda görülen şudur: "Sadece ticaret değil, aynı zamanda *ticari sermaye* de kapitalist üretim tarzından çok çok eskidir. Gerçekte, tarihi açıdan sermayenin en eski bağımsız varoluş tarzıdır. Önceki bütün üretim tarzlarında (prekapitalist sosyo-ekonomik formasyonlarda) ticari sermaye, sermayenin temel işlevi olarak görünmektedir."[23]

Marks'a göre faiz getiren sermaye, yahut eski deyimiyle *tefeci sermayesi,* ikiz kardeşi ticari sermaye ile birlikte, kapitalist üretim tarzından (kapitalist sosyo-ekonomik formasyondan) önceki en eski sermaye şekilleridir ve en farklı sosyo-ekonomikjormasyonlar içinde yer alırlar. En azından bunlar, pre-kapitalist ticari sermaye ve tefeci sermayesi şekilleridirler.[24]

Bu gerçekten hareketle, sorulması gereken şudur: İslam dininin önderi, "ticari sermayenin ikiz kardeşi" olan faiz getiren sermayeyi (tefeci sermayesi/Ribâ) neden yasakladı? Bize göre;

a. a-Peygamber'in esin kaynağı, inanç ve efsane düzleminde olduğu gibi, bu alanda da *Tevrat ve Incil'dir.* Eski Babil ve Yunan toplumunun ahlakçı fikriyatının da, İslam'da Ribâ'nın (tefecilik) yasaklanması üzerinde etkisi vardır. En belirgini, Tevrat'ta açıkça ifade edilen faiz yasağıdır. Demek ki Hz. Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem, tefeciliği yasaklarken, aradığı "ilahi meşruiyeti" ya da diğer adıyla "uluhiyyet örtüsü"nü Ön Asya (Ortadoğu) kaynaklı inançlarda (Babil, Asur, Yahudi ve Hıristiyan) bulmuştur.

b. b-Kuşkusuz, diğer kavimlerdeki tefeci-tüccar sermayesinin lanetlenip yasaklanmaya çalışılması da, toplumda yaşanan gelişmelerle yakından ilintiliydi. Dayanışmacı kandaş toplum, giderek sınıf temelinde bölünüp parçalanmaya uğrayan yeni sömürü düzenine direniyordu. Bir sınıf ürünü ve üstyapısı olan devlet sömürü çarkını işletirken, bu toplumun ideolojisi olan dinin, yaraları hafifletme ve yoksuldan yanaymış gibi görünme (yani sömürü gerçeğinin üzerini kutsal örtüyle örtme) diye bir işlevi vardı. Amaç, sınıfsal çelişkileri asgariye indirmek, sömürü çarkının devamını sağlamaktı.[25]

Cahiliyye dönemi, bozulmuş kandaş toplumu temsil eder. Bu sınıfsal bölünmede, muhtemel çelişkileri azaltma, yoksulların yüklerini görece hafifletme ve toplumsal yaralarına palliatif (etkisi geçici) merhemler sürme işi, İslam önderi Muhammed'e kalıverdi. O da bunu, Kur'an'a yansıttı. Nitekim Ribâ'yı meşru görmeyip haram kılan Kur'an ayeti, Zekat, Sadaka ve Infak (yoksullara sus payı) gibi şeyleri önerdi.

c. c-Özellikle toplumsal çalkantı ve ihtilal dönemlerinde, iktidara talip olan ve yeni bir düzen kurmak isteyen bütün tarihsel önderler, esas olarak yoksul kitlelere dayanırlar. Kitlelere dayanma ve onları iktidar için seferber etme işlemi, emekçilerin ideolojisinden hareket edildiğini (bu ideolojinin temel alındığını) göstermez. Tersine bu bir taktik, eylem ve daha geniş anlamıyla siyasettir. Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem de, çok zeki bir önder olarak bu taktiğe başvurmaktan kaçınmadı. Toplumu parçalayan **tefeci** sermayesini hedefledi. Böylelikle *küçük tüccar ve çiftçileri* (yoksulların yanı sıra) yanına çekerek, acımasız sömürü düzeninin biraz olsun ılımlılığını sağladı. Kimi zaman, ahlaki nedenlerle aşırı sömürüyü kınayan tefeci-tüccar kesiminden bazılarını bile İslam'dan yana tavır almaya ya da tarafsızlaştırmaya yöneldi.

d. d-Arabistan özgülünde, üretim sermayesi çok sınırlıydı ve ticari mali sermaye (tefeci-tüccar sermayesi) büyük rol oynuyordu. Oysa toplumsal sürecin gidişatı, kaçınılmaz biçimde toprağa dayalı sömürü zeminine oturacak feodal (çeşitli biçimlerde tezahür edecek olan) düzene geçiş yönündeydi. Bu düzlemde, tefeci sermayesinin gemi azıya alarak tek başına öne fırlaması, ikiz kardeşi olan ticari sermayenin yanı sıra, toprağa bağlı üretimi köstekliyor ve ticari aristokrat kesim dışındaki tüccar tabakasının çıkarlarını zedeliyor; onların yoksullaşmasına yol açıyordu. Tefeci sermayesinin kaldırılması ya da en azından makul bir seviyede tutulması gerçekleşmeden, toplumsal ilerleme mümkün olamazdı. Hz. Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem, bunu farkederek Ribâ yasağını koydu.

e. e-Üretime dayalı olması gereken, ancak iktisadi yapısı zayıf olan yerlerde, tefeci sermayenin yasaklanması, **Proudhon'un** deyimiyle "gerçekte mülkiyeti sağlamlaştırma ve onu tabana yayma eylemidir." Nitekim, feodal toplumun habercisi olan İslam peygamberi, özel mülkiyeti sağlamlaştırmak için elinden geleni yapmış; **"mülkünü savunurken ölen şehittir"** diyebilmiştir.

f. f-Hz. Muhammed sallallâhu aleyhi vesellemin vurması gereken tek hedefi vardı: Mekke'deki mali oligarşi. Yani Kureyş tefeci/tüccar aristokrat kesimi.[26] İktidarı almak, bu hedefi mümkün olduğunca küçültmek, buna karşılık kendi müttefiklerini ise elden geldiğince çoğaltmaktan geçiyordu. Peygamber, bu doğru taktiği uyguladı. Ribâ yasağı sloganı çerçevesinde toplumun en geniş cephesini oluşturup, tefeci sermayesine vurdu. Bu slogan etrafında sadece yoksullar değil, kent zenginleri, her kesimden tüccarlar, yoksul köylüler, kandaş toplumun en alttakileri toplanıp bir siyasal-toplumsal devrim gerçekleştirdiler. Çünkü

Arabistan gibi bir toplumda, sömürü toprak temelinde değil, gelişkin ticari hayattaki tefeci sermayesinin işleyiş tarzında somutlaşıyordu. Bu nedenle Hz. Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem, **"Allah alışverişi (yani ticareti) helal, Ribâ'yı (faizci sermayeyi/tefeciliği) haram kılmıştır"** diyerek Kureyş tefeci aristokratlarını canevinden vurmayı başardı.

g. g-Eh, bu arada Medine'de kurulan ilk İslam site-devletinde Yahudi tefeci-tüccar takımıyla rekabet halinde bulunan müslüman tüccarlar da vardı. Yahudi sermayesinin tasfiye edilmesi amacıyla da Ribâ yasağı konulmuş oldu. Ancak bu, Ribâ'nın yasaklanmasında belirleyici bir etken değildir, ikincil nedenlerden sadece bir tanesidir.[27]

h. h-Tefeci sermayesi, ikiz kardeşi ticari sermayenin önüne geçtiği taktirde, geride tümüyle yoksullaşmış ve iş yapamaz (ticari anlamda) kitleler bırakacağından, Arabistan'da yaygın olan dışa dönük pazar sönmeye mahkûm edilmiş olacaktı. Oysa zaten "dürüst bir tüccar olan" Peygamber'in hedefi, tüccarlar hareketini yaygınlaştırmak ve sağlam temeller üzerinde kurmak idi.

Bunun için gerekli şart ise, paranın piyasada, yani ticari sermaye yoluyla sürekli dolaşımda olmasıydı. Oysa tefeci/faizci sermaye, böyle bir dolaşımı engelliyor ve belli ellerde toplanarak likidite (para akışkanlığında)'de tıkanıklıklara neden oluyordu. Bu yüzden Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem, bir yandan Ribâ yasağı koyarken, öte yandan *zekat, sadaka, ve infak* yoluyla bu servet fazlalığını kişilerin elinden çıkararak devlete aktarıyor, orada da ticari birikimleri ataletten kurtarmış oluyordu. Zaman zaman para-rant ve ürün-rant getirecek yatırımlara yöneliyordu. Sermaye, merkezi ve rasyonel bir nitelik kazanıyordu.

Nitekim, bu para akışkanlığının sağlanması amacıyla, **iddihar** (ölü tasarruf, atıl birikim)'ın önü alınmış oluyordu. O kadar ki, Tevbe Suresi 34. ve 35. ayette, atıl birikim (iddihar) şu ibarelerle yasaklanmıştır: "Ey müminler, Yahudi bilginlerinden ve Hıristiyan rahiplerinden birçoğu, insanların mallarını batıl (sebeplerle) yerler. Ve halkı, Allah yolundan menederler. Altın ve gümüşü (kasalara) yığıp ve biriktirip de, onları Allah yolunda harcamayanları, pek acıklı bir azapla müjdele... Kıyamet gününde (biriktirilmiş) o altın ve gümüş, Cehennem ateşinde kızdırılıp alınları, böğürleri ve arkalan dağlanır..." ... Yine İslam önderi, sermayenin biriktirilmeyip çalıştırılmasına ilişkin bir buyruğu "yetim/ öksüz mallarını ticaretle değerlendirin ki, zekat onları yemesin" şeklinde vermiştir.

Yasak Olan Hangisi: Ribâ mı, Faiz mi?

Çoğu İslamcı yazarlara göre faiz, meşru ticarete girmeyen sun'i (yapay/düzmece) bir kazançtır.[28] Dolayısıyla alışveriş (ticaret) helal, **Ribâ** haram kılınmıştır.

Oysa bu, bilimsel bir tanım olmaktan ziyade, siyasi bir tefsir tarzıdır. Çünkü Marks'ın da çok iyi belirttiği gibi "faiz getiren sermaye, yahut eski deyimiyle tefeci sermayesi (yani İslam'daki **Ribâ),** ticari sermayenin ikiz kardeşidir.[29] Onun gölgesidir, ticari sermayenin içinde şu ya da bu biçimde kendini gösterir.

Aynı zamanda, bizzat ticaret, 14. yüzyılda yaşamış büyük Arap sosyolog, tarihçi ve ekonomisti İbni **Haldun'un** aşağıdaki tanımına çok uygundur: "Bilmek gerekir ki; ticaret, ucuza mal alıp pahalı satmak ve böylece başlangıç sermayesini artırarak kazanç sağlamaktır. Bu artışa kâr denir. Bu kâr, ya malları depo edip pazar fiyatlarında bir yükselmeyi bekleyerek veya talebin yüksek olduğu başka bölgelere malın götürülüp satılmasıyla elde edilir. Ticaretin esası nedir diye soran birine, ihtiyar tüccar, 'Ticaret, ucuza alıp pahalıya satmaktır.' şeklinde

cevap veriyordu."[30] Ibni Haldun'a göre "ticaretle uğraşanların münasebette bulunduğu insanlar içinde namuslu olanlar pek azdır. Bu meslekte ister istemez kurnaz, kötü, kavgacı, boşboğaz olmak gerekir."[31]

Demek ki, "kaçınılmaz biçimde boşboğaz ve kötü" olan tüccarın, gerek stokçuluk, gerekse spekülasyon (vurgunculuk) yoluyla elde edeceği kazancın, Kur'an'da kötülenen Ribâ'dan aşağı kalır yanı yoktur. Dolayısıyla orta yerde "ticaretin helal ve meşruluğu" diye bir şey olamaz.

İslâmi bir düşünür ve iktisatçı, üstü kapalı biçimde faiz ile ticari kazanç arasındaki belirsizliği şu sözlerle dile getiriyor: "İslâm'ın Ribâ'yı ilga emri, hiçbir suretle, genel bir kural olarak, sermayenin İslam ekonomisindeki **sıfır 'gölge' fiyata** sahip olduğunu tazammum etmez."[32]

Buradaki "gölge fiyat" kavramının, **gizli faiz** olduğu su götürmez. Ribâ'nın yasaklanışı, sermayenin özündeki **"gölge fiyat"** denen şeyi sıfırlamadığına yani **"faiz"i** tümüyle yok edemediğine göre, meseleyi "fi bereket-illah" (Allah Bereketi) olarak görmekten başkaca yol yoktur.

İster İslam dininde, ister arkaik, isterse modern ekonomilerde faizin ne olup ne olmadığı tartışıla-gelmiştir. Ayrıca faizin genel tanımı yapılmış olmasına rağmen, ayrıntılarda görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır.

Dünyaca ünlü İslam âlimi **Ebul Ala Mevdudi** (Pakistanlı)'ye göre, faizin izahı birtakım şaibelere yolaçmaktadır. **Enver İkbal Kureşi'ye** bakılırsa, faiz konusunda, üzerinde birçoğunun birleştiği belli bir kuram bulunmamıştır. **Mahmud Ahmed** ise, faiz ile kâr kavramları arasındaki belirsizliğe dikkati çeker. **Mahmud Ebu Saud,** faizi İslâmi kitaba uydurmak isteyenleri, **"para sermayesini, hakiki değerler ya da sermaye malları yerine koymak"** ile eleştirir.[33]

Peki, İslam'daki bu teori (veya tefsir) karışıklığı nereden kaynaklanmaktadır?

Genelde Arabistan, özelde Mekke toplumu, kapitalistimsi (prekapitalist) ticaret merkezi olduğundan ve Kureyş tefeci-tüccar aristokratları, ticaret yapıp faiz karşılığı borç vererek sermayelerini akılcı biçimde değerlendiriyorlardı.[34] Dönemine göre bir hayli ileri ticari ilişkilerin yaşandığı bir toplumda, İslam adına ortaya çıkan Kur'an'ın, **Charles C.** Torrey'in deyimiyle, "çok hesabi bir teoloji kitabı" olması doğaldır.[35] Bununla birlikte, "Allah kelamı" Kur'an, "bir ekonomi politik kitabı değildir. Onda kapitalizme övgü veya yergi aramak boşunadır."[36]

Öte yandan, Ribâ'yı çok kesin ve çok sert biçimde yasaklayan Kur'an ayetlerinde ayrıntılı biçimde bir tanıma rastlanmaz.[37]

Kuşku ve tartışmalar da bu noktadan başlıyor zaten: Acaba yasaklanan ve haram kılınan **Riba,** Kur'an'ın ortaya çıkışından önceki İslâmöncesi-Arap toplumunda pek yaygın olan ve iyi bilinen tefecilik şekli midir? Kur'an ayetlerindeki **Ribâ** (tefeci sermaye), Arapça **"el"** tanım ekiyle belirtilmiş (bu İngilizce'de herkesçe iyi bilinen, malum bir şeyi adlandırmak için konulan **The** ön-tanım ekine tekabül eder) olduğundan ilk akla gelen şey şudur: Kur'an'da yasaklanan **Ribâ,** Cahiliyye toplumunda yaygın olan (tefecilik)'dır.

Zaten, Kur'an'da Ribâ'nın tarifinin olmaması ve **"el"** ön-tanım ekini alması da, başkaca yorumlanamıyor. En azından açıklama şıklarından birisi budur.

Ayrıca Kur'an ayetleri hep gerekçelidirler ve belli olaylardan sonra ortaya çıkmaktadırlar (müslümanlara göre nazil olmaktadırlar). Ribâ yasağı da, Cahiliyye toplumunda yaygın olan

tefeci sermayenin ilga edilmesini amaçlamaktaydı. Dolayısıyla borcunu ödemeyenin kat kat borçlanmasını ve giderek köleleşmesini" önlemek niyetindeydi. Yani yasak kapsamı sınırlıydı. Hedef, "madrabaz tüccar" idi.

Yukarıdaki açıklamaları doğrulayan ya da yanlışlayan İslam alimi henüz ortaya çıkabilmiş değildir.[38] Ancak *"içtihad, kıyas, icmaa ve tefsir"* yolu tutularak, dönemine göre faiz yasağının kapsamı daraltılmış ya da genişletilmiştir. Bunlar yapılırken, Ribâ yasağı koyan ayetler'in yanında Hadislere (peygamberin açıklayıcı sözleri) de yer verilmiştir. Yine de, Ribâ'yı tarif etmemiş; ne olup olmadığını, niçin yasaklandığını ve hangi tür fazlalıkların Ribâ kavramı içine girdiğini veya girmediğini açıklamamıştır. Bütün yaptığı, çevresinde görüp tanıdığı ticari muamelelerden örnek göstermesinden ibarettir.[39]

Bu nedenle, yukarıda faizin tanımı (tefecilik anlamına gelen Ribâ sözcüğünden mi, kâr ve kazanç anlamındaki FEDE/yufidu ibaresinden mi, yoksa fazlalık/artı kavramını içeren FADA/yafidu kökeninden mi türediği) gerekli bir açıklığa kavuşturulmalıydı. Biz de öyle yaptık.

Çünkü, "kesin biçimde yasaklanmış olan **Ribâ"** konusunda tüm İslam alimleri hemfikir iken, **"Ribâ** ile **faiz** üzerinde anlaşmazlık olduğu"[40] yadsınamayan bir gerçek. İslam fıkıhı'nda (hukuku) bir düşünce ekolü; dinin, **faizi** değil, **Ribâ'yı** yasakladığına inanmaktadır. Bir başkası, **"faiz** ile **Ribâ** arasında öz farkı bulunmadığını ileri sürer."[41]

Ünlü hukukçulardan bazıları (İslam fıkıhçıları), Cahiliyye döneminde kullanılan **Ribâ'nın** tanımım yapmaya çalıştılar. **Mücahid,** olayı şöyle anlatır: "Cahiliyye döneminde Allah'ın yasakladığı **Ribâ** şudur: Birisi borçlu ise, alacaklıya giderek şunu der: "Ödeme süresini uzatırsanız, size şu kadar fazla para vereceğim. Uzatma süresine karşılık borç miktarının artırılmasını isterdi, işte bu, **Ribâ'dır."**[42]

Maliki mezhebinin kurucularından **İmam Malik'in** tanımı: "Cahiliyye döneminde, birisi belirli bir süre için borç verir. Vade dolunca, alacaklı, borçludan, parayı ödemesini veya yeni vade uzatımı karşılığında borç miktarının artırılmasını isterdi, işte **Ribâ** budur."[43]

İbni Cerir Taberi'ye bakalım: "Borçluya, **murd** denir. Çünkü borcu ikiye katlanmaktadır."[44]Taberi'nin bu yorumu, Kur'an'daki Bakara ve Al-i İmrân surelerindeki riba ile ilgili tanıma dayanmaktadır.

İmam Razi'nin tanımı: "Cahiliyye döneminde borç para verilir, anapara dışında, aylık **Ribâ** alınırdı. Ödeme zamanı gelince alacaklı anaparayı ister; borçlu ödeyemezse, süre uzatılır ve borç miktarı arttırılırdı."[45]

Beyzavi'ye göz atalım: "birisinin belirli bir sürede ödenmesi gereken bir alacağı varsa, az bir anaparaya karşı, borçlunun tüm malını elde edinceye kadar borç miktarı arttırılmaktadır."[46]

İslam ileri gelenlerinden **İbn Abbas'a** göre yasaklanan sadece **Ribe'l Nesie** (yani Cahiliyye tefeciliği) idi. **Ribe'l Fadl** (ya da nakdi tefecilik) caiz görülüyordu. Ibn Abbas'ın sonradan bu görüşünden döndüğü rivayet edilir.[47]

Özetle, hemen tüm İslam alimlerinin birleştiği nokta şudur: Cahiliyye döneminde alacaklının, borçluya tanıdığı vadenin uzatılmasına karşı belli bir artı para (para-rant) alınırdı. Bunun adı Ribâ'dır. Bize göre tefeci sermayeciliği olan bu alışveriş şeklinde iki ana unsur bulunmaktadır; süre uzatımına karşılık artı para alma.

Cahiliyye toplumundaki **Ribâ** (tefecilik) tanımında çok farklı düşünmeyen İslam fıkıhçıları, faizin kapsamı ve döneme uyarlanması konusunda büyük ihtilafa düşmüşlerdir. Bunlar;

a. **a-Faizin kapsamını dar tutan mezhepler,**

b. b- **Faiz kapsamını geniş tutan mezhepler** olmak üzere ikiye ayrıldılar. Birincilerin en tanınmış ismi **Osman El Betti** (760)'dir. İslam hukukunda geçerli olan **kıyas** (başka bir örnekle eşleştirip karşılaştırma) yöntemine başvuran El Betti, **faiz'i, Ribâ'dan** ayırmıştır. Ona göre **faiz** denen şeyin, Kur'an'da açıkça yasaklanmış olan Ribâ'yla eşleştirilebilmesi için, buna ilişkin bir ayet veya hadisin bulunması gerekir ki, karşılaştırma yapılabilsin. Yani **"İllete** (sebep) dayalı bir delil" olmalıdır. Bu İslam alimi, kutsal metinlerde ve başka yerlerde, böyle bir delil'e rastlayamadığı için kıyas yapamamış; **faiz'i, Ribâ** ile bir tutamamıştır. Tabiin fıkıhçılarından **Katabe** (öl. 705) ve **Tavus** (öl. 724) ile Hanbeli Mezhebi'nden olan **İbn Akil**'in de görüşü aynıdır.[48]

Zahiri Mezhebi mensupları da, **kıyas** yöntemini bir delil olarak kabul etmeyip sadece Kur'an'da açıkça yazılan şeylere itibar ettiklerinden, **Ribâ** için ayet ve hadislerde söylenen şeylerin kapsamını, **kıyas** (karşılaştırma) yoluyla genişletme cihetine gitmediler. Bu mezhebin büyük alimi **İbn Hazm** şöyle der: "Faiz, peşin ve veresiye alım satımda ve borçta olur. Peşin ve veresiye alım satımdaki faiz, yalnız altı maddede tahakkuk eder. Bunlar hurma, buğday, arpa, tuz, altın ve gümüştür."[49]

Faiz kapsamını genişleten mezheplerin başında Hanefilik, Şafiilik, Malikilik ve Hanbelîlik gelir. Bunlar **kıyas** yoluyla **faiz** ile Ribâ'yı özdeşleştirip, faiz kapsamını genişletmişlerdir, ikinci Halife Ömer'in görüşü doğrultusunda "karşılaştırma" yaparak, "Peygamber'in, Ribâ'nın geçerli olduğu altı mal türünü zikretmesi, o tarihte muamelelerin genellikle bu altı madde üzerinden yapılmakta oluşundan ileri geliyordu. Yoksa **Ribâ** yasağı sadece bu mallar ile sınırlı değildi."[50]

Faiz kapsamını genişletmeyi din hukukuna göre gerekçelendiren önemli bir İslam âlimi, **El Mebsut** kitabını yazarı **Şemsiddün El Serahsi'dir.**

Buradan hareketle İslam uzmanı Fransız araştırmacı Maxime Rodinson'un şu saptamalarına yer verelim: "Gerçekte, Ribâ'nın ne olduğu bilinmiyordu. Hatta bir hadise göre, Kur'an'da bununla ilgili ayet, vahy edileceklerin en sonuncusuydu. Öyle ki; Peygamber, bunu açıklayamadan vefat edecekti.[51] Ribâ ve bunu yasaklayan buyrukla ilgili yorumlar çok çeşitlidir. Görünen o ki, başlangıçta Ribâ denince, borç verilen paradan veya ödünç verilen yiyecek maddelerinden sağlanan her türlü kâr anlaşılıyordu. Ribâ'nın tanımı, daha sonraları, gelişimi ve saikleri iyice bilinmeyen karmaşık bir mantıki tümdengelimler (istidlaller) ve dış etkilerle kesinlik kazandı, açıklığa kavuştu. Her durumda, varılan sonuçlar, açıkça söylemek gerekirse, Kur'an metninde hiçbir şekilde doğrulanmamaktadır. Bu sonuçlar, sadece Peygamber'in doğruluğunu hiçbir şeyin garanti etmediği sözde hikmetleri'yle meşru sayılabildi... (İslâmi) hukukçular, Peygamber Sahabeleri'nin (yakın çevresi -F.B.) rivayetlerinin sözde otoritesine dayanarak çoğu zaman tamamen hayali gerekçeler ileri sürerek (mal değişimindeki) bu eşitliğin tanımı üzerinde inceden inceye durdular. Buna karşılık diğerleri, peşin para ile yapılmayan ticari işlemleri yasaklayarak, meselenin zamana ilişkin yönü üzerinde durdular. Sonuç olarak, hadislerde dile getirilen görüşler arasında, gerçekte büyük farklılıklar vardır. Hele yiyecek maddeleri, altın ve gümüş işlemleri söz konusu olmadıkça, bu tür görüş ayrılıkları kuşku ile değil, hoşgörüyle karşılanmaktadır."[52]

Bu noktada bir şey çok önemli; başlangıçta Ribâ'nın kapsamı bir hayli dar iken, sonradan kimi İslam âlimlerince neden genişletildi? Kuşkusuz, orta yerde Mekke toplumundan ve hatta Arabistan yarımadasındaki İslam toplumundan daha geniş bir İslam İmparatorluğu'nun karşılaştığı ekonomik sorunlar ve günlük faaliyetler, kıyaslanamayacak kadar büyüktü. Mekke-Medine İslâm-site-devletinin sorunlarının çözümünü öngören Kur'an ve tamamlayıcı unsur olan Peygamber hadisleri, zaman ve mekân ile sınırlıydı. Daha ileri olması mümkün değildi; eşyanın tabiatına aykırıydı.

Ama işin bir de siyasi yönü vardı: Allah'ın zamanda ve mekânda sınırlı şartlar için kural koymasını (ilahilik, ebedilik, ezelilik ve cihanşümulluk iddialarına) ters bulan hukukçular, **"Tanrı iradesinin cüz'i, yani sınırlı olamayacağını, tersine kapsayıcı ve külli olacağını"** ileri sürdüler.[53] Bu yüzden de, **Ribâ** kavramını genişlettikçe genişlettiler.

Faizin Ölçütü

İslâm'ca yasaklanan Ribâ'nın iki asıl türevi ve bir benzeri bulunmaktadır.

a. **a-Ribe'l Fadl**: Tartılan ve ölçülebilen bir cins malın, kendi cinsi karşılığında, peşin olarak, ancak fazlasıyla mübadelesi (değiştirilmesi) haline denir. Özetle, eşitsizliğe dayalı mal takası/değişiminin adıdır. Burada, sözgelimi 2 ölçek buğday ile 2 ölçek buğdayın değişimi esastır. Ama 2 ölçek buğday ile 3 ölçek buğdayın değişimi de helal olur. Eşit değerdeki para değişimi de öyle. Burada Peygamber'in amacı, tefeci sermayeyi geri plana iterek, tarıma dayalı üretimi de teşvik amacıyla ticari sermayenin gelişiminin önünü açmaktır. Para ve malın piyasada dolaşımı; ticareti canlandırdığı gibi pazar ekonomisindeki belirsizlikleri ortadan kaldırıyor ve fahiş adaletsizliği de bir nebze olsun düzeltmiş oluyordu. Atıl sermaye devreye giriyor, ticari girişimcilik ruhu gelişiyordu. Diğer adı **Ribe'l Nakd** olarak bilinir.

b. **b-Ribe'l Nesie**: Ödünç para veya mal verme işlemlerinde net faizi (açık tefecilik) içeren türdür. Bir malın aynı cinsi ile veresiye değişiminden doğan faizdir. Bakara, Al-i İmran ve Rum surelerinde yasaklanan bu türdür. Diğer adı, **Ribe'l Cahiliyye** (Cahiliyye toplum unda yaygın olan tefecilik)'dir. Peygamber bu **Ribâ'yı** yasaklarken, ticari sermaye yoluyla elde edilen bir kısım kârın, tedavülden alıkonulup kasalarda kilitlendiğini (ölü tasarruf, atıl birikim) farketmişti. Böylece, bu atıl birikimi devreye sokmak istedi. Ayrıca, önceden belirlenen bir fazla miktar (tefecilik) karşılığında toprağın kiraya verilmesi de **Ribâ** yasağı kapsamına alınmıştı. İslam önderi, geleceğin ürün-rantını gerçekleştirecek olan üretici güçleri geliştirmek, bu yolla emek-sermaye çelişkisini biraz olsun hafifletmek gibi bir gaye peşindeydi. Çünkü, ürün-rant yoluyla sömürü, daha az acımasız ama daha örtülü ve daha sonuç alıcı olurdu. Hem de toprağı işleyenin elinde bir şeyler kalırdı. Burada, "tasarruf ve yatırım olgusu birleşip, girişim ve kâr etkenini" ön-plana çıkarıyor.

c. **c-Bey'ül Garar**: Ribâ'nın bir türevi değil, ancak bir benzeri olan bu yöntemin yasaklanması, mevcut olmayan kıymetlerin mübadelesini önlemektedir. Amaç aldatmayı, dolandırıcılığı, vurgunculuğu vs. önlemek; piyasada müşteri ile satıcı arasında güven tesis etmektir.

Şimdi sorumuza geçelim: Hangi mallar, hangi ölçütler içinde faiz'li (haram) veya faiz'siz sayılacaktır?

Peygamber'in konuya ilişkin görüşlerini temel alan İslam bilginleri, mal değişiminde **tartı** veya **ölçü** esasını koymuşlardır.[54] Ya da **miktar** (ağırlık veya ölçek) ile **cins** (arpa, tuz, buğday,

hurma vs.) söz konusudur. Tartı konusunda Mekkelilerin tartı birimi (mizan), hacim ölçüsünde ise Medinelilerin ölçeği (mikyal) esas alınır.[55]

Hangi mallar için Ribâ ölçütü konmuştur? Peygamber hadisine başvuralım: **"Altın'a** mukabil **altın, gümüş'e** mukabil **gümüş, buğday'a** mukabil **buğday, arpa'ya** mukabil **arpa, tuza** mukabil **tuz** (sadece) mislen bil'l misi (yani evsaf ve kalitede eşit değişim) edilecektir... Altın'ı altın ile misli misline (eşit miktarda) olmadıkça değişmeyiniz. Böyle alışveriş olmaz; bir dirhem altın veya gümüş karşılığında iki dirhem de verilemez, yani verilirse, Ribâ olur. (O halde), sakın, alışverişlerde fazlalık veya eksiklik yapmayınız. (Yine) altın'ı altın, gümüş'ü gümüş ile (dengi dengine) değiştirmek istediğinizde, bunu kat'iyen veresiye yapmayınız, peşin yapınız! Buğday da öyle, ölçeği ölçeğine ve peşin olmak şartıyla alışveriş caizdir. Yoksa hepsi Ribâ'dır."[56]

Demek ki, mal değişiminde esas ölçüt, miktar ve cins eşitliğidir ve aranan şart ise peşin alışveriş yapılmasıdır.

İslam'da faizcilik kavramının tanımı, burada da farklılık gösteriyor. Örneğin Hanefi mezhebine göre ağırlık ölçüsü **(vezinî)** ve hacim ölçüsü **(keylî)** kapsamındaki malların değişimi, ayet ve hadislerde belirlenen koşullarda mübahtır. Şartlara uymadığı taktirde **Ribâ** sayılır. Ancak ağırlık ve hacim ölçüsü dışında kalan ölçü birimlerinin faiz konusunda bir etkisi yoktur. Sözgelimi, ağırlık ve hacim kapsamına girmeyip adet **(sayı)** hesabıyla mal takasına giren **10** çiftlik yumurtasıyla 20 adedi değiştirilirse, burada eşitsizlik de olsa, **Ribâ** yoktur. Çünkü İslam'daki faiz illeti (nedeni) tartı ve hacim olup, adet (sayı) kapsam dışıdır.[57]

Şafıiler'e göre **Ribâ** illeti (faiz nedeni), altın ve gümüş'te **semeniyet** vasfı'ndan (para olma özelliğinden) kaynaklanıyor; buğday, tuz, arpa ve hurmada ise, **Tu'um** (gıda maddesi, tat verme) niteliğindendir. Dolayısıyla, Peygamber Hadisi'nde anılan altı maddenin (altın, gümüş, arpa, buğday, tuz ve hurma) değişiminde, **cins** ve **miktar'da** eşit olmaları gözönüne alınır. Şafıiler, **Ribâ** kapsamını şöyle genişletmişler: Altın ve gümüş, ister basılı olsun (para yerine geçen altın ve gümüş sikkeler gibi), isterse olmasın, kendinden kaynaklanan bir değeri **(cevher-ül semeniyyet)** vardır. Hangi durumda olursa olsun, altın ve gümüş özelliğini yitirmediğine göre, değişimlerdeki eşitsizlik **Ribâ** sayılır. Yine, insan yiyeceğini oluşturan hemen her gıda (sadece hadislerde adı geçen arpa, buğday, hurma ve tuz değil), eşit cins ve miktarlarda değişime girmezse, haram olur. Sözgelimi mercimek, her türlü yenilen meyve, baharat vs. bunlardandır.[58]

Maliki mezhebinde ise **Ribâ'nın** iki illeti bulunur: Başat biçimde para olma özelliği taşıması **(Galibiyettül Semeniyet)** ki; bu **altın** ve gümüş'ten başka bir şey değildir. Yani, bu iki madendeki **Ribâ** illeti (nedeni), parasal (mal değişim aracı olarak) özelliklerindendir. Bu yüzden, günümüzde kullanılan, ama madeni değeri bulunmayan **kâğıt para** bile **faizci** (ribevi) mallardandır.[59]

Bu mezhep, yiyecek maddesi konusunda Şafii görüşten şu noktada ayrılır: **Ribe'l Fadl,** yani tartılan ve ölçülen malların eşdeğerli değişimine aykırı kuraldan doğan faizcilik, sadece temel gıda maddelerinden saklanabilen veya bu maddeleri lezzetlendiren şeylerde gerçekleşir. Çünkü, Peygamber Hadisi'ndeki arpa, buğday, tuz gibi maddelerin uzun süre muhafaza edilebilirliği ve lezzetlendiriciliği gibi bir özelliği vardır. Net faiz (tefecilik) denilen ve veresiye yolla mal değişimini de içeren **Ribe'l Nesie** ise, biriktirebilsin veya biriktirilemesin, tüm gıda maddelerini kapsar. Ayrıca her çeşit eşya, kendi eşdeğeriyle değiştirilmedikçe, **Ribe'l**

Nesie'den sayılır.[60]

Hanbelî mezhebi'nde durum biraz karışıktır. Onun Hanefilik, Şafiilik ve Malikilik'e benzeyen yönleri olduğu rivayet edilir.[61]

Faizin Gerçekleşme Unsurları

Faiz'in gerçekleşebilmesi için, İslam bilginlerince bazı unsurlar saptanmıştır. Sünni dört büyük mezhebin hemen tümüyle görüş birliği içinde olduğu üç unsur bulunur: Akit (sözleşme/anlaşma) unsuru, akit konusu ve mübadelede eşitsizlik. Buna göre;

a. a-Mal veya para verecek olan ile alacak kişi (alacaklı ile borçlu) arasında sözleşme yoluyla "şu kadar verdim, şu kadar aldım" diye önceden bir ön kararın bulunması ve sözleşme gereğince borçlunun alacaklıya vade sonunda fazladan para veya mal vermeyi taahhüt etmiş olması durumunda faiz gerçekleşir.[62] Önceden bir sözleşme yoksa ve taahhüt diye bir şey bulunmuyorsa, mal alımı ve verimindeki fazlalıklar Ribâ (faiz) sayılmaz. **Hile-i Şeriye** denilen gizli tefecilik de bu noktadan başlar.

b. b-Ribâ'nın gerçekleşebilmesi için sözleşme kapsamındaki maddelerin de faiz yasağı içinde olmaları gerekir. Sözgelimi, Peygamber Hadisi'nde adı anılarak açıklanan altın, gümüş, arpa, buğday, tuz ve hurma faiz konusu teşkil edilebilir. Çünkü, ayet ve hadiste adları anılarak yasaklanmışlardır.[63]

c. Aynı cins, miktar ve evsaftaki malların değiştirilmesi işleminde mutlak eşitlik olmalıdır. Bir kilo kırmızı buğdaya karşılık bir kilo kırmızı buğday helal değişimdir. 1.5 kg. kırmızı buğdayın aynı cinsten 2 kg.lık ile değişimi faiz sayılır.

Ortak noktalara karşılık, mezheplerin anlaşmazlık halinde oldukları "faiz" unsurları da vardır. Bunlar;

1. **1-Ribâ'da taraf unsuru: Ribâ'nın** gerçekleşebilmesi için, buna imza atan tarafların kimler olacağı hakkında İslam hukukçuları arasında görüş birliği yoktur. Sözgelimi, *Zahiri* görüşün öncüsü **İbn Hazm'a** göre, alışveriş sözleşmesine efendi ile kölesi, müslüman ile muhatabı zımmi (müslüman olmayan) ve müslüman ile harbi (hıristiyan) imza atarlarsa ve bu sözleşmede faiz yasağına aykırı mal değişimi söz konusu olursa, **Ribâ** denen şey gerçekleşir ve o sözleşme batıl (geçersiz/ haram)'dır.[64] *Zahiri*'ler, sadece Kur'an'da açıkça yazılı nass'lara (kutsal metinler) ve hadislere itibar ettiklerinden, çıkarsama yoluyla tefsirleri geçersiz sayıyorlar. Dolayısıyla, Mekke ve Medine'deki müslümanların ilk alışveriş muamelelerini (köleler, müslüman olmayan Yahudi ve putataparlar ile) örnek alıyorlar.

Hür insan ile köleyi eşit görmeyen Hanefi mezhebi, efendi-köle arasındaki ticari sözleşmenin, özü ve konusu ne olursa olsun, **Ribâ'ya** konu teşkil etmeyeceği görüşünü taşır. Çünkü, kölenin elindeki bütün mallar efendisine aittir. Dolayısıyla **akit** (sözleşme) unsuru gerçekleşemez. Ne zaman ki köle, özgürlüğüne kavuşur, o zaman efendisi ile yapılan sözleşmenin içeriği **Ribâ** kapsamına girebilir.[65]

2. **2-Ribâ'da mekân unsuru**: Hanefiler, **Ribâ'da** mekân unsurunun etkisini kabul ederler. Sözgelimi, ticari sözleşme **Dar-ül İslam** (İslam Diyarı)'da gerçekleşmişse ve İslam'ın koyduğu yasakları ihlal ediyorsa **Ribâ** gerçekleşir. Aynı sözleşme, bir müslüman ile bir Hıristiyan arasında, ama **Dar-ül Harp** (Gavur Diyarı) denilen bir mekânda gerçekleşiyorsa, o zaman İslâm'ın **Ribâ** yasağına ilişkin hükümleri geçerli olmaz. **"Dar-ül Harp'te** müslüman ile harbi arasında

faiz cereyan etmez," mealindeki Peygamber Hadisi'ne gönderme yapan bu görüş, yine Hanefi fıkhı önderlerinden ve İmam Hanefi'nin öğrencilerinden Ebu Yusuf tarafından pek benimsenmemiştir.[66]

3. 3-Iskonto: Alacaklı, borçluya verdiği malı (veya parayı) vadesinden önce isterse ve buna karşılık alacağı miktardan indirim yaparsa, kimilerine göre bu yasaktır.[67] Çünkü **Ribâ** kapsamındadır. **İbn Abbas** gibi İslam şahsiyetleri, "vadenin öne alınması karşılığında verilen borçtan yapılan indirim (iskonto) haram değildir," yolunda bir görüş benimserler. Bu görüş sahipleri, "Peygamber'in, Yahudileri bir an önce Medine'den sürgün etmek için, alacaklardan indirim yapmasını," örnek göstermişlerdir. Fıkıhçı çoğunluğu ise, sözü geçen olayın, henüz **Ribâ** yasağının olmadığı bir dönemde geçtiği görüşünü paylaşır.[68]

Faizde Hile-i Şeriye (Şeriat Hilesi)

Ribâ yasağı ile sermayenin tümünü değil, sadece bir kanadını (tefeci sermaye) hedef alan İslam, toplumdaki üretim ilişkilerinin sömürücü niteliğini sorgulamıyor. Dolayısıyla, (üretici güçlerin yarattığı) sermayenin *atıl kalan* bölümüne (faiz getiren sermaye) saldıran İslamiyet, sınıfsal sömürüyü sadece "faiz hedefi "ne indirgemektedir.[69] Böylece, sömürünün dar bir alanına ahlaki (haram, günah) kısıtlama getirerek, gerçekte hedef şaşırtıp insanları kandırmaktadır.

Hile-i Şeriye (Şeriat Hilesi) bunlardan bir tanesidir. Nedir Hile-i Şeriye? Yazılı ve sözlü dini kuralların yasakladığı şeyleri, yine din yoluyla **kitabına** uydurmaktır. Yani dini yasağı, dini yöntemlerle ihlal etmektir. **Ya da** ütopik dini söylemlerin teorik diliyle, günün gereksinimlerine uymayı elzem hale getiren pratikleri arasındaki çatışmalardır. Genelde pratiklerin üstün geldiği veya kazançlı çıktığı bu çatışmalarda, ikisi arasında arabuluculuk yapma girişimidir Hile-i Şeriye.

Nereden Çıktı Bu Hile-i Şeriye?

a. a-İlk dönem Medine/Mekke site-devleti (İslam toplumu), çok küçüktü. Taş çatlasa, 150-200 bin kişiye hitabeden bir din söz konusuydu. Dolayısıyla hayatın getirip dayattığı meseleler sınırlıydı. O dönem için tefeci sermayesinin tipi, biçimi, yöntemi ve niteliği herkesçe biliniyordu. Bu yüzden, Ribâ'nın doğru dürüst bir tanımı yapılmadan, günün gereksinimlerine göre, ona yasaklama getirildi. Eh, bilinen gıda maddelerinin sayısı, bir elin parmağı kadardı. Bu yüzden sadece onlar alınıp örneklendirildi.

Fetihler yoluyla genişleyip dışarıya açılan, başka uygarlıklarla tanışıp oradaki üretim tarz ve ilişkilerini tanıyan koskoca İslam imparatorluğu, farklı kavimlerin ve halkların çeşitli sorunlarıyla karşı karşıya geldi. Binbir derde deva bulunması gerekiyordu. Hayatın dayattığı şeyler, sadece Medine Anayasası gibi belgelerle veya Peygamber'in (nihayetinde Arap toplumunun pratiklerini konu edinen) Hadisleriyle çözülebilecek türden değildi.

Hayatın dayattığı sorunlara, İslam ideolojisi temelinde yepyeni teorik çözümler bulunması gerekiyordu. Sadece Ribâ konusunda değil, hayatın her alanındaki meseleler de acilen çözümlenmeliydi.

Nitekim, Asr-ı Saadet denilen ilk İslam devletinin üçüncü lideri (ikinci halifesi) Ömer, o zamana kadar Kur'an ve Hadis temelinde yürütülen İslam yönetiminde köklü değişiklikler yaptı. Yer yer, İslâm'ın "ideal" konularını değiştirdi. Günümüz İslam alimlerinden **M.**

Hamidullah gibileri bile, Ribâ yasağının ilk İslam toplumunda geniş ölçüde uygulanamadığını, kesin yasakların Halife Ömer (634/644) zamanında gerçekleştirilebileceğini belirtiyorlar. Sünni fıkıhçılar, Ömer'in halifeliğini idealize ettiklerinden, bu geçerliliğin tam tamına yürüdüğü de şüphesizdir.[70]

b. b-İslam dini, başta anayasa olarak algıladığı **Kur'an'ı Kerim** olmak üzere, Peygamber'in söz ve davranışlarının toplamı olan **Sünnet** temeli üzerinde yükselir.

Kur'an; dönemin bir anayasası olarak, bağrından çıkmış olduğu toplumu oluşturan çeşitli çıkar gruplarının veya tek tek bireylerin görüşlerini yansıtır.[71] Hayatın pratiklerini, tarihi deneyimleri formüle edip bir "ideal" haline getirir. Buradan hareketle Kur'an'a bakarsak, nass'larda (ayet ve sureler toplamı) geçen bütün söz, deyim, ibare, kavram, yasak ve özgürlüklerin Medine ve Mekke toplumundaki bazı sınıf, tabaka ve grupların idealini (ya da ütopyasını) temsil ettiğini söyleyebiliriz. Kuşkusuz bir siyasal ve toplumsal devrim önderi olan Muhammed ile onun yakın çevresinin bu "ütopya"yı formüle etmedeki rolleri başat ve kesindir. Bu düzlemde Kur'an, daha çok teorik formülasyonları içeren teoloji kitabıdır. Aynı zamanda siyasal bir programdır.

Sünnet (peygamberin söz, davranışları ve onayladığı tutumlar bütünü) ise, siyasal programın hayata uygulanmasıdır. Yani dönemin siyasi/dini hareketinin pratiğidir.[71]

Toplumsal ahlak (İslam dininin kuralları), ulaşılması gereken ütopyasını (veya idealini) da içeren teorik/teolojik siyasal program *(Kur'an),* İslam tarihi içinde, *Sünnet't* göre hep arka planda kalmıştır. İleride, önü açan ve pragmatik olan ise *Sünnet* olmuştur.[73] Yani *Sünnet* in pragmatikliği, *Kur'an*' ın idealizmini yenmiştir. En azından birincisi, İkincisine baskın çıkmıştır. Çünkü "toplumsal ahlak tarihinin bilimi, bilimin tarihi, durmadan yenilenen ihtiyaçlardan ibarettir."[74] Bu kural, sürekli genişleyen ve toplumsal meseleleri habire değişen İslam imparatorluğu (izleyen süreçte İslam devletleri) için daha da geçerlidir. O halde, dince yasaklanan **Ribâ** yasağını delmenin yollarından biri de *Şeriat Hilesi* yapmaktı. Yani, günün meselelerine pratik çözümler bulup sonradan kitabına uydurmaktı.

c. c-İslam İmparatorluğu gerçekleşince, çözüm bekleyen binbir meseleye el atan farklı yörenin din alimleri, Medine fıkıhçılarının (İslam hukukçularının) fetva ve içtihadlarını beğenmez oldular. Dini, kendilerine göre yorumlamaya başladılar. Bunu yaparken de, yaşadıkları toplumun eski kültürel, toplumsal, siyasal ve ekonomik deneyimlerini/koşullarını da gözönüne aldılar.

Bir bakıma, siyasal program farklılıkları demek olan mezheplerin doğuşu böyle oldu, işte, mezheplerin (İslamın her meselesinde olduğu gibi) **Ribâ** yasağını yorumlayışı da Şeriat Hilesi'nin kapısını araladı.

Faizde Hile-i Şeriye Örnekleri

Yukarıdaki açıklamalar ışığında, faiz yasağının delinmesinin nasıl kitabına uydurulduğuna örnekler sunalım.

Birinci örnek: Bizzat İslam Peygamberi, yasağa esneklik kazandırmıştır. "Altın'ı altın, gümüşü gümüş, buğdayı buğday, vs. ile, (aynı cins ve miktarda ve peşin olmak şartıyla) değiştirmeyi helal kılan; buna karşılık bir kg. buğday ile 1.5 kg. buğdayın değişimini (ya da 1 kg. altına karşılık 2 kg. altının mübadelesi) veya eşit miktarlardaki malların veresiye takasını haram

(yasak)" ilan eden ayet ve hadisler, kesin Şeriat kuralıdırlar. Mutlak ve tartışmasız biçimde kabul edilmelidirler. Ancak Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem, "gümüş ve altının piyasa kuralları içinde eşitsiz değişiminden, ya da 1 kg.'lık kırmızı buğday ile 2 kg'lık mercimeğin değişiminden"[75] (tarafları istedikleri ve anlaştıkları biçimde) yanadır.

Yine iyi hurma ile kötü hurmanın değişimi de yasaktır. Ancak bunlardan birisini (istediğiniz fiyata) satıp, onun parasıyla İkincisini alırsanız; ortada haram diye bir şey yoktur[76]

kinci örnek: Bizzat yukarıdaki yorum ve ölçütler (Ribâ olabilmesi için ölçülebilirlik ve tartılabilirlik vasfi), Hanefiler'in şöyle bir Şeriat Hilesi'ne başvurmalarına yol açtı: Yumurta, miktar (gramaj) ve ölçü (eni, boyu, hacmi) ile değil, sayı (adet) ile hesaplanır. Dolayısıyla İslam'da miktar ve ölçü konusunda getirilen **Ribâ** yasağına girmiyor. O halde 10 yumurta, 20'siyle değiştirilebilir.[77]

Üçüncü örnek: İslam'da **Bey'ül îyne** diye adlandırılan (ve tefeciliğin başka bir türü olan -F.B.) işleme bakalım: "A, B'den 1000 TL borç ister. B, ödünç verme yerine 1000 TL'lık bir elbiseyi, A'ya, 1200 TL'ye (yani 200 TL fazlasına) satar.

A, 1200 TL'ye aldığı bu elbiseyi, C adlı birine pazarda 1000 TL'ye (yani 200 TL eksiğine) satar. Böylece eline nakit 1000 TL geçer. Bu miktar, başlangıçta borç isteyip de nakit alamadığı paradır. Üçlü işlem sonucunda alacaklı B'nin, 200 TL'lık bir kârı olmuştur. Borçlu A'nın eline ise, 1000 TL geçmiştir. Ancak B, hâlâ A'dan 1000 TL (gerçekte ise 1200 TL) alacaklı durumdadır. Gerçekte borçlu A'nın eline geçen para 1000 TL değil, 800 TL'dir. Çünkü 1200 TL'lık elbiseyi pazarda 1000 TL'den C'ye satmış; bunun 200 TL'sını götürüp alacaklı A'ya hemen vermiştir.[78]

Dolayısıyla, borçlu A'nın fiili borcu 1000 TL değil, tamı tamına 1400 TL'dir. Özetle alacaklı B, anında 1000 TL koyup 200 TL kâr ederken, sadece 1000 TL borç isteyen A, anında 400 (hatta 600) TL'lık bir zararı yüklenmek durumunda kalmıştır. Bu, günümüzde faizciliğin de çok çok ötesindeki bir sömürü biçimidir.

Yine de *Şeriat Hilesi* yoluyla kitabına uydurulan ticari muameleler, buna göre yapılabilmiştir. Sözgelimi, Hanefi fıkıhçılarından Ebu Yusuf (üstadı İmam Ebu Hanife'nin tersine) bu Bey-ül İyne faizciliğine taraftar idi.[79] Ebu Yusuf un Abbasi devrinde Bağdat'ın en ünlü kadısı (Şeriat hakimi) olduğu da düşünülürse, o sıradaki *ticari sermayeyle tefeci sermayenin* nasıl iç içe geçtiği (günlük hayatta) ve *tefeci-tüccar sömürüsünün* hangi boyutlara vardığı kolayca anlaşılabilir.

O kadar ki, "kimine göre Sahabe devrinden beri birçok Müçtehid'in (din yorumcusu, âlim) kabul ettiği bu usûl"[80] (yol/yöntem), îmam Muhammed Şeybani gibi İslam alimlerinin "şikayetlerine" rağmen yürürlükte kalmıştır. Şeybani'ye göre "Bey-ül lyne, faizcilerin uydurduğu bir satış şeklidir."[81] Ancak, olay kendisini aşmıştır ve yapabildiği bütün şey, "Bey-ül lyne'ye kalben (içinden/yüreğinden) razı olmamaktan" ibarettir. Şemsüddin El Serahsi de, bu yöntemin "kerih" olduğunu (yani yasak değil, ancak kerhen kabul edilen) söylemekle yetinir[82] Din âlimlerinin vicdanını rahatlatan şey, buradaki adil olmayan alışverişin iki taraf arasında kalmayıp, üçüncü tarafı kapsamasıdır.

Dördüncü Örnek: *Selem Senedi,* özellikle kırsal kesimde yapılagelen ilkel ve geleneksel tefecilik türü olmasına rağmen, İslam'da caizdir. Hz. Muhammed sallallâhu aleyhi vesellem, Medine'ye gittiğinde (hicret ettiğinde), "Selem Senedi sözleşmesini yasaklamayıp, ona ölçü ve

müddet sınırlamasını getirmekle yetinmiştir."[83] Selem Senedi şuna dayanır: Diyelim ki mandıra sahibi, kış mevsiminde köylülere para dağıtarak ilkbahar ve yaz aylarında sağılacak sütün kendisine şu kadar fiyatla (para verilen tarihteki piyasa üzerinden) verilmesini ister. İslam'a göre, malı satan, elindeki peşin parayla, başka ihtiyaçlarını görmüştür. Satın alan ise, o ucuzluk döneminde malı önceden kapatıp gelecekteki kazancını güvence altına almıştır.

İslam tarihindeki bu muamele biçimi öylesine sömürüye yol açmıştır ki, Şeriat Hilesi yoluyla bunu caiz gören dönemin din âlimleri, zaman zaman devlete başvurarak bu fiyat farkının (sömürünün) önüne geçilmesini istemişlerdir.[84]

Beşinci örnek: Bey-ül lyne'nin bir başka biçiminde somutlaşır. A'nın, B adlı kişiye, bir malı veresiye 100 TL.'ye satıp, anında onu peşin olarak 90 TL'ye geri almasıdır. Alışveriş sonucunda ilk satıcı A, ilk müşteri B'ye 90 TL. nakit para vermiş olacak. Borcun vadesi dolduğunda, gerçekte A, B'den 100 TL almış olacaktır. Görüldüğü gibi hile şuradan kaynaklanıyor: 90 TL nakit karşılığında, vadesi geldiğinde 100 TL nakit istenemiyor. Çünkü bu **Ribâ** (faizcilik/tefecilik) olur. Ancak, araya nakit para değil de, vadeli satış yoluyla mal konulunca, **Ribâ** belası bertaraf edilmiş olunuyor.

Altıncı örnek: Alacaklının, iki ay sonra ödenecek 100 bin TL'sına karşılık bir dikiş makinası (aynı para ile değil, mal ya da başka para birimiyle) veya 100 dolar alması işleminde de faiz tahakkuk etmez.[85] Burada, vadeli borç karşılığı alman mal (dikiş makinası, buzdolabı, TV) ile aynı birimden olmayan paranın (dolar, mark vs.) borç verilen asıl meblağa göre az ya da çok olması önemli değildir. Oysa anapara karşılığı alınan fazla (faiz) ya da eksik (iskonto) miktar, İslâmca yasaklanmıştır.

Yedinci örnek: İslam yöneticilerinin yönettiği bir ülke *Dar-ül İslam* (İslam diyarı) dışındaki *Dar-ül Harp'te* (gayrimüslimlerin yönettiği ülke) yaşayan veya bir şekilde bulunan bir müslüman, gayri müslimlerden faiz alarak yaşayabilir.[86] ***Nitekim, Türkiye'de Süleymancılar adıyla bilinen cemaat, bu yöntemi Almanya ve Türkiye gibi ülkelerde uygulaya gelmektedir.*** Çünkü bu cemaatin nazarında her iki ülke de **Dar-ül Harp** (Gavur Diyarı) sayılır.

Benzer biçimde bir müslüman, **Dar-ül** Harp'teki gayri müslimlere "domuz veya ölmüş hayvan eti (her ikisi de İslam'da yasak olan) satıp geçimini temin edebilir, kumar oynayarak gelir sağlayabilir."[87]

Sekizinci örnek: Vade farkı ile para verilip fazla meblağ almak, **Ribâ** kabul edilir. Oysa peşin fiyatı 100 TL olan bir malı, iki ay vadeli 115 TL'ye satmak İslam'da caizdir.[88] İslamcı düşünürler arasında "her ikisini de aynı şey" sayan olmuştur. Çünkü bir malı 10'a alıp 11'e satmanın helal olduğu bir yerde, nakit paranın 10 lirasının da 11 liraya satılması helâl olmalıdır diye mantık yürütenler hep çıkmıştır. Nakit vermedeki faizi reddedip, vadeli mal verimindeki fiyat artırımını onaylayanlar ise, "sermaye tefeciliği, muhtacın daha fazla sömürülmesi ve tefecinin çok kâr etmesi demektir. Oysa vadeli mal alışverişinde fiyat arttırımı, ihtiyacı karşılamayı öngörüyor."[89] diyor. Yani fazlalık gibi gözüken şeyin meşru bir karşılığı varsa, o zaman faizden söz edilemeyeceği fikrini ileri sürüyorlar. Onlara göre, bedeller arasındaki dengeyi sağlayan üçüncü mekanizma *piyasa'*dır. Vadeli mal satımındaki fiyat arttırımı faiz sayılmayınca da, meblağın hesaplanmasında esas alınan ölçüt (kriter) önemli değildir. Oysa, 100 gr. altın verip vade sonunda 101 gr. altın almak nakdi fazlalık olup, faiz kapsamına girer.[90]

Dokuzuncu örnek: Bir tüccar veya banka, piyasadan peşin fiyatına (görece ucuza) aldığı malları, vadeli ve daha pahalı olarak kişi ve kurumlara satabilir. Bunda **Ribâ** olmaz. Aynı şekilde peşin para vererek önceden istenilen malı ucuza kapatır, ancak malı daha sonra teslim alır. Her ikisi de ilkel tefecilik türleri olup, günümüz İslamcı kişi, kurum ve kuruluşlarının (bankalar, şirketler) sıkça başvurdukları; allayıp pullayarak "faizsiz bankacılık" diye sundukları işlemlerin özüdür.

Onuncu örnek: Şafii Mezhebi'nin, **Taam** (tat ve lezzet verme özelliği) niteliği olmayan malları, **Taam'a** kıyas ederek (karşılaştırılarak), faiz kapsamı içine sokması.[91] Yani, yiyecek maddesi dışındaki malların, diyelim ki lalenin satışında faiz aranmayabilir.

On birinci örnek: Günümüz İslâmi bankaları ve şirketleri de dahil, tarihteki hemen bütün İslâmi mali ve ticari kuruluşları, yasaklanan **Ribâ'yı** gerçekleştirebilmek için, genellikle bu işin günah/ haram sayılmadığı diğer dinlerden (Hıristiyan, musevi, Zerdüşt, putatapar) insanlar aracılığıyla yaptırmışlardır.[92] Ya ortak şirketler kurulmuş ya da İslâmi bankaların "gavur şubeleri" olmuş veya Dar-ül Harp'te açılan bürolar aracılığıyla faizcilik yapılarak tefeci/tüccar sermayesi işletilmiştir.

Anlatılan nedenlerle İranlı İslam düşünürlerinden Dr. **Ali Şeriati,** Şeriat Hilesi'ne **"Allah'ı Aldatmak"** tanısını koyarak şunları yazar: "Safevi din adamları, öyle helali haram, haramı helal yaparlar ki, dudağın uçuklar. Üstelik Şer'î, yasal ve Kur'anî bir şekilde. Kur'an'da Allah'a düşmanlık olarak ilan edilen faiz yiyiciliğini güzel, basit ve zahmetsiz bir hale getirirler. Sözgelimi öncelikle **kağıt para'nın** para (madeni nakit F.B.) olmadığını buyurmuşlardı. Öyleyse, kağıt para ile faiz helaldir. Ancak bu kağıt para, madeni paraya dönüşürse, o zaman faiz yasak olur. Çünkü Kur'an'daki ölçü kağıt para değil, madeni paradır. O halde **kağıt para, çek ve senet ile faiz serbesttir.** Faiz haram olduğuna göre, şeytanın aklına gelmeyecek bir yol bul! Faiz vermek istediğin parayı bu defa faiz niyetiyle verme, satış şartı koş. Nasıl? 100 bin tümeni borç olarak ver. Onun 20 bin tümen tutan kârını para olarak değil de tuz (mal F.B.) olarak al. *(İşte sana faiz-F.B.)...* Şartlı satış (İslam'da) haram mı? Hayır! O halde (faiz vermeyip de bunun yerine) bir tutam bitkiyi 200 bin tümene sat. Oldu bu iş! Çünkü İslam Şeriatı, fiyatları denetleyen bir belediye değildir. Şeriat'a sahtekârlık yapmak için başka onlarca yol icat edilmiştir: *Şart satışı, sulh, rehin, selef satısı, hibe-i muavvizi...* (kısaca) Safevi din adamı, Şer'i kılıf (hazırlama) uzmanıdır. Kafirliğin başına Şeriat başlığı (sarığı/külahı) takandır..."[93]

Ali Şeriati'nin anlattıklarıyla Şeriat Hilesi'nin faiz alanında nasıl çalıştığını tamamlamış bulunuyoruz. Borç verenin istememesine rağmen, borçlunun parayı geri öderken alacaklıya gönlünden kopan bir armağan vermesi gibi, "istemiyorum ama yan cebime koy", türünden basit hileleri de saymıyoruz. Bir benzeri de *Beyi'bi'l Vefa*'dır: Mesela bir evi, parasını iade edince geri almak şartı ile birisine satmaktır. Evi satın alan, iade edinceye kadar ondan istifade ederdi. Faizden kaçmak için caiz görülen bu yöntem de hile mahiyetinde olup, ihtiyaç nedeniyle uygun görülmüştür.

Faizi Açıkça Savunanlar

Şimdiye kadar verilen örne*kler, **Ribâ** yasağının Peygamber ile dört halife zamanında ve sonraki devirlerde doğru düzgün yürümediğini gösteriyor. **Ribâ,** pratikte etkili olmamıştır. Çünkü din bilginleri, teorik yasaklamaları kitabına uydurmakta büyük ustalık göstermişlerdir. Yasak delen bu Şeriat Hileleri (Hile-i Şeriye)'ni gerekçelendiren kitaplar yazılmıştır. Özellikle bu alanda ünlü olanlar **Ebu Bekir Ahmed El Keşşaf** (öl. 874), **Ebu Kerim Mahmud El Kazvini**

(öl. 1050) ve **Muhammed İbn-ül Hasan Şeybani** (öl. 804) vs. idiler. Dört mezhep içinde "faiz yasağının delinmesine en hoşgörüyle bakan ise Hanefilik'tir. **El Keşşaf** ile **Şeybani,** Hanefi idiler. Maliki ve Şafii mezhebi, genelde uzlaşmaz bir tutum takınmakla birlikte, Şeriat Hilesi yapmaktan geri durmadılar."[94]

19. yüzyılın ortalarından itibaren gelişen İslamcı akımın öncülerinden Selefiler (Cemaleddin Afgani, mürid'i Mısırlı **Muhammed Abduh** ile onun tilmizi Lübnanlı **Reşit Rıza)** basit faizi açıkça mübah gördüler. 1899'dan 1905'e kadar Mısır'da başmüftülük yapan **Muhammed Abduh,** 1903'te tasarruf sandıklarına yatırılan paranın (faiz getirdiği bir gerçekti) meşru olduğunu bildiren fetva çıkardı. Ancak Abduh, aşırı faizcilik (murabaha) yapan banka kârlarına karşı çıktı. Dönemin Mısır yönetimi ile Posta İdaresi, Abduh'nun bu *fetva's*ına dayanarak Tasarruf Sandıkları'nın yüzde 2.5 oranında faiz verebileceğini açıkladılar. Ancak açıkça faiz denilmiyor, olay bir " *temettü*" olarak adlandırılarak Kur'an'daki yasaklama savılmış olunuyordu.[95]

Lahor'da çıkan müslüman gazetesi *Patsa ihbar* (Urdu dilinde yayınlanan) **Ahmed Ali Muaddis** başkanlığındaki 18 Ulema'dan (din alimi) oluşan bir kurula 1908'de şu soruyu sormuştu: "Bir mümin, belli bir süre içinde faiz almaksızın bir bankaya para yatırabilir mi?" Alınan cevap şöyleydi: "Bankaya yatırılan para, murabahaya (faiz) yol açabilir. Ama müminin amacı faiz almak değil, dolayısıyla para yatırılması caizdir. Keza komisyon almak faiz değil, bir emek karşılığı verilmiş ücrettir. Alınmasında sakınca yok."[96]

Abduh'un öğrencisi Reşid Rıza **ise, faizi, İslam alimlerinden İbni Kayyim gibi ikiye ayırır:** Celi **(açık) ve** Hafi **(gizli) faiz. Birincisi üzerinde önemle durup onu "haram" ilan eden Reşid Rıza, İkincisinin "haram olmadığı"na ilişkin irdelemelerde ve yorumlarda bulunur. Kendi görüşünün desteklenmesi doğrultusunda İslam alimlerinin** icmaa **(fikirbirliği) yapmasını ister. Her durumda, Reşit Rıza'nın faiz hakkındaki** *Risale'***si, vefatından sonra yayınlanabildi.**[97]

Seyyid Ahmed Han (1817-1898), Hindistan müslümanlarının önemli teorisyenlerinden olup, bir döneme damgasını vuran bir din alimidir. İngilizlerle yakın ilişkisi yüzünden "Sir" ünvanını da alan bu Seyyid, aşağıdaki görüştedir: **"Ribâ,** Kur'an'da kategorik olarak yasaklandı. Bileşik faiz kesinlikle yasak olmalı. Ancak basit faiz, özellikle banka ya da hükümet bonolarıyla oluşanı, serbest (helal) kılınmalı." [98]

Kuveyt'te 1960'larda kurulması tasarlanan faizsiz banka projesi hakkındaki düşüncesi sorulan **Prof. Mahmud Ebu El Suud** şöyle demiştir: "Tüketim maksadıyla ödünç alanlara faizsiz kredi (karz-ı hasen); üretim ve yatırım maksadıyla alanlara ise muayyen kâr karşılığı (ki kredi vermede önceden belirlenen kâr miktarı İslâm'ca faiz olarak nitelendirilip haram kılınmıştır-F.B.) kredi açmak gerek. Bununla birlikte alınacak muayyen kârı, mahiyet ve mana yönünden faiz saymamak lazım... (Tabii bu usul kafa ve gönüllere yatarsa)..."[99]

Aynı konuda görüşüne başvurulan Irak Şii İslam hareketinin fikir babası ve ünlü İslam iktisatçısı **M. Bakr El Sadr'ın** sözlerine bakalım: "Kurulması tasarlanan banka, rekabete ve haliyle (diğer ticari ve mali kuruluşlarla) bir etkileşime girmek zorundadır. Bu tür kuruluşlarla yapılacak işlemler, faiz esasına dayanmak zorundadır. Olay, muhtemelen eskisi gibi devam edecektir." [100]

Tevflk Şavi, şunu belirtir: "Gerçek şudur ki, faizsiz çalışan bir banka, tamamıyla ticari faaliyet gösteren bir bankanın yerini tutamaz." [101]

Sabri F. Ülgener, faiz için şunları söylemiştir: "Değişik yatırımların değerlendirilmesinde ve karşılaştırılmasında en güvenilir bir etken. "[102]

İslam Ekonomisi denilince kitapları çok rağbet görüp, okullarda okutulan Pakistanlı iktisatçı Prof. A. Mannan ise, İslâmi bankaların yabancı bankalarla olan işlemlerinde "faiz'e başvurmasını salık ver**miştir.** [103]

İslam iktisatçılarından Muhammed Ekrem Han'ın bakış açısı daha farklıdır: "Ribâ tartışmaları, ekseriya Ribâ'nın olumsuz rolü üzerinden yapılmaktadır. Mesela Ribâ'nın işsizlik, enflasyon, iktisadi dalgalanmalar, servetin belirli ellerde toplanması gibi olumsuzluklara sebep olduğu belirtilir. Bu tip tartışmalar, çoğunlukla sezgi ve tümdengelim yoluyla anlaşılmaktadır. Bu iddiaları desteklemede, gerçek hayattan delil olabilecek herhangi bir materyal yoktur. **"**[104]

Deyim yerindeyse gizli/örtük faizi "gölge **fiyat"** olarak adlandıran ünlü İslam ahlaki iktisatçısı **N. Haydar Nakvi,** İslam'da bu "gölge fiyat"ın sıfirlanamayacağını (yani gizli faizin hep olacağını) söyler. Ona göre, sadece hukuksal değil, aynı zamanda yapısal değişiklikler getirilmeksizin kurulacak bir İslâmi ekonomi sisteminde, faiz, hep gizli/ örtük biçimde sürüp gidecektir. İslâmi Merkez Bankası 'nın, para arzında kesin kontrolü sağlanamaz. Çünkü politik araçları yetersizdir. Özetle, Nakvi, ideal yapısal bir İslam modeli gerçekleştirilmeden "İslâm**i"** adı altında kurulacak her şeyde, geçici faizi **"mübah"** değilse bile **"zorunlu"** görmektedir. [105]

Müslümanlar Nasıl Faiz Yediler?

Şimdiye kadar faiz meselesinin teorik yönlerini irdeledik. Anlaşılan odur ki, İslam'daki dogmatik nass'lar (Kur'an'ın değişmez metinleri) ile günün pragmatizmini önplana çıkaran siyasi yorum ve tutumlar arasında çatışma olduğunda, her zaman genellikle pratiğe yaramıştır. **Nass** yasaklamaları, kısa dönemler için ve ancak sınırlı bölgelerde sıkı biçimde uygulanıyordu. Geniş imparatorluk alanlarında ve uzun dönemde geçerli olan, hileler veya gevşek/hoşgörülü politikaların yansıması olan **Amel'l**er idi."[106]

Böylece dini nazariyeler (Nass'lar), Amel'i (pratikler) sınırlı bir şe; kilde etkiledi. Kaldı ki Nass'lar (ya da teori ve siyasetler), söz konusu dönemlerin ekonomik faaliyetinin temel dayanaklarını eleştirmiyordu. Çünkü bu tür eleştiri getirmeye kalkan doktrin'ler, bir çeşit (toplumsal/siyasal F.B.) ayıklanmayla, bir kenara atıldılar.[107]

Bu durumda, Asr-ı Saadet dahil olmak üzere İslam toplumlarında faiz yasağına uyulmadığı, müminlerin gerçekte faiz yedikleri ortaya çıkıyor. Örneklere bakalım:

Günümüz İslam alimlerinden M. Hamidullah, ilk İslam toplumunun üçüncü lideri (ikinci halife) Hz. Ömer zamanında, faiz yasağı uygulamasının kesinlikle uygulanabildiğini kabul ediyor.[108] Bizce bu bile kuşkuludur.

İslam fetihleri yoluyla başka halkların toprak ve maddi birikimlerini talan edip, ayrıca vergilendirme aracılığıyla muazzam servetler biriktiren Arap egemenleri (özellikle Kureyş tefeci-tüccar aristokratları), geniş çapta ticaret yapmanın yanı sıra faiz karşılığı borç para verebiliyorlardı.[109]

Yaygın olan faiz (Şeriat hilesi yoluyla) türü de şöyleydi: Bir kitabı bir yıl vadeyle 120 bin liraya satmak. Ama aynı kitabı hemen ve peşin olarak 100 bin liraya geri almak. Böylece alacaklı, borçluya, fiilen 100 bin lira nakit para vermiş oluyor. Bir yıl sonra bunu, 120 bin lira olarak

geri alacak. Fakat, işlemin sadece paraya karşılık fâzla para (yani, faizli sermaye ticareti/tefecilik) olmaması için, araya kitap denen üçüncü bir mal sokulmuş (değişim aracı olarak) oluyor. Bu arada **kitap,** ilk sahibine yani alacaklıya kalıyor. Bu tür faizcilik, İslam toplumlarında *Muhtara* olarak bilindi ve Ortaçağ Avrupası'nda da benzer biçimde uygulandı.[110]

İslam fetihleri sonunda **Zımmi** kabul edilen müslüman olmayan (Zerdüşti, Musevi, İsevi, vs.) cemaat tefecileri, faiz yasağına görünüşte uyan müslümanlara faiz ile para verebiliyorlardı. Yani gavur bankerler ile müslüman tüccarlar arasındaki ticari işlemlerde faiz geçerliydi.[111]

9. yüzyılda Basra kentinde yaşamış olan **Cahiz,** bulunduğu kent tüccarların yaygın biçimde "faizcilik/tefecilik" yaptıklarını kitaplarında yazar.[112]

Tunus'ta 8. ve 12. yüzyıllarda, "faiz karşılığı borç veren sarraf-**bankerlerin** çokluğu" dikkati çeker. Aynı ülkede "rehin karşılığı ödünç **vermeler** sonucu, esnafın elinde sayılmayacak kadar mevduat toplandığı" da kaydediliyordu. [113]

11. yüzyıl İran'ında, radikal tsmailiye mezhebi propagandacısı **Naşir Hüsrev,** Farsça yazılı şiirinde, "tefecilerin kötü niyetlerinden" **söz** ederek, "yoksulların kanını emen aşağılık insanlardır bunlar", demektedir.[114]

16. yüzyıl Iranı'nda ise, tüccarlara şu hile yolu gösterilmektedir: "Tefecilik yasağından sakınmanın bir yolu var: Mesela Seyit, herhangi bir mal karşılığı Emru'ya bir ölçek buğday, Emru'da Seyit'e başka bir mal karşılığı iki ölçek buğday satmış olsun. Verilen malların (meta'ların) değeri az olduğu ve buğday karşılığında satılmış oldukları için, burada Ribâ (tefecilik) söz konusu olamaz. Çünkü mübadele edilen mallar nakit olarak veya ağırlık yönünden eşdeğer değiller. Aynı türden ama farklı iki ağırlıktaki iki değer (li meta), hibe veya borç yoluyla mübadele edilirse, yahut alındığından daha fazlasını veren taraf fazlalığı bağışlarsa, durum gene aynıdır... [115]

Farsça bilen ve 17. yüzyılda İran'da kalmış Şövalye Chardin "müslümanların da katıldıkları bankerlik işlemlerindeki faiz oranının yüzde 12 olduğunu," yazıyordu. [116]

16. 16. yüzyılın ortalarındaki İstanbul'da (Osmanlının payitahtı), "mescitlerin mülklerini yönetenler, bağış yoluyla gelen paralan yüzde 18 faizle borç veriyorlardı." [117]

1893 tarihli bir rapor: "Tefecilik İslam'da yasaktır. Buna rağmen Fas'ta geniş biçimde uygulanır. Şöyle ki; borç isteyen, borç verenden uzun vadede, ama değerinin yüzde 30, yüzde 50'si ve hatta daha fazlasıyla ödenmek üzere mal (şeker, pamuk vs.) satın alır. Havaların kötü gittiği zamanlarda bu alacaklar ödenmeyebiliyordu. "[118]

Yine, Fas'ın Fez kentinde yaygın olan eski bir gelenek uyarınca, faiz karşılığı borç verilirken bir poliçe imzalanır. Vadeli poliçenin faizi, şartlara göre yüzde 6 ile 42 arasında değişir. Fas'ta yüzde 100 ile 400 faiz oranıyla vadeli (veresiye) mal veren tüccarların işlemleri de başka bir münasebetle anlatılır. "[119]

İslâm'ın kutsal mekânı Mekke kentinde, 1884-1885 arasında inceleme yapmış bir bilgin, Hintli müslümanların bu kentte sadece ticaretten değil, aynı zamanda kredili satışlardan da büyük vurgun vurup yüzde 50'ye varan faiz yediklerini anlatmaktadır.[120]

Abbasi döneminde Bağdat bankacılık kuruluşlarına *"Kapı Sarrafı"* (Sarraf-ül Hazreh) adı verilirdi. Bu sarraflar, Vezirlere bile yüzde 20-30 ve ihtiyaç halinde yüzde 100'lük faizlerle

borç para verirlerdi. Her kentte *Kuy-i Serrafan* adı verilen bir banker pazarının bulunduğu Abbasi devrinde, ödünç verilen anapara karşılığında alınacak faiz'in aynı cinsten olmaması, Şeriat yasağı **(Ribâ** yasağı)'ından sıyırmanın en geçerli yoluydu. Sözgelimi, altın borç verip, karşılığındaki faizi gümüş ile almak yeterliydi. Şeriat kitabına uydurulan bu işlem, yüzde 100'lük bir faiz getirebiliyordu.[121]

Cezayirli bir hukuk yazarına bakılırsa, Kuzey Afrika'daki müslüman toplumlarda faiz karşılığı borç verme işlemi o kadar genişledi ki; tefecilik, aklın almayacağı bir gelişme gösterdi.[122]

11. 11. yüzyılda İslam toplumunun "Wall Street'i durumuna gelen Hindistan'da ise, bankercilik ve borsacılık büyük boyutlar kazandı. Para'nın akışı Mısır (Kahire)'dan Yeni Delhi'ye doğru yön değiştirdi. [123]

Pencap'ta, içlerinde peygamber soyundan gelen Seyyid'ierin de bulunduğu tefeci-tüccarlar, önlerine diz çöküp yalvaran yoksullara yüzde 12-50 arasında değişen faiz oranlarla borç veriyorlardı.[124]

Mısır'da İslâmca yasaklanan murahaba'nın her türlüsü geçerliydi. Mesela bir yetimin veya öğrenim çağındaki öğrencinin parasını bile bankaya yatırmak caizdi.[125]

Osmanlı'daki Ziraat Bankası, 1888'den beri faiz ile sermaye almak (her mevduata yüzde 4 faiz) ve yüzde 6 ile kredi vermek gibi yazılı bir kurala göre çalışıyordu.[126]

Hindistan'ın Habib Bank (Bombay), Haydarabad Bank (Madras) ve diğerleri Avrupa bankacılık örneğine göre kurulmuş olup, hepsi de faiz alıp veriyordu.[127]

Günümüz İran'ındaki pratik faizler, yüzde 14'e kadar yükselebiliyor. İran'da sayısı 13Ö0'ü bulan kredi sandıkları "tefeci büroları haline gelmiş", yıllık % 25-50 arasında değişen oranlarla kredi vermişlerdir. Türkiye'deki İslâmi holdinglerden İHLÂS, "faizli sistemle çalıştığını" Kasım 1994 tarihli bir basın toplantısında açıklamıştır. Refah Partisi'nin para mutemetlerinden Süleyman Mercümek, 65 milyar TL'yi faizli bankalarda batırmıştı (1994'te) Almanya'daki Cemalettin Kaplan, bizzat müslümanlar taralından, "109 bin mark faiz almak "la suçlanmıştı. Türk Diyanet işleri Başkanlığı da, Hac paralarını, Vakıfbank'a yatırarak faiz almıştı. Türkiye'de İslamcıların ağırlıkta oldukları vakıf gibi kuruluşların "faiz belasına bulaştıklarını" açıklayanlar, bizzat İslamcı yazarlardır. (Bkz.; Muhammed Taha, "Vakıflarımızı Faiz Belasından kim Kurtaracak?" başlıklı makale, 29 Temmuz 4 Ağustos tarihli **Selam** gazetesi).

Aynı yazar, Müslüman iş çevrelerinin faizden nasıl nemalandıklarını da bir başka makalesinde ele alıyor. Kâğıt paranın temel dinamiği faiz, çağdaş toplumların meşru kazanç yoludur. Faiz, kâğıt paranın hakim olduğu bu sistemde, hiçbir emek, bedel ve risk karşılığı değildir. Emeği sömüren faiz; ticaret, hizmet, tarım, sanayi vd. tüm sektörlerdeki üretimin aslında gayrimeşru ve ceberrut ortağıdır. Rantiyelerin ideal insan tipi olduğu bu toplumda, herkes faizin esiri olmuştur. Karz-ı Hasen'i (güzel ödünç) aptal eylemi haline getiren enflasyon ve faiz İkilisi, maalesef biz müslümanları da (alıp-almama, almanın makul gerekçelerine sarılma, kazancına faizciyi ortak etme gibi yollarla) mağlup etti. Aramızdaki güveni yok etti. Asıl mali gücün faize dayalı olduğunu farkeden bir grup müslüman, fetva ile banka kurmaya ya da almaya çalışırken, İslâmi esaslara göre çalışmak üzere kurulmuş finans kurumlarını faize paralel uygulama riskleri olan Murabaha'ya mahkum etti...

Kur serbestisi ve günlük kur uygulaması, borsa-döviz tahterevallisinde dans eden

spekülatörlerin ana rant kapısıdır. Borsa spekülatörlerinin oyuncağı olan IMKB hakkında bir şey söylemeye gerek var mı?

Bağy sahiplerinin kurduğu bu enflasyonist ortamda parayı korumak ve çoğaltmak derdi; güvendiğimiz, inandığımız Sayın Necmeddin Erbakan (RP lideri) ve Tayyip Erdoğan (İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı) kardeşlerimizi bile, repo, hisse senedi ve tahvilden hangisinin daha kârlı olduğunu söylemeye ve seçmeye itiyor. Netice-i kelam; ben, suistimal ve haksız servet transferine yol açan rantiyeciliğin bağilik ve bagy (zulüm, istismar, nefret edilen şey) olduğu kanaatindeyim. Bir de kendimizi yoklayalım! Bakalım, (biz müslümanlar) ömrümüzün ne kadarı rant kollamakla geçiyor?" (Bkz; **Selam** gazetesi, 21-27 Kasım 1995) Zaten müslüman sermayedarların iş örgütü MÜSİAD Başkanı Erol Yarar da, "Enflasyon kadar faiz helaldir" yolunda görüş belirtmişti. (**Radikal** gazetesi, 20 Ekim 1996)

İslamcıların yönettiği Afgan resmi bankaları da faizle çalışıyor. Sanırız, faiz sorunu, artık iyice açıklığa kavuşmuştur. Özetle bazı saptamalar yaparsak.

Bir; faiz yasağının sadece İslam'da olduğu yolundaki efsane, tarihi gerçeklerle bağdaşmıyor. Faiz yasağı, dini ve ahlâki nedenlerle M.Ö. yaşayan toplumlarda (Babil, Yunan) olduğu gibi, İslam öncesi dinlerde (Hıristiyanlık gibi) de vardı. Modern çağda kapitalist Keynes bile faiz sınırlamasından söz edebiliyordu.

İki; İslam'ın faizin her türüne yasak getirdiği yolundaki iddia da ahlaki bir efsane olmaktan öteye geçmemektedir. Tersine, yasaklanan sadece "faiz getiren sermaye/tefecilik" (Ribâ)dir. Fakat İslamcı alim ve hukukçular, "Allah'ın iradesinin cüz'i değil, külli olması" gerektiği yolundaki mantıktan hareketle, sonradan tefsir tarzıyla faiz (Ribâ) kapsamını genişletmişlerdir. Olaya siyasal bir boyut katmışlardır. Sadece faiz yasağına indirgenen sömürücülük, başka alanlarda tüm hızıyla sürmektedir. Sözgelimi, faizi yasaklayan İslam, bedava köle emeğini sömürerek haram yiyebilmektedir

Üç; tüm iddialara rağmen, Ribâ/faiz meselesi, İslam alimleri arasında henüz açıklığa kavuşmuş / kavuşturulabilmiş değildir.

Dört; zaten sınırlı ve yerel düzlemlerde getirilen faiz yasağı, pratikte hep delinegelmiştir. Peygamber döneminden başlayarak günümüze kadar uzanan çizgideki İslam tarihi, faiz yasağının pratikte yürümediğinin çeşitli örnekleriyle doludur.

Beş; teorik açıdan da faiz yasağı geçerli olmamış; İslam din bilginleri, Hile-i Şeriye (Şeriat Hilesi) yoluyla, işi kitabına uydurmuşlardır Görünüş kurtarılınca, hile meşru bir hal alıyor. 128

Altı; faizsiz bankacılık/faizsiz ortakçılık iddiaları da geçmişte olduğu gibi, günümüz pratiklerine uymuyor. Tersine geçerli kural, gizli faizcilik "murabaha' dır.

Yedi; esasında iktisadı zayıf olan toplumlarda özel mülkiyeti tabana yayma eylemi olan faizsiz işlemler, sömürüyü ortadan kaldırmıyor. Tersine daha fazla sömürüyü hedefliyor.

Sekiz; tefeciliğin ikiz kardeşi olan ticari sermayeye ağırlık veren İslam, ister istemez pazarda vurgunculuk ve spekülasyon

Dokuz; meseleye bir de ekonomi bilimi teorisi noktasından yaklaşalım; ABD'deki Güney California Üniversitesi Öğretim görevlisi Profesör **Timur Kuran, "Journal of Economic Perspectives"** adlı yayın organının Şubat 1996 tarihli nüshasında **"Faiz Haram, Kâr "Helal"**

yapmaktadır.

-

başlıklı bir makale yazdı. **Kuran'a** göre, Islami bir sosyal da**yanışma** ağı ve alt-ekonomi oluşmuştur. Bu alt-ekonomi, met**ropollerde** zaten mevcut din-dışı kapitalistik ilişki ağlarına dahil ol**mayan** göçmen ve düşük gelir gruplarındaki insanlara alternatif bir da**yanışma** ve ticaret ağı sunmaktadır. Üstelik, kapitalist ilişkilerin **yozluğundan** "suçluluk duyanlara"da bir rahatlama imkanı sağ**lıyormuş!** Profesör **Kuran,** İslâmi ekonomideki tasarrufların, **"rant arayıcı ekonomik faaliyetler"** yerine, **"risk alıcı ve girişimci faaliyetleri"** teşvik amacını güttüğünü öne sürmektedir.

Oysa, Türkiyeli ekonomistlerden Dr. **Gündüz Taner Cangil,** bu tezleri çürüten aşağıdaki görüşü ileri sürüyor: "Görünüşe bakılırsa, İslâmi ekonomide, rekabetçi ve verimlilik kaygısı güden, yeni ürün geliştiren ve risk alan dinamik iktisadi aktörlerin oluşturduğu bir piyasa ekonomisi amaçlanıyor olsa gerektir. Riskin paylaşımında, sözleşme tarafları eşitmiş. Tabii, **'faiz değil kâr payı (veya nema) dağıtıyoruz' diyen İslâmi finans kurumlarının aslında faiz dağıttıklarını, çünkü kendilerinin de risk almayarak diğer din-dışı finans kurumlarıyla aynı yatırım araçlarına yatırım yaptıklarını görüyoruz...**

"Faiz haram, kâr helal"den maksat rekabetçi ve iktisadi açıdan etkin bir piyasa ekonomisi yaratmak ise, bu slogan teorik bir tutarsızlıktan ibarettir. Burada reel faizin bugün tüketmeyerek tasarruf etmenin, yani tüketimi erteleyerek beklemenin getirisi olabileceği veya reel faizde de bir risk öğesi bulunabileceği noktalarına temas etmek istemiyorum. Tam rekabetçi bir piyasa ekonomisinde, uzun dönem dengesinde (sermayenin ve emek gücünün kira payları dışında) kâr sıfırdır.

Emek gücünü kiralayanlar, karşılığında bir ücret; üretim araçlarını (makinalar) kiralayanlar ise, bir getiri elde ederler. Makinalar, parasal sermaye olarak kiralanırsa, söz konusu getirinin adı (reel) faizdir. Tam rekabetçi ve etkin bir ekonomide serbest giriş vardır. Çok sayıda firmanın rekabeti sonucunda iktisadi kâr, teorik bir modelde, sermayenin kirasına ya da reel faiz haddine kadar düşecektir... Mevcut yegâne kâr, reel faize eşittir.

Sermayeyi kiralayanlar ile yatırımı yapanlar aynı insanlar ise, bu modelde kâr denebilecek yegane marj, reel faizle aynıdır. Aynı insanlar değilse de, iktisadi kâr marjı, dengede çok düşüktür. Dolayısıyla, 'faiz haram, kâr helal' piyasa ekonomisi kurallarında hiçbir anlam ifade etmez.

'Faiz haram, kâr helal' ifadesiyle bir tür tekelci kâr da helal kabul ediliyorsa, söylenecek başka bir şey yok. Çünkü, başka bir tür ranta cevaz verilmektedir... Rekabetçi bir genel denge modelinde, emekdeğer teorisi çerçevesinde, kâr kaynağı sömürüdür. Ayrıca, **'kâr helal'** demek de her zaman adil olmak iddiasıyla bağdaşmayabilir. Çünkü, emek-değer manasında, sömürüsüz kâr olmayabilir.

Sonuç olarak; rekabetçi modellerde kâr ve faiz hem ayrılamaz, hem de kâr zaten reel faize eşittir. Dolayısıyla **'faiz haram, kâr helal'** sloganı bir anlam ifade etmez..." (Bkz; "Kâr ve Faiz Üzerine İslâmi Bir İktisat Var mı?", **Yeni Yüzyıl** gazetesi, **17** Şubat **1996)**

On; 25-29 Eylül **1996** tarihinde Konya'da bir araya gelen **"I.İslam Ticaret Hukukunun Günümüzdeki Meseleleri"** adlı konferansa, çeşitli İslam ülkelerinden katılan **50** dolayındaki din adamı ve uzmanın başta faiz olmak üzere, birçok konuda yayınladığı bildiriler dikkat çekicidir. Örneğin, varılan sonuçlar arasında şunlar vardı: **"Repo, yasak olan faiz kapsamı içindedir. Enflasyon oranı altında olsa bile, faiz caiz değildir. Herhangi bir şekilde gerçekleşen faiz, alınıp hayır yoluna harcanmalı. Gecikmiş borçların ödenmesinde, bazı âlimler, kararlaştırılan rakamsal**

değerin esas alınmasını; bazıları ise, enflasyon miktarının gözönünde bulundurulmasını istediler. Ticari sözleşmelerde komisyonculuk ücreti alınabilir. Factoring'de, kredi verme dışındaki hizmetler için komisyon alınır. Devletin verdiği teşvik kredileri konusunda iki görüş ortaya çıkmıştır. Biri, dini duyarlılığı (müminler) olanların ülke ekonomisinde etkin rol oynamaları amacıyla; kredi faizinin pozitif olmaması ve meşru alanlarda şartlarına uygun biçimde kullanılması kaydıyla teşvik kredilerinin alınmasını savunmuştur. Diğeri ise, içinde faiz olduğundan buna itiraz etmiştir. Bu arada, devletin verdiği faizli teşvik kredisinin alınmaması noktasında görüş-birliği sağlanmış; faizsiz teşvik kredisi konusunda ise, görüş ayrılığı çıkmıştır. İslam bankalarından alınması ve bedelinin İslâmi kurallara göre ödenmesi kaydıyla Teminat Mektubu'nun alınmasının caiz olduğu belirtilmiş; ancak, buna şerh koyanlar da çıkmıştır. Üyelerin tamamı, akreditif komisyon bedelinin ödenmesinin caiz olduğunu beyan etmiştir. Faizsiz ve yalnız mal-hizmet alımlarında kullanılmak üzere kredi kartlarının helal olduğu belirtilmiş; bunların İslâmi bankalarda işlem görmeleri tavsiye edilmiştir. İslam bankalarınca ve İslâmi kurallara göre yapılması koşuluyla, leasing de oybirliğiyle caiz görülmüştür. Benzer şey, Selem Akdi için söylenmiştir. Özel finans kurumlarının meşru ve caiz olduğu belirtilmiş; İslâmi kurallara harfiyen uyulması şartıyla 'Murabaha' ya (faize en yakın işlem-F.B.) cevaz verilmiştir. Devletin çıkardığı tahvil-hazine bonoları alım-satımı haram sayılırken, İslâm'a uygun alanlarda ve İslâmi kurallara göre çalışan şirketlerin çıkardığı hisse senetlerinin alım-satımı helal kılınmıştır..." (Bkz; **Zaman** gazetesi, 2-4 Ekim 1996)

Kolayca anlaşılacağı üzere, anılan kongre, küreselleşmiş dünyanın finans-kapitaliyle bütünleşmenin gerekçelerini "kitabına uydurmak" için düzenlenmiştir. Amaç, aracı mübah kılmıştır. Verilen fetvalarla, esasında faiz serbest bırakılmış; sadece "İslâmi kurallara uyma, İslâmi alanlarda çalışan şirket faaliyetleri... vs." gibi ekonomi biliminde anlamsız ifadelerle, peçeli-çarşaflı faizciliğin teorisi yapılmıştır.

DİPNOTLAR

1 Ayrıca bkz. Süleyman Uludağ, İslâmda Faiz Meselesine Yeni Bir Bakış, İstanbul, 1988, s.21'den alıntılayan Cengiz Kallek, Hz. Peygamber Döneminde Devlet ve Piyasa, s.40, Bilim ve Sanat Vakti Yay., İstanbul, 1992.

2 S. Uludağ'ın age'den aktaran C. Kallek, age, s.41.

3 Aktaran, C. Kallek, age, s.41.

4 Doç. Dr. Sabri Orman, Modern iktisat Literatüründe Para, Kredi ve Faiz, s.54 (Tartışmalı ilmi Toplantı), İslâmi İlimler Araştırma Vakfi Yay., (ISAV), İstanbul, 1992.

5 Halil Berktay, Kabileden Feodalizme, s. 157-180, Kaynak Yay., İstanbul, 1983.

6 Sözgelimi bkz. Prof. M. A. Mannan, İslam Ekonomisi/Teori ve Pratik Seyyid Kutup' İslâm-Kapitalizm Çatışması; Mahmut Talegani, İslam ve Mülkiyet; Dr. Ali Şeriati, İslam Ekonomisi; M. Bakr El Sadr, İslam ve İktisadi Ekoller; İsmet Bozdağ, Üçüncü Çözüm/İslamiyetin Sosyo-Ekonomi Düşüncesi; Dr. Faruk Beşer, İslam'da Sosyal Güvenlik; Hayreddin Karaman, İslâma Göre Banka ve Sigorta; A. Haydar Nakvi, Ekonomi ve Ahlak...

7 Alâaddin Şenel, "Dine ve Laikliğe Aykırı Düşünceler", s.19, Pir Sultan Abdal Dergisi, Haziran 1994, Ankara.

8 Prof. Dr. Mebrure Tosun-Doç. Dr. Kadriye Yalvaç, Sümer, Babil, Asur Kanunları ve Anım-i Şadıpa Fermanı, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1989, 2. Baskı, s.3-81193. Ancak buradaki belgelerde kesin yasaklama sözkonusu değildir, sınırlama vardır. Oysa Erdoğan Aydın, İslamiyet Gerçeği, 4 cilt, s.44'te kesin yasaklamalardan sözediyor.

9 Aktaran Erdoğan Aydın, age, s.44, 2. Baskı, Doruk Yay. 1996, Ankara.

10 G. Thomson'dan (1973, s.23-27) aktaran Halil Berktay, age, s. 144.

11 H. Berktay, age.

12 H. Berktay, age., s. 145.

13 age, s.145.

14 Aktaran Prof. Dr. Erol Zeytinoğlu, "İslam'da ve Diğer Sistemlerde Faiz", ISAV Yay., s.91-92

15 age.

16 age, s.93

17 age, s. 94.

18 Hayreddin Kahraman, İslâma Göre Banka ve Sigorta, Nesil Yay., ilaveli Üçüncü Baskı, s. 140

19 C. Kallek, age, s. 14 (M.J.Kister, "Mecca and Tamim/Aspects of Theis Rdations" JESTO, c. VIII. Leiden 1965, s.l 13-163'ten aktarma)

20 Ali Cevad, El Mufassal fi Tarih'il Arab Kable'l İslam, C.VII, (1968-72, Beyrut) s.421'dcn aktaran C. Kallek, age, s. 16.

21 Prof. Dr. Erol Zevtinoğlu, "îslanıda ve Diğer Sistemlerde Faiz" (Para, Faiz ve İslam, ISAV Yay.), s. 102-103.

22 Dr. Abdiilaziz Bayındır, "İslam'da Faiz Mefhumu ve Unsurları" (Para, Faiz ve İslam, ÎSAV Yay.) s. 118-120. Ayrıca, benzeri; fakat sol perspektifli yorum için bkz., Erdoğan Aydın, İslamiyet Gerçeği-4, ikinci Basım, s.36-48, Kaynak Yay., 1993, İstanbul.

23 Karl Marx, Le Capital (Kapital), 3. cilt, s. 3'den aktaran Maxime Rodinson, İslam ve Kapitalizm, Orhan Suda çevirisi, s. 104, Hürriyet Yay., 1978, İstanbul.

24 K Marx, Le Capital, 3. cilt, s.358-64l'den aktaran M. Robinson, age, s. 104. Ayrıca bkz. Berktay, Kabile'deıı Feodalizme, s.73-206. Öte yandan Mars'ın bu tanımı bölgesel değil, evrensel gelişmeler için de geçerlidir.

25 Doyurucu açıklamaları için bkz., H. Berktay, age; Alaaddin Şenel, agy.

26 Ya da M. Rodinson1 un yerinde saptamasıyla "Madrabaz tüccar" (age, s.34) kesimi. Aslında Kıır'an'ın karşısına aldığı kesim, karmaşık ve çelişkili nass (kutsal metinler)'larla belirlenmeye çalışılmış; zamana ve zemine göre değişiklik arzetmiştir.

27 Faiz yasaklanması, Yahudi sermayesini hedefliyordu," diyen Erdoğan Aydın (age, s.42) ile farklı düşünüyoruz. Rodinson ile aynı görüşteyiz. (F.B.)

28 Hayreddin Karaman, age., s. 139.

29 K. Marx, Kapital, 3. c., s.358.

30 Aktaran, M. Rodinson, age., s.47.

31 Rodinson, age, s.48. Farsça tüccar anlamına gelen bazarî/bazargerdi sözcükleri, hafif meşrep kişi manasında da kullanılabiliyor.

32 N. Haydar Nakvi, Ekonomi ve Ahlak, s. 146, İnsan Yay., 1985.

33 Bu tartışma ve görüşlerin özeti için bkz. Sıddiki, İslam Ekonomi Düşüncesi, s. 143160, Bir Yay., 1984, İstanbul.

34 M. Rodinson, age., s.45.

35 C.C. Torrey, The Commercial-tlıeological terms in the Koran, Leiden.

36 Rodinson, age, s.30.

37 Prof. Dr. Erol Zeytinoğlu, agy, s.105. Robinson, "Riba tam olarak nedir, kesinlikle bilmiyoruz. Kur'an buyruklarının birçoğu gibi, Riba da, belki arızî durumlara değinmek için kabul edilmiş bir kuraldır. Bazen Mekkeli müşrikleri, bazen de Yahudi ve Hıristiyanları hedef almaktadır," diyor (age, s.33-34).

38 Bkz., Erol Zeytinoğlu makalesi, agy, s. 106.

39 Zeytinoğlu, agy, s. 106-109.

40 Prof. M.A. Mannan, İslam Ekonomisi/Teori ve Pratik, 4. baskı, s.224, Fikir Yay., 1980, İst.

41 age, s.225.

42 Aktaran A. Mannan, age, s.225.

43 Aktaran Mannan, age. b,8.

44 Aktaran Mannan, age, s.226

45 Aktaran Mannan, age, s.226.

46 Mannan, age.

47 Fahrül Razi, VII. s.91-92'den aktaran Dr. Abdülaziz Bayındır, "İslam'da Faiz Mefhumu ve Unsurları", ÎSAV Yay., s. 127.

48 Fethül Kadir, V. 275'ten aktaran A. Bayındır, agy, s. 129.

49 İbn Hazin El Zahiri, Mucemii Fıklı, I s.389-390'dan aktaran Bayındır agy, s. 129.

50 Bayındır, agy, s. 130.

51 Abdullah bin Abbas, faizi yasaklayan ayetin en son ayet olduğunu söylemiştir. (Bkz. Buhari, Büyu, 25) aktaran A. Bayındır, s.l 18.

52 M. Rodinson, age, s.35.

53 age, s.32.

54 Erol Zeytinoğlu, agy, s.l 10.

55 Ebu Davud, Sünen, Hadis no: 3449; İbn Mace. Sünen, Hadis no: 2263

56 Aktaran E. Zeytinoğlu, agy, s. 108.

57 Aktaran A. Bayındır, agy, s. 131-132.

58 Aktaran A. Bayındır, agy, s. 133-134

59 agy, s. 135.

60 Ali el Adevi, Haşiye Alel Haraşi, V. s.56 ve Ibn Rüşd, Mukaddimat, III, s.49-51 'den

aktaran A. Bayındır, agy, s. 135.

61 Ibn Kudame, El Muğni, Mısır, IV. s.4-7'den aktaran Bayındır, agy, s.136.

62 A. Bayındır, agy, s. 140 (El Hidaye, V.s.277; İbn Hacer, IV. s.272; Ibn Rüşd, Mukaddimat, III. s.49-51'den aktarma.

63 Bayındır, agy, s. 140.

64 Mu'cemü Fıkhi İbn Hazm, c.I. s.389'dan aktaran A. Bayındır, s. 141.

65 El Hidaye ve Fetlıü'l Kadir, V. s.299-300'den aktaran Bayındır, s.142.

66 El Hidaye..., s.300'den aktaran Bayındır, agy, s. 142.

67 İbn Rüşd, Bidayet-ül Müctehid, c.II, s.l55'den aktaran agy, s. 138.

68 İbn Rüşd Mukaddimat, C.III., s.28-29'dan aktaran Bayındır, agy, s. 139.

69 Erdoğan Aydın, İslamiyet Gerçeği-4, ikinci baskı, s.40-41.

70 Rodinson, age, s.52 (W.C.Smith, İslam in Modern History, s.236, New York, The Nevv American Library'den aktarma).

71 Rodinson, age, s.36-40

72 Ayrıca bkz. Rodinson'un Kur'an-Sünnet yorumu, age, s. 29-38.

73 Rodinson'un yaklaşık yorumu için bkz. age, s. 37-40.

74 Rodinson, age, s. 38

75 Hz. Muhammed Hadisleri'ııden aktaran E. Zeytinoğlu, agy., s. 108-110.

76 Ebu Said El Hııdri rivayetinden aktaran E. Zeytinoğlu, agy. A. Bayındır, agy., s. 132.

77 A. Bayındır, agy., s. 132.

78 Doç. Dr. Ali Şafak, "Alışverişte Vade Farkına Dair Tenkidi Görüş", İslam Hukukuna Göre Alışverişte Vade Farkı ve Kâr Haddi, s. 43, Dördüncü baskı, İlmi Neşriyat, 1990, İstanbul.

79 Ali Şafak, agy., s. 43.

80 Ibn Abidin, Redd-ul Muhtar, C.IV. s. 269'dan aktaran Hayreddin Karaman, "Alışverişte Vade Farkı", s. 36. İlmi Neşriyat. Her durumda, bu konu, İslamcılarla tartışılmalıdır.

81 Haşiyet-ul Redd-ul Muhtar, C.IV. s. 269-270.

82 Ali Şafak, agy, s. 44.

83 Hayreddin Karaman, agy, s. 37. (El Şevkani, Neylü'i Evtar, C.V., s. 176'dan aktarma)

84 Ibn Abidin, age., s. 194. Refah Partisi'nin programında Selem Senedi, övülerek öneriliyor. (F.B.)

85 Ibn Rüşd, Bidayet-ül Müctehid, C.II. s. 155.

86 El Hidaye ve Fetlıü'l Kadir, V. s. 300'deıı aktaran Bayındır, agy., s. 142.

87 age.

88 Para, Faiz ve İslam, ISAV Yay., s. 158.

89 age., 158-159; ayrıca Fahrul Ilazi, C.VIII. s. 98.

90 age., s. 157-159.'

91 Ş. El Serahsi, XII s. 113-114'ten aktaran A. Bayındır, agy., s. 134.

92 Rodinson, age., s. 54 (L. Massignon, Essai sur les Origines du Lexique Technique Musıılmane, Paris, Vriıı 1954, s. 145-158'den aktarma)

93 Dr. Ali Şeriati, İslam Ekonomisi, s. 192-195.

94 Rodinson, age., s. 52.

95 Rodinson, age, s. 149-151 (R. Brunschwing, L'Evolutioıı economiqııe sociale et cultıırelle, C.I. s. 9'dan aktarma)

96 Rodinson, age, s. 150 (R Brunschwing, L'Evolution ecoııomique sociale et culturelle, C.I. s. 35'den aktarma)

97 Dr. Hasib El Saıııarri, Mezlıepsizler (Efgani-Abduh-Reşid Rıza) Türkçeleştirenler Ali Nar-Sami Özkay, s. 174-175, Bilge Yay., 1981, İstanbul

98 Ahiri Mezamin, s. 143-145'ten aktaran Aziz Ahmed, Hindistan ve Pakistan'da Modernizm ve İslam, s. 65, Yöneliş Yay., 1990, İstanbul.

99 İslama Göre Banka ve Sigorta, Hayreddin Karaman çevirisi, Nesil Yay., s. 10-11.

100 Sıddıki, İslam Ekonomi Düşüncesi, Bir Yay., s. 107.

101 age, s. 100-101.

102 Aktaran Sıddıki, age., s. 195-196.

103 M.A. Mannaıı, İslam Ekonomisi/Teori ve Pratik, s. 431-432-455.

104 M. Ekrem Han, İslam Ekonomisinin Temel Meseleleri, s. 63. Kayıhan Yay., 1988.

105 age, s. 63

106 Ayrıca bkz., Rodinson, age, s. 85-86.

107 Rodinson, age., s. 87.

108 age, s. 52.

109 age, s. 46.

110 age, s. 52-53.

111 age, s. 54.

112 age, s. 54-55.

113 age, s. 55.

114 age, s. 56

115 age, s. 53.

116 age, s. 56.

117 age, s. 56.

118 Fas'taki İngiliz Konsolosu raporundan aktaran Rodinson age, s. 57.

119 Rodinson, age, s. 57.

120 age, s. 58.

121 Ali Mazaheri, Ortaçağda Müslümanların Yaşayışları, s.369-370. Varlık Yay.,1972.

122 Rodinson, age, s.59

123 Ali Mazaheri, age, s.371.

124 Rodinson, age, s. 151.

125 age, s.151.

126 age, s. 146.

127 age, s. 152

128 Olivier Roy, Siyasal İslâmın iflası, s. 193, Metis Yay., 1994, İstanbul

Kaynak: Faik Bulut, Tarikat Sermayesinin Yükselişiİslam Ekonomisinin Eleştirisi 2. Basım : Şubat 1997, Doruk Yayınevi, Ankara

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA İSTANBUL'DA DİLENCİLİK (BİR DİLENCİNİN ANILARI)

Mevlüt ÇELEBİ

Doç. Dr. Ege Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

GİRİŞ

İnsanlık tarihiyle yaşıt "meslek"lerden biri olan "dilencilik", yer ve zaman farkı gözetmeden her toplumda görülmektedir. Dilenciler, esas olarak, her insanda var olan "merhamet" duygusundan faydalanmaya çalışırlar. Bir yönüyle, karşıdakini kendilerine acındırmaya gayret eden dilenciler, bunu gerçekleştirmek için çoğu zaman olduklarından farklı görünürler. En çok fiziksel durumlarını sui-i istimal ederek muhtaç rolünü oynarlar.

Dilenciliğin arka planında muhtaç insanların toplumsal dayanışmayla ihtiyaçlarının giderilmesi gibi makul bir gerekçe de bulunmaktadır. Bu haliyle, gerçekten çalışamayacak ve muhtaç durumda olanların, yaşamlarını devam ettirmek için toplumsal dayanışmanın yerine getirilmesine itiraz edilmeyebilir. Ancak, bu iyi niyetli yaklaşımda bile, yanılma payı hiç de azımsanamayacak derecededir. Çünkü, dilenenlerin büyük çoğunluğu için dilenmek, muhtaç olmak ile, bunu meslek haline getirip kolay yoldan hayatı devam ettirmek arasında ince bir çizgiyi ifade eder hale gelmiştir.

A. Anılar Hakkında Bilgi

Ele alacağımız dilencinin anıları, Sedat Simavi'nin sahibi olduğu, müdürlüğünü Ahmet Cemal'in yaptığı haftalık Arkadaş dergisinde 4 sayı halinde yayınlanmıştır. ["Bir Dilencinin Hâtıraları", Arkadaş, No:14 (26 Eylül 1928)-17 (17 Teşrin-i evvel 1928).] Bir gazeteci, uzun zamandır tanıdığı birinin, daha önceleri dilencilik yaptığını öğrenir. Bunun üzerine, dilencinin anılarını dinleyerek, onun ağzından aktarır.

Anıları kaleme alan gazetecinin ve dilencinin kimliği hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Anılarda bilhassa dilencilik mesleğinin inceliklerine yer verildiği görülür. Ne var ki, anıların hangi döneme ait olduğu konusunda her hangi bir bilgiye ve ipucuna da rastlanmamaktadır.

B. Anılar

"Bazen ne iyi tesadüfler vardır. İnsanın gökte aradığı yerde ayağına takılıverir. İşte böyle bir tesadüf beni işten çekilmiş eski bir dilenci ile tanıştırdı. Onunla hayli zamandır ahbaptım. Vaktiyle dilenci olduğuna bin bir şahit isterdi. Gayet çelebi, zarif bir adamdı. Ahbaplığımız ilerledikçe onun emniyetini, teveccühünü kazanıyordum. Şimdi itiraf edeyim bu emniyet ve teveccühü kazanmak için bütün kuvvetimi sarf etmiştim. Sebebini anlatayım:

Hemen her gün benim çıktığım kahveye geliyor, nargilesini, kahvesini ısmarlıyor, dereden tepeden konuşuyordu. Üstü başı temiz, hali vakti yerinde bir adama benziyordu. Evvela bir mütekait sanmıştım. Laf arası memuriyette bulunup bulunmadığını sormuştum. Menfi cevap aldım. İrat sahibi de olabilirdi. Lâkin bütün bu tahminlerim kati değildi. Onun hakiki

hüviyetini anlamak benim için artık bir gâye olmuştu.

Bir gün onunla konuşurken kahveye ihtiyar bir dilenci girmişti. Bizim masaya yaklaşınca arkadaşa dikkatli dikkatli baktı. O güne kadar bir dilenciye on para verdiğini görmemiştim. Eşref saati mi geldi nedir? Dilenciye beş guruş sadaka verdi.

Biri verir öteki alırken göz göze idiler. Ben bu bakışlarda bir anlaşış, tanışış sezmiştim. Dilenci gittikten sonra, arkadaşın dalgın dalgın düşünmeye başladığını gördüm.

Çok geçmedi, kalktı kahveden çıktı. Bana da merak olmuştu. Arkasından takip ettim. Köşeyi döner dönmez bir az evvel kahveye gelen dilenciye yaklaşıp konuşmaz mı? Bu mülakat bana esrarengiz görünmüştü. Arkadaşa açık açık sordum. Bana hatıralarını anlattı, yalnız isim söylemeyeceğimi vaat ettiğim için müstear nâmeler kullanacağım."

-1-

"12 yaşındayken babam ölmüştü, annem de hastalıklıydı. Mektebe gidemedim. Zaten tembeldim, çalışmak istemiyordum. Konu komşu halimize acıdılar, beni bir demircinin yanına çıraklığa koydular. İş zordu, koca körüğü körüklemekten göz açmaya vakit bulamıyordum. Aldığım gündelik, yaşıma göre fena değildi ama durmadan dinlenmeden çalışmak gözümü yıldırmıştı. Annem de ölünce işi gücü bıraktım. Cebimdeki para ile iki üç gün yaşadım. Dördüncü gün açlıktan kıvranıyordum. Eski ustamın yanına gittim, başka çırak aldığı için beni kovdu. Nereye gittimse hep 'çalış' dediler. Yine bir akşam iş aramaktan dönüyordum, yorgunluktan kaldırıma çökmüşüm. Boynu bükük oturuyordum. Birden bire önüme bir guruş düştüğünü gördüm... Başımı kaldırdım, parayı atan adam sakin sakin gidiyordu.

Bu havadan gelen guruş beni bu yola sevk etmişti. Öyle ya, sessiz sedasız otururken para gelirse, el açmak biraz da ağlar gibi yalvaracak olursan, guruşlar yağmur gibi yağacaktı. Yürümeden, yorulmadan para kazanmak az keyif mi? Artık ben, tam işimi bulmuştum. Gelenlere geçenlere bakıyor, ağlamaklı bir sesle yalvarıyordum, elimi açıyordum. O akşam yatsı ezanına kadar, oturduğum yerde elli guruştan fazla para kazanmıştım. O gece mükemmel karnımı doyurdum, ertesi sabah, aynı yere çöktüm. Çok geçmedi. Yanıma ihtiyar bir dilenci geldi:

- Niye oturuyorsun burada? Dedi.

- Sana ne? Dileniyorum.

- Hadi kalk git... Burası benim yerim...

- Para ile mi satın aldın? Neden senin yerin oluyormuş? İhtiyar çok kurnaz ve tecrübeli bir şeymiş! Benimle kavgayı kesti.

- Kimsin? Nesin? Nerelisin? Dedi, ahiret sualleri sormaya başladı.

Benim 'zanaat'tan olmadığımı, işe henüz girmiş olduğumu anlayınca:

- Bu 'zanaat' sandığın kadar kolay değildir. Sen, gözü açık bir çocuğa benziyorsun, dedi.

Bana uzun uzun nasihatler verdi.

- Haydi seni eve götüreyim. Biraz kıyafetine çeki düzen vereyim. Benimle çalışırsan daha fazla kâr edersin.

Ve her dilencinin iskele gedikleri gibi gedikli yerleri olduğunu, ***'zanaat raconu'***nda buna dikkat edilmesi lazım geldiğini öğretti.

Onun evini, ya bir yangın yeri, yahut yıkık bir teneke kulübe sanıyordum. Bir hayli yürüdük, yürüdük.

Şu var ki, yan yana yürümüyorduk. Ben onu arkadan takip ediyordum. O yürürken ağlayarak sızlayarak el açıp dileniyordu. Bir şeyine dikkat ettim. Herkesten para istiyordu, hatta üstü başı yırtık pırtık dilenciden farkı olmayanlardan bile para istiyordu. Yolun yarısında dayanamadım sordum. O başını salladı:

– Bu 'zanaat' bunun üzerine kurulmuştur. İşte kim olursa olsun iste! Nerede olursan ol iste!.. Kovul, yine iste!.. Sövsünler, dövsünler yine iste!!

Böylece 'zanaat'ın 'elifini öğrenmiş oldum...”

-2-

“İhtiyar önde, ben arkada tekrar yürümeye koyulmuştuk. İhtiyar dar bir sokağın köşe başında durdu:

– Şimdi ben bir evin önünde duracağım... Sen içeri girersin. Orada sana yapacağın şeyi anlatırlar.

Ve hakikaten gitti, harap, çatısı çökük bir kara tahtalı, evin önünde durdu. Kapıyı çaldı. Ne yapacak diye bakıyordum. Kapı açılmıştı, o elini açmış dileniyordu. Ben de yaklaştım. O dişleri arasından:

– Bakınma, dedi. Gir içeri...Ben kapıdan girerken, bir çocuk elinde bir kap yemek uzatıyordu. İhtiyar:

– Allah razı olsun... Veren eliniz dert görmesin diyormuş gibi gözleriyle beni işaret ederek, aynı dilenme ahenginde de söyleniyordu.

– Bu çocuğu alın... Yüzünü gözünü kirletin... Esvaplarını da değişin... Arka kapıdan çıksın... Caddede beni bulsun!

Beni alt katta ufak bir odaya almışlardı. Taşlığın ve odanın karanlığından evdekilerin nasıl insanlar olduğunu görememiştim. Fakat gözlerim açılınca biri ihtiyar, biri orta yaşlı iki kadın, işini bilir bir tavırla beni aralarına aldılar ve:

– Kimsin, nesin? gibi suallerle vakit geçirmeden ihtiyar dilencinin emirlerini yapmaya başladılar. Çenemin, burnumun kenarlarına kalaycı çamuru sürdüler. Cıvık merhemlerle yüzümü, gözümü öyle sıvadılar, o hale getirdiler ki, ben bile aynada kendimi tanıyamıyordum. Bu iş bittikten sonra ihtiyar kadın, kirli, yırtık pırtık bir gömlekle, gömlekten daha kirli, daha yırtık bir ceketle pantolon verdi:

– Haydi bunları değiş, dedi. Orta yaşlı kadınla birlikte odadan çıktı. Buranın bir tezgah olduğunu anlıyordum. Hani oyuncular şanoya çıkarken yüzlerini, gözlerini boyarlar ya, biz dilenciler de onlara benziyorduk.

Yırtık pırtık esvapları sırtıma geçirdim. Benim eski esvaplar bunun yanında bayramlık urbalar gibi kalırdı.

Ayaklarıma giymek için bir çift kundura artığı verdiler ve ayağımın birini kirli bezlerle

sardılar, ihtiyar kadın:

– Yürürken topallayacaksın anladın mı? Dedi.

Onu ben bezler sarılırken anlamıştım. Kolumun birini de sarıp bir bezle boynuma astılar. Hazırlık bitince beni evin bir arsaya açılan arka kapısından çıkardılar:

– Haydi, efendi seni caddede bekliyor, dediler.

'Efendi!' İhtiyar dilenci olacaktı. Hakikaten onu caddede kaldırıma oturmuş, dileniyor buldum. Beni görür görmez tepeden tırnağa kadar süzdü; burun kıvırıyordu:

– Baştan savma olmuş... Daha çeki düzen verebilirlerdi... Hem sen, iyi topallayamıyorsun! Topallayan adam acıdan yüzünü buruşturur. Senin bir kahkahan eksik! Biraz dişini sık gözlerinden yaş gelsin... Sonradan neden sol kolunu bağladın?

– Ben bağlamadım, evden bağladılar.

– Sağ kolunu bağlayacaklardı. Sağ kolu sağlam olan adam çalışabilir. Tetkikini, tenkidini bitirmişti.

– Haydi, yola, dedi. Sen sol koluma gir, beraber yürüyeceğiz. Lokantaların, tatlıcı dükkanlarının önünde, ağzından salyalar akarak duracak, çok acıkmışsın, canın çeki liyormuş gibi bakacaksın.

Gittikçe 'zanaat'ın güçlüğünü ve ehemmiyetini anlıyorum. Herkes sanır ki, elini aç dilen! Zahmetsizce para cebine girer. Yağma yok. Yolu yol ile, ormanı balta ile demişler, büyükler sözüdür.

İhtiyarın koluna girmiştim. Dileniyorduk. Görünüşte ben, onu çekip götürüyordum, halbuki asıl yürüten, idare eden o idi. Her lokantanın, her dükkanın önünde durmuyordu. Ben, kendi kendiliğimden duracak olsam, koluyla kolumu sıkıyor:

– Buradan hızlı geçelim. Bu dükkânın sahibi aksi bir heriftir. Dövmeye, polis çağırmaya kalkar.

Yahut da:

– Hiç etrafa bakma, garsonlar içeri sokmazlar. Bize oradan ekmek yok, diyordu.

O gün, akşam, ortalık kararıncaya kadar dilenmiştik. Halimize acıyan merhametli

adamlar, parayı kâh onun avucuna, kâh benim avucuma atıyorlardı. İhtiyar, benim avucumdakini bırakmıyor, hemen alıp ceketinin iç cebine sokuyordu. Şöyle tahminime göre, o günkü hasılat yüz guruştan fazla idi. Ama gümüş para yüz guruş!

Fena kâr mı sanki? Yollar tenhalaşınca ihtiyar:

– Eve dönelim, dedi.

Ben, esvap değiştirdiğim eve gideceğiz, ben orasını da ihtiyarın evi sanıyordum. Hakikaten o eve arka kapıdan girdik. İhtiyar, kapıyı işaret verir gibi tıkırdatarak çaldı.

Kapıyı açan kadınlar, bizi hürmetle karşıladılar. İhtiyarın, birden tavrı değişti. Sert bir sesle emretti:

– Çocuğun yüzünü, gözünü yıkayın. Vücuduna göre bir kat temiz esvap verin. Sonra

yarın da, bugün yaptığınız münasebetsizlikleri yapmayın. Sağ kolunu bağlayın. Zerdeçal ile yüzünü sarartın...

Kadınların cevabını beklemeden yukarı kata çıkmıştı. Ben, yeni, temiz esvapları, az yeni kunduraları giyinmiş, babam sağken bayram günleri giyindiğim halde idim. Bir saat sonra, merdivenden aşağı, açık renk pardösülü, eli bastonlu, tertemiz beyaz sakallı bir bey iniyordu. Evet, bu temiz, kelli felli bey, bizim ihtiyar dilenci idi. Gözlerimdeki hayrete ehemmiyet vermeden:

– Haydi gidelim, dedi.

İki kadın onun elini ayrı ayrı öptüler. Ben de onların ellerini öptüm. Sokağa çıktık. Acaba gezmeye mi gidiyorduk? Bir şey sormaya cesaret edemiyordum. İhtiyar, bastonuna dayanarak, dik dik yürüyordu. Sokakta rast geldiğimiz bir bey ona yerden bir selam vererek:

– Akşam-ı şerifler hayır olsun hacı bey!

– Eyvallah Sıdkı Bey!

Hayretimden bağırmamak için dişlerimi sıkıyordum. Böylece sağa sola selam sarkıtarak yürüdükten sonra kasaba, zerzevatçıya, manava uğradık. Aldığımız nevaleleri hamala yükledik.

Bakalım nereye gidiyorduk?

Hiç tanımadığım sokaklardan geçtik. Nihayet ihtiyar, üç katlı, beyaz boyalı konak yavrusu bir evin önünde durdu. Cebinden çıkardığı anahtarla kapıyı açtı. İçeriye seslendi:

– Şaziye, kızım, getir, hamal küfesini boşaltsın!

Demek dilencinin asıl evine gelmiştik!”

-3-

“Hamal, küfesini boşaltırken, kapıda bir gölge daha peyda olmuştu. Bizim ihtiyar, eliyle onu çağırdı ve beni göstererek:

– Hasan, dedi. Bu senin odanda yatacak, seninle beraber yemek yiyecek. Anlaşıldı mı?

Hasan, boyu cüce denilecek kadar kısa bir köse idi. Başını salladı:

– Anladım efendi.

Bana gözüyle işaret etti:

– Buyur peşimden...

Ben, eve gireceğiz sanırken bu yeni vaziyet karşısında şaşırmıştım. Kös kös Hasan'ı takip ettim. Hasan, eve bitişik, tek katlı bir dairenin basık kapısını anahtarla açtı, beraber içeri girdik.

Burası, ahırdan bozma bir oda idi. Hasan, bana, vazifelerimi öğretti. Bütün işleri nöbetleşe yapacaktık. Hasan, fena adama benzemiyordu, bilhassa efendisine çok sadıktı.

Bana:

– Ağzını sıkı tut, diyordu. Sen açıkgöz bir çocuksun. Efendiyi ne kadar hoşnut edersen, hakkında o kadar hayırlı olur. Efendi ile işe çıktığın zaman dalga geçme, öğren. Efendi,

vaktiyle beni de yetiştirmişti ama şimdi kalp illetine tutulduğum için yol yürüyemiyorum. Evin işlerine bakıyorum. Ben, ne öğrendimse ondan öğrendim. Uzun etme, talihliymişsin, efendiye tesadüf etmeseydin, sürünürdün. Şimdi kılığını kıyafetini düzdün, bey gibisin. Ben de çalışıyorum dedimse, büsbütün değil, bazı mühim günlerde efendi, beni de yedeğe alır. Yedek ne demek onu da öğrenince anlarsın. Sen yalnız evdekilere de bir şey çaktırma, onlar bilmezler.

Dayanamadım, sordum:

- Peki, evdekiler merak etmezler mi? Efendi sabahleyin çıkıyor, akşam geç vakit geliyor. Nerdedir, ne iş yapıyor? diye sormaz, araştırmazlar mı?

Köse Hasan, sinsi sinsi güldü:

- Karısı, kızı, oğlu, onu irat sahibi diye bilirler. O, her gün iratlarının işleriyle uğraşır. Öyle ya, bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur. İratlar tamir istemez mi? Kimisini yeni baştan tamir edersin, kimini boyatırsın! Aylık toplamayacak mısın? Her kiracı günü gününe veriri mi? Hepsinin ayrı ayrı peşinden koşmalı, uğraşmalısın. Hani yalan da değil, efendinin dükkanları, hanları vardır. Ay başlarında kendi gider, paraları toplar.

Köse Hasan'ın tavsiye ve nasihatlerini o gece bir hayli dinlemiştim. Sabahleyin erkenden beni uyandırdı:

- Haydi kalk, hazırlan. Efendi şimdi çağırır.

Ben, hemen giyinmiştim, çok geçmedi, efendi çağırdı, beraber sokağa çıktık. Tabii öteki eve gidip esvaplarımızı değiştirdik ve dilenmeye başladık.

Günler geçiyor, efendi ile ben, aynı intizam ile çalışıyorduk. Bir gün ihtiyar:

- Yarın dedi, evde oturacaksın. Köse Hasan'ın sözlerini hatırladım, irat toplamaya gidiyordu. Böyle böyle sanatın hususiyetlerini, sanatın inceliklerini anlıyor, kavrıyordum. Fakat elime para geçmemesi canımı sıkıyordu. Para isteyecek oldum, suratını astı.

- Aç mısın? Çıplak mısın? Yoksa açıkta mısın? Parayı ne yapacaksın? Cebinde para olursa, sigaraya, rakıya alışırsın. Daha zamanı değil. Para falan düşüneceğine, gözünü aç da zanaatı öğren...

Öğrenmesine, hakikaten çok şeyler öğrenmiştim. Cuma günleri mesirelere gidiyorduk. Oralarda çalgı çalan, gülen, oynayan, eğlenen insanların başına dikildik mi, def-i bela için mutlaka bir sadaka verirler. Fakat bir mesirede, biteviye dilenmeye de gelmez. Oradakileri kızdırdık mı, adamı sopayla kovarlar.

Vesaire, vesaire.

Şimdi yine bizim ihtiyara gelelim.

İhtiyar para vermemekte ısrar ediyor, ben de inadına istiyordum.

Bir gün, işten dönmüştük, ihtiyar, esvabını değiştirmek için yukarıya çıkmıştı. Ben kılığımı değişmedim, ihtiyarın aşağı inmesini bekliyordum. O, temizlenip inmişti, beni hâlâ dilenci kılığında görünce bağırdı:

- Bu ne kepazelik?

Fazla söylemesine vakit bırakmadım, boynumu bükerek, elimi açtım:

- Allah rızası için bir sadaka...Veren ellerin dert görmesin...

İhtiyar, benim oyunumu anlamıştı. Bir kahkaha kopardı, cebinden on guruş çıkardı:

- Hak ettin köftehor, al bakalım, dedi. Ve ihtiyardan alıp alacağım para da bu oldu.

Eğer Köse Hasan da olmasa, büsbütün sıkılacak, çatlayacaktım. Köse Hasan, hikâyeler, masallar anlatıyor, insanın gamını dağıtıyordu. Fakat nihayet bu da usanç vermeye başladı. Ben, tembelliğimden dilenciliğe heves ettim. Halbuki ihtiyar, beni dolap beygiri gibi çalıştırıyor ve benim yüzümden avuç dolusu para kazanıyordu.

Ben, o kadar çalıştığım, yorulduğum halde meteliksizlikten imanım gevriyordu. Sokakta, canım bir şey istiyor, alamıyordum. İhtiyara, son olarak söylemeye karar verdim, cevabı dayattım, hiç oralı olmadı.

Ben, ertesi gün, sokağa çıktığımız zaman üzerimdeki temiz elbiselerle onun dalgınlığından istifade ederek kirişi kırdım, çala taban kaçmaya başladım. Acaba beni takip ediyor muydu? Diye, döndüm, baktım. Vakar ve azimetle yürüyordu, doğrusu şaşırmıştım. Fakat köşeyi döner dönmez, ayağıma bir çelme takıldı ve ben yüzükoyun yere kapandım.

Çelmeyi vuran kimmiş biliyor musunuz? Köse Hasan! İhtiyarın kayıtsızlığı bundanmış. Yanımıza yaklaşınca:

- Dünkü sözlerinden böyle bir halt karıştıracağını aklım kesmişti, dedi. Hasan'ı önden böyle çıkardım.

Eliyle omzuma vurdu:

- Aferin, ben de senden bunu bekliyordum.

Alık alık suratına baktım. Ben azar bekliyordum, o iltifat ediyordu:

- Hakkını istemeyen ya budaladır yahut beceriksizdir. İkisini de sevmem. İşte böyle olmalı. Artık merak etme, sana cep harçlığı vereceğim."

-4-

"Bizim dilenci akıllı, tecrübeli bir dilenci idi ama eli çok sıkı idi. Verdiği üç beş guruş bana az geliyordu. Eh, sanatı da öğrenmiştim. İhtiyara açık açık söyledim. Kendi başıma çalışmaya kati karar verdiğimi anlattım. O, yerini yurdunu yani benim gördüklerimi kimseye söylememek şartıyla razı oldu. Böylece ayrıldık.

Ara sıra, ona rast geliyordum, dosttuk, ahbaptık. Tatlı tatlı konuşuyorduk. Bir gün tesadüfümüzde bana:

- Sen zanaatı daha iyi öğrenememişsin, dedi.

- Neden diye sordum.

- Görüyorum, sen hemen hemen hep aynı semtlerde dolaşıyorsun, böyle olmaz.

- Peki, ne yapmalı?

- Her semtin bir günü, saati vardır. Sonra günü olan yerler vardır. Bunların hepsini ayrı ayrı bilmeli, unutmamalı, birer birer gezip tanımalı, kısmet denemeli. Hep aynı semtte

dolaşırsan, oranın ahalisi seni tanır, gözleri alışır, acımamaya başlarlar. Çoluk çocuk da peşine musallat olur, deli yerine koyar. Kendine acındıracak yerde güldürürsün. Sonra evlerde sinirli kadınlar da, her gün aynı dilencinin geçmesi, aynı sesi duymak sinirlerine dokunur. Seni aşçı ile uşakla mahalleden kovdururlar.

Ben, elem çekmeden dinliyordum. İhtiyar haklıydı. Son günlerde hasılat fena düşmüştü. Demek sebebi varmış! İhtiyar, kolumdan dürtü:

- Bugün nereye gidiyorsun?

- Bilmem ki düşünüyorum.

- Bugün Balıklı panayırı var. Buralarda durulur mu? Yollan panayır yerine. Bugün orada kısmet denemenin civcivli zamanıdır. Hıristiyanların mezar günleri vardır. Ama Rum'un günü başka, Ermeni'nin günü başka, Katolik'in günü de başkadır. O günleri hesaplayacak, oraya gideceksin. Ama dikkat et, mezarlığın civarında Hıristiyanlar çok oturursa hiç zahmete girme. Onlar, Müslüman dilenciye çokluk para vermezler. **Ermenice, Rumca dilenmeyi öğrenirsen o vakit işin aynadır.** Kadıköy'de Uzun Çayır'ı bilir misin? Orada mezar günleri iyi olur. Dilene dilene vapura binersin, dilene dilene mezarlığa gider, dilene dilene dönersin.

Bunu öğrendikten sonra, işi temelinden kavramış oluyordum. Şişman tek göz bir Rum karısı vardı, vakit vakit mezarlık taraflarında tesadüf ediyordum. Karı bana aşık olmaz mı? Ama parası da varmış. Ondan da Rumcayı öğrendim. Feriköy, Tatavla taraflarında para kırıyordum.

İhtiyar Rum kadının öğrettikleri mühim şeylerdi. Ben de dilene dilene kendi kendime çok şeyler öğrendim. Cuma günleri Sirkeci taraflarında gezmezdim. Çünkü kahveler tenhadır. Cuma günleri seyir yerlerine gidilir. Çok kalabalık caddelerde de iş yoktur.

Dilencilik, çok karışık iştir. Gözünü açmadın mı adamın başı nara yanar. Sokakta yürürken, otururken, daima gözlerini açıp etrafını kollamalı, gözetlemelidir. Sanatında usta olmuş bir dilenci sokakları koklaya koklaya geçer. Öd ağacı falan gibi kokular, cenaze kokuları. Bu fırsat kaçırılır mı hiç? Bekçi kazan getiriyor, yahut ölü yıkayıcı lif taşıyor. Artık o sokakta demir atmalı. Bayram yerlerinde de iş olur. Yalnız satıcılara pek yaklaşmaya gelmez. Kazançlarına mâni olurlar diye, dilencileri kovarlar.

Dilenci eğer korkak, utangaç, sessiz, miskin olursa felakettir, artık onun sonu gelmez. Ama korkak, utangaç, sessiz, mendeburmuş gibi görünmeli, icabında kendini göstermelidir. Mesela, birine el açıp para istersen evvela aldırış etmez, tabii tekrar istersen bu sefer, para istediğin adam içerler, kaşlarını çatar:

- Defol, diye bağırır.

Usta dilenci de yine:

- Allah rızası için bir sadaka istedik. Ne bağırıyorsun? Cebinden zorla para alan yok ya! Biz de böyle değildik. Düşmez kalkmaz bir Allah. Allah elden avuçtan düşürüp namerde el açtırmasın...

Cevabı gördünüz mü? Fakat bunu söylerken orada dikilip durmak tehlikelidir. Herif kızar, yerinden kalkar bir baston falan atar. İyisi mi hemen caddeyi tutmalı...

Herkesten de aynı şekilde para istenmez, bir ihtiyara:

- Allah gençliğini bağışlasın! Denirse, kızar. Onlara:

- Allah başka elem, keder vermesin. Allah tuttuğunu kolay etsin. Ölmüşlerine rahmet. Allah tatlı canını kazadan, beladan korusun... Evlatlarını bağışlasın, denilecek olursa, tesiri görülür.

Yan yana giden bir genç erkekle bir genç kadına söylenecek söz başkadır:

- Allah sevgilini bağışlasın... Birini bin etsin. İlâh.

Torunu elinden tutmuş giden ihtiyarlara; hep çocuğa ait sözler söylenirse, kesenin ağzını açarlar.

İş, adamını bulmak ve ona göre dilenmek lazımdır. Bazı merhametli adamlar vardır, ara sıra onlara görünmelidir. Hiç boş döndürmezler. Fakat itibarı taşırtmak da iyi değildir. Çünkü kızarlar postayı keserler. Öyle ahmak dilenciler görmüşümdür ki kendilerine acındırmak için sümüklerini, salyalarını akıtarak, pis mundar bir halde gezerler. Halbuki böylelerinden halk tiksinir, para vermemekten maada kovar. Kahvehanelere sokmazlar, gittikleri yerlerden kovulurlar.

İşte dilenciliğin esrarını anlattım. Fakat benim anlattıklarım, tekmil esrarıdır diyemem. Ben işten çekileli belki daha çok, başka numaralar da icat olunmuştur. En çok para getiren kısım "fukarayi sâbirin"den imiş gibi gösterebilmektir. Ama bu, güç olduğu için çokluk tesadüf olunmaz."

C. Değerlendirme ve Sonuç

Metnini verdiğimiz anıların dilencilik bakımından dikkat değer yönleri olduğu görülmektedir. Dilencilik tekniğinde bir takım değişiklikler meydan gelmiş olsa da, özü itibarıyla insanların acıma duygusunu sömürmeye dayanmaktadır. Genelleme yapmaktan kaçınmakla birlikte, örneklerine günümüz yazılı ve görsel basında rastladığımız, dilencilerin bu işi meslek olarak yaptıkları, anıların da göze çarpan yönlerinden biridir. Sadece kolay yoldan para kazanmayı sağlayan bir "zanaat" olmayı aşıp, servet sahibi olmanın en kolay yolu olarak dilencilik yapılmaktadır.

Maksat kolay yoldan ve mümkün olduğu kadar çok para kazanmak olunca, her yol mübah olarak görülüyor. Din, ırk ve milliyet ayırımı gözetmeksizin ve hatta dinsen öğelerden bile faydalanmak normal kabul edilmiştir. Kılık kıyafet ve fiziksel durumda meydan getirilecek değişikliklerle, kendilerine acındırmaya önem veren dilenciler, kimden neyi, ne kadar ve nasıl isteyeceklerini zamanla öğreniyorlar. Ele aldığımız anılarda da gördüğümüz gibi, dilencilikte de usta-çırak ilişkisi, mesleğin öğrenilmesinde en önemli eğitim aracı olarak uygulanmıştır.

Dilenmeyi, insanların duygularını sömürmenin en yüzsüz yolu olarak görenlerin, toplumsal dokuya ciddi zarar verdikleri bir gerçektir. Namuslu insanların zor şartlarda

hayat mücadelesi vermesi ile dilenerek kolay yoldan para kazanıp zengin olmak ayırımında İkincisinin, giderek tercih edilir hale gelmesi acıdır. Dolayısıyla dilenciliğin, sadece bugün değil geçmişte de zengin olma yolu olarak görüldüğü, anıların işaret ettiği gerçeklerden biridir.

Belirttiğimiz gibi, incelediğimiz anılarla bugünkü dilenme biçimi arasında bir takım değişikliklerin meydana gelmiş olması doğaldır. Fakat, dilenmenin sanıldığı kadar kolay ve basit olmadığı, kendine özgü birtakım usullerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bunu yaparken bir dilencinin başarılı olmasının temel yolu, rolünü, inandırıcı ve gerçekçi oynamasına bağlıdır.

İyi niyetli bir yaklaşımla, insanların dilenmeye ihtiyaç duymadan çalışıp yaşamlarını devam ettirecekleri bir işlerinin olması idealdir. Ne var ki, insanlık zenginleşse, iş imkanları giderek daha da artsa da, dilenmenin, gelecekte de zengin toplumlar dahil olmak üzere, her yerde ve toplumda görülmeye devam edeceğini söylemek abartma olmayacaktır. Sh: 159-169

Kaynak: BİR KENT SORUNU: DİLENCİLİK 18-19 EKİM 2008 Sempozyum Bildirileri, Yayına Hazırlayan: Dr. Suvat PARİN, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Daire Başkanlığı, İstanbul

BİR YAZARIN İNANCI- JOYCE CAROL OATES

JOYCE CAROL OATES, 1938 doğumlu Amerikalı yazar. New York'un kırsal, çalışan sınıfından gelmektedir. İlk kitabı 1963 yılında yayımlanan Oates, günümüze dek elliden fazla roman, bir o kadar da kısa öykü, şiir ve deneme yayımlamıştır. Them adlı romanıyla Ulusal Kitap Ödülü'ne değer görülen Oates, üç romanıyla da Pulitzer Ödülü'ne aday gösterilmiştir. **"Rosamond Smith"** ve **"Lauren Kelly"** takma adlarıyla da yazmış olan Oates, 1978 yılından bu yana Princeton Üniversitesi'nde yaratıcı yazarlık dersleri vermektedir.

YAZMAK NASIL ÖĞRENİLİR?

Bir yazarın yazarlık deneyimini öğrenmek, oluşan yazarlık durumunun hangi süreçlerden geçtiğine tanık olmak istiyorsanız; Joyce Carol Oates'ın, elinizde tuttuğunuz, Bir Yazarın İnancı kitabı, sizi, bu anlamda benzersiz yolculuklara çıkaracaktır.

İster yazan biri olun, ister bunun sancılarını çekin, isterseniz içinizde bir heves olarak yazma duygusunu taşıyın; Oates, sizi bir noktada buluşturacaktır: Yazmak nasıl öğrenilir, yazar nasıl olunur; yazmak için neler gerekir.

Oates, yazma süreci ve yazar olma durumundan söz eder. Bizi o noktaya getirenin okuma uğraşımız olduğunun da altını çizer sıklıkla.

Onun dile getirdiklerinde yazma eyleminin hem zanaat yanını hem de yaratıcılık isteyen boyutlarını görürüz.

Burada bir araya getirilen denemeleri "içtenlikli itiraf" olarak değil; bir yazarın -gerçekten-yazıya / yazma ve okuma eylemine duyduğu inancın yansımaları olarak almak gerekir.

Yazmanın da, inanmadan gerçekleştirilemeyeceğini anlatmaktadır, Oates.

Buna inanmak, biriktirerek oluşan bir duygu / düşünce iklimi gerektirir.

Başlangıç noktasında ise okumak vardır kuşkusuz.

Okumayı bir tutkuya, giderek de bir uğraşa dönüştürebilirsek eğer; hayatla aramızdaki örtüyü de kaldırmış oluruz.

Bakan değil, gören bir gözle yol almanın taşıdıkları bilincimizde, belleğimizde yerler açar, gözenekler oluşturur... Öyle ki; zamanla bunların her biri yazmak / anlatmak için bir neden olabilir yazıya soyunan birine.

Oates, işte bu yolculuğunun duraklarından geçirir bizleri.

Bir dile bağlanarak oluşturduğu ses'in nasıl geliştiğini, hangi aşamalarda içerlek bir anlam kazandığını gösterir bizlere.

Bir yazarın dönüp kendi okuma yolculuğunun ilk izlerine dönmesi, oradan taşıdıklarıyla yazma belleğinin nasıl / ne yönde oluştuğunu göstermesi önemlidir.

Bunu; yazma sanatının, usta-çırak ilişkisiyle biçimlene geleceği yeri görmek / göstermek açısından önemsiyorum.

Oates, bir yandan yaşam serüveninin bu duraklarından geçerken / geçirirken bizleri; aslında,

hep yineleye-geldiğimiz; "bu işin yüzde onunun yetenek, yüzde doksanının çalışmak gerektirdiği" düşüncesinin ne denli doğru olduğunu imler. Bir de şunu demeye getirir: Önce yazmayı öğreneceksiniz, ama sürekli okuyarak. Sonra bunun zanaat yanının öğrenilip benimsenmesi gerekir. Yaratıcılığınız işte o süreçte ortaya çıkıp anlam kazanacaktır.

Yazmanın bir yarış olmadığından söz ederken de; okumayı hep öne almak gerektiğinin altını çizer.

Okumak istediğinizi okuyun, ama sevdiğiniz bir yazar sizi kendine çekiyorsa; tutup bütün yapıtlarını okuyun, der.

Çünkü, oradan bir ses yakalanabileceğinin bilincindedir; bunu hatırlatır bize.

"Yüreğinizi yazıya dökün" demesinin anlamını; ***"Kendi zamanınız için yazın, kendi zamanınıza bakın"*** düşüncesiyle tümler.

Yazmak, hatırlamaktır düşüncesine bağlananlardandır, Oates da.

"Yalnız geçmişe bakılarak yaratılabilir," derken de; yazarın yönünü / ibresini de hatırlatır biraz.

Kuşkusuz yazmak bir süreçtir. Yazarın oradaki yeri / konumu bunu bir iş / uğraş, sürekliliği olan bir eylem gibi görmesini kaçınılmaz kılar.

İnanç düşüncesini vareden de bu duygu biçimidir.

Siz buna adanmak da diyebilirsiniz.

Unutmayalım ki; her iyi yazarın / yapıtın arkasında adanmış bir hayat vardır.

Joyce Carol Oates; bize okur ve yazar olarak, özcesi şunları söylemektedir:

- **Yazmak, evet, bir süreçtir.**
- **Özel bir dünya gerektirir.**
- **Hayal gücü, çocukluk okumaları yazı belleğini oluşturur.**
- **Karşı dünyalara bakarak yazmanın anlamını bulabiliriz.**
- **Yazmak, bilinç durumları gerektirir.**
- **Yazarlık içgüdülerini okuyarak / yaşayarak edinebiliriz.**
- **Dil görseldir, unutmayalım; yazar ise sözcük virtüözüdür.**
- **Kendini adama kaçınılmazdır.**
- **Metafor güdüsünü geliştirmek için algıları açık tatmak gerekir.**
- **"Kurmaca düzyazı bir zanaattır ve zanaat öğrenilmelidir; rastlantı sonucu ya da bilerek, isteyerek."**
- **Bir başka yazarı önünüzde duran bir MODEL olarak düşünün.**
- **Klasik yazarları / büyük yazarları keşfedin.**
- **Bir yazardan başka bir yazara gitmeyi öğrenin.**
- **Çapraz okumalar öğretir.**

- **Yazarları ve yapıtları serinkanlılıkla / dikkatle inceleyin.**
- **Unutmayın; çözümlemek öğreticidir.**

Evet; daha çoğuna yüzünüzü dönmek, bir yazarın inancıyla yolculuğa çıkmak için; kendinize özel bir zaman, özel bir mekân yaratıp Oates'ın sözleriyle baş başa kalabilirsiniz sevgili okur.

İyi okumalar.

Feridun Andaç
Haziran 2009

Sh: 11-14

ÖNSÖZ

Yazmak, sanatlar içinde yalnızlığı en çok sevendir. "Hayali" "metaforik" bir karşı dünya yaratmak için dünyadan elini eteğini çekme eylemi o kadar tuhaf ki, anlamayı zorlaştırıyor: Neden yazıyoruz? Neden okuyoruz? Metafor için olası güdü ne olabilir? Neden bazılarımız, yazarlar ve okurlar, bu "karşı dünya"yı içinde yaşayabileceğimiz ve bazen de gerçek dünyayı dışta bırakarak varlığını sürdüren bir kültür olarak anlamlandırıyoruz? Bunlar, yaşamımın büyük bir bölümünde üzerine enine boyuna kafa yorduğum sorular ama kesin, bütünüyle ikna edici bir yanıta hiçbir zaman ulaşamadım. Herhalde, Sigmund Freud'un son zamanlarda yazdığı melankolik denemesi, ***Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları'***ndaki sözlerinin doğruluğunu teslim etmek yeterli olacaktır: **"Güzellik ne apaçık bir yarar sağlar ne de belirgin bir kültürel gereksinmedir. Yine de uygarlık, güzellik olmadan yapamaz."**

Yıllar içinde yazılmış olan denemelerimin her biri, yazmanın farklı bir yönünü benim açımdan ortaya koyuyor. Belli ki yaratıcı güdü olarak adlandırılan şey, hepimizin coşku dolu sanatçılar olduğu çocukluk dönemlerinde başlıyor. Bu nedenle, kitabıma çocukluk deneyimlerime ve tutkularıma ilişkin birkaç denemeyi ekledim. Yazmak, tutkulu ve çoğu kez tam gelişmemiş olan kişisel görüş ile resmî olarak tasarlanmış olan, sınıflandırılması ve değerlendirilmesi çabucak yapılan toplumsal yaşam arasında ideal bir denge kurmaktır. Öyleyse, yazma sanatının bir zanaat olduğunu düşünmek kaçınılmazdır. Sanat, zanaat olmazsa kişisel kalır. Zanaat, sanat olmazsa yalnızca alelade bir yazıdır. Denemelerimin pek çoğu, en belirgin olarak da birkaç kurmaca yapıt üzerinde çözümleyici ayrıntılara girerek odaklaşan ***Bir Yazar Olarak Okumak: Bir Zanaatkar Olarak Yazar*** adlı deneme, bu konuyu ele alıyor. Genç ya da deneyimsiz yazarlar, hem klasikleri hem de çağdaşları dur durak bilmeden okumaya yönlendirilmelidir çünkü zanaatın geçmişine batıp çıkmayan kişi bir amatör, üretime dönük çabasının yüzde doksan dokuzu heves olan bir birey olarak kalmaya mahkûmdur.

Yazmak, yalnızlığı sever ama yine de sanattır; bu nedenle, hakkında bazı şeyler "öğrenebiliriz"; bilinçaltımız tarafından tahrik edilsek de bir dereceye kadar bilinci yerinde, hatta açıkgözlü olabiliriz. Kuşkusuz, yalnızca kendi yanılgılarımızdan değil, başkalarının yanılgılarından da bir şeyler öğrenebiliriz. Başkalarının esinlenmelerinden esinlenebiliriz. **"Başarısızlık Üzerine Notlar", "Esinlenme!" ve "Esrarengiz Özeleştiri Sanatı"** adlı denemelerde, çaba harcadıkları işlerde pek çoğumuz gibi kendilerini tek başına gören ayrı ayrı yazarların (birçokları arasından Henry James'in, James Joyce'un, Virginia Woolf'un) belki de gözlerine çarpmayan bir psikolojik/estetik sorunlar benzerliği önerdim. Ve bütün yazarların, özellikle de zaman geçtikçe hissetmeye başladıkları ürkütücü bir kimlik karmaşası vardır: Hem yazan

benliğimiziz hem de değiliz ("'JCO' ve Ben").

Bir yazar olacağınızı ne zaman anladınız? Yazarlara sıkça sorulan bir sorudur. Bana kalırsa sorunun kendisi bir muamma, yanıtlanamaz. İçgüdülerim, beni sözcüğün resmen tanımlanmış, iddialı anlamıyla bir "yazar" olduğumu varsaymaktan alıkoyuyor. Kehanetle ilgili düşüncelerden, Kâhin'in abartılı kendini beğenmişliğinden nefret ederim. İnsanın bu tür düşüncelere toplum içinde rastlaması ne kadar kötü olursa olsun, kendi içinde rastlaması çok daha kötü!

Bir Yazarın İnancı kitabının özü, dogmaya dayanmayan geçici bir anlama sahip. *Yazma* sürecinden çok, *yazar* olma durumunun tedirginliği, değişkenliği hakkında. Tıpkı bir yazar olarak yaşarken olduğum gibi, bir yurttaş olarak yaşarken de hiçbir zaman başkalarının ahlak kurallarına göre davranmak istemedim. Bu kitaptaki denemelerin temelinde, tek başınalığın, bazen yazarın ölümünden sonra olsa da, toplumsallaşmaya nasıl teslim olduğuna dair baskın gelen şaşkınlığım yatıyor. Tek başına yürüyen insanlar olarak yazmaya başlarız, içimizden bazıları gerçekten de doğuştan kimsesizdir; sanatımıza metanetle devam edersek, zanaatımızda cesaretimiz kırılmazsa, avuntuyu, edebiyatın zamanın, mekânın, dilin ve ulusal kimliğin yapay sınırlarını aşan karşı dünyasında bulabiliriz. Bu kültür, bireyin yalnızlığından, bir şekilde rengârenk, her an çekici, her an evrilen bir halde çıkıyor.

Mart 2003

Sh: 15-17

BİR YAZAR OLARAK İNANCIM

Sanatın insan ruhunun en yüce ifadesi olduğuna inanıyorum.

Yalnızca kısa ömürlü ve gelip geçici olanı aşmayı arzuladığımıza inanıyorum; "kültür" denilen, toplulukça paylaşılan ve akıl sır ermeyen şeye katılmayı arzuluyoruz ve bu arzu, türümüzde, türü üretmeye duyulan arzu kadar güçlü.

Yerel ya da bölgesel olan aracılığıyla, bireysel seslerimiz aracılığıyla, hakkımızda hiçbir şey bilmeyenlere konuşacak sanatı yaratmak için çalışırız. Tam da birbirimize karşı bu kapalılığımızın içinde, beklenmedik bir samimiyet doğar.

Bireysel ses toplumsal sestir.

Bölgesel ses evrensel sestir.

Sh: 19

GENÇ YAZARA

Yüreğinizi yazıya dökün.

Asla konunuzdan ve konunuza karşı olan tutkunuzdan utanç duymayın.

"Yasaklanmış" tutkularınız, büyük olasılıkla yazmanız için sizi tetikleyecek. Tıpkı uzun zaman önce ölmüş babasına karşı yaşamı boyunca öfke duymuş olan Amerikalı büyük oyun yazarımız Eugene O'Neill, yaşamı boyunca annesine karşı öfke içinde olan Amerikalı büyük

nesir ustamız Ernest Hemingway, yaşamları boyunca kendini öldürmenin coşkunluğuyla akıllarını çelen baştan çıkarıcı **Ölüm Meleği**'yle mücadele veren Sylvia Plath ve Anne Sexton gibi. Dostoyevski'de şiddetli bir kendini yaralama ve Flannery O'Connor'da "inanmayanlar"ın sadistçe cezalandırılmaları içgüdüsü. Edgar Allan Poe'daki delirme ve geriye döndürülmez, ağza alınmaz bir suç işleme korkusu bir ihtiyarı ya da bir eşi öldürme, birisinin "çok sevilen" kedisinin gözlerini çıkarma. Saklı kalmış benliğinizle ya da benliklerinizle mücadeleniz sanatınıza yol verir; bu hisler, yazmanızı yönlendiren ve başkalarına belirli bir uzaklıktan "çalışmak" olarak görünecek saatleri, günleri, haftaları, ayları ve yılları olanaklı kılan ateştir. Zar zor anlaşılan bu dürtüler olmasa, görünüşte daha mutlu bir insan ve toplumunuzun daha ilgili bir yurttaşı olabilirsiniz fakat muhtemelen esaslı bir şeyler yaratmazsınız.

Daha yaşlı bir yazar, yeni bir yazara ne tür bir öneri vermeye cesaret eder? Ancak yıllar önce kendisine söylenmiş olmasını isteyebileceği şeyi: Cesaretiniz kırılmasın! Etrafınıza yan yan bakışlar atmayın ve kendinizi akranlarınız arasındaki başkalarıyla kıyaslamayın! (Yazmak bir yarış değildir. Aslında "kazanan" kimse olmaz. Tatmin, çabada ve nadiren neticede gelen ödüllerdedir.) Ve yine; *yüreğinizi yazıya dökün.*

Farklı şeyleri ve gerekçelendirme yapmadan okuyun. Okumak istediğinizi okuyun, başkalarının size okumanız gerektiğini söylediği şeyi değil (Hamlet'in dediği gibi, "'-meli, -malı'nın ne demek olduğunu bilmiyorum"). Sevdiğiniz bir yazara dalın ve onun ilk yapıtları da dahil olmak üzere yazdığı her şeyi okuyun. Özellikle de ilk yapıtlarını. Büyük bir yazar, büyük, hatta iyi olmadan önce, belki de tıpkı senin gibi bir yol arıyor, el yordamıyla bir ses edinmeye çalışıyordu.

Özellikle kendi kuşağınız için değilse de, kendi zamanınız için yazın. **"Gelecek nesil"** için yazamazsınız öyle bir şey yok. Mazi olmuş bir dünya için yazamazsınız. Bilinçsizce var olmayan bir okuyucuya sesleniyor olabilirsiniz; memnun olmayacak birini ve memnun etmeye değmeyen birini memnun etmeye uğraşıyor olabilirsiniz.

(Fakat kendinizi "yüreğinizi yazıya dökmek" konusunda yetersiz hissederseniz -ürkek, utangaç, başkalarının hislerini incitmekten ya da yaralamaktan korkmuş gibi-, makul bir çözüm bulmayı ve takma isimle yazmayı isteyebilirsiniz. "Kalem adı"nda mükemmel bir biçimde özgürleştiren, hatta çocuksu bir şey var: yazı yazdığınız ve size ekli olmayan bir araca verilen hayali bir isim. Koşullarınız değişirse, yazan kimliğinize her zaman sahip çıkabilirsiniz. Her zaman yazan kimliğinizi terk edebilir ve bir yenisini yaratabilirsiniz. Erken yayımlanmak, şüpheli bir lütuf olabilir: hepimiz ilk kitaplarını yayımlatmamış olmak için her şeyi verebilecek ve var olan tüm kopyaları satın almak için dolanan yazarlar tanırız. Çok geç!)

(Pek tabii ki, öğretmeyi, dersleri, okumaları içeren profesyonel bir yaşam istiyorsanız toplum içinde bilinecek bir isim kullanmak durumunda kalacaksınız. Fakat yalnızca bir isim.)

Dünyanın size adil davranmasını beklemeyin. Hatta merhametlice davranmasını bile beklemeyin.

Hayat, tepe üstü yaşanır; tıpkı lunapark treninde yol almak gibi: "sanat" soğukkanlı bir biçimde seçicidir ve yalnızca geçmişe bakılarak yaratılabilir. Fakat hayatı, onun hakkında yazmak için yaşamayın çünkü böyle yaşanan bir "hayat" yapay ve anlamsız olacaktır. Büsbütün alternatif bir yaşam keşfetmek daha iyi. Çok daha iyi!

Çoğumuz, hayatımızın akışı içinde pek çok kez sanat yapıtlarına âşık oluruz. Kendinizi bir

başkasının yapıtına hayranlık duymaktan, hatta tapmaktan alıkoymayın. **(Degas Manet'ye nasıl tapardı! Melville Hawthorne'a nasıl âşıktı! Ve Whitman genç, tutkulu ve coşkuyla dolup taşmış kaç şaire baba olmuştu!)** Heyecan verici, dikkat çekici, rahatsızlık verici bir ses ya da düşünce bulursanız, kendinizi ona verin. Ondan öğrenecekleriniz olacaktır. Hayatım boyunca Lewis Carroll, Emily Bronte, Kafka, Poe, Melville, Emily Dickinson, YVilliam Faulkner, Charlotte Bronte, Dostoyevski gibi çok farklı yazarlara âşık oldum (ve hiçbir zaman da âşık olmaktan tam olarak vazgeçmedim). Bir süre önce, Mark Twain'in *Huckleberry Finn*'ini okurken, romanın tüm bölümlerini ezberlemiş olduğumu fark ettim. James T. Farrell'in şimdi adeta okunmamış gibi olan *Studs Lonigan* adlı üçlü yapıtını yeniden okurken, tüm bölümleri ezberlemiş olduğumu fark ettim. Emily Dickinson'ın, büyük olasılıkla kendisinden bile daha ayrıntılı bildiğim şiirleri var; bu şiirler belleğime öyle bir biçimde kazınmışlar ki, onunkinde böylesine yer edemezlerdi. William Butler Yeats'in, YValt Whitman'ın, Robert Frost'un, D.H. Lawrence'ın, ilk keşfedişimin üzerinden yıllar geçtikten sonra bile içimi hâlâ heyecanla titreten şiirleri var.

Bir idealist olmaktan, romantik ve **"arzulu"** olmaktan utanç duymayın. İlginize karşılık vermeyecek insanları arzularsanız, arzunuzun muhtemelen onlara dair en değerli şey olduğunu bilmelisiniz. Karşılıksız olduğu sürece.

Klasikler hakkında çabucak peşin hüküm vermeyin. Çağdaş eserler hakkında da. Okumak için zaman zaman beğeninize ya da beğeniniz olduğuna inandığınız şeye aykırı kitaplar seçin. Bu, erkek dünyasıdır; duyarlılığı feminizmle ateşlenen bir kadın, burada can sıkıcı ve rahatsız edici pek çok şey bulur, fakat gözlerini dikip içeriye bakan bir yabancı olmanın ne anlama geldiğini bilmekte öğrenecek ve esinlenecek çok şey vardır. Yirmi birinci yüzyılın bakış açısıyla okunan ve biri kendi dehası içinde ilkel, diğeriyse cesaret kırıcı bir biçimde "modern" olan Homeros'un *Odysseia*'sı ve Ovidius'un *Metamorfoz*'u gibi büyük yapıtlar, kadın ve erkek okuyucuları çok farklı şekillerde etkiler. Bir kadın acısının, öfkesinin ve "adalet" umudunun gerçekliğini kabul eder; hatta intikam umudu bile, yaşamında olmasa da yapıtlarında iyi bir şey olabilir.

Dil, sayfa üzerinde buz gibi soğuk bir araçtır. Bizler, oyuncular ve sporculardan farklı olarak, dilersek yeniden hayal edebilir, gözden geçirip düzeltebilir ve tamamen yeniden yazabiliriz. Çalışmamız tıpkı bir taşa basılır gibi bir kitaba basılmadan önce üzerindeki hükmümüzü koruruz. İlk karalama tökezletebilir ya da bitkin düşülebilir, fakat bir sonraki karalama ya da karalamalar daha yüksek bir seviyeye geçirecek ve ferahlatacaktır. Yeter ki inancınız olsun: ilk cümle, son cümle yazılana dek yazılamaz. Ancak o zaman nereye gittiğinizi ve nerede olduğunuzu bilirsiniz.

Roman, tek çaresi roman olan bir derttir.

Ve son bir kez daha: *Yüreğinizi yazıya dökün.*

Sh: 38-42

BAŞARISIZLIK ÜZERİNE NOTLAR

Kimine göre Sabahlar
Gecelerin yerine geçer
Ne anlama gelir ki, gece yarıları!

EMILY DICKINSON

Yazmak, âşık olmak ya da tutarsızca sevmek gibi, kişinin yaşamı algılama biçimini çabuklaştırıyorsa, bunun nedeni kişinin başarıya ulaşmaya duyduğu inanç değil, ölümlülüğün ona en acı biçimde ve sürekli olarak hatırlatılmasıdır. Israrcı soru şudur: Tamamlamayı başaramayacağım yapıt bu mu; "ölümümden sonra basılacak" ve yalnızca acıma uyandırabilecek olan yapıt?

Yazmakta olan yazar, iş başındaki yazar, kendini tasarısına kaptıran yazar, bırakın bir insan olmayı, bir varlık bile değildir; kararsızlık, düş kırıklığı, elem, kaygı, umutsuzluk, pişmanlık, kesin başarısızlık gibi, spektrumun karanlık sonu olarak tanımlanabilecek şeye doğru dizilmiş, çılgınca değişen zihin durumlarının tuhaf bir karışımıdır. Kişinin, çalışmasının orta yerindeyken onurlandırılması, ideal bir durum olmakla birlikte imkânsızdır; her şey olup bittikten sonra, onurlandırılmak içinse artık çok geçtir çünkü çoktan yeni bir tasarıya başlanmıştır, bir başka tanımlanamaz olaylar dizisi daha. Belki de kişi, bir tür sırasal düzen içinde, belli belirsiz çatışmakta olan kişiliklerle mücadele vermek durumundadır! -Belki de başarısızlık önsezileri, ruhun, kibirlenmeyi tehlikeye düşürmemek adına takındığı bilgece tutumudur!- Bir yazar, ne kadar hırpalanmışsa hırpalansın (bırakın kuramsal "yeteneği"), dayanma gücü içinde kendisini yaratmanın çilesinden, yaratılanın tıkandığı noktaya geçirecek herhangi bir inanca, herhangi mutlak bir inanca sahip olamaz. Zamanın akışıyla bu sürecin kolaylaşıp kolaylaşmadığı kişiye sıkça sorulur; yanıt apaçıktır: *Zamanın akışı hiçbir şeyi kolaylaştırmaz, hatta zamanın akıp gitmesini bile.*

Sanatçı, belki de çoğu insandan daha fazla başarısızlık yaşar; başarısızlığın, anlaşmazlıkları çözmenin, uzlaşmanın çeşitli aşamalarını yaşar fakat başarısızlığının şartları genellikle bir sırdır. Başarı, geçici baş döndürücü bir yanılsama, yakında havası sönecek bir balon, taçyaprakları hızla dökülecek bir çiçekken, başarısızlığın bir gerçeklik ya da en azından tartışmaya açık bir gerçek olduğuna inanmak makul görünüyor. Umut yoksunluğu -benim inandığım anlamda-aşırı mutluluk kadar absürd bir ruh haliyse, umutsuzluğun daha sahici, daha gerçek, daha güvenilir, insan ortamıyla daha uyumlu olduğuna kim karşı çıkabilir ki? T.S. Eliot, eleştirmenlerin çoğunun başarısızlığa uğramış yazarlar olduğu söylendiğinde şöyle yanıt vermiştir: **"Fakat çoğu yazar da öyledir."**

Çoğumuz başarısızlık safhalarını veya başarısızlığı beklemeyi deneyimlesek de, pek azımız muğlak fakat şüphesiz doğru bir algıdan, böyle yapmanın hiç de Amerikanvari bir tavır olmadığı gerçeğini çıkarmaya isteklidir. ***Standartlarınız aşırı derecede yüksek, abartıyor olmalısınız, doğuştan melankolik ve somurtkan olmalısınız...*** Bu pragmatik, üstün bakış açısıyla, "başarı"nın kendisi "başarısızlığın" bir türü, arzu edilen ile elde edilen arasındaki bir uzlaşmadır. İnsan stoik bir niteliğe sahip olmalı; bir mizah duygusu geliştirmeli. Ve başarısız bir şair olduğunu düşünen William Faulkner örneği unutulmamalı; oyun yazarlığı kariyerindeki apaçık başarısızlıktan sonra romanda karar kılan Henry James; sevilen duygusal şarkılar yazmaktan umudunu kesip hatasız Amerikan İngilizcesiyle düzyazılar üretmeye başlayan Ring Lardner; hayatta ve başka yazın türlerinde -şiirde ve oyun yazarlığında- başarısızlığa uğradığı için yazdığı masalları kusursuz hale getiren Hans Christian Andersen. İnsanın, James Joyce'un neden düzyazıda uzmanlaştığını görmek için *Chamber Music'e* (Oda Müziği) şöyle bir göz atması yetecektir.

Canavarlarla savaşan kimse, bunun kendisini bir canavara dönüştürmeyeceğini daha iyi bilir.

Ve bir uçuruma uzun süre bakarsanız uçurum da gözlerini dikip size bakar. Nietzsche de bizi üstü kapalı bir şekilde uyarıyor: Söz konusu olan kendi savaşları, kendi canavarları ve kendi uçurumu olduğunda Nietzsche'nin çok daha fazlasıyla karşılaşacağını bildiğini tahmin etmek mantıksız olmaz; yine de Nietzsche, kaderin cilvelerini ya da uçurumun yüz kızartıcı sığlığını kestirememiş olabilir. Üstelik bir alternatif de sunmaz.

Başarısızlığın hayaleti, bize başaramama hayaletinden -süreç, eylem, ilgi çekici yanılsamalı tuzaklar-daha az musallat olur. Geçmişe bakıldığında kaybedilmiş bir mücadele, nihayetinde, zamana karşı kaybedilmiş bir mücadeledir ve kazanılsa da kaybedilse de, başka bir insana aittir. Fakat kaybedilmek üzere olan bir mücadele sırasındaki her jest, her nabız atışı... Gerçek dehşet uçurumu budur; söze dökülemeyen bir çıkmazdır.

Kime göre Sabahlar

Gecelerin yerine geçer,

Ne anlama gelir ki Gece yarıları!

Emily Dickinson'ın yukarıdaki dizeleri yazdıktan yaklaşık dört yıl önce 1862'de kaleme aldığı şu zehir gibi dizeler nasıl da zarif, nasıl da olağanüstü:

İlk gün kavuştuğunda geceye
Şükredersin, bu şeye
Ah nasıl da berbat-katlanılmıştır
Ruhum başlar şarkı söylemeye-

Ruhum der ki: çözüldü Bağlarım
-Atomlara bölündü-başım
iyileştirmek için onu-çalışmalıyım
Ta ki ağarıncaya dek sabahım
Ve sonra-bir Gün olağanüstü
Geçip giden dünler gibi ikişer ikişer,
Dehşetini yüzüme serer-
Ta ki kapanıncaya dek gözlerim-

Beynim-başladı kahkaha atmaya
Ben mırıldandım-bir budala gibi
Ve yıllar öncesinden-0 Günden beri
Beynim devam ediyor-hâlâ-kıkırdamaya.

Ve alışılmadık bir şey-beynimin içinde
Dün olduğum kişi
Ve Şimdiki-hissetmiyor aynı şeyi
Delilik mi bu-olabilir mi?

Burada şair, çok özlü ve ilgi çekici imgeler kullanarak bitmek tükenmek bilmeyen yaratma süreci olgusunu anlatır; "ikişer ikişer dünler" kâbusuna -dili kullanmanın, dili işlemenin kahramanca çabasına- ve "dün olduğum kişi / Ve şimdiki-hissetmiyor aynı şeyi" (yetersiz bir şair nasıl aynı kalabilir ki?) dizelerinde varılan yargılamanın eziciliğine karşın gene de insan, egoyu "şarkı söyleyen" bir Ruh olarak tanımlayabilir. Ve gene aynı yıl içinde:

Beynim tam formunda

İşliyor düzenlice-ve doğruca-
Ama bırak bir kıymık saptırsın onu yolundan-
Böylesi daha gerilimsiz senin için-

Akıntıyı tersine çevirmek
Tufan yararak geçtiğinde Tepeleri-
Ve Kendisine bir geçiş yolu bulduğunda-
Ve değirmenlerden akıp gittiğinde-

Yaratıcılığın ve kendinden geçmenin kaynağı Tufan, şarkı söyleyecek olan Ruhun kendisini de içine alıp yok eder. Joseph Conrad'ı, zamanımızın kuşkusuz en muazzam eserlerinden biri olan Nostromo'yu yazarken, umutsuzluk batağının ortasında yazarlığın "gergin gücün dile dönüştürülmesi" olduğunu söylediği için bağışlamak mümkün müdür? Bu öylesine derine işleyen bir umutsuzluk ifadesidir ki, doğru olmalıdır. Çünkü faal bir biçimde üreten Charles Gould'un da karısına söylediği gibi, insan en nihayetinde kendisini herhangi bir işe vermelidir.

Kendini açıkça belli eden o "sporcu eğitmenleri", o "üzgün... / uçarı, küskün, durgun, kızgın, yapmacık, umudu kırılmış, tanrıtanımaz kuşkucuları" öfkeyle reddedenler, Amerika'nın o acımasız iyimserlik yaygaralarıyla ve coşkun enerjileriyle canımızı çıkaran ozanları, hatta büyük Whitman'ın kendisi bile, "yaşam okyanusunun kıyısından çekildikçe" derken her şeyin çoğunlukla tamamen farklı olduğunu, gerçekten de tamamen farklı olduğunu itiraf eder. İnsan okyanusun kıyısında yapayalnızken "şiir yazarkenki gururunu bir yana atıp heyecan dolu özüne kulak verir".

Bocalayarak, duraksayarak toprağa eğiliyorum

Ağzımı açmaya yeltensem zulmediyorum kendime,

Tüm o boş sözler yankılanıyor benimle

Ben kimim ya da neyim, en ufak bir fikrim yok,

Ama tüm o kibirli şiirlerin gerisinde gerçek Ben duruyor

dokunulmamış, söylenmemiş, tümüyle ulaşılmamış

İçine kapanmış, kendiyle eğleniyor kendini kutlayan işaretler ve baş hareketleri yaparak

Yazdığım her sözcükte uzaktan gelen ironik bir kahkaha sesi

Bu sessizlikte şarkıları keskinleştiriyor ve de ayaklarımın altındaki kum tanelerini.

Bu dizelerin, 1860'da "Senin İçin Demokrasi", "Ben ve Benim" ("Ben ve benim hep talim yapmam / Soğuğa ya da sıcağa dayanmak için, silahla iyi nişan almak için / yelkenliyle açılmak için, ata binmek için, şahane çocuklara babalık etmek için") ve "Amerika'nın Şarkı Söylediğini Duyuyorum" gibi yorulmak bilmez bir coşkunlukla ve biraz daha "Whitman üslubu"yla yazılmış şiirlerle aynı yılda yayımlanması ilginç. 1881'de yazdığı daha kısık sesli ama daha etkileyici olan kısa şiiri **"Parlak Bir Geceyarısı",** şairin yalnızken söylediklerine kulak misafiri olmamıza olanak verir; şair şimdi ayın pırıl pırıl ışığı altında, halka açık bir kürsüde konuşmamaktadır:

İşte Ruhunun vakti geldi, bu senin özgürce uçuşun suskunluğa

Kitaplardan uzağa, sanattan uzağa, geçip giden günden, bitmiş dersten uzağa

Ve kendini su yüzüne çıkarırsın sessizce, gözlerini dikip bakarak, düşünerek en sevdiğin temaları

Geceyi, uykuyu, ölümü ve yıldızları.

İnsan böyle anlara şahit olmanın ayrıcalığını yaşadığı için kendisini açıkça onurlandırılmış hisseder: örtünün arkasına bakmayı göze aldığı için, düzensiz düğümlerin uçlarındaki tel tel olup sarkmış iplikleri gördüğü için.

Bazı bireylerin yaşamlarını neden deneyimi yapı ve dile dayanarak yorumlama olgusuna adamış oldukları bir sır olarak kalmalı. Bu, yaşam için bir alternatif değildir; yine de, yaşamdan bir kaçış da değildir, yaşamın kendisidir: Fakat yaşam tuhaf bir parlaklıkla kaplanmıştır; kişi, sanki tam anlamıyla şimdiki zamanda yaşıyordur ve yaşamıyordun Freud'un -büyük bir olasılıkla kendi gizli takıntısı ve kendi derinliklerinin sesi olan- sanatçıların şöhret, güç, zenginlik ve kadınların sevgisini kazanmak için sanatla uğraştıkları varsayımı, kazanılan bu gibi ganimetlerin sanatçının çabalarını yoğunlaştırdığı gerçeğine ve bu çabadan ayrı olarak, yaşamda karşılığında ödül verilmeyen daha fazla şey bulduğuna neredeyse hiç işaret etmez. Öyleyse bu yorumlama içgüdüsü, insanın içinde titreşip duran gelip geçici düşünceleri kolay akla gelmez "transandantal" bir idealin hizmetinde dilin göreli kalıcılığına dökmesi ve kendini yıllar boyunca saplantı yaratan bir işe adaması, neden her durumda kesinlikle yanlış anlaşılacak ya da neredeyse hiç saygı görmeyecektir? Tüm sanat yapıtlarının metafor ya da metaforik olduğunu varsayarsak, metafor güdüsü gerçekte nedir? Bir güdü var mıdır? Ya da, aslında, metafor var mıdır? Kişi sonunda, koşulsuz bir güvenle, herhangi bir sanat yapıtı üzerine -neden bazı insanları derinden, karşı konulamaz bir biçimde ve çoğu zaman da yaşamlarını değiştirecek ölçüde etkilerken, bazıları için pek de değerli olmadığı üzerine- konuşabilir mi? Bu noktada okuma sanatı yazma sanatından çok da farklı değil; çünkü onun en yoğun hazları ve acıları da gizli kalmalı, başkalarıyla paylaşılamaz. Gizli ilgilerimiz, kendimiz için bile gizli kalmalı... Bazı sanat yapıtlarına âşık oluruz, tıpkı açık seçik bir neden olmadan bazı insanlara âşık olduğumuz gibi.

* * *

Tarihteki herhangi bir yazar kadar bolca onurlandırılmış olan Thomas Mann, yaşamının son yılında, 1955'te yazdığı bir mektupta iğneleyici bir üslupla, Hans Christian Andersen'in masalı "Yiğit Kurşun Asker'e yaşamı boyunca hayranlık duyduğunu söyler. [Hans Christian Andersen, Andersen Masalları, çev.: Selma Koçak, Doruk Yayıncılık, İstanbul, 2003.] "Temelde," der Mann, "o benim yaşamımın simgesiydi." (Mann'ın yaşamının simgesi nedir? Andersen'in oyuncak askeri güzel bir dansçıya, kâğıttan kesilerek yapılmış bir bebek figürüne beyhude bir aşkla bağlanır; kaderi, bir çocuk tarafından zalimce, belki de gelişigüzel bir biçimde ateşe atılmak ve eriyerek "kurşundan küçük bir kalbe" dönüşmektir.) Çoğu Andersen masalı gibi yiğit kurşun asker de, çocukluğa özgü basitliğin taklit edildiği bir dille anlatılsa da, bir çocuk öyküsünü andırmaz; Thomas Mann'ın masala duyduğu yakınlığın nedeni, masalın şu sözlerle başlamasından anlaşılabilir: "Bir zamanlar, eski bir kurşun kepçeden hepsi kardeş olan yirmi beş kurşun asker doğdu; silahları omuzlarında, başları dimdikti. Mavi-kırmızı üniformalarıyla hiç de fena görünmüyorlardı... Askerler birbirine tıpatıp benziyordu. İçlerinden yalnızca biri diğerlerinden farklıydı. Onun ikinci bacağı için yeterince kurşun kalmadığından tek bacağı vardı. Tek bacağı üzerinde de olsa, diğerleri gibi dimdik duruyordu. İşte, okuyacağınız bu

şaşırtıcı masal onun başından geçenleri anlatır."

* * *

"Sanatçı başarısızlığa gizliden gizliye âşık mıdır?" diye sorulabilir.

"Başarı"da tehlikeli olan bir şey mi var? Sonlu ve sınırlı, bir anlamda tarihsel bir şey: Çabalamadan sürtüşmeye ve elde etmeye geçmek. İnsan, başarının verdiği zehirleyici mutluluk duygusunu, her ne kadar uzun süreli ve tatmin edici olmasa da, tatmış olan Nietzsche'yi, psikologların en etkileyicisini bir kez daha anımsıyor: Mutluluktaki tehlikeden sakının! Şimdi dokunduğum her şey güzelleşiyor. ***Şimdi karşıma çıkan her tür yazgıyı severim. Kim benim yazgım olmak ister?***

Yine de yazar, başarısızlığı tamamlanmamışlığın ve risk almanın bağımlılık yaratan doğası kadar sevmez. Bir sanat yapıtı kendi benzersiz "ses"ini kazanır ve sonra da onu talep eder; sanat yapıtı kendi bütünlüğünü dayatır; Gide'in *Defter*'de belirttiği gibi sanatçı, "anahtarı yalnızca kendisinde olan özel bir dünya"ya gereksinim duyar. Sular seller gibi akıp giden bir çalışmanın ortasında ciddi bir hastalığa yakalanma ya da ölme korkusu fazlasıyla gerçektir, bundan kuşku duyulamaz; burada apaçık bir çelişki varsa da (tamamlamaktan korkulur; "ölümden sonra basılacak bir yapıt" olasılığından, dolayısıyla da bitirilmemiş bir çalışmadan korkulur), bu çelişki büyük bir olasılıkla sanatsal inisiyatifin kalbinde yatar. Yazar, kendisini yumurtalardan oluşan hassas bir piramidi taşıyormuş gibi taşır çünkü kendisi de aslında böyledir; her an düşme ve zeminin üstünde parçalanıp rezil bir dağınıklık yaratma tehlikesi altındadır. Ve hiç kimsenin, hatta "duygularını en çok paylaşan" yazar ahbaplarının bile onun zekice amaçlarını bilmeyeceğini ve yaşasaydı mutlaka tamamlamış olacağı büyük yapıtı görmeyeceklerini peşinen anlar.

Riske, tehlikeye, gizeme, ruhun dengesizliğine duyulan ilgi; hüzün için duyulan şiddetli istek, sıkışan sinirler, henüz söylenmemiş olan; uykusuzluk eğilimi, kendisine hayranlık duyanlardan gizlenmesi gereken geçmiş benlikler ve geçmiş yaratılara katlanamamak – sanatçı neden böylesi uç noktaların çekimine kapılır, neden biz de onunla birlikte kapılıp gideriz? İşte birçoklarına göre sahibinden umulmayacak kadar açık yürekli ve tutkulu bir ses:

> *Pek azımız bazı günler şafak sökmeden önce uyanmamış olur; riiyasız geçen ve bizi neredeyse ölüme tutkun eden gecelerin birinden sonra ya da korku ve eciş bücüş bir neşe kaynağı olan o gecelerden biri, gerçekliğin kendisinden de korkunç olan hayaletleri beynin odacıklarından çekip alarak önüne katıp süpürürcesine götürdükten sonra. Gece, tüm grotesk yapıtlarda gizliden gizliye varlığını sürdüren o capcanlı yaşamla dolup taşar ve gotik sanata kendi tükenmez canlılığını verir... İnce loş tülbent peçe peçe kaldırıldıkça nesnelerin biçimleri ve renkleri aşama aşama yenilenir ve şafağın yıllanmış bir resim içinde dünyayı belirginleştirmesini izleriz. Donuk figürler sahte hayatlarını geri alır... Hiçbir şey değişmemiş gibi görünür. Gecenin düşsel karanlığının ardından, bildiğimiz gerçek yaşam geri gelir. Bıraktığımız yerden yeniden başlamak zorundayız, kalıplaşmış alışkanlıkların aynı usanç verici döngüsü içinde dönüp dolaşabilmek için ihtiyaç duyulan sürekli enerjinin neden olduğu berbat duygu üzerimize siner ya da, olur ya, bir sabah göz kapaklarımızı karanlıkta farklı bir biçimde yeniden yapılanmış bir dünyaya açarız... geçmişe ya da ne olursa olsun herhangi bilinçli bir zorunluluk ya da pişmanlığa çok az yer veren veya hiç yer vermeyen bir dünyaya...* ***İşte bu gibi dünyaların yaratılması, Dorian Gray'e yaşamın***

asıl gayesi gibi geliyordu.

Kuşku götürmez bir biçimde yürekten gelen bu gözlemin Wilde'ın büyük romanında neredeyse hissizleştiren bir zekânın ürünü olan bölümlerle ve Bunyanvari bir doğanın ahlaki olarak uygun hale getirilmesiyle desteklenmesinin gerekmesi, onun tuhaf dokunaklılığından bir şey götürmez: Çünkü burada Wilde'ın kurnazlık ya da yapmacıklık sergilemeden konuştuğu, Wilde'ın tasarladığı alegori içindeki az çok mekanik rolünden bir anlığına özgürleştirilen Dorian Gray'in, aslında kendisini kendisine açıklamak için bize ait maskenin şeffaflığına görünmezliğine-kavuştuğu hissedilir.

Başaramayacak mı, Başarabilir mi? ile kıyaslanınca pek de yerinde bir soru değil kabul edelim ki ruhsal açmazlar ve dünyevi bir kuşkuculuğa bağımlılık, sanatçının "çalışma yaşamı"nı oluşturan gelenekler, alışkanlıklar ve batıl inançlara dayanan alışılagelmiş çalışma yöntemleri sistemiyle (belki de gülünç olacak kadar) çelişir. (Sanatçıların özel sistemleri üzerine, gündelik yaşamı gönüllü ya da gönülsüzce idare edilebilir kılan o strateji dizileri üzerine bir çalışma yapılmalı. Burada, sanıyorum, tamamlanmamış Büyük Dinlerin yaratıcı ve bambaşka bir karışımını tohum halinde bulabiliriz denge ve frenler, ödüller ve tabulardan oluşan, bir sanat yapıtı kadar müşkülpesent bir sistem. Bir yazar, asla başka bir yazara *Kitabınızdaki önemli temalar nelerdir?* diye sormaz; ***Çalışma gündeminiz nedir?*** diye sorar çünkü elbette şifreli olan bu soru, aslında ***Siz acaba benden daha mı çılgınsınız? ve ayrıntılara girecek misiniz?*** demeye getirir.)

Varış noktasına nasıl ulaşılacağı (hem hüneri hem de emeği içerdiği için), en sonunda varış noktasının ne olduğundan her zaman daha çok merak uyandırır. Sanatçıların, sanatlarına "ahlak" denilen şeyden daha çok değer veriyor gibi görünmeleri, her zaman ahlakçıların sıkıcı argümanı olagelmiştir; fakat sanatçı, tanımı gereği (sırf -bundan kuşku duyulabilir mi?- uyumadığı tüm saatleri ve uyuduğu saatlerin çoğunu o sanatsal panorama içinde geçirdiği için), sanatının topluma dönük yönlerinden çok içedönük boyutları üzerine kafa yoran kişi değil midir?

Çoğu romancıyı tanımlayan, düşsel ile pragmatik olanın tuhaf karışımı, Joyce'un *Ulysses'in* çeşitli biçemlerine karşı olan tutumu ve kendi kendilerinin parodisi olan kayda değer o coşkun seslerde örneklenir: "Bana kalırsa tekniğin 'doğru' olup olmaması neredeyse hiç önemli değil; teknik, benim için üzerinde on sekiz bölümü askerler gibi sert adımlarla yürüteceğim bir köprüdür ve bölüğümü bir kere dizdiğimde, hiç umurumda değil ama karşıt güçler köprüyü göklere uçurabilir." Eleştirmenler, dikkatlerini *Ulysses* ve *Odysseia* arasmdaki ustaca kurulmuş ilişki üzerinde yoğunlaştırsa da, Joyce'un seçtiği klasik yapı belirli bir derecede keyfidir; Joyce -sözgelimi *Peer Gynt* ya da *Faust*'ta kullandığı- başka bir yapıyı da seçebilirdi. Bir yazarın belki de en şaşırtıcı çıkmazı, yapıtının sırrını keşfetmek için çabalamasıdır; yazar, yapıtı hakkında kolayca konuşamaz çünkü kurguyu yazmak zorunda olan kişi haline gelmeden önce o kurguyu yazamaz: ve kendini sürecin, çalışmanın, kurgu yaratmanın buyruğu altına vermezse o kişi olamaz. Bu da kişinin uykusuzluğun, başaramamakla ilgili kalıcı bir duygunun, tepetaklak düşmek üzere olan yumurta piramidinin, bir nefesle dağılacak oyun kâğıtlarından yapılmış evin bağımlısı olmasının nedenidir. Stanislaus Joyce, duygularım açığa vurmadan, 1907'de günlüğüne şöyle yazar: **"Jim, yazarken zihninin olabildiğince normale yakın olduğunu söylüyor."**

* * *

Fakat benim durumum, ayrıntılarına bakıldığında, en nihayetinde örtünün yalnızca arka yüzü.

Konuyu yeniden gözden geçirelim: Acaba başarısızlıkta -en melankolik deneyimlerin bile değer, gelişim, derin anlam deneyimlerine benzeyene dek ters yüz edilmesinin bir yoluzaman zaman oldukça gerçek bir avantaj yok mudur? Henry James'in bir oyun yazarı olarak olağanüstü biçimde başarısızlığa uğramasının en az iki sonucu vardır: Bu durum, sinirsel bir çöküşe katkıda bulunmuş ve onun kendisine uygun olmayan bir kariyerden sapıp (tiyatro anlayışı çok görkemli bir "edebilik" ve hırsa sahip olduğundan değil, dramatik arzuları çok gelenekçi ve sıradan olduğu için), göreli başarısızlığın ferahlığına erişmesini sağladı. Herkesçe bilinen *Guy Domville* felaketinden sonra defterine şöyle yazar: "Eski dolmakalemimi -tüm o eski unutulmaz çabalarımın ve kutsal uğraşlarımın kalemini-yeniden elime alacağım. Kendime -bugün-daha fazlasını söylememe gerek yok. Büyük, dolu ve ulu bir gelecek önümde hâlâ açık. Gerçekten de şimdi hayatımın yapıtını yazabilirim. Ve yazacağım da." *What Maisie Knew, The Azvkward Age, The Ambassadors, The Wings of the Dove, The Golden Bozul* James'in yaşamının yapıtları. Bunlar, Londra tiyatrosundaki başarının yerini alabilir ya da o başarıyı gereksiz hale getirebilirdi.

* * *

William ve Henry'nin küçük kız kardeşleri Alice James, Henry'nin itirafına göre "kızların hemen hemen hiç şansı olmadığı" bir ailede dünyaya gelmişti. Alice, hayranlık uyandırıcı *Günce*'sinde kabul ettiği gibi, çeşitli başarısızlıklarla dolu bir kariyer yapmıştı: yetişkin olmayı başaramama, geleneksel anlamda "kadın" olmayı başaramama, hayatta kalmayı başaramama -ki bu üzerimizde olağanüstü bir inatçılık olarak etki bırakır-. (Alice kırk üç yaşında göğüs kanseri olduğunu öğrendiğinde, iyi talihini büyük bir coşkunlukla güncesine yazar: çünkü uzun ve kuşkulu hastalık kariyeri, artık somut, inkâr edilemez ve öldürücü bir şekilde doğrulanmıştır.)

Alice sonsuza kadar sedirinde yatar. Bayılma nöbetlerinin, kasılmaların, histeri krizlerinin, hareket ettirmeyen gizemli acıların ve omurilik nevrozu, kalp komplikasyonları, romatizmal gut gibi, 19. yüzyıl kadın hastalıklarının "masum" kurbanı olan Alice. Fazlaca bir ailevi dikkatin odak noktası, yine de kimsenin ilgi odağı olmayan Alice. Sedirinde uzanmışken, toplumsal yaşamda, erkeklerin, tarihin dünyasında bir değeri yoktur. O sayılmaz; o hiçbir şeydir. Yine de ağabeylerine ancak ölümünden sonra gösterilen *Günce*'si, merhametsiz bir göz, yanılmayan, keskin bir kulak, cinlikte "Harry'le" (Henry'le) aşık atan, hatta hicivli ve zaman zaman da zalim mizahıyla Henry'i oldukça aşan yeteneğini gözler önüne serer. Alice James'in yatalaklık kariyeri, onu her şeyden mahrum bıraksa da, paradoksal bir şekilde de hiçbir şeyden mahrum bırakmaz. *Günce*'hin zaferi, farklı bir edebi sesin zaferidir; bu ses Virginia Woolf'un ünlü güncelerinin sesi kadar değerlidir.

> *Sanırım ne olduğuyla ilgili yazma ya da ne olmadığıyla ilgili yazma alışkanlığına dalarsam, katlandığım bu yalnızlık ve soyutlanma duygusundan biraz olsun kurtulabilirim... Notlarımı çiziktirmek ve yoğunluğu (açıklığa kavuşturmak adına) okumak ve içerideki biçimsiz kitleyi şekillendirmek. Yaşam akıl almaz şekilde zengin görünüyor.*

Yaşam akıl almaz şekilde zengin görünüyor yazarın, sanatçının dış koşullara karşın, ani haykırışı.

Hastalıklı kimse hastalıklı olarak kalır. Zafer kazanmış bir biçimde genç ölür. Alice, bir hemşire kendisiyle bu açmaz hakkında konuşup derdini paylaşmak istediğinde günlüğüne, yazgının herhangi bir yazgının -yazgı olduğu için-, büyüleyici olduğunu, bu nedenle de acımanın gereksizliğini not etmiştir. İnsan acı çekmek için doğmaz fakat acıyla baş etmelidir, acıyla uzlaşmayı sağlayacak seçimler yapmalı ya da yollar bulmalıdır.

Her yorumcu, tutucu bir biçimde, kendisini Alice üzerine yargılar öne sürmek zorunda hisseder. Sanki *Günce* edebi değeri olan bir belge değilmiş gibi, sanki edebi ve tarihsel ilgi uyandırma konusunda, çoğu kadın ve erkek çağdaşlarının yayımladıklarına üstün gelmemiş gibi. Birinin yeteneğini anlamayı "başaramamak", içeriden bakıldığında çok farklı görünebilir. Hatırlanmalıdır ki -birçok gözlemcinin de inandığı gibi- James ailesinde "ilginç bir başarısızlık apaçık bir başarıdan daha değerlidir."

Alice James, her durumda "Alice"i, belki de kurmaca olan bu kişiyi, harikulade unutulmaz bu sesi yaratır. İtiraz etmeden ölüme saplanıp kalan Alice'tir; şu sözleri dile getiren Alice'tir: **"Açıkça söyleyebilirim ki, yaşamını beş yastığa ve üç şala muhtaç halde geçiren bir insanın bir anda intiharların en özensizini gerçekleştirmek için geçerli bir nedeni vardır."**

* * *

Cyrill Connolly'nin ağıt tarzında yazdığı *The Utıquiet Grave: A Word Cycle by Palinurus* adlı "savaş kitabı"nda acı bir sona mahkûm edilmiş olan karanlık Palinurus karakteri, kendi intiharını "tasarlamasına" (bu sözcük hiç bu kadar gerekçeli olmamıştı) ve nihayetinde de kabul etmemesine bir vesile olarak, yaşlanmanın melankolik fakat güçlendirici bilgeliği üzerine derin bir biçimde düşünür. Palinurus, Aeneas'ın efsanevi kaptanı, otuz dokuz yaşındaki Connolly için kendi ikircikliğinin bir imgesi haline gelir. Kişisel durumlarla ilgili "sözcük dizisi"nin yazıldığı Londra'nın 1942 sonbaharı ve 1943 sonbaharı arasındaki belirli tarihsel bağlam anımsanmazsa Connolly'nin ikircikli durumu, "nevrozlu" ve kendi kendine zarar veren bir niteliğe sahip olarak tanımlanabilir. *The Unquiet Grave,* ebedi bir başkalaşmanın güncesidir; lirik bir epigram, fikir, paradoks ve betimleyici paragraflar topluluğudur; Horatius ve Vergilius'dan Goethe'ye, Schopenhauer'a, Flaubert'e ve diğerlerine, Avrupa yazınının ustalarının, Palinurus' un derin düşüncelerinin sesleri olarak kullanıldığı basmakalıp bir kitaptır. Palinurus, kısaca, merhamet için olduğu kadar intikam için de haykıran bir yazgıdan ıstırap çeker:

> *Palinurus, Aeneas gemisinin yetenekli kaptanı, uykusundayken denize düştü; üç gün boyunca şiddetli fırtınalara ve dalgalara maruz kaldı, en sonunda da Velia yakınlarındaki deniz kıyısına vardı. Orada vahşi yerliler, giysilerini almak için onu öldürdüler. Cesedi deniz kenarında öylece gömülmeden bırakıldı.*

Connolly'nin ölümün baştan çıkarıcılığı üzerine derin düşüncelere dalması resmi bir kabul törenine, cehenneme doğru bir düşüşe, bir arınmaya, bir çareye dönüşür çünkü "Palinurus'un hayaleti sakinleştirilmelidir". Kırkına yaklaşırken Connolly, "Palinurus'un kendini beğenmişliğinin, can sıkıntısının, suçluluk duygusunun ve vicdan azabının leşini başka bir on yıla" atmaya hazırlanır. Palinurus'un evliliği başarısız olmuştur, sevdiği Fransız kadın savaşın sonunda ondan ayrılmıştır, belki de dünya onun bildiği gibi sürmeyecektir. Afyon içiciliğinin bedelini göz önünde tutar, dört arkadaşının son günlerdeki intiharları üzerine kara kara düşünür, kayıp Cennet'ten ümidini keser ve kendini değişmiş olmasına rağmen açıkça sürüp gitmekte olan bu dünyaya uyum sağlamaya zorlar. Sözcük dizisi, Palinurus'un bu yazgıdaki

suç ortaklığının dikkatli bir çözümlemesi aracılığıyla, mutluluğun erdemlerinin olduğundan daha önemsiz gösterildiği bir savunmayla son bulur.

> *Bir mit... değerli bir psikolojik yoruma sahip bir mit olarak Palinurus, hiç kuşkusuz başarısızlığa karşı bir istek ya da başarıya karşı bir tiksinti duyar, içinde son dakikada her şeyi bırakma arzusu ve yalnızlığa, kimsesizliğe, tanınmazlığa karşı bir özlem vardır. Büyük yeteneğine ve göze çarpan toplumsal konumuna karşın zafer anında görev yerini terk eder ve bilinmeyen kıyılara gitmeyi yeğler.*

Connolly, başarısızlığa ve inatla ölüme duyduğu eğilimi yalnızca Palinurus'un bu bilinmeyen kıyılara gitme düşüncesine sistemli olarak dalıp gittiğinde reddeder: *The Unquiet Grave* başarısızlık duygusunu paylaşma biçimiyle eşsiz bir yapıt olarak başarı kazanır.

* * *

Erken gelen başarısızlık, başarısızlık şeklinde nitelenebilecek çok az yayımlanmış olma "başarı"sı ve boyuna yinelenen düş kırıklıkları, James Joyce'un kendisi gibi olmasını sağlamış olabilir: Bu faktörler, onu hiçbir şekilde aciz kılmamıştır.

İlk roman denemesi *Stephen Hero*'yu ele alalım; tutkuyla yazılmış, gençlere yaraşır, gençlere özgü enerji ve naif içgüdülerden kaynaklı kusurları bulunan, ana hatlar ve biçem bakımından geleneksel fakat yine de -D.H. Lawrence'ın ilk romanı *The White Peacock* (Beyaz Tavus Kuşu) kadar göze çarpacak ölçüde umut verici olmasa da"umut verici" olarak tanımlanabilecek olan bu yapıt, parça parça fakat bütünüyle bir "ilk roman" şeklinde okunabilecek bir çalışmadır. Joyce, kendini *Stephen Hero*'yu yayımlayabilecek bir konumda bulmasa ve diğer yayımcılık deneyimleri de daha az cesaret kırıcı olmasaydı *A Portrait of the Artist as a Young Man*'i (Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi) oluşturan malzemeyi çoktan kullanmış olurdu ve o büyük roman yazılamazdı. Olaylar geliştikçe Joyce, geri çekildi ve bir başyapıt yazmak için kendine on yıl süre verdi: Böylelikle *Stephen Hero'yu,* ilk karalamasını hammadde olarak kullanıp üzerine dil aracılığıyla cila çekerek tümüyle yeniden yazdı. *Stephen Hero* karakterleri ve görüşleri tanıtır, bir öykü anlatır: ***Sanatçının Portresi*** dil üzerinedir, dilin kendisidir, yaratıcısının kendi dehasının boyutlarını ve derinliğini keşfettikçe yazmakta olduğu bir portredir. Stephen Dedalus'un **"gebe ruhu",** bireyselliğini ve meydan okuyan gücünü roman ilerledikçe kazanır; hatta en sonunda kendi güncesinin anlatımı aracılığıyla romanın izlediği yolu değiştirip yazarın elinden birinci tekil kişi anlatımını çekip alarak bir çeşit özerklik elde eder. Joyce, sıradan ve belki de bayağı olan bir malzemeyle dilimizin en özgün yapıtlarından birini yaratmıştır. *Dubliners'ın* (Dublinliler) yayımlanması o kadar feci bir etki yaratmasaydı da bu "umut veren" genç İrlandalının ilk romanının ardından bir yaygara kopsaydı, hemen sonraki yıl bir *Stephen Hero* uyarlamasının yayınlanacağı düşünülebilirdi, çünkü *Oda Müziği* şiiri (Joyce'un ilk kitabı), rasgele bir ölçüyle yazılmıştı ve hiç şüphe yok ki James, o zamanlar henüz kendi yapıtlarının yeterli bir eleştirmeni değildi çünkü her zaman olduğu gibi şu veya bu şekilde para kazanmaya ihtiyacı vardı. Eğer *Stephen Hero* yayımlansaydı *Portre* yazılamazdı; *Portre*, özellikle de *Portre*'hin sonuç bölümü olmadan *Ulysses'in* başlangıcını akla getirmek güç... Demek ki en azından öyle görünüyor, insan geçmişe bakarak düşünür. Yapıtlarının benimsenmemesi James Joyce'a güven veriyordu. O, erkek kardeşi Stanislaus'un dediği gibi "başarısızlığa sıkıca kök salmış olan bükülmezlik"ten hoşlanıyordu.

Olasılıklar sayısızdır. D.H. Lawrence'ın büyük romanı *The Rainbow* (Gökkuşağı) en olağandışı hakaretlere maruz kalmasaydı da (bir dergide bir eleştirmen, "Kötücüllüğün ve

müstehcenliğin her türlüsü bu sayfalarda dile getirilmiştir," der. Başka bir eleştirmen ise, bu romanın, "Var olma hakkı yoktur," der) bunun yerine alışılagelmiş popüler bir yazgının tadını çıkarsaydı, Lawrence'ın öfkesi ve nefretiyle körüklenen *Women in Love* **(Âşık Kadınlar)** nasıl yazılabilirdi ki? Peki, İncil öğretileriyle ilgili olan *Lady Chatterly's Lover'ın* (Lady Chatterly'nin Sevgilisi) farklı farklı uyarlamalarına ne demeli? Başka bir evrende (çeşitli biçimlerde Swinbume'ü, Eliot'ı ve başkalarını yersizce kendine örnek alan) "başarılı" bir William Faulkner şiiri vardı; Faulkner'ın özgün olmayan ilk romanları bir Hemingway taklidi olan *Soldiers Pay* (Aşk ve Ölüm) ve bir Huxley taklidi olan *Mosquitoes* (Sivrisinekler) göze çarpan ölçüde toplumsal ve ticari başarı getirmişti. Belki de bunun sonucu olarak Faulkner'ın kendi sesi hiç ortaya çıkmamıştır (çünkü Faulkner paraya ihtiyaç duyduğunda -ki her zaman paraya ihtiyaç duyardımümkün olduğunca çabuk ve pratik bir biçimde yazardı). Önemli, kendine özgü ve zor romanlarının (*The Sound and the Fury* -Ses ve Öfke-, As *I Lay Dying* -Döşeğimde Ölürken-, *Light in August* -Ağustos Işığı-, *Absalom, Absalom!* -Abşalom, Abşalom!-) verdiği birazcık ticari umut, ona dille istediği gibi radikal deneylere girişmesi için gerekli olan özgürlüğü, geniş alanı, hatta denilebilir ki, gizliliği sağlamıştır: Çünkü dehanın en çok talep ettiği şey, Stanislaus Joyce'un söz ettiği "kararlılık"tır.

Fakat deha, bir deha olduğunu -adamakıllı-bilemez: umutları vardır, önsezileri vardır, öfkeye yol açan paranoyak kuşkuların acısını çeker, fakat eninde sonunda kıyaslama yapabileceği bir tek kendisi vardır. Başarı soğuktur ve aldatıcıdır, başarısızlık insanın vefalı yoldaşıdır, bir sonraki kitabın daha iyi olacağı hissini veren uyarıcıdır, aksi takdirde neden yazalım ki? Bu güdü, kuramsalmış, hatta felsefiymiş izlenimi verebilir fakat kuşkusuz, etimiz, kemiğimiz kadar bedenseldir. Virginia Woolf, güncesinde hepimiz adına şöyle der:

> ***Ölmeden önce bir şeyler yazmak için duyduğum bu doyumsuz arzu, yaşamın kısalığının ve telaşının verdiği bu mahvedici his, beni tek dayanağıma bağlıyor.***

Sh: 63-83

YAZAR ODASI

> **[İlk olarak 2003'te Amerikan Eleştiri Dergisi'nde bir dizinin içindeki bir bölümde yayımlanmıştır.]**

Burası (Princeton'dan aşağı yukarı üç mil uzaklıkta bir banliyö / taşra semti olan New Jersey, Hopewell Township'deki yer yer camdan duvarlı evimizin avlusundan her zaman geyiklerin teker teker, yavrularıyla birlikte ya da küçük sürüler halinde amaçsızca dolaştığı çam ağaçlarıyla, dikenli defnelerle ve Kore kızılcıklarıyla dolu alana dek uzanan ve uzun olduğu kadar geniş olmayan bir oda. Tıpkı evin geri kalanı gibi çalışma odamın duvarları da belli bir miktar camla kaplı: Şimdiki çalışma alanımda masamın bulunduğu yer, yedi pencere ve bir de tepecamı sayesinde gün boyunca parlak bir ışıkla aydınlanıyor.

1980'li yılların sonlarındaki aşırı gergin geçen iki yıllık bir dönem dışında hayatım boyunca tüm çalışma masalarım pencere karşısında olmuştur. Bir yazı işlem bilgisayarıyla çalışırken zamanımın çoğunu daima pencereden dışarı uzun uzun bakarak geçiririm; dışarıda neler olup bittiğini gözleyerek, kurarak ve düşüncelere dalarak. Sözüm ona düş ürünü yaşantının büyük bir kısmı, dikişle tutturulmadan birbirinin içine geçmiş gibi olan bu üç eylem tarafından çepeçevre sarılır. Bu, benim sık sık yapacağım sözlüğe bakma eyleminden pek de farklı değil; " bütün sabahlar böyle bir zihin meşguliyetinin mutlu sersemliği içinde akıp

gidebilir. İnsanların benim "üretken" olduğumu ve zamanımın her boş anını kullanıyor olmam gerektiğini düşünmeleri bana öyle tuhaf geliyor ki. Aslında yakınlarımın da eskiden beri bildiği gibi zamanımın çoğunu pencereden dışarı bakarak geçiriyorum (ve bunu öneriyorum).

* * *

"Bu sadece bir dönemeç ve özgürlük, Matty!"

Emily Dickinson'ın yeğeni, Dickinsonlar'ın Massachusetts, Amherst'teki evinde şairin nasıl onu bir gün üst kattaki yatak odasına götürdüğünü ve orada başparmağı ve işaretparmağının arasında tuttuğu hayali bir anahtarla kendisini içeri kilitliyormuş gibi bir el hareketi yaptığını anlatıp durur. ***Sadece bir dönemeç. Ve özgürlük.***

Düşünüyorum da hepimiz için böyle. İnsanın-sevgili-kendi-odası. Kişisel bir alan, bir sığınak. Robert Frost'un bilinen bir yorumunu başka türlü ifade edecek olursak kişisel alanlarımız, bir kez girişine yöneldik mi asla geri dönüp gitmeyeceğimiz yerlerdir.

* * *

Oscar Wilde, uşağına göre hiçbir adamın kahraman olmadığını söyler. Hiçbir adamın / kadının bir başınayken kahramansı / kehanetle ilgili olmadığını söyleyebiliriz.

Tanrıya şükür! Doğal güdülerimiz kehaneti kutsamak yerine reddediyor. Hepsinden önemlisi kehanete inanmıyor.

Yazınsal ikon üzerine kehanette bulunan toplumsal ilanlar, neredeyse her zaman utanç verici, içtenliksiz ve kestirmedir. ***Şairin rolü şairin sesi şairin vicdanı*** gibi kibirli tümcecikler, özellikle yalnızken şairin kulağında ikna edici olmayan bir tonda çınlar. "Gerçekten bu gibi şeyler söyledim mi? Neden? Toplum önündeyken söylemiş olmalıyım."

Nutuk çekmek şiirsel değildir. Tantanalı düşünceler ortaya atmak yazınsal değildir. Kuramlaştırmak çoğunlukla kendini yüceltmektir. Tanıtım, senin için saptanmış sınırlamalarla yapabileceğin bir şeydir.

Gene de zaman zaman kendimizi bu tür bildiriler verirken buluruz. Bu, yazarın/şairin yaşlandıkça giderek daha kırılganlaştığı mesleki bir kumar. Yazar/ şair, kendinden öncekilerin gittikçe artan sağırlığına oranla giderek daha fazla konuşmaya ve kehanetlerde bulunmaya başlar.

Toplum önünde toplumsal figürler haline geliriz. Ama tek başınayken olduğumuz birey "oluruz".

* * *

Masamın üstünde can alıcı bilgi parçacıklarının ve uyarıların bulunduğu karalama kâğıtları sağanağının arasında her zaman görebileceğim bir yerde soluk kırmızı mürekkeple yazılı bir hatırlatma notu bulunur:

Bir yazar olarak başıma gelen her şey, benim eylemlerimle hız kazanmıştır.

Bu, su götürmez bir gerçek ve benim için işler kötü gittiğinde kendim dışında suçlayabileceğim hiç kimse olmadığı anlamına geliyor. Saldırgan dergi yazarları ve eleştirmenler de dahil hiç kimse!

Gerçek sanatın sınırları zorlayıcı, huzur bozucu olduğunu ve avutmadığını, gerçek sanatçının

da saldırılma, alay edilme ve uzaklaştırılma beklentisi içinde olmaması gerektiğini düşünmeyi dilerdim: Sanatçı, zamanı geldiğinde kendi cezasını verir. Belki de bu yalnızca bir hüsnükuruntu, kendimi temize çıkarmayı umuyorum.

Tıpkı kişisel alanımdayken olduğu gibi çalışmalarım sırasında da yenilgiyi kabullenmek zorundayım: Ne kadar incinirsek o kadar peşinde oluruz hayallerde avuntunun. Ne tuhaf ki, buna karşılık kendi başınalığımız içinde ne kadar çok hayali ürün verirsek, eleştirmenler ve toplumsal tepkiler yüzünden o kadar çok inciniriz; bu nedenle de yeniden hayal gücüne sığınırız daha fazla incinmeyeceğimize kendimizi inandırarak. Tuhaf bir döngü. Gene de anlaşılır. ***Nasıl bu kadar çok yazıyorsunuz?*** bana sıkça sorulan bir sorudur. Daha az sıklıkla sorulansa: ***Neden ?***

* * *

Bana göre yazmak, öncelikle anımsamaktır. Bu da yazmanın benim için, çoğu şair için olması gerektiği gibi açıkça "sözlerle ilgili" olmadığı anlamına geliyor: gerçek dile, sayfa üzerindeki sözcüklere dönüşmeden önce sinemasal özellikler taşıyan, sahne oyununa özgü, duygusal, işitsel, yanardöner ve olgunlaşmamış bir şeymiş gibi daha çok. Bazen yayımlanmak üzere kabul edilmiş yapıtları bütünüyle yeniden yazmam yayımcıları şaşırtıyor. Çoğu kez kendimi de şaşırtıyorum, bir romanın evvelki gün bana oldukça kabul edilebilir gibi görünen bir bölümünü bütünüyle yeniden yazarak kendimi de çileden çıkarıyor ve düş kırıklığına uğratıyorum; daha sonraları başka bahanelerle bunları da yeniden yazıyorum. Çünkü her zaman yeni fikirlerim varmış, her zaman söylemek istediklerimi dile getirmenin daha makul yollan varmış gibi geliyor bana. Bu çalışmada pencerelerden, tepecamından, uyarı notlarından ve pencere kenarlıklarındaki, duvarlardaki, yerlerdeki sanat çalışmalarından söz ediyorum, çünkü bunlar bir bakıma benim yazma sürecim sırasında rastlantısal olarak ortaya çıktı.

Daktilo (yaklaşık olarak on sayfalık bir hafızaya, baskı kapasitesine ve disket sürücüye sahip Japon yapımı bir Swintec 1000) başındayken çok nadiren yaratırım ve gerçekte asla düzyazının içine bu şekilde herhangi bir şey sıkıştırmaya kalkışmam. İlk önce dili kullanmaksızın yalnızca hayal gücümde canlandırmalıyım; sonra da anımsamalıyım. Aslında zamanımın çoğunu çalışmamdan uzak geçiriyorum. Zamanımın çoğunu hareket halinde geçiriyorum. Koşarak (en sevdiğim eylem, koşarken metabolizmam şu ya da bu şekilde "normal" işliyormuş gibi geliyor bana), yürüyerek, bisiklete binerek. Araba sürerek (hız kontrolü önerilir) ya da arabaya binerek. Havaalanlarında, uçaklarda. Çok sıkça havaalanlarında ve uçaklarda! Ve sabahın çok erken saatlerinde uykuyla uyanıklık arasındaki o alacakaranlıkta; sert ve dik yamaçlara, dağlara tırmanmadan önce. Bu anlar, daha sonra ne yazacağımı düşünüp bir sonuca varmaya çalışırken verdiğim perde araları; sahneleri tasarlamaya, konuşmaları "duymaya" çalışıyorum. Masa başındayken anımsıyorum, elbette tek yaptığım bu değil. **Ben de korkusuz ve dinç bir şekilde başlayabilmek için yapıtının sonunu bilmesi gereken yazarlardan biriyim.** Kuşkusuz yapıt evrime uğrayarak gelişecektir, bir kez kök salan tüm düş ürünü yapıtlar evrime uğrar. Ama güçlü bir başlangıçtan önce son orada olmalı, en azından bilinçaltında bir yerlerde.

Hâlâ, çalışma odamı seviyorum. Orası sayılamayacak kadar çok düşle, yarım yamalak anılarla, karalama kâğıtlarıyla döndüğüm yer (Emily Dickinson da karalama kâğıtlarına yazar ve onları katlayarak önlüğünün cebine koyarmış. Akşamları da odasının özgürlüğünde bu karalamalar

üzerine derin derin düşünürmüş). Günün belli saatlerinde odam güneş ışığıyla dolup taşar ve çoğu zaman evin diğer kısımlarına göre daha ılımandır, tam da soğukkanlı birine göre. Evvelki gün neredeyse büyümüş bir geyik yavrusu pencereye yaklaştı ve meraklı gözlerle bana baktı. Yavru geyiğin yüz ifadesinin alaycı ve şaşkın olduğunu düşündüm.

Bu insanoğlu ne halt ediyor ki böyle? Neyi bu kadar ciddiye alıyor olabilir? Kendisini değil, elbette. Peki, ama neyi?

Sh: 141-146

SARIŞIN TUTKU:
Joyce Carol OatesTa Bir Röportaj- Greg Johnson

Joyce Carol Oates geniş kapsamlı, tartışmalı ve Amerikalıları ilgilendiren benzersiz konuları ele almasıyla tanınan bir romancı.

1970 Ulusal Kitap Ödülü sahibi romanı *Them,* Detroit'teki 1967 ırkçı ayaklanmaları betimlemeleriyle doruğa çıkar; *Because It Is Bitter, and Because It Is My Heart* (1990) ırklar arası bir gençlik aşkını olağandışı bir biçimde anlatır; Pulitzer Ödülü adayı *Black Water* (1992) Chappaquiddick olayının kurgusal bir temsilini boğulmakta olan genç kadının bakış açısıyla ortaya koyar. Oates'ın Jeffrey Dahmer davasını çağrıştıran 1995 yılı kısa, tüyler ürpertici romanı *Zombie,* çok inandırıcı ayrıntılarla bir seri katilin ruhsal durumunu keşfe çıkar.

Şimdi Oates, bugüne değin yazdığı en uzun romanı ortaya çıkarmış durumda; bu, Norma Jeane Baker'ın, bilinen adıyla Marilyn Monroe'nun kısa, göz kamaştırıcı hayatına dayanan 738 sayfalık bir destan. Oates, N.J. Princeton'daki evinde belki de kariyerinin en tartışmalı romanı olmaya yazgılı bu romanı, *Blonde'u* (Echo / HarperCollins, 2000) yazma amacını ve arzusunu anlattı.

Blonde'un çıkış noktası neydi? Sizi bir romanın odak noktası olarak Marilyn Monroe'yu seçmeye iten ne oldu?

OATES: Birkaç yıl önce rastlantı sonucu 17 yaşındaki Norma Jeane Baker'ın bir fotoğrafını gördüm. Uzun, koyu, kıvırcık saçları, başındaki yapma çiçekler ve boynundaki madalyonla **"Marilyn Monroe"** ikonuna hiç mi hiç benzemiyordu. Anında tanıma hissine benzer bir duyguya kapıldım; umutla gülümseyen ve tam bir Amerikalı olan bu genç kız, güçlü bir biçimde bana çocukluğumun bazıları parçalanmış ailelerden gelen kız arkadaşlarını anımsattı. Günlerce adeta heyecanlı bir telaş içindeydim, yakında tüketim maddesi **"Marilyn Monroe"** ikonu tarafından boğulacak ve yok edilecek olan bu kaybolmuş, kimsesiz kıza hayat vermeliydim. Onun öyküsünün bir efsane, bir ilk örnek olduğunu düşündüm; bu öykü vaftiz ismi Norma Jeane'i yitirip stüdyo ismi "Marilyn Monroe"yu aldığı gün bitecekti. Aynı zamanda da kahverengi saçlarının rengini açarak platin sarısına dönüştürmek, bazı yüz ameliyatlarına katlanmak ve tahrik edici giyinmek zorunda kalacaktı. 175 sayfalık bir uzun öykü tasarlamıştım, son satırı da "Marilyn Monroe" olacaktı. Öykü anlatım tarzı da peri masallarındaki gibi, yazabildiğimce şiirsel olacaktı.

Besbelli ki uzun bir roman yazdınız, bir uzun öykü değil. Peki, bu nasıl oldu ?

OATES: Yazarken "uzun öykü" tipik bir biçimde daha derin, daha zorunlu ve destansı bir hayatı ele geçirdi ve standart uzunlukta bir roman olacak kadar genişledi. Genelde bu durumlarda "nasıl olursa" öyle oldu. *Blonde*'un birkaç biçemi var ama bunlardan hâkim olan peri masalı / gerçeküstü biçemden daha çok ruhbilimsel gerçekçilik. Roman, konusu gereği ölümden sonra yayımlanan bir anlatı.

Uzun öykü biçimini terk ettikten sonra, hayatın karmaşıklıklarına uyum sağlayabilecek bir "destan" biçimi yarattım. Niyetim, en az Emma Bovary kadar kendi zaman ve mekânının simgesi olmuş bir kadın portresi yaratmaktı (Elbette Norma Jeane, aslında Emma Bovary'den daha karmaşıktı ve hiç kuşkusuz daha hayranlık vericiydi).

Sizi böylesi alışılmamış bir bakış açısıyla, Norma Jeane'in bakış açısıyla "ölüm ardından yayımlanan bir anlatı" yazmaya iten şey neydi?

OATES: Bu yanıtlaması zor bir soru. O ses, bakış açısı, paradoksal görünüm, mitsel uzaklık: Tüm bu araya mesafe koyan tuhaf izlenimler, hayatının kıyısındaki, yok olmanın eşiğindeki bir bireyin kendi geçmiş hayatını düşünürken hissedebileceklerine yakınlık duymama neden oldu. Sanki bir peri masalındaymış gibi o kişiye özgü hayat, "gelecek kuşakların soyut ve ortak bir malı haline gelir. Norma Jeane ölür, oysa "Marilyn Monroe", o rol, o karışım, o hileli oyun sürüp gidecekmiş gibi görünür.

700'den fazla basılı sayfa, bu sizin en uzun romanınız ama orijinal metniniz bundan daha da uzun 1400 sayfa. Neden romanı bu kadar esaslı bir şekilde kısalttınız?

OATES: 1400. sayfaya gelindiğinde roman kısaltılmak zorundaydı ama cerrahi bir müdahaleyle orijinal metinden çıkarılan bazı bölümler ayrıca yayımlanacak. Hepsi de Norma Jeane'in canlı, organik hayatından kesitler. Bana göre Norma Jeane'in dili her nasılsa "gerçek".

Gene de bu kadar uzunluktaki bir roman bir sorundur. Yardımcıma göre kitabın hakları, Japonca hariç "hemen hemen bütün diller"e satıldı; eğer roman Japoncaya çevrilseydi kitabın üçte biriyle yarısı arasında bir oranda tekrar uzayacaktı. Sözgelimi Almancası yeterince kaim olacak zaten!

Bir yıldan kısa bir süre içinde bu koca romanı yazdınız ve kapsamlı bir şekilde tekrar gözden geçirip düzelttiniz. Zorlu bir yazma deneyimi olmalı.

OATES: Geriye dönüp baktığımda düşünüyorum da bu deneyim, sıkıntısını hafifletmek isteyeceğim bir şey değildi. Ruh çözümsel terimlerle ifade edersem -elbette kendimizi "çözümleyemesek" de- inanıyorum ki ben çok saplantılı bir biçimde Norma Jeane Baker'a hayat vermeye ve bu hayatı sürdürmeye çalıştım, çünkü o benim kendi deneyimimde ve öyle umuyorum ki Amerikan hayat tarzında belli başlı "hayat-öğeleri"ni temsil eder hale geldi. Yoksulluk içinde doğmuş ve önce babası tarafından, er geç de annesi tarafından reddedilmiş olan genç bir kızın sanki bir peri masalındaymış gibi **"Sarışın Prenses"** haline gelmesi ve ölümünden sonra **"20. yüzyılın seks sembolü"** olarak göklere çıkarılması ve böylelikle de başkalarına milyonlarca dolar kazandırması- gerçekten de çok hazin, çok paradoksal.

Roman evrime uğrayıp gelişirken yazma sürecini tanımlar mısınız?

OATES: Böylesi uzun bir romanda anlatı sesinin tutarlılığını ve akıcılığını korumak gerekliydi. Hiç durmaksızın geriye dönüyor ve yeniden yazıyordum, 200 sayfalık son aşamaya geldiğimde sesin tutarlılığını sağlama bağlamak için eşzamanlı olarak romanın birinci sayfasından 300. sayfasına kadar olan bölümü yeniden yazmaya başladım (Oysa Norma Jeane yaşlandıkça ses de değişiyordu). Doğrusu bu tekniği tüm romancılara öneririm, kısa yapıtlar üzerinde çalışırken bile. Bu, bir bahçıvanın toprağı havalandırmasına benziyor.

1960'lı yıllardan itibaren bazı tanınmış yazarlar -Capote, Vidal, Mailer, DeLillo ve başkaları- tutkuyla yazdıkları romanları ünlü, bazen de ünlü olmayan tarihsel figürler üzerinde odaklaştırdılar. Siz, Blonde'un da bu "kurmaca olmayan roman" geleneğine dahil olduğunu düşünüyor musunuz?

OATES: Bu sınır çizgisi, sözün gelişi kurmaca karakterlerle bir araya getirilmiş canlı, özgün "gerçek insan" betimlemeleriyle dolu olan John Dos Passos'un *U.S.A.'si* tarafından çizilebilir.

Örneğin Dos Passos'un Henry Ford'unun, E.L. Doctorow'un *Caz Müziği* eserindeki cesaretle yapılmış betimlemelerin öncülü olduğu gün gibi ortadır. Bunlardan bazıları "gerçek insanlar"ın ciddi tanımlamalarından çok daha oyunbaz / karikatürleştirilmiş betimlemelerdir.

Blonde'un büyük bir bölümü açıkça kurmacadır, onun "kurmaca olmadığını" söylemek yanıltıcı olabilir (önsözde de açıklıyorum: Eğer tarihsel gerçeklikse aradığınız, biyografilere bakmalısınız. Onlar bile yüzde yüz yanlışsız olmayabilir ama en azından tamamen gerçeklere dayanır, oysa roman ruhsal / şiirsel gerçeklik peşindedir).

Marilyn Monroe'nun şöhretinin ve efsanesinin pırıltısının dikkatinizi sanatsal hedeflerinizden başka bir yöne çekmesinden endişelendiniz mi? Tamamen kurmaca bir aktris-karakter yaratarak peşinde olduğunuz "ruhsal / şiirsel gerçekliği" oyunlaştırmak yerine onun hayatının gerçekliğinin iskeletini kullanmak bir yazar olarak size ne gibi bir üstünlük sağladı?

OATES: Hayatın içinden bazı olaylar, görüntüler ve örnek kişiler seçerek şiirsel, ruhsal, "içsel" bir gerçeklik duygusu uyandırmak istedim yoksa yalnızca biyografik ya da tarihsel bir kitap hiçbir zaman ilgimi çekmedi. Kitap yayımlanmadan önceki tepkiler ve şimdiye kadarki röportajlar romanın duygularına katılan, zeki okumaların habercisi niteliğinde. Elbette başka türlü tepkiler de var ama yazdıklarımız ne olursa olsun, ister katıksız bir kurmaca olsun, isterse tarihe dayalı bir kurmaca, öfkeli ya da hafife alan dergi yazılarıyla her an karşılaşabiliriz. Yazar sağgörüsünü korumalı, başkalarının vereceği sağı solu belli olmayan sayısız tepki yazarın aklını karıştırmamalı.

Monroe'nun hayatı ve oyunculuk sanatı üzerine kayda değer hir araştırma yaptınız. Rol yapmak ve yazmak arasında benzerlikler kurmaya başladınız mı? Romanı yazarken Monroe'yla aranızda bir tür yakınlık olduğu duygusuna kapıldınız mı?

OATES: Yaşamöyküleri yazan / edebiyat araştırmaları yapan arkadaşlarımınkilerle karşılaştırıldığında pek de "kayda değer bir araştırma" değil. Daha doğrusu bir "hayat" iskeleti, taslağı oluşturdum ve onu o "dönemin hayatı"yla harmanladım. (*Blonde* aynı zamanda kısmen bir siyasi roman. Kızıl Korku paranoyasının yükselişi, Hollywood'daki ihanetler ve kalleşlikler; Soğuk Savaş teolojisi olarak adlandırabileceğimiz varsayımlar: Biz Tanrı'nın ulusuyuz, Sovyetler Birliğiyse Şeytan'ın.) Uzun romanlarımın tümü siyasi ama öyle sanıyorum ki çok da göze batacak bir biçimde değil.

Tiyatronun / oyunculuğun bir insan deneyimi olarak bilince yansıması büyüleyici. Neden gösteri yapan aktöre "inanmak" isteriz, neden yapay olduğunu bildiğimiz bir bağlam gerçek duygularımızı harekete geçirir? 1990'dan beri tiyatroyla oldukça ilgiliyim ve hem yönetmenlere hem de oyunculara karşı derin bir hayranlık besliyorum. Norma Jeane doğuştan yetenekli bir aktris izlenimi veriyor, bunun nedeni belki de kimliğinin ruhsal bir özden yoksun oluşu. "Yaşamayı hiç hak etmediğimi düşünmüşümdür. Diğer insanlar gibi. Hayatımın hakkını vermek zorundaydım." Bunlar, Norma Jeane'in çalışma masamın bitişik olduğu duvara yapıştırdığım (uydurma) sözleri. Merak ediyorum, içimizden kaçı tam da böyle düşünmez ki!

Kurmaca bir bağlam içerisinde sağ insanlardan sözgelimi, Monroe'nun üçüncü kocası, oyun yazarı Arthur Miller'dan bahsederken ne gibi kaygılar taşıdınız? Miller'la ya da Monroe'yu tanıyan başka insanlarla ilişki kurdunuz mu ya da görüştünüz mü?

OATES: Hayır, "Marilyn Monroe"yla ilgili olarak hiç kimseyle görüşmedim. Hakkında yazdığım kişi "Marilyn Monroe" değildi ki. Norma Jeane efsanevi kişiliklerle evleniyor, "tarihsel" kişilerle değil. Kocaları arasında eski bir atlet ve oyun yazarı da var. (Eğer Joe Dimaggio ya da Arthur Miller hakkında yazmak isteseydim bu karmaşık adamlardan bahsetmek için farklı bir üslup kullanırdım. Gene de aslında oyun yazarı, sık sık içsel olarak tanıtılıyor. Kendimi açıkça oyun yazarıyla özdeşleştiriyorum ve nihayetinde de oyun yazarı, romanın son bölümünde vicdanın sesi haline geliyor. Ama Arthur Miller'ın anılarını ya da onunla "Monroe" hakkında yapılmış herhangi bir röportajı hiç okumadım.)

Monroe'nun bir aktris olarak şöhreti anlaşmazlığa meydan veriyor. Onun bir aktris olarak başarısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

OATES: O doğuştan yetenekli, çoğu kez de tekinsiz bir aktristi. Aktör meslektaşları, başlangıçta onu hafife aldılar ama sonraları onun filmlerdeki varlığına karşı korkuyla karışık saygı beslemeye başladılar; birçoğundan "daha iyi" rol yapıyordu. Tüm sanatlarda olduğu gibi filmlerde de önemli olan girdiler değil, çıktılardır. Sözgelimi rol yapma ya da yazma süreci önem taşımaz; önemli olan bu sürecin sizi nereye götürdüğü. Ve bu süreç, nihai ürünle karşılaştırıldığında anlaşılmaz bir biçimde değersiz.

Blonde'u yazmak Norma Jeane Baker hakkındaki görüşünüzü değiştirdi mi?

OATES: Eninde sonunda Norma Jeane'in kendisi dışında bir şey ifade etmeyen, örnekleri olmayan bir model, yalnız kılınmış, özel bir duruma ait bir kişi olduğunu düşünmüyorum; onun evrensel bir figür olduğunu düşünmeye başladım. Hiç şüphesiz umut ediyorum ki benim çizdiğim portre, cinselliğin ve cinsiyetin ötesine geçiyor ve erkek okurlar da, kendi-lerini onunla en az kadın okurlar kadar gönüllüce özdeşleştirebilir. Ama intihar ettiği söylenen "tarihe geçmiş" bir kişi üzerine psikolojik bakımdan gerçekçi bir roman yazmayı hiç kimseye önermem. Bu, tam anlamıyla çok... acı verici.

Sh.147-154

"JCO" VE BEN (Borges'den Sonra)

Ötekinin başına hiçbir şey gelmediği bir gerçek. **Ben, ölümlü bir kadın, hayatım boyunca bilinmeyen sularda kulaç atan bir yüzücünün telaşlı ilgisiyle hareket ettim** -taraf tutmalarım azdır ama keskindir- **oysa öteki yalnızca bir gölge, bir bulanıklık, göz ucuna ilişen bir şekil. "JCO" ile ilgili söylentiler, onun tarihsel varlığı üzerine gülünç tartışmalardır; bunlar bana üçüncü elden ulaşır ve çoğu kez de tanınmaz bir hal alır.** Ama *yazı* varken, *yazar* yoktur tüm yazarların bildiği gibi. Onun fotoğrafına baktığımda -bana "benzerliği"ni- gördüğüm doğru ama fotoğraftan fotoğrafa bu benzerlik çok nadiren aynı kalıyor, yüzündeyse genellikle belli belirsiz bir şaşkınlık ifadesi. ***"JCO" ile ortaklaşa bir isim ve yüz kullandığımı kabul ediyorum,*** diye öneriyor bu ifade, ***Fakat bu yalnızca bir kolaylık oluşturuyor. Lütfen aldanmayın!***

"JCO" bir kişi değil, hatta bir kişilik bile değil ama ardı ardına gelen metinlerle sonuçlanan bir süreç. Bu metinlerden bazıları, belleğim(iz)e kaydediliyor ama bazıları da çok uzun bir süre güneşte kalmış kitap sayfaları gibi sararıp soluyor. Birçok metin, yabancı dillere çevriliyor, bu

da asıl metinden uzaklaşılması anlamına geliyor zaman zaman da kitap kapağındaki yazarın adı bile yazar tarafından tanınamaz bir hale geliyor. Buna karşın benim, **"zaman içinde varlığımı sürdürmek"** için "gerçek" "doğal" "maddi" olmam kaçınılmaz. Saat be saat olmasa da, yıl be yıl yaşlanmaya devam ediyorum oysa "JCO", öteki sabit bir yaşta kalmıyor ruhsal bir temelde belki de o, idealizmin ateşi ve olumsuzculuğun soğukluğu arasında bir yerde sonsuza kadar asılı kalmış, on sekizlik bir büyümüş de küçülmüş. Gene de bir sürecin -bir itkinin, bir yöntemin, zihni meşgul eden bir taş süsünün gezegenlere, "gerçek" gezegenlere uyum sağlamak zorunda olan gezegen yörüngeleri gibi— bir yaşı olduğundan söz edilebilir mi?

Hiç kimse gün gibi ortada olan bu gerçeğe inanmak istemez: "Sanatçı" herhangi bir bireyde yaşar, çünkü "sanat"ta birey yersizdir (Hem sanat nedir ki?- gözle görülebilir bir kaynaktan doğmayan, mantık ve nedensellik ilkelerine uymayan ve zaman içinde hızla geçip giden bir ateş topu). "JCO" ara sıra kişisel tarihimi kazıp çıkarır ve çarpıtır; ama bunun nedeni yalnızca tarihimin yanı başında olması ve bazen de bana özgü tutumların onun tasarısına ya da simgesel olarak kullandığı bazı alışılmamış öğelere uygun düşmesi. Eğer sen, benim bir arkadaşım, onun bir yapıtında görünürsen kaygılanmaya gerek yok kendinizi benim sizi tanıdığımdan daha fazla tanıyamazsınız.

Aramızdaki ilişkiyi duygusal anlamda düşmanlık olarak tanımlamak yanıltıcı olur çünkü onun bedeni ve varlığı olmadığı gibi duyguları da yok: Dia-manyetik daha işe yarar bir tanımlama olacaktır; manyetik kutuplar birbirini nasıl iterse biri diğerini öyle itiyor bu nedenle irademin direncine bağlı olarak "JCO" beni gölgede bırakıyor ya da daha az sıklıkla ben "JCO"yu gölgede bırakıyorum.

İkimizden biri kurban edilecek olsa bu her zaman ben oluyorum.

Ve hayatım yıllardır böylece sürüp gidiyor... rastlantı sonucu bir adı ve sureti paylaştığım dikkat çekici ötekiyle hiçbir biçimde ilintili olmadan.

Şu gerçek apaçık ki ben Onun içinden geçtiği -"o"nun içinden geçtiği- kapıyım ama başka herhangi bir kapı da aynı işlevi görürdü.

Duvarla çevrili bir bahçenin içine girerken hangi girişi kullandığının ne önemi var ki?

Bir kez içeri girdikten ve kapıyı kapattıktan sonra?

* * *

Bir defalık bu sayfaları o değil de ben yazıyorum. Ya da ben öyle olduğuna inanıyorum.

* * *

Sh: 155-157

Kaynak: Joyce Carol Oates, Bir Yazarın İnancı- Yaşam, Zanaat, Sanat-Deneme, The Faith of A Writer, Çeviri: Elif Erten, 1. Basım Ocak 2011, İstanbul